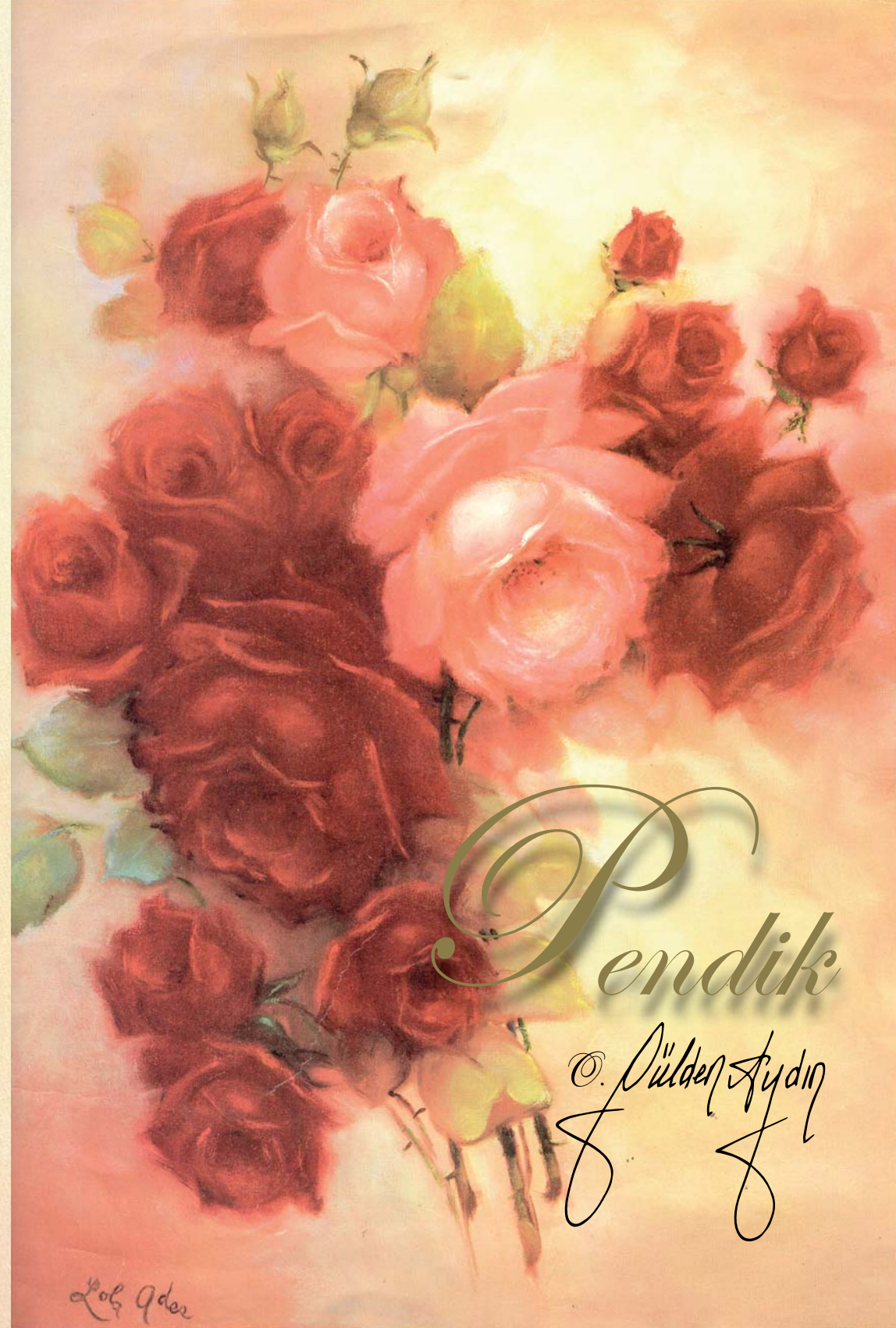

Pendik

©. Pülden Aydin

Lob Qder

Fotoğraf, Lola Ades

Fotoğraf, Lola Ades

Bu eserin bütün hakları yazarına aittir.

Yazarından yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz. Altında aidiyet ve isim bulunmayan fotoğraflar yazarın aile koleksiyonuna aittir herhangi bir formda kullanılamaz.

KİTAP HAKKINDA :

Gülden Aydın anlatmaya ve yazmaya, ithamlarına maruz kaldığı gazetecilerin iddiaları ve bu iddiaların farklı gazete sütunlarında konu edilip, bir çok kez kamu önünde yargılanmasına yol açacak haberler yapılması üzerinde “düşünürken” başladı.

Olayların seyri sonunda, Türkiye’yi , İstanbul’unu rahatsızlık uyandırdığı insanları birbirine bırakarak terk etmesinin (hareket etmeyen, hareket ettirici), onlara verilecek en iyi “mükafat” olacağına inanarak, 2005 yılında ikinci vatan olarak seçtiği Vancouver/Kanada’ya yerleşti. 2000 - 2005 yılları arasındaki beş yıl boyunca zihninde, “uzun bir sicime dizerek” biriktirdiği düşüncelerini bilgisayarına aktarmaya başladı. Yazması bittiğinde tarih 2015 yılını gösteriyor, bilgisayar ise, 1650 word sayfası doluluğunda bir anı- roman taşıyordu.

2016 sonbaharında, berbat bir imla ve cümle kuruluşu ile meydana çıkmış “anlatısı” editör ile buluştu ve metin üzerinde çalışmaya başlandı. Aynı günlerde annesinin ağırlaşan sağlık sorunları, kitabın basımına imkan tanımadı. “Senin öğrencin olarak yazıyorum” demiş olduğu kitabını, 2017 Ekiminde ebediyete uğurladığı annesine yetiştiremedi.

Ölüm yaşamın parçası mıdır yoksa Epikür’ün söylediği gibi “ölümün bizimle bir ilgisi yok mudur?” denklemini çözmeye çalışırken, kendisini “bir kitap yazma hevesine düşüren” gazeteci Gülden Aydın’ın rahatsızlandığını duydu. (Zaman aynasında önemli olan nedir?) Böyle bir durumda hiç kimsenin düelloya davet edilemeyeceğine inandığından editöründen kitabın basımının durdurulmasını istedi. Gazeteci Hanım’ın vefatından sonra (evrene geri döndüğünde aşağısı / yukarısı diye bir kavram yoktur) kitabını yayınlamaktan tamamen vazgeçti. Hakkında yazılanları unutmaya yolunu seçti...

Son dönemlerde ülke gündemini takip ettiği YouTube mecrasında, silinmeden öylece sonsuza kadar orada kalmasını arzu ettiği “mevzuu-bahis köşe yazısına” erişenler tarafından ima yollu bazı sataşmaların yapılması, tavır konulması ve zorluk çıkartılması karşısında, “alâkahılarına”; ‘mademki unutmama izin verilmiyor, o hâlde, şimdi herşeyi hatırlayacaklar’ diyerek 22 Kasım 2020 günü editörünü arayarak kitabın basımı için tekrar onay verdi...

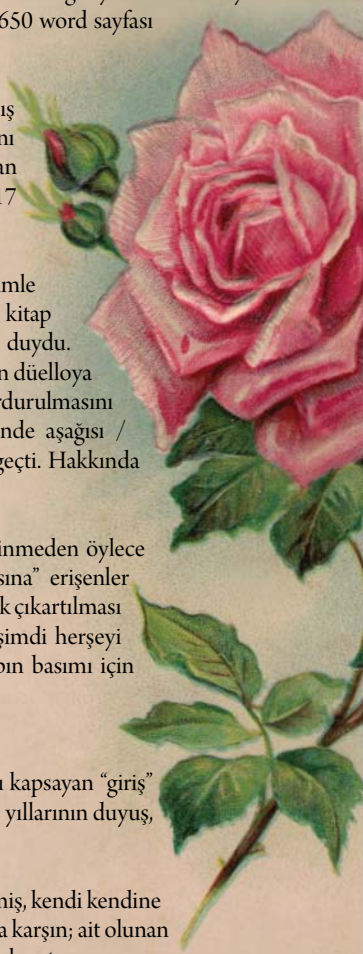
ANLATIM ÖZELLİKLERİ :

Dört ciltlik bir serinin ilk kitabı olan PENDİK, anlatının 250 sayfasını kapsayan “giriş” bölümüdür. Fikirler çok küçük değişiklikler ve ekler dışında, 2000-2005 yıllarının duyusu, görüş ve düşünceleridir.

Gelgitlerle çeşitli dönemlere olaylara kişilere yolculuk yapılarak ilerlenilmiş, kendi kendine dönüşler, kesilişlerle dolu ve bu yüzden takibi güç bir akışa sahip olmasına karşın; ait olunan zamanın ruhu, üslubu, yaşam tarzı, hatıralara birebir sadık kalınarak aktarılmıştır.

Kitabın basım kararında hiçbir ünlenme veya çıkar/taltif beklentisi olmadığı gibi, akorunda bir “hak arayışı karakteri” bulunduğu nazar-ı dikkate alınmalıdır.

Not : Kitap günün (Covid -19 pandemi) koşulları nedeni ile (Kanada – Türkiye arasında) belli bir ahenk ve eda ile “hususiyet” kazanamadığı için (Final Edit’i yapılamadan) “havada sallanır kalmış hali” ile sizlerle buluşmak zorunda kalmıştır.

ANLATICININ NOTU:

Bu kitapta onlarca hata bulabilirsiniz. Ben de bunların tamamının anlatının akışı içinde, gerçeklik ve bir estetik güzellikle “ruha fayda sağlayabilmesi” gayesiyle yazıldığını kanıtlayacak, yüzlerce şey söyleyebilirim. Ama gereksizdir. Herkes ne “yaptığını” ve “ne için” yaptığını iyi bilir...

Çok sayıda hata ile, doğru, ciddi, net olduğunuz anlaşılabilceği gibi, tek bir satırda bile saçmalamadığınızı iddia ederek “eğlenceli bir kahraman” olabilirsiniz.

PENDİK bölümünde beş yaşında bir kız çocuğu olarak, içinde büyüdüğüm çevreyi ve bu çevreden çıkan iki zıt karakteri birleştirmiş olan genç kadınlığımı anlatmak istedim. Biri düşüncelerinde her an öğretmeye hazır solcu bir “öğretmen” diğeri hal ve davranışları ile yüksek yaşama düşkün, ülkesinin soba başındaki sadeliğini küçümseyen bir salon kadını.

Gitgide değişen Türkiye şartlarında böylesine iki uçta kalan karakter özellikleri birleştğinde, “görmeli” zorluklarla karşılaşılması kaçınılmaz bir kader veya seçim oluyor.

Asıl kahramanlığın bu zorlukların “yüküne dayanabilmek” olduğunu anladığımda, önüme getirilen, ahlak bilmecesi silsilesinin “amaç olarak tutularak” gerçeğin tam olarak görülemeyeceğini veya bu suretle “gerçeğe ulaşamayacağını” ispatlamak istedim...

ÖN SÖZ:

Gülden sabırlıdır. Uzun düz simsiyah saçlarını çok sever. Gülden’in siyah saçlı annesi iyi bir felsefecidir. Siyah saçlı Gülden annesinin açtığı felsefe koridorlarında aradığı odanın kapısını bulmak isterken, neden ilgi alanı “haberler” olan sarışın görünümlü, kabarık saçlı, acelecisi ve öfkeli bir Gazeteci Hanım’a benzemeyi seçsin? Bu nedenledir ki Gülden, yıllarca aynaların karşısında uzun saçlarını tarayarak, sabırla kitabını yazmayı tercih etmiştir...

Pendik Burnu

*Bir zamanlar
Pendik ve evimiz*

Aile Fertleri

M.Sabri Yoldaş - *Dede*
Ayşe Fatıma-tüz Zehra Yoldaş - *Anneanne*
Vedia Yoldaş - *Büyük Teyze*
Vecihe (Yoldaş) Alisbah - *Anne*
Beria (Yoldaş) Çiçekoğlu - *KüçükTeyze*

Cezmi Aydın - *Büyükbaba*
Adviye Aydın - *Babaanne*
Nermin (Aydın) Yaren - *Hala*
Haluk Aydın - *Baba*

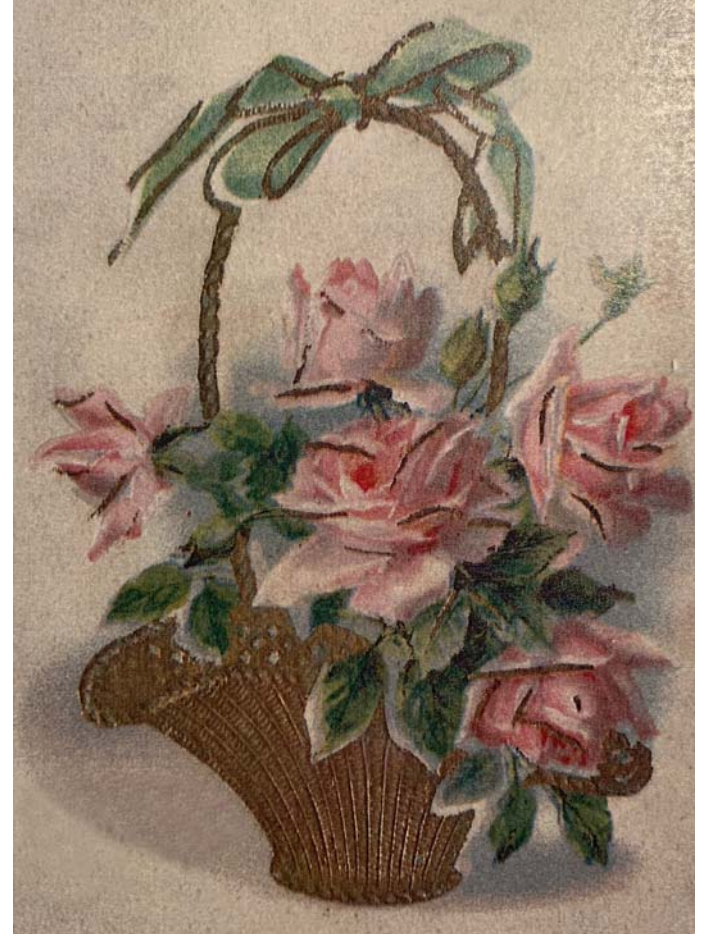
Güner (Sağırosman) Aydın - *Üvey anne*
Hülagü Aydın - *Kardeş*

Bülent Cengiz Arım - *Kızımın Babası*

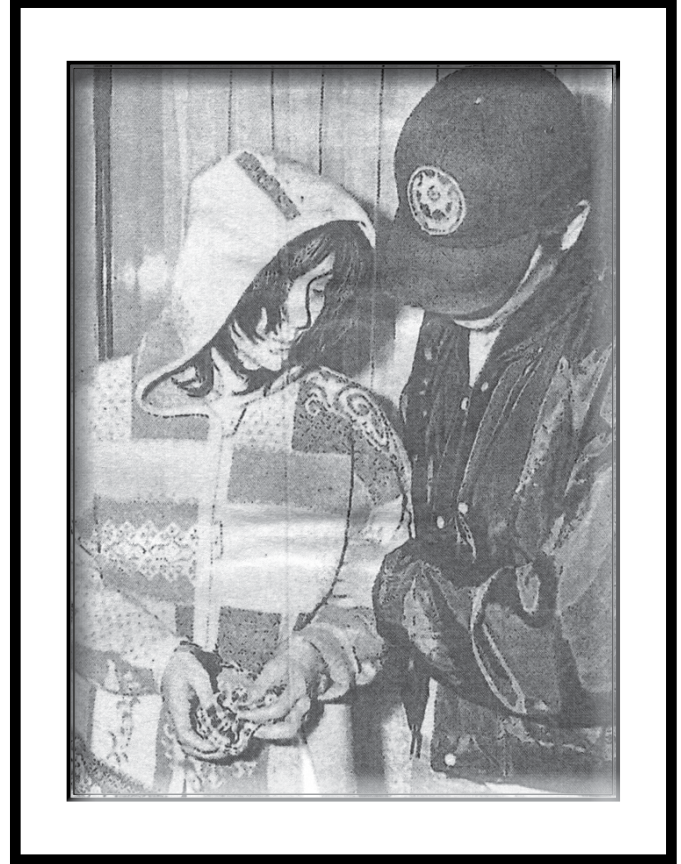
*Seemedigimi zannettigim
annem
La vie en Rose'a*

*“Okunması zor” kitabımı okuma nezaketinde bulunan,
Prof. Dr. Feridun Akyürek’e,
Prof. Dr. Murat Aykaç Erginöz’e,
Av. Zekai Erdan Sems’e, Av. Aşelya Birgin Değirmenci’ye,
Bekircan Tahberer’e, Tekin Gültekin’e, Meltem Arıkan’a
Pendik Burnu resmini veren Erol Yazıcı’ya,
deneyimli editör Mehmet Erte’ye,
edebiyatçı Hakan Güzeldere’ye,
olur olmaz zamanlarda arayarak, yazarak
“sabırlarını zorladığım”
değerli eşleri EBRU Erte ve AYŞE Güzeldere’ye,
ayrıca tanıma fırsatını bulamadığım tüm “emeği geçenlere”
sonsuz teşekkürlerimi bir borç sayarım.*

*14 Aralık 1999 gözaltı / 18 Aralık 1999 tutuklanma
Not: İlk celse; 16 Nisan 2000'de tahliye
Beşinci celse; 1 Kasım 2000'de beraat*

u, bizler için gelip geçici olan dünya bir mânâda rüyadır; bâki olduğunuzu zannedip aldanmayın! Bu kitapta okuduklarınız, o rüyanın aynalara düşmüş bire bir aksidir; yorumlarken ‘acabalarda’ kalmayın. Bir de bana sanki o aynanın içindeki siz değilmişsiniz gibi davranmaya kalkmayın. Ölüm’ün hayatınızın sonuna konulan bir ayna olduğunu unutmayın. Aynaların ‘hileli’ olmadığına yalan söyleyebileceğini iddia etmeyin. Sakl(ı)anmak zorunda kaldığım bazı görüntülerinizi daha fazla zorlayıp aynaların köşesini kırmayın.

1959 yazındayım, Pendik’te anneannemle dedemin evinin bahçesinde, giriş yolundaki bankta oturuyorum. Denizin yosun kokusu burun deliklerimden ciğerlerime iniyor, oradan dönüyor en uzak hücrelerime mutluluk ulaştırıyor. Pek uzak sayılmayan sahilden gelen, dalgaların çakıltaşlarıyla küçük küçük oynaşma sesleri sanki bahçemizin içinde. Pendik henüz çok az nüfuslu, sessiz sakin bir banliyö. Büyük bahçeler içinde, aralıklarla tek tek sıralanmış eski köşklere ve yeni tarz mimariyle yapılmış Avrupai evlerden oluşuyor. Bahçelerin geçmiş yılların izlerini taşımasına, tabiatı barın-

1933 İstanbul
Anneannem bir ses üstadıdır

dırmasına izin verilmiş; evler ve bahçeler gerçek anlamda müstakil. Anneannemin elinde bir bardak, bardağın dip kısmındaki ince camdan, üzerine tuz serpilmiş taze domates rendesinin mercan rengini ve açık sarı yeşil taneli çekirdeklerini seyrediyorum. Füzüzan Teyzemin hediye getirmiş olduğu, döndürüldükçe bir Hint filmi renkliliğinde iç içe geçen simetrik şekiller oluşturarak, yıldız çiçekleri meydana getiren kırmızı kaleidoskobumdaki gibi görüntüler alabilir mi diye dikkatle bakmaktayım. Ne kadar lezzetli bir şey yediğimin farkındayım, çünkü yerken dilim damağım ve hatta yutağım haz alıyor. Burnum domatesin kokusunu duyuyor, çekirdekli pelteyi dilimin üzerinde önce kaydırıyor, dilimle damağımın arasına sıkıştırıp emerek suyunu süzüyor, kalan çekirdekleri dişlerimin arasında çıtırdatarak eziyorum. Çalığışu Feride'nin madlen yemesi gibi bir keyif seansıydı bu benim için. Anneannemin avucunda, parmakları arasında zaman zaman dönen bardağın inceliğini, güzelliğini, dikey oyuklarını kesen asma yaprağı desenlerinin oluşturduğu minik girinti çıkıntıların parmağındaki yüzüğü gibi göz alıcı yansımalar bıraktığını, yanıp sönmek adeta ışık dansı yaptığını görüyorum, gözlerim seyrettiklerimden zevk alıyor. Baktığım, gördüğüm, tattığım her şey beğeni duygumu şekillendiriyor. Kaşığın sapı bu nadide bardağa her girip çıktığında, özellikle bardağın dibine ulaştığında, Hint mermerinden incecik tül gibi kesilerek yapılmış bir rüzgârgülünün çıkarttığı tınılara benzer sesler veriyor.

Anneannem bir ses üstadıdır, kemaniyla ses verir gibi iki parmağı ile kullandığı kaşığın sesiyle kulaklarıma arşe çekip, çocukluğumu akort etmekte. Kaşığı ağzıma uzatırken, küpelerinin yarım ayları içindeki yuvarlak elmaslar düşecekmiş gibi sallanıyor. Küpelerinin sallanan taşlarına dikkatle bakıyorum; hangi kulağındakinin daha güzel ışıldadığına karar vermekte zorlanıyorum. Elimde bahçemizin çiçeklerinden topladığım küçük bir demet var. Akşam annem işten eve döndüğünde ona vereceğim. Gözlerim bahçemizde çiçekten çiçeğe, renkten renge geziyor... Kelebeklerin dans edişlerini, arıların ise nasıl çalıştığını izliyorum. Beş duyu organım da vazifelerini mükemmelce yapıyor, çevremdeki sosyal ve fiziksel uyarılar, fizyolojik tepkilerimi başlatarak ruhsal yapımı oluşturuyor. O günler için normal sayılan standartların üzerinde gelişmekte. Beynim, ruhum, midem mutlu ve doygun, her konuda çok iyi gıda alıyorum. Pendik'te anneannemin evinde bir haz ve sefa kızı olarak büyüyorum. Maddi dünya tasvirim ve dünya zevklerine düşkünlüğüm ileride beni bir *La Traviata* yapacak.

1.VIII.1958
Foto Baki Pendik
Anneannemle gezmelere gitmeye
başladığım günler

Sıradan insanlar ne olduğunu anlamayıp taşlamaya kalksalar da, kaymak taşından kap içinde Hint sümbülü taşıyarak İmmanuel'ini arayan kadın olacağım.

Eğer buradan sonrasında anlattıklarım beni ölçecekse, elinizde bir Leonardo pergeliniz olmalı. Kalite ve gusto, bir lüks gibi algılatılıyor, oysa insani bir gerekliliktir. Güzel sunulmamış bir yemeği yiyemem, kalın bardaktan su içemem. Ben, beş kenarlı simetrimin içinde ve dışında oluşan, kaleidoskobumdaki yıldızlar gibiyim; döner, kendimi tekrarlarım, aynalara düşkünlüğüm biraz da buradan gelir. Yarın sabah yine aynı bankta rafadan yumurtamı yiyeceğim. Uzun süren oturmalarından sıkılıp kahvaltıyı bıraktığımı gördüğünde, biraz daha yedirebilmek için, anneannemin küçük bir oyunu bu; aşağıya bahçeye indirip, dikkatimi farklı şeylere yöneltmek, kahvaltımı mükemmelleştirme... Anneannem, o sırada, evinin bahçesini, balkonlarını, panjurlarını, hatta perdelerini göz ucuyla süzer, nasıl durduklarına bakar, aklından yapılması gerekenlerin listesini çıkartır. Doğrusu ben de bu iki aşamalı kahvaltıya bayılıyorum. Küçüklüğümde beri bir yerde uzun süre oturamam, o günlerden kalma bir şey bu... Değişiklik ararım. Havalar sıcak, bir sabah yumurtamı, bir sabah da tuzlu domates rendemi yemekteyim. Yumurtalar bizim kümesimizden. Annem sıcaklarda her sabah yumurta yememi istemiyor, yumurtayı gün içinde kek, börek gibi diğer gıdalardan yeterince alıyordum.

Bahçemiz o günlerde benim içinde yaşadığım cennetim. Bahçemizin caddeye bakan ön tarafında dörtgen tepsi şeklinde, şimşirlerle çerçevelenmiş göbek kısmı var. Dedemin kendi elleriyle seçtiği, dünyanın en güzel kokulu gülleri burada dikili. İki tanesi, ağaç gibi büyümüş olanlar, kıpkırmızı kandanımsı bakara gülleri verir. Onların arasında kalan küçük alanda inci damlası beyaz güllerimiz açar. Birlikte, uzaktan bakıldığında, kırmızı, beyaz iki büyük çelenkmiş gibi dururlar. Hemen arkasında ise sarı güller

sıralanır. Bütün bu göbek kısmını ortalarına almış iki palmye ağacı ise, kollarını her yöne doğru açarak, iri yapraklarıyla, havai fişek serpintisini andıran bir dekor görüntüsü vererek, değerli bir taşın yerleştirildiği montür görevini üstlenir. En önde avucunuz kadar pembe sefgülleri açar, bunlar renklerini bulduğunda yemyeşil çimenlerin ortasında bu göbek kısmının görüntüsü, tartışmasız bir tablodur. Cennetimin arka bahçesinde Aden'in bütün meyve ağaçları dikili, bire bin verircesine dalları dolu, birbiriyle sarmaş dolaş hâlde yerlere kadar eğili. Bu bahçede yasaklı hiçbir meyve yok. Henüz musallat olacak bir şeytanımız da yok. Cennetimizin bir vazifeli var; hem hizmetlimiz, hem bahçıvanımız Mehmet Efendi. O, ön bahçedeki güllerin boylarını öyle bir ayarlar ki, caddeden geçenler için güller, taraça taraça yükselen bir bahçedeymişler gibi ya da önden arkaya doğru boy sırasına dizilmiş gibi görünürler. Bu göbek kısmının etrafını, üzerindeki oluklu çizgileriyle balıksırtı deseni oluşturan, terakota renkli üç döşeme taşının yan yana dizildiği yürüme yolları çevreler. Taşlardan sonra, yeniden şimşirlerle başlayan dar kısım ikinci bir çerçeve oluşturarak, bahçe duvarlarına dayanmış olan lükstrümelerde nihayetlenir. Bu dar çerçevenin içi silme sarı-kayısı renkli sonya gülleri ile döner. Şimşirleri yeknesaklıktan hemen önlere dikilmiş hercai menekşelerin ebruli renkleri kurtarır. Boyları benim boyumdan büyük olan güllerin arasında, degrade kiremit rengi taşların üzerinde, dallar, yapraklar, bazen dikenler arasında sanki bir gül ormanının içinde yürürdüm. İnanın bu güllerle bahçemiz, danteller, tüller, volanlar, incilerle süslenmiş bir kraliçe elbisesi gibi gelirdi bana. Yves Saint Laurent'ın "Paris" parfümünün ilk çıktığı yıllardaki kokusunu hatırlar mısınız? Yeni Paris'in sentetik, deterjanımsı kokusundan bahsetmiyorum. Artık hiçbir şeyin yenisi güzel değil ki 'Yeni Türkiye' de güzel olabilsin. Eski parfümler, Guerlain, Cartier, Jean Patou, Hermes ve Lanvin. Bunlar misk, menekşe, frezya, şakayık, sandal ağacı ve portakal çiçeği beraberinde mutlaka Türk güllerinin molekülleri kullanılarak yapılmış. Şimdi neyiz kaldı? Sahte gül suları üretmekte üstümüze yok. Benim cennetimin, Pendik'imizin kokusu eski "Paris'in kokusuydu.

Mehmet Efendi, dökülmüş yaprakları ve çiçekleri toplayıp bir el arabasına koyarak, bir yandan bahçeyi temizliyor, bir yandan da hortumu idare ediyor; kolay değil bizim bahçenin sulanması. Palmyelerimizin gövdesinin, kocaman yapraklarının, bahçe duvarlarını destekleyen uzun lükstrümelerin, onlarla çiçek tarhlarının bitişiğine sınır çizen küçük şimşirlerin, her gülün,

her çiçeğin, her ağacın toprağının içtiği su miktarını bilmek, suyu aldıktan sonraki renginden, yoğunluğundan yeterliliğine karar vermek ve adeta yapıların “doydum artık” dediğini hissetmek...

Bahçe sulandıktan sonra bir süre hiç kimse aşağıya inemez, orada dolaşamazdı, taşlar çamurlanırdı, kirlenirdi diye toprağın suyu içmesi beklenirdi. Ağzı, burnu, gözü, kaşı diye sevdiğimiz lacivert, mor, bordo menekşeler, şimşirlerin önünde, bir bilerseniz, nasıl da birer Miki Fare gibi bakarlardı kuru olduktan sonra. Bahçıvanımız, koca palmiye ağaçlarının tepelerine, güçlü kollarıyla hortumu tuttuğunda dev yelpaze yapraklarından şelale gibi dökülürdü sular. O anda kendinizi Amazon ormanlarında zannederdiniz, sanki birazdan Tarzan, bana göre Tarzan’ların en yakışıklısı Peter John Weissmüller “Aaaaaaaa! Aaaaaaaa!” diyerek iki palmiyenin arasından uçarak geçiverecekti yanınızdan. Bordo çizgili balıksırtı desen oluşturan karolar, giriş yolunda genişler, üstü yuvarlak kavisle dönen süslü siyah demir kapımıza kadar uzanırdı, kapının üzerindeki sarı sarmaşık gülü yıkanıp, akşamüstü için kokusunu bıraktığında, yoldan geçenler için bahçemiz seyirlik olurdu. Mis gibi bir arapsabunu kokusuyla birlikte, bahçemiz, kapının önündeki çöp varilimiz dâhil önümüzdeki sokağın kaldırımlarından aşağıya kadar her yer yıkanır, tertemiz edilirdi. Sulanan taze toprakla, akşam için kokusunu bileyip, kendini geceleyin bırakacak olan çiçek kokularıyla adeta tütsülenirdik. Kapıların önünde ne bir toz yığını, ne bir çöp poşeti, ne de plastik süpürge, faras, kova dururdu, böyle görüntüler ayıp sayılırdı. O günlerin Pendik’inin yaşam tarzı ve hatta belki de sosyal ideolojisi tam bir *Meet Me in St. Louis* adlı Vincente Minnelli filmi olabilirdi... Çok mu abartılı buldunuz?! Yeşilçam filmlerinin pek çoğu Hollywood filmlerinden uyarlanmıştı.

Mehmet Efendi’nin öyle kuvvetli kolları vardı ki, o günkü ağırlığının belki de dört katı olan bahçe hortumunu hiç zorlanmadan yuvarlayarak bir kolunun üzerinde sarardı. Ön bahçeye ait olan bu hortum, evin sol yanında, tam duvarın köşesindeki çeşmenin taşına asıla asıla, üzerinde istiridye kabuğu kabartması olan mermeri ağırlığıyla öne doğru yerinden oynatmıştı. Anneannem, eski bir at arabası tekerleğinin üzerine saçtan oluk döndürterek, hortuma yeni bir yuva edindirdi.

Mehmet Efendi birazdan arka bahçeye geçecek, orada önce kuyunun motorunu çalıştıracak, sonra meyve ağaçlarının her birinin köküne arka

bahçenin hortumunu bırakacak, bu uzun beklemelelerde, kuru yapraklara ve düşen meyve kurularına sinek yapmasın diye tırmık geçecek, ağaçlar suyu iyi alabilsin diye etrafındaki çukurları yeniden kabartacak, bozulan bahçe taşlarını değiştirecek. Biz merdivenden kahvaltıya inerken aşağı bahçeden gelen gül kokusunu size tarif edebilmem için biraz daha büyümem gerekiyor. Bunun için, hafızamın, sembollere dair algımın ve fiziksel fonksiyonlarımın biraz daha olgunlaşması gerekmektedir... O günlerde ben her yerin, bizim bahçe ve Pendik gibi koktuğunu sandığımdan, yediğim domatesin rengi, tadı ve çekirdeklerinin yapıları benim için çok daha ilginç. İleride yoksunluğunu duyacağım çok değerli bir zamanın ruhunu solumakta olduğumu, birçok kıymeti bir arada yaşadığımı, harikulâde bir film seyrettiğimi bilmiyorum. Bahçedeki gül kokularının aşk daveti çıkarttığını büyüdüğümde annemden öğreneceğim ve vazomda daima kokulu güller bulunduracağım... Hayır! Aşk daveti yapsınlar diye değil, bana Pendik’imi geri versinler diye...

O günlerde Pendik’te bütün bahçeler bir gül bahçesiydi ve bütün sokakları buram buram çam, gül ve Fransız havası kokardı. Yves Saint Laurent gelmiş, hortumla her sokağa “Paris” parfümünden boca etmiş gibiydi. Ama her sokak başka bir karışımı, değişik güllerin, hanımeliler karışmış, farklı yoğunluktaki, o baygınlık duygusu veren kokuları. Hani bazı kadınlar erkeklerde sesleriyle ya da tarz ve tavırları ile baygınlık hissi uyandırır ya... Bir zamanlar Versailles Sarayı’nın ‘*elaborate*’ bahçelerinin rosa gülleri de aynı Pendik gülleri gibi açmış olmalıydı; Pendik’in Fransız mahallesindeki evleri, çam ağaçlarının arasında, okka gülleriyle kuşatılmış birer keyif bahçesiydi. Ah, siz o zamanlar leylaklar açtığında onlardan yayılan kokuların verdiği ilahi duyguları ve o bahçelerde sarmaş dolaş birbiriyle öpüşmekte, sevişmekte olan çiçekleri bir yaşasaydınız! Çok mu müstehcen buldunuz? Göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış, şahane endamlı, yaşıtınız kızlar, içki dolup taşan kadehler var diyen Nebe suresi, farz edelim istisnadır, ne değişir?

Eskilerden kalan Bizans izlerinin üzerine, Osmanlı zamanında Fransa’dan getirtilen mimar ve mühendislerle bir plan dâhilinde yapılandırılan ilk sahil köyümüz olan Pendik’te, Atatürk Cumhuriyeti’nin aydınlık yaşamını kurmuş olmanın gururunu duyardık. Demir bahçe kapılarının üzerindeki yediveren güllerine sarılmış hanımeliler ve baştanbaşa çam ağaçları ile kaplı eşsiz bir belde olan Pendik’te duymak isterseniz Cumhuriyet Türkiye’sinin başarı oratoryosunu dinleyebilirsiniz. Bahçelerdeki alçıdan veya

mermerden yapılmış heykeller bile canlanıp ruh bularak bu koroya katılırdı, değil ki yaşayanlar katılmasın. Bizans'ın dünyaca ünlü gül bahçeleri Pendik'te değil miydi? Kafkasya, Asur, Pers ve Hitit güllerinin en iyi fideleri bizdeyken, bahçelerde rengârenk güllerin arasında, Anadolu tanrıçaları gibi yaşamak varken, kim bizi sahte gül sularına boğdu? İçmek için şarap mı, yoksa kan mı tercih edersiniz? Tercihiniz ortadadır. Bir gerçeği en doğru hangi yaşta ve şartta görmek mümkün olmaktadır?

Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı I. François'ya yazdığı teselli mektubunda dahi "Bemakâm Darü's-Saltanâtü'l-Âliyye-i Konstantiniyye-tü'l-Mahmiyyetü'l-Mahrûse" ifadesi geçer. Fetihten sonra, Konstantinopolis yolunda karşılaştıkları Yunanca konuşan halka "Nereye gidiyorsunuz?" diye sorduklarında aldıkları "is tin poli" yani "şehir" mânâsına gelen kısa cevap nedeniyle Türkler şehrin ismini İstanbul zannetmişler. Günümüzde İstanbul isminin kullanılması aslında yüzyıllardır süren bir yanlış yorumlamanın eseri. Zaten çok uzun süre Konstantiniyye olarak değiştirilmeden kaldığı biliniyor. Böyle muhafaza edilmeliydi bana sorarsanız, belki adının tılsımı, doğaya sadık kalmaya ve onu korumaya yetebilirdi. Bu yazdığım-la, "Keşke Yunan kazansaydı!" gibi talihsiz bir laf etmediğimi, aksine masum bir fikri dile getirdiğimi, havaya denize ağaçlara, bahçelere, korulara, ormanlara, hayvanlara olan "inanç, umut ve sevgimle" –çok mu abarttım– kanıtlayabilirim. Değil mi ki biz Türkler geçmişte "şehirlerin kraliçesi" diye anılan bu şehrin aslını ve ruhunu, başlangıçtaki şiirsel hâlini koruyamadık; İstanbul'u insan yığınlarının cühela ve kırk haramilere dönüşmüş profilleri ile doldurduk; Allah'ın müthiş mimarlığına, ziraat mühendisliğine, ressamlığına, estetik sanatlarına ve bilimi iyilik yönünde kullanmasına yakışan bir İslam da ortaya koyamadık... Bize bir Erasmus lazımdı, biz mehdinin peşine düştük. Ah! Şimdi bugün için, bana bir zügürt tesellisi olsun verebilir misiniz? Yarınlara güvenle bakan bir ülke olarak yaşarken, yarınlarından şüphe eden bir ülke olduk. Halkını korku ve kuşku içinde yaşatmak, bir tür baskı uygulamak değil midir? Bana sistemin hukukşinas(!) tavrını takınarak poz vermek yerine, adil bir komutan vicdanıyla cevap veriniz.

O zamanlar Pendik'te öylesine Fransız yaşam tarzı hissedilmekteydi ki, insanların niye Fransızca konuşmadıklarına hayret ederdiniz, Şinasi'den bu yana (Osmanlı'dan beri) en Fransız olabilmiş yer Fransız sokağı değil, bence Pendik'ti. O dönem Pendik'te yaşayanlar da öylesine Avrupalıydılar ki bir film karesine almış olsak ve bugün oynatsak "Bunlar da kim?" diye ba-

kardınız. Bazı sokaklar Diorissimo, bazıları Arpej gibi, bazıları L'air du Temps gibi, bazıları Balenciaga, bazıları da Rive Gauche gibi kokardı! Bir eski Madame Rochas parfüm lütfen, biraz mendilime sürebilir misiniz? Eter misali koklamak istiyorum, anılarım tazelensin. Fransa, hanedanlık zamanında hazırladığı parfümlerin bir o kadarını da Pendik'e mi ayırmıştı yoksa?

Size Pendik bahçelerini, çamları, mistik gülü, sedef midye kabuklarını, fildişi beyaz kalaları, sabahyıldızını, mehtabı ve yıldızların pırnakıl lacivert gökyüzünde parladığı o mesut gün ve geceleri anlatmak istiyorum. Bilirsiniz, yaşlılar vakitlerini eski günlerini anlatarak geçirirler!

Pendik'in, o vakitlerde öylesine güzel hanımları vardı ki, hepsi birer Marie Antoinette, Prensess Lamballe, Kontes Polignac gibi asalet ve zarafet yansıtan, nadide porselen biblolar gibiydi. Yine çok mu abarttım? Peki, başka bir anlatımla, bu bizden olsun, daha insana yakışır şekilde yaşatıldığımız o günlerde, mesela çatal bıçak kullanma, selam verme inceliklerine özen gösterilen, "sen" yerine "siz" denilen, bu türden bizi sosyalleştiren öğelere çok dikkat edilen zamanlarda akşamüzerlerine doğru belediyeler yaz aylarında sıcaktan ısınmış yollara tozları bastırması, insanların sokaklarda serinlik içinde ferahlamış olarak yürüyebilmeleri için arazözlerle su püskürtürlerdi. İşte biz o zamanlarda yayınlanan *Hayat* mecmualarındaki "inci damlası hanımlar" gibiydik. Açın bakın nasıl giyinirdik, gezmeye nasıl giderdik, neler okurduk ve nasıl sofralara oturur, nasıl yer içerdik? Vazgeçtim her şeyden, sofraya kültürümüz mü kaldı? Gençlerimizin nasıl yemek yediğini, lokmaları ağızlarına nasıl tıktırdıklarını gördükçe gözlerimi kapatmak istiyorum. Ah! Şevket Rado bugünleri görecekti olsaydı "Bırakın ben öleyim daha iyi!" derdi... İnsanla hayvan arasındaki çizgide, ibrenin gitgide insandan uzaklaştığını görmek, "Bize ne oluyor?" demek için geç. Avrupa Birliği'ne girdik, giriyoruz, girelim çıkalım... O zamanlar olsa, "Haydiiii memmmmmleketimm ileri!!!!!" laflarına gülüp geçer, itibar bile etmez, "abesle iştigal" gözüyle bakıp, "Biz zaten Avrupalıyız, bu sözlere ne gerek var?" derdik. İnanın, biz birçok Avrupalıdan daha "üstün" bir yaşam sürüyorduk. Eğer Avrupalılar bizi kıskanmışsa, o günlerde kıskanmıştır. Denizi, plajları, parkları, bahçeleri, sokakları, evleri, insanları ile baştan aşağı, en Avrupalı yerden daha Avrupalıydı Pendik. Hem Avrupa Birliği'ne girmek başka, bir Avrupalı olabilmek ise başka bir şeydi. Eğer insanlarımız bir Avrupalı düzeyinde eğitim almaya devam edilebilselerdi ve o zamanlardaki sağlam, 'soylu Türk' inancı ile eğitilmiş, insana insan olma onurunun ancak görgülü, kültürlü, bilinçli,

seviyeli ve asil bir ruh sahibi nesiller yetiştirilerek verilebileceğine inanan öğretmenlerimizin elinde okutulsaydık, bugün halkımızı kimse hafif, basit ve değersiz konularla meşgul edemezdi. Altın dönem bitti, sahip çıkmadık. Altın Çağ'ı arıyoruz... Ne yazık ki ararken harcadığımız zaman bile aleyhimizedir. Türk milletinin boşa harcayacak, herhangi bir yeni şey arayacak vaktinin olmadığı tartışılmaz bir gerçektir. Ararken geldiğimiz nokta, Osmanlı'nın duraklama ve gerileme devridir. Sahi, insanca geçinebilmeniz için, size biçilmiş olan emekli maaşınız ne kadardır? Ek gelirlerinizi hangi yoldan edinmek zorundasınız? Ömrünüzün size ayrılmış kısmının adı ve anlamı nedir? Bütün dinler, ne yazık ki bir avuç seçilmiş efendiye ve onların haklarını hukuklarını, üstünlüklerini korumakla vazifeli kılınmış olan din adamlarına hizmet vermekte. Allah yolunda çalışan din adamlarına, 'ondalık vermek' hangi dinde kabul görmüştür ilk? Siz edinilmiş imânınızla, biçimlendirilmiş 'İlmli İslam'ınızla, hoparlörlerden dinlediğiniz, bangır bangır yayınlanan ezan sesleri ile altına sığındığınız kutsiyet şemsiyesinin gölgesinde serinleyin, gönlünüzü de ferah tutun; din böyle bir şey değil ki! Din, iyilik ağacının vicdanınızda yeşermiş olmasıdır. Vicdanların sesini susturacak kadar ezan sesinin açılmasına ihtiyaç duyulmasına, yapılanları seyrettikçe hiç şaşırıyorum. Ağaçlarınızı kessinler, fabrikalarınızı kapat-sınlar, topraklarınızın altını üstüne getirsinler, üstüne üstlük bir de üzerinde yaşadığınız toprağın kirasını paranızla, kanınızla ve ömür boyu çektiğiniz ilkel kalmışlığın sıkıntıları ile ödetsinler. Sizin kabul buyurduğunuz, hizmette yarıştığınız, ibadet olarak gördüğünüz dininiz, sürekli sizi kendisine "hizmet" etmeniz için çağırıyorsa bu bir teşkilata görevlendirildiğinizi gösterir. Göreviniz açıktır, sizden bir mânâda gönüllü fedai veya *colporteur* olmanız istenmektedir. Bu isteğin arkasında bir düşüncenin, büyük bir amacın, ciddi bir planın olmaması mümkün müdür? Gerçek din altın gibi saftır, vicdanınızın sesidir. İpeği de deterjanla yıkamaya kalkarsanız yakarsınız, hem çürür hem de naylonlaşır. Sahte din, işte böyle oluşur.

Bütün ulvi ve tanrısal duyguları çağrıştıran yemyeşil ve masmavi güzellikleri ile Pendik'te yaşayan insanlar, samimi dostlukları, içten muhabbetleri ile her daim gökkuşağının altındaymış gibi mesuttular. Bu bozulmamış iklimde insanlar yüksek ruhlu oluyorlardı. Doğal, el değmemiş, bozulmamış bahçelerin, koruların sokak aralarının insana kattığı böyle bir özel teşekkürü vardı. Pendik, gökte parlayan akşam yıldızı, sabahları seher yıldızı. Evet! Pendik tam da bir Venüs güzelliğindeydi. Düşünenler için bakireliğin kut-

sal kıymetini anlamak buradan geçirilebilirdi. İstanbul'umuz dünyanın en güzel şehirleri arasında sayılıyordu ve Avrupa'nın kral ve kraliçeleri, Amerika'nın en ünlü zenginleri İstanbul'u görebilmek için geliyorlardı. Bize yeni anlaşma(!) metinleri ile değil, sadece ülkemize verdikleri değer ve saygı için geliyorlardı... Aldığımız eğitim ve ekonomi alanındaki yetkinliğimizle onları ağırlayabiliyor, onlarla aynı masada, aynı seviyede oturabiliyor, konuşabiliyorduk. Bizlere 'itibarımız' için, Atatürk Cumhuriyeti'nin göstermiş olduğu başarılar yetiyordu. O günlerde birçok olumsuz gelişme, kendisiyle birlikte el ele yürüyecek birilerini bulmuş ise de, henüz iki nesil biçilmemiş, umudumuzu bütünüyle kaybetmemiştik. Vatanını terk edip başka ülkeye gitmeyi kimse pek düşünmez, yaşayacak başka bir yer aramazdı. Gitseler de dönüp gelmek için can atarlardı. Biz insan ve vatan sevgisiyle ülkemize hizmet etmek için eğitim alıyorduk. Bir ülkümüz vardı, Batılı ülkelere yetişmek ve onları geçmek. Şimdi 'selamünaleyküm' ülkümüz oldu; Maksat Allah'ın selamı, ama niyeti gizli! Şalom aleyhem!

Yosun, cam, manolya, amber, misk, gül kokan Pendik! Anneannemin, Paris Geceleri, Altın Damlası, İhlamur Çiçeği, Dalya, Bahar, Beş Çiçek, Fıjir, Ful kolonyalarının esansları hep bu sokaklardan alınmış olmalıydı. Bu "esans" kelimesi beni bir hoş ediyor, yok, yani esans kelimesindeki harflerin sıralanışının yarattığı titreşim kulağımı okşuyor, koku algısı ayrı, sesin rezonansı başka bir zevk dalgası. Denizin iyot kokusu, güllerin kokusu, anneannemin esanslarının kokusu, annemin boynunun kokusu ve Karadeniz'den yola çıkıp, önce Çamlıca'nın çam kokularını toplayan, sonra Yakacık'a uğrayıp gelen, tazecik genç rüzgârın kokusu. Ben bu yüzden temiz havaya vurgunum ve bir parfüm âşığıyım, bu düşkünlüğüm, ileride üyesi olacağım Tuhafiyeci Manifaturacı ve Hazır Giyim Satanlar Esnaf Odası'nda "Pencereleri açın içerisi çok havasız!" deyişim büyük dert açacak başıma.

İstanbul sahillerinde, akşamların değiştiği, insan kalitesi standartlarında bilinçli oynamalar yapıldığı, tüm değerlerin alaşağı edildiği, insanın insana açıkça saldırmaya itelendiği, doğru ile yanlışın görülemez hâle getirildiği günler... Hayat algısının kısırlaştırılmaya alındığı, para ve kirli oyun operasyonlarının başladığı 1980'li, 2000'li yıllar. Kimlerin elinde bugünlere gelindi? Türk halkına verilen dik duruş, çürük muhakemelerle nasıl geri alındı? 1940 neslinden bahsediyorum ve o neslin yarattığı 68 ruhu ile ilgileniyorum. Sonra? Sonrası yok! Ağır bir "din tozu" serpilmiş harmanlamaya tâbi tutulduk; halkımıza ücretsiz dağıtılan kitaplar, dergiler, gazetelerle ve hiz-

metli vaizlerimizle sersemleştirildik, arkasından ahmaklık gelişti. Değişim, dönüşüm, açılımlara uğratıldık, döne döne bir hâller olduk. Atıklarınca dönüyor, dönüyordu.

Güzel bir şehrin kıyısındaki sahilde bahçelerde büyüdüm. Benim için, oksijenle birlikte, çevremde aldığım kokular da çok önemli. Ağaçların, toprağın, çayırların, yamaçların, denizin, çiçeklerin hatta rüzgârların kokuları, bunlar benim için tanrının yarattığı mistik kokular, ne zamandan beri yanık kokuları alarak yaşamaktayız? Yaşadığım yerde hem deniz, hem orman, hem dağ bulunmalı, evlerin bahçeleri, kapılarının önü tertemiz olmalı, çöp bidonlarına kadar yıkanmalı. Bir de, insanlar özel hayata ve yaşama saygı disiplinini kalplerinde kökleştirmiş olmalı. Marie Antoinette'e yapıldığı gibi "yalan eklemelerde bulunarak" iftira atılmamalı, onların hakikati ispat etmek için ömürlerini heba etmelerine sebebiyet verilmemeli. Küçüklüğümde bütün bu konuşmaları dinleyerek büyüdüm. Benimle birlikte eski bir Pendik havası almaz mıydınız?

Başımdan geçenlerden sonra bana yeniden Pendik'i geri veren bir şehirde hayatımı sürdüreceğim. O şehre yerleşmek üzere yaptığım kıtalar arası

*Yıllar sonra bana
Pendik'i geri veren şehir
Vancouver*

yolculuğun ardından uykuya yattığım ilk gece rüyamda büyük bir İstanbul depremi görmüştüm. Gayrettepe ve Şişli'den aşağıya, bütün vadideki binalar üst üste iskambil kartları gibi yıkılıyor, tozdan göz gözü görmüyor, toprak sürüklenircesine Boğaz'a ve Marmara'ya doğru kayıyordu. Dayanabilir ve bu "iç bayıltıcı kitabı" (bir köşe yazarının benim gibiler için kullandığı tabir) sonuna kadar okumayı başarabilerseniz size ikinci vatanımı ve oranın rüya şehrini de anlatacağım.

Avusturya Prensisi'nin dünyasında ekmek yerine kruvasan yenilmekteyse, ekmekle pasta kı-

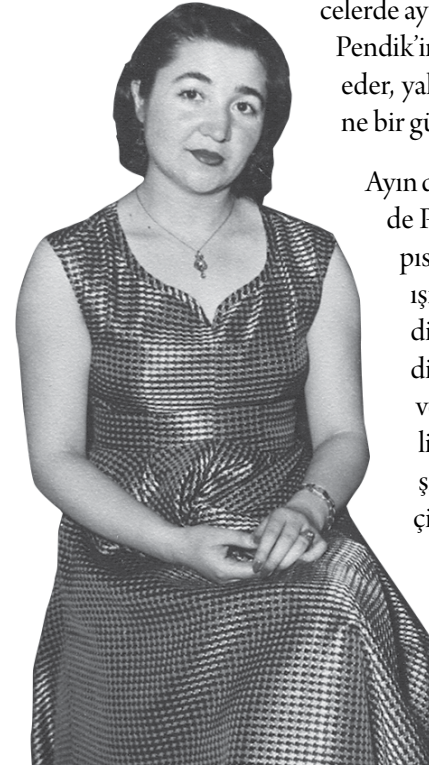

*Vine Street, Kitsilano Beach,
Vancouver, 2005*

yasında günahı sizce ne kadardı? Annem, "Mükellef bir sabah kahvaltısının üzerine bir bardak beyaz şarap veya şampanya içmeyi bilmeyenlere, iklimi, toprağı, topraktan ürün almanın kutsallığını, üzümü, soğuk ve sıcakın çok hassas etkilerini, beklemenin sabrını, kokuyu, aromayı ve duyulan haz için 'sağlığa!' diyerek bedeni 'yaratan'a teşekkür gönderilmesini, bu derinlikleriyle anlatamazsın kızım" derdi. Algılarımızdaki seçicilik mânâları, kendi şartlarımızın içinde gelişir.

Gül kokulu mehtap! "Saçma. Mehtap kokmaz ki!" dediğinizi duyar gibiyim. Varsayın ki Seneca'nın Tabiat Hadiseleri Üzerine Tefekkürler'inden ilham aldım. Pendik'te beyaz ve mor leylakların sallandığı o yaz gecelerinde mehtap da "gül" kokuyordu inanın! Gecenin laciverdine güller de kendi renginin kokusundan bir şeyler katmak isterken Pendik'te bülbüller bir başka şakırdı. Vakitlerden öyle bir vakitti ki, mehtabın mehtap olduğu gecelerde ay gökte bir "gümüş gül" misali açardı; nazire yaparak Pendik'in eşsiz güzelliğine, gökten suya vuran aksini takip eder, yakamozların arasından sıyrılarak Pendik bahçelerine bir gül olmaya niyet ederdi!

*2.VII.1955
İzmit Ordu Evi
Annemin hamileliği*

Ayın denize düşmesi gibi ben de soğuk bir Şubat gecesinde Pendik'te annemin karnına düşmüşüm. Balkon kapısının kadife perdelerinin arasından içeri mehtabın ışığı vurmaktaymış. Annem "seviyor ve seviliyorum" diye düşünmeye çalışıyormuş. Aslında o sırada sevdiğini söyleyebileceği şeyler, Pendik, mehtap, güller ve Fransa'ymış. Söyleyemedikleri ise, kültürel özelliklerinden gelen, üstün bilgisi ve zaptedilmeyen şiddetli arzularıyla kendisiymiş. Annem görmüş geçirmiş bir kadın, eski nohutların büyüklüğünde (o zamanlar nohutlar şimdikilerden daha büyüktü) bir elmasa dudak bükebilir; onu ancak elmas gezegeniyle mutlu edebilirsiniz. O da seçkin cümlelerle konuşmanız, bir Oscar de la Renta yakışıklılığında ve şıklığında olmanız şartıyla. Ben annemin kızıyım. Hayatımızın tattığımız, işittiğimiz, gördüğümüz şeylerin ve yaşadıklarımızın kalitesiyle şekillenmesi kaçınılmazdır. Memnuniyetsizliklerimi hoş-

görmeye çalışın, ben bu bayıltıcı fakat samimi anlatının sahibiyim, ‘erdem’ sahibi olan ve ‘had bildirme’ yüceliğine erişen sizsiniz. Bu yücelik ve erdem, sizde altının yerine piyasaya sürülmüş kâğıt paralar gibi karşılıksız değilse eğer, ‘Kocası tarafından aldatılmış bir kadındım, belki de bu incinmişlik içinde üzerinize geldim’ demekte kullanabilirsiniz.

Yaz iyice bastırdı, annem tatile girdi; artık İzmit Lisesine gidip gelmeyecek. Tayini geçici olarak Pendik Lisesine çıkartıldı. Bu demektir ki, küçük teyzemler de yakında Salıhlı’den yaz tatillerini geçirmek üzere İstanbul’a Pendik’e gelecekler. Benim bir de Ayvalık’ta yaşayan büyük teyzem var, onlar deniz kıyısında yaşadıkları için yazları bize gelme gereği duymuyorlar, hatta bazen annem ve anneannem onlara ziyarete giderlermiş.

Annem şimdi yukarıda anneannemin odasında, orada “hususî” bir işi var. “Hususî işim var” demek, “meşgul edilmek istemiyorum” demektir. Annem ‘değişik’ bir kadındır, bazı kelimeleri kullandı mı, ona söylenecek başka hiçbir şey olmadığını anlatır. Tek cümlesiyle, bütün bir hayatı içine alan kitabı özetleyenlerdendir. O her zaman bir kitabın son cümleleri veya arka kapağı gibi konuşur. Yorumunu hüküm gibi indirir. Hitabeti babadan, şiiri ise anneannesinden aldığı konuşulur.

1946’da mezun olduğu Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü’ndeki hocası Behice Boran, ilk tutuklandığında, avukatına şahit olarak “Öğrencilerimden Vecihe de gelip beni savunsun” demiş. Annem, babasının mesleğinden gelen, babadan oğula geçen meslek sırrı misali, eğitiminin de verdiği ruhla öyle inançlı dört beş cümle sarfetmiş ki, sadece Behice Hanım’ı değil, Hasan Âli Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç’un eğitim felsefesini de taçlandırmış. “Sayın Reisim ve mahkeme heyetinin muhterem üyeleri” diye başlayarak, kısa fakat net bir konuşma ile, “Felsefe ve sosyolojide izm’lerin kıyaslanabilmeleri için, mantığın yanlışla düşmeden düşünmeyi öğrettiği akıl yürütme yolları ile sorgulanmaları gerekir.

Kemalizm de bir izimdir, bütün esas ve ilkeleri ile okutulmaktadır. Öyleyse, mukayese yapabilmemiz için, komünizmin de ne olduğunun, dayandığı fikirler itibarıyla okutulması gerekmektedir! Bizi ortaçağın teolojik mantığından çıkartarak düşünmesini ve kıyas yapmasını öğreten bütün hocalarımıza şükran duymalıyız!” demiş. Behice Boran, eşi Nevzat Hatko’ya annemi tanıtırırken, beyninin özelliğine ve “kat’iyete haiz ifadelerine” atfen “O benim Kardinal Ordinaryüs Profesörüm” diyerek tanıtmış.

1943, Fakültede
bir toplantı
sonrası

1943,
II.Sömestre sonu
Prof. Oliver
Lacombe’un
Amerikaya gitme
münasebeti
ile tertiplenen
toplantı çayı

1943, Ankara
Dil Tarih
Coğrafya
Fakültesi
öğrencileri

22.IV.1944, Ankara
Dil Tarih Coğrafya
Fakültesi toplantısı
Çok yönlü ve eleştirel
düşünebilen bilimsel,
sanatsal ve kültürel
donanımları ile
evrensel boyutlara
erişecek öğrenciler

1.1.1945,
Ankara Dil
Tarih Coğrafya
Fakültesi Psikoloji
Bölümü

1945 Temmuz,
ADTC
Fakültesi
Annem, Bursa
İpek Fabrikasına
düzenlenen bir
gezide,
ipekçiliğin
başta

tarım işçiliği, turizm endüstrisi, savunma sanayi, Türk elişleri ve güzel sanatlara
servet teşkil ederek ülkemize döviz getireceğini anlatan bir konuşma yapıyor...

23.IV.1947,
Genç cumhuriyetin
aydınlık yüzleri...

1948, Afyon Lisesi

Haziran 1948, Afyon Lisesi

Ne demişti Gazi Mustafa Kemal Atatürk;
"Öğretmenler! Yeni nesli sizler yetiştireceksiniz. Yeni nesil, sizlerin eseri olacaktır. Cumhuriyet;
fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucuları ister."
Afyon Lisesi'nin fedakâr, vefakâr öğretmenleri işte bu ahval ile gelecek nesli nakış nakış inşa ettiler.

1951, Yıl sonu Antakya Lisesi'nin eğitim ordusu
-Üstte ayakta en sağda annem-

Benim annem, sırası ile Afyon, Antakya, İzmit ve Üsküdar Kız Liselerinin felsefe hocalığını yapmış olan Vecihe Yoldaş. O bir "Hasan Âli Yücel yetiştirmesi". İnsan şuuru-
nun mimarı olan felsefe, sosyoloji, psikoloji ve mantık derslerini veriyor. Hani şu bütün bilimlerin anası olarak kabul edilen felsefe derslerini. Zaman zaman ortaokullara yurttaşlık derslerine de giriyor, öğrencilerine gerçek vatandaş olmanın "Bana ne yapıyor?" sorusunu sormaktan geçtiğini öğretiyor. O dönemde yetişmiş tüm öğrencilerin bu soruyu sorarak, hayatı gözledikleri şüphesizdi. Öğrencilerine "Parasını tek bir yere bağlayan akıllı insandan söz edilemez, peki ii... o zaman tek bir krala bağlılık neden?" diye sorardı. "Demokrasilerde denge unsuru olarak kuvvetler ayrılığı şarttır" diyerek devam ederdi. Onun dini, bir çalışma diniydi. Bilime dayalı yüksek eğitim almamış olanları insandan saymaz, değersiz görürdü. Cemiyetin babadan oğula geçen yüksek sınıfına da karşıydı.

23.IV.1949

Antakya Lisesi öğretmenleri
Ulusal Egemenlik ve Çocuk
Bayramı kutlaması. Bir
milletin zaferlerinin yaşayacak
neticeler vermesi ancak irfan
ordusuyla mümkündür.
Gazi Mustafa Kemal Atatürk

1949, Antakya Lisesi

1951, Antakya Lisesi

1953, İzmit Lisesi

1965, Üsküdar Kız Lisesi

Annem, Vecihe Yoldaş, sırasıyla Afyon, Antakya, İzmit ve
Üsküdar Kız Liselerinin Felsefe hocalığını yapmıştır

Sınıf birincisi olan kız öğrencilerle

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u almasının 500. yıl kutlaması

1952-1953 ders yılı, İsmet Lisesi Öğretmenleri

1957, İsmet Lisesi Öğretmenleri yıl sonu sergisinde

Yeni nesli en iyi şekilde inşaa etmek için hayatlarını okullarına ve öğrencilerine adayan "Fikri hür, vicdanı hür, ırfanı hür" öğretmenler.

1958-1959 ders yılı Müdür Hamdi Akman, Muhasebe Şefi Remziye Örmütlu, Annem ve bir grup öğrenci

1965 ders yılında Kültür ve Edebiyat Kolu Annem ve konusunda seçilmiş öğrencileri okulun çıkarttığı **İki yaprak** gazetesinde olumlu bir yazı yazmak, okumak, düşünmek ve üretmek üzerine çeşitli yazılar kaleme aldılar.

1964-1965 ders yılı Müdür Alaaddin Kısakürek, Semih Kartalpençe (Resim), Nihat Ardor (Matematik) Fatma Tuna (Beden Eğitimi) Vecihe Yoldaş (Felsefe) Sadık Arık (İngilizce), Nuri Serzgin (Okul Doktoru) Mehmet Arık (Milli Savunma) dersi hocaları toplu halde...

İki yaprak

Üsküdar Kız Lisesi

Ü.K.L. 1967- 1968 ders yılı eğitim devriminin önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebediyete intikal ettiği 10 Kasım'da yapılan Bayrak Töreni ve iki dakikalık Saygı Duruşu'nda.

Ü.K.L. Müdüresi Hayriye Alanur ile emekliye ayrılan bir öğretmenin okula veda günü toplantısında. Hepsı birer ışıktı, birlikte meşale olmuşlardı ,şimdi yıldız oldular...

İnsana insan olma onurunun ancak görgülü, kültürlü, bilinçli, seviyeli ve asil bir ruh sahibi nesiller yetiştirilerek verilebileceğine inanan öğretmenlerimiz...

“Oğlu sabaha kadar taş mı taşıdı da kazandı o kadar serveti?” derdi. Miras, çalışarak, alınteri dökerek veya bilim ve sanat için dirsek çürüterek onu hak etmiş, çalışkan evlatların olmalıydı. Kimbilir, belki de bütün çalışmam bir gün onun bana öğrettiklerini hak etmiş olabilmek içindir. Pendik Lisesi o dönemlerde seçkin ve müstesna kişiler yetiştirdi ... Eğitimin altın olduğu yılların öğretmenlerindendi, seküler mantık savunucuları hakiki “altın çocuklar” yetiştiriliyordu. Biçildik...

Siz artık lisede felsefe, sosyoloji ve mantık ve yurttaşlık bilgisi okumuyor olabilirsiniz, gereksiz bulunduğu için okullardan kaldırıldı, insan zekâsının yapması gereken kıyas kabiliyetini köreltmek, düşünceyi tek çember içine almak bakımından iyi oldu, üniversiteler liseleştirildi, liseler ortaokul oldu, ilkokul ise Arapça, İngilizce ve Kur'an kursuna döndü. Yeniyetmeler veya bitmeler Türkçe bilmiyorlar, diksiyonları bozuk, Türkçeyi sanki ek lisan olarak, televizyonda veya telefonda öğreniyorlar. Ailelerinde de güzel Türkçe konuşanlar yok. “Aynen!” “Kanka!” “Sıkıntı yok!” “Biz sizi seviyoruz!” “Na’ber?” “Doğrudur!” “Aşkım ya!” Ve bir dilenci ağzı olan “Allah razı olsun!” Yeni yetiştirilmiş gençliğin Türkçesi karşısında, özellikle telefonda konuşurken kendimi bir yabancı gibi hissediyorum. Siz de benim Türkçemi anlamıyor olabilirsiniz, bu da benim deformasyonum olsun. Siz kendi metamorfozunuza bakınız. Yazılarımda herhangi bir restorasyon yapmanızı istemiyorum. Sizin diliniz size, benim dilim –bırakınız– bana kalsın!

Askerlik derslerini kaldırdıkları gibi, en gerekli olan dersler de yok ediliyor, kafaların biçimlenmesi için gereken bu! Yayınlanan bir makaleye göre, Türk insanının kafatası ölçüsü küçülmüş! Hayır! Espri yapmıyorum. Siz kimsiniz ki, öyle dünyaya açılacaksınız da Aristoteles, Sokrates, Epikuros, Descartes, Kant mant öğreneceksiniz, ne lazım size Bergson, Berkley, Newton, Leibniz; ya sonra doğru düşünmeyi kavrarsanız? Bakın bu gerçekten çok sakıncalı. Sizi ne kıskırtıcı, ne de ülkenize karşı yıkıcı olarak kullanamazlar, “vatan tehlikeye düştü, din elden gidiyor” korkutmasıyla, büyük bir planın küçük rollerini vererek, vatan kurtaracağınıza inandıramazlar. Gereğini düşünenler, Türk milletine gereksiz buldular bu dersleri, gereksiz! Eğitimimizin, yargımızın, maliyemizin, ordumuzun günümüzde getirildiği son noktada, ne milli eğitim bakanı, ne encümen başkanlığı, ne maliye teftiş heyeti, ne de her an yanımızda olacağını hissettiğimiz bir ordumuz kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet erkleri aynı paramız gibi gün be gün

değersizleştirilmiş, onların yerine Atatürk Orman Çiftliği'ne "Beyaz Saray" dikilmiştir. Bizi idare eden siyasilerimizin hemen hepsinin hayali "Küçük Amerika" olmak değil miydi? Türk askeri vazifelendirildiği yerlerde, sadece "Alla! Alla! Alla!" diyerek, ölmesi için yeter sayıda, 'kelle' adıyla sayılacak kadar bırakılmalıdır, yedek piyade alayı gibi mesela.

Erkin Koray ne doğru söylemişti benim genç kızlığımda "Kızları da Alın Askere"! diyerek. Türk kadını yaşadığı ve sahibi olduğu toprakların konumu itibarıyla askerlik yapmak mecburiyetindedir. Ama bizim dinimiz omuz omza vererek birlikte bir hedef doğrultusunda yürüyecek kadınla erkeği kabul etmek şöyle dursun, onların beraber bir odanın içinde bulunmalarına bile izin vermiyormuş, ne olacak şimdi? Biz Kurtuluş Savaşı'nı kadın erkek birlikte vermiş, Osmanlı'nın borçlarını kadın erkek birlikte, el ele ödemiştik. Anasının karnından "asker" doğan bir milleti, bu ruhu çeşitli alanlarda kullanan mükemmel doktorlar, sanatçılar, eğitimciler çıkartan nesillerin önünü kesmek için, alt tabakanın çocuklarını rahlelere oturtarak farklı bir dünyanın içine çektiler. Kadın ve erkeğin ayrı taşıma araçlarında yolculuk ettirileceği rivayet olunmakta, Türkiye'yi ileriye taşıyacak olan hiç kuşkusuz bu 'vasıtalardır'. Burada "Demokrasi bizim için bir amaç değil araçtır" sözünü hatırlamamak, neyin aracı olacağını sormamak da mümkün değildir. Selçuklu dönemi bile felsefeyi sakıncalı saymamış, Mevlânâ özgürce düşünmüş, konuşmuş ve yazmışken günümüzde gelinek noktanın sebeplerini bulmamız gerekiyor. 'Üstün İyî'yi yaratmayı hedefleyen felsefeyi hasıraltına koydular, 'falsafa' kelimesini türetilip, onu alaya alarak kıymetsizleştirdiler, çöp sepetine atıldılar. İnsanlar hamhalat kalsın, bir çıkış yolu bulabilmek için havanda su dövsün dursun, böylece habbe olan külliyatları kubbe görünebilsin istediler. Başardılar da. Bu başarı onlara mı ait? Hayır! Tabii ki senaryoyu başkaları yazdı, onlar rol aldılar.

Küçücüğüm ama evde konuşulan her şeyi can kulağı ile dinliyor, öğreniyordum, evler eğitimin ilk ana yuvalarıdır. Konuşulanları kafamın içine tek tek yerleştiriyor, *data* topluyorum. Henüz kelimeleri tam düzgün söyleyemiyordum, ama biliyorum! Çok çabuk öğreniyordum. Benim annem iyi bir öğreticidir. Kavrattır, bir şekilde belletir, diktesi de mükemmeldir. Bir konunun nasıl hatırlanacağını yollarını öğrettiği gibi, akıl yürütme yollarını da örnekler vererek gösterir. Epikür'ün ve Sokrates'in öğrencilerini yetiştirdiği gibi bazen evin içinde bazen sokaklarda, vapurda, trende, plajda,

her nereye gidersek gidelim orada bir soru sorar, beni düşündürerek cevabını bulmamı isterdi. Mülleri diye biri vardı, onun deneklerinden Dr. X'in rakamları aklında tutabilme kabiliyeti fevkalâde üstündü. 'Hafıza Menzili' yani hatırdaki tutabilme özelliği, çocukluğunda evlerin sokak numaralarına dikkatle başlamıştı. Hatırdaki tutması zor ve ilk bakışta aynı gibi görünen iki çok basamaklı sayıyı arka arkaya gösterdiklerinde hangi rakamların yerlerinin değiştirildiğini hemen buluyordu. Dr. X'ten çok etkilenmiştim. Annemin arkasında dolaşarak, küçük hikâyeleri ile ders öğrenenlerdendim. Annem bilgisini aktarmadan duramaz, bir yandan evi toplar, salata yapar, dikiş diker, bir yandan da ders verirdi. "Her insan fanidir, bu köpek insandır, köpek fanidir." Bu, şekil bakımından doğrudur. "Her insan fanidir, köpek insan değildir, o hâlde köpek de fani değildir." Bu ise şekil bakımından yanlıştı. Benim küçükken tekerlemelerim bunlardı. Zihnimin karışması beklenebilirdi belki ama ben kendime ait bir oyun kurmuştum, yöntemim 'tekrardan' geçiyordu ve annemin bana anlattıklarını ben de bahçede öğretmencilik oynarken hayalimdeki öğrencilerime anlatıyordum. Ve her şeye Dr. X gibi belleğime nakşederek bakıyordum. Annem denize atılan taşın suda oluşturduğu iç içe geçmiş dairelerin dışı doğru genişlemesi gibi düşünmem gerektiğini bana göstermiş, "Büyütülmeyen düşünceler küçülmeye ve yok olmaya mahkûmdur" demişti... Beynim diğer çocuklara göre daha mı farklı geliyordu, yoksa bu benim 'kibrimin' bir yansıması mıydı, bilmiyorum. Evet! Doğrusu kendimi üstün hissediyordum nedense. Ben de büyüyünce annem gibi mükemmel konuşmalar yapacak, arkamdan gelen öğrencilerime felsefe öğretecektim. Ruh-beden-zihin, bu üçü bana göre bende özel beslenmekteydi. Bir çocuk daha iyi gelişemezdi. Ahenkli, dengeli, sağlıklı büyüyordum. Kaslarımda dolaşan yaşam enerjisini annemden, anneannemden, dedemden ve bahçemizden, denizimizden, Pendik'in tertemiz havasından alıyordum. Evet, kültürler, bahçeler, kadın ruhu ve aşklar tarih boyunca hikâyelerin, masalların ana temalarıydı... Düzenli bir bilinç sahibi olacak beynimin beni her alanda başarıya taşıyabilecek standartlara sahip olacağından en ufak bir kuşku duyulamazdı; kişiliğim, iradem fevkalâde şekilleniyordu. Evin içinde hem annem, hem de bir çocuğa çok gerekli olan büyüklerim vardı. Onlar bir yandan tecrübelerini yansıtan davranış ve konuşmaları ile bana geçmişin değerlerini öğretiyorlar, diğer yandan sevgi ve güven duygumu pekiştirerek bana kendimi sevmeyi, beğenmeyi, değerli görme yetilerini kazandırıyorlardı. Dedemle anneannem değerli ve

mükemmeldiler. Ben onların torunuydum, öyleyse ben de değerli ve mükemmeldim. Olmuş muydu acaba? Annem ise, evde özel eğitim alan çocuklar misali, beni işliyor, yarınlara yatırım yapıyordu. O, yatırımın her türlüünü çok severdi. Bana masallar anlatmıyordu, çünkü mucizelere ve gökten üç elma düştüğüne pek inanmıyordu, “Elma düşse düşse ya ağaçtan düşer, ya insan eliyle atılır, gökten atılan bir şey varsa o da insanoğludur” diyordu. O bilimin ilkelerine tecavüz eden her şeyi hayatından çıkarıp atmıştı. Bilimin ötesinde “hikmet” diye algılanacak her şeyi, Allah’ın hikmeti olarak kabul etmek yerine, “henüz bilimin ulaşamadığı teknoloji” olarak izah ederdi. Buna büyü bile dâhildi. Bana hatırladığım ilk hediyesi, okuldan dönerken getirdiği küçük karton kutunun içindeki minik tırtıllardı. Onlara bütün aile, özenle, bahçemizin dut yapraklarından veriyorduk. Siyah ağzları ile o yaprakları nasıl büyük bir süratle bitirdiklerine aklım ermiyordu, ne çok yiyorlardı, küçük siyah dışkılarını temizlemeye yetişemiyorduk anneannemle. Büyüdüklerinde, bir gün, başlarını kaldırıp aranmaya başladılar, havada bir şey bulmaya çalışırcasına bakıp duruyorlardı, kutunun orasına burasına gidip, adeta telaşla ev yapmak için arsa bakanlar gibi inceleme gezintisindeydiler. Dedem dâhil hepimizin gözü üstlerindeydi, sonra kutuya tıpkı kuşların yuva kurarken kullandığı gibi, birkaç ince ağaç dalı bıraktık. O zaman kendilerine yer beğenip, oradan oraya tükürükleriyle iplik yapmalarını, kozalarını örüp içine kıvrılarak kendilerini örtmelerini ve kaybolmalarını seyrettik. “İşte” demişti annem, “benim bu dalları onlara koymam, onlar için ‘Allah’ın bir hikmetidir.” Sonra derilerini bırakıp, kelebeğe dönüşmelerini ve yumurta bırakmalarını izlemiştik. O kozalardan anneannemin ipek tafta yatak örtüsünün perdelerinin, şifon fularlarının yapılmış olduğunu da öğrenmiştim. Dört buçuk, beş yaşındayım ama on dört yaşındaki biri gibi bilgiliydim (matematik dışında); üstelik o günlerin meşhur kişileri ile de ilgiliydim. Örneğin, komedi ustası Şarlo’nun yani Charlie Chaplin’in bacak atışlarını, takma bıyığı ile Hitler Amca’yı taklit ettiğini, Laurel ve Hardy’nin *Uçuk Askerler* filmini biliyordum. Annem Hardy’nin konuşmasını taklit ediyor, sinirleniyorum, bozuk konuşulmasına, diksiyon kaymasına tahammülüm yok. Şarlo, bir dahi imiş! “Kahkahalarımı, içimdeki acıların sesini bastırın diye atarım” demiş. Ben de öyle yapacağım!.. Onun Çocuk (*The Kid*) adlı filmini görmüş müydünüz? Yıllar sonra izlediğimde, küçüklüğümde annemin bu filmin bazı sahnelerini canlandırarak anlatışına, ayrıntılara inişine bir kez daha hayran kalmıştım. Bu ‘sinema seansları’ genellikle

tabağımdaki beğenmediğim yemekleri bitirmem için yapıldı.

Beyin olarak o dönemdeki yaşitlarımdan daha fazla bilgiyle doluydum. Hayata dair bilgileri, eskiyi ve yeniye harmanlamayı annemden, anneannemden, dedemden, yazları Salihli’den misafirliğe gelen Beria Teyzem ve eniştemden, hepsinden birer parça toplamakla elde ediyor, hafızama koyuyordum. Mısır’ın Kral Faruk’unun çapkınlıklarını, şemsiye ile dans eden Gene Kelly’yi ve Monako Prensi Rainier’in gelip annemi almak yerine gidip Grace Kelly’yi aldığını, hepsini hepsini biliyordum. Ben de Charles’i az düşünmedim hani! Fakat ellerini beğenemiyordum bir türlü.

Annem entelektüel bir kadın, düşünce tarihinde iz bırakmış bütün filozofları, mitolojiyi, ülkesinin tarihini ve dünya siyasetini mükemmelen biliyor. Bir de *Hayat* mecmuası müdavimi, anneannem ise Karaköy’den İtalyan moda dergileri alıyor. Dedem Almanya ile meşgul. Almanya’nın, yaşadığı yıkımın altından kalkışındaki onuru ve sessizliği ile dünyaya verdiği mesajı konuşuyor. Ben de büyüyünce hakkımda ne söylenmiş olursa olsun sessizliğimle onurlu kalmaya çalışacağım, Almanya gibi.

Ah, siz benim Peter Pan, Tom Sawyer hikâyeleriyle uykuya dalışlarımı, pencereden uçup uzak diyarlara gidip geldiğimi nereden bileceksiniz? Hayalle gerçek arasındaki dengeyi kurabilmenin dayanılmaz, Nietzsche’vari şehveti. Hayallerimiz bize daima gerçeklerden daha yakın düşerler, bir kedi yavrusu yumuşaklığında yamacımıza sokuluverirler. Gerçekler ise bize uymaz, onlar bağımsızdır. ve birgün önümüze bir duvar gibi katı, soğuk, sert aşılmaz engeller olarak dikilirler. Karşılaşmak, dokunmak ve yüzleşmek bile istemezsiniz. Kim söylemişti? Gidip kütüphaneyi karıştırmam lazım...

Evimizde herkesin ilgi alanı farklıydı. Ben daha çok bahçeyle ilgileniyor görünsem de pür dikkat dinlediğim tüm konulardan iki yüz elli gramcık olsa bile yemiş yutmuş bulunuyordum. Küçük teyzem Beria ve eşi Muzaffer Çiçekoglu her ikisi de dedem gibi hukukçu idi. Yazın evimiz çeşitli hukuk davalarının, memleket meselelerinin konuşulduğu bir münazara salonu gibi olurdu. Herkes fikrini söylerken delil ve tespitlerini ortaya koyar, sonra bu tespitlere bazı müdahaleler yapılabilirse de söylenenler mantık ve hukuk destekli olmak kaydı ile ispatlanarak sabitlenilirdi. Bir İsmet Paşa’mız vardı. Onun da bıyıkları ve şapkası Charlie Chaplin’ninki gibiydi. Onu bütün aile seviyor, bir tek annem ona köpürüyordu. Annem bu ailede

kuğuların arasındaki ördek yavrusu gibi kalıyordu. İsmet Paşa oy kaygısı-yla Atatürk'ün eğitim sistemine ihanet etmiş, eğitimi Hasan Âli Yücel gibi “yüce birinin” elinden almıştı. Hasan Âli Yücel ailesine duyulan sevgi, Ankara'da komşu olmalarına, birlikte ortak hatıraları bulunmasına da bağlıydı. Hep birlikte mesire yerine (1940-41 olmalı), pikniğe gidileceği bir gün geç kalıp treni kaçırdıklarında, oğulları Can, iki yana sallanarak bir hışımla trenin arkasından koşup, “Eşşek oğlu eşşek! Durrr, bizi bekle!” diye küfürler savurmuş. Herkes o kadar gülmüş ki, treni kaçırmaktan duydukları üzüntüleri bile geçmiş. Can Yücel'in yerinde ve zamanında vuku bulan küfürbazlığı, lafları ağzının içinde yuvarlayarak kendine has bir üslupla konuşması, devrin aydın, görgülü ailelerinden birinin oğlu olması, ileride kudretli bir sanatkâr olacağını daha o günlerden belli ediyormuş. Yaşadığınız zamanın ve ait olduğunuz ailenin katma değeri...

1946'dan sonra Türkiye'nin kalkınma hızının önüne set çekilmişti. 1953'te başkaları dünyanın en yüksek noktası Everest'e çıkmış, 1954 yılında ise bizi zirveye taşıyacak olan Köy Enstitüleri tamamen yok edilerek, eğitime en büyük darbe vurulmuştu. Can Yücel'in yıllar sonra söylediği gibi, bir tarafta yandaş, yalaka ve yavaşaklar, diğer tarafta onurlu, şerefli, emekçi vatanseverler olmak üzere insanların ayrışması başlamıştı. Âdet olduğu üzere, bu konuşmaların sonunda anneannemin pasta tenceresinde pişirdiği o güzelim börek ve cevizli üzümlü kekin siyah mermerli çay masasının üzerine geleceği bilindiği için, tartışmalar biraz da bu çay servisine kadar vakit geçsin diye alevli bir hâlde yapılırdı. Artık hemen hemen iki günde bir tekrar eden kanıksanmış bir konuşma akışıydı bu tür siyasi tartışmalar. Çay servisinden önce böyle bir konuşma iyi gidiyordu sanki. Çay servisinden sonra ise politika konuşmaları hız kesiyor, mutlu mideler rahatlatıcı mevzular istiyor, alaka, o haftanın *Hayat* mecmuasındaki konulara kayıyordu. Demek ki aç mideler tehlike barındırıyordu... Yunan soprano Maria Callas, Onasis, Churchill, J.F.K ve Jacqueline Kennedy. Ne garipti ki, bu kişilerin kaderleri günün birinde bir yerlerde kesişecekti. Tıpkı benim yolumun da başka başka yerlerde yaşayan, iki farklı Gülden'le bir gün bir şekilde kesişeceği gibi... Marilyn Monroe ve çirkin kocası Joe DiMaggio'yu dinliyorum (güya boya kalemlerimle oynuyorum), bir gün benim de güzelliğim ortaya çıksın diye yanımda çok çirkin bir adam taşıyacağım.

Teyzemler yaz tatili için Pendik'e geldiklerinde, kızları Zübeyde ve Rüveyde ile evin içinde fıldır fıldır dönerdik. Bu üç kız torunun oyunları, yaramazlıkları, kavgaları ile çıkarttığı gürültüden anneannem ve dedem rahatsız olmuş görünmezlerdi. Vaktiyle üç kız çocuk sahibi olmalarının onlarda bir bağışıklık hissi yarattığı düşünülebilirdi. Beria Teyzem, Prenses Süreyya gibi güzel; bir bana, bir Zübeyde'ye, bir Rüveyde'ye sırayla yemek yediyor; bu börek başka türlü bir börek, içinde üç çeşit peynir var, her katına zeytinyağı ile beraber biraz tereyağı da incecik rendelendikten sonra adeta tuz, karabiber misali ekilerek serpiştiriliyor. Sütlu ve yumurtalı sosunu iyice içine çekmesi için bir gece önceden hazırlanıp bekletilirdi ki ertesi güne ktır ktır olsun. Bugüne kadar böylesini hiç tatmadıysanız ne kadar lezzetli olduğunu tahayyül etmeniz pek mümkün değildir. Katmerli, kenarları ktır ktır, pür lezzet denilen tatlardan! Onun elinden de bir başka güzel bu böreği yemek, ağzınıza öyle bir bilek hareketi ile getirir ki lokmayı, sanırsınız bir Hint rakkasesi. Konuşurken, parmak uçlarıyla, bir maestronun batonu ile havada çizdiği daireler misali bir flütü idare ettiğini hayal edebilirsiniz. Yeşil gözleriyle öyle derin bakar ki, biraz uzun baksa, baktığı yeri yıkar!

Bu ailenin üç kızındaki göz, o gözlerdeki bakış, bakışları çerçeveleyen kirpikler, bir de ten, pek nadir rastlanan bir tür, sedekten bir tül gerilmiş vücutlarına sanki. Bir de elleri! Kimse anneannem gibi zarif bardak tutamaz!

10. XII. 1943, Annem ve Beria Teyzem fakülte yıllarında, Ankara

1936, Anneannem dedeme soyadı ile hitap eder, "Yoldaş" derdi.
(Ayşe Fatima-Tür-Zehra Yoldaş)

1937, O, hem hukukçu hem tarihçi hem de bir iktisatçıydı. (M. Sabri Yoldaş)

Leonardo, bu ailenin kadınlarının ellerini, bileklerini, kollarını görmüş olsaydı, *La Joconde* tablosundan sonra, el ve kolları yansıtan başka tablolar da yapmak isteyebilirdi. Anneannem ve annem gibi kadeh tutan bir kadın, bu yaşma geldim, Hollywood aktrislerinde bile böyle bir elegant tarz görmedim. Küçük parmağındaki şövalye yüzüğü ile belki bir Deborah Kerr ve Cary Grant ikilisinin 1957’lerde birlikte verdikleri bir fotoğraflarında anneannemi görebilirsiniz. Kadehinin içindeki kulüp rakısı olsun, incir rakısı olsun, anneannemi seyredirken mutlaka sarhoş olurdu. Aile içinde, Muzaffer Eniştem ensesine doğru inen uzun dalgalı saçlarıyla bir müzisyene, bir yazara veya bir devlet adamına benzetiliyordu ama kim olduğunu nedense şu an çıkartamıyorum, bir müzisyen olması daha muhtemel gibi... Annem ona seslenirken veya ondan bahsederken önce o müzisyenin ismini söyler, arkasından Muzaffer’i eklerdi, Chopin Muzaffer ya da Beethoven Muzaffer gibi, ama bunlar değildi. Buldum! Mozart! Mozart! “Mozart Muzaffer” derdi annem. Saklamış olmanız gereken bilgiyi hatırlamak istediğinizde, belleğin çalışıp onu bulup size vermesi ne müthiş bir şey! Eniştem güldüğü zaman ağzı kulaklarına doğru gerilmiş gibi iki yana çekilir, kasılı kalmış gibi görünürdü. Tıpkı Mozart’ın enteresan gülüşü gibi dikkat çekiciydi. Muzaffer Eniştem, Türkiye’nin eski gazeteci ailelerinden, daha çok Gördes’le anılan Us ailesine mensuptur. Gazeteci yazar, hukukçu, koleksiyoncu Hakkı Tarık Us ile, yine Babıâli’nin önemli şahsiyetlerinden Mehmet Asım Us ve Hasan Rasim Us’un öz be öz yeğenidir. Bizim evimizde daima büyük saygı ile anılan dayıları ve anneannesi Sıdika Hanım tarafından büyütülmüş. Gerek görgü, gerek entelektüel birikimi ile eskilerin Osmanlı münevveri dediği kıymetli bir aileden gelen eniştem, dayılarının fikir olarak, hükümetlerin adalete dayanarak halkın hürriyetini ve saadetini koruması gerektiğine inandıklarını söyler durmuş. Anneme göre, *Tuna*, *Tanin* ve *Vakit* gazetelerinden Türk Basın Birliği’nin kurulmasına kadar geçen dönemi, Abdülhak Hamit’in eşsiz hukuk ve siyasi tarih bilgisini eniştemden dinlemeliymişsiniz.

Annem “Mozart Muzaffer” demeye başladı mı, o da anneme “Komünist Vecihe!” derdi. Birbirlerine takılıp şakalaşırlardı. Eniştem bastırırdı “Yoldaş Vecihe!” diye. Annem de bam teline basılmış gibi yoldaşlığını ispatlarcasına yüklenirdi enişteme: “Dayıların dâhil, onların yetiştirdikleri idealistler bile yazamadı gerçekleri gazetelerinde!” Eniştem bunun üzerine “Milli

menfaatlerimiz icabı!” diyerek başlardı korumaya Cumhuriyet Halk Partisi yönetimini. Sonra eniştem Roma yargılama hukukunu anlatır, annemse kendi branşında yürür, daha eskilere giderek, “Roma tarihine iki yolla bakılabilir, biri şehirlerinin, diğeri ordusunun askeri ve politik gücü” der, karşılıklı kültür alışverişine girerlerdi. Roma ile Bizans’ı karakter olarak inceler, Bizans’ı Şarkılaşmış bulurdu...

Anneannem dedeme soyadı ile hitap eder, “Yoldaş” derdi; bu bir erkek adı olduğu için, anneme “Yoldaş Vecihe” diye seslenildiğinde bana ‘Erkek Vecihe’ denmiş gibi gelir, annem adına burulurdum, tıpkı yıllar sonra bir trafik kazasında babam tek gözünü kaybettiği zaman, ona Moşe Dayan denilmesine çok üzüldüğüm gibi. Evet, benim bir de babam olmalı değil mi? Pendik tren istasyonuna annemi karşılamaya gittiğimiz bir gün, benzinliğin yanındaki çay bahçesine hep beraber mola vermek üzere oturmuştuk. Annem anneanneme katı bir ses tonuyla “Anne, Sümerlerde ilk yazılı kanun ‘bedel ödemesi’ üzerinedir. Haluk yaptıklarının bedelini ödeyecek!” demişti. Babam hakkında duyduğum ilk hüküm buydu. Demek benim babamın adı Haluk’tu, ne kadar güzel bir ismi vardı.

Bu bedel denen şey ne ise, babamla birlikte benim de ödeyeceğimi bilemezdim. Anne babama, aile fertlerimizin hepsine çok düşkün bir çocuktum. “Komünist Vecihe”yi sonraları ben de beğenir oldum, çünkü annemin

“Bedel” denen şey ne ise babamla birlikte benim de ödeyeceğimi bilemezdim...

1956 İzmit Kordonu’nda Henüz yürümeye başladığım günler

komünistliğinden gizli bir övünç duymaya başlamıştım; içinde haksızlıklara başkaldırmanın yüksekliği ile bir kahramanlık öyküsü bulurdum. Benim annem başkaydı, nasıl anlatılır bilemeyeceğim, ama başkaydı işte! Üstelik işaret ettiği noktada muhakkak önemli bir durum olurdu. “Fasit kıyas yapıyorsun Muzaffer, fasit kıyas!” diyerek karşı gelirdi. “Yeni hükümet kanun çıkartmaya meraklı! Kanunların sayısı ne kadar arttırılırsa, yolsuzluk da o kadar çoğalacak demektir, aç biraz Cornelius oku!” derdi. “Kanunlarla çok oynanan yerde yozlaşma başlamış, devlet yıkılıyor demektir” diye ilave ettiğinde, içeriden dedemin, tükürüğü genzine kaçmış da temizlemeye çalışıyormuş veya önemli bir şey söyleyecekmiş de sesini toparlamaya çalışıyormuş gibi çıkan öksürüğü duyulur, bir keçinin çıkarttığı ses gibi tartışmayı keserdi.

“EEhhheeeeeeehnnEEEEEEEEeeee!!!” Bu konuşmaların geldiği nokta her defasında dedemi öksürtüyordu. Annem o sessizlikte bile yine acayip bir cümle kuruyordu: “İnsan tabiatı icabı kimlere ve nelere zarar vermişse, onlardan nefret eder!” Annemin laflarının nereye gittiğini kimse anlayamazdı. Beria Teyzem dâhil kimse anneme “Ne demek istiyorsun sen bu lafinla?” diye soramaz, annemin arkadan gelecek cevabını almak istemezdi. Benim annem bilmem niye böyle ortalıkta buz gibi bir hava estirirdi? Ah, ne olurdu hep filmlerden, aktörlerden, aktrislerden bahsetseydiler. Genç kızlıklarında önce Elazığ’da sonra Ankara’da okurken *Jezabel* filminde

1939 Elazığ Ortaokulu son sınıf

seyretmiş oldukları Betty Davis’in saç tuvaletini ayna karşısında kendilerine yapana kadar neler yaptıklarını, *Shanghai Ekspresi* filmindeki Marlene Dietrich gibi elmacık kemiklerini allıkla ortaya çıkartmaya nasıl çalıştıklarını ve sonra hep birlikte fotoğrafçıya giderek nasıl resim çektirdiklerini anlatsalardı... Veya Orson Welles’in Amerika-Meksika sınırında geçen filminin dramatik ilk sahnesinin kritiğini yapsalardı da dedemi de böyle öksürük tutmasaydı. O günlere ait aklımda kalan başka bir anı

ise yine annemin dedeme öfkeli bir çıkışı. “Mevcut yapımızı çözüyorlar, büyük geleceğimizi kaybediyoruz baba!” diyordu. Dedem susuyordu, o günlerde bu suskunluğunu, hiçbir yorum yapmamasını anlayamaz, “Benim ne kadar iyi ve sabırlı bir dedem var, anneme hiç kızmıyor” düşüncesiyle çözerdim. Yıllar sonra zaman tüneline yolculuk yapıp, o günlere döndüğümde, dedemin yüzünde, bildiği çok şey olduğunu, fakat konuşmaktan imtina ettiğini, adeta kendini tutarak, anneme bazen insanın susması gerekebileceğini öğretmek istediğini gördüm.

28.XI.1938 Elazığ
“İstikbal güneşi ufkuna doğsun”
Annemin en sevdiği arkadaşı

Bugün Almanya hakkında, Osmanlı’dan beri bizi ilgilendiren meseleler hakkında ne kadar bilgi sahibiyiz? Annem, Varşova Birliği ülkelerine hayran. Eniştem “Sovyetler Birliği askerî güçlerini müttefiklerinin topraklarına yerleştirmek için bahane buldu” diyor. Annem ise “Peki NATO ne? NATO ne? NATO, belli bir dünya görüşünün formlaştırılması ve üzerine de bebe yakalı, pilili, şirin çocuk elbisesi giydirilmesidir!” diyor. Nato, Pakt, Lenin, Stalin, Churchill, Chamberlain, İngiliz Büyükelçisi Averell Harriman ve Alman Büyükelçisi von Papen, Birleşmiş Milletler! İsimler, yaşantılar, bunlar üzerinden duygular ve düşünceler. Her gün yeni yepyeni bilgiler koyuyorum dağarcığıma. Asım Us ne güzel bir başlık altında toplamış hatıra ve tenkitlerini; *Gördüklerim Duyduklarım Duygularım*... Ben de onun gibi yazıyorum, hatıralarımı anlatıyorum. Bir de Roma’nın filozof imparatoru Marcus Aurelius’un *Kendi Kendine Düşünceler* isimli harikulâde bir eseri var... Eğer Doğu ile Batı’yı aynı ölçüde okuyup kıyaslamazsanız, kendinizi Şarklı kafası içinde düşünmeye hapsedmiş olursunuz... Edward W. Said’in *Orientalism* adlı kitabında Batı’nın bizi nasıl mikroskop altında incelediğini görebiliriz.

Averall Harriman'ın kızına Stalin'in çok güzel bir at hediye ettiğini duyuyorum, bana da bir gün bir at hediye edilmesinin hayalini kurarak yaşayacağım. Diğer bir deyişle, ecnebi tarzlı bir kültürle beslenerek, fikir ve ifade özgürlüğünü yaşayarak yetişmenin, gelişmenin farklılığını hayatım boyunca taşıyacağım. Ben *taaffeite* taşından yontulmuş bir gülüm.

Biliyorsunuzdur; beyin, gelişiminin yüzde seksenini 0-6 yaş arasında tamamlamış oluyor. Biz üç kız okula henüz gitmiyoruz ama eğitimimiz evde çoktan başlamış bulunuyor. Harfleri ve adlarımızı yazmayı çoktan öğrendik. Annem üçümüze Reşat Nuri Güntekin'in yazdığı *Bir Köy Öğretmeni* piyesini bir film gibi anlatıyor. Ruhumuza işleyen, bu iki perdelik "mektepiyesi"nden o kadar etkileniyoruz ki, "Kürsüm üzerinde öleceğim. Son nefesimi verirken meşalemi hâlâ elimde tutarak, 'Işık... Biraz daha ışık!' diye bağıracağım. Son sözüm bu olacak!" diyen Nihal Öğretmeni asla aklımızdan çıkaramayacağız. Teyzekızlarımızdan Zübeyde Çiçekoğlu, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı okuyarak İngilizce hocası, Rüveyde Çiçekoğlu (Akyürek) ise Eskişehir'deki İletişim Fakültesi'nde doçent olacak; bense (2005 yılına kadar) hiç yurtdışına çıkmadığım hâlde önce "kokain kuryesi", sonra 1 Mayıs 2000 tarihli *Hürriyet* gazetesinde; siyahla iyice belirlenleştirilmiş olarak yedi ayrı cümlede Türkçemizdeki malûm kelimenin baş harfi ile "o. Gülden Aydın" vurgusu ile 'işaretlenecek', böylece Türkiye'nin tescilli 'aşuftesi' olacaktım. Herta Müller'in romanından alınma bir cümle ile cevap verebilmek mümkünken, onları 'haysiyetli haberleri' ile başbaşa bırakmayı tercih ettim. Belki de gücümü aşan bir durumla karşı karşıya olduğumu görüp geri çekildim. Her türlü güç ve kontrol onların elindeydi.

Haydiiii gidiyoruz! Gidiyoruz! Hayır, Avrupa Birliği'ne değil, sahile yürüyüşe çıkıyoruz, bir hazırlıktır gidiyor. Üç küçük kız, Gülden, Zübeyde ve Rüveyde. Deniz kenarında üşütürüz diye sol kollarımıza birer hırka veriliyor. Biz o zamanın küçük kızlarından biraz farklıyız, henüz kolunda birer küçük hanım gibi hırka taşıyarak yürüyen çok az kız çocuğunun olduğu günlerde Türkiye. Ve biz üç küçük kız Tevfik Fikret'çiyiz de! Ben üstüne üstlük bir de Hasan Âli Yücel'ciyim, annemin katkılarıyla. Tabii burada İsmail Hakkı Tonguç'u da yeniden anmadan geçmemeliyim. Hepsini hakkın da malûmat sahibiyim. Onlara yapılan haksızlıkları, bir bir anlatabilirim...

Gülden Aydın krizi

Adı: **Gülden Aydın**.
1955 İzmit doğumlu.
Baba adı: **Haluk**.
Etiler, Fidan Sokak'ta,
"Sürpriz" adı dknda, kadın iç
çamaşın satıyor.
Uyuturucu bağımlısı.
Şubat 1999'da 1.5 kilogram
kokainle yakalanıyor.

DGM'de yargılanıyor, cezaevine
girişiyor.
Şimdi tahliye oldu.

Adı: **Gülden Aydın**.
1958 Divriği doğumlu.
Baba adı: **İsmail Hakkı**.
Gazeteci.
Yedi yıldır **Hürriyet** Gazetesinde
çalışıyor.
Meslek onuru, herşeyden önce
geliyor.

Hikaye 10 yıl önce başlıyor.
Gülden Aydın, **Aktüel**
Dergisinde çalışırken bir telefon
alıyor.

İsminin **Gülden Aydın** olduğunu
söyleyen kadın, gazeteci olan **Gülden**
Aydın'in telefonunun 118'e kaydı
olmadığını belirtiyor.

Birçok olayın kendisini
aradığını söylüyor.
Bir de, şuh kâhkahalar atmaya
ihmal etmiyor:

**- Sayende, çok cici adamlarla
arkadaş oldum!**

Aradan yıllar geçiyor.
Gazeteci **Gülden Aydın**'a da,
zaman zaman, tuhaf adamlardan
tuhaf telefonlar geliyor.

Genellikle bir gecelik ilişkilerin
ardından **sltl** yapmanın ne kadar
ayıp olduğunu söyleyen telefonlar:

**- Karımı arayıp durma. Ne
istersen vereyim. Yeter ki
yuvamı yıkama!**

Telefondaki bazı erkiler de,
gönderdikleri hediyeleri beğenip

● HAMİS:

Yani inanılır gibi değil!
Bizim **Gülden Aydın** yani
gazeteci olanı canımız olgımız
olanı çok komik ve zeki olan/
Hakkı'nın karısı Çeren'in anıesi/
olağanüstü bir kadındır. Hakkında
kıtap yazılacak kadındır. Hem de
bir kaç cilt!
Müthiş renkli bir kişiliktir.
Ve nasıl iyi bir gazetecidir
anlatmam (anlatmama da gerek

yok, sizler de biliyorsunuzdur),
çıkaramadığı haberler için oturur,
ağlar.

Ama size bir sır vereyim mi?
Dünyadaki en acayip olaylar,
hep onun başına gelir!
Bu seferki de öyle.

Yani, bu ülkede sizinle aynı
ismi taşıyan bin bir türlü insan
olabilir, değil mi? Ama bir kokain
kuryesiyle aynı adı taşımak da

AYŞE ARMAN
FAKS: 0 212 677 04 21
E-MAIL: arman@hurriyet.com

beğenmediğini soruyor. Bir de
Ankara TED Koleji müdiresinden
geçtiğimiz yaz gelen bir telefon var:
- Evlenmek üzere olan İli
öğretmenin arasını neden
bozmak istediniz!

Gazeteci **Gülden Aydın**, uzunun
dinlemelerden sonra yaptığı uzunun
açıklamalarla, "**o Gülden Aydın**"
olmadığı konusunda tarafları ilna
ediyor.

Ama n'oluyor?
Geçenlerde yayınlanan "**o**
Gülden Aydın"'ın haberini görüyor.
Hani, bütün gazetelerde
yayınlanan.

Gazeteci **Gülden**
Aydın'in (sağda)
başına uyuturucu
kuryesi olmakla
suçlanan **Gülden Aydın**
(öste) yüzünden
olmadık işler geldi.

Hürriyet

Hatta 3 Şubat 1999 tarihli **Sabah**
Gazetesi'nin üçüncü sayfasına
manşet olan.

- Kimdir bu kokain kuryesi
Gülden Aydın!

Bitmiyoooo.
26 Nisan Çarşamba günü, bu sefer
de **İstanbul Esnaf ve Sanatkarları**
Derneğinden bir telefon geliyor.
Telefondaki ses, **Gülden Aydın**'in iç
çamaşın dknının sicil süresini
uzatmak için geldiği demekte, neden
bu kadar aksi ve tehditkar olduğunu
soruyor.

Bkn bir şekilde işinin
halolduğunu söylüyor ve ediyor:
- Alın milyonluk bir borç için
değer miydi?

Gazeteci **Gülden Aydın**
dinliyyoooo...

Soruyoooo.
Dinliyyoooo.

Ve cevap veriyor.
Sonunda durum açıklağa

kavuştuğunda, sicil müdürü, diğer
Gülden Aydın'in gazeteciliğini tehdit
aracı haline getirerek, ortağı birbirine
kattığını anlatıyor. "Tabii gazeteci"
olduğu için tepki gösteremediklerini
de...

Gazeteci **Gülden Aydın**, **Ayşe**
Arman'in köşesi aracılığıyla

kamuoyuna "**o Gülden Aydın**"
olmadığını açıklamak için yazar
bunları.

Esnaf Derneği'ne bırakıldığı
telefonlar kapalı olduğu için "**o**
Gülden Aydın"'a ulaşamadı.

"**o Gülden Aydın**" artık çok
olmuştu.

Gazeteci **Gülden Aydın** kıvıscıyla
İşki kurun, bundan fazla suçlayan
"**o Gülden Aydın**"'ı haddini
bilmelidir.

"**o Gülden Aydın**" bilmelidir ki,
kendisi için önem arz etmeyen onur ve
haysiyet, gazeteci **Gülden Aydın**'in
sahip olması erdem sayıldığı ilâ temel
değeri.

Bona bak "**o Gülden Aydın**",
haddini bil.
Çok oldun!

sinir bozucu olsa gerek! Biraz
önce **Gülden**, "**o Gülden**
Aydın"'ı buldu. Kadın ona, en
sırtı haliyle ne demis, dersiniz:

- Sekerim bunlar da sersem
mi, sen sarımsın, ben esmer!

Neyse, bu vesileyle her **Gülden**
Aydın'in, "**Bizim Gülden**
Aydın'imiz" olmadığını öğreniniz.

Siz siz olun, takitlerinizden
uzak durun!

VATANDAŞ GÜLDEN AYDIN' ın T.C. BASIN KONSEYİ YÜKSEK KURULUNA GAZETECİ GÜLDEN AYDIN HAKKINDA BAŞVURUSU

- Adımı, Soyadımı
- Açık kimliğimi,
- Esnaf olarak uğraşı verdiğim iş adresimi belirterek,
- Üstelik resmimi de bastırarak,

"GÜLDEN AYDIN KRİZİ"

başlığı altında, aynı ismi taşıyan gazeteci **Gülden Aydın**, 1 Mayıs 2000 tarihli
Hürriyet gazetesi ekinde, bir başka gazeteci arkadaşının köşesinde (**Ayşe Arman**)
GAZETECİLİĞİN,

İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KULLANARAK HALKIN GERÇEKLERİ ÖĞRENME

HAKKININ YERİNE GETİRİLDİĞİ BİR MESLEK DALI OLMASI HALİ İKEN,

Ayrıca bu mesleğin BASIN MESLEK İLKELERİNİN ÖZÜNE-SÖZÜNE uygun

bir şekilde icra edilmesi gerekirken,

adı geçen yazının içeriğinde Basın Meslek İlkelerinin bir çoğunun tersine hareket

ederek, isim benzerliğinin getirdiği sorunları ifade etmeğe çalışırken ; kendi kişiliği

ve mesleğinde oluşan onur ve haysiyet (!) zedelenmelerini,

DOĞRU HABER ve ELEŞTİRİ SINIRLARININ ÇOK ÖTESİNE TAŞIMIŞTIR.

Kısaca 1 Mayıs 2000 tarihli Hürriyet gazetesi ekinde 'Ayşe'nin Gözlüğü' köşesinde 'GÜLDEN AYDIN KRİZİ' başlığı ile verilen yazıdaki maddelere değinecek olursak:

1) Uyuşturucu ile ilgili konunun aslını halen İstanbul 6 no' lu DGM sinde Ocak 1999 den beri devam etmekte olan dava teşkil etmektedir. (Dosya Esas No: 99 / 24) KAMUYA AÇIK BİR KONUDUR. Hakimlikten Baroya geçmiş bir Avukat olan Sayın Yüksel Bulut' un vekaleten takip ettiği davaya 6.DGM de Sayın Sedat Karagül Başkanlık etmektedir. (Sayın Sedat Karagül halihazırda kamuoyunda yakından takip edilen 'Alaaddin Çakıcı' davasına da Başkanlık eden T.C nin güzide Hakimlerinden biridir). Ocak 1999 da açılan davanın ilk celsesi olan 16 Nisan 1999 tarihinde serbest bırakıldığım, üzerimde 1,5 kg kokain ile yakalandığım ve 'kuryelik yaptığım' iddiası ile ilgili hiçbir delil ve kanıt yoktur. Bütün bunlar dava içeriği ile sabit olan hususlardır. Ve DAVA HAZİRAN 2000 İTİBARI İLE DEVAM ETMEKTEDİR.

2) Gazeteci Gülden Aydın ile tanışmamız, yazısındaki ifadenin tam aksine, KENDİSİNİN BENİ İLK DEFA 8-9 YIL ÖNCE TELEFONLA ARAMASI ile başlamıştır. Telefonda bankasında yaşadığı bir sorunun benden kaynaklandığını zannettiğini kesin bir dille ifade edip telefonu yüzüme kapatmıştır. İkinci telefon görüşmesi gene KENDİSİ TARAFINDAN 4 YIL KADAR ÖNCE AÇILAN BİR TELEFON ile olmuş Ve telefona çıkan (o tarihlerde Saint Benoit Lisesi öğrencisi olan) kızıma tuhaf sorular sormuş, bu arada Kendisini bizden telefon ile arayanlara ne dediğimizi öğrenmek istemiş, kızımın da 'bu şekilde arayan birkaç kişiye isim benzerliği olduğunu kısaca söylemekteyiz' demesini bitirmeden telefonu yüzüme kapatmıştır.

3)...Tuhaf adamlardan tuhaf telefonlar... diye devam eden, topluma "Hafifmeşrep bir Gülden Aydın var" diye lanse edilen satırlar ve ilgili diğer ifadelerin tümü kendi hayali ve akli seviyesinin yakıştırmaları olsa gerek. Bu ifadeler kendisinin Dünya' yı

algılama biçimini göstermesi bakımından da ayrıca ilginçtir.

4) Ankara TED Koleji Müdiresinden gelen telefon iddiası, bir kamu kuruluşu olan okul yöneticilerine eylem yükleyip kendilerini tanık durumuna getirdiği için, 9 Mayıs 2000, Salı günü bizzat kendim Ankara'da TED Koleji Müdiresini ziyaret edip (Sayın M.T.), kimliğimi ve adı geçen gazete nüshasını gösterdikten sonra " ARAMIŞ OLMANIZ GEREKEN GÜLDEN AYDIN BU YAZIYA GÖRE BEN OLDUĞUMA GÖRE, SİZE NASIL BİR HİZMETTE BULUNABİLİRİM ?" dediğimde, TED Müdiresi gülümseyerek yazıdan haberdar olup çok rahatsız olduklarını, kendileri tarafından geçen yıl yazıda iddia edilen bir telefon görüşmesinin ne Hürriyet gazetesi ile nede gazeteci Gülden Aydın ile yapılmadığını net bir şekilde ifade etmişlerdir. Kendilerinden bu hususta yazılı bir belge verip veremeyeceklerini sorduğumda, böylesine seviyesiz bir konunun içine girmek istemediklerini nezaketle belirtmiştir.

5) 3 Şubat 1999 tarihli Sabah gazetesinde saptırılmış haliyle talihsiz konunun Mahkemeden önceki ilk haber edildiği Manşet yazının aslını görmemiz için ilgili Gazete sayfasının fotokopisini ekte ilginize sunuyorum.

Ve neredede 1 Mayıs 2000 tarihli gazetede yazılan Manşet iddiasını altındaki " KİMDİR, BU KOKAİN KURYESİ GÜLDEN AYDIN " başlığı...

6) İstanbul Esnaf ve Sanatkarları Derneğinden, 26 Nisan 2000, Çarşamba günü geldiği söylenen telefon görüşmesine istinaden kullanılan ifadeler de gerçeği tam yansıtmamaktadır. Şöyle ki:

İşyerimin Sicil süresini uzatmak için İstiklal Caddesinde ki Derneğe 24 Nisan 2000, Pazartesi günü yanımda iş arkadaşlarımdan biri ile gittiğimde, ilgili tüm işlemler birkaç saat içinde bitmiş ve konuya ait resmi belgelerin hepsini AYNI GÜN TARİH ve KAŞELİ olarak almışımıdır. (Bakınız ekteki Dernekten alınan belge fotokopileri). Bu işlemler yapılırken KORİDORLARDA BEKLEYENLERİN ÇOKLUGU ve

OLDUKÇA HAVASIZ KALMIŞ OLAN ORTAMDAN DOLAYI , "DIŞARIDA GÜZEL BİR GÜN VARKEN, CAMLARI AÇMANIN FAYDALI OLACAĞINI" İLGİLİ MEMURLARA İKAZ EDİCİ BİR KONUŞMAM OLMUŞTUR. HATTA BU KONU İLE İLGİLİ UYARIMI İLETMEK ÜZERE DERNEK MÜDÜRÜNÜ SORDUĞUMDA KENDİSİNİN ORADA OLMADIĞI SÖYLENİLMİŞTİR. (Bu husus aşağıda daha ayrıntısı ile belirtilecektir.)

Hal böyle iken gazetede ki satırlarda 26 Nisan 2000, Çarşamba günü gelen telefonda (hem gazeteci Gülden Aydın'a, hem de işlemlerin bitmesinden iki gün sonra !) da ki Dernek Sicil Müdürü olduğu söylenen kişinin "İşlemleriniz henüz bitti, gelip alabilirsiniz" manasıyla ifade yüklenen satırlar doğruyu ifade etmemektedir. Kaldı ki ilgili paragraf çok dikkatli okunduğunda, Türkçe'mizin Dilbilgisi kurallarına göre, kullanılan cümle tertip mantığından çıkan Mana çelişkisi aşikar olarak her sıhhatli zihin tarafından fark edilebilmektedir. Yazımın burasında "demagojiyi andıran bir tarzda " mukayese mantığı yürütmek yerine bu paragraftaki ifadeleri yeri geldiği zaman uygun bir tartışma ortamına bırakıyor ve konunun aslı ile ilgili olarak devam ediyorum : Bu konuyu araştırmak üzere 23 Mayıs 2000, Salı günü tekrar Esnaf Sicil Müdürlüğüne, yanıma 24 Nisan 2000 günkü işlemlerim yapılırken bulunan arkadaşımı (Sn İ.Y.) alarak gittiğimizde , bizzat 26 Nisan 2000 günü gazeteci Gülden Aydın ' a telefon açtığı söylenen Sicil Müdürü (Sn. H.A.) 24 Nisan 2000 Günü Dernekte bulunmadığını, dışarıda bir toplantıda iken öğleden sonra, Dernekteki bir memuru tarafından arandığında kendisine , 'bugün, işyeri sicil uzatması işlemleri gelen bir hanımın (Yani Benim !) ismini bir gazetecinin ismi olarak hatırlayan bir başka memurumuzun ""ACABA Bu HANIM İŞYERİ İLE BİRKAÇ İKAZDA BULUNDU ÜSTELİK AYNI ZAMANDA GALİBA GAZETECİ de OLABİLİR, MÜDÜR BEYİ ARAYIP SÖYLEYELİM, BELKİ GAZETESİNDE DE BİRŞEYLER YAZABİLİR"" diye düşünmesiyle beni arayıp haber vermeleri üzerine, ben kendisi

İle görüşürüm demişimdir. Ertesi gün mağaza sahibi Gülden Aydın'ı (yani Beni) Dernek Bilgisayarlarına kayıtlı telefon numaralarından aradığını , telefonların açılmaması üzerine (NOT: İşyerimim bulunduğu Akatlar semtinde Şubat 2000 ayı sonlarında PTT tarafından bütün telefon numaraları 351 ile başlayan yeni telefon numaraları ile değiştirilmiş olup bu konunun bilgisi alenidir.) aradığı kişinin aynı zamanda gazetede de işyeri olduğunu düşünerek Hürriyet Gazetesinden Gülden Aydın'ı aradığını ve görüştüğünü ve TELOFONDA KONUŞTUĞU KİŞİNİN ASIL ARADIĞI KİŞİ OLMADIĞINI HEMEN ANLAYIP –BİR YANLIŞLIK OLDU GALİBA, DEYİP- TELOFONU KAPATMAK ÜZERE İKEN KARŞISINDAKİ GAZETECİ GÜLDEN AYDIN' IN MUKABİL BAZI SORULAR SORMASI VE İŞYERİ SAHİBİ GÜLDEN AYDIN İÇİN "NE VE NASIL ŞEYLER ÜZERİNE KONUŞMUŞ TU ? " gibi sorgulamasından sonra görüşme bitmişti, demiştir. Arkadaşımın Sicil Müdürüne 1 Mayıs 2000 tarihli gazeteyi göstermesi, ayrıca 24 Nisan 2000 tarihli Dernekten alınan belgeleri tekrar gösterdiğinde , Müdür Bey : BEN OLAY GÜNÜ YOKTUM, VATANDAŞ GÜLDEN AYDIN' la HIÇ KARŞILAŞMADIM, KENDİSİNİ TANIMAM BİLE ! demiştir.... Ve ilgili gazete küpüründeki ifadeler.....hangi gerekçe-lerle böyle uyarlanarak yazma gereksiminin neticesidir... Yazımın sonunda kendi yorumlarımda toplamaya çalışacağım.

7) Son olarak da Gazeteci Gülden Aydın'ın 27 Nisan 2000 , Perşembe günü İşyerime kendisinin açtığı telefonda , ""Şekerim bunlarda sersem mi, sen sarışın-sın , ben esmer !"" iddiasıyla ifade ettiğimi vurguladığı konuşma o esnada mağaza da bulunan 4 ayrı kişinin kulakları ve gözleri önünde cereyan etmiştir. Asıl kendisi hattın diğer ucunda bana hakaret etmişse de, ben kendisine müşterilerimin yanında sadece:"Asla hiçbirzaman Ben gazeteci Gülden Aydın'ım demedim !" demişimdir.

(Ayrıca kendisinin bana telefonda kullandığı çok ağır itham ve ifadeleri burada belirtmemle ciddi bir erdemlik örneği gösterdiğimin bilincini taşıyorum)

Yazıda kullanılan ""Şirret"" kelimesi telefondaki kendi üslup ve tarzına bir makam teşkil edebilir. (Not: Kendisi ile olan telefon görüşmesinde o sırada mağazada bulunan dört kişi, Sn. A.T.// Sn. T.G.// Sn. D. Y. ve Sn R..A. bilahare 5 gün sonra gazetede yayınlanan yazıdan sonra " O günkü telefon konuşması" için tanıklık edebileceklerini gönüllü olarak beyan etmişlerdir.)

Sayın YÜKSEK BASIN KONSEYİ ÜYELERİ

**GAZETECİLİK SIFATININ BİR TEHDİT ARACI OLARAK KULLANILABİLECEĞİNİ
MAALESEF GAZETECİ GÜLDEN AYDIN'IN BİZZAT BENİM HAKKIMDA
HAZIRLADIĞI ADI GEÇEN YAZISINDAN ÖĞRENİMİŞ BULUNUYORUM.**

Hayat amacım, GÜLDEN AYDIN OLARAK, toplumda isim yapma yolunda bir hırsa hiçbir zaman dönüşmemiş olduğu için (adı geçen yazı ile uğraşma zorunda bırakıldım) gazeteci adaşımın beni içine çekmek istediği KRİZ ortamına mümkün olduğunca girmemeye gayret ederek, ilişkinin kalitesini daha akıl almaz boyutlara vardırmdan;

-- Kişilik haklarına,

-- Özel yaşamıma,

-- Tahsilini halen Boğaziçi Üniversitesinde Bölüm Üçüncüsü olarak yapmakta ve evlenecek çağda olan kızımın yok edilen manevi dünyasına

-- Ankara Ağır Ceza Reisi ve Temyiz azası Rahmetli Sabri Yoldaş' ın kızı olan,

Üsküdar Kız Lisesi Felsefe öğretmenliğinden emekli olan Annemin, bu yazı ile yetiştirdiği evladının yok edilen onurundan dolayı kendisinin azap içinde artan sağlık sorunlarına,

- Rahmetli Babamdan intikal eden dükkanımda ticaret yapan bir hanım olarak 12 Senelik esnaflığıma gelen darbeye,
- Yazısından sonra üstelik bir de telefon açarak ihbar edercesine şikayette bulunduğu Narkotik Şube tarafından tekrar çağrılışıma,
- Toplumda ki yaşıntıma getirilen bu ahlaki (ve hukuksal olarak diğer tüm) tecavüzün tüm iddialarını şahit ve delillerle gerek Yüksek Konseyiniz huzurunda gerekse T. C. Adli mercilerinde ispatlamak kendisine düşecektir.

İddia edilen tüm rahatsızlıkların hemen hepsi gerçeği bulmak, anlamak isteyen 'normal bir gazetecinin' araştırmasına, soruşturmasına açık olmasına karşın, iddiaların doğruluklarına hiçbir gerçek kanıt getirilmeden, başımdan geçen talihsiz bir olayı en sansasyonel şekli ile kaçırılmayacak bir fırsat olarak değerlendirmiş ve daha da önemlisi halen devam etmekte olan bir yargı konusunu sanki sonuçlanmış ve hüküm verilmişçesine ifade ederek "Kamu ve Ahlak suçlusu" gibi göstermeye çalışmıştır. Kaldı ki kokain madde-si kullanmış olmak asla gayri ahlaki biri olduğuma delil getirilemez.

Çizdiği çerçeveye gerçekten uyan bir hanım olsaydım, kendisi benimle muhatap olurmuydu, bilinmez !..

Ancak okur kitlesinin Türkçe'yi en az onun kadar iyi kullanan ve edep-adap ölçülerinde kendisinden daha hassas, ikinci bir Gülden Aydın daha tanımış olmalarından, kendisi rahatsızlık duyduğu için bu yazıyı yazma ihtiyacı duyduğuna inanıyor ve bir gazeteci olarak taşıdığı sıfatın gerçek saygınlığına ciddi gölge düşüren yöntem, tutum ve tarzı sergilemesi ile olsa olsa kendi kişisel 'gazeteci Gülden Aydın Krizi' ni projekte ederek anlatmıştır...

P.S: Yazının köşesinde yayınlandığı Ayşe Arman' ın gazeteci Gülden Aydın'ı ısmarlama övgü satırlarını saygı ile karşılıyor ancak yazıdaki

KENDİ SATIRLARI OLAN : Bana bak O Gülden Aydın
Haddini bil,
Çok oldun !

Aynı şekli ile KENDİSİNE üstelik TAVSİYE EDEREK İADE EDİYORUM.

BASIN KONSEYİ
PRESS COUNCIL
YÜKSEK KURULU (2000/16)

28 Temmuz 2000

ORTAY EKİ
(Baskıyı Hürriyet Gazetesi Sayfada
Yayınlanmıştır)

DOĞAN ERGİL
(Gazeteci) M. Kemal Ertürk
M. Kemal Ertürk

KENAN ARDI
(Türkiye Gazetesi Genel Yayın Müdürü)
Bülent Arı

MUSA ALIOĞLU
(Eğilim Yayı)

NEOLAY AYAZ
(Sarıyerli ve M. Kemal Ertürk Gazetesi)
Cemal Tanrıhan

ERAR KÖRAL AYVAZ
(Akşam Gazetesi)

ÖZKAN ARSLAN
(Nispetiye Köyü)

NEZAR BOYUNCU
(Gazeteci) M. Kemal Ertürk

MAHİR ÇETİ
(Zaman Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

SADIK GÜLİN
(Gazeteci)

NURMA ÇOLAKOĞLU
(NTV Genel Müdürü)

ÖZNER ERALP
(Gazeteci) M. Kemal Ertürk

ATELLA ÖZ
(M. Kemal Ertürk)

MEHMET ÖZLER
(M. Kemal Ertürk)

İFTİ AYET KARACA
(Eğilim Yayı)

BERKAY GÖRÜK
(Gazeteci) M. Kemal Ertürk

PAZLÖZ NURDİT GÜZ
(İstanbul Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

MAHİR ÖZDEMİR
(Pazlöz M. Kemal Ertürk)

EMİNAL KAYAN
(M. Kemal Ertürk)

AN TURKUT KALAN
(Gazeteci) M. Kemal Ertürk

H. FERİD KETİRCİ
(M. Kemal Ertürk)

ŞEHİDÖZ MEHMET
(İstanbul Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

PAZLÖZ NURDİT GÜZ
(İstanbul Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

BAKİ ÖZDEMİR
(M. Kemal Ertürk)

MEHMET SOYKAL
(Türkiye Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

N. KEMAL ERTÜRK
(M. Kemal Ertürk)

ÖZNER ERALP
(Gazeteci) M. Kemal Ertürk

YUSUF TUNÇ
(Türkiye Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

YÖCE YENER
(Türkiye Gazetesi Genel Yayın Müdürü)

GENEL BAŞKAN
DR. VEDAT ERGİL

BASIN KONSEYİ YÜKSEK KURULU, GÜLDEN AYDIN'IN BAŞVURUSU ÜZERİNE, HÜRRİYET GAZETESİ KÖŞE YAZARI AYŞE ARMAN'IN "UYARILMASINA" KARAR VERDİ

Hürriyet Gazetesinin 1 Mayıs 2000 tarihli nüshasında Ayşe Arman imzalı yazı hakkında Gülden Aydın'ın başvurusunu değerlendiren Yüksek Kurul aşağıdaki gerekçelerle Ayşe Arman'ın "KINANMASINA" karar vermiştir.

Şikayet konusu yazıda özetle, arkadaşı Gazeteci Gülden Aydın'ın, aynı adı taşıyan başka bir kişiden dolayı başına gelenleri anlatıktan sonra, gazeteci Gülden Aydın ile aynı adı taşıyan başka bir Gülden Aydın'ın isim benzerliklerinin yol açtığı sorunlara değinmekte, daha sonra iki kişiyle ilgili karşılaştırmalar yapmaktadır. Bu karşılaştırmaları yaparken, şikayetçi Gülden Aydın'ın kişiliğiyle ilgili bir takım iddiaları ortaya atmaktadır. Arman yazıda şikayetçi Gülden Aydın'dan bahsederken 7 yerde "O Gülden Aydın" ifadesini kullanmaktadır.

Gülden Aydın şikayet dilekçesinde, yazıda iddia edilen ve isim karışıklığından kaynaklanan tüm rahatsızlıkların hemen hepsinin, gerçeği bulmak, anlamak isteyen gazetecilerin araştırmasına, soruşturmasına açık olmasına karşın, iddiaların doğruluklarına hiçbir gerçek kanıt getirilmeden, basından geçen talihsiz olayların en sansasyonel şekli ile sunulduğu, kendisi hakkında halen devam etmekte olan bir dava sonuçlanmamasına karşın, hüküm verilmiş gibi ifadeler kullanarak, "kamu ve ahlak suçlusu" gibi gösterilmeye çalışıldığını, yazıda kullanılan bazı ifadelerle kişiliğine hakaret edildiğini belirterek, Arman hakkında Basın Meslek İlkelerinin 4. Maddesini ihlalden gerekli işlemin yapılmasını talep etmiştir.

Şikayet konusu 1 Mayıs tarihli tarihli "Gülden Aydın Krizi" başlıklı yazı bütün olarak incelendiğinde ve yazıda kullanılan üslup dikkate alındığında, eleştiri sınırlarının aşıldığı ve kişilik haklarına saldırı teşkil edecek ifadelerle yer verildiği belirlenmiştir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, Yüksek Kurul, Basın Meslek İlkeleri'nin "Kişileri ve kuruluşları eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelerle yer verilemez" şeklinde düzenlenen 4. Maddesini ihlal Ayşe Arman'ın "KINANMASINA" oy birliği ile karar vermiştir.

Basına gönderilmedi.
Dr. U. Demir

BASIN KONSEYİ YÜKSEK KURULU, GÜLDEN AYDIN'IN BAŞVURUSU ÜZERİNE, HÜRRİYET GAZETESİ YAZARI AYŞE ARMAN'IN "KINANMASINA" KARAR VERDİ.

Hürriyet Gazetesi'nin 1 Mayıs tarihli nüshasında Ayşe Arman imzalı yazı hakkında Gülden Aydın'ın başvurusunu değerlendiren Yüksek Kurul aşağıdaki gerekçelerle Ayşe Arman'ın "KINANMASINA" karar vermiştir.

Şikayet konusu yazıda özetle, Ayşe Arman, arkadaşı Gazeteci Gülden Aydın'ın aynı adı taşıyan başka bir kişiden dolayı başına gelenleri anlattıktan sonra, bu kişiyle ilgili karşılaştırmalar yapmaktadır. Bu karşılaştırmaları yaparken, şikayetçi Gülden Aydın'ın kişiliğiyle ilgili bir takım iddiaları ortaya atmaktadır. Arman, yazıda şikayetçi Gülden Aydın'dan bahsederken 7 yerde "O Gülden Aydın" ifadesini kullanmaktadır.

Gazeteci olmayan Gülden Aydın şikayet dilekçesinden, yazıda iddia edilen, örneğin kendisinin "kokain kullandığı" gibi hususların doğrulukları ispatlanmamışken, "kamu ve ahlak suçlusu" gibi gösterilmeye çalışıldığını, yazıda kullanılan bazı ifadelerle kişiliğine hakaret edildiğini belirterek, Arman hakkında Basın Meslek İlkeleri'nin 4. maddesini ihlalden gerekli işlemin yapılmasını talep etmiştir.

Şikayet konusu 1 Mayıs tarihli "Gülden Aydın Krizi" başlıklı yazıda "O Gülden Aydın bilmeliydi ki, kendisi için önem arz etmeyen onur ve haysiyet, Gazeteci Gülden Aydın'ın sahip olmayı erdem saydığı iki temel değerdi" gibi ifadelerle yer verildiği görülmüştür.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, Yüksek Kurul, Basın Meslek İlkeleri'nin "Kişileri ve kuruluşları eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelerle yer verilemez" şeklinde düzenlenen 4. maddesini ihlal eden Ayşe Arman'ın "KINANMASINA" oy birliği ile karar vermiştir. (BKYK/2000/16)

Seri : D
Cilt No :
Sıra : 205398

MESLEKİ FAALİYET BELGESİ

Adı ve Soyadı : GÜDEN AYDIN
Baba Adı : HALUK
Övnü : GÜDEN AYDIN
İş Adresi : AKATILAN ZESTİNGELI CV.
EIDANX. ZAFARATI Nolu/2 Cinnah'ı.
Oda Üye Kayıt No : 1003
Esnaf ve Sanatkar Sicil No : 34-
Mesleki Faaliyet Türü : İÇ GİZİM SATIŞI

Yukarıda adı, soyadı belirtilen üyemiz 26/12/1985 tarihi itibariyle mesleki faaliyetini sürdürmektedir.

26.12.2000

İSTANBUL
TUHAFİYECİ TANIPTURAG
VE HAZIR GIZIM SATANLARISI
ESNAF ODASI

GENEL SEKRETER

(İşbu belge 22 Ağustos 1984 tarihli ve 2308 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 587 nolu kanunla Türkiye Kuvvati Genel Kurultu hükümeti uyarak 597 sayılı Kanunun 109 ncu maddesi hükümlerine uygun olarak TİSİK tarafından düzenlenmiştir. Bu belgeye sırasıyla 507 sayılı Kanunla Kurulmuş Odlar tarafından verilen 2008 sayılı Dernekler Kanunu ile değiştirilmiş olan 587 sayılı bu şekilde de benzeri belgeleri vermektedir.)

yet Cumartesi

yaşam

Yaşasın, Basın Konseyi beni kınadı

"31.07.2000, Basın Konseyi Yüksek Kurulu, Hürriyet Gazetesi köşe yazarı Ayşe Arman'ın 'kınanmasına' karar verdi". Bu haber, Evrensel Gazetesi'yle Aksiyon Dergisi dışında hiçbir yerde yayımlanmayınca canım sıkıldı!

Gözlük'te değerdireyim dedim. Bari, daha fazla insanı haberdar edeyim... Evet, ben de artık kınanmış bulunuyorum!

Neden kınandım biliyor musunuz? Ki tane Gülden Aydın var, biri gazeteci, benim arkadaşım; diğeri ni tammyorum. Ama, isin benzerliği yüzünden o Gülden Aydın'ın, sağda solda gazetecilik sıfatını kullanarak arkadaşım gazeteci Gülden Aydın'ın hayatını kararttığını biliyorum.

Olayın ortaya çıkması şöyle: Diğer Gülden Aydın, Enaf ve Sanatkarlar Derneği'ne gidip "Ben gazeteciym" diyor, Hürriyet'te çalıştığını söylüyor ve mağazasının ruhsatının uzatılmasını istiyor. Başkan da bizim gazeteci Gülden'i arıyor. "Taleftik işinizi. Ama 6 milyon için bu kadar rezalet çıkarmaya değer miydi?" diyor.

Sonra ortaya çıkıyor ki, o Gülden Aydın, bizim Gülden Aydın değil. Ortada bir gazetecinin, kimliğinin kötüyü kullanılmasa söz konusu.

O Basın Konseyi, gazetecilerden olgunmuyormuş gibi, beni kınamayı tercih ediyor. Ama gazeteci Gülden Aydın'a, "Kardeşim nedir bu mesle!" diye sormuyor. Ben öteki Gülden Aydın'ın omur ve hayasetini rencide etmişim. Peki bizim gazeteci Gülden Aydın'ın rencide olan omur ve hayaseti ne olacak? Yerlerde ni sürünecek?

Var mı, ben de Yüksek Basın Konseyi'ni kınıyorum!

ocaman çantamı
içine bakınca...
im ki, saç fırçasım
utmuşum.
indaki kocama

ırçan yanında mı?
len kâh-kâhlarla
sısladık.
kel!
at kuyruğunu da
ırken, fırçalarayay

saç kuyruğu,
mimimizin içinde,
za göstereceğiz,
R babanızın
lüle lüle saç
reğiz.

★ ★
yđalan bir
bilecek

kadar az değil. Eskiler boşuna
tatil iyi gelir dememişler,
gırtlak gırtlığaydık.
havaalanında bile
birbirimizin gözünü oynama
hazırık, Sabrina Haus'un
sihri (21 ve 19 nolu odaların
büyüsü, yatakları acayip!)
sayesinde pek bir iyi olduk.

Kariyer şubisi şehir
insanından, doğal sahil
çocuklarına döndük.

Ama artık aramız iyi diye
tavlada yenilecek halini de
yoktu ya.

Her yenikliğinde
"Ballsist!" diyor bana.
Her dediminde da ballı
olamam ya.

Nisâl geçti anlamadım.
Siki ve tembel bir tatildi.
Bir oraya devrildik, bir
buraya, birbirimize acayip ilgi

yapıp, güneş yağlarına
buladık. Tek sorun biraz kilo
aldık galiba. Ekmek
yeneyeceğiz diye
bağladığımız tatil biterken,
tereyağı kızarmış ekmeklerin
üzerine balları boca
ediyorduk.

Bütün Sabrina
Haus'culara Tobias'a,
Aynur'a, babasına, annesine,
bütün çalışan personele ve
bizinle beraber tatili orada
geçiren (demek istiyorum ki,
kızık kaçan insanların 11 ve
13 yaşındaki çocuklar gibi
davranmalarına katlanan)
herkesi teşekkürü bir borç
bilirim.

Haberiniz olsun...
Yine geleceğiz!
Kimbilir bu defa kaç
yaşında oluruz?

Ankara Ağır Ceza Reisi M. Sabri Yoldaş

Yargıtay Üyeliğinden Emekli olduğunda dedem ve anneannem

Annem, Beria Teyzem ve anneannem üç güzel kemikli, üç rüya kadın. Beria Teyzem en uzun boyluları. Küçük bir çocuksunuz ama estetik konusunda mukayese kabiliyetiniz çevre faktörü ile nasıl da gelişmiş. Güzellik öyle bir olgu ki, ister istemez, göz yoluyla beyni uyarıyor, kadın bedeninin uzaktan görünüşü bile direkt etki yapıyor. Güzellik, yaptığı yayınlı zevk dalgası hâlinde gelip size vurmali, sizi sarsmalı; aksi takdirde güzellik 'güzellik' olmaz. Fakat ilginçtir ki dâhiler basit düşünceli kadınları, zeki olanlar ise bilmece gibi kadınları seçerlermiş, güzellikleriyle, çekicilikleriyle pek ilgilenmezlermiş. Peki o hâlde güzel kadın seçenler kimler oluyordu? Dedemi, babamı ve enişterimi çözmek istiyorum...

Annem, anneannem, Beria Teyzem incecik ayak bileklerini ortaya çıkartacak yüksek ökçeli ayakkabılarıyla, ince kemerli bellerinin iki yanına salladıkları kalçalarıyla, adeta vals yaptırdıkları jüponlu etekleriyle, Pendik'in kıyıya vuran dalgaları gibiler. Onlara bir süre bakmaktan gözlerini alamayanlar, uzun zaman dalgada kalanlar gibi, durdukları yerde sallandıklarını hissedebilirler. Bu eteklerin salınımı Pendik rüzgârı ciğerlere çekildiğinde nasıl baş döndürüyorsa öyle bir etki bırakıyor. Yürümüyorlar, kelebekler gibi uçuşuyorlar.

Dedemin kanava bej rengi şapkası elinde, eniştem ise yakışıklı bir Fransız kontu ya da İngiliz lorduydu adeta. Onlar bizlerin arkasından yürüyorlar; günümüzde ise erkekler önde, kadınlar halayıklar gibi arkada yürüyor. Şimdi ben hafıza aynamda öylece duran veya bir mânâda bakıldığında oynamaya başlayan o günlerin fotoğraflarına bakarken, İtalya'da çekilmiş bir Hollywood film karesini mi hatırlıyorum, yoksa biz o zamanlarda gerçekten böylesine Avrupalı mıydık diye düşünüyorum ve fotoğraflara bir kez daha dikkatlice bakıyorum. Evet! Bu resimlerdeki biziz. Karşımızda Hilmi Amcaların beyaz kuğu evleri, Esin Ablam ve annesi akşamüstü sulanmış bahçelerinin verandasında, beyaz demirden salıncak koltuklarında hafifçe sallanıyorlar, ne kadar güzel ve bakımlı bir bahçe bilerseniz ve ne kadar İngiliz. İngilizler nasıl bizi kıskanmasın ki, onlar Fransızlarla dahi büyük bir klas çekişmesi içindeyken, bir Türk ailesinin kendi standartlarını yakalamış olmasını kabul edebilecekler miydi? Onlar Roma'nın çocukları idiyse, biz de Konstantiniyye'nin çocuklarıydık. Bizans 1000 yıl hüküm sürmüştü ama hüküm sürdüğü topraklarda halk Asyalıymış...

76

Hilmi Amcaların şöminelerinden uzayan sütunun bitimindeki dikdörtgen bacanın üzerinde leylekler yavrulamış bile. Yalnız Pendikliler değil hayvanlarımız bile mutlu mesuttu, salyangozlar bahçemizin terakota renklerindeki taşlarının üzerinde duyargalarını bir öne bir arkaya döndürüp iz bırakarak geziniyorlar. Sincaplar daldan dala maymunlar gibi atlıyor. Kirpiller güvende, sırtlarına kürek vurulmayacağını biliyorlar. Hemen yan bahçedeki, komşumuz Doktor Beylerin ahşap köşkünün damında uzun siyah bir demir borunun ucunda dönen, yine demirden yapılma bir horoz var. Rüzgâra göre bir o tarafa bir bu tarafa, bazen de sürekli kendi ekseninde dönüyor. Bu horoz ve ahşap ev, dünlerden kalma, eski bir Rum veya Ermeni evi. Ön kısmında kapı girişindeki küçük kare kesimli camekânlı kısım ve damdaki horoz bunun kanıtı. Bir sürü çiçekli büyük saksıları ile Büyükkada'daki evleri hatırlatıyor. Pendik zaten Büyükkada'nın, Heybeli'nin, Burgaz'ın teyzekızı. Biz çay bahçesine doğru yürürken denize yeni giden hanımlar var, onlar denizin durulduğu, güneşin etkisini kısmen yitirdiği geç saatleri sevenler. Havlu deniz elbiseleri ve hasır şapkalı ile yanımızdan geçiyorlar, bazı hanımlar ise bizden erkenci, faytonlara kurulmuş, çay bahçesine iniyorlar. Her şey yerli yerinde, dosdoğru. Baktığım bütün fotoğraflar, bizim bir zamanlar yaşadığımız Pendik tarihine ait. Bunlar bizim resimlerimiz, bizim izdüşümlerimiz. "Akşam sefanız hayırlı olsun efendim." "Akşamınız hayırlar

getirsin mirim." "Uğurlar olsun, güle güle gidiniz efendim." "Akşam şerifleriniz hayırlı olsun efendim!" "Hoşgeldiniz, sefalar getirdiniz." Gidenler gelenler. Ne büyük bir ahenk içindeydik, yürekte dökülen bir içtenlikle, saygı ve sevgi doluyduk. Dedem ahbabları selamlıyor, onlar da bizleri. Zübeyde ile kaldırımın aralıklı çizgilerinden ve tretuvarlardan atlama yarışı içindeyiz. Bir o atlıyor bir ben, şaşırıp çizgilere basan yanıyor, bir de şu kolumuzdaki hırkalar olmasa. Rüveyde ikimizden küçük olmasına rağmen, bizden daha ağır başlı, eli annesinde, hanım hanımcık yürüyor. Mutluluk dediğiniz başka hangi resim olabilirdi ki? Bu kare, "Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" diyen Nâzım Hikmet'e ve mutluluk resminin yapılması için gerekli renklerin neler olduğunu sıralayan Abidin Dino'ya atfedilir. Şimdi benim de size o Pendik resimlerini anlatmama ne tuval ne fırça ne de boya yeter. Bu mutluluk böyle devam edebilir miydi?

Bizim bu kadar mutlu olmaya ne hakkımız vardı? Yaşam tarzımızla, Türkiye'nin 'özel bir orta sınıfına' mensup aile üyeleri olmamız, beyaz bir kuğuyu andıran Hilmi Amcaların evini seyretmemiz, siyah mermerli kenarları varaklı, tay bacaklı antika çay masamıza ikramlarımızı dizmemez, sebzelemizi, kavun karpuzlarımızı taşımakta olan Mehmet Efendimizle, arkamızdaki Kaptan Amcaların değişik Viktoryen çatısının kimselerde görülmemiş yeşil kiremitleriyle ve Palmye Otel'i'nin müzikli danslı geceleriyle biz Pendik cennetinde Türkiye'nin hangi, 'bedeli sonradan ödetecek' refah aralığını yaşıyorduk. Zevkle tasarlanan bu evler, bahçeler, bu sokaklar bize neleri yükleyecekti. Biz sonradan bu yüklenmişliklerle yeni İstanbul'da, yeni Türkiye'de nasıl soluk alacaktık, henüz bu soru, soru olmak için dimağa bile düşmemişti.

77

Ben şimdi teyzemlerin henüz daha gelmediği günlere döneyim, yazın ilk günlerine. Teyzemlerin gelmesini dört gözle beklediğim, ev ve bahçenin yaza hazırlandığı, nispeten sessiz sakin olduğumuz günlere. Kahvaltım bitince, elim ağzım önce sabunla köpürtülmüş pazen bir bezle silinecek, sonra çift kat mermerşahi kumaştan yapılma yumuşacık bir elbeziyle, duru su ile üzerinden bir kez daha geçilecek, en son küçük sarı el havlularımdan biri ile kurulacağım. Eğer kahvaltım aşağıda bahçede nihayetlenmiş, bahçeden eve çıkmışsam bu temizlik işlemi bileklerimi de kapsayacak, yüzüm gözüm de silinecek. (Oksijen oranı sayesinde çoğu mikrobun bertaraf edildiği o tertemiz İstanbul'da, insanlarda böylesine bir hijyen düşkünlüğü vardı. Şimdi bi- taraf olanlar, ber- taraf ediliyor. Rüzgâr ve havanın muhteviyatı değişti,

çam ağaçları kesildi, nice ulu ağaç devrildi, su kirlendi.) Sonra temizlenmiş olarak doğru dedemin kucağına yerleşeceğim. Dedemin kucağına bayılıyorum, kendimi burada hem önemli hem de güvende hissediyorum. Bir dokunulmazlık duygusu bu, belki de tahtıma kurulmuş olmanın sevdasına sürükleniyorum kimbilir, zira insanoğlunun böyle bir düşkünlüğü var. Benimkisi daha çok, kahvaltısını başarıyla bitirmiş bir çocuğun ödülünü alma duygusu; size hangisi daha mantıklı geliyorsa onu kabul edin. Dedemden aldığım kuvvet öyle ki, bazen kahvaltımı veya yemeğimi bitirmek istemediğimde, annem bile bana kızamıyor, dedem hemen olaya el koyuyor. “Benim kızım bitirir!” diyor. Ben de dedemi doğrulamak için son bir gayret marmelatlı ekmeğimi veya köftelerimi bitiriyorum, gizli bir dayanışmamız var dedemle aramızda. Sonra ne mi olacak? Evimizin tam önüne Migros’un metal renkli arabası gelip duracak, ilginç bir korna ile gelişini mahallemize haber verecek, arka kapısı uzun bir demirle kapalıyken, Migros Amca onu çekip çıkarttığında açılacak yan kapaklar ise yukarı doğru kalkınca, renk renk oyuncaklar gibi küçük paketler hâlinde sıralanmış çeşitli yiyecekler, içecekler önce gözlere, sonra damaklara, daha sonra da sağlığa hitap edecekler. Biz balkonumuzdan, önce gelenleri seyredeceğiz, onlarla tek tek selamlaşacağız ve bu ilk fasıl bittikten sonra dedemle ben de ineceğiz. “Hanım başka bir şey lazım mı?” diye mutut olduğu üzere seslenecek dedem. Migros’a ilk inen biz olmak istemiyoruz, o zamanlar sıra kapmak isteyen aceleciler gibi gözükmemek için ilk gelen olmamaya dikkat edilirdi. Görgüsüzce, “Bakın, ilk ben geldim, ilk sırada ben alışveriş yapıyorum, birinci benim!” der gibi durmaktan kaçınılırdı. Beklerdik, biraz vakit geçsin isterdik, birkaç kişi gelip, alışverişini yapıp gittikten sonra yavaş yavaş inerdik; bu o vakitlerin ince bir adabıydı. Bu terbiyeyle büyütüldüğümünden bugünün yeni Türkiye’sinde hep en geride kalan oldum. Metroda, otobüste, motorda, mağazada, bankada başkalarına yol vermek için beklerken ömrüm bitti. Eskiden büyüklük taslamaktan imtina edilirken, şimdi “Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” perdesinden açılıyor konuşmalar. Sıra beklemek şöyle dursun, kapmak için açığözlülük yapmak, itişip kakışmak hatta kavga çıkartmak bugünün Türkiye’sinin âdeti. Edep ve adap başkalarının tekeline alınmadan önce hepimizindi. Sonradan dağdan gelip bağdakilerin gözünden sürmeyi çekercesine aldılar, edep adap her şey onların oldu, biz ‘ortada’ ‘edepsiz’ kaldık!

Gazinocu Hilmi Beyler, Mehtap gazinosunun sahipleri. Gazino dendiğine bakmayın, çarşıya indiğinizde, sırayla denize çakılmış ahşap kazıkların üzerinde kurulan balıkçı lokantalarının en meşhuru ve en kalitelisiydi. Vehbi Koç bile Sarıyer’deki Urcan’dan önce yese yese Pendik’te burada balık yemiştir diye düşünürüm. İstanbul’un kalburüstü kesimi, özellikle hafta sonlarında, Pendik gazinolarına balık yemeye gelirdi. Bunların içinde Hilmi Amcamın Mehtap gazinosu kalite olarak Tarabya’daki Façyo ve yine eskinin önce Beyoğlu’nda, sonra Emirgân sırtlarına taşınacak olan Abdullah Efendi lokantasıyla kıyaslanabilecek titizlikteydi. Masa örtüleri, peçeteleri kolalanır, sandalyelerin döşemesi her sezon yenilenirdi. Migros’un arabası Kartal’dan Pendik’e geliş yönünde durduğu için Hilmi Amcaların evinin tretuvarına yanaşırdı. Küçüklüğümde alışveriş yapma zevkim işte ilk burada gelişti... Küçük paketler hâlindeki incecik dilimlenmiş pastırmalar, güzelim kaşar peynirleri, üçgen karperler, kızartıp kırmızı pulbiberle yediğimiz İzmir ve Bergama tulumları, süzme yoğurt, bir de Kızılay maden sodaları. Daha sonraki yıllarda yaşadığım yerlerde “Bir kadın geliyor, peynirin 6-7 çeşidini birden alıp gidiyor” diye anılmama neden olacak peynir düşkünlüğüm, bu Migros Türk arabasıyla başlayacaktı. Kirlı gri renkteki önlüğü içindeki Migros Amca’yı çok seviyorum, yakışıklı Hilmi Amcamın kızı Esin Ablamı da. Esin Ablamın gelin olacağı günlerde kayınvalidesinin ona övgüsü tüm mahallemize gurur kaynağı olmuştu. Görücü olarak evlerine gittikleri başka ailelilerin kızları, kendilerini beğendirip aldirtmak için allanıp pullanıp abartılı şekilde hazırlanmışlar ama Esin Ablam bir etek, bir bluzla karşılaşmıştı onları. Bu sadeliği, zarafeti ve hanımlığı sebebiyle görücü aile ve oğulları Esin Ablamda karar kılmıştı. Pendik her ne kadar çağdaş, modern, Avrupalı bir yaşam tarzını benimsemişse de bazı gelenek, görenek ve âdetlerini son derece hassas şekilde muhafaza etmekteydi. Din yobazlıktan temizlenmiş; ibadet, saygı, adalet, vicdan, samimiyet, dürüstlük, akıl ve idrak üzerine oturtulmuştu. Hayat, akıl ve bilime dayalı olarak idare ediliyor, mantığın kabul etmeyeceği her şey reddediliyordu. Hakiki doğruluk, güzellik ve asalet birlikte yaşanmaktaydı. Kimse kimseye karşı ‘ahlak bekçiliği’ yapmaya kalkmıyor, bu da toplumdaki saygı düsturunu, çerçevesini koruyordu. Belki de bu hassasiyet beraberinde namuslu, ehliyetli, liyakatli, dürüst, doğru iktidarın ne olduğunu tarif edebilecek bir bilinç geliştirmişti...

Konu komşu herkes Migros’un çevresinde; bir sohbet bir muhabbet, fileler elde, şapkalar bir çıkıp bir iniyor. Pendikli hanımlar Migros’a inerken

dahi, saçları başları derli toplu, kollarında burma bilezikleri, boyunlarında altın veya inci kolyeleri takılı, kulaklarında küpeleri sallanır olurdu ve muhakkak üzerlerinden gelen hafif bir yaz kokusu parfümünün veya kolonyasının kokusunu alırdınız. Şimdi kadınlarımızın boyunları kapalı, kollarında bilezik filan kalmadı, kadın olmanın bakımdan, özenden, süsten geçtiği fikri değiştirildi, uyduruk bir iki yüzükle idare ederek adeta 'bir lokma bir hırka' felsefesine kapılmış, ruhlarında kalan kadınlıklarının son kırıntılarını yaşatmaya çalışıyorlar.

Evimiz Pendik burnuna çıkan hafif yokuşun tam karşısına düşüyor, yokuşta oturanlar da tek tek gelip alışverişlerini yapıyorlar. Hemen hemen yaşıttım olan Servet de anneannesiyse geldi, kabarık etekleriyle ne kadar güzel bir kız çocuğu bilseniz. Gelirken bana onun resimli kitaplarından getirmişler, anneannem de öğleden sonra onlara Bademli kurabiyelerinden yapıp gönderir. O günlerde biz çocuklar birbirimizle resimli kitap alışverişi yapardık. Arka komşumuz olan Kaptan Amcalarla aramızda bir parsellik boş alan var. O boş parselin tam karşısında ise, müdde-i umumi Ali Ulvi Bey Amcaların evi var. Beyhan Teyzem pek Migros'a gelmez. Ali Ulvi Amcam yapar alışverişi. Kaptan Amca'nın kızının ismi ise Sevil, annemin arkadaşısı. Sevil Ablam Migros'a annesiyle beraber gelir, annesine katiyyen file taşıtmaz. Kaptan Amca çok büyük şileplerle okyanuslara gidip geliyor. Fiji adalarını, Küba'yı, Réunion adasını ondan dinlemeliydiniz. Bir bilseniz neler getiriyor oralardan, Kızilderili oku ve yayı bile var evlerinde. Büyük bir V harfi formundaki çatıları, çatıyı örten koyu yeşil kiremitleri ile Pendik'in en ilginç evlerinden biri. İki büyük panjurlu kapı ile çıkılan balkonlarının ortasında üçgen çatının düşey hizasına açılmış küçük cam pencere, tıpkı bir gemi lombozu konulmuş gibi. Bu pencere adeta burada bir kaptan yaşıyor demektedir. Pendik'in bütün evleri denizden çıkıp gelmiş harikulâde yatlar gibiler ya da her evden deniz geçmiş, evlere deniz ve yosun kokusu sinmiş... Deniz Pendik'te, duvardan duvara halı olmuş, nereye giderseniz çakıldaşları, şeytanminareleri, midye kabuğu kırıkları ve dalgaların getirip bıraktığı yosunlarla dolu. Tarihte ilk yerleşim yeri mağaralar, sonra su kenarlarına kazıklar çakıp üzerine kulübeler kurulduğu söyleniyor. Biz de Pendik'te sanki denizin üzerinde yaşıyoruz. Mutlu balıklar gibiyiz, sularımız tehlikesiz, güvenli, tertemiz. Pendik'in hanımlarının hepsi birer denizkızı. Süreyya plajının duvarlarına çizilmiş deniz kızları resimleri var ya, onlar gibiler. Pendik burnuna çıkan yokuşun başında yine bir başka beyaz ev var. Bu ev

gerçekten Amerika'nın Beyaz Saray'ını anımsatıyor, tabii ki onun bir küçük versiyonu. Kar beyazı mermer merdivenlerinin ihtişamlı görüntüsü tam da Sindirella'nın koşarken papucunu düşürdüğü saray merdivenleri sahnesinin çekileceği görüntüyü veriyor. Basamakların köşeleri hayli işçilikli, bir tuvaletin arka eteği gibi yayılarak yuvarlakça dönerdi. Sanki inci kolyelerden merdiven basamakları sıralanmıştı. İki kız kardeşin ve anne babalarının yaşadığı bu evde Cuma günleri merdivenler sıkır sıkır yılanır, tıpkı Pendik vapurunun saçtığı köpükler gibi, sular merdivenlerden aşağı dökülür, ben de hangi kız kardeşin daha temiz iş yaptığına, bizim balkondan bakar, not verirdim. Kızlardan biri uzun boylu, biraz çirkince, diğeri ise daha kısa ve siyah topuzluydu. Temizlik sonrası bu özenle yıkanıp kurulan merdivenlerden çıkıp, geniş verandalarında çay içmek, un kurabiyelerinden yemek ve özellikle fincanlarda gelmiş olan çay tepsisini seyretmek, bir şaşaa duygusu soluturdu. Leylek gibi uzun boyluyu değil, daha kısa, topuz saçlı ve her zaman kulakları küpeli olanı severdim. Şekerliği getirip hep o tutsun isterdim, gözlerine baktığımda bana gerçekten istekle çikolata tuttuğunu, bundan mutluluk duyduğunu anlardım. İkisi arasında böyle bir tercihim vardı. Soğuk görümlü, renksiz ve yaptığı işe yakın görünse de ruhen uzak duran kadınları sevmiyorum. Kadın dediğin *Hayat* mecmuasındakiler gibi çekici, bakımlı, modern ve asil olmalıydı. Elegant kadınlara hayranlığım o günlerde iyice belirginleşmişti.

Hilmi Amcaların evinin biraz ilerisinde, mavi çamların arasında, bizlerin bahçelerinden çok daha büyük, gizemli bir görüntüye sahip, yola verev konumda kalan, mimarisi ile gerçek bir köşk vardı. Balkondan bu eve bakarken, uzun etekli elbiseler giyen, gri-beyaz saçlı, incecik bedenli, topuzlu bir hanımın bahçede ağaçlar arasında dolaştığını görürdüm. Çam ağaçları evi yeşil bir kaftan gibi örter, tam olarak seçilmezdi. Bu köşkün kapısı da küçük camekânlardan yapılmış bir güneş odası ile çevrelenmiş, böylece evin dışı açılan kapısı, bir mânâda soğuktan, rüzgârdan ve bahçeden içeri girecek yapraklardan korunmaya alınmıştı. Saksılardaki iri yapraklı bitkilerin kapattığı güneş odasının camlarından içeriye ait fazla bir detay görebilmek mümkün olmazdı. Şimdi tüller arasında kalmış bir eve bakar gibiyim, o tülleri tek tek aralayarak ilerliyorum, evin özellikle ışıklarını, avizelerini hatırlamaya çalışıyorum, hayır, göremiyorum! Ev sahibi hanımefendinin silüetinin koyu yeşil çerçeveli cam odadan çıkıp eğilerek çiçekleri sulaması, suyun içindeki belli belirsiz bir hayal gibi titreşerek gidip geliyor. Dr. X'i he-

nüz annemden dinlemediğim günlerdeyim demek ki. Bu evlerden, bu bahçelerden sonra, beğeni duyduğum o kadar yükseklerde olacak ki, “görmek” algım çoğu insanla çelişecek, hatta çatışacak, onların şahane bulduğu evler, benim için ancak vasat olacak. Bu nedenle “hiçbir şeyi beğenmeyen, dudak büken, memnun olmayan, zor bir Gülden” olarak yorumlanacağım. Bu da insanların bana karşı kolayca cephe almalarına neden olacak ve herhangi bir nedenle beni suçlarken hakkımda kıyamet kopartabilmelerinde onlara büyük avantaj sağlayacak. Toplumla benim aramda uygunsuzluk olduğunun ifade ederlerken, duydukları ve okuduklarıyla şekillenmiş, gereğince düşünmeden, araştırmadan birer doğru olarak kabul ettikleri önyargılarının onların kendi tatminlerine hizmet ettiğini anlamak istemeyecekler, oysa gerçeği görünenin dışında deneysel olarak bulmak için belki de en basitinden Brecht’in *Augsburg Tebeşir Dairesi* kitabını okuyarak aramalıydılar.

Bu görüntüler içinde kalan evimizin önünde, Migros’un yanında demleyim. Komşular annemi soruyor, kimi başımı okşuyor, kimi küçük çenemi. Ne kadar neşeliyim, ne kadar mutluyum, zıp zıp zıplıyorum durduğum yerde. Ben her zaman heyecanlıyım ve çok hareketliyim. Küçük Japon kızlarına benziyorum. Herkesin yüzü gülüyor, Pendik bir fantazy diyarı, bahtiyar insanların bir arada yaşadığı, rüya gibi bir sahil köyü... Côte d’Azur, evet evet burası Türk Migroslu Côte d’Azur olmalı.

O günlerde insanların tek dertleri, bahçelerindeki çimlerinin solması, ekilen bir gül fidanının tutmaması gibi şeylerdi. Sohbetler bunlar üzerine açılır, deniz ve balık konusunda biterdi. Çiçekler nasıl sağlıklı topraklarda daha güzel oluyorsa, insanlar da mutlu olduğunda çiçekler gibi açmazlar mıydı? Mutsuz insanlar sertleşirler ve gitgide renksizleşirler bilirsiniz. Doğal yaşamı bırakmış, bahçeli evlerden, ağaçlardan, çiçeklerden, topraktan, denizden kopuk ve uzak yaşayan insanlarda en belirgin özellik donukluklarıydı. Öyle güzel vakitlerdi ki çiçekler, ağaçlar, toprak, hava, su, insanlar da hep birlikte mutluydu. Zengini de fakiri de aynı kavun, karpuz, üzüm ve şeftaliyi yiyor, iyi gıda olarak besleniyordu; bolluk zamanıydı. Henüz Amerika Birleşik Devletleri’nin ve Avrupa Birliği’ndeki büyük tohum şirketlerinin (UPOV) çukuruna düşmemiştik; binbir çeşit meyvemizi, sebzemizi, tahılımızı, özellikle buğdayımızı yerli has tohumumuzla kendimiz elde ediyorduk. Aşağıdakiler genetiği değiştirilmiş tohumlarla beslenmek, yukardakiler ise ‘organik’ ürün almak üzere ayrıştırılmamıştık. Henüz düzen bozulmamış, sağlık çalınmamış, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı halkına

düşmanlık yapmamıştı. Her şeyden önce, yarınlara dair, sağlıklı nesiller yetiştirerek dünyanın en ileri ülkeleri arasında yer alacağımızın inancı ölmemiş, yaşıyordu. Yarınlara... Yarınlara bizler için kuşkuyla bakılan değil, özlenen ulaşılacak istenen günlerdi. İyiliğe, güzelliğe, başarıya doğru hep birlikte el ele bir yürüyüş içindeydik. “Ümit ederim ki” diye başlayan, içinde yarı tedirginlik barındıran cümleler kurarak konuşmuyorduk. İnsanlar yara alıp sakatlanmamış, kimse kimseye bilenmemiş ve henüz şeytan yolunu Pendik’e düşürmemişti. Ama kıymetli olan hiçbir şeyin rahat bırakılmayacağı gerçeği burada bir kez daha kendini gösterecek, şeytan binbir surata bürünerek bazılarını aldatacak ve kendi hesabına çalıştıracaktı. Vaat ettiklerine “hayır” diyebilmek insanoğlundan bazıları için imkânsızdı. Kötüler zaten onun için vardı. 1960’tan sonra hızla İstanbul’un en güzel yerleri kapışılacak, sahiller kuşatılacak, Türkiye gibi Pendik de yağmalanmaya başlayacaktı...

1960’tan sonra Pendik, ringa balıkları gibi çırpına çırpına Avrupalı olmaktan çıkmaya, 1968’e gelindiğinde yüksek eğitimle alınmış bilgi-biriki kimden yoksun, dekorasyonu sadece kubbe yapmak zanneden, mimarlıkta geometri kullanmayı bilmeyen, bir binayı taşıyan temel ve kolonların mühendislik çimentosuyla dökülebildiğini anlamayan “Lazok” adlı, kalıpsız, orantısız, görgüsüz, bir kültür tarafından fethedilecekti. Adamlar köylerinden odun kesip istiflemeyi bırakarak gelmişlerdi, İstanbul’u baltaları ile teslim aldılar. Bir ağaçtan, bir evden ne olacak dediler; derken bütün bir sokak, sonra bütün bir mahalle, sonra bütün beldeye ‘L’ harfini koydular. İstanbul elden gitti, oysa o tek bir ağaç önemliydi. Kıymetini bilmediler. Ordulu, Ünyeli, Fatsalı, Trabzonlu, Ofllu, Atatürkçü, laik, devrimci, ilerici, demokrat, tam bağımsızlığımızı savunan ve çıkar düzenine, mandacılığa hayır diyen, halkların kardeşliğine inanan vatanperverleri ve “Hekimoğlu”nu söyleyerek milli içimiz olan rakısını içen ‘arslanlarımızı’ tenzih ederim...

Önce sincaplarımız, tavşanlarımız yok oldu, sonra ağaçlarımızın neşeyle açılmış kolları korkudan güdükleşti, yayıfladılar, sağlıklarını yitirdiler ve kesildiler! Pendik’in kokusu değişti. Onların çocukları, geldikleri bu şehirde, hayatın gerisinde kalmış babalarının ezikliğini üstlerinde hissedererek, belki de bir tepki olarak; kubbeli, cübbeli ve miğferli mücahit olarak yetiştirmeyi fazilet ve meziyet saydılar. Bu, farklılık ve benzeşmezlikten doğan kompleksler, eziklik duygusunu ustaca kullanmayı bilenler tarafından incecik bilenerек keskinleştirildi; hele sol fikirli Kürt gençlerinin halkların

kardeşliğini savunması ve Atatürk devrimlerini benimsemiş olmaları, Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlara karşı Türklerle birlikte savaşmış olmalarından daha büyük kabahat olarak görüldü. Cezalarını biçmek işte o "our boys"lara verildi. Böylece Kürtler ve Türkler arasına büyük bir düşmanlık tohumu ekildi. Öte yandan yıllarca sağcı-solcu diye kardeş kardeşi vurdu. Oysa iki taraf da şüphesiz ki ülkesini seviyordu, fakat arada, koskocaman Barok ve Lazok olmak üzere ciddi bir kimlik ayrılığı, görüş-duyuş farkı vardı. Lazların içinden has solcular çıktığı gibi, Avrupa kültürünü benimsemiş, papyon takan, frak giyenlerin çocuklarının içinden de mücahitler, akıncılar, masonlar hatta solcular çıkmıyor değildi. Tabii bir de her devirde yaşamlarını devam ettiren 'dayılar' vardı... Hepsi birden siyasete yürüdüler, bu "han-ı yağma", panayır yeri bizim. Ortalık toz duman, "geçiş dönemi yaşıyoruz"; artık nereye geçiyorsak! Yetmedi, yeniden birbirimizi mi vuracağız? Altyapı hazırlandı, tamam... "Tatlı mı olacak, kanlı mı olacak", ona biz karar verecekmışiz... Biz böyle bir şey arzu etmiyoruz ki! Fix'in tuzağı bu! Fix'in tuzağı!

Haklıydılar belki de! Nefisleri, savunma içgüdüleriyle kinlerini yıllar yılı arttırmış olmalıydı. Balzac'a göre kin ve nefret günden güne büyüyen, kendi kendileriyle beslenen hislerdir ve ömürleri çok uzun olur. Evlerine tablo ve avize, perde asacak olsalar uyumunu, ceket, kravat, pantolon giyseler bir türlü boyunu, kumaşını, renklerini, ayarlayamıyorlar; kemer, cüzdan, dolmakalem, çakmak, gömlekte kol düğmesi, ceket yakasında da mendil kullanma, her şeyden önemlisi, göz terbiyeleri ve beden duruşlarında bir eğitimleri yoktu. Ne yapsalar bir türlü yakışmıyor, güzel görünmüyordu. Bir lokantaya gidip otursalar, garsona ve karşılarındaki hanıma nasıl davranmaları gerektiğini bilmiyorlardı, onlara yakışmayan bir incelik işiydi bütün bunlar. Demek ki kültür, ruha inip orada yaşam kalitesi, estetik, görgü, sanat ve bilimle yoğurulmadıkça ortaya bir şey çıkmıyordu. Evlerde, hela taşı kullanmak varken alafranga tuvalet, küvet de neymiş diyen zihniyet ile Marie Antoinette'in 'ekmekle pasta' sözleri arasında bence hiçbir fark yoktur. İleriye gidebilecek bir görgüleri, Batı medeniyetiyle tanışmaları ve ses eğitimleri yoktu. Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullara atanan müdür ve müdür yardımcılarında, "rehberlik ve psikolojik danışmanlık" ya da "özel eğitim" hizmetleriyle ilgili alanlarda, lisans düzeyinde yetişmiş olmaları şartını kaldırarak, bu alanları yetkili olmayan kişilere verme gereği, "iki noktadan yalnız bir doğru geçer" realitesinin tersten okuma versiyonuydu. Eğitim ve

siyasette "nereden nereye" geldiğimiz; bütün dünya tarafından, bıyık altından tebessümle izlenen, kimbilir belki de kıskanılmakta olan yanımızdı.

Hilmi Amcaların bahçıvanı da bahçelerinde dört dönüyor, kolay değil öyle uzun, mevzun, bembeyaz bir gemi gibi gözüken evi yemyeşil zümrüt rengi bir çimen denizinin içinde yüzdürmek. O evi beyaz bir gemiye benzeten yalnız ben miydim bilmem? Yalnızca iki katlı, uzun, beyaz bir ev olarak görüldüğü için mi? Hayır! Yalnızca sebep bu değil. Bir de kış aylarındaki "kabul" günlerinde anneannemle, onlara misafirlğe gittiğimizde, şöminenin üzerinde duran, beyaz vapur maketini büyük bir hayranlıkla seyrettiğim için. O vapuru hayatım boyunca hiç unutmadım. Hemen yan komşumuz olan Doktor Beylerin ahşap köşklerinin çatısındaki rüzgârgülü vazifesi gören demir horozdan sonra çocukluğumun en önemli simgelerinden biriydi. Biz o tarihlerde, Pendik İskeleyi'nden İstanbul'un karşı yakasına, Şehir Hatları işletmesinin beyaz vapuruna binerek giderdik. Bazen gideceğimiz yere göre aktarma yapardık, Akay vapurumuz bir kuğu zarafetinde suları yara yara ilerlerken, rüzgârı ciğerlerimize doldurtur, muhteşem bir sahil görüntüsünü gözlerimizin içinde film makinesi gibi oynatırdı...

"Anneanne niye deniz beyaz beyaz köpürüyor? Deniz çamaşır mı yıkıyor?"

"Hayır! Geminin altta tekerleği var, o dönünce, denizin suyu köpürüyor! Sen denizde ayaklarını çırpınca köpürmüyor mu?"

"Vapurun bisikleti mi var?"

"Vapurun bisikleti olur mu hiç? Eğil bak, çark gibi dönen büyük pervaneyi gördün mü?"

"!.. Bizim avizenin de üstünde çarkı var, o dönünce niye köpük çıkmıyor?"

"Köpük çıkmıyor ama onun yerine hava köpürüyor, biz havanın hareketlenmesini göremiyoruz fakat o çarkın altında oluşan hava ile serinliyoruz."

Denizin ve havanın nasıl köpürdüğünü o zaman ne kadar anlamıştım hatırlamıyorum ama bu konuşma –anneannem defalarca anlattığı için– aklımda yer edip kalacaktı. Ben küçüklük hikâyelerimin çoğunu büyükle-
rimin tekrar tekrar anlatmaları sonucunda belleğime kazıdım. İleride, büyüdüğümde, bir gemiyi yüzdüren veya batıran su, serinleten veya yakan hava gibi olacağım.

“Bir tatlı huzur” olarak Kalamış’ın önünden Kadıköy’e, oradan da Karaköy’e geçiyoruz. Bu güzel şehrin sahibi olmanın gururunu duyarak, Pendikli olmanın “ayrıcalığını” hissederek, İstanbul’u bir baştan öbür başa yaşıyoruz. Bu şehir, Konstantiniyye bizim! Şehri almadan evvel, peşin ödeme yaptık, limanlarımızı yabancı tüccarlardan, kanımızı döktük de kurtardık. Bu şehir iki kez bizim oldu. Dilerim büyük bir depremle, ‘yeniden imar edeceğiz’ denilerek Avrupa Birliği tarafından geri alınmaz. Akılları fikirleri İstanbul’umuzda.

Esin Ablaların şöminelerinin üzerindeki küçük vapur fişe takınca gece lambası gibi yanıyor, pencerelerinden dışarı vuruyordu, tıpkı geceleri önümüzden geçen son seferini yapan Kadıköy-Pendik vapuru gibiydi, içine binip adalara veya Kadıköy’e veya Kalamış iskelesine gidilebileceğini düşünürdüm. Kabul gününde onlara gidince Esin Ablamın annesi hemen onu fişe takıp yakıyor muydu, yoksa bu şimdi benim bir düşün mü, bir an tereddüte düştüm. Kış akşamlarında hava erken karardığında açılan diğer abajurlarla birlikte vapurun da ışıkları yakılıyor olmalıydı. İşte o anda bir mucize gerçekleşir ve vapur suyla çevrelenir, hareketlenir, içine minicik insanlar binmiş gidiyor olurlardı, bense Gulliver gibi kalmış hissederdim kendimi, hayal bu ya! Misafirlik süresince, karşısındaki o şahane vanilya renkli pufta oturur, şöminenin üzerindeki bu vapuru seyrederdim. Bir de kristal şekerliğin önüme gelip tutulacağı anı beklerdim; ilk öpücüğün merakla beklendiği gibi... Herkese sıra ile tutulur, Pendik’in ve Fransız mahallesinin kibar hanımları, zarif bilek hareketleriyle likörlerini ve çikolatalarını birlikte ahenk içinde açar, yer ve içerlerdi. Heyecanla içim kıpır kıpır, önüme bakarak beklerdim çikolata hazzını! Hatta bazen de tam aksi yöne doğru bakarak, bir sabır taşı kesilerek. Neden en son çocuklara tutulurdu ki? Önce çocuklara tutulması daha doğru değil miydi? Ah bu kaideler! Kaidelere oldum olası itirazım var. Önümde değerli Sait Sökmen’in bale derslerinde öğrettiği gibi iç içe geçmiş bir çift ayak duruşu, siyah, üzeri küçük dore çiçeklerle işli elegant terlikler, incecik arkadan dikişli pırıl pırıl naylon çorapla sarılmış bacaklar. Şekerliği tutan kolların çizdiği oval çizgide bir balerin estetiği ... Sıra bana gelip, Hilmi Amcamın hanımı şekerliği tuttuğunda kalbim duracak gibi olurdu ...

Uzaktan geçen Pendik vapurunu balkonumuzdan ne kadar görüyordum bu maket vapur da hemen hemen o kadardı, peki ama vapura bindiğimizde biz çok küçük, vapur ise çok büyük değil miydi? Demek ki bazı

şeyler uzaktan küçük görünüyordu ama aslında büyüktüler, onların asıl hallerini görebilmek için daima annemin “tahayyül” dediği şeyi kullanmak gerekiyordu. Bazı şeylerin hiç görünmeyen yerleri olabiliyordu, saklı yanları da!

Esin Ablamın annesi, o günün modası, klasik Amerikan kadını gibi, dar etek, bluz ve üzerinde hırkasıyla, yine kabul günlerine gittiğimiz bir gün nihayet sıra bana geldiğinde, önce kristal şekerliği uzatmış, yaldızlı çikolatalardan tutmuş, sonra bir gece lambası vapura, bir bana bakarak, “Bu gemi Hilmi Amca’nın gemisi, eğer onun olmasaydı sana verirdim” demişti. Demek ki onu çok beğendiğimi, hatta umutsuz bir aşka düştüğümü fark etmiş ve buna karşılık bir şey söylemek zorunda kalmıştı. Evet! Maalesef böyleydim, beğendiğim her şeye büyük bir tutku ile bağlanıyordum. Bu daha o günlerden belli olmuştu.

O zamanlar hemen her evde, orta sehparların üzerinde, iki eşit parçadan oluşan yuvarlak ya da elips biçiminde kristal veya gümüş şekerlikler olurdu, bunlara yaldızlı kâğıtlara sarılmış çikolatalar ile Karaköy Baylan’ın içi likörle doldurulmuş lüks çikolatalarından konulurdu. Bir de kenarları volanlı opal lokumluklarda, Hacı Bekir’in fındıklı bademli lokumlarından tadımlık olsun diye, badem şekerleriyle birlikte karışık olarak dizilirdi. Bazı evlerde de dar yüksek sehparların üzerindeki rengârenk bonboniyerlerin içine renkli jöleli şekerlemeler, biraz da göz zevki oluştursun diye konulur, eğer ferahlatıcı nane likörü ile ikram edilmezse Hacı Bekir’in bademli lokumlarının yanında fazla yiyeni çıkmazdı. Arkadan gelen ev yapımı limonata veya şerbetlerle ağız ve dişlerde kalan şeker temizlenirdi.

Esin Ablamın annesi “Bu gemi eğer Hilmi Amca’nın olmasaydı sana verirdim” dediğinde, mendilimin üzerine fazlasıyla koyduğu çikolatalara sevinmiş, fakat başkasına ait bir şeyin, her ne kadar bekleyip dilesem de asla benim olamayacağı gerçeğini öğrenmiştim. Derin bir iç çekişle çaresizliği kabullenışı yaşamıştım. Her gün, her gün yeni bir şey daha öğreniyordum. Ama bütün bu öğrendiklerimin hepsini nasıl olacak da, yaşamda hiç hata yapmadan uygulayabilecektim? Bunun için başka bir öğreti gerekiyor olmalıydı. Siz ona din terbiyesi diyebilirsiniz, ben ona ‘felsefe ruhu’ diyeceğim. Ahlak? İki tarafın da konuşabileceği bir ahlak mı kaldı? Güldürmeyin beni Allah aşkına! Ahlakta artık nasıl bahsedilebilir! Ama payımıza düşen ahlaksızlıklarımızı konuşabiliriz. O gün bir fotoğraf makinesi gibi çektiğim

görüntüyü yıllar sonra bir başka evde, aynı bacak ve kol tutuşuyla diğer bir zarif hanımefendinin görüntüsünün üstüne koyduğumda, şekerlik de, terlikler de, beden dili de ve yüzlerindeki asil ifade de aynı olacaktı. Bellek işlemi ve kayıt sistemi bende olağanüstüydü. O günlerden başlamak üzere beyaz renge ve İstanbul'un eski beyaz vapurlarına hayatımda özel bir yer açılmıştı. Bu nedenle, Hilmi Amcamların beyaz evi benim için hep bir kuğu zarafetinde olan eski İstanbul vapuru olarak kaldı. Şimdiki “nalın”lara benzeyen Boğaz takalarına ne diyorsunuz?

Mehmet Efendi'nin lükstrümlerin dayandığı dış duvarlara kadar yıkadığı bahçemiz şimdi bir gelin gibi. O vakitlerde herkes evinin önünü, sokaklar dâhil, süpürür yıkardı, sokaklarımız da bizimdi, hepimizindi. Evlerin önündeki kaldırımlar tozlu, pis ve bakımsızsa orada oturanlar için bu bir ayıp sayılırdı. Görmüyorlar mı, diye tenkit edilirdi. İncelik ve zarafet sınırlarının dışında kalan hemen her şey nezaketsizlik addedilirdi. Nezaketsiz sayılmak, en korkulan, en utanılan şeylerden biriydi. Sonradan bunlar teferruat olarak görülecek. Teferruat! Atatürk'ün teferruat tarifinden ne kadar ayrıldığının değerlendirmesini size bırakıyorum. Nasıl olsa elinizde pergeliniz var!

88 Efendim, şimdi teferruatlar dönemi bitti, sistem tarafından yaşamlarımız tenekeye doğru süpürülüyor, bilmem farkında mısınız “seçilmiş muhteremlerin” dışında artık bizler süprüntüyüz. Çöpüz, çöp! Teknolojinin getirdiği ilerleme sayesinde mecburiyetler ve icaplar silsilesi hâlinde yavaş yavaş robotlaştırılıyor, ameller ise cami avlusu ile hapisane avlusu arası; seç beğen kırk katır mı kırk satır mı? “21. yüzyılda sultanlık” olduk. Koşullar çoğumuza Weber pergeli uygulanacak kadar toplumun ruhsal durumunu, duyumlarını ve değer yargılarını bozdu. Hepimizin duyuş, düşünüş ve davranışlarında bir hissizleşme, sertleşme ve umutsuzluk başlamadı mı sizce?

Annem ve anneannem ön balkondan aşağıya bize bakıyorlar. İkisi de ne kadar güzeller. Saçlarında büyük fiyonk olmuş bantları ile ne hoşlar. Bacaklarının mermerimsi beyazlığı ve uçuşan etekleri. Evimizin balkonundaki bu iki kadına bakıyorum, onların ne kadar güzel olduklarını size gösterebilmek için bir tane olsun uygun resim bulamamış olmak şimdi benim için bir üzüntü. Evimizle birlikte, görüntülerini bir kadrāja aldığınızda İtalya, İspanya veya Paris'in banliyösünde bir evin balkonundan bakan iki Avrupalı hanım gibi. Bir başkasından duyacağım, “Bu ailenin kadınlarının kemikleri güzel, kemikleri!” diyecek.

Biraz zorlayarak daha da eskiye dönmek istersem, hayal meyal kömür ütüsüyle kolalanan yakaların, gömlek manşetlerinin, masa örtülerinin, peçetelerin ve yastık kılıflarının dantellerin ütülendiğini, bazı kış gecelerinde uyumaya hazırlanırken, beş kollu, ya da fanusunun içinde beş ampul yanan avizelerimizi söndürüp, gaz lambalarını yakarak odalarımızı ve evimizi uykuya hazır vaziyete getirdiğimizi hatırlıyorum. Bunun tasarruf amaçlı bir hareket olduğunu o günlerde anlayamaz ama isli camlarının fırçalarla özenle yıkanarak temizlendiğini hatırladığım mavi renkli gaz lambalarının yatak odalarımıza verdiği o esrarlı havayı hem çok büyüleyici ve hem de huzur verici bulurdum. Annem, anneannem ve teyzem soyunur, giyinir, taranır, kolonyalanır, kremlenir, bense onların konuşmaları arasında uykuya daldım. Özel birkaç karartma gecesinde de gaz lambalarımızla oturduğumuzun, sofraya gaz ocağının üzerinde harikulâde bir düğün çorbası getirildiğinin resmi saklı beynimde bir yerde. İhtilal zamanı mıydı tam kestiremiyorum, şimdi pek emin değilim, ama gaz lambalı, üzerimizden uçakların geçtiği Pendik gecelerini buldum arşivimde, nasıl da o günlerin fotoğraflarını çekip kaydetmiş zihnim. Dedemin kol düğmelerini, papyonlarını, masanın başında gazete haberlerini keserken anneannemin “Aman Yoldaş şunları geçiriver kollarına!” diyerek getirdiği kolluklarını, zaman zaman açılan deri bir kılıfın içindeki tıraş takımını, kutusunun içindeki Alman malı usturasını, aynasını ve başını tıraş edişini, duvardaki apliklerimizi, kristal avizelerimizin şıkır şıkır yandığı misafirli akşamlarımızı hatırlıyorum. Dönebildiğim kadar eskiye gitmek için gözlerimi hafıza tünelinin içinden geçirip, tünelin en ucundaki görüntüyü almaya çalışırsam, hemen hemen kitabın başında yazdığım ilk satıra çıkıyorum, ön bahçedeki bankımızda domates rendesi yiyorum...

Evimizin cephesi açık gülkurusu rengine boyalı, iki katlı, kare konumda. Önde ve arkada iki bahçemiz var; öndeki, size anlattığım küçük gül bahçesi, arkadaki ise büyük meyve bahçesi. Alt katta kiracılarımız var. Kışları Ankara'da oturuyorlar. Yaz aylarında Pendik'e geliyorlar. Ama kiralarını kış boyu da ödüyorlar. Dedeme göre bize kış aylarında oturacak olan kiracı daha uygundu, çünkü kışın Pendik çok soğuk oluyor ve alt katımızda soba yanmadığından ısınamıyorduk. “Yaz kış oturacak biri gerekli hanım, alttan ısı kaybımız oluyor” diyordu. Anneannem bürokrat kiracılarını çok seviyor ve memnun. Müspet veya menfi hiçbir yorumda bulunmuyor. Ön cephe-
de, evi ortalayan altlı üstlü balkonlarımız var ve bu balkonların kiracılara ait

1953 Pendik, Annem ve misafirleri
yan balkonumuzda

panjurlarla korunmakta. Bu ev, güneşin üzerine düştüğü zamana göre, özellikle gurup vaktinin renklerine göre, bazen tarçın rengi, bazen de kiremit renginin çok açık bir pudra tonuna bürünmekte, koyu kırmızı-kahveye kaçan panjurlarıyla kehribar bir yüzük taşı gibi durmaktaydı. Büyük tutulmuş kare çatısı ile çatının kenarlarını dönen saçaklarının işçiliği, panjurlarının zarafeti, ona küçük bir köşk havası kazandırır. Kadıköy-Pendik otobüsündeki biletimiz Kaptan Köşkü durağından önce, evimizin önünde bir durak olmamasına rağmen "Sabri Yoldaş Köşkü!" diye seslenir, anneannemle annemi evin tam önünde indirirlerdi. Bu, 1959-60'larda şoför ve biletiçi beyler tarafından anneannemin güzelliğine tanınan küçük bir ayrıcalıktı. Anneannem ise bunu kabul etmez, Ankara'dan dedeme gelen ziyaretçilerin

Yan balkondan arkamızdaki
Kaptan Amcaların koyu yeşil
kiremitli evleri

bizim evi sorup, nerede ineceklerini öğrenmek istemeleri üzerine, yabancı olduklarından fazla yol yürümemeleri için nezaketen evin önünde bırakılmalarından doğan bir alışkanlık olduğunu iddia ederdi. Annemin "Yine ortalığı yaktın yıktın bugün anne!" demelerini ise dedem duymazlıktan gelirdi. Küçük, henüz dört buçuk, beş yaşında olmama rağmen bu ikramın anneannemin güzelliğine yapılmış olduğunu ben bile anlardım. Anneannemin, güzelliğinden öte, çok değişik bir giyim tarzı vardı. Güzellik ve

farklılık her zaman ayrıcalıklar ve ikramlar aldırır. Tıpkı güzel kadınlara bir lokantada en güzel masanın açılması gibi.

O vakitlerde Pendik'teki bütün evler bir mimari harikasıydı. Hepsı birer denizkızı, birer manolya gibi. Manolyadan ev olur mu demeyin! Olur! Evlerin çoğu yeşil yaprakların içinde açmış beyaz manolyalar gibi dururdu. Evimiz hem dışarıya hem içeriye gülen, mesut mutlu, renkli ve neşeli bir evdi. Mutsuz evler nasıldır bilirsiniz, içeri girdiğinizde duvarları ile somurtarak karşılar sizi, üç dakikadan fazla orada kalmak istemezsiniz.

Şimdi arkası yazılı, sararmış eski bir kartpostala bakıyor gibiyim. Ankara Caddesi, 47 Numara! Deniz yönündeki yan cephesi, Palmiye Otel'i ne kadar boş bir araziye bakmakta ... Ortada yine balkonlar ve iki yanında da odaların büyük pencereleri var. Bu odalardan arkadaki pencere anneannemle dedemin, o şahane kayısı renkli yatak odalarının, diğeri ise oturma odası şeklinde kullanılan, evin ön cephesindeki balkona açılan salonun yan penceresiydi. İşte bu salondaki avize, vapurun pervanesine benzettiğim beş paleden oluşan kanatlara sahipti. Sanki bir kayığın kürekleri, denize giren paletli uçlarından kesilip, bizim avizeye takılmıştı. Onlar yaz aylarında dönerken dedemle biz koltukta şekerleme yapardık. Uzun bir zincirin ucundaki küçük topuzunu aşağı çektiniz mi kayığın kürekleri dönmeye başlar ve görünmez olurlardı. Nereye giderlerdi bilmem, sadece bir yuvarlak çizgi görürdüm, sonra yine zinciri çekip durdurduğumuzda avizenin kürekleri yavaş yavaş belirginleşerek geri gelirdi. Aklim almazdı bu durumu. Demek ki hız bazı şeylerin seçilmesini engelliyordu. Var olan mevcutları yok edecekleri gibi olmayan mevcutları da gösterebilir miydi?

Düşünsenize bunları kullanıp bir ülkeye neler yapılabilirdi? Güneşin durumuna göre panjurlar, üst üste katlanıp yanlara açılır veya yalnız altlar açılır, üstler kapalı konumda kalırdı. Panjurların en büyük özelliği, yazın sıcaklığını, kışın rüzgârını ve soğukunu bir ölçüde engellemesiydi. Mandal denilen sürgüleri ve menteşeleri her sene elden geçer, pasları zımparalanır, yağlanır, rüzgârda kanatları dönmessin diye takılan kancalar sağlamlaştırılırdı. Rüzgâr kepenkleri zorladığında, zarar görmesinler diye kanatlar hemen kapatılırdı. Yaz sıcaklarında ise panjurlarda kehribar taşı andıran damlalar oluşur, önceleri saydam olurlar, sonraları donuklaşır, ardından inciler gibi doğururlardı. Büyük damlanın karnından küçük bir yavru damla daha çı-

kardı; bu da ağacın yaptığı bir çeşit baldı. Olur mu demeyin, ağaçların her şeyi olur, şurubu da, şifası da ve hatta senfonisi bile, yeter ki, her tür ağacın yapraklarının rüzgârın esintisiyle çıkarttığı farklı sesleri dinleyebilmek için sizin onlara karşı ilginiz, sevginiz ve yetileriniz gelişmiş olsun. Siz acı duyan bir ağacın son kez kokusunu yayarak nasıl haykırdığını hiç fark etmediniz mi? Ben buna birçok kez tanık oldum; son olarak Altunizade İlahiyat Fakültesi'nin ana binasının bahçesinde kesilen ağaçların nasıl ağladığını duydum. Oysa biz o ağaçların yaz gecelerinde, Çiftlik açık hava sinemasına giderken, akşam vakitlerinde mutlu ve keyifli hâllerinde yaydıkları o güzel kokularını çekerek yanlarından geçtiğimiz o mesut günleri unutmadık.

Ah! Bizleri de acımadan kesip biçtiniz. Kaybolmuş bir çocukluğun güzelliklerini hatırlayarak yazıyorum. Tek bir ağacı kesmemek için o ağaçların içindeki küçük bir binada okumaya razı olurdum ben. Adı “Hizmet” olan bir hareket tüm yeryüzünde hızla, büyük bir süratle yol katediyor. Dünyanın hemen her yerinde fakirler için para, sosyal statü, kamusal itibar karşılığı din faktörü kullanılıyor... Kutsal hizmetlerine rağmen dünyanın nereye götürüldüğü belli. İnsanların cennet, cehennem, kıyamet günü veya gelecekte vaat edilen yeni sistemdeki alıyyül âlâlık ve benzeri konularla meşgul tutularak, haklarından vazgeçmesi, itaatkâr ve hizmetkâr olması sağlanıyor; fakirlere umut serpiştirilerek din bir ‘kontrol mekanizması’ olarak kullanılıyor. Bir gün toprak olacağımız ve bizlerden otlar, sürgünler, ağaçlar büyüyeceğini, bu dönüşüm serüvenini öğretmek nedense işlerine gelmiyor. Evet, yanacaksak eğer, bir gün ağaç olduktan sonra da yakılabiliriz. Bilirsiniz, kişinin niyeti en iyi, yaptığı tenkitlerin inceliğinde görülür.

Ahşap panjurlarda oluşan damlacıkların cazibesine dayanamayıp parmağınızı sürdünüz mü yandınız demektir, ağacın reçinesi bir çocuk için merak uyandıran, ama bilgi olarak çok şey içeren bir detaydı, panjurlardan akan reçinenin, şimdinin Japon yapıstırıcılarından daha kuvvetli bir tutkal olduğunu öğrenmiştim. Öğreniyordum! Çok seviyordum öğrenmeyi. Bir beyin bilgi almaya başlamışsa daha çok bilgi istiyordu. Bilgiye doymuyordu. Beni biraz da yaşama dair meraklarım ve öğrenme aşkım yordu. İlerleyen yaşında, kendine bakıp La Joconde’vari gülümseyen kaç kişi vardır bilmiyorum. Öğrendikçe sorularım daha da artıyordu. Sorgulayan bir çocuktum. Doğal bir ortamda hem kültür denizi hem bir bilgi okyanusu içindeydin. Annemle dedemin politik çarpışmalarını, Beria Teyzemin

aksine, hukuk okumamakta directmiş olan annemin, branşındaki gücünü göstermek istercesine babasına kendi dünya görüşünü aktarmasını, eski Yunan ve Roma hatiplerinden hukuki örnekler vererek yüklenmesini, o günkü Demokrat Parti hükûmetini ve milli şefimiz İsmet Amca’yı yerden yere vurarak yermesini, yeni hükûmetin İnönü Amca’nın üvey çocuğu olduğunu söylemesini, baskın bir “anti-komünizm” politikası içinde ülkede hızla dinin –bir vicdan muhasebesi olması gerekirken– içinden çıkılmaz bir bataklığa çevrildiğini, halktan yana görünüp halkın refahından sürekli çalan gerici bir anlayışın hüküm sürdüğünü dile getirmesini sessizce dinliyor, tüm anlattıklarını harfi harfine belliyordum.

Annem bir S.S.C.B sevdalısı. Duruyor duruyor “Rusya bunları hak etmemişti” diyor ve Almanya’ya söylemediğini bırakmıyor. Alman Büyükelçisi von Papen’in Türkiye için bir şeytan olduğunu tekrar ederek, Osmanlı zamanında yapmak istedikleri tren yolunun arkasında Anadolu’ya hâkim olmak gibi gizli bir niyetin bulunduğunu anlatıyor... Dedem, anneme başbakanın gerçeği gördüğünü söylüyor. Annem “Artık çok geç!” diyor. O günkü aklımla dedemin bir gün anneme kızıp azarlayacağından, annemin de ağlayacağından korkuyorum ama dedemin, ömrü “tenkitlerin tenkidini” okumakla, dinlemekle geçmiş, o her zamanki gibi sükûnetini koruyor. Sakince dile getirdiği bir görüşle konuşmayı bitiriyor... Dedemin sesinin yükseldiği tek konu para ve müsriflik. Annem, Cumhuriyet Halk Partisi’nin “Ebedi Şef”in çizgisinden çıktığını; işçiyi, köylüyü, öğretmeni, öğrenciyi unutup bambaşka bir mecraya kayarak, Türkiye’nin elit tabakasını oluşturmaya başladığını, bu nedenle Demokrat Parti karşısında iktidarı kaybettiğini savunuyordu... Bütün bunları dinleyerek büyüdüğüm için eleştiri kabiliyetim o günlerden başlayarak “doğal bir hâl” almış olabilirdi...

Anneannemin meşhur bir kahve ikramı gustosu var. Kenarları lokumluklar gibi volanlı görünen, iç kısmı işlemeli, elips şeklinde büyük bakır bir tepsinin içinde küçük minyatür bir mangal, küçük bir ispirto ocağı ile yan yatmış çeşitli boyda bakır cezveler, kahve değirmeni, şekerlik, ayaklı pembe kahve fincanı takımı ile adeta hususi bir stil sergilerdi. Anneannem benim küçüklüğümde kolaycacık taşırdı bu tepsiyi. Masanın üzerine öylesine bir kol hareketi ile bırakırdı ki en az kahve içmiş kadar keyif duyardınız. Öğle yemeğinden sonra bu tepsi masaya geliyor, kahve değirmeninde kahve çekiliyor, eğer kıssa sobanın alt deliğinden korlar alınıp küçük mangala yerleştiriliyor, cezve küçük mangalın ateşine sürülüyor, yok eğer yaz ayların-

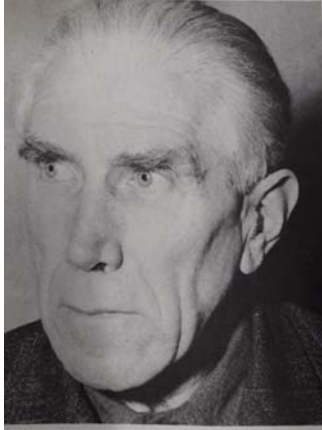

*Geçtiği her yerde, sürdüğü kokulardan bir hassa bırakan
anneannem*

daysak küçük ispiro ocağının nazlı mavi ateşinde yavaş yavaş karıştırılarak kahveler pişiriliyor. Kahve ağır ateşte, yavaş yavaş kabarırsa yağı çıkar, keyif verir; üzeri göz göz kabarcak, sonra ayaklı pembe fincanlara dökülecek! Dedem hüpürdeterek kahvesini yudumluyor, anneannem “Bırakın hükümet işlerini şimdi! Her devrin kendine göre kaideleri olmuştur, olacaktır!” diyor, kocasının sessizliğine destek verircesine. “Bu yaz kalorifer işini halledelim, hem alt kat kiracısı için de iyi olur, kışları boş bırakmayacak birileri girer oraya” diyor. Anneannem dedemi razı etmenin, onun “zihinsel kontrolü”nün evin alttan ısınarak ekonomimize katacağı değeri düşündürterek mümkün olabileceğini biliyordu. Teklif dedem için cazip görünmekle beraber yine de ürkütücüydü.

Alt katın bütün ispanyoletleri, panjur ve mandalları elden geçecek, banyo ve tualeti, mutfak dolapları marangoz getirilip tamir ettirilecekti, üzerine bir de her iki katın kalorifer yapımı nedeniyle kırılıp dökülme fikri dedem için büyük masraftı. Anneannemin o müthiş seksapelitesi ile giydiği giysilerinin baş döndürücülüğü, onları bir Greta Garbo ve Marlene Dietrich edasında taşıması, son derece zarif bir armoni içinde yürümesi, yürürken asalet ve zarafet yansıtmaları, belile kalçalarını dolgu topuk terliklerinin üzerinde dalgalandırması, geçtiği her yerde sürdüğü kokulardan bir hassa bırakması, dedemin anneanneme karşı koyamamasına neden oluyor gibiydi. Evliliklerinin ta en başında kendini gösteren anneannemin baş döndürücü etkisi hâlâ devam ediyordu. Dedem, Türkiye’nin önemli davaları üzerine kararlar vermiş ama bu ev için bütün kararları anneanneme bırakmıştı. Dedem anneanneme –bana göre– tapıyordu. Beş dakika sonrasında, “Tamam hanım, bu sonbaharda yapalım!” cümlesini kuruyor. Ama bu “tamam” yerini bulamayacak bir “tamam”. Kalorifer yapımı kismet olmayacak, çünkü yapılması gereken çok başka şeyler çıkacak.

Bu arada dedemin, ziyaretine gelen genç hukukçularla yaptığı derin sohbetler, Ankara’dan gelen telgraflar, dedemin radyoda haber ajanslarını dinleyişleri, Türkiye için komşu kapısı olacak gibi görünen Almanya üzerine binbir yorum... Nedense o günlerde Almanya Türkiye için Amerika’dan daha önemli. Dedem Almanya’yı en az Türkiye kadar iyi tanıyor. Nedenini ölümünden çok sonra annemden, Pendik burnundan yırtılıp denize atılan bir çanta dolusu evrakın, vesikanın hangi bilgileri içerdiğini öğrendiğimde anlayacağım... Dedemin mahkeme reisi olduğu Almanya Büyükelçisi von Papen davasıyla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu - Almanya, sonrasında ise Türkiye Cumhuriyeti, S.S.C.B ve Almanya ilişkileri üzerine derin bir araş-

Franz von Papen: Vice Chancellor under Hitler, Ambassador to Vienna and Turkey. Indicted on counts 1 and 2.

tırmaya girmiş olduğunu, von Papen'in Türkiye'de bazı gizli ilişkiler kurduğunu tespit ettiğini öğreneceğim ... Dedem hukukçuluğunun yanında gerçek bir tarihçi ve araştırmacı, annem de babasının bu yanını almış. Erkek olacaktı, yanlışlıkla kız doğmuş.

Her şeyde bir farklılık, bir başkalık; tam bir Avrupalılık desem o değil, Osmanlılık desem, hayır o da değil. Her ikisinin karışımı, iyi, güzel ve doğru olan yanlar birleştirilerek, kendine has, kendine özgü bir dönem yaşanılıyordu Pendik evlerinde. Kahvenin ikram edilme şeklin-

den tutun, eve dönecek kaloriferlerin, ayaklı, döküm radyatör olmasına kadar, düşüncenin görünmeyen bir şey olmasına karşı, düşünceden çıkan her şeyin bambaşka bir zarafete sahip olduğu bu evde mükemmellik var. Anneannemin kalorifer konusunda yarattığı ısrar, ısrarındaki naif sebat-kârlılık, tasvirindeki sanatsal tavır, sanırsınız ki kalorifer değil de eve güzel kadehler alınacak. Misafir geleceği zaman bir gece önceden limonların rendelenip şeker ve naneyle üzerine tül bent çekerek dinlenmeye bırakılma itinasından tutun da, o canım limonataların, altlarında iğne oyası dantel örtülerin süslediği tabaklarda, incecik iğne işi bardaklarla ikram edilmesine kadar sayılamayacak birçok şeyde, hatta bahçede uzayıp büyüyen dalların kesilmesinde bile, o döneme ait bir edanın duygu tezahürü görüldü ... Dallar kesilir, balya yapılır, istiflenerek kurutulur, sonra sobalarımızı, kuzinemizi yakarken kullanılırdı. Bir kalite kokusu, bir elegant atmosfer, bir

görsel ihtişam, yüksek zevkler, ince işler letafetle ruhuma işliyor. Anneannemi seyretmek, bana, hiç fazla uğraşıp çalışmaya gerek kalmadan, hatta doğrudan doğruya oluşacak bir tarz, bir gusto vermekteydi. Elimle dokunup tuttuğum her şeydeki bu özel hissediş, şimdi size nasıl anlatılabilir? Bir soylunun torunusunuz, zamanı geldiğinde kendi elinize alacağınız bir asanız ol-

Dedemin Mahkeme Reisi olduğu
Alman Büyükelçisi Franz Von Papen'e suikast girişimi davası

duğunu biliyorsunuz! Bu asayı taşıyacak olmanın ayrıcalıklarını kollarınıza, omuzlarınıza ve başınızı dik tutan boynunuza yani kaslarınıza yüklüyorsunuz. Atatürk ne derin bir tefekkürde bulunmuş: "Muhtaç olduğunuz kudret damarlarınızdaki asil kanda mevcuttur." Ne derinlik!

Bir başka celsede mahkeme heyeti

Gencecik iki hukukçu, Ertuğrul Adalı ve Erdoğan Adalı dedemle görüşmeye geliyorlar. Kadıköy savcısı ve eşi ile bizdeler. Kadıköy Belediye Başkanı kendi mevzularında dedemin hukuksal görüşlerini almaya gelmiş, “Yargıtayda bu dava nasıl sonuçlanır?” diye sorarak fikir teatisinde bulunmak istiyor. Dedem masanın başında “Sahte edep takınılarak yapılan birtakım kirli işler gizlenemez!” diyor ve devam ediyor, “Fıkdan husule gelen hiçbir hareket kanunen hürmet görmez!” Artık ne demekse! Anneannem ve dedem misafir karşılıyor, misafir uğurluyor. Onlar gidiyor, eski Konya Valisi geliyor. Dedem bir Marki duruşunda. Gelenlerin hepsi gerçek birer centilmen... Lordlar Kamarası bizim evde. Yapacak bir şey yok! Abartmıyorum ama pek tabii ki övünüyorum. Baktığımız fotoğraflar böyle söylüyor...

Pendik'te kışlar çok soğuk geçiyor; denize yakınız, rutubet kemiklere işleyecek kadar etkili. Oturma salonunda büyük bir soba var, öyle bir görünümlü var ki arkasına tren vagonu bağlasanız, lokomotif gibi çekip götürülecek kadar heybetli. Büyük taban halısını ısıdan koruyan alt tablasının kenarındaki metal çerçeve bir dantel gibi işlemeli... Alt ve üst demir kapaklarındaki tasarımı ve döküm ustalığı göz alıcı. Eve kömür çıkartılması merdivenler yüzünden çok zahmetli. Bu yaz, eve antik görüntü verecek yeşil renkli, ayaklı (neredeyse topuklu papuçlu) kaloriferlerden döşenecek, her yer kırılıp dökülecek. Bodrum katına kazanı kurulacak. Dedem gergin, bir yığın para gidecek ama Ayşe Fatıma-tüz- Zehra Yoldaş “olacak” demiş! Anneannem olacak demişse kaçı yok, o iş mutlaka olacak...

Pendik'in kışı dedim de, hatıralar canlandı; bir kış gecesi rüzgârın uğultusu ve çıkarttığı keskin ısıklıkla uykuya dalmak, sabah güneş suların üzerinde yeniden doğarken denizin coşkun dalgalarını rüzgârla kavgaya tutuşmuş bulmak, fırtınalı günlerde denizden gelen zerrelere, daha kapıdan başınızı dışarı çıkartırken yüzünüzde hissetmek ve baharın pek yakında yine pencerenzden içeri bir kuşun şakıma sesiyle dolacağını bilmek, gri bulutların indirdiği yağmurları seyredip, sonradan açan güneşin yapraklar üzerindeki damlalarda pırıl pırıl parlamasını yaşamak. Bütün bunlar biraz Pendik idi işte! Bahar aylarında, bu kez panjurların aralığından içeri dolan dalga sesleriyle “A Portofino”yu dinleyerek girerdiniz yatağınıza, sabah uyanığınızda ufuk ne kadar uzak, bulutlar ne kadar yüksek görünürdü. Deniz, ufuk, gökyüzü, bulutlar, yıldızlar ve mehtap, işte Pendik! Denizi bile yeşildi. Kaybettik! Yalnız bunlar değil, trenin istasyondan kalkış düdüğü yatak odamızdan duyacağımız kadar sessiz sakin bir beldeydi o zamanlar Pendik. Tren sesini hiç sevmeydim nedense, bir işkence seansından gelen çığlık gibi acı verirdi bana. Bir ayrılışın, bir vedanın, bir kopuşun acılı sesi gibi gelirdi. İçimi buz kesmiş demir gibi soğutur, kapkara yapar, acıttırdı. Trenlerin öfkeli, önüne çıkan her şeyi ezerek geçecek olan lokomotiflerinin o azgın nefesiyle ağzından burnundan buharlar saçarak, hareket eden kollarını da hiçbir zaman sevmeydim; birbirine doğru gidip gelen kollarını simsiyah bir örümceğin insafsızca çalışan uzuvları gibi görürdüm; ileride o kolları hatırlatan adamlar olacaktı üzerimde. Ben Pendik'tim, onlar ise yedi dakikalık molalarıyla Adapazarı Ekspresi. Burada onlara söylemek istediğim, sadece Liza Minnelli'nin “Mein Herr” sözleridir. Rengi kara olan hiçbir şeyi, demiri, demir soğukluğu aldığım veya duyduğum adamları da sevmeydim. Unutmam için şimdi bana Aristoteles Onassis'in Christina yatını hazırlatabilir misiniz? Ve mümkünse Maria Callas'tan “Norma” lütfen!

Yan komşumuz, Baykuş Hanım'la kocası Doktor Bey'in evinin çatısında dönüp duran siyah horozu hep tırmanıp oradan almak istedim; bir horozun öyle pervane gibi dönmesi beni rahatsız ediyordu, doğasına aykırıydı. Horoz öyle kendi etrafında dönmezdi ki, onlar kurum kurum kurumlanarak, dikkatli dikkatli, iki kez ölçüp bir kez biçenler gibi yürürdü. Onun çatıya sabitlenmiş kalması beni üzüyordu.

Yazın Pendik demek, yeşil-mavi mehtap ve güller demektir. Ben daima yeşilde kaldım, yeşilin içinde, ne renk olursa olsun gülleri sevdim ve küçücük bir ağaç parçasına bile taptım. Ağaçlar ve ahşap eşya benim için en değerli şeydi, altın kadar kıymetliydi. Bir de palmye ağaçlarını çok sevdim ben, sonra pan-

1963, Ağustos, Evimizin ön balkonunda.
arkamızda görünen Doktor Beylerin ahşap
köşkü ve Baykuş Hanımın bütün gün beni
gözlediği penceresi

jurlu ve geniş balkonlu evleri. Öylesine tabiatla meşguldüm ki, toprak, hava, su ve bitkilerle sanki hücrelerimin içindeki bir madde sayesinde bilmediğim bir lisanda konuşabiliyordum.

Evimizin denize bakan cephesinden Palmiye Otel'inin giriş kapısı gözükürdü, gelenler gidenler, zamanın en güzel arabaları ve en şık insanları. Güneş batarken gökyüzünün turuncuya kayan bir kızılığa bürünmesinden tek tek adaların ilk ışıklarının yanmaya başlamasına kadar olan o kısa aralık, hanımelerle güllerin kokusu

eşliğinde, yan balkonumuzda sürülen akşam sefasının saatleriydi. Pendik İskeleyi'nden kalkan, günün son seferini yapmakta olan vapurun projektörünün denizi tarayarak havayı aydınlatan güçlü ışığında, yıldızlara doğru uzanan huzmesinde, ilk uzay çalışmalarına başlamıştım. Gökyüzü hep ilgimi çekmişti, oralarda kimler ve neler vardı? İlerleyen yaşlarımda bulutlarla da aramda bir tür konuşma başlayacaktı; bazen merak ettiğim bir sorunun cevabını, hatta yakın zamanda olacakla geleceğin izini, haberini bulutlarda görmeye başlayacaktım. Gerçekten de tuhaftı!

İlerleyen yıllarda gelişen olaylarla ailede bir çöküş başlayacak, aile fertleri bu yan tarafa bakan salon penceresinde neye ve nereye baktıklarını pek fark etmeden çile dolduracaklardı. Ev halkı, kederlerinden, aşağıdaki o güzelim gül bahçesine bakan ön balkondan içeri çekilip, eskiden bizim bakımımızda olan, zaman içinde çalılıklarla kaplanan boş arsaya bakmayı yeğleyecekti. Sanki artık bir güzelliğe bakmaya hakları yokmuş gibi düşüneceklerdi biraz da, başlarına gelmiş olan talihsizlik rüzgârlarına karşı korunaklı kalmak istiyorlardı. Bahçe, panjurlar, evin içi, her şey kendiliğinden eskiyip yaşlanacaktı. Lodoslu havalarda kabaran denizin öfkesi bu pencerelerden seyredilecek, kıyıya vurup geri çekilen dalgaların sesleri uzadıkça, ev

halkı bu sesle daha da aşınacaktı. Aynı seslerin, değişik şartlar altında farklı duygular yüklediğini öğrenecektim. Aile en önemli kararlarını bu pencerelerin önünde alacak, kederlerine keder ekleyeceklerdi ama henüz zaman o zaman değildi. Şimdi bu evin her yerinden cıvı cıvı bir hayat taşıyor, panjurların açıldığı her pencereden çiçekler deli dolu fışkırıyor ve bu ev hayatın iplerini ellerinde tutan insanların kudret ve kuvvetiyle bir kale gibi görünüyordu. Yürürken bedenlerin bıraktığı ayak sesleri, sahiplerinin muktedir insanlar olduğunu söylüyordu. Tok insanların sesinin gür çıktığı söylenir, doğrudur. Evimiz, görkemli, bakımlı, bereketli ve henüz tırnakların ne işe yaradığını düşünmeyecek kadar gençti. Hayır! Kendi başını kaşımak için değil; tırnak, tutma- kavrama-kaldırma işlemini yapmak için gerekliydi. Tırnaksız parmaklarla tutup almak mümkün olmuyordu. Etle tırnağın birlikteliğinin önemi ikinci bir mânâsı ile burada ortaya çıkıyordu. Hiçbir acı ile tanışmamış, hiçbir ihmale uğramamış olan evimize, ihtimam derecesinde özen gösteriliyordu. Ev sahiplerinin parmakları sağlam ve güçlüydü. Evimiz ise, bir kartal yuvası gibi, Pendik yokuşuna ve girişine hâkimdi...

Annem ve ben, beklenmekte olan sonu gerçekleştirmişçesine Pendik'e baba-dede evine dönmüştük. Annem evliliğini bitirme kararı verdiğinde bu duruma kimse şaşırmamış, aile içinde bir sarsıntı yaratmamıştı. Bu ev, bu ilk dalgayı hiç hissetmemiş, Pendik'te hayat aynı akışı içinde devam edegelmişti. Her şey yolunda ve kontroldeydi, ama bir süre sonra ağır yara verecek olan ikinci bir dalga vuracaktı. Zamanla yarıklardan su almaya başlayacaktık, hiçbir mutluluk sürekli ve bozulmadan kalamadığı gibi, mutsuzluk da başka mutsuzluklara gebe kalıyordu. Ama şimdi o günlere daha vakit vardı.

Mehmet Efendi arka bahçemizi de düzenlemiş, temizlemiş, sulamıştı. Burası bir meyve bahçesiydi; erik, incir, kiraz, vişne, şeftali, çağla, armut, ayva, dut, elma, siyah ve beyaz üzüm asmaları ne isterseniz hepsi vardı. Dedemin sağlığı elverdiğinde çilek de tadımlık bile olsa dikilir, büyük bir heyecanla kızarıp olgunlaşmaları beklenirdi. Çilekleri çok dikkatlice, yapraklarına zarar vermeden, uzana uzana toplardık. Bahçede yer kalmadığı için güneş gören yere, asma çardağının önüne dikmiştik. Pendik'in iklimi ve toprağı aynı İznik toprağı gibi çok verimliydi bire beş verirdi. Pendik Bizans zamanında en güzel bağ bozumu yapılan yerlerden biri olup, bütün tepeleri zeytin koruları ile kaplıymış. Zeytin ağacı yapraklarının rengi, bizim banyo, tuvalet ve mutfağımızın ara bordürlerinin rengiydi. Öyle bir incir olurdu ki bahçelerde, sanki bal şerbeti akardı içlerinden, ya o mekik şeklinde olan

mürdüm erikleri? Eve yakın kuyunun yanından birkaç basamakla bodruma inilir, orada çamaşır yıkamak için kullanılan içi oyuk, bembeyaz hamam mermeri görünümlü büyük bir musluk taşı sizi karşılardı. Cicimler, küçük halılar, balkon yaygıları sezon sonunda burada yıkanır. Girişin solunda yerde duran küçük emaye tekne ise denizden geldiğimizde ayaklarımızı yıkamamız içindi, yukarıya eve asla kumlu çıkmazdık; eğer yalapaş yıkayıp kumlu kalmışsak, anneannem tekrar aşağı yollayıp yeniden yıkattırırdı. Deniz sepetleri silkelenir, havlular ve mayoların kumu burada akıtıldıktan sonra duvardaki küçük pencerelerin önündeki iplere mandallanırdı. Pencereler zeminde olduğu için kimse görmez, salkım saçak bahçede çamaşır sergilenmezdi. Duvarda kocaman, iç içe geçmiş duran, kenarları tırtık tırtık, girintili çıkıntılı çamaşır leğenleri, deliklerinden kalın sicimle asılıydılar; maşrapalar, su ısıtma kazanları, çamaşır kaynatılırken çarşafı bastırmak için tahta sopalar ve ateş yakılan ocak, hepsi buradaydı. Ocağın oyuğunun içinde ızgaranın üstünde kocaman bir çamaşır kazanı dururdu, beni atsalar pişerdim içinde. İkinci kuyu, bahçenin bitimine yakın Erik ağacının bulunduğu taraftaydı; bunlardan biri tatlı suydı, motorla eve basılırdı, acı su dediğimiz diğeri ise sadece bahçede ve aşağıda bodrumda yıkanan çamaşır-larda kullanılırdı, ama ben eminim ki beğenmeyip acı diye adlandırdığımız su bugün çeşmeden akan sudan çok daha iyi bir suydı, sadece denize yakın olduğumuz için biraz tuzlu gelirdi tadı bize. Pendik'te kaynak sularının çıktığını duymuştum, aslı var mıydı bilmiyorum.

“Hamfendi, (‘hanımefendi’ telaffuzunu beceremezdi) bir diyeceğiniz var mı? Ben işimi bitirdim.” Sabahtan öğlene kadar süren bu detaylı bakım işi ve aslına bakarsanız hiç de kolay olmayan işlerin hepsi Mehmet Efendi’nin sorumluluğunda, ama akşamüzeri, bahçeyi keyiflice sulamak ya anneannemin, ya da dedemin işi; bu nedenle onun her şeyi muntazam bırakmış olması gerekiyor. Şimdi vakit öğlenden sonraya yaklaşıyor, ertesi gün yine gelecek, çünkü Mehmet Efendi aylıkımız, yani bizim her işimizi o yapıyor. Bodrumu ve bahçe levazımatı yığılı olan küçük evimizi o kilitleyip açıyor, motorlara o bakıyor, fideleri o alıyor, bahçe taşlarını, duvarlarını, musluklarını onarıyor ve asmaların çardaklarını ağaç dallarını birbirinin içinden geçirerek örüyor, kuşlar üzümümüzü yemesinler diye korkuluklar yapıyor. İşte bu işe bayılıyorum, çünkü korkuluğu giydirmek çok zevkli. Dedemin eski pantolonlarından birini geçiriyoruz tahta bacaklara ve çok gülüyoruz, annem takılıyor: “Koluyla ‘Heil Hitler!’ selamı verdirin, bıyık

koymayı da unutmayın!” Evin sağında Doktor Beylerin tarafında kalan küçük evin içini o düzenliyor; bu küçük evde de bahçe donanımları var; saksılar, çapalar, makaslar, tırmıklar, çimento torbaları, kireç torbaları, bahçe arabası, kazma kürek, toprak ve gübreler bir tarafta, hasır sepetler, eski güğümler, çanak çömlek diğer tarafta. Arka taraftan girdiğinizde kümes, ön taraftan girdiğinizde bahçe levazımatlarının konulduğu küçük bir odunluk gibi düşünün, o günlerde alınan kurbanlar da geceleri burada tutulurdu. Tavuk ve horozlarımız sinek ve koku yaptığı için bir süre sonra kümesimiz kapatıldı ve ben bahçe arkadaşlarımı kaybettim. Baykuş Hanım (Doktor Bey’in hanımı) şikâyetçi oldu, o zamanlar bir komşuyu rahatsız etmek ne demek! Bizim tavuk ve horozlarımızı istemedi ama onun çatısındaki benim sinirimi bozan ve rüzgârlı havalarda sürekli sağa sola dönüp duran horozu yerinde kaldı, fena hâlde kızgınım. Onun horozu bizim horozlar kadar azametli görünmüyor, cılız bir şey, üstelik canlı da değil, ama dedeme göre antıkaydı! Kimbilir o ev mübadeleden önce kimlerindi... Bizim horozlar ağır ağabey gibi yürürler: dura düşün, düşün dura! Ayaklarını kaldırır, “iki kez ölç, bir kez kes!” misali sağlama yaparak adım atarlardı. Yıllar sonra bir gün Pendik’e gittiğimde baktım ki demir horoz yok yerinde, kopup düşmüş, gitmiş yerinden. O zaman en az bizim horozlarımıza üzüldüğüm kadar ona da üzüldüm. İnsan en sevmediği, kızdığı şeyi bile zaman içinde alışkanlıkla benimseyip farkında olmadan sevebiliyor, kaybedince de üzülebiliyor demek ki!

Kartal’daki zeytinliğimizin idaresi de Mehmet Efendi’de, o bizim yarıcımız, yani ürünün yarısını alıyor. Ayrıca kış için odunları, kömürleri alıyor, bir at arabasıyla getirip, kümesten kömürlüğe dönen tarafa yığıyor, hepsinden önemlisi, kışın, her gün yakılacak olan odun ve kömürü merdivenlerden yukarıya o taşıyordu. Benim için onun en önemli yanı, bize Tosya’dan, Tosya’nın dağ köyünden tereyağı ve peynir çeşitlerinden, pirincinden getirmesiydi. Evet! Peynir tarif edilmez bir düşkünlüğüm var. Daha bıçağın üzerinde erimeye başlayan sapsarı tereyağını kızarmış ekmeğe sürüp biraz erimesini bekleyerek yemesini çok seviyorum. Tuzsuz köy peyniri dedem için, diğerlerinin hepsi benim için... Gerçi dedemin her sabah yiyeceği Migros’un beyaz peyniri de akşamdan suya konuluyordu ama Tosya’dan gelen tuzsuz dil peynirleri bir başkaydı. Dedem peynirsiz yaşayamaz, onun suda bekletilmiş peynirini ben de çok beğeniyorum; dedem anneannem mutfağa gittiğinde gizlice, kaşar peynirinden biraz kesip yiyiyor, kimseye

söylemiyorum, anneannem ben yedim sanıyor ama ben de onun beyaz peynirinden yiyiyorum, dedem de anneanneme beni söylemiyor. Kasta-monu'nun dağ köylerinden bir bal geliyor, peteği ağzınızda eriyor, erirken ağzınızın içinde başka bir aroma bırakıyor mayhoş ve ekşimsi, ikinci bir tat daha alıyorsunuz bu peteği yerken. Gelen pirincin kokusu, lezzeti bir başka, börek gibi pilav olur mu, bal gibi olur, ben yedim, o zamanın Tosya'sının bozulmamış hakiki pirinci...

Mehmet Efendi, anneannemle Pendik pazarına gidiyor ve küfeyle karpuz kavun alıyor, onları kimine vurarak, kimini koklayarak tek tek seçiyor. Bir tartı vardı, acayip bir şey, dedem öldükten sonra mezar taşına resmi yaptırılan 'adalet' tartanlardan değil, öbüründen ... Kantar! Kantar bunun adı; havaya kaldırıp, kaç kilo geldiğini ölçer, ona göre paralarını öderdi. Onun küçük evinin bizimkinden çok büyük, kocaman bir bahçesi var, hatta bostanı var bile denilebilirdi, hem bizim için hem de pazara götürüp satmak için biber, patlıcan, domates, salatalık, yeşil fasulye, maydanoz, kıvrıkcık, taze soğan yetiştiriyordu. İleriki yıllarda çevrede başka bahçeler aldığını ve çok zengin olduğunu duymuştuk ... Enginarlarını unutmamalıyım, "zebze" deyişini de; bu adama biri sebze demesini neden öğretmiyordu? Konuşması beni deli ediyor, bazı kelimeleri yanlış söylüyor. Tavukları çok ilginç, bizimkiler gibi kümeste yumurtlamıyorlar, onun bahçesinin her yerinde gezinerek yumurta bırakıyorlar. Mehmet Efendi bunların yerlerini biliyor, çabucak toplayıp, bir eline beş tane birden sığdırıp sepetin içindeki samanların arasına yerleştiriveriyor, sanırsınız ki toparla oynayan hokkabazlardan ders almış. Bazen tavuklarından kesip getiriyor. Hiç süphem yok, bizim bütün tavuklarımızı da o kesti. Tavuklarımız yumurtlarken avaz avaz gıdıklar, sanki 'Koşun gelin, yumurtamı alın!' derlerdi. Sıcacık yumurtaları yumuşacık olurdu. Horozlarımız öyle içten, Hüda'dan gelen bir kuvvetle öterlerdi ki bu özgüvenleri karşısında hayretler içinde kalırdım. Cıvcıvlerimiz olduğu zaman içim içime sığmaz, sabah olur olmaz onları bir an evvel görebilmek için Mehmet Efendi'nin erkenciliğine taş çıkartacak bir şekilde kalkar, kahvaltımı bitirir, kendimi kümesin önünde bulurdum. Sonra bir de tavukların ayakları. Ayaklarını çok büyük bir ilgiyle izlerdim. O ayaklarda bahçedeki kertenkelelerin derisi gibi aşırı bir kuruluk, katmer katmerlik vardı. Annemin hazırladığı gliserinli, kolonyalı el losyonundan sürmek lazımdı. Parmak şekilleri ilginçti. Gözlerimi tavukların, horozların ayaklarından almıyor, onlarda hep düzeltmek istediğim bir mühendislik hatası olduğunu

görüyor fakat neresinin düzeltilmesi gerektiğini çözemiordum. Kesinlikle bir tasarım hatası buluyordum. Yaklaşır yaklaşır, tam ben başımı eğip dik-katlice bakmak isterken kaçırırlardı, bir türlü düzeltmenin nasıl olması gerektiğine karar vermemi sağlayacak kadar önümde kalmazlardı. Ayak parmakları gagaydı adeta, hele o kovboy çizmelerinin mahmuzları gibi du-ran yukarıdaki çıkıntıları yok muydu! Münasebetsiz çıkıntı işte buna denir-di. Kümesimiz kapatılınca ben orkestramı kaybetmiştim. Bir çocuğun acı ve üzüntülerini ne kadar derin yaşadığını siz şimdi unutmuş olabilirsiniz.

Biliyorum tavuklarımız gibi kurbanlarımızı da Mehmet Efendi kesiyor, bana söylemiyorlar ama ben biliyorum... "Asiye" türküsünde söylendiği gibi, gözlerinin patiska bezlerle bağlanarak, kurbanlarımızın çiftler çiftler kesildiği bayramları hatırlıyorum. Ne bayramıydı bu böyle? Yine bir Kurban Bay-ramı'nda annem beni bahçeden yukarıya yollamış, ama ben hazırlıklardan aşağıda yapılacak olan korkunç şeyi anlamıştım. İpler, bıçaklar, kap kacaklar hazırlanmıştı, yukarıya çıktığımda koşup annemle birlikte yattığımız yatak odasının penceresine yapışmış, ayak parmaklarımdan ucunda yükselerek başımı cama dayamış, ellerimle beslediğim, önüne otlar bıraktığım, kara gözlerine hayran olduğum kuzunun kesilişini seyretmiş, büyük bir üzün-tüye boğulmuştum. Mehmet Efendi, hayvanın akan kanını önce dedemin, sonra kendi alına sürmüştü. 2018 yılının Türkiye'sinde Üsküdar sokakla-rındaki bir afişte gözleri bağlanmış, elleri ayakları iple sıkılmış kuzu resmini, "Kurbanını izle!" diyerek reklam yapan bir internet sayfasının adresini gördüğümde kuzularımın nasıl titreyerek öldüğü canlan-dı gözlerimin önünde. Nasıl seyredebiliyosunuz? Nasıl seyretebiliyorsunuz? Artık yaşlandım, böyle sahneleri kaldıramıyorum, bulunduğum yere yığılıp kalacak gibi olu-yorum. Kaldı ki o zamanlarda son derece hassas bir incelik içinde kurban kesilirdi; or-talıkta öyle plastik kanlı kaplar, parça parça etler, iç organlar göremezdiniz, ne çocuklara seyretilir ne de kesim sırasında kadınlar bulunurdu. Bugün komşularımıza gösteriş için kurban kesmenin; kurban kestiğimizi acaba kaç kişi görüyor diye pencerelere ka-

1939'da Elaziz'de
kestirmedeği kuzusuyla

çamak bakışlar atarak bizi seyredenleri saymanın; “Bakın benim hiç borcum yok, kurbanımı da kestim!” demenin parasal güçlülüğünü göstererek birkaç parçasını ayıp olmasın diye dağıttıktan sonra, geri kalanının tümünü derin dondurucumuza tıka basa doldurup kendimiz için saklamanın veya hatırımızın bilineceği bir kuruma hibe ederek dinî vazifemizi yerine getirmenin gönül huzurunu duyuyoruz, “Yaarabbi! Sana şükürler olsun!” demenin saadetini yaşıyoruz ... Kesilen hayvanın akıtılan kanının sizin günahlarınızı temizlemesi veya sizi koruması Allah’la yapılan bir çeşit takas işlemi değil midir; Allah’ın böyle bir ticarete gireceğini kabul etmek, onun verdiği aklı ‘yanlı’ işletmektir. Dinlerde “bedel” öğretisini oldukça müphem bulurum.

Benim Allah’ım, ağaç olsun, hayvan olsun, insan olsun hiçbir şeyin kesilmesini istemediğini söylüyor bana. Tarih boyunca, kesilen insan sayısı ne kadardır bilen var mı? Acı olan bu kılıçların veya bıçakların çoğu kez dinlerin kutsal inancı ile bilmiş olmasıdır.

O gece boyunca ne anneannemle ne de dedemle hiç konuşmamış, hiç soru sormamış, çocuk kalbimle onlara küsmüştüm; sessizliğim, neşesizliğim, hareketsizliğim karşısında birbirleriyle kaş göz işaretleriyle konuşarak, kuzularımızın kesilişini anladığımı ve sus pus olduğumu anlatıyorlardı. Bu büyükler ne kadar acımasız, ne kadar insafsız ve anlayışsızdı; ertesi sabah aşağıda o kuzuları bulamadığımda benim ne yaşayacağımı niçin düşünmüyorlardı? İnsan evindeki kuşa bile alışıyordu. Hoş kuşun eti ve derisi kime yeterdi ki? Bir gün bizleri de kesebilirler miydi? İnsanın bir türlü ehlileşemediğini ve özellikle dinlerle daha vahşileştirildiğini düşünüyorum. Fanatik Hristiyanlara, Yahudilere ve Müslümanlara bakın “komşularını” ne kadar sevdiklerini görün. Kalles sayılabilecek pek çok ülke var. İnsan olabilmemiz için dinler yeterli olabilseydi, 2000’li yıllarda böyle bir dünyada yaşamazdık. Sahi, insan kesmek ilk ne zaman yasaklanmıştı?! Gün gelip insanların da yine kurban edilebileceğini düşünemiyorsunuz değil mi? Ben düşünüyorum... Günün birinde, bir delinin çıkıp yaşlı insanların ölmeden önce kesilmesini ve gıda olarak tüketilmesini önermeyeceğinden emin olabilir miyiz? Tarih delillerle dolu...

Mehmet Efendi’yi hiç sevmiyordum. Hayır, köylü olduğu için değil, köyündeki yaşamını şehir hayatında aynen sürdürmek isteyecek kadar gelenekçi olmasına, örf âdet diyerek fikirlerini değiştirmemesine, bunları kendinde

bulunan mânevi bir değermiş gibi göstermesine kıızıyordum. 1960 yılında, anneannem “Yoldaş, ben alıp elimle beslediğim, sevip okşadığım hayvanları kurban edip, bedenleri parça parça hâlde kapacak içinde ve tencerede pişerken görmek, hele önüme yemek olarak sunulmasını istemiyorum, içim kaldırmıyor, biz bu sene kesmeyelim!” dediğinde annem de hemen konuya girerek “Evet baba! Beni de çok etkiliyor, sonra kaç gece uyuyamıyorum. Al, besle, sonra da kes, ye! Yamyamlık! Zaten her gün mezbahada yüzlerce, binlerce hayvan kesiliyor!” demişti. “Yamyamlar!” Evet! Bu dünyayı sadece bir kesip biçme ve pişirme(!) yeri olarak gören, kan kokusunu seven, şeytan soyundan gelen insansılar vardı. Her cehennem bir zebanisi olduğunu ilk kimden duymuştum? Kesinlikle Pendik evlerinden birinde değildi. Yamyamlar! Onların dudakları kalındı, yakaladıkları insanları zayıf bulurlarsa önce besleyip şişmanlatıyor, dişlerine gelecek gibi olduklarında kazanlarına atıp kaynatıyor, sonra da yiyorlardı. İlk kalın dudaklı, beyaz yamyamı, babam babaannem ve Cezmi Dedemin Dolmabahçe’deki evinden Zincirlikuyu’ya taşındığında, Puro Fay Fabrikası’nın hemen arkasına düşen evin bahçesinde görecektim. Bende kalın dudaklarıyla yamyam etkisi bırakmıştı. Elinde uzun mızrağı yoktu ama bilirsiniz belki, mitolojide bazı şeytanlar mızrak şeklindeki kuyruklarını ellerinde tutarlar, ben o kuyruğu görmüş müydüm? Beni sıcak suda haşladıktan sonra yiyecekti, bazen de pişirmeden çiğ çiğ, etimi çimdikleyerek kopartacaktı.

“Kurban kesmek yerine, ihtiyacı olan insanlara, hayır hasenat yaparız!” demişti anneannem. Allah diye görünmeyen biri vardı, peki varsa eğer, niçin hiç görünmüyordu? Mehmet Efendi sık sık içini çekerek adını andığına göre belki de onunla tanışmıştı. Kuzular, koyunlar o emrettiği için kesiliyordu, ben bu Allah’ı da hiç sevmemiştim. Anneannemin babası Şehremini Şeyhlerinden Nail Efendi’ydi. Din terbiyesi alarak büyümüş olmasına rağmen asla din-“dar” bir hanım değildi. Belki de din-“geniş” sayılabilirdi. Niye sinirlenir gibi oldunuz öyle? “İlmli İslam” denmesine hiç ses çıkartmıyorsunuz da anneannem gibi “Edep ile adap, sıdk ile bir arada tutulursa, dervişlik basamağı yavaş yavaş demlenilerek çıkılır” diyen bir sufi ve tasavvuf ehli kadına mı canınız sıkılıyor? Cahilliği DNA’larına kadar işlemişlerdenseniz bırakınız kitabımı! Temiz kalpli olmayanlar bu kitaba el sürmesinler.

O, akılcı ve şahsiyetli (fikirleri günün rüzgârlarına ve şahsi menfaatlere göre değişmeyen), imânı ile ışıldayan ve seyirlik bir “hanımefendi”ydi. Yatak odasında dolaşırken merakla neler yaptığını izlerdim. Dinî ibadette ham kalmayıp olgunlaşmak için okunan sûrelerin göndereceği ilhamların,

üzerimizde nur olarak parlaması gerektiğini söylerdi. “Kur’an’ın öğütlerine, aydınlık ışık altında bakmak lazım” derdi ve bazı günler banyodan çıktıktan sonra, başına kenarları iğne oyalı, *crepe de chine*’den kayısı renkli bir örtü atar, sol eline bir kitap alır, sağ eliyle takip ederek anlayamadığım dilde bir şarkı mırıldanırdı. Şarkısını annesi ve babası için okuduğunu bilirdim. Bitirince ellerini kolonya sürer gibi yüzüne sürerdi, ne garip gelirdi bana kuru ellerini yüzüne sürmesi. Anne ve babası bu şarkının lisanını anlıyorlardı demek, ben anlayamıyordum. Fakat “sûrelerin göndereceği nurların üzerimizde parlaması” sözünden çok etkilenmiştim. Kimbilir belki de sırf bu yüzden, Büyüdüğümde daima parlıtlı, yaldızlı pullu kıyafetler seçeceğim. Pudralarım, göz farlarım, fondötenlerim bile simli olacaklar.

Aile büyüklerinin ölüm günlerinde onları anmak için mevlüt okutulurdu. Eve gelen hoca hanımlara bakar, çocuk aklımla, “Hacivat’la Karagöz’ün hanımları herhalde bunlar” derdim. Kuşbaşı etler bakır tencerede kavrulur, Tosya’nın pirincine, etsuyu, kuru soğan, havuç, kuş üzümü, karabiber, nane, kimyon verilir, demlendirilir, bol dereotu serpilir ve ayva hoşafı ile bir koca tabak dolusu sunulurdu. Arkasından kokusu belki de Kaptan Köşkü durağına kadar ulaşan, bol tereyağında kavrulan, fıstıklı, tarçınlı sıcak irmik helvası dağıtılırdı. Kokusundan baygınlık geçirecek gibi olurdum, bütün tencereyi yiyebilirmişim gibi bir istek dolardı içime. Yardıma ihtiyacı olan bazı ailelere bu yemeklerden ayrılır, zarflara para konularak beraberinde gönderilirdi. Gelen misafirlere gümüş gülpattan takımı kullanılır, gülsuyu dökülür; ben bu kibar ve gösterişli sunumu kim yapacaksa onun bir adım önünde durur, lokum tutardım. Anneannem böyle günlerin aynı bayramlar gibi, akraba, eş dost ve komşuların bir araya gelmesini sağladığını, hem de mâneviyatı güçlendirmek için bir vesile olduğunu, ölünün arkasından geride kalanlara ruhen bir teselli verdiğini söylerdi. Olaylar karşısında insanoğlu ne çok şey bulup çıkartmış, ne çok gün icat etmişti! Anneannem günlerin akışına göre Mevlânâ’nın *Mesnevi*’sinden beyitler söyler, kendine göre makam ekleyip terennüm ederdi. “*Olgunun hâlinde anlar mı ham? Söz uzar, kesmek gerekir vesselam*”. Hayatın kıymetini bilmek, hakkını vermek ama ölüme üzülmemek lazımdı. Ne ölüden ne de ölümden korkulmaması gerektiğini söyler, “Kızım, siz diriden korkun diriden, ölümlle şeytanlık biter, melekût âlemi başlar!” diye tembihlerdi. Aklımızı kullanarak, muhakeme yoluyla, Allah’ın bizden aslında ne dilemiş olabileceğini pekâlâ bulabilirdik. Allah’ın ne ete ne kana ihtiyacı olduğuna göre, fakir fukaraya yardım etme işi, hediyeleşme, bundan böyle Pendik’in ünlü Altun kasabından ya da Re-

cep Efendi’den et alınıp, zor durumda olduğu belirlenen kişilere verilerek yerine getirilecekti. O, et yiyemeyen aç ve yoksul kullarının doyurulmasını murat etmiş olmalıydı. Artık Pendik’te “yok kızlar doğurdu, yok efendim yola çıkıyorlar, yok yeni ev yaptırıyorlar” ya da “Bayram kurbansız olmaz!” diyerek kuzular alınıp kesilmeyecekti.

Anneannem çarşıya inip kasaba girdiğinde kollarındaki altın bileziklerle kasabın ismi arasında müthiş bir uyum bulurdum... Mehmet Efendi dışarıda bekler, çarşının içine faytonların girmesi yasak edildiğinden caddeden geçen faytoncuları gözler, gelip bizi almalarını söylerdi. Mehmet Efendi daima faytoncunun yanına oturur, faytoncu ile bir sohbet bir sohbet yolu yarlırdı. Kalan yarısında ise, Ankara caddesine çıktığımız için susardı, çünkü o zamanlar caddelerde davranış ve konuşmalara, hatta ses tonuna bile dikkat edilir, laubali bir görüntü vermekten kaçınılırdı.

Benim altına ve teferruatlara kapılmam, anneanneme hayranlığım ve onu seyretmelerimle başladı. Paketlerin içi yağlı beyaz kâğıttan, dışı ise açık kayısı tonunda, kese kâğıdından daha kalın, parlak bir kâğıtla kaplanırdı, etlerin üzerine serpilen kekiğin kokusu paketlerden dışarı taşardı.

Pendik denilince, Neyzen Tevfik’i anmadan geçmek olmaz. Bir Bülent Ersoy şarkısında geçtiği gibi kuru ile suluyu karıştırıp içer, sarhoşluğunu Pendik burnundan neyiyle denize dökermiş. Çok yıllar sonra, bir gün Pendik burnuna gideceğim ve oradan, *Kabare* filminin metro istasyonu sahnesinde tren geçerken çılgık atan Liza Minnelli’si (filmdeki ismi Sally) gibi, terk edilişimin çaresizliğini denize haykıracağım, bu belki de *Madam Butterfly*’daki gibi giden erkeğimin arkasından söylediğim aryam olacak...

Anneannemin Mevlânâ’sının beyitlerine karşılık dedemin Ömer Hayyam’dan rubaileri var. Ancak Hayyam’dan mı Neyzen’den mi etkilendi, yoksa cimriliğinden mi bilinmez, sonunda aşağıda bodrum katının bir köşesine yeni bir musluk yeri daha yaptırdı, içine dörtgen büyük sarı taşına da oturttu ve buraya Pendik’in bütün böğürtlenlerini toplayıp doldurduk, sıktık, süzdük, suyunu dinlendirdik. Alkoller geldi, büyük cam şişeler alındı, ağzları tıkanı, hava çıkacak bir delik bırakıldı; bir faaliyet bir faaliyet. Böğürtlenlerden eliksir ilacı yapmaya başladık... Dedem bir aşağıya bir yukarıya mekik dokudu; aynı ipekböceklerinin başlarıyla bir o köşeden bir bu köşeye iplik germeleri gibi indi çıktı, indi çıktı, kontrol etti. “Böğürtlenler kükrecek!” dediler, ben her gece uykuya yatarken, aşağıdan gelecek olan arslanın kükreme sesini bekledim durdum. Böğürtlenlerden kükreme sesi

gelmedi. Anneannemin vişne likorleri balkonda güneşe karşı, panjurların arkasında demleniyor, dedemin böğürtlen şarapları ise aşağıda serinde, şişelerde bekliyordu, ne serini basbayağı soğukta dinleniyordu... İtalya'dan buzdolabımız gelene kadar bodrumumuz ve kuyularımız yazın buzdolaplarımız olurdu; kavun karpuzlar, biralar bakraçlarla kuyuya sallandırılır, buz gibi kesilirler, sonra sofraya getirilirlerdi. İpekböceklerimiz de harıl harıl çalışıyor, ipek yapıyorlardı. Mehmet Efendi, zeytinleri silkelemeye giderdi, zeytinleri toplayıp sıkıracak ki zeytinyağımız dirlensin, rengi likit yeşil altın olsun. Bunların bir kısmı çizilecek, yeşil zeytin olarak basılacak, Martinilerle leblebi gibi çanağıyla yenilecek. Kırık olanlar kırmızı pulbiber, kekik, sarımsak, taze soğan, maydanoz doğranıp, katı yumurtaların yanında zeytin salatası olarak hazırlanacak. Siyahlar ise sele zeytini olarak soframıza gelecekler.

Evimizin bütün işlerine yetemeyen Mehmet Efendi, zeytin toplama ve kömür alma zamanlarında Yakacak tepelerinde oturan dağlılardan günlükçü alır gelirdi. Dedem sıkılan zeytinyağlarından ve toplanan zeytinlerden, Pendik'ten uzakta yaşayan kızlarına, şehirlerarası otobüs firmalarıyla yolları. Vedia Teyzem için Ayvalık'a, Beria Teyzem için Salıhlı'ya. Bu işlerle bizzat kendisi uğraşır, otobüs şoförlerinin evlerine kadar gider, paralarını verir, daha otobüsler evlerin önündeyken, yağları, zeytinleri yükletir, şoförlerin sırtlarını sıvazlardı. Bir babanın, başlarında kocaları olmasına rağmen kızlarının mutfağını nasıl düşündüğünün en güzel örneği idi.

Biz üretimin her dalına el atmış gibiydik, fabrika gibi çalışıyordu her yer, sepetlerce vişneler, incirler, dutlar hepsi bir şekilde üzerlerine tülbentler örtülerek kurutulur, kışa jöle, püre, reçel, marmelat veya meyve suyu özleri olarak hazırlanır, bütün bunlardan özellikle Vedia Teyzeme özenle ambalajlanıp gönderilirdi. Vedia Teyzemler yazları Pendik'e gelmezdi, çünkü onlar o zamanın güzelim zümrüt Ayvalık'ında yaşıyorlardı.

Mehmet Efendi kurban kesmeme kararını pek beğenmemişti, iki gözü burnunun üzerinde birleşmiş gibi, çaresizce bakıyordu anneanneme. Konuşurken ağzı iki yana oynayarak açılır kapanırdı; köpekbalığını andıran, yarık gibi bir ağız yapısı vardı. Evet evet, köylü tiplileri ve beden terbiyesi almamış, iptidai görünümlü insanları sevmiyorum. Bir insana bakarak onun eğitim alıp almadığını bedeninin duruş şeklinden anlayabilirsiniz. Duraklardaki "Yeni Türkiye" insanlarını nasıl buluyorsunuz? Hele kadınlarımızın uzun kapalı elbiselerle bedenlerini örttüklerini düşünmelerine rağmen,

davul gibi şiş karınları dışarıda hâlleri yok mu beni deli ediyor. Kadının en önde duran yeri olması gereken göğüsleri kaybolmuş, olmaması gereken karnı ileri fırlamış.

Hayvancılık, zeytincilik, meyvecilik, şarapçılık, ipekçilik, ne ararsanız vardı bu evde. Gerçi o günlerde herkes, kadın erkek üretim yapmak için kendine alan arar, en azından bir çorap atölyesi, bir dokuma tezgâhı kurmanın yolunu arardı. İnsanlar o kadar fakirleştirildiler ki kendi başlarına bir şey yapamadıklarından şimdi bunları itaatleri karşılığında cemaatler dağıtıyor.

Arka bahçede üzüm çardağının altında tahtadan uzun bir tabure var, kırık dökük bir şey, üzerine çıkılıp üzümler kesiliyor ya da korkuluk giydirilirken kullanılıyor, bir metre var ya da yok. Anneannem bu tahta taburenin iki kenarına da eski iki at arabası tekerleği çaktırdı, böylece asmamızın altında küçük bir kanepemiz oldu. Anneannemin çirkin görünen hiçbir şeye tahammülü yok, bir şeye uzaktan bakar, nerede nasıl daha güzel görüneceğine karar verir. Bana göre evde en çirkin duran, ama en çok iş gören şey, uzun bacaklı mutfak taburesiydi ki üst dolaplara erişme işinde kullanılırdı. Hiç kimse kıymet vermez, üzerine oturmaz, hatta çoğu kez eller meşgul olduğu için ayakla ittirilirdi. Ne zaman ki anneannem, beyaz yün kumaştan ince bir yastık dikip, üzerine yeşil ve kırmızı renklerden bir karpuz dilimi aplik ederek, minik siyah düğmelerle çekirdekler koymuştu, o günden sonra tabure birdenbire gözümde çok kıymetlenmiş, tepesinde oturup bütün mutfağı seyretmek için bekler olmuştum. O gün bugün bir yastık merakım başlamış olmalı. Anneannem onu alır buraya, öbürünü alır şuraya koyar, bir bakarsınız ki görüntü tamamen değişmiş, raflara, tezgâha, kilere bambaşka bir hava gelmiş. Bu özelliği her iki teyzeme de geçmiş. Onlar 'ben gözümü açınca uyandığım yeri güzel görmek isterim' diyenlerden. Evet, Pendik'in hanımlarının zarif ve elegant birer hanımefendi olduğu günlerde gezinmeye devam edersek, bu hanımların içinde ilk göze çarpanlardan biri de anneannem olur. Hani ilk üçün içine gireceklerden.

Atatürk Cumhuriyeti, geçmişle gelecek arasındaki köprüyü devrim ayakları üzerine kurdu, bu nedenle Cumhuriyet kadını çağdaş bir fikri yapıya ve görünümüne sahiptir ama biraz Osmanlıdır da. Anneannem hem kendisini Atatürk döneminin örnek nesline uyacak şekilde eğittiğinden hem de çoğu zaman devlet erkânının içinde yer aldığından tam bir Cumhuriyet kadınıydı. Eskişehir halkevlerinin kuruluşunda görev üstlenmiş, kadınlara eğitici dersler verebilmek için önce kendisi özel dersler almıştı; keman çalar, az da olsa Fransızca konuşurdu, bazı şairlerin şiirlerinden arada sırada

Anneannemin Konya geceleri

Anneannem Konya gece toplantılarında yöresel kıyafetler içinde idare amirlerinin hanımları ile birlikte.

okuyuverirdi. Konya'da bir ara dini müzik eşliğinde tambur çalmayı öğrenmek istemiş. Ne kadındı bir bilseniz. Yahya Kemal'in "*Sana dün bir tepeden, baktım aziz İstanbul*"unu pek sever, şiir olarak okurdu. Eskişehir'de vazifelilerken pilotluk derslerine katılmış, Atatürk döneminin Cumhuriyet kadınına yakışır şekilde yaşamıştı.

Mehmet Efendi bu evin her şeyi. Anneannem onsuz evi zor döndürürdü; evde sürekli çalışacak bir yardımcı kadından çok daha iyi hizmet verdiğini, hatta bir kadının yapacağından çok daha fazlasını yaptığı bir gerçektir. Ev halkına bir paket taşıtırmaz, istenmeden her hizmeti görürdü, ama "Ben bir ağa çocuğuyum, babam öldüğünde amcamla analığım birlik olup beni istemediler, bu yüzden gurbete çıktım" der, ister istemez kendinden bahsetmek gereği duyardı. Analık kelimesinin ne demek olduğunu bilmiyordum, annesi gibi anlardım. İleride öğrenecektim!

Hayal meyal kocaman bahçenin içindeki küçük evlerine gidişlerimizi, tezek kokulu bahçelerindeki tavuklarını, civcivlerini, hindilerini, koyunlarını hatırlıyorum. Bir keresinde ördek mi kaz mı tam netleştiremiyorum, onlar –ne yaptıysam, nasıl kızdırdıysam– bağrışarak, kanatlarını iki yana açıp paytak paytak arkamdan kovalamaya başlamışlardı; koşarak soluğu anneannemin eteklerinde almıştım. Ben bazı insanları da aynı bu şekilde bilmeden kızdıracağım, üzerime saldıracaklar. Onları kızdırışım bilerek isteyerek yaptığım bir şey olmayacak. Belki de doğal hâlimde var olan duygu, düşünce, tavır, konuşma kaynaklı farklılıklarından ötürü, benimle kendilerini kıyasladıklarında eksikliklerini hissedip, varlığını karşılarında bir tehdit olarak görecektler. Ahlak unsurunu dini bilgilerin içinden çıkartmak yerine, aklımı doğru kullanmayı öğreten bilgiler sayesinde, vicdanımdan çıkacak sesi dinlemeyi yeğ tutarım. Akılla aydınlanmamış bir "fazilet" yerine, aklın konuşturduğu "mantığı" her zaman tercih ederim. Farkım buradan gelir.

Hatırladığım en eski, dehşet verici olaylardan biri, yine Mehmet Efendi'nin evlerinin biraz ötesinden geçen küçük derede oldu. Kurbağa sesinden hiç hazzetmez, "o vırak vırak"lardan ister istemez çocukça bir korku duyardım. Rengi kaçmış durgun suyun üzerinde uçuşan sineklerle o suyun içinde yaşayan küçüklü büyüklü kahverengi kurbağalar yüzünden oradan iğrensem de derenin kenarında keşfedilecek o kadar çok şey vardı ki, benim için başlı başına ayrı bir âlemdi, ne kadar korksam da suyun görünümünden yine de giderdim işte! Yumurtadan yeni çıkmış minicik larvalar, sonra larvaların dönüştüğü küçücük kurbağalar, onların kıvıl kıvıl oynaşmaları,

*Anneannem Eskişehir'de
pilotluk dersinde*

sineklerin durgun dere üzerinde su kayağı yapmaları ilgimi çekerek. Böyle günlerin birinde suyun içinden bana doğru, arka bacaklarını gerip, bir kurbağa sıçradı, aynı anda çığlık atarken açık ağzımdan içime girecek korkusunu yaşadım, nefesimi tuttum, tıkanmış hâlde neredeyse gerisingeri üzerine çıktığım taştan suya düşecektim. Bu olaydan sonra, benzer bir hissi Zincirlikuyu'daki Puro Fay Fabrikası'nın arkasındaki evimizde, babaannemle dedemin evinin bahçesinde yaşayacaktım, karşımdaki kişinin adı Güner'di. Kalın iki dudağıyla ve birbirine yakın çukurda kalan gözleriyle bana baktıkça o kadar dikkatliydi ki gözlerinin küçüklüğü ve yakınlığı ile ters orantılı şekilde beni hem hücrelerime kadar inceliyor hem de gözleri birbirinden hayli aralık ve yanlardaymış gibi beni her açıdan görebiliyordu... Surattaki engebeli derinin bazı kısımları yer yer toprak küfünü andırıyordu. Gülüyor gibi duruyordu; bu gülüşüyle acımasız olan yanını görmemi istemediği çok belliydi. Babamı da bu gülüşüyle avlamış olmalıydı.

Babam dudaklarını öpecek ve onu bir prenses yapacaktı. Baba beni bir daha sakın öpme! Onu öptüğün dudaklarını bana değdirme, beni koklayıp soldurma! Zaten o öyle kısıkanç ki buna dayanamayacak; Mehmet Efendi'nin dere kenarındaki evinin orada üstüme sıçrayan kurbağa gibi her fırsatta üzerime atlayacak. Ben bunu anlamayayım diye sürekli gülümsemeye çalışıyordu. Bu

Özel bir akşamda anneannem ve dedem dostlarıyla

Eskişehir CHP toplantısında bir kutlama

*Ankara bira bahçesi
Balıkesir Paşası Muhittin Tülğar
ve eşleri Neriman Hanımefendi,
anneannem, dedem*

Ankara'da bir düğün

*Büyükkada'da
Müddeiumumi Altay Bey'in eşi
Hayriye hanım ve kızları
Bahriye ve Öznür teyzem,
anneannem, annem*

Ayalık idare amirleri

hâliyle bana oldukça kurnaz bir kurbağa gibi gözüküyordu. Fakat ben sadece gözlerimle algılamıyordum, kendiliğinden çalışan bir çeşit röntgen cihazım vardı, içini yani ‘aslımı’ görebiliyordum insanların.

Belgin Doruk taklidi yaparken balıkçı beyaz pantolonu ile bir bacağı-nı hafif kırarak, ayağını mükemmel bir stilde yana çevirerek, poz vermiş gülüyordu. Ama ben görmüştüm masum ve güzel göstermek istediği gizli yüzünü.

Hayatımda böyle bir hissi üçüncü kez yaşamama neden olan kişi Akat-lar’daki işyerime, ilk aramasından yaklaşık on yıl sonra yine telefon açmış, “Güliden Aydın’ı aramıştım” demişti. “Buyurunuz benim” dediğimde, sanki on yıl önce bana telefon edip “Kredi kartıma ne yaptın?” diye soran o de-ğilmiş gibi, “Ben Gazeteci Güliden Aydın; dün, Esnaf ve Sanatkârlar Der-neği’ne gittin mi?” diye sormuştu. ‘Bu da ne demek şimdi?’ diye içimden sormuş fakat karşımdakinin sorgu biçimindeki sertlik ve çokertici ses tonu karşısında acz ve şaşkınlık içinde “Evet gittim!” demiştim. Demek ki emin değildi, hangi Güliden Aydın olup olmadığını teyit etmek istemişti. Evet’i-mi aldıktan sonra, “Benim adımlı kullanma! Benim adımlı kullanma!” de-mişi. Bu cümlesinin üzerine sinirlenerek, “Hanımefendi, siz anamın baba-mın koyduğu ismi bana nasıl yasaklıyorsunuz?!” dediğimde, “Bırraaaakkk bu ağızları!.. Uyuşturucudan sen kafayı yemişsin!” diye cevap vermişti. Acaba bu bir oyun muydu? Bir gazeteci bu şekilde birini arayıp hakaretvari ko-nuşabilir miydi? Hiç tanımadığım, tanışmadığım bir gazeteci hanımın on yıl aradan sonra açtığı bu ikinci telefonuyla benden ne istediğini anlamaya çalışırken, Esnaf ve Sanatkârlar Derneği’nin kendisini aradığını söyleyerek, ilk seferinde yaptığı gibi yine telefonu yüzüme kapatıvermişti. Esnaf Oda-sı niçin onu aramış olabilirdi?! Almaya gittiğim evrak aynı gün (24 Nisan 2000) içinde bana teslim edilmiş ve oradaki işim bütünüyle eksiksiz olarak tamamlanmıştı. Telefonda sarfettiği “Bırraaaakkk!” telaffuzu bana neden-se “Vırraaaakkk!” gibi gelmişti. Arkasından sıraladığı cümlelerindeki ses tonu öylesine ıslak, yapışkan ve köpüklü bir ağızdan çıkmıştı ki, küçükken üzerime atlayan kurbağayı çağırıyorlardı bana... Kendisine “hanımefendi” diyerek hitap etmemi ya bana ya kendisine fazla görmüş olmalıydı ki, ona “siz” diye hitap ederek belli bir nezaket çizgisinde yürütmeye çalıştığım ko-nuşmamı, “sen” vurgusuyla “Sen uyuşturucudan kafayı yemişsin!” hakareti ile cevaplamıştı. “Bırraaaakkk bu ağızları!” Bir gazeteci, bir hanımefendi hiç tanımadığı birisine, nasıl böyle hitap edebilirdi, bunu benim anlayabilmem

mümkün değildi!.. Bu tanımlamayı yapabilecek birisinin en azından bir kez olsun beni görmesi ve yaşaması gerekirdi. Demek ki ahlakın tezahürleri her insanda değişiklik gösteriyordu. Bana haddimi bildirirken(!), savunduğu gazeteci saygınlığının da ahlaki bir kaidesi olmalıydı. “Üslup insanın kendi-sidir” sözü tam da buraya konulabilirdi.

Mehmet Efendi’nin evinin arkasında ineklerinin durduğu ahır var, mandıra gibi ağır yağ kokusu beni tikiyor, nefes alamıyorum, ciğerlerim anneannemin yatak odasının ağaç ve esans kokusuna alışmış, küçük küçük nefes alıp veriyorum duymamak için. Bir de yakıcı bir kokusu var tezeğin! Tezek! Resmen tezek kokusu! Güllerimizin dibine konan kuzu dışkıları-nın kokusunu, şekillerini beğeniyorum, onlar güllerimizi yakmasın diye bir müddet bekletiliyor, söndükten sonra konuluyor. Boşuna dememişler “Bir koyunun dışkısı kadar faydalı olamamış insanlar vardır” diye. Mehmet Efendi’nin bahçesine gittiğimiz zamanlar, bir an evvel bu bahçeden uzaklaş-mak için anneannemi elinden çekeştirip duruyordum. O nasıl dayanıyor an-layamıyordum. İki eski at arabası tekerleği için bu kadar konuşulur muydu? Onca güzel kokuya düşkün olan kadın, nasıl burada durabiliyordu? Şarapta dinlendirilen tütünler misali, parfüm sıktığı sigaralarını bir süre kapalı kutu-larda saklayıp özel kokulu sigaralar oluşturan, gardırobunda esanslarından döktüğü pamukları örtülerinin altına yerleştiren, kurutulmuş gül yaprak-larından çay içen, gül kokularının iyilik, mutluluk ve sağlık veren özellikle-rinden bahseden, çok kollu avizelerin ışıkları söndürüldükten sonra yatana kadar bir süre kullanılan gaz lambalarının camlarına kokular sıkkan kadının o bahçeye gösterdiği metanet inanılmazdı. Sıktığı ve döktüğü parfümler yatak odasının mobilyasına o kadar sinmişti ki, masif ceviz takım, odadan içeri girdiğinizde eski bir parfüm şişesi gibi buğulu buğulu kokardı. Ahşapla esansın hemhal oluşundan ortaya çıkan özel bir koku vardı. Kokular! Sene-ler sonrasında, Mehmet Efendi’nin bahçesinin pis kokusunu bile özlemle hatırlayıp bir başka sahil kenarında Çanakkale’de Güner’le yaşarken, “Keş-ke anneannem bana sahip çıkabilseydi, onunla Pendik’te yaşayabilseydim” diye hatıra defterime yazdığım için üveyannem Güner tarafından sorguya çekilecektim. Mehmet Efendi’nin ağır mandıra kokulu, bol dışkı bahçe-sini, dere kenarındaki evini özlediğimi, hatta çirkin, tombul, biraz da arsız gözükken kızını ve o küçük sıçan oğlunu arkadaşlığa kabul etmeye razı ol-duğumu bile söyleyecektim. İnsan, içinde bulunduğu duruma göre, nefret ettiği şeyleri dahi hasretle yâdedebiliyor. Genç kızlığımı sürdüreceğim o

günlerde yazdıklarımın otürü sorguya çekilirken yapabileceğim tek şey kalacaktı, verdiği kurban emri ve annemle babam için ettiğim duaları kabul etmediğinden dolayı kendisine kızgın olduğum fakat yalnızlığımdan otürü 'çaresiz' tek arkadaşım hâline gelen Allah'la konuşmak. İnsanoğlu eninde sonunda herhangi bir yaşında, herhangi bir durumda bir şeye 'yalvarmak' zorunda kalabiliyor, ister istemez din dehlizinin içine çekiliyor, kendisine orada yol bulmaya çalışıyor. Güner'in evinde sarılacak bir tek Allah'ı bulacaktım. Allah benim gerek kendisi gerekse herkes hakkında konuşabildiğim yegâne arkadaşım olacaktı, çünkü başka arkadaşım olmasına üvey annem Güner müsaade etmeyecekti. Edecek olsa da, bu ancak onun kontrolünde yürüyecek bir arkadaşlık olmalıydı. Bu yüzden çoğu zaman Allah'la konuşacak, bazen karşıma oturtacak, çektiğim dertleri anlatacak, bazen de onunla karşılıklı iskambil oynayacaktım. Çoğu zaman onu ben yeniyor, üvey annem Güner'e bütün yenilmelerime karşılık, kendime kazanma sevinci nasıl olur, bunu tattıracaktım! Ama sonradan, arkadaşım onlan Allah, beni başka Güliden'lerle fena hâlde "pişti" yapacaktı, yenilmeye asla tahammülü olmadığını, büyük bir öfkeyle intikam aldığını öğrenecektim... O El-Kahhar ve El-Cebbar'dı, zaman içinde kendisini çok iyi öğretendi, 'Ben'desini' en mükemmel şekilde tanıtır, dünyayı size dar eder, Ed-Darr olduğunu gösterirdi. Öğrenecektim arkadaşımın nasıl biri olduğunu, birçok arkadaşımızı yıllar sonra tanıdığımız gibi. Bu nedenle ben birinin diğerine Allah'ı öğretmek istemesini çok gereksiz ve mânâsız bulmuşumdur. Bana göre din bireysel öğrenilirse samimi olur. Aksi hâlde başkalarının farklı algı ve hissedişlerini kabul etmek zorunda kalmış oluruz. Tabiatı gözlemleyerek büyüyen insanın din kitaplarına ihtiyacı olmadığını düşünenlerdenim. Bunun en güzel anlatımını Hermann Hesse'nin *Sidarta*'sında bulabilirsiniz.

Mehmet Efendi'nin karısı göçmendi, açık bir kadındı, saç başı düzgün, akça pakçaydı; bazı köylü kadınlarımız gibi bakımsız, akan kokan, kaçgöç içinde yaşayan, tavuk gibi gıdaklayarak konuşan biri değildi. Mehmet Efendi de derli toplu, ütülü, temiz giyinirdi ama çorapları cami hocalarınıninki gibi bembeyazdı; iki iş elbisesi vardı, aşağıda bahçe levazımının durduğu yerde soyunur giyinir, üzerini yapacağı işe göre değiştirirdi. Anneannem "böylesini bulamayız" der durur Mehmet Efendi ve karısını kıymetli tutardı. Tabii ileride anlatacağım üzere kimse onun büyük kabahatini(!) benim gibi görmemişti.

Mehmet Efendi'nin babası varlıklı bir adammış, anası üveymiş. Babası ölünce amcasıyla üvey annesi birlik olmuş, Mehmet Efendi'yi yanlarında barındırmamışlar, onlardan kaçıp İstanbul'a geldikten sonra şansı dönmüş, iyi bir evlilik yapmış, Pendik'e yerleşmiş. Bir muhacir ailenin kızını almış, peş peşe iki oğlu, ardından bir kızı olmuş, kızıdan sonra bir erkek çocuğu daha. Son ikisi bana akran sayılır. Oğlanlardan biri Pendik Lisesinde ikmal imtihanı nedeniyle annemin talebesi, kız ilkokulun sonlarında. O vakitlerde eğitim çok farklı bir olgu: Önce iyi insan olmak öğretiliyor; bilimsel düşünmek, sonra da vatana hayırlı olmak. Atatürk ilke ve inkılaplarına gönülden bağlı kalmak, "Atatürk'üm, önderim" diyerek, göğsünü gere gere, Onuncu Yıl Nutku'nu damarlarımızda hissederek okumak; ailemize, arkadaşlarımıza, dostlarımıza, ulusumuza, ülkümüze bağlı, toplumun her kesimini bir arada tutarak ülkesini ileriye taşıyacak bireyler olmak. İyi tohumlar, iyi ürünler almak üzere yetiştirilmekte, dünyayı yakalamak mecburiyetindeyiz, hedefimiz Batı medeniyetini yakalamak ve geçebilmek, birilerine "hizmet" etmek değil.

Osmanlı'nın son dönemlerinde geri kalmışlığın kaybettirdiği vakti geri kazanmak zorundayız. Birileri uzayda hükümlanlık sürme peşinde, biz ise 2000'lerde "açılımlarla" uğraşarak olacağız. "Ne o, denize mi açılıyor?" misali sorası geliyor insanın! O zamanlarda devlet okullarının öğretmenleri bugünün neredeyse bakanları, milletvekilleri gibi değerliydi, çünkü onları yetiştirenler, şimdinin sakıncalı görülen, doğru düşünmenin temellerini atan, Atatürk Türkiye'sinin "Ülküm ileri gitmektir!" dedirten öğretmenleriydi. Sonraları bu onur öğretmenlerden alınıp başkalarına verildi. "Öğretmenlik" mesleği bir zamanlar saygın ve gurur duyularak taşınan bir ağırlıken, kapıda himmet bekleyen, emir kulları ordusuna döndürüldü. İtaat etmek, fakat fırsatları gözetmek, boyun bükme, ancak kendi özel çıkarların için her şeyi kabul etmek öğretildi. Öğretmenler hademe, hademeler hacı hoca, şeyh şıh oldu ... Ah! "Bu bir kötü rüya olsa, uyansak."

Evin en küçük oğlunun burnu hep sümüklü, haylaz mı haylaz, asla okuyacak biri değil, suratı kıza benziyor, pespembe, bu günlerin yandan çarklı oturan, Kadıköy-Pendik minibüs şoförlerinden başka bir şey olamayacağına bahse girebilirim... Ertesi günün listesi cebinde, içinde masraflar için kâğıt paralar, Mehmet Efendi gidiyor. Dedemden aldığı aylığın dışında, anneannemden de ek bir maaş aldığını ailede hepimiz biliyoruz ama ne kadar aldığını hiçbirimiz tahmin edemiyoruz, anneannem de bu konuda ser verir

sır vermez durumda, hiç kimse ona soramıyor. Mehmet Efendi, dedemden aldığı maaşla bize ve evimize bu kadar bağlanır mıydı, şüpheli. Dedeme sorarsanız “Ben Zehra’nın vereceklerini de hesap edip öyle veriyorum parasını” diyordu. Dedemin ismi Ankara’da yakın arkadaş çevresinde “Cimri

*Eskişehir Milli Zafer Mektebi IV. Sınıfta annem
Bir sınıfta 75 kişi okutulan günlerde yetiştirilenler...*

Sabri Yoldaş”mış. Doğruydı. Bir kuruşu bile hesap ederdi. Hayatında üç kız evladı dâhil olmak üzere karşısında hesap yapmadığı veya yapamadığı tek insan vardı, o da karısıydı. Adı bir İspanyol asilzadesi kadar uzundu. Dedem bu yüzden anneanneme takılmak üzere “Eyyy! Ayşe Fatıma-tüz-Zehra Yoldaş, La Cordobes” derdi. Anneannem ise kısacık bir “Yoldaş” kelimesi ile seslenirdi kocasına, “Yoldaş!” Çok severdim kocasına böyle seslenmesini. “Yoldaş!” Dedeme sorarsanız, en başta hayatın kendisi cimriydi, bize tanınan yaşam süresi kısıydı, onu son derece tasarruflu kullanmamız icap ederdi; ne felsefeydi ama!

Anneannem ve annem öğlen yemeği için mutfaktalar, ben dedemle sabah güneşinin gelmediği yan balkonda şezlonglarda keyifteydim, bu şezlongların bordo-beyaz çizgili kalın bir kumaşı var. Sert, semsert. Sert kumaşları sevmiyorum, anneannem de sevmiyor olmalı ki biz minder koyarak destekliyoruz bu iki şezlongu. İki de hasır koltuk var, onların sarı-beyaz

çizgili minderlerini şezlonglara koyup oturuyoruz. Güneş öğleden sonra bu balkona döndüğünde minderler solmasın diye toplayıp içeri alıyoruz. Şezlongların kavisli kalın-sert kumaşında bu minderlerle kaymadan oturmak, onları kontrol etmek ve doldurmak benim için mesele. Fazla öne oturunca kapaklanıyorum, bu nedenle beni şezlongda hep kolluyorlar, genellikle dedemin kucagındayım. Dedem nerede ben oradayım, o sol elinin başparmağı pantolon askısının lastiğine takılı, masanın başında, Migros’tan aldıklarının bir yıl öncesine göre ne kadar artmış olduğunu hesaplıyor. O hem hukukçu hem tarihçi, hem de bir bankacı gibi para uzmanı. Biraz yan tarafta ve caddeden içeride savcı Ali Ulvi Bey’le hanımı Beyhan Teyze’nin evleri gözüküyor, onların da evi beyaz; panjurları yine ahşaptan, üst kısımları yuvarlak formda kesilmiş, kahverengi renkli ama bizimki gibi perde perde değil, dümdüz tahtadan, demir sürgülü, bir ortaçağ şatosunun penceresi gibi vakur görünüyor. Balkonları geniş bir veranda görünümünde. Evlerinde çok güzel möbleli üçlü koltukları var, iki kenarındaki kol dayanacak ahşap kısımlar bir sehpa gibi yuvarlak dönerek kitaplık şeklini alıyor, böylece koltuğun iki yanında kitaplar ve biblolar duruyor; bu koltuğu çok beğeniyorum. Büyüyünce ben de evime böyle bir koltuk alacağım. Onlara gittiği-

*Eskişehir III. sınıf, 23 Nisan
Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı*

Eskişehir, IV. sınıf

mizde bu üçlü koltuğun tam ortasına oturuyorum. Anneannem ‘çocuklar başköşeye oturmaz’ diyerek kaş göz ediyor. Beyhan Teyzem “Zehra’cığım bırak, Gülden orayı seviyor” diyerek müdahalede bulunuyor. Kimse bu koltuğa hayranlığımı ve orada oturmanın bana yaşattığı duyguları anlamıyor. Kristal şekerliklerinin içinde hem yaldızlı çikolata hem de Ender’in karamelalı küçük dikdörtgen şekerlerinden var, ayrıca misafir çocukları için altından beşibiryerde görünümündeki çikolatalardan da aralara konmuş. Onlara gidişimizde şekerliği tutmalarını beklerken, tercih sıramı belirle-

İstanbul'dan ilk tayinlerinin çıktığı Antalya'ya gidişlerinde diğer idare amirleriyle çekilmiş bir vapur yolculuğu hatırası...

124

mekteyim. Allah'ım niye bu ikram gecikiyor, ne zaman şekerlik tutulacak? Beklemeyi hiç sevmiyorum! Bu büyükler nasıl anlıyorlar acaba neyi bek-

1933, Antalya'daki evleri

lediğimi? Ali Ulvi Amca şekerliği eline alıyor, kapağını kaldırırken, başını küçük küçük sallayarak "Bir tane alacaksın ama" diyor gülerek, "bir tane!" Bak şimdi şu söylediğine! Bunca geçmek bilmeyen dakika boyunca bunun için mi dinledim ben, İnönü Amca zamanında devletçilik düşüncesi altında geliştirilen dokumacılığı, maden-kimyayı, çimento ve şeker işletmelerini? Bunun için mi hanım kız oldum, elimi uzatmadım şekerliğe? Bir tane alacaktım! Anneannem, birkaç tane almanın çok ayıp, yakışsız kaçtığını söylüyor. Ayıpmış! Ali Ulvi Amca,

yoksa benim eğilip şekerliğin içindeki çikolatalara baktığımı görmüş müydü? Ben ondan akıllı değil miydim bir kere?! Ah! Bu kendimizi pek akıllı sandığımız çocukça davranışlarımız. O kadar da bakmamaya çalışmıştım şekerliğe, ama bir el sanki gizlice başımı o yöne çeviriyordu. Utanmıştım beklediğimi anlamış olmasından ve içerlemiştim "bir tane alacaksın" diyerek beni tahdit altına almasına! Eeee şimdi ben ne yapayım, çikolatalardan mı alayım, karamelize Ender'lerden mi? İkisini de çok seviyorum! Ne bahtsızlık! Altın çikolataların içi az ve tatları eksik, eksik çünkü teyzenizle eniştenizin Avrupa'dan dönüşlerinde getirdiği Belçika çikolatalarını yemişseniz, hem de onları anneannenizin yaptığı kestane şekerleriyle birlikte ağzınızda dudaklarınızın arasında yavaş yavaş ezmişseniz, o rengârenk tarçınlı ve karanfilli akide şekerlerini ve kahve tepsisiyle birlikte opal tabaklar içinde ikram edilen gül sulu fıstıklı lokumları da birlikte yemişseniz, şekerleme ve çikolata konusunda damak tadınız hayli gelişmiş demektir. O yaşta, şarap eksperi olacak hâlim yok ama çikolata konusunda konuşurum. Annem gerçek bir çikolata tutkunu. Görmüş müydünüz bilmem, bir film çevrilmişti, *Chocolat* (annem tam bir Vianne, bense kızı Anouk), konusu ve müziği ile hatırdaki kalacak filmlerden biri. Renkli jöleli şekerlemeleri sevmiyorum. Lütfen bana onlardan tutmayınız!.. Hayır! Hayır! Lütfen, istemediğim şeyler konusunda bana ısrarcı davranmayın, bundan hoşlanmıyorum; her şeker, şekerlemeyi beğenmiyorum, hem sonra hakiki altın da değil ki onlar. Sahte şeylerin içleri de dışları gibi aldatıcı olur; hayatım boyunca taklit hiçbir şey sevmemişim. Taklit mücevher dahi kullanmadım. Ama gelin görün ki yıllar sonra *Hürriyet* gazetesinde bir hanımefendi, aynı adı taşıdığım gazeteci hanımın taklidi olduğumu yazacak köşesinde, üç yıldızla süslenmiş paragraflarının sonuncusunda "Gazeteci Gülden Aydın, bu köşe aracılığıyla kamuoyuna 'o Gülden Aydın' olmadığını açıklamak için yazdı bunları" diyerek, yazıyı gazeteci hanımın kendisinin kaleme almış olduğunu belirtmek gereğini duyacak. Demek ki her iki gazeteci hanım da taklitle bir şeyin yaratılamayacağını idrak edememişlerdi. O günlerde görüştüğüm hukukçular bunun bir "çukur" olduğunu, direkt ne köşe yazarına ne de yazıyı kaleme alan gazeteci hanıma dava açamayacağımı, davayı *Kelebek* ekinin yazı işleri müdürü veya *Hürriyet* gazetesine açmam gerektiğini söylediklerinde daha onları dinlerken oturduğum koltukta küçülmüş, ufakık kaldığımı hissetmiştim. O zamanın *Hürriyet* gazetesine dava açmak... Ben 1.65 boyunda bir kadındım. O sırada etrafımda ne çok akıl veren vardı bir bilerseniz. Teselli

125

vermelerinden vazgeçtim, verdikleri öğütlerinden çıkacak zararlarımı dahi ödeyemezlerdi. İç sesimi dinledim, sessiz kaldım... Oysa ben benzerlikten, aynı görünmekten daima kaçınırdım. Bir gece kulübünde bütün hanımların aynı saç modeli, aynı tarz elbise ve çanta kullandıklarını gördüğümde benzerlikten uzak durmaya çalışmış, demode görünmeyi göze almış, fakat kimseyle “benzeşmemeye” özen göstererek giyinmeye çalışmışım. Moda olandan farklı bir görüntü verebilmek için gayret sarfetmiş, daima kendime özgü bir çizgide kalmışım ... Kendime has giyinişim gibi, belki ayrı bir düşünce sistemim olduğundan dolayı, farklı bir konuşma şeklim de vardı; el hareketlerimle bütünleşen bir kompozisyonda konuşma tarzına sahiptim annemden aldığım. “Benzemez kimse sana/ Tavrına hayran olayım” şarkısı ile tanımlanabilecek kadar şahsına münhasır biriyken, başka birinin taklidi olduğumun yazılması sanki bu başkalığımdan alınmak istenmiş bir ölçü gibiydi. Gerçek Gülden Aydın olduğum tartışılabilir miydi? Tartışıldı! Yine bir zamanların *Sabah* gazetesinde “Sahte Gülden” başlığı altında Gazeteci Gülden Hanım ile kıyaslanacak, başımdan geçen talihsiz olayla toplum önünde bir yargılamaya daha tâbi tutulacaktım. Oysa kıyas hakikati buldurmaz, hiçbir şeyi ispat etmez, sadece fikirlerimizi tartmak açısından düşüncelerimize ışık tutar. Peki, kıyas kabul edebilir miydik? Böyle birşeye ne için gerek duymuş olabilirdi? Gerçekten ortada bir onur zedelenmesi mi vardı, yoksa gazeteci “saygınlığı”, adı uyuşturucu konusuna karışmış birine karşı “ezici güç” olarak mı kullanılmak isteniyordu?.. Olaylara bakarken varsayımların rollerini bilmeyenler için dikkat sürçmelerine uğramadan sonuç çıkartabilmek pek mümkün değildir. 1999-2000’de Türkiye’de öylesine toz duman bir ortam vardı ki kimse bana ne yapılmak istendiğini anlamamıştı. Kutsal metinlerin öğretilerinde, “Başkasını haksız yere yargılamayı bırakın ki sizi de yargılamasınlar” denir ve devam eder: “Hangi ölçüye göre yargıyorsanız, siz de aynı ölçüye göre yargılanırsınız.” İnsanlar düşünmeden sarfettikleri her sözcüğün bedelini ilahi düzende öderler; affedilmek için kuzuları kesmenin, kanlarını akıtıp alınlara sürmenin hiçbir faydası olmayacağına inananlardanım, sonunda onlar bu adaletsizliklerini bir mânâda kendi iç savaşlarına yine kendilerine yenilerek öderler.

Ali Ulvi Amcam savcı, dedem yargıtay üyeliğinden emekli bir ağır ceza reisi, Kaptan Amcalarla aramızdaki boş parsele komşu gelen de hukukçu bir aile olduğu için, onlara atfen, Pendik Belediye Başkanı tarafından, yan

sokağımıza Hâkimler Çıkması adı verilecek. Ali Ulvi Bey Amca, kalkıp giderken avucuma sığıdığı kadar şeker ve çikolata ile uğurlayacak beni: incinmiş kalbime rağmen arzularıma yenik düşeceğim, belki de onu nasıl reddedeceğimi bilmiyorum. Demek ki çocuklara bir şeyi nasıl reddedeceklerini de öğretmemiz lazım. Ali Ulvi Amca bana üç şey öğretmişti aslında... Birincisi, ölçüyü bilmek; ikincisi, karar verme yetisi; üçüncüsü, yüklerin büyüklük göstermesi gerektiği. O zamanlar bizleri büyüklerimiz ne kadar güzel hareketlerle, adeta sanatsal bir incelik içeren şekilde eğitirler, ilerdeki günlerimizde öğrendiklerimizi hatırlayıp bize yol açacak, ışık tutacak halde yetiştirirlerdi. Üstad Kung’un (Konfüçyüs) –her ne kadar biatçı ve teslimiyetçi bazı öğretiler sunsa da– öğrencilerini yetiştirirken sergilediği gibi ‘ince dokunuşlarda’ bulunurlardı. Üstad Kung-Fu-Tzu “Başkalarınca tanınmamaya üzülmemek bir ruh asilliğini göstermez mi?” diye sormuş ve eklemiştir: “Kemalli adam, insanlar onu tanımıyor diye üzülmez, kendisi insanları tanımıyor diye üzülür.” İşte Çin’in klasik bilgeliği...

Ali Ulvi Bey Amca, arkamızdan, “Akşama doğru şöyle bir Pendik burbundan aşağı Yat Kulübü’ne doğru yürüyelim mi mirim!” diye dedeme seslenecek. Biraz memleket, Demokrat Parti’nin istikrarından konuşacaklar, biraz da dünyanın dengesi meselesinden. Ben anlamam bunlardan, daha çok küçüğüm ama her daim konuşulanlara kulak verir dinlerim, her şeyi büyük bir dikkatle takip ederim ve asla unutmam. Geçen gün Hitler Amca ve Napolyon Amca’yı birbirleriyle kıyaslıyorlardı. İkisi de aynı hatayı yapmış, Rusya’nın üzerine gitmiş. Rusya çok çok soğukmuş, zorlu hava şartlarına dayanamamışlar; gerçi Hitler Amca akıllı davranıp yaz aylarını seçmiş, ama savaş uzun sürmüş, kış geldiğinde ise Rusya’nın iklimine dayanamamış, yenik düşmüş, Ruslar o Almanlara bir güzel ders vermişler. Kendi elektiriklerini ve sularını kesmişler, kendi kollarını keser gibi ve Hitler Amca da buna hiç ihtimal vermediği için perişan olmuş. Napolyon Amca ise en çok ölen askerlerine değil giden paralarına acımış, buna mukabil bir dâhi olarak kabul etmemiz gereken Napolyon’u, Dz. Mütেকait Kaymakam İbrahim Etem’in *Deniz Mecmuası*’nda yayınlanan eserinden okumalıymışız ki, deniz kuvvetlerinin beşeriyet tarihine istediği seyri veren en müessir kuvvet olduğunu iyice anlayabilelim. Ancak deniz kuvvetlerinin önemini idrak etmiş milletler selamet ve zafer yolunu bulabilirmiş. Ah! O günlerde yeşermiş sevgimle, benim gözbebeğim deniz kuvvetlerim; seni nasıl vurdular.

Napolyon daima devlet kasasına tek kuruş zarar vermeden zafer kazanmak istermiş, onca para gücü elindeyken, yine de “Para! Para! Para!” der durmuş, bu konuda bir tek karısına hüküm geçirememiş, ne yazık ki dedem gibi! Karısı Joséphine de anneannem gibi cömertçe para harcayanlardanmış, öyleyse ben anneanneme mi çekecektim? Ailemizde bazıları dedeme çektiğine göre, evet! Ben anneanneme çekmiş olmalıyım. Düşününce erkeklerin durumu da bazen gerçekten acıklı hani yani! Zaten erkekler yaşlanınca kadar iyice evcilleştirilmiş olurlarmış. Aslına bakarsanız biraz dedemden de almışım, yeşil ojeli tırnaklarımla, “Money! Money! Money!” diyeceğim! Bir de şu Churchill Amca yok mu, hani karısı da kıskançlığı ve çirkinliği ile konuşulan, büyük sigaralı adam canım, o da az değil, sağ elini gösterip sonra sol vuruyormuş. Dedeme göre Hitler Amca’yı da Rusya macerasına iten o imiş, “Sen bizim tarafla ne uğraşıyorsun birader, sen önce şöyle bir Rusya’ya doğru açıl” demiş. Vallahi doğru mu değil mi bilmiyorum, ama dedem öyle anlatıyordu, şu kulaklarımla duydum. “İngiliz siyaseti” derler, meşhurdur, hadi canım, bu kadarını olsun siz de duymuşsunuzdur. Sonra bir de Kennedy Amca var, o iyi bir amca, bunlar bizim o zamanlar hayatlarımızın görünmez bireyleri, görünmüyorlar ama bizimle yaşıyorlar. Bir de üstelik bunlardan bazıları Mısır’a kadar gelmişler, oradan Türkiye’ye geçip bir tren vagonunda İnönü Amca’ya misafir olmuşlar ama aynı trenle, Haydarpaşa garına, Pendik’e kadar gelip bir bize uğramamışlar.

Dedem haftada bir gün, biriktirdiği gazeteleri önüne açar, işaretlediği sahifeleri koparır, orasından keser, burasından kırpar, alt alta yapıştırır, kiminin üzerine tarih yazar, kocaman sarı zarfların içinde konularına göre düzenlerdi. O esnada masanın etrafına yaklaşamazdım; masaya yetişeceğim, üzerindikileri göreceğim derken, tutunduğum yerdeki kâğıtları birbirine karıştırıp, aşağı düşürmeme kızardı, bense dedemin bu ciddiyetle çalışmasına dayanamaz, kenara terk edilmiş olmaktan dolayı gazetelere öfkelenirdim. Demek ki ben gazetelerden o zamandan beri hoşlanmıyorum; gazetelerin karası insanın eline bulaşıyordu! Gazetelerin ‘karaları’... Masa örtüsü de kirleniyor. Benim gibi, anneannem de gömleklerinin manşetleri kirlendiği için kızardı böyle zamanlarda dedeme, ne zaman masanın başına geçse dedem, anneannem dedemin gömlek kolluklarını bir koşu yetiştirirdi. Biliyor musunuz ki son yıllarda aynı dedem gibi ben de gazete haberlerinin içinde önemli gördüklerimi kesiyor, konularına göre dosyalıyorum.

Demek ki yaşlanınca, kaybolup giden onca havadisın ardından, geçmişe ışık tutabilecek ve okuyucunun dalgın dalgın okuyup, üzerinde düşünmeyi ihmal ederek geçtiği birçok olaya dikkatlice bakmamız ve görmemiz lazım gelen hâlini, çıkan gazete haberleri üzerinden geriye giderek, analiz ve sentez yöntemlerini kullanarak çözebiliriz. Ah! Bu yarım yamalak bilgilendirilmelerimizin bize verdiği boşvercilik! Düşünme eylemi ne kadar kısırlaştırıldı. Hepimizin, her yaşta insanın, Hasan Âli Yücel’in lise son sınıfların fen ve edebiyat kollarında okutulması için 1952 yılında hazırladığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın da faydalı bularak kabul ettiği *Mantık Dersleri* kitabını, içeriğindeki bahisleri itibarıyla, yeniden kavramaya çalışması gerekmektedir. Yılların pasını atabilmek, yeniden parlak usa kavuşmak... Hayal midir? Ezbercilikle zekâ geliştirilebilir ve neden-sonuç ilişkisi kurulabilir mi? Bizim zamanımız geçti artık, şimdi onların zamanı, keyfini çıkartıyorlar...

Dedemin çalışması bitince, dosyaları, zarfları radyonun altında duran, ona ait küçük konsolun alt iki gözüne koyuyordu ama kestikleri o kadar çok olmuştu ki, o konsolun altına bunların hepsinin sığması imkânsızdı. Dedem Houdini gibi o iki göze bunları nasıl sığdırıyordu? İşi bittiğinde evraklarını koyduktan sonra alt kısmı kilitliyordu. Üst çekmecede ise traş takımları, çeşitli makasları ve kehribar taşlı tespihleri duruyordu. Evet evet, Houdini’ye gerçekten ihtiyaç vardı, onun gelip bu kilidi açması lazımdı. İçerisi benim için gerçekten bir muamma olmuştu, objeleri dokunma yoluyla tanımak isteyişim o günlerden kalmadır; ille elleyecek, parmaklarımla ucuyla nasıl olduklarını hissedecektim. Yine bu konsolun altında duran eski bir deri çantası vardı. Deri çantanın hikâyesini sonradan annemden dinleyecektim. Bu çantayı dedem gençlik günlerinde moda olan Oxford stilini tamamlamak için kullanıyormuş. O zamanlarda İngiliz işgali ardından İstanbul’da bir İngiliz modası başlamış. İngiliz kazaklar, atkılar, kumaşlar, bereler, süet ayakkabılar, tüvit kumaştan bol kesim ceketler, bol paçalı, kapaklı ve pilili pantolonlar ve kep tarzında şapkalarla bir bopstil havası oluşmuş. Bu tarz giyimde süet veya deri çanta havalı bir şekilde omza asılır-mış. Taba rengi, çatlak çatlak olmuş bu deri çanta o günlerden kalmış. Çantanın içinde dedemin beylik silahı olduğunu duymuş ama bir türlü görmemiştim. Konsol bana göre fethetmek için son derece cazipti; onca şeyin oraya nasıl sığabildiğine dair merakımı gidermek ve sorularımı cevaplamak o dönemde çocukluğumun meselelerinden biriydi. Dedem orayı açtı mı

onun arkasından sağa sola kayıp içini gözlerimle kolağan ediyorum, içerisi iki sıra rafla normal görünüyor, bir sıkışıklık yok, peki her hafta sonu kestiği, zarflara doldurup dosyaladığı kâğıtlar, eski, kırmızı ve kahverengi ciltli koca koca kitaplar nereye gidiyordu? Bu durumda bir gariplik vardı! Pertavsızlar, dolmakalemler, hokka takımı, sazdan kalemler, uçlar, mürekkep şişeleri, bir sürü ıvır zıvır, hepsi birden orada, mümkün değildi buranın bu kadar eşyayı alması.

Roosevelt Amca ile Churchill Amca dedemin okulundan arkadaşları mıydı acaba? Gelselerdi, Pendik'i ve evimizi görseler, Palmiye Otel'i'nde bir martini içseler, Hilmi Amcamın gazinosunda bir balık ziyafeti ikramı alsalardı, bir daha kendi memleketlerine dönerler miydi? Hem bir de anneannemi görseler, o bol maydanozlu, yeşil biberli, leopar desenli, benekli barbunyasını yeseler ve böreğini tatsalardı! Anneannem onlara ön kısmı üç dilimli, yanlara doğru yelpaze gibi açılan, kuğu kanatları gibi iki yana kıvrılan kollarından tutulabilmesi için, bedene değen kısmının oval kesilmiş olduğu büyük, gümüş tepsisi ile bir limonata ikramı yapsın ki, tepsiye de anneanneme de hayran kalsınlardı... Bugüne kadar, belki yüz tane tepsi aldım, asla o tepsinin yerini tutmadı, korkarım ki ölene kadar da tepsi almaya devam edeceğim. O tepsinin verdiği duyguyu yaşamaya hasretim. Bir hasreti anlatabilmek ve karşı tarafın anlayabilmesini mümkün kılmak bazen ne kadar zor. Bir şeyi bilmek için, birçok şeyi bilmek gerekir. Ama bunda ilk şart hür, kültürlü ve ileri düşünceli olmaktır. Yoksa siz denize atılan taşın ilk dairelerinin içinde döner durursunuz. Anlayışınızda ne gerçeklik ne de büyüyüp gelişmenize izin veren bir yol vardır. Annemin bahsettiği "fasit daire" içinde kalırsınız. Ah! Monşerler dönemi bitti, şimdi mollalar dönemi başladı.

Her gelen misafirle şölensel bir hazırlığa tanık olduğum için her gün misafir gelsin istiyorum. Hem onlar geldiğinde benimle de ilgileniyorlar, âdettendir, evde çocuk varsa, hatırı sorulur, gönlü alınır, bana göre iyi bir insan olması için çocuğun yarınlarına en doğru yatırımdır bu. İlgi görmek hoşuma gidiyor, yarınlarıma dönük kararlar alıyorum. Ben misafirlerin yanında nedense hep ayak uçlarımda yürüyerek dolaşıyorum. Anneannem, teyzemler ve annem misafir gelince yüksek topuklu terlikler giyiyorlar, benim öyle terliklerim yok, ben de parmak uçlarımda yükselerek yürüyorum. Bazen annemin terliklerini giyiyorum içeride gizliden, terlikler ayağımdan yanlara kayıyor, hâkim olamıyorum. Provalarım başarısız, yoksa o terlik-

leri giyip çıkacağım misafirlerin karşısına. Yine de misafir geldiğinde beni görmelisiniz, kendi terliklerimin üzerine bahçeden çiçekler koparıp takıyorum, düşüyorlar, bunların üzerine anneannemin düğme kutusundan sık düğmeler seçip dikmek lazım ama kim dikecek? Bir gün annem "Bu kızın ayak başparmaklarının ucu yukarı dönük oldu" diye ayaklarını gösteriyor anneanneme. Anneannem de "Birisi geldi mi hemen parmaklarının ucunda yürümeye başlıyor da ondan" diyor. Ayak parmaklarımı ovuşturuyor annem düzelsin diye. Oysa ben bahçede de öyle yürüyorum, çünkü *Hayat* mecmuasındaki güzel kadınların hepsi yüksek ökçeli. Ben onlar gibi olacağım. Şu prenses gibi tuvaletli hanımlara bakın bir kere, hiç düz pabuçlu olanını gördünüz mü? Hizmetçiler düz pabuç giyer, ben hizmetçi miyim? Ben bu evin küçük hanımıyım. Anneannemden sonra bu ev, bu bahçe benim bir kere. Bu ev benden sorulur, bahçenin her taşının altını, her köşesini, her ağacını, her yaprağını bilirim, solucanlarını bile tanırım. Yan bahçenin solucanları cılız olur, ön bahçeninkiler tombul tombuldur. Fakir solucanlarla zengin solucanların farkı olacak tabii o kadar!

Anneannem öğle yemeği için holdeki masayı kuruyor, yazın bu masa kullanılmakta. Güzelim yeşil-mor enginarlar Mehmet Efendi'nin bahçesinden, haziran ve temmuzda dedem için demetiyle geliyor ama bunlar alaf-ranga değil, Türk usulü pişiyor, dedem öyle sıyıra sıyıra, emerek yemesini seviyor, sağlıklıymış. Bazı konularda biz hayli alaturkayız. Bazen de dolması yapıyor, ben sevmiyorum. Haşlanmış da mutfak pompasına benziyor zaten. Enginarı yetiştirmek hayli meşakkatli bir işmiş, öyle kolay yetiştirilen bir şey değilmiş. Hatırladığım sofrա sahnelerinden bir başkası, kasabamızdan kelle alınıp pişirildikten sonra yanaklarının, beyninin yendiği zamanlar. Annem elini sallar, "Hımmmm, ben katiyen yemem!" derdi ama gazinocu Hilmi Amcamın lokantasında beyaz tabağın içinde maydanoz, karabiber ve limon dilimleriyle süslenerek geldiğinde pekâlâ yiyordu... Paça ise kış aylarında hemen hemen her hafta soframızda olur, bol sarımsakla birlikte içilir, kemiklerimizi sağlamlaştırırdı. Bugün ise etli bezelye, domatesli pilav ve salata var, dereotu ipek gibi bahçemizden. Et bakır tencerede tıngırmingır hafifçe soğanla kavrulduktan sonra bezelye ile birlikte tekrar pişirilerek ilik gibi olur, anneannem birasız yemek yemez, hele de yaz mevsimindeyse. Masadaki uzun, kahverengi Tekel birası şişelerinin üzerleri buğu tutmuş, kuyudan çekildiler; henüz buzdolabımız yok ama yakında Beria Teyzem

İtalya'dan şahane, üzeri bar, altı buzdolabı, iki set hâlinde olan bir buzdolabı getirecek, hole yemek odasına konulacak, dışı ahşap kaplama. Büyüyünce benim de böyle güzel bir buzdolabım olacak, üst katı renk renk içkiler ve Martini bardaklarıyla dolu. Bu dolap *so chic*!

O yıllarda kapımıza hasır örgü sepetler içinde kulp yerlerinden taşınan cam damacanelerle su getiriliyor, bunları kapıda tülbentle bir kez daha süzdürerek büyük testilere boşaltıyoruz, kapının önü ıslanıyor, sucunun her gidişinden sonra kapının önü siliniyor. Bilirsiniz, testinin toprak yapısı suyu hafif sızdırır, böylece testi içeriye dışarının sıcaklığını almaz ve içindeki su soğuk kalır. Testilerimiz evin en serin yeri olan mutfak girişindeki kilerde bir taburenin üzerinde kullanılırdı. Ben anneannemin mutfakına, sofralarına, yemeklerine, büfesindeki likör takımlarına, uzunlu kısıtlı kristal bardaklarına, içki şişelerine ve bu büfenin üzerindeki, antik Yunan tanrıçası gibi görünen bronz kadın heykelinin kolunda sarkaç olarak iki yana sallanan Fransız saate bayılıyorum. Dedem gerçek bir saat meraklısı, antika eşya merakının dışında bir de saat merakı var; guguklu saatimiz duvarda, uçları cam kozalaklarına benzeyen topuzlarla biten zincirleri aşağı sarkıyor, camının içinde altın renkli, kocaman bir kepçe sallanan ve gonk sesi vuran yerden ayaklı saatimiz holde antreden giriş duvarında muazzam heybetiyle yükseliyor, yuvarlak toplarını iki yana sallayan fanuslu Alman saati ise, çay masasının üzerinde, tombul tombul, 'burada en şirin, en neşeli benim' der gibi çalışıyor, hol tam bir saatçi dükkânı. Kimi anahtarlarıyla kuruluyor, kimi akreple yelkovanı döndürülerek kuruluyor. Bu ev bana göre oyuncaklarla dolu, ama saatlere el sürmem yasak, yalnız bana değil, saatlere dedemden başka hiç kimse dokunamıyor. Şu guguklu kuşun yuvasının kapısının açılıp ötmeye başlamasını bir türlü yakalayamıyorum, kapı ansızın açılıyor, ötüyor ve sonra da içeri giriyor, kapısı kapanıyor. Her gün kararlı vaziyette, büyük bir emek harcayarak sandalyede oturuyor, "Bu defa kapısı açılınca dışarı çıkışını göreceğim!" diyorum. Faydasız! Holde bir saatin önünden öbür saate yetişmek için aşırı dikkat sarfediyorum, aksi gibi hepsi peş peşe çalıp ötüyorlar, beynim karışıyor. En sevdiğim ses ayaklı saatin gonk vuruşu, harika bir tonda vurur, evi sanki eski çağlara götürür, şatolara, malikânelere döndürürdü. Nasıl işlediklerini anlayabilmek, görebilmek için bir kedi gibi holde zamanı kovalıyorum; büyüdüğümde dakikaların, saniyelerin, saliselerinin ilahi olduğunu, zamanın kendisinin belki de Allah'ın zihni olduğunu

düşüneceğim günlere geleceğim. Annemin en sevdiği şairlerden Baudelaire "Zaman muhteris bir kumarbazdır; her defasında hilesiz kazanır, bu onun koyduğu bir kanundur" diyor.

Bu evde yemek yemek pür lezzet bir şey. Bezelye ve pilavın üzerine kocaman bir tabak karpuz-kavun masada. Bir çatal annemden bir çatal anneannemden. İçeri alınan şezlong minderlerinden ikisi üst üste yemek masası iskemlesinde altıma konuyor ki boyum masaya yetişsin. Hikâyeler, masallar, dedemin gazete yorumları... Öğle yemeğinden sonra bulaşık yıkandı mı uykuya yatacağız. Bizim odamız anneannemle dedemin yatak odasının karşısındaki oda, iki odayı birbirine küçük bir koridor bağlıyor. Bu koridorun üzerinde evin arka cephesine bakan iki kapı var. Bunlardan biri lavabolu alaturka tuvalet, diğeri küvetli, alafranga tuvaletli, içinde bakırdan pırlıl pırlıl parlayan bir su kazanı ile banyo odamız. Evet, 1955'lerde banyo küvetinde yıkanan bir aileden gelmenin ayrıcalığını, küvetsiz evlerden hatta banyosunda kurnası bile olmayan evlerden çıkıp gelen kadınlara ödeyeceğim. Çünkü ufuk genişliğim Kim Novak'ın okyanusa bakan sahil evinin banyosunda, boydan boya, yere kadar cam inen pencerenin önündeki köpük dolu küvette yıkanırken Martini'mi yudumlamaya kadar dayanacak. Bu ufuk genişliğimi, sonradan gitgide arttırılan bir bedel biçiminde, aynı kültürde büyümemiş, ufku dar olanlara, gökyüzünün genişliğini bilmeyenlere ödeyeceğim.

Annemin başucundaki kitapları Pitigrilli'nin *Kokain'i*, Bernard Shaw'ın *Akıllı Kadının Sosyalizm ve Kapitalizm Rehberi* ve Zola'nın *Nana'sı*. Biraz birine biraz diğerlerine göz gezdiriyor, nasıl bir okuma şekli varsa, okumuyor da gözleriyle tarıyor gibi; en az iki kitap da çantasının içinde vardır. Lütfen inanınız, annem dört beş kitabı birden aynı zamanlarda inceler; hepsini harmanlayıp anafikirlerini birbiriyle kıyaslayarak anlatır, siz dinlerken en ince teferruatına kadar tahlil edişinden yorulurken o en tartışılmaz şeyleri tartarak zihin kapasitesiyle sizi şaşırtır. Okurken mutlak kitapların kenarlarına notlar alır, bu yazılar Çin yazısı ile çiviyazısı karışımı, sökmek için bu konuda ulema olmak yetmeyebilir. Çantasındakileri trende ya da vapurda gidip gelirken okuyor. Okuduğu kitaplardan birinin anafikri, "Siyasette, ahlakta, felsefede insanın 'biyolojik' bir varlık olarak ne olduğunu bilmeyenlerin hükümleri daima yanlış olur!" Ne demekse artık! Ben uyumaya hiç istekli değilim. Bu öğle uykuları beni delirtiyor, işkence

gibi, vakit kaybı, beni dünyayı tanımaktan ve takip etmekten alıkoyuyor! Ama evin sessizliği, annemin yanımda uzanmış olması, pencereden gelen bahçenin kokusu, yediğim yemeğin verdiği rahavet, yatağın çivitle ak-pak olmuş çarşafı, işlemeli yorgan ağzının çiçekleri, perde kornişlerinin üzerindeki desenleri... Uyumaya istekli olmasam da kısa sürede uyku beni içine çekiveriyor. Bir bakıma mutluluktan mest-i perişan olmak buydu belki de. Uyandığımda annem yanımda yok! Yıkılıyorum ve biraz da yalnız uyanmayı sevmiyorum galiba. Annem beni uykuda bırakıp gitmiş yine; oysa ben uykuya daldığımdaki gibi uyandığımda da onu yanımda görmek istiyorum. Annem olmadan hiçbir yer güzel değil benim için, her yerde annemin varlığı mutlak olmalı. “Annaaneeee!” Annemle yattığımız yatak, gümüşü renkli pirinç karyola, altımızdaki yün ve pamuk döşekler çok katlı olduğundan hayli yüksek (yazın pamuk olan üste çıkartılır, yün alta konur, kışın tersi yapılır; seyyar hallaç yazın bahçede bunları atar ve yeniden kenarlarına fitil çekerek dikerdi). Dedem ve anneannem içeriden gelip beni alıyorlar, kucaklarındayım. Sevgi, şefkat, ilgi, anlayış, okşanma, koklanma, kollanma. Küçük bir çocuğun ihtiyacı olacak her şey bu evde fazlasıyla var. Çiçe oturuyorum, huysuzum, teskin edilmeye ihtiyacım var, annem yok! Kenarları tıgla geçilmiş, işli bir bezle kurulanıyorum, bunun ismi taharet bezi. Bu bezlerin kenarındaki işleme herkeste ayrı renkte ve isimlerimizin baş harfi işli. O vakitlerde mendillere, gömleklere, yastıklara, eldivenlerin kenarlarına, kişiye özel hemen her şeye isimlerinin baş harfleri işlenirdi. Ve hatta dedemin portföyünün alt köşesine de isminin altından yapılmış baş harfleri konmuştu. Altın köşebentli portföyle, taharet bezlerinin aynı sayfada hatırlanması hoş görülmeyebilir, neyi nerede anlatmam gerektiğini henüz sıraya koyamıyorum; hatırladığım birbirini tamamlayan ne varsa, aklıma ne gelmekteyse unutmadan yazıvermek istediğim noktadayım, ne çok şey var yazacak bir bilerseniz. Öyle eskileri anlatıyorum ki bunları nasıl hatırladığıma ben bile şaşıyorum, elbet bir derleyici çıkıp yazdıklarımı düzeltip bir hâle, yola koyacaktır.

Nikola Tesla’ya haber verin, ben zaman makinesi kullanmadan zaman tüneline geçtim ve çocukluğuma döndüm. Ajda da yılları durdurdu. Sesini mükemmelliğe taşıdı. Ben onu hep bir opera sanatçısı olarak görmek istedim. Burada birlikte Leyla Gencer’i *Norma*’da “Casta Diva”da dinleyebilir miyiz lütfen? Dinliyor ve düşünüyorum. İçine girdiğim yüksek hâl ile

burada ille dine yapışmanın ne anlamı var? Seslerinde huşu ve hikmetin ikisini de bulmak mümkün benim için. Aranılan kıymet, mânâ ve sesin birleşmesinde değil midir?! İşte! Benim için hiçbir şekilde çözülemeyen vahdet tam da budur. Benliğime verdiği haz ve huzurla, ‘Meçhul’ Allah’ımız da burada, şuramda, gönlümün içinde! Leyla Gencer’in adına bir müzik ve sahne sanatları konservatuarı açılmalıydı...

Banyoda, küvetle klozetin arasında duran büyük peygamber kılıcı sakısının arkasında lacivert tombul cam bir vazo var, ağzının kenarında sarı ve yeşil işli taharet bezlerimiz duruyor; bu bezler anneannemin o güzel mendillerini anımsatıyor, hani şu şövalye yüzüklerini kullandığı günlerde, serçe parmağı ile yüzük parmağının arasına sıkıştırarak dolaştırdığı ipek iplikle iğne oyası yapılmış, uçuk pembe, uçuk mavi ve inci beji krepdöşinden yapılma mendillerini... Süleyman Demirel’in eşi Nazmiye Hanım da Ankara’da, sol elinin son iki parmağı arasına sıkıştırdığı bu krepdöşin küçük mendilleriyle anılrılmış. Benzeri bir durum anneannemde de vardı; özellikle hanımlar arasında yapılan ‘gün’lerde iki dirhem bir çekirdek vaziyette, sol elinin serçe parmağında taşıdığı şövalye yüzüğü ile alyansının önüne taktığı yine aynı stildeki yeşil taşlı şövalye yüzüğü arasında sallanan zarif mendili, anneannemin vazgeçilmez bir gustosuydu. O mendil hiç düşmeden nasıl da durabiliyordu öyle, panjurlarımızdan akan yapışkan çam tutkalla yapıştırılmış gibiydi. İşte o mendilleri anımsatan bir tül bent elbezi ile popomun kurulanması, özel itinalı bir durumdu! Temizlik, özen ve güzellik buluşunca insanda bir memnuniyet duygusu, bir mutluluk duygusu geliyor. O gün bugün yeşil ve altın sarısı renklerini çok sevdim. Evet, ben bir yeşil renk hastasıyım. Yine Pendik’te bir gece rüyamda yeşil, dev bir şeytanminaresinin ağzından içeri girmiştin, içerisi öyle ilginç sedefi bir yeşildi ki tarif etmek güç, gittikçe daralan helezonun içinde döne döne hızla, yeşilin bütün tonlarını seyrederek kayıyordum. Bu garip yolculuktaki renk, galaktik bir yeşildi. Kuarklarına kadar her zerrem toza dönüşmüştü, sanki bir toz bulutu kütlesi hâlinde hareket ediyor, genişliyor, daralıyor, akıyordum. Zevk, tatmin ve deneyim duygularım doruklardaydı. Evet, size göre belki biraz da masallara ait duygularım var; neyi nasıl yaşıdıysam ve nasıl hatırlıyorsam olduğu gibi yazıyorum. Masal kokusu alınacak onca konuyu gerçek kabul buyurup, benim anlattıklarım mı şüpheyile bakıyorsunuz? Bana da doğrusu siz tuhaf geliyorsunuz... Babamın da ‘fantastik’ duygularının olduğu

yazılmıştı, hatta anormalliği de, bir zamanların *Hürriyet* gazetesinde. Gazeteler haberleri tafsilatlı verelim derken lezzetlensin diye çeşitli baharatlarla yoğururlar, istedikleri olayları açar saçar döker, hayatınızın öyle bir noktasını alıp, eğip büküp öyle bir noktasına getirip eklerler ki, tam bir karadeliğe girersiniz, Einstein gelse çıkartamaz. Babam, Kapıkule gümrük olaylarının baş müsebbibi seçilmiş, kimse bu otobüsün paraları kimlerindi, nereye gönderiliyordu, gümrüklerde o yıllarda neler oluyordu sorusuna doğru cevabı bulmak veya aramak istememişti. Gazeteler, Kapıkule olaylarını etliye sütlüye dokunmayarak fakat halkı en fazla ‘oyalayacak’ şekilde vermiş, dikkatleri ‘adi bir otobüs soygunu olarak’ babamın üzerinde yoğunlaştırarak, hatta üstüne yıkarak, “Alın Ulan Üçer Milyon!” başlığı ile, insan beyninin doğruyu görme, bulma işlevini dumura uğratmış, bu işi yapmasını sağlayacak diğer tüm bilgileri, babamın “akıl özür” olması üzerinden yürüyerek yok etmişlerdi. Tabii herkesin koruduğu bir “babası” vardı! Gazetelerin bazı olayların üzerine gidemeyerek halktan birtakım bilgileri saklama, karartma vazifesini üstlenmiş olmaları tamamıyla kendi seçimleri olmasa da, bunu, bağlı oldukları, fikrî, maddi ve mânevi hayat şartlarında aramamız gerektiği gerçeği bugünler gibi o günler için de geçerliydi. Bu sebepler onlar için geçerli sayılmış ve mazur görülmelerini mümkün kılmışsa söylenebilecek ne vardı? Her ne kadar teknoloji sayesinde dijital çağa geçtiğimiz söyleniyorsa da bana göre üç boyutlu düşünebilme yeteneğinden önce iki boyutluya, şimdi ise tek boyuta indirildik. Hayati şartlarımızı bunlar belirlemekteyse tabii ki hiç mesele yok! Bu anlayış üzerinden, ileride beni de mazur görmeyi talep edebileceğim. Haklı haksız tartılırken, o olay çerçevesinde yapılmış olan bütün haksızlıklar konuşulmadıkça, felsefenin falsafaya çevrilerek kıymet kaybına uğratıldığı gibi, hukuk ve adalet safsata meyline itelenmiş veya düşürülmüş olmuyor muydu? Bu durum, fikrî ve ahlaki olarak hukuka yapılacak en büyük ihanet sayılmaz mıydı?

Biraz “delilik” bende de var. Bu hem anne tarafından hem babadan geliyor ama annem delilikle dâhiliğin yakın olduğunu söyler. Gazetecinin biri, tımarhaneye gidip bir hastaya sormuş: “Siz içeride kaç kişiniz arkadaş?” Deli parmaklıkları sıkı sıkı tutup, yanağını bir tarafa seğirterek “Siz” demiş, “siz dışarıda kaç kişisiniz?” Gazeteciler beni suçlu ilan etti, siz sayın gazeteciler, siz, kaçınız, kaçınız suçsuzsunuz? Kaçınız şahsi şöhratiniz veya geleceğinize yatırım olarak değil de, gerçekten vatanınız için gazetecilik yapmaktasınız? Evet, ben deliliği ailemden aldım ve kabul ettim; bu kitabı “bir delinin ha-

tıra defteri” diye okumanızın benim açımdan hiçbir mahzuru yok. Kendi yazdığı kitap için “kimse okumazsa ben okurum” diyen bir köşe yazarımız da olmuştu. Ruhsal hayatımızın özel bir karakteri olduğu tartışılmaz. Beni de mazur görünüz; artık Türkiye’de bazıları için çoğu şey mübah, fakat bizler için her şey günah. Ah! Ajda söylesin: “*Bir günah gibi gizledim seni/ Kimse görmedi seninle beni/ Ağlarken içim güldü gözlerim/ Bir günah gibi gizledim*”. Ajda’yı çok beğeniyorum; onun adına da hiç değilse bir müzik akademisi kurulabilseydi. Bahçesine, yüzünü dönmüş olduğu Batı çizgisine yakışacak görüntüsüyle bir heykeli dikilmeli. Heykelin etrafında kurulacak bir ses düzeniyle şarkıları hiç susmadan verilmeli. Azmin başarısı taçlandırılmalı.

Küçükken dedemle anneannemin yanında bir çocuk olarak bende “büyük” duygusu vardı. Çevreniz, eviniz, seçkin bir aileye mensup olmak, nadide yatak takımlarında yatmak ve pek öyle kimselerin kullanmadığını bildiğiniz yorganlara sarılmak ve güzel sofralara oturmak; bunlar size farklı olduğunuzu ve imkânlar açısından zengin bir ortama doğmuş olmanın ayrıcalığını hissettirirdi. Örtündüğünüz yorganda bordo saten zemin üzerinde mahşerin dört atlısı dörtnala koşuyorsa; doruk noktasında çatlamaya yaklaşmış görünen dört siyah kahve atın, neredeyse burunlarından çıkan buharı, savrulan yelelerini, gerilmiş kaslarının sertliğini seyrederek yatağınıza giriyorsanız, siz farklı rüyalar görerek büyürsünüz. Sizin diğerlerine göre biraz tuhaf, belki ilginç, nadir, başka veya biraz ‘deli’ olmanız kaçınılmazdır. Charlton Heston’un *Ben-Hur* filmindeki o dört siyah atı veya *Mahşerin Dört Atlısı*’nı, hatta daha sonraları *Atları da Vururlar* veya *Savaş Atları* filmini siz ruhen herkesten farklı algılayarak seyredersiniz. Siz daha fazla etkilenirsiniz, çünkü beyniniz, geçmişinizin bütün şekillerini nöronlarında aksettirip, tek bir şekilde ruh yapınızı meydana getiren benlik aynanızdır. O atlar biraz da sizsinizdir ve siz biraz da o atlarsınızdır. Atları burunlarından tıkaçlarla sıkıştırmayın, köpekleri zorlayarak dansöz gibi oynatmayın, fillerin dişlerini sökmeyin, fok balıklarını başlarına vura vura öldürmeyin. Hayvanları rahat, özgür bırakın ve bu kan dünyasını terk edin!

Gözlüklü bir köşede, “kirli işler çevirirken” Gazeteci Gülden Aydın’ın kimliğini kullandığım yazılacak; buna mukabil, bu ‘bir gazeteci hanımın hüviyetine bürünerek,’ ‘iki kimlikli’ yanım olduğu iddiasına cevap olarak, elimde beraat kararımı birlikte, uzun, yıpratıcı, zorlayıcı görüşmelerden sonra *Cumhuriyet* ve *Dünya* gazetelerine kabul ettirebildiğim “Benzemez-

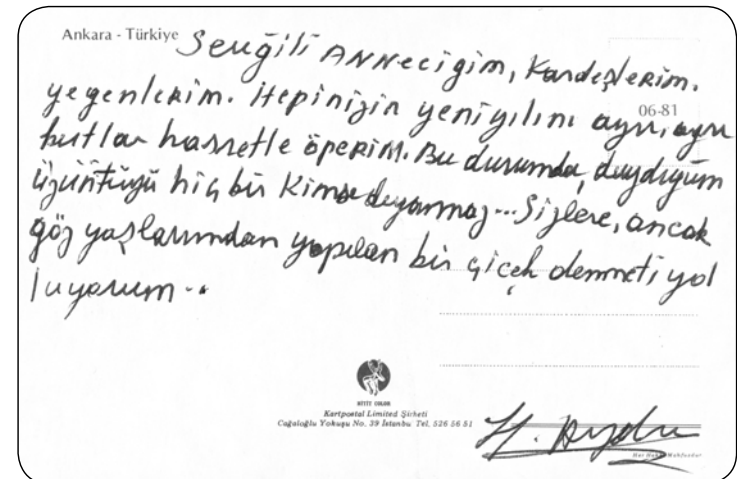

Babam, Edirne Gümrükleri Muhafaza Baş Müdürlüğü varizisindeyken

1988, Hürriyet gazetesinde Çetin Yetkin ve Şekret Onat tarafından yazılan “araştırma” dizisinin başlıkları

lik” ilanım için aynı gazeteci hanım, gülünç ve anlamsız bir yorumla “Sanırım gazeteci kimliğimle başı derde girdiği için bu ilanı verdi!” diyecek. Oysa sadece onun kimliği ile başım derde girmiş ve bu nedenle ilan vermek mecburiyetinde kalmıştım. Cevap cümlesine “sanırım” kelimesiyle başladığına göre bu kez konuyla ilgili olarak, kimse onu aramamış olmalıydı... Öyle ya beni bütün arayanlar onu buluyorlardı. Gelin görün ki Gazeteciler Cemiyeti’nin yayın organı olan *Bizim Gazete*’de aynı ilanımı baskıdayken durdurtacak. “Gazeteci Gülden Aydın ile hiçbir ortak yanımın olmadığını görülen lüzum üzerine işbu ilan ile kamuoyuna duyuruyorum. Esnaf Gülden Aydın.” şeklinde beyanda bulunmuş olmamı, o zamanın *Star* gazetesindeki arkadaşına “bardağı taşıran son damla” başlığı

Babamın Mamak Ceznevinden gönderdiği son kartpostal

ile verdirtecekti. Hâlbuki iddialarına binaen, Baudelaire'in "*Küçük Mensur Şiirler*"indeki Proudhon'cu düşünceye bir atıf yapması gibi; Vatandaş Gülden Aydın diyerek verdiğim "benzemezlik" duyurum "bardağı taşıran son damla" değil, kendisini bir ölçüde rahatlatan ve hatta benden kaynaklı duyduğu endişe, korku ve utançlar(!) karşısında onu memnun eden hatta sevindiren bir ilan olması gerekmektedir... Akabinde *Cumhuriyet* gazetesinde "Devlete Hoş Görünme Psikolojisi İçinde" başlıklı bir haber daha yaptırmıştı. Haberin içeriğini okuyunca zihinsel ve ruhsal yapısının akla, mantığa ve gerçeğe uygun 'irade' koyamadığını anladım. Üstelik köşe yazarının Yüksek Basın Konseyi tarafından kınanmasına sebep olan ben değilim, bizzat kendisinin kaleme almış olduğu satırlarda "eleştiri sınırlarını" aşmasıydı. Birini eleştirmek başka, gerçekdışı, hayali suçlamalarda bulunarak kişinin onuru ile oynamak başka bir şeydir. Olayları araştırmada hayal ve dikkatin rollerini ayıramayanların ortaya koyduğu sonuçlar ancak birer varsayım olarak kalır. İlk mahkemesinde tahliye olmuş, davasının sonunda da beraat etmiş birinin "devlete hoş görünmek istemesi" ile ne kastedilmektedir? Bu anlaşılmaz, yarı bulanık yorum nereye bir göndermeydi? Eğer psikolojiye dair bir alan açarsak, bana karşı tahammülsüzlüğünün gerçek sebebinin araştırılıp bulunması gerekiyordu. 11 Kasım 2000 tarihli *Star* gazetesindeki habere "Sahte Gülden" başlığını attırmış... Gerçek bir Gülden Aydın değilmişim de bu ismi kullanıyormuşum izlenimi yaratılırken hiç tanımadığım bir isimle ilişkilendirilerek 'mafyatik bir karakter' hâline de getirilecektim... Bütün bunlar ona yetmemiş devam ediyordu. Narkotik Şube Müdürlüğü'ne telefon açarak hakkımda şikâyetle bulunmuş, bu telefonunu bir ihbar olarak değerlendiren Narkotik Şube beni tekrar Vatan Caddesi'ne almıştı. Her üç gazeteci hanım da 'kendi aralarında' söyleşerek hakkımda karar almış kadınlardı. Keyfilikleri birbiriyle yarışa girmiş, aşağılamaları düpedüz hakaret düzeyine varmıştı. Bana kalan, "arif olanlar" durumuna geçerek 'erdem'in geniş tezahürlerini görebilmek için 'seyirci' olmaktı... Mevzubahis şikâyetleri hakkında benimle görüşmek gereği duymamışlar; 'bir insanı dinlemeden onun hakkında hüküm vermek doğru değildir' diyen kanunu çiğnemiş olmalarını bir kenara koydum, bana göre gazetecilik mesleğinin ana denklemini kırıp atmışlardı. İddialarına karşılık, babamın Kapıkule davasında (1985) "Bütün bildiklerimi anlatacağım" dediği gibi, benim de bu konular hakkında söyleyeceklerim olabilirdi... Edep kaidelerine sarılarak birer ahlak profesörü ve ahlak kâhyası kesilmiş, sırasıyla haddimi bildirmişlerdi.

Oysa ahlaki düşünme, kendi kaideleri ve kıymetleri içinde tamamen kapalı kalmayı gerektirmez, tam aksine ahlak, zaman içinde kaidelerini değiştirebilir... Ahlaki bir kaideyi etraflıca düşünüp irdeleyerek kabul etmek ile onu hemen ahlak atmosferine ilişkin ve gözden kaçırılacak gerçeklerini görmeden doğru diye kabul etmek arasında ciddi bir uçurum olduğu söylenir. Kamuoyu başkasının gazeteci kimliğini kullanarak, uyuşturucu bağımlısı, uyuşturucu satıcısı, tek gecelik ilişkilerin kadını, yuva yıkıcı, şantajcı, şirret ikinci bir Gülden Aydın olduğunu memnuniyetle alıp kabul etmiş görünüyordu... Aslına bakarsanız kokain ile ilgili olarak tutuklanmış olmamla şahsiyetime kesilmek istenen 'faturanın koçanı' yapılmak istenmişti. Gümrüklerdeki birçok olaydaki gibi yapraklarını doldurmak çok kolay olmuştu. Ahlak bilmecesinin üsluptaki karşılığını bulmak açısından bakıldığında taş ve sopa kadar incitici olan ifadeler herkes tarafından görülebilecek açıklıktaydı. İnsanlar başkalarının ne kadar kirli olduğunu gördükçe kendilerini daha temiz hissediyor olabilirler miydi?

Ben sizlere aslında ne anlatmak istiyordum? Pendik'te anlattığım eve ait bir kız çocuğu iken inkişaf etmiş olan 'büyüklik' duygumun, bahçemde yaptığım tacımın, elimde tuttuğum kudret asâmin 'üvey anne evinin kızı' olduktan sonra nasıl benden çekilip alındığını, benlik duygumun parçalanarak yok edildiğini, yerine 'küçüklük' duygusunun geçirildiğini gösterecektim. Dediğim gibi, sırasıyla anlatacak çok şeyim var, bunlardan her biri, "Beni önce yaz! Beni önce yaz!" diye birbirini ezercesine öne fırlıyor, yerlerinde duramıyorlar. Birbirinden doğan olayları, bunların sebep ve sonuçlarını zincirleme bağlama konusunda biraz farklı bir yöntemim var, hafıza zenginliğimi aklımın beni götürdüğü yere doğru (Georges Duhamel'in) *Salavin'in Ruznamesi* tarzı boşaltıyorum desem, sizde nasıl bir intiba bırakırım? Anılarım başka başka zamanlarda geçmişse de, ben bunların iplerini birbirinin içinden geçirip, size rengârenk ipek halı dokuyacağım, bir bakacaksınız yeşil, bir bakacaksınız sarı, kestirmeniz güç olacak, bir yandan bakarsanız öyle, öte yandan bakarsanız böyle. Eğlenceli olacak. Önce benimle birlikte biraz yürüyün, nasıl büyümüş olduğumu görün. Hakkımda kararınızı pergelinizi kullanarak verin, kimbilir belki de seversiniz beni. Çünkü ben herkesi seviyorum aslında, bakmayın atıp tuttuğuma, yaptıklarınızı görmezden geliveririm olur biter, adına ün katmak isteyen hâlinizle, en kör, aymaz, anlayışsız hâlinizle gözlerimin önüne gelseniz de gözkapaklarımı kapatır açar siliveririm çirkinliklerinizi. Yalnız "aşk kurbanı" olunmuyordu; başkalarının hırsları uğrunda bazen basın kurbanı da olabiliyordunuz.

Çok uzun sustum, çok uzun bekledim, gazeteleri, haberleri keserek biriktirdim, insanları, olayları, Türkiye'yi ve dünyanın gidişini onlar üzerinden takip ettim. Sonra belli bir olgunluğa erdiğim bir yer olsa gerek, belleğim adeta kendi kendine yazmaya geçti, baktım ki yolda yürürken zihnimdekileri adeta gözlerimle asfaltın üzerine, arabada giderken yanımdan geçip giden görüntülere, yemek yerken çatalımla tabağın içine geçiriyor; insanlar arasında veya yalnızken, hatta uyur uyanırken ve sabah yatağımda beynim yeni yeni uyanırken içimde biri veya bir mekanizma çalışıyor, sayfeleri dolduruyordu. Daha sonra Virginia Woolf'un *Paper Darts*'ları gibi elime ne geçerse onlara yazmaya başladım, gazete kenarları, kitap arkaları, peçeteler, sigara paketleri... Bana göre geleceğe bu anlatıyı bırakarak, insanları, olayları, dünyayı ve en önemlisi kendimi yendim. İki kapak arasına sığabilecek miyim? Şüpheli! Çoğu insan geçmişini yazarken derin kazılar yapar, hayret ettiğim bende her karenin canlı olarak, su üstünde balıklar gibi kıvıl kıvıl oynuyor oluşuydu. Bu, olayları düz bir eksenle anlatamama kusuru yarattı, bazen balıklardan biri uzak bir köşeye sıçrayabildiği gibi, bazen ben bir görüntünün hemen yanındakine atlayıveriyorum. *Pendik* kitabını bir giriş olarak yazıyorum, bu bölümde methüsenalar dizerek kendimi sizlere beğendirmek, sevdirmek istediğimi düşünenler çıkabileceği gibi, bir kız çocuğunun *Pendik*'te başlamış hayat hikâyesi ve o günlerin uzunluğuna yakışır tasvirlerle size "Eski Türkiye'den bir pasaj anlatmak, en azından hatırlatmak, belki de sevdirmek istediğimi görebilenler de çıkacaktır. Bu bana yeter. Bir de, kuzum, taklidi, sahesi olduğum iddia edilen gazeteci hanimefendiden müspet veya menfi anlamda, benim için fark etmez, en az onun vurgulamak istediği kadar "farklı" olduğumun altını çizerek göstermek istediğimi, yazdığı her satırına karşılık her cümlemlle kendisini açık bir düelloya davet edişimi samimiyetle itiraf etmemi hoş karşılayınız. Ah, ayrıntılarda gizli saklı kalmış, asla yüzleşmek istemediğimiz öbür kimliğimiz! Şimdi kendimi eskisinden çok seviyorum, bu sevgi sizin bana bilerek veya bil-meyerek yaptıklarınızın 'hediyesi'. Müsaadenizle "kullanacağım"; bilirsiniz hediyeleşmeyi severim... Size biraz Chocolate Amatller'li parfe ve karamel dondurma ikram edebilir miyim? Üzerine bol Baileys dökerek alırım ben.

Konuları dağıtmak istemiyorum ama olmuyor işte, 'cursor' gibi oraya buraya kaçıveriyor düşünceler. Yazarken zaman zaman, çocukluğumu ça-lan üvey annem Güner'le, zaman zaman hiç tanımadığım fakat bu kitabı yazmamın belki de tek nedeni olan Gazeteci Gülden Hanım'la, zaman za-

man da hayat hikâyemi anlattığım sizlerle konuşuyorum. Hepsi birbiriyle alakalı, üvey annem Güner'in bana yaşattıkları olmasaydı, yolumun üzerine ne siz ne diğerleri ne de beni size taşıyan insanlar çıkardı. Evet! Ben de Güner'e, onun bana Belgin Doruk taklidi yaparken oynadığı gibi oynadım, küçüklüğümde çekti olduklarını unutmamış, hiç hatırlamıyormuş gibi yaptım, ama asla unutmadım, sizlerin yaptıklarını da tabii... İnci Aral ne der, "Unutmak yoktur!" Ve bunu ne kadar da güzel anlatır. Ait olmadığım bir yere nasıl çekildiğimi, orada başını sudan her çıkartmak istediğinde tekrar tekrar suya batırılan biri gibi nefessiz bırakıldığımı, o haldeyken bile kimseye bir şey belli etmemiş olmak için çırpınmama dahi üvey annemin izin vermediğini anlatmak istediğimi söylesem?.. Tek kelime ile 'korkunç' bir çocukluk dönemi idi...

elinde tutan siyasetçilerin vaktiy- Türkiye'yi plansızlığın girdabına ği...Medyamızda bugüne dek he- lindiği için de Kopenhag kriter-

Basın Konseyi

'Gazetecinin saygınlığı tartışılır oldu'

İstanbul Haber Servisi - Basın Konseyi'nin, "Ekim 2000'de Türk Basını" değerlendirmesinde, geçen ayın önemli olayları değerlendirildi. Değerlendirmede, gazetecilerin saygınlığı tartışma konusu olurken bazı büyük medya kuruluşlarının, gazetecilik dışı faaliyetleri nedeniyle girdikleri mali sıkıntılardan dolayı zor anlar yaşadığı belirtildi.

Basın Konseyi'nce yapılan yazılı açıklamada, söz konusu durumun doğal olarak gazetecileri de etkilediği ve gazete sahiplerinin gazetecilik dışındaki faaliyetlerinin tartışılmaya başlandığı anımsatıldı. Açıklamada, ekim ayının önemli gündem maddelerinden birinin 1 milyon ve 7 milyon dolar rüşvet aldığı iddia edilen gazeteciler konusu olduğu ifade edildi. Açıklamada ayrıca "Genelkurmay eski 2. Başkanı Çevik Bir'in bazı gazeteciler aleyhinde, kamuoyunda yıpratılmaları için çalışma yaptığı iddiası da önemli bir konu olarak bu aya damgasını vurdu" denildi.

Kültür Treni Balkanlar'da

Balkan ülkeleri arasında dostluk ve kardeşliğin pekişmesi ve ülke halklarının kaynaşmasını sağlamak amacıyla Yunanistan, Bulgaristan ve Makedonya'nın çeşitli şehirlerini dolaşacak olan "Kültür Treni", önceki gece Sirkeci Garı'ndan, turunun ilk durağı olan Bulgaristan'a hareket etti. Trenin hareketinden önce bir konuşma yapan TBMM Türkiye-Makedonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı DSP İzmir Milletvekili Kemal Vatan, TBMM Balkan Ülkeleri Dostluk Grupları ile Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, TRT Çocuk ve

Gençlik Vakfı ve TCDD'nin organizasyonunda gerçekleştirilen proje kapsamında Üsküp, Gümülçine ve Filibe şehirlerinde halk müziği konserleri düzenleneceğini söyledi. Yunanistan'ın Manastır şehrinde de Atatürk'ün okuduğu okulu ziyaret edeceklerini belirten Vatan, ayrıca, trenin sonuna eklenen Atatürk'ün özel vagonunun da istasyonlarda halkın ziyaretine sunulacağını bildirdi. Kültür Treni gezisine bazı milletvekilleri, Rumeli ve Balkan dernekleri başkanları, sanatçılar ve gazeteciler katılıyor. Gezi, 12 Kasım'da Sirkeci Garı'nda sona erecek. (CANER ÖZTÜRK)

TGC Yönetim Kurulu'ndan 'yazara sansür' değerlendirmesi

'Medya çıkar ilişkileri içinde'

İstanbul Haber Servisi - Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) Yönetim Kurulu'nun, "son günlerde bir köşe yazarının yazısının gazetesinde yayımlanmaması üzerine" yaptığı yazılı açıklamada, "Medyanın çeşitli güç odaklarından gelen birtakım etidiler ve baskılar altında kaldığı, olmaması gereken çıkar ilişkileri içinde bulunduğu ve bunların sonucunun yayınlara yansıdığı kamuoyunca gözlemlenmektedir" denildi. Bu durumda, gerek anladığımız bir editöryal bağımsızlıktan söz

veya baskılar altında kaldığı, ayrıca olmaması gereken çıkar ilişkileri içinde bulunduğu ve bunların sonucunun yayınlara yansıdığı kamuoyunca gözlemlenmektedir. Bu durumda gerçek anlamda bir editöryal bağımsızlıktan söz etmek zordur."

Zaman zaman bazı güç odaklarının yayınlar üzerinde etkisinin arttığı, hatta kimi yazarlara tahammül edemediklerinin görüldüğü belirtilen açıklamada, benzer nedenlerle geçmişte bazı yazarların yazılarına son veril-

yapıldığı şu yakın günlerde, örneğin "Avrupa Peyzajının Korunmasından Sorumlu Bakanlar" da 20-22 Ekim 2000'de İtalya'da düzenlenen konferansta bir araya geldiler. Konferansa katılan ve "Avrupa Peyzajı Sözleşmesi"ni de Türkiye adına imzalayan Çevre Bakanı Revzi Aytekin yurda dönüşünde şu açıklamayı yaptı: "Bu imzamızla AB kapılarını artık bize açarlar (...) yardım ederler (...), biz de tarihi değerlerimizi korumuş oluruz..." (Cumhuriyet, 23 Ekim 2000)

Bu imza ve açıklamayla birlikte, aynı zamanda "kentlerimizin tarihi ve doğal peyzajının korunmasından sorumlu" bakanımız olduğunu da öğrenmiş bulduğumuz Aytekin'in "bize yardım ederler" dediği "Avrupa katkısı" için de acaba ne yapmak gerekiyor?..

Geleceği planlamak
İşte bu sorunun yanıtı da 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü için seçilen ana tema olan "geleceği planlamak" erdeminde yatıyor. Çünkü, Avrupa Kentsel Şartı'nın da Türkiye'nin yine imzası olan "ortak Avrupa yaşamı" hedefine dönük öncelikli maddeleri arasındaki; "kentsel gelişmenin, geçmişe ait mimari ve peyzaj değerlerin korunarak sürdürüldüğü ve tarihsel dokuya uyumlu bir yapılaşmayı sağlayacak planlamayla yönlendirilmesi..." ilkesi, her geçen gün daha da önem kazanıyor...

Bakalım AB Katılım Belgesi'yle ilgili tartışmalarda siyasetçilerimiz ve medya işte bu "temel soruna" da değinecekler mi?.. Eğer, Çevre Bakanı'nın "AB'ye girme umuduydu"

zilen 'Merkez' dir. Çevrede dolaştığın zaman bir miktar oy alabilirsin, kıyısından köşesinden iktidara da gelebilirsin ama orada kalmazsın. Çevrenin geri kalmışlığını samimi olarak kırmayı istiyorsan yine gideceğin yer merkezdir. "Ben işimi çevreyle de görürüm" dediğin zaman radikal bir ufaklık olarak kalırsın. Yok Refah Partisi gibi uyanıklık eder de, "Ben merkeze gitmem, merkez bana gelsin" dersin o zaman da neler olur neler?..

MHP'nin merkeze doğru gittiği bir gerçek. Kötü örneklerden ders aldığı da bir gerçek. Devletle ve rejimle kavga ederek iktidara olamayacağını da bilincinde görünüyor. İktidara ortak olmanın çok şey demek olduğunu ancak her şey demek olmadığını da farketmiş durumda. Böyle giderse MHP'nin "merkez sağ"ın ana partisi olması işten bile değildir. Yeter ki şemsiyeyi ters yüz edecek bir hata yapmasın.

MHP'nin tırmanışı karşısında şimdi bazı sağ liderler, "Merkez dolu, yer yok" demeye başladılar. Aslında merkezin boş olduğunu biliyorlar. Bilmedikleri şu: Merkezde yer yoksa, MHP gelir, seni barajın altına iter ve yerine oturur.

hikmetb@ntv.com.tr

BENZEMEMLİK DUYURUSU

Ad Soyad benzerliğinden başka Hürriyet gazetesi çalışanı "Gazeteci Gülden Aydın" ile hiçbir ortak yanının olmadığını görülen lüzum üzerine işbu ilan ile KAMUOYUNA duyuruyorum.

TC Vatandaşı
GÜLDEN AYDIN

DÜNYA

EKONOMİ-POLİTİKA

REKLAM ORDİNOSU

TARİH: 11.11.2000

ORDİNO NO:.....

YAYIN METNİ: Sn. Gülden Hanım ? isareti yerleri soldurup ilanordinosunu per. farketmanızı rica ederim. Saygıları.

FİRMA ADI: Gülden Aydın
FATURA ADRESİ: Zeytinözü Cad. Şafak Apt. 2/4
AKATLAR/ETİLEL, VERGİ DAİRE 112 002 35800
ÜRÜN ADI: Düyü
YAYIN BÖLGESİ: Genel BÖLGE EKİ
YAYIN SAYFASI: 10 RENK DURUMU: S/B
YAYIN TARİHİ: 13.11.2000 P. 1.50
YAYIN EBADİ(S/CM): 2 x 10 BRÜT TL
BİRİM FİYATI: Malum AJANS KOM. KDV Tutarı

ORDİNOYU DÜZENLEYEN: TOPLAM: 150.000.000,00
ADI: D. Pınar Sahin
SOYADI: D. Pınar Sahin
İMZA:

ÖDEME ŞEKLİ: PEŞİN ☒ VADELİ ☐

İRTİBAT: ADI SOYADI: Gülden Aydın
TEL: 0212 2653158
F. 3511263

İLAN VEREN KURULUŞUN
KAŞE VE YETKİLİ İMZASI:
SÜRPRİZ
GÜLDEN AYDIN
Zeytinözü Cad. Şafak Apt.
No: 2/4 Akatlar - Etiler / İST.
Tel: 0212 265 70 34
Beşiktaş V.D. 112 002 3580

hızlı. "Günümüzün in-
sani mütebblis
olmuyor. Bizi
AB'ye almaya-
caklar, ne kadar
uğraşarak uğra-
sahın bu olma-
yacak. Bunu
kendileri de söy-
liyor. Yörede lider yetiştiriyor, doğru, ye-
tiştirme durumunda olanların da moralieri
bozuluyor. Yöremizin gelişmesinde Fil-
yos projisinin önemli rolü var. Bakanlar
Kurulu'nda KOBİ ve yarım kalmas yatırı-
mlar konusunda kararnamele var. On-
lar çıkacak. Bu kararnameler yöreye
önemli katkı sağlayacak.

hızlandırılacaktır.
■ Prof. Dr. Er-
doğan Altın: Dev-
letin elini atmadı-
ğı yerler var. Ga-
ziantep, Denizli,
Kütahya gibi. Oralarda özel sektör geliş-
miştir. Devletin çok el attığı yerlerde özel
girişimci kolay kolay çıkmaz. Özelleştir-
me, özel girişimciliği teşvik için son dere-
ce önemli.
■ Dr. Rüstü Bozkurt: Filyos projesi için
endüstrinin kritik noktada olması lazım.
Orada büyük düşünülmüştür. Filyos Li-
manı önemlidir. Filyos projesinde fizibili-
te çalışmasının da altını çizmek isterim.
Köylülükle köylüden yana olmayı avur-

Ziya Ünsal

hızlı. "Günümüzün in-
sani mütebblis
olmuyor. Bizi
AB'ye almaya-
caklar, ne kadar
uğraşarak uğra-
sahın bu olma-
yacak. Bunu
kendileri de söy-
liyor. Yörede lider yetiştiriyor, doğru, ye-
tiştirme durumunda olanların da moralieri
bozuluyor. Yöremizin gelişmesinde Fil-
yos projisinin önemli rolü var. Bakanlar
Kurulu'nda KOBİ ve yarım kalmas yatırı-
mlar konusunda kararnamele var. On-
lar çıkacak. Bu kararnameler yöreye
önemli katkı sağlayacak.

Boray Baycık

unma
rına
talep
/m

nda, özel
ün üreti-
tavunma-
klara bü-
ğu bildi-

avan Sa-
dim Kuru-
in Başo-
nay Baş-
uvveiler
in üreti-
rin dep-
elakeler
n ve kur-
kulland-

taşınabi-
in çeşitli
yerel yo-
rgan ta-
de eden
anştur:
uz ve ka-
na araç-
Böylece
e ve sivil
stek ol-
Bu rö-
dü afer-
ırtarma
nda kul-
lıhazlar
ektedir.
nakına
konula-
ilen ha-
ısrüksü-
nallı raf
anabili-
te olay
ek ara-
ları, bu
abilir."

Gazeteniz DÜNYA ve Çerkezköy TSO'nun düzenlediği panel çarşamba günü

"Düşük enflasyon ortamında ticari hayat" tartışılacak

İSTANBUL/ DÜNYA

DÜNYA Gazetesi'nin, Çerkezköy Ticaret ve Sanayi Odası'nın katkısıyla, Tekirdağ'ın Çerkezköy ilçesinde düzenlediği "Düşük Enflasyon Ortamında Ticaret ve Sanayi Hayatı ve Borsa" konulu panel çarşamba günü yapılacaktır.

Çerkezköy Mustafa Özbek Eğitim tesislerinde saat 15.00'de başlayacak olan panele DÜNYA Gazetesi İmtiyaz Sahibi ve Başyazarı Nezir Demir-kent, DÜNYA Gazetesi Genel Yönetmeni Osman S. Arolat, DÜNYA Gazetesi Bölge Koordinatörü Hasan Yılmaer, Çerkezköy Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Kılıç, I.U. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdoğan Altın, Prof. Dr. Umit Erol, ESBANK Yönetim Kurulu Üyesi Berran Kılıç konuşmacı olarak katılacak. Toplantıda Prof. Altın, "Dünyada düşük enflasyon neler yapılır", Prof. Erol "Enflasyonsuz orta-na tüccar ve sanayici na-sıl hazırlanmalı", Kılıç ise "Borsa" konusunda görüşlerini açıklayacaklar.

Çerkezköy Ticaret ve Sanayi Odası tarafından toplantıyla ilgili yapılan açıklamada enflasyonu düşürmeye yönelik politikaların, dünyanın her yerinde ciddi fedakarlıkları beraberinde getirdiği belirtilerek şu görüşlere yer verildi:
Enflasyonist beklentileri

kırmak gerekmektedir. Para programı ve anti enflasyonist karar tedbirlerinin başarıya ulaşmasında önemli olan, bakanın inancı ve toplumsal psikolojinin oluşturulup desteğe dönüştürülmesidir. Bunun yanında da özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği gereklidir."

BENZEMEZLİK DUYURUSU

Ad Soyad benzerliğinden başka Hürriyet gazetesi çalışanı "Gazeteci Gülden Aydın" ile hiçbir ortak yanının olmadığını görülen lüzum üzerine işbu ilan ile KAMUOYUNA duyuruyorum.

TC Vatandaşı
GÜLDEN AYDIN

VATANDAŞ (ESNAF) GÜLDEN AYDIN'ın T.C. BASIN KONSEYİ
YÜKSEK KURULUNA GAZETECİ GÜLDEN AYDIN HAKKINDA BAŞVURUSU
10-01-2001

"GÜLDEN AYDIN KRİZİ" başlıklı KONU ile geçen 2000 yılından sonra, 2001 yılının ilk günlerinde tekrar huzurundayız !
Bu sefer gazetelere yazdırdığı yazı başlıklarına "ADAŞIM BİR SUÇLU" dedirten gazeteci adaşım hakkında, "GAZETECİ GÜLDEN AYDIN'ın KRİZİ" diye KONU başlığını düzelterek başvuruyorum.

Aynı konuda Yüksek Kurulunuza Haziran 2000 ayında yaptığım başvurumun 6. saifesindeki satırlarımda "HAYAT AMACIM, GÜLDEN AYDIN OLARAK, TOPLUMDA İSİM YAPMA YOLUNDA BİR HIRSA HIÇBİRDİĞİ DÖNÜŞMEMİŞ OLDUĞU İÇİN, GAZETECİ ADAŞIMIN (Kendini ne pahasına olursa olsun sürekli gündemde ve güncel tutmak isteyen "özel" psikolojisinin ötesinde) BENİ İÇİNE ÇEKMEK İSTEDİĞİ KRİZ ORTAMINA GİRMEYE GAYRET EDEREK, İLİŞKİNİN KALİTESİNİ DAHA AKIL ALMAZ BOYUTLARA VARDIRMADAN" diyerek vurguladığım hususların ne kadar DOĞRU oldukları, arada geçen sürede olaylar ve belgeler bazında nerede ise yüzde yüz kanıtlanmış bulunmaktadır.

Birbirimizle hiç kıyaslanamayacağımız ve birbirimize hiç benzemediğimiz halde, ölçüp biçmek ve YARGILAYABİLMEK için, ebadı ve hacmi ile iyice büyütülen puntolarla haber yapılmış, resimlerimiz yanyana bastırılmış, KAMUOYU varılması istenen bir kanıya doğru itilmiştir. Hedef toplumun benden nefret etmesini sağlayarak, bir manada ölmeden toplum içinde yok edilmemdir. Kendini sürekli yüceltiren beni de aşağılama adına tüm kötü ünvanları ~~ayrılmaz ve sadece Türkiye'nin~~ Mata Harisi demeyi unutmamıştır.

Sayın Basın Konseyinin Değerli Üyeleri,
Sayın Genel Sekreter

"Gülden Aydın Krizi" başlıklı konunun en önemli maddesi "Uyuşturucu Kuryeliği" ile ilgili bölüm idi. Daha önceki başvurumda 6. Devlet Güvenlik Mahkemesinde halen devam etmektedir (Haziran 2000) diye bahsini ettiğim Dava, 1 Kasım 2000 tarihinde BERAAT etmem ile sonuçlanmıştır. (Karar belgelerinin tamamı ektedir.)

Geçen başvurumda vurguladığım ve BENİ GERÇEKTEN TANIYAN İNSANLARIN ve KURULUŞLARIN YAKİNE BİLDİKLERİ "YATIŞTIRICI TARZIM ve MİZACIM" GEREĞİ, BERAAT Kararının sonrasında (tüm Avukatlarımın ve bir çok Hukuk Danışmanının gazeteci Gülden Aydın'a karşı yüzde yüz kazanabileceğini ifade ettikleri bir Adli Davaya açmıyarak, bu arada genç ve samimi hisler besleyen gazeteci Ayşe Arman'ı da Adliye koridorlarına taşımak istemiyerek) başta Sayın Çetin ÖZEK Hoca olmak üzere birçok Uzman Kişi ile yaptığım görüşmeler sonucunda,

hem kendi lehime hemde gazeteci Gülden Hanım lehine olabilecek en en akılcı ve uzlaştırıcı yolu seçerek, özellikle kendisinin isim benzerliğinden dolayı gerek psikolojik gerekse sosyolojik açıdan SÖZDE en rahatsız olduğu KAMUOYUNA karşı, sadece gazete ilanları ile İKİMİZİN BENZEMEZLİĞİNİ duyurma yoluna gittim.

Basit delillerin bile en ince ayrıntılarına kadar araştırıldığı T.C. Devlet Güvenlik Mahkemesinde ki "Uyuşturucu Kuryeliği" davasından Aklanmış olarak Beraat eden bir kişi olmama rağmen,

"CUMHURİYET GAZETESİNDE Medya C Grubu,
DÜNYA GAZETESİNDE Sayın Nezir DEMİRKENT,
Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin BİZİM GAZETE sinde
Sayın Nail SİPAHIOĞLU"

ile yaptığım görüşmelerde, Avukatlarımda Resmi belgeler bazında katılımları ile yapılan uzun müzakerelerde, muhatap diğer kişinin "Gazeteci" sıfatından dolayı Konunun nasıl "sık bir elekten" geçirildiğini tasavvur edebilmemiz zor olmasa gerek !

Bugünkü Başvuruma neden olayları kronolojik olarak belirtecek olursam:

Metni ekte verilen "BENZEMEZLİK" ilanının 8 Kasım 2000 tarihli CUMHURİYET Gazetesinde yayınlandığı günlerde, ilanı yayınlamaya karar vermiş olmasına rağmen henüz yayınlamamış olan BİZİM GAZETEyi aradığımda, bana aynen : "Sizden özür dileriz.Konu bizleri aştı,maalesef Hürriyet Gazetesini karşımıza almak istemiyoruz. Sahibimiz Nail Güreli Doğan Medya Grubuna aittir. İlanınız baskıda iken durdurulmuştur, Size basılmış olanları gösterebiliriz !" denmiştir.

İlginc bir tesadüf eseri olarak,ilanımın Cumhuriyet Gazetesinde, aynı saifenin yan sütunlarında haber olarak verilen: "Basın Konseyi mahreçli-"Gazetecinin saygınlığı tartışılır oldu" ve TGC kökenli-"Medya çıkar ilişkileri içinde" yazıları ile yanyana yayınlanmış olmasıdır. BİZİM GAZETE yöneticilerinin bana telefonda dedikleri : " Gazeteci Gülden Hanım, Bizim de ilanınızı basacağımızı Cumhuriyet Gazetesinden duyup aradığında, dizilmiş baskıyı durdurmak istediğinde, kendisine Esnaf Gülden Aydın'a ait DGM -Beraat Kararlarını bizzat Gözümüzle gördük dememize rağmen,normal bir insan gibi değilde, mantık zincirinin halkalarından kopmuş bir çılgın gibi yapmış olduğu konuşmaların neticesinde baskı durdurulmuştur!" Sözlerini Sizlerinde duymanızı isterdim.

Bu şekilde bizzat T.C. nin vatandaşı olarak bende BASIN DÜNYASININ KENDİ İÇİNDE, GÜÇLÜNÜN HAKLI GÖSTERİLEBİLECEĞİ, HAKLI NIN GÜÇLÜ ve DOĞRU SAYILMIYACAĞI BİR "ÖZEL" SANSÜR SİSTEMİNİN İŞLEDİĞİNE tanık oluyordum.

Hemen akabinde, 11 Kasım 2001 tarihli Star gazetesinde (Gazete metni ektedir)

"GERÇEK GÜLDEN / SAHTE GÜLDEN",.... "ADAŞIM BİR SUÇLU"....

başlıklarını adeta dikte ettirerek, dün vermiş olduğu görevi kınanmasına sebep olduğu Ayşe Arman ve Hürriyet gazetesinden alarak, gene beni hiç tanımayan Esin Dalay'a ve Star gazetesine vermiştir.

Arkadaş ve eşin/dostun hatırına, "birbirinin çıkarına hizmet" yörüngeli dönen yafta haberlerle birbirlerini destekleyen,

halktan olan vatandaşın hor görülüp, kendi adlarını (girişte belirttiğim üzere; ne pahasına olursa olsun !) yukarıda ve gündemde tutan,

üzerine gidilecek asıl konuları yuvarlayarak sonuca ulaştırmadan geçiştiren,

büyük gibi görünen küçük haberlerle, küçük laflarla onları oyalyan,

ne yazık ki böylesine "gazeteci" olarak yaşamaya gitgide alışan,

Abdülhak Hamid'in Esberin deki beyt misali

"Pek hoştur Halka yaver olmak,
Zira sanırsız ki hepsi ahmak !"

gibi düşünen "Kartel Medyası" haline dönüşen "Gazeteci" örneğini sergilemişlerdir!
11 Kasım 2001 tarihli Star gazetesindeki hakkımdaki iddia (hatta iftira !) larla ilgili olarak söyleyeceklerim sade ve sadece şudur:

"KENDİNİ ve Toplumdaki Yerini BİLEN BİRİ olarak, savunma amaçlı tek bir kelime kullanmaya ihtiyacım yoktur! Üstelik Toplumsal içerikli Uyuşturucu Kuryeliğim konusunda resmen ve alenen Beraat etmiş olmama rağmen.."

"Düşük Benlik" duygusuyla, ne şekilde ve nereden saldıracağını şaşırmış bu hanımdan başka kimseylede başım dertte değildir !

Akıl süzgecinden geçirebilmek, Sizleri de üzerinde düşünmeğe mecbur bırakmak için şu soruları sorsam:

-Kim, Hangi "Kırlı işini" yaparken, "Ben Gazeteciyim" diye kendini takdim edebilir ki, bu kırlı işi kabul görsün..?

-Hangi Hayat Kadını "bu işi" icra ederken asıl adını-soyadını kullanır ? Üstüne üstlük "Gazeteciyim, ek iş olarak fuhuş yapmaktayım " der ?

Bu yaftaları ben mantık süzgecimden geçiremiyorum.

Bu son yazıyla, ben artık parmağım ağızımda kalmış olarak, bu hanımın benden ne istediğini, bu öfke ve kinin ağır tahrikle, bizi nereye sürükleyebileceğini düşünmekteyim.

Olayların Kronolojik seyrinde son olarak da Star gazetesinde yukarıda bahisi geçen yazının 11 Kasım 2000 günü yayınlanmasından hemen sonra **Dünya gazetesinde** (kendisi ile görüştüğüm bizzat Sayın Nezih Demirkent idi.) beklemekte olan "**Benzemezlik**" ilanım, **bu sefer kendileri tarafından "hiç bir şek ve şüphemiz" kalmamıştır açıklaması ile 13 Kasım 2000 tarihinde Dünya gazetesi tarafından da yayınlanmıştır.** (Gazete metni ektedir)

**Sayın Basın Konseyinin Değerli Üyeleri,
Sayın Genel Sekreter,**

Müsaadenizle, iki kez gazeteci arkadaşlarını kullanarak, "SAHTE GÜLDEN AYDIN'dan", 10 senedir hiç tanımadığı ve bizzat hiç karşılaşmadığı BENDEN, hastalık derecesinde rahatsız olduğunu eline geçirdiği her vesileyle bağırırarcasına, feryat ederek açıklayan Gülden hanımın hem halet-i ruhiyesini, hem de saygın bir meslek dalı olan gazeteciliği nasıl icra ettiğini sorgulamak durumundayım...

Star gazetesindeki yazıda, "Benzemezlik" ilanımı kendi krizi için "Bardağı taşıran son damla" olarak nitelemiş, oysa Dünya gazetesindeki Sağduyulu gazeteciler için Bardağı taşıran son damla, artık bizzat tanıdıkları benimle ilgili olarak Star gazetesinde çıkan "Adaşım bir Suçlu" başlıklı yazı olmuştur.

Star gazetesinde hakkımda yinelediği eski iddialarına Konseyinize yaptığım ilk Başvurumda, "konu-belge" bazında açıklık getirmiştım. Sadece isim belirtip eylem yüklediği için, yazının dördüncü paragrafındaki iddiaya açıklık getireceğim.

Ömrümde ismini ilk olarak adı geçen yazıda duyduğum Hikmet Sevcan ile ilgili yaptığım araştırmada, kendisinin Devlet ihalesine uyuşturucu karıştırdığı ve Eroin suçundan dolayı halen Bayrampaşa Cezaevinde tutuklu bulunduğunu, gazeteci Gülden hanımın kendisi ile ilgili haberi 1992-93 yıllarında yaptığını öğrendim.

Aradan geçen yıllar sonrasında benim adımın ilk kez 16 Ocak 1999 itibarı ile gazetelerde birden "**Kokain Operasyonu**" başlıkları altında geçmesi üzerine aynı haberi tutukevinde okuyan Hikmet Sevcan'ın isim benzerliği altında, kendisini yıllar önce haber yapan Gülden hanımla aynı kişi sanıp ilgili faksı 1999 yılının mezkûr aylarında Hürriyet gazetesine çektiğinde, benimle ilgili "**herşeyden haberi olan**" gazeteci Gülden hanım faksda kastedilen kişinin kendisi olmadığını pekala biliyordu.

Stardaki yazısında "Ne demek istediğini bir yıl sonra öğrendik", ibaresini kullanmakla tarihleri çarpıtıp kendi ifadelerini destekleyen bir belge haline getirmek istemesi bir yana, okuyucu da hayret uyandırarak kavram kargaşalığı çağrıştırmaktadır.

Aylardır süren iddialarını ispat etmek kendisine düşerken, Star gazetesinde "Adaşım bir suçlu.., Dava devam ediyor" diyerek, 1 Kasım 2000'de Beraat ettiğimi en azından Bizim Gazete de Sayın Nail Sipahioğlu'ndan 9 Kasım 2000 günü öğrenmiş olmasına rağmen, ısrarla 11 Kasım 2000 günü yazdırtması, gerçekleri çarpıtarak Beyaz olanı Siyah göstermesi, asıl kendi yaratılış kişiliğini göstermesi bakımından çok somut bir delil hatta ispattır.

Her iki yazısında yaptırdığı hikayeler benim değil onun masallarıdır. Bu masalın kötü ve öcü dev ben edilmişsem, düşük benlik duygusu ile cüceside kendi olmaktadır.

**Benimsediği bu pervasız üslup ile Bana ahlaksız,
Sizlere de çanakçı diyen bu hanım,**

aslında rahmetli Behice Boran'ın gözde talebesi olan Felsefe hocası annem Vechiye Alisbah ve baba bildiğim Osman Alisbah'ın (annemin ikinci evliliği 1970 yılında rahmetli Hulki Alisbah'ın amcazadesi ile olmuştur.) terbiyesinde yetişen, Dünya görüşü- Kültürel birikimi ve Yaşam biçimi ile onun okur kitlesinin, kendi tabiriyle "cici beylerinin" dikkatini çeken ikinci bir Gülten Aydın'a duyduğu kıskançlığı ile avaz avaz bağırır. . .

Bir anayasa düsturu olan, "Magna Carta" da dahi bir insanın mevcut kanunlar çerçevesinde tevkif edilse bile, suçu sabitlenmemişse, kanun dışı insan olarak ilan edilemeyeceği esas olarak geçer. M.S. 1200 yıllarından bu yana İnsan Haklarının en temel direği olan bu kalkanı bile bana çok görmüş, sanık iskemlesindeki resimle hafızalara kazımak istemiştir. İnsanların Mahkeme huzurunda yargılanmaları esnasında onların suçlu ilan edilmesindeki adaletsizliği en iyi derecede kendisinin 15 yıllık gazeteci olması nedeni ile bilmesi gerekmektedir.

Bütün bu olaylardan sonra, "uğradığı haksızlığı tüm beynine ve kalbine saplanmış acı bir kurşun gibi hisseden" bir insan olarak kalkıp Star gazetesine gittiğimde Gazetenin "Hukuk" Danışmanları aynen şu lisanı kullanmışlardır: " Biz buna GEÇİRME Haber deriz ! Bizi Mahkemeye verin. Biz Size bunu ÖDERİZ !

Donmuş bir halde sadece şunları söyleyebildim: "HAYATIMI ÇALARKEN BANA NEYİ ÖDEYEBİLİRSİNİZ..!"

Buna rağmen Star gazetesine 25 Aralık 2000 günü Noter kanalı ve Avukatımın kanalı ile göndermiş bulunduğum "Açıklama ve Tekzip" içerikli yazımda cevabsız kalmıştır. (Belgesi ektedir)

**Sayın Basın Konseyinin Değerli Üyeleri,
Sayın Genel Sekreter,**

Artık aşınası olduğum BASIN MESLEK İLKELERİ (BİM) doğrultusunda bu Başvurumu da kendim hazırlayarak belgelerle birlikte tetkiklerinize sunmuş bulunuyorum.

16 Ana Madde den oluşan B.M.İ.nin birkaç Maddesi dışında tüm ilkelerin ihlal edilmiş oldukları apaçık ortadadır.

Genede ağırlıklı olarak

Madde 4: Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelerle yer verilemez.

Madde 6: Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanamaz.

Madde 9: Suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse "suçlu" ilan edilemez.

Madde10: Yasaların suç saydığı eylemler, gerçek olduğuna inandırıcı makul nedenler bulunmadıkça kimseye atfedilemez.

Madde12: Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır.

Madde16: Basın Organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar.

ASIL GERÇEKLER HEP "AYDINLIK" LIKTIR, KARARTILAMAZLAR...

DOĞUMUMDAN BERİ ŞEREFE TAŞIDIĞIM GÜLDEN AYDIN İSİM VE (ÖZELLİKLE) SOYADIMI ÖLÜMÜME KADAR İNANÇLA TAŞIYACAĞIMDAN...

ASIL "GÖNLÜ AYDIN" OLANIN "GÜNA AYDINDIR" (Anonim)

SAYGILARIMLA

Vatandaş Gülden AYDIN

BASIN KONSEYİ ÜYELER KURULUNA SUNULAN YILLIK RAPOR (2001)

BASIN KONSEYİ YÜKSEK KURULU, GÜLDEN AYDIN'IN BAŞVURUSU ÜZERİNE STAR GAZETESİ VE ESİN DALAY'IN "KINANMASINA" KARAR VERDİ

Star gazetesinin 11 Kasım 2000 tarihli nüshasında yayınlanan "Adaşım bir suçlu" başlıklı haberle ilgili olarak vatandaş Gülden Aydın'ın başvurusunu değerlendiren Yüksek Kurul, aşağıdaki gerekçelerle Star gazetesi ile muhabir Esin DALAY'ın "kınanmasına" karar verdi.

Şikayet konusu haberde "Gazeteci Gülden Aydın'ın ismiyle başı dertte. Dolandırıcı ve uyuşturucu kaçakçısı olduğu iddia edilen adası, yaptığı her kirli işte onun 'gazeteci kimliğini' kullanıyor" girişi yapılarak şikayet başvurusunda bulunan vatandaş Gülden Aydın'ın fotoğrafının bulunduğu bölümde Aydın için "İç çamaşırı pazarlamacı. Ama dolandırıcı, hayat kadını, şantajcı olduğu iddia ediliyor: 1999'da uyuşturucu kuryeliği yaparken yakalandı. Bir süre cezaevinde yattı. Dava devam ediyor. ...Bu kadın evli erkeklerle yatıyor, sonra şantaj yapıyor. Bir sürü kirli işe bulaşmış." ifadeleri geçmektedir.

Basın Konseyi Yüksek Kurulu, incelemesinde şikayet konusu haberde atılan ve suçlamaları doğrulayan herhangi bir kanıt gösterilmemiş olduğunu dikkate almış ve "Kişileri ve kuruluşları eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelerle yer verilemez." içerikli 4, "Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanamaz." içerikli 6, "Yasaların suç saydığı eylemler, gerçek olduğuna inandırıcı makul nedenler bulunmadıkça kimseye atfedilemez." içerikli 10. ve "Basın organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar." içerikli 16. maddelerinin ihlal edildiği sonucuna vararak Star gazetesi ve muhabir Esin DALAY'ın "kınanmasına" oy birliği ile karar vermiştir. (BKYK/2001/030)

BASIN KONSEYİ YÜKSEK KURULU, BM HOLDİNG'İN BAŞVURUSU ÜZERİNE HÜRRIYET GAZETESİNİN "UYARILMASINA" KARAR VERDİ

Hürriyet gazetesinin 16 ve 22 Ocak tarihli nüshalarında yayınlanan Ulaş Özdemir/DHA kaynaklı, "Olmadı Sayın Vali" ve "Skandal fırtınası" başlıklı haberlerle ilgili olarak BM Holding'in başvurusunu değerlendiren Yüksek Kurul, şikayetçinin "cevap hakkına" saygı gösterilmediği için Hürriyet gazetesinin "uyarılmasına" karar verdi.

Av. Mehmet ÖZÇELİK
Av. Çetin BAYDEMİR
Şif. Av. Ayca ASILTÜRK

12.5.2001

BEYOĞLU 37. NOTERLİĞİNE

KEŞİDECI : Gülden AYDIN
VEKİLİ : Av. Mehmet ÖZÇELİK (Adres başlıktadır.)
MUHATAPLAR : 1- Star Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğü
Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık San. A. Ş.
Mehmet Akif Mah. İnönü Cad. Basın Ekspres Yolu Star Sk. No 2
İkitelli/İstanbul
2- Esin DALAY (Aynı adres)
KONUSU : Düzeltme yazısının Star Gazetesi'nde yayımlanması bildirimidir

AÇIKL/MA VE DÜZELTME:

Sayın Star Gazetesi Yazı İşleri Sorumlu Müdürüne ve Sayın Star Gazetesi Muhabiri Esin Dalay'a bildiririz:

Star Gazetesi'nin 11 Kasım 2000 tarihli sayısında yer alan Esin Dalay imzalı ve "Adaşım Bir Suçlu" başlıklı yazısında, gazeteciliğin amacı olan gerçekleri bulup bizzat, abartmadan kamuoyuna yansıtmayı hedef alırken uyulması gereken pek çok temel basın meslek ilkesi çiğnenmiş ve bu ilkelere zedelenmesiyle birlikte onuruya yaşam mücadelesi veren bir kadın belki de bütün hayatı boyunca değiştiremeyeceği bir şekilde karanlanmıştır.

Öncelikle yazıya büyük puntolarla verilen "adaşım bir suçlu" başlığı ile basın meslek ilkelerinden "suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse suçlu ilan edilemez" ilkesi çiğnenmiştir. Evet Gülden Aydın hakkında uyuşturucu kaçakçılığından bir dava açılmıştır. Fakat bu davadan beraat etmiş ve aklanmıştır. Üstelik beraat tarihi 01.11.2000'dir. Söz konusu yazı ise 11.11.2000 tarihinde yayınlanmıştır. Yani muvakkilimizin suçsuzluğu yargı kararı ile saptandıktan on gün sonra. Böylece bir ilke daha çiğnenmiştir: "Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanamaz" Yazının yayınlanmasından önce beraat etmiş olan bir kişiyi, araştırmadan, soruşturmadan suçlu ilan etmek gazetecilik sorumluluğuyla bağdaşmamaktadır.

Büyük başlık altında yer alan alt başlıkta ise "dolandırıcı ve uyuşturucu kaçakçısı olduğu iddia edilen adası, yaptığı her kirli işte onun gazeteci kimliğini kullanıyor" denmiştir. Bu ifade de gerçekle uyuşmamaktadır.

Adres: Dışişleri Cad. 19. Kat, Beşiktaş, İstanbul
Tic. Sic. No: 27533/1990
Tic. Sic. No: 27533/1990
Tic. Sic. No: 27533/1990

Korkarım biz de Afganistan modeli ilerliyoruz. Afganistan'ın başına gelenleri unutmak mümkün müdür; bütün sinemaları, radyo ve televizyonları kapatılmıştı. Mağara devrinde insanın his ve düşünce dünyasını resimle ifade etmesi sanatın i   d sel olduğunu gösterir. 16. yüzyılda Kızılderiilerde dumanla haberleşme vardı. Günümüzde ifade özgürlüğüne müdahele edilmesi “nereden nereye” geldiğinin ispatıdır. İnsanı akıldan, duygudan uzaklaştırıp robot-k le, k le-robot hâline getiren teferruatlandırılmış dinlerdir. Dinledikten sonra beni ve diğer karakterleri onlar yazmalıydı. Çocuklu un korku ve acılarını, insanın irade dışı davranışlarını, kontrol edemediği hırslarını, ölçümlenerek belirginle tirilemeyen hesap ılık ve  ıkar ılıklarını büyük bir vakar, onur ve gurur ‘takınma desteği’ ile defolarını saklayabilenleri, kendi amaçlarına başkalarını ustalıklı araç yapanları Tolstoy’dan iyi anlatan tanımadım... Ya adı ı  a da, “İnsan et yemeden yaşayıp sağlıklı olabilir, et yerse, sırf iştahını tatmin etmek için hayvanların öldürülmesinde payı olur ve böyle davranmak ahlaksızlıktır” diyen bir fikir adamı olu u, benim de onun dizleri dibine   kmemi fazlasıyla mümkün kılmaktadır. Eğer gazeteci olsaydım, herhangi bir hükümet adamına, bir centilme-

ne, bir beyefendiye “hiç âşık olup olmadığını” sormak yerine, 24 katrilyon deprem parası ile ne gibi bir hazırlık yapıldığını sormayı tercih ederdim. Bu ülke, bu gelecek, bu paralar, bu hayat bizim değil miydi?

Anneannemin hiç erkek evladı olmadığı için Vedia Teyzem küçük oğluna babasının ismini verdi, “Sabri”. Dedemizin ismi onunla devam ediyor. O, benim Yoldaş Sabri’m şimdi. Büyük teyzemin ikinci oğlu Sabri, ben ve küçük teyzemin kızı Zübeyde, hemen hemen aynı yaştayız. Üç kız da sözleşmiş gibi peş peşe doğmuşlar. Anneannem oradan oraya koşuşturmakta bir hâl olmuş. Kurbanlar çifte çifte kesilmiş, anneannemin çıkınındaki altınlardan kızlarına ve torunlarına ayrılmış ama anneannem yerine yenilerini koymuştur, çünkü bu eve her ay dolaplardan para geliyor! Dedem bu dolaplardan gelen paraların çetelesini tutuyor, şu şu kadar, bu bu kadar. Cümlelerinin başı hep şöyle: “Hanım dolaplardan gelen parayla”, “Dolaplardan para gelsin” “Dolapların parasını...” “Bonolar yatırılmış mı?” Bizim evin dolapları para veriyor demek ki!

Evde iki gardırop var, gardıroplardan biri anneannemin yatak odasında, diğeri annemle benim yattığımız odadaki tek büyük kapılı, kapısında boydan boya görkemli taş aynası, tepesinde iki büyük yuvarlak topu olan, başlıklı, koyu cilalı olan antika dolap. Bunlardan para geliyor! Para gelince dedem bankaya, anneannem de Kapalıçarşı’ya veya ayaklı kalorifer bakmaya Karaköy’e koşuyor. Bu durum gün be gün ilgimi çekmeye başlıyor; dünyayı açan anahtarın para olduğunun farkındayım. Bir sabah uyandığımda yatak odamızdaki aynalı dolabın önündeki yatakta uzun zaman oturuyorum ve dolaba bakıyorum, bu dolap neresinden para veriyordu? Bana da verir umudu içindeyim; nasıl guguklu saatin kuşunun çıkış anını bekliyorsam “dolaplardan gelen parayı da” öyle bekliyorum, kendime topuklu ve pullu bir terlik alacağım, fakat bizim dolaptan hiç ses yok, odadaki tek ses annemin Vedia Teyzemin gelişi ile atılacak olan ceviz sandığının içindeki kurdun akşamları başlayan tıkırtısı. Belki aybaşı değildir, aybaşını beklemeliyim. Alt kattaki kiracılarımız kirayı getirip verdiler, demek ki aybaşı geldi, aşağı bahçeye inmekten vazgeçtim, dolapların önünde her gün nöbetteyim, aynalı dolaptan daha umutluyum, sabırla bekliyorum. Belki de aynalara bakma merakım bugünlerde başladı. Aynada günden güne üzüntüden solan yüzümü seyrederek onca gün sabırla ve umutla nöbet beklediğimi hatırlıyorum, fakat dedemin “Hanım, dolapların parası geldi!” dediğini duyduğumda artık bezmiştim. Guguklu saatin kuşunu yakalayamadığım

gibi dolabın da para verişini yakalayamamıştım. Bende para hırsı böyle başladı. Diğer ay anneannemin kayısı renkli odasının kapakları bombeli gardırobunun önünde bekliyorum fakat bu “dolap” da bana para vermiyor. Sabrımın sonunda bana kalan sadece öfke. Öfkeliyim! Paraya ilk öfkem de o zaman başladı. Dedeme veya anneanneme veriyorlar, bana vermiyorlardı, bu kadar haksızlık olmazdı! Benim de almak istediğim şeyler var. Bir kere Hilmi Amcamların gece lambası olan beyaz vapurundan kesinlikle bir tane almam lazım. Sonra kendime topuklu pabuçlar, işli terlikler alacağım, renkli rafyadan örülmüş çok şık bir çanta istiyorum, bu çantanın içinde bozuk paralarımın şıkırtısını duyacağım ikinci bir para çantam olmalı, ayrıca rujum ve pudrierim de olmalı. Artık bekleyemeyeceğim, dolapları iyice bir kolaçan etmem ve içlerindeki o deste deste paraları bulmam lazım! İki dolabın da altını üstüne getiriyorum ama öyle mor mor desteler yok; kürkler, eldivenler, eşarplar, şallar, mendiller, kumaşlar, kutular, dantel yakalar, yün takımlar, paltolar arasında boğulacağım, para mara yok! Müthiş bir yıkıntı içindeyim. Ümitsizlik yavaş yavaş çocuk dünyamda bir kaybetme duygusuna dönüşüyordu. Anneannem bir hışım içeri girip yarı belime kadar dolabın içinde olan bedenimi tutup çekiyor, “Ne yapıyorsun orada bakiiiiiiim sen? Karıştırma oraları! Ne arıyorsun bana söyle!” diye çıkışıyor. “Ne arayacağım? Tabii ki para arıyorum!” diyemiyorum. “Para arama hayatınız ne zaman başladı?” diye sorsanız, “Dört buçuk beş yaşında” diye cevap verirdim. Sormadınız! Bu paralı evde bir tek ben parasızdım, siz bunun ne demek olduğunu anlayamazsınız. Evin iki dolabı daha vardı, ama onlar orta halli görünüyorlardı, bize her aybaşı para veriyor olamazlardı, hem onların içinde ne para kokusu vardı, ne de parfüm. Bu para meselesi yüzünden ne bedbahttım bir bilerseniz.

Salihli’de evli olan teyzem, kocası ve iki kızıyla yaz tatilleri için bize geldiğinde bu evin sevinç çığlıklarıyla nasıl dolup taşıtığını, mutluluktan nasıl neşeye boğulduğunu size anlatabilmek için ne yazabilirim? “*Kuş sesleri ovalara yayılır/ İnsan buna hayran olur bayılır*”! Evet, biz torunlar Daltonlar gibi peş peşe dizilir, kız olmamıza rağmen masanın etrafında marşlar söyleyerek askercilik oynardık, “her Türk asker doğar” sözü bu olmalıydı. Ev çocuk yuvası gibi, altından girip üstünden çıkmadığımız delik yok. Anneannem hepimiz için renkli minderler dikmişti; sarı, yeşil, turuncu; buna rağmen bizleri kandıramamış, sandalyelere oturtamamıştı, bir lokma alıp masanın etrafında dönüp duruyoruz. Ağzımız boşalınca yine annelerimizin yanına gidip birer lokma daha alıyoruz. Bazen şaşırtmaca oyun yapı-

yoruz, Zübeyde benim anneme, bense Beria Teyzeme gidiyoruz, Rüveyde hanım hanımcık annesinin önünde sırasını bekliyor. Hep beraber yemek yediğimiz sofranın etrafındakilerin sevinçli seslerini hiçbir zaman unutamadım, unutulacak gibi değildi ve her evde duyulabilecek türden de değildi. Evet, bu evde hayat dörtünce, yorgandaki atlarımız gibi coşkuyla dolu dolu yaşıyordu. Hakiki bilgiden gelen fikrî gıda, ağızdan alınan sağlıklı gıda, her ikisi de kaliteliyse, ruhi gıda kendiliğinden “üstün iyi” olarak ortaya çıkıyordu. Yeter ki yemeğiniz sevgiyle pişirilsin, anlayışla demlensin, huzurla yenilsin... Annem keyifliyse iki mısra okuyuverir: “Baharın çiçeğini mi, yoksa güzün meyvesini mi istersin?/ Seni heyecanlandıranı mı, yoksa doyurup besleyeni mi istersin?” Anneannem yemek tarifi verir, dedem kullandığı teşbih ve istiarelerin hususiyetlerinden bahseder, eniştem “Komünizm yaratıcı değildir ama inanılmaz inat ve sadakatle büyük takipçidir!” der, Vedia Teyzem ise “Asalet gün be gün azalıyor!” derdi. Sonra ortaya bir tabak dolusu can erik, pembe-beyaz Yarımca kirazı ve zerdali dolu tabak geldi miydi, bütün sesler birbirine karışır, dolu ağızlardan hiçbir şey anlaşılmazdı. Son sözü yine annem söylerdi: “Yapılması doğru olmayan şeyleri ara sıra yapmak insanların gelişmelerine fayda sağlar.” Evimizdeki nüfus gitgide artınca, taharet bezi işi, o yazdan sonra tarihe karışacak ve herkes deste deste sarı tuvalet kağıtlarını kullanmaya başladığında tuvalet tıkanmaları yaşanacak, Mehmet Efendi’ye aşağıda bir sürü iş çıkacaktı...

Biz annemle 1957 yazından beri sürekli bu evde yaşıyoruz, ondan öncesini şimdilik hiç bilmiyorum. Annemin karnında olduğum günlerde babamla bu eve gelişi gidişlerimizi sonraları annem anlatacak, ondan öğreneceğim. Ben kendimi bildiğim günden beri bu evde yaşıyorum. Bu evin odalarında, banyosunda, mutfağında, balkonlarında, merdivenlerinde, bahçesinde ve dedemle anneannemin kollarında büyümekteyim. Dedemi önce, anneannemi ise daha sonra yazdığımı fark ettim birden, çünkü anneannem çok meşgul, kendine ayırdığı “hususî” vakitleri oluyor onun da, ben daha çok dedemin kucağında, hem laf aramızda ben dedemi daha çok seviyorum, dedem de ben de anneannemden biraz korkuyoruz.

Bu eve annemle benim gelişimden bir süre sonra dönecek olan büyük teyzemin dedemin en sevdiği evladı olduğunu ve bu evin önce dedemle anneannemin, sonra da Vedia Teyzemin olduğunu hissedeceğim günler olacak. Vedia Teyzem bir çarîçe edası içinde dönmüştü babasının sarayına ve kesinlikle anneannemden sonra sarayın ilk sözcüsü olmuştu. Annem ablasına gereken önceliğin tanınması konusunda son derece anlayışlı dav-

Vedia Teyzem ve Muhsin Eniştem'in Ayvalık'taki evlerinin önünde

ranmış, birlikteliğimizde ev içinde en küçük bir sorun çıkmamıştı. O tarihlerde küçük teyzem Beria, eniştem ve iki kızı Zübeyde ile Rüveyde bize yaz tatillerinde “misafir gelenlerdi”, ancak yıllar sonra ailenin devam eden trajedisinde bu küçük köşkün, bana göre kâşanemizin (süslü ve gösterişli ev anlamıyla kullanıyorum) üç kız evlada eşit bölünmesi gerekirken bazı nedenlerle yarısından fazlası Beria Teyzeme geçecek ve bu haksız olay üç kızın çocuklarının birbirinden yıllarca kopmasına sebep olacak. Beria Teyzem, adeta babaevine dönen iki kız kardeşinden o evi kullanmalarının bedelini söküp alacak. Oysa gerçek tam olarak böyle miydi? Anneannem, Beria Teyzeme o günlerde bunun karşılığını vermemiş, ödememiş olabilir miydi? Vedia Teyzemin gelin gittiği Ayvalık’tan dönüp babaevine katılmasıyla tey-

zem, annem, ben, anneannem ve dedem o tarih için uzunca sandığım bir süre birlikte yaşayıp “biz” olacağız. Ama yıllar geçtikçe ben bu evden, şartlar gereği, uzaklara düşecek, “öteki”, “bir başkası” durumunda kalacağım, üvey annem tarafından, ait olduğum ev, ait olduğum aile unutturulmak üzere bir dizi bellek silme işleminden geçirileceğim. Oysa bu evde, bu bahçede, bu odalarda en çok yaşayan ve dedemin kucağında büyüyen, dedemin yatağında atlı yorganında en çok uyuyan torun bendim. Üstelik adımlı bu evin ön bahçesinin güllerinden almış, Pendik’in beyaz gülü iken... İşte böyle... Bazen halkanın tam göbeği iken, bir bakıyorsunuz dış kapının mandalı-sınız. Hayat ne kadar ilginç; ait olmadığınız birçok kimlik giydiriveriyor üzerinize, kader bazılarının iddia ettiği gibi kendi elimizde olabilseydi, ben bu evden hiçbir yere ayrılmaz, bu evin, Pendik’in beyaz gülü kalarak, Vedia Teyzem gibi kuruyup dökülene dek orada, hatta dedemle anneannemin, Vedia Teyzemin yanlarına gömülene dek, evimize hiç el sürdürmeden, aynı eski hâliyle muhafaza ederek yaşadım ...

Sabahları dedemin güllerini koklayarak bahçede gezinmek, palmyeleri-mizin altında şezlongumda oturup kitabımı okumak, akşamüstleri kame-riyede anneannemi anarak limonlu çayımı içmek, sonra gecenin safir laci-verdine yürümek, evin odalarında sabahlıklarım dolaşarak kepenk-leri bir bir kapatmak, Vedia Teyzem gibi aynalarda kendimi seyrederek gece tuvaletimi tamamlamak, sonra uykunun kollarına kendimi bırak-mak isterdim. Niçin garipsediniz? Gökyüzü bile kendisini denizin üze-rinde seyreder, rüzgâr ise uçuşarak gezinir de keyiflenir.

Uykudan uyandığımda anneanne-me seslenmekteyim ama önce de-dem duyup geliyor, anneannem ya balkonlardan birinde, ya bahçede, ya mutfakta, annem de gezmele-rde! Annem yine beni bırakıp gitmiş işte! Füzuzan Teyzemle Kadıköy va-pur iskelesinde buluşup, Beyoğlu’na

*Bir zamanların mesut mutlu
Aydınlık'ında Vedia teyzem, annem ve
anneannem komşularıyla*

gitmiş olabilirler, oradan da belki başka yerlere giderler, onların geniş bir arkadaş muhiti var. Füzuzan Teyzem, Zeynep Kâmil Hastanesi’nin Başhe-kimi olarak tanınan Dr. Fahri Atabek’in kız kardeşi. Bir kardeşleri daha var, Fahir Amca, o ise asker, fazla ciddi... Füzuzan Teyzemle annem Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü’nden arkadaş. Annem eğer vazifesini kendisinden daha fazla önemsememiş olsaydı ve doğum izni alıp İzmit’ten babaevi İstanbul Pendik’e gelebilseymiş, beni Fahri Amcam doğurtacaktı. O zaman adımın önünde ya da ortasında Zeynep ismi olacakmış, yoksa Fahri Amcam ayıp olurmuş. Fahri Amcam Başbakan Menderes’in ‘bebek’ davasında, bazı problemler yaşamış olan doktor am-cası, Annem, Füzuzan Teyzem ve Fahri Amcam birlikte geziyorlar, gazino-lara ses sanatçıları dinlemeye gidiyorlar. Ama benim annem vazifesine o kadar düşünmüş ki hamileliğinde son güne kadar kürsü başındaymış, öğrencilerinin dersleri boş geçmesin, öğretmensiz kalmasınlar, müfredatı yıl sonuna kadar eksiksiz tamamlayabilsinler diye izin kullanmamış. Sancısı bir gece ansızın tutuvermiş, o zamanın İzmit-İstanbul yolu, Türkiye’nin en çok kaza olan yoluymuş, yola çıkmaya korkmuş... Anneannem, Gazinocu Hilmi Amcamın tahsis ettiği bir arabayla derhal İzmit’e hareket etmiş. Bu nedenle yedi göbek İstanbullu bir aileye mensupken, annemin vazife aşkı ve sorumluluğu dolayısı ile İzmit Devlet Hastanesi’nde doğup, İzmitli ola-rak kayda geçmişim. Üstelik ismim de sadece Gülden olmuş, kader işte!.. Gülden Zeynep Aydın olsaydım belki de benden sonra doğmuş bir başka hanımefendinin taklidi veya sahtesi olarak gösterilemeyecektim. İzmit’le bütün ilişkim pişmaniye sevmek ve annemin İzmit Lisesi anılarına sahip olmaktan öteye gitmiyor. Açıkçası bu duruma biraz içerliyorum. İzmitli olmak değil beni rahatsız eden; İstanbullu olup da yaban elden göç almış taşralı biri gibi gösterilmek, hani İstanbul’luyum diye övünen birçok kişi-nin yanında İstanbullu değilmiş gibi sayılmak... “Olur mu? Böyle olur mu? Kardeş kardeşi vurur mu? Kahrolası!” Gerisini hatırlamıyorum. Herkes pür dikkat kesilmiş radyonun başında; dedem neredeyse radyonun içine girecek ya da radyoyu kucağına alacak... Radyoda birisi sürekli konuşuyor, hep aynı ses. Fahri Amcam yanında başka amcalarla birlikte sık sık Pendik’e dedemle konuşmaya gelip gidiyor, birlikte yazıyorlar çiziyor, notlar alıyor-lar, mahkemede savunması dedemden aldığı görüşler doğrultusunda yapı-lacak.

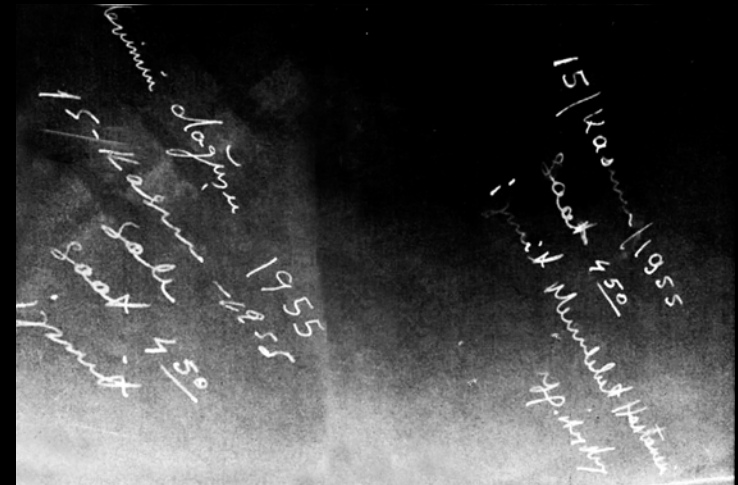
Füruzan Teyzemle annesi Rana Teyze sık sık çaya geliyorlar. Hiç gitmediğimiz bir adadan bahsediliyor, "Yassıada". Pek çok adaya akşam yemeğine, pikniğe, ziyaretlere gitmemize rağmen biz o adaya hiç gitmedik. Ben de çok meşgulüm o günlerde! Neyle dersiniz? Holdeki saatlerle, gardıroplarla, bahçeyle ve anneannemin peşinde ikramlarla uğraşıyorum. Aynı günlerde annem büyük bir öfke seli içinde ateşli konuşmalar yapıyor. Dedem sinirleniyor, "Kızım bunları her yerde bu şekilde konuşmaktan vazgeç" diyor. Annemde "vazgeçme" programı yok. Hükümetle arası yok, askerleri de sevmiyor, cumhurbaşkanımızı da müsrif buluyor; "Mahvettiler, mahvettiler ülkeyi, Halk Partisi tam bir burjuva ve aristokrat partisi olup çıktı; partiyi kendilerine göre şekillendirdiler" diye söyleniyor. "Bağımsızlığımızı kaybediyoruz, sömürge oluyoruz." Anneme göre, hükümet kötü, askerler kötü, Halk Partisi kötü, cumhurbaşkanı kötü; ülkede iyi ve sağlam hiçbir şeyin kalmadığını söylüyordu. Oysa Pendik evimiz, bahçemiz, komşularımız, dostlarımız, her şey ne kadar güzel ve harikulâdeydi benim için... Annemi anlayamıyorum neden bu kadar şikâyetçi, benim annem zor anlaşılanlardan. Bir de benim annem gezmeyi çok seviyor, hani derler ya göbeğini kesmişler sokağa atmışlar, anneannem "Sen gezerken sokakta ölücen kızım!" diyor. Annem gezerken, bense yemek yerken öleceğim... Benim için yemek yemek, hayatın en büyük zevki. Hiçbir zaman uyuşturucu bağımlısı olmadım, bu sizin yalanınızdı. Fakat itiraf etmek isterim ki ben gerçek bir peynir bağımlısıyım ve kurtulamıyorum...

1953, İzmit Orduvî'nde Pısmariye Gecesi kutlaması

15. XI. 1955, İzmit Devlet Hastanesi

Babamın yeşil mürekkepli dolma kalemyle doğum fotoğraflarımın arkasına yazdığı notlar

1943, İtalyan Lisesi müdürlerinden Felsefe öğretmeni Nasır Bolayır, annem ve bölüm arkadaşları

Fürüzan Teyzemle annem
ADTC Fakültesi günlerinde

Fürüzan Teyzem ile annem birlikte Ulus Meydanı'nda

1944, Anneannem ve genç
kızlığında Vedia Teyzem
Ankara caddelerinde

Anneannemle dedem üç kızları da evlendikten sonra Pendik'teki evlerinde yalnız başlarına kalmışlar. Büyük kızları Vedia henüz daha Ankara'da yaşarlarken, Ayvalık savcısına, küçük kızları da Salihli barosuna gelin gitmiş. Ortanca kız olan annem evlenen iki kızın arasında biraz evde kalmış durumundaymış. O öğretmen olmuş. Öğrendiği aklın dört temel ilkesini (düşünme prensiplerini) öğretmek üzere Anadolu'ya çıkmış. Hasan Âli Yücel'e duyduğu büyük sevgi ve saygı bu mesleği seçmesinde etken olmuş muydu? Evet olmuş! Hem branşının zorluğu hem bir Cumhuriyet vazifeli oluşuna beslediği inançla Anadolu'dan Pendik'e ancak yaz aylarında gelebiliyormuş ama sonra yine dönüp gidiyormuş. En son annem de evlenip gittikten sonra, bu koca evde dedem ve anneannem büyük bir sevgiyle bahçedeki gülleri ve arka bahçedeki meyve ağaçlarını yetiştirmişler. Annemin benimle birlikte Pendik'e dönüşüyle ellerine yeniden küçük bir kız çocuğu gelmiş, böylece unuttur gibi oldukları gençlik yıllarına yeniden

dönmüşler, adını bu evin önündeki gül bahçesinden almış olan Gül'den'leri, onlara yeni bir meşgale yaratmış. Yıllar öncesinde evlerindeki 'Abov' adlı kedilerinin yerini almışım. Canım, Abov da en az benim kadar yaramazmış; anneannemin goblen yastıklarını didikler, dedemin Elaziz'den gelen üstü patiskalara sarılı sucuklarını yer bitirmiş. Benim adım annem tarafından bu evin gül bahçesine atfen konmuş, anneannem ve dedem pek memnun kalmış ve bu adı pek sevmişler. Doğrusunu söylemek gerekirse, annemden hiç böyle bir incelik beklenmezmiş, annesiyle babasının güllere olan düşkünlüğüne saygı gösteren bir yaklaşımış bu. Babasının aristokrat tarzı yaşamına, annesinin lüks düşkünlüğüne karşı olan annem Vecihe, belki de ilk kez anne babası ile canı yürekten ortak bir memnuniyet paydasında birleşmiş.

Dedemin renkleri ve kokularıyla özenle seçip, tek tek aldığı ve yetiştirdiği okka gülleri, Pendik bahçelerinin en güzel, en nadide güllerindendi. Bahçedeki renklerin armonisinden doğan neşeli canlı hava, evin azâmetini biraz olsun yumuşatıyordu. İzmit Devlet Hastanesi'nde doğduğumda, anneannemin çıkınından bana bir beşibiryerde, anneme de kalın bir Diyarbakir bileziği takılmış, bilezik şimdi benim kolumda. O, vakitlerde varlıklı ailelerin kızlarının doğumlarında çil çil altın şakırdardı. Bu yeni bebeğin geleceğine yapılan bir yatırımdı. Yazdıklarını görgüsüzlük addetmenize hiç şaşırmadım, "Altın bizde Çingene işi sayılır!" diyen bir "kurşun" adam tanıdığımda bu söylediğini abes bulup içimden gülmüş, "Altına yatırılacak parası yok herhalde" demiştim... Yadırgamadım. Dünya dünya olalı altının peşindeydi, şimdi yine altına doğru koşuluyor, bakın her yer altın topluyor.

Çıkın ne miydi? Eskiden kadınlar altınlarını olası hırsızlık ihtimaline karşı eski çaputlara sarar, 'önemli bir şey değil' intibasını uyandırarak eski bir çömleğin dibine yerleştirirlerdi. Hırsızlar çanak çömleğe bakmaz, böylece çaputlar içindeki altınlar çalınmaktan korunmuş olurdu. Reşatlar, cumhuriyetler, bilezikler, köstekler bez parçalarına, inciler ise ayrı ayrı tülbentlere ya da eskimiş hakiki güderi eldivenlerin içine konup saklanırdı, elmas taşlı olanlar ve anneannemin tacı ile broşu henüz bilmediğim, bulamadığım bir yerde saklanıyordu. Sonraları öğrenecektim, anneannem nasıl da bilirdi hangisinin içinde ne olduğunu, elini attı mı şıp diye bulurdu istediği takısını. Lira altınların hep o "dolaplardan" gelen paralarla alındığını biliyordum, hatta işi ileri götürmüş, öyle ki, bu altınları "dolapların" verdiği düşünme-

ye başlamıştım. "Saçmalamış" demeyin, kumar makineleri jeton vermiyor mu? Ben de aşağı yukarı öyle bir şey tahayyül ediyordum demek ki.

Onca sessiz sakın geçen günden sonra onlar için yeni yetiştirilecek bir gül olmuştum. Bir mânâda benimle ömürlerinin bu ikinci bölümünde evcilik oynar gibiydiler. Hasta olduğumda biri soyuyor, diğeri kaşkorseyi ısıtıp giydirdiyordu. Bir kız çocuğunu yeniden elinden tutup yürütmeyi, gençlik telaşları içinde kendi kızlarıyla yapmak isteyip de yapamadıklarını, hayatlarının izin vermediği birçok şeyi şimdi benimle yapmak, eksik kalan, doyamadıkları birçok duyguyu benimle yaşamak istiyorlardı. Sanki yıllar öncesine dönmüşlerdi ama eski ölçülerine göre beni biraz şımartıyor gibiydiler. Annem dedemin beyaz kartondan bir gemi yaptığını görünce çok şaşırmış, "Bize hiç böyle şeyler yapmazdı!" demişti. Anneannem, Hilmi Amcamlardaki beyaz vapura olan merak ve hayranlığımı anneme ve dedeme anlattığında ciddi şekilde kızmış mıydım? Galiba! Yoksa utanmış mıydım? Tam olarak bilemiyorum şu an. Dedemin adeta buna kendini mecbur hissettiğini izah ediyordu anneme; zaafılarının bu kadar açıkça anlatılıp konuşulmasından o günden beri rahatsızlık duyduğumu söylemem gerekir burada. Anneannemin göremediği şey bu şımartmanın benden çok, asıl onları mutlu ediyor olmasıydı.

Karton geminin makasla açılan yuvarlak ve kare pencere deliklerinin tutkalla yapıştırılan katlarının sadece beni avutmak üzere yapıldığını anlıyordum, fakat benim için bu avuntunun 'hakiki' bir değeri yoktu, ne ilgimi ne de beğenimi çekmişti, ama dedemi seyretmek hoşuma gidiyordu; geminin bacasını yaparken değişik zikzak ve yuvarlak kesimler yapabildiği makaslarını ve bazı alet edevatı dolaptan çıkartırken içine bakmak, nargilesinin uçlarını, tespihlerini, kutularını görmek; işte bütün bunlar benim için müthiş bir hazineydi. Bir başka sefer, incecik ağaç kabuğundan yaptığı kuşun arkasına yapraktan bir kuyruk eklemiş, balkonda bulduğu kuş tüylerini üzerine yapıştırarak balkon demirine sicimle asmıştı. Rüzgârda sallanıyor, güya uçuyordu. Hazerfen Ahmet kadar bile başarılı sayılmazdı. Üstelik ikisinin de cansız olmasına rağmen içerideki guguklu saatin kuşundaki canlılık(!) ile kıyaslanamazdı. Yüzüne bile bakmamış, ilgilenmemiştim. Daha o zamandan sahte / taklit şeylerin ne işim, ne düşüm, ne de tarzım olamayacağı belliydi. Elime aldığım her şeyde dedemin bütün davalarında aradığı "hakikat damarını" görmeye çalışırım. Koskoca Ankara Ağır Ceza Reisi ve

Yargıtay Temyiz Mahkemesi üyeliğinden emekli, hayli ciddi mizaçlı, hayli ağırbaşlı, meslek ruhunun tesiriyle tek bir cümleyle tüm olayı hiçbir itiraza ihtimal bırakmayacak şekilde hükümvari özetleyen, zamanın Türkiye'sinin en önemli hukuk davalarına imzasını atmış, devletin ve bazı başka devletlerin gizli bilgilerine vâkıf olmuş Hâkim Mehmet Sabri Yoldaş'ın torunu ile yaşadığı bu çocukluğa inanmak, şüphesiz başkaları için *Heidi* hikâyesindeki yaşlı inatçı adamın yumuşamasına inanmak gibi bir şeydi. Çiğ faslımız bitince akşamüstü kahvaltısı telaşımız başladı. Çayımız, kekimiz, varsa artmış küçük dil peyniriyle sarılmış muska böreklerimiz, unkurabiyelerimiz, mis gibi ev reçelleri sürülmüş lokmalarımız, ceviz makinesinden geçirilerek yapılan badem kurabiyelerimiz ... Hele anneannemin o buruk tadı ile Pendik sahillerinin yamaçlarından toplanmış böğürtlen ve kızılçık marmeladını, ya da bahçemizin mürdüm eriğinden yaptığı marmeladı tatsanız, birkaç dakika sanki afyon çekmiş gibi konuşamazdınız. Marie Antoinette bile böylesini yememiş olabilir. Dedim ya, bu evin sofralarında başka bir tat var. Akılda, gönülde tatlar, kokular, görüntüler bırakan bir ev. Ve her şeyde görsel bir keyifle birlikte gıda kalitesi var. Tereyağı, zeytinyağı, ikisi bir arada, peynir ve sütle karıştırılır; içine dereotları kıyılır, karabiberle tatlandırılır, bol su içinde haşlanmış eriştenizi atın içine, karıştırın, kuzinenize verdiniz mi, yanına bol kekikli soğanlı bifteğinizi aldınız mı, incecik doğranmış kıvrıkcık salatanız ... Doymadınız mı? Arzu ederseniz yanına bol soğan, sarımsak dişleriyle dolu, birer patlıcan imambayıldı verebiliriz, doyuysanız bırakınız akşam sofrasında alırsınız. İmambayıldının tadı durdukça güzelleşir ... O sofraya değil, bir lezzet şöleni olurdu.

Hem Anadolu'daki yaşamı hem de Ankara'daki devlet erkânı içindeki münasebetleri anneannemi yeme, içme, sofraya adabı konusunda mükemmelliğe ulaştırmıştı. Bir de dedemin, sofrasına düşkünlüğü cimriliği kadar meşhurdur. "Sabri Bey her şeyin en iyisini alıp yer" denilirdi. Biraz daha avam ağzılılar ise "Sabri Yoldaş ağzının tadını bilir!" derdi. Bunda anneannemin güzelliğine de bir ince gönderme vardı. Birazdan Ali Ulvi Bey'le dedem Pendik burnundan aşağı yürüyüp Yelken Kulüp'teki tanıdıklarına merhaba diyecekler. Dedem bozuk para cüzdanını kontrol ediyor, sokağa çıkmadan önce bunu yapar hep; eğer büyük para cüzdanını almışsa, hani şu S.Y. harfleri olan, vapura binecek demektir. Büyük cüzdanı almadığına göre çarşıdan alışveriş yapmayacak, belki sadece tavla oynayıp eve dönerler. Hem biliyor musunuz dedemin her yerinden para çıkar, bozuk para cüzda-

nının ara gözünde mutlaka büyük mor renkli bir kâğıt parası vardır. Dedemin paraları nedense hep gıcır gıcır, hiç el değmemiş, sanki akşam oturmuş kendi basmış, anneannem de kolalayıp ütölmüş, hatta hangisi yaptıysa artık, cilalanmış gibi pırıl pırıllar. Bu ipek-keten karışımı el değmemiş paralar nereden geliyordu, bir türlü anlayamıyordum. İlk para hırsım dolaplara kızgınlığım nedeniyle başlamıştı; hiç el sürülmemiş, gıcır gıcır, katlanmamış, yeni açılmış Kem destesinden fırlayan oyun kâğıtları gibi para kullanma merakım da, aynı peynir merakım gibi dedemle başladı. Kırış kırış, eski yüzlü olmuş kâğıt parayı hiç sevmedim. Hep dedemin paraları gibi üzeri yağ gibi kayan banknot destelerim olsun istedim. Ellenmiş paraları çantama koymak bile istemedim, geldiği gibi hemen harcayarak gönderdim. Yalnızca ipeksi dokusunu kaybetmemiş kâğıt paraya para gözüyle bakıp kıymet verdim. Yalnız o paraları harcamakta zorlandım... Onların kokusu da dokusu da farklıdır ve bu tür paralar yalnızca dedem gibi zenginlerin cüzdanında durur. Hele o zamanlarda, paranın para olduğu günlerde, onlar paranın da temizini, ellenmemişini, dillenmemişini kullanırlardı. Şimdi öyle mi? Para da, tıpkı benim gibi, namusunu, onurunu, şerefini kaybetti. Olmadık insanların koynuna girdi. Bu yüzden ben erkeklerin cüzdanlarına ve kullandıkları parayı ne şekilde muhafaza ettiklerine baktım önce ve onların hayatın neresinde olduklarını hemen anladım...

Dedem nasıl anneannemin Mehmet Efendi'ye açıktan para verdiğini biliyorsa biz de dedemin evde bir yerlerde gıcır gıcır, el değmemiş, kolalı paraları olduğunu biliyorduk... Ve bunu biliyor olmak bize adını tam koyamadığımız bir ağırlık katıyordu. Şimdi biz anneannemle Beyhan Teyze'yi de alarak Manolya Bahçesi'ne doğru akşamüstü yürüyüşüne çıkacağız, önce faytonla çarşıya kadar ineceğiz, sahilde deniz havası alacağız, sonra oradan yine faytonla çarşıya döneceğiz. Biraz alışveriş yapıp belki dedem ile Ali Ulvi Amca'yı Yelken Kulüp'ten alıp yine yürüyerek eve döneceğiz. Sahilde bana onca zaman anneannemin elinden tutup uslu uslu yürümemin taltifi olarak, çilek, limon ve kaymak, külahta karışık dondurma alınacak. O zamanlarda dondurmalar bile ince ince yapraklar hâlinde bir gül şekli verilerek hazırlanırdı. Top top oturtulmazdı... Ah, ne incelik ne işçilik ne de estetik kaldı! Her şey üstünkörüleşti, lalettayın yapılır oldu ve vasatın altına düştü... Dönüşte geç de olsa mutlak bahçe sulanacak, tek tek güllerime bakacağım... Akşam güllerin kokusuyla başlayacak, dedemin kucağında sürecektir, anneannemle bitecek. Annem ise gezmelerde, o "Her insan kendi hayatını yaşar"

diyen bir kadın. Dar kafa yapısına sahipseniz yanlış kanaatlere varmayın; o Napolyon'un aşk tarifine inananlardan, "iki kişinin yaptığı budalalık". Bir de Ertuğrul Özkök'ün tarifi var, "aşk tek kişilik tarikattır". Kendisini Uğur Mumcu ile özdeşleştirebilmiş genel yayın yönetmeni gazetecimizin aşkı anlatacak başka bir kelime bulamaması ülkemizin içinde bulunduğu dönem için düşündürücüydü. En güzel 'gazeteci körlüğünü' bana göre Bekir Coşkun kaleme almıştır, "Biz gazeteciler olayları görmezden geldik, suya sabuna dokunmayan şeyler yazdık" der bir yazısında. Münakaşa edilmez şekilde, cesaret ve samimiyetle bunu itiraf etme kudretini gösterdiği saygı duyulacak yazısını kesip saklamıştım.

Benim annem öncelikle akıl kadını. Okumadan, düşünmeden, eleştirmeden yaşayamaz. Bizi insan yapan meleke, kuvvet, maharet, üstün ruhluluk işte zaten bunlar değil midir? Anneme göre, her insan anne babasından ayrı yaşamaya başlamasından, yani ergin kişi olmasından, bir hastalığa tutulup da yaşlılığında güçlük çekmeye başladığı günlere kadar, hayatını mümkün olan en iyi şekilde, kendisine ve insanlığa en faydalı olacak şekilde yaşamalıdır. Annem faydacıdır ama fırsatçı değildir. Annemin yanında bırakınız durmak, yanından geçmek bile zordur.

Öğlen uykularına annemle birlikte yatıyoruz, uyandığımda hemen her defasında yanımda olmadığını görüyorum. Uyur pozunu alıp beni uyutur uyutmaz yanımdan vazifesini ifa etmiş bir anne olarak kalktığını ve zamanını daha faydalı yerlerde kullanmak üzere gitmiş olduğunu anladığımda beş buçuk yaşını doldurmuşum. Hayli geç kalmışım değil mi? Evet! Uyanık bir kız çocuğu değildim, olmak için bir nedenim de yoktu. Güvende ve korunaklıydım. Beden, zihin ve ruhça sıhhatli büyüyen çocuklarda "uyanıklık" huy olarak gelişmiyor; sadece bir çocukluk olarak belli olaylarda gözüküp sonradan kayboluyor. Yerini bambaşka olumlu bir kişilik özelliği alıyor. Fakat akıllıydım; annemin yatakta beni bırakıp gidişine kırgınlık ve kızgınlığımı, anneannemin "Benim kızım uyanmış!" diyen sesindeki 'Eyvah, annesinin gittiğini anlayacak yine!' korkusunun verdiği tezahüratla unuttururdum. Laf kalabalığına boğulup avutularak görmem istenmeyen gerçek, annem tarafından uyutulmam(!) değil miydi? Anneannelerin bir vazifesi de kızlarının açıklarını kapatmaktır.

Anneannem hazırlanıyor, yandan yırtmaçlı lacivert balıkçı pantolonunu giymiş, üzerinde Neyir Mağazası ürünü inci beji trikosu, boynunda gökkuşağı renklerinde küçük bir eşarp. Eğer hırkasını omuzlarına almazsa, dik

göğüsleri, önüne çıkacak her şeyi mızrak gibi delip geçecek gibi duruyor, hatta sözünü dinlemeyecek olursam, bana karşı bile tehditkârlar. Fiyonklu, dolgu topuk beyaz iskarpinlerini de giydiğinde, sanırsınız karşınızda Ann Miller duruyor. Saçlar Vivien Leigh; bu saç vak mandalları ile yapıyor, Tekel birasının dibinde son kalan iki yudum birayı su ile karıştırıp saçlarına sürüyor, sonra eliyle bombeler vererek dişli mandalları arka arkaya diziyo. Yaz sıcağında biraz balkonda güneş altında durdu mu, bir saat içinde şekilleniyorlar, işte size bir Scarlett O'Hara saçı. En son, saçının arkasını toplayıp, iki taşlı tarakla topuz hâline getiriyor, böylece başının arkası da ayrı bir güzel görünüyor. İnce dudaklarının tam ortasını derin bir V harfi oluşturarak özenle kıpkırmızı boyuyor, bundan sonrasını artık size ben değil Pendik anlatsın!..

Anneannem ne denli farklıydı bir bilerseniz. Farklı mı? Türkiye için ne kadar "fazla" olduğunu büyüdüğümde anlayacağım. Anneannemi Pendik'te herkes "Hâkim Bey'in Hanımı" olarak tanır, ama o başlı başına bir Zehra Hanım'dır. Fatıma-tüz-Zehra ismi tarihte ilk kez Muhammed'in kızı, Hasan ve Hüseyin'in annesi olarak kayıtlara geçmiş; o son derece açık fikirli bir kadıymış. Adının mânâsı "beyaz ve güzel"miş. Anneannem de bir şeyh kızı, öyle bir şeyh ki onun babası da ilmiye sınıfındanmış, böylesi din terbiyesi temelli bir aileden gelmesine karşın, duaların kabul olması için önce Allah'ın sesinin gönül'e akort vermesi gerektiğini, aksi hâlde duaların kabul olmayacağını üç kızına da öğretmiş. Aldığı dinî terbiye, düşünme kabiliyetini fasit daire içinde köreltmemiş, babasından öğrendiği din ona önce vicdanın ince bir elek gibi çalışması gerektiğini öğretmiş ve bu hassasiyetiyle Osmanlı Aydınlığından Cumhuriyet Aydınlığına mükemmelce geçivermiş bir hanım. Ankara'dan emekli olup, İstanbul'da yeniden oturabilecekleri dingin bir beldeyi ararlarken kendileri için en uygun yer olarak gördükleri Pendik'i dedemin mi yoksa kendi kararıyla mı seçmiş olduğunu tam bilemiyorum. Bu konudaki duyumum İnönü'nün eşi Mevhibe Hanımefendi'nin tercihlerinin onlarda bir fikir açmış olabileceği üzerine; anneme göre bunun tesadüfi bir seçim olmadığıdır. 1945'ten sonra Pendik'in Ankaralı bürokratlar arasında bir sayfiye ve aynı zamanda bir emeklilik yeri olarak seçildiği bilinir. Arkadan yavaş yavaş kaybedilmeye başlanan Pendik'ten kaçanlar Tuzla'da Ankara Mercan'ı kurdular. Anneannem eğer Avrupa'nın gözde şehirlerinden birinde yaşıyor olsaydı bana göre oraya bile fazla gelebilirdi. Öylesine değişik bir giyim tarzı vardı ki, Carole Lombard, Marlene Dietrich, Greta Garbo ile bir beş çayında buluşacak olsa kareyi mükemmelen tamamlardı; incecik kaşları, çıkık elmacık kemikleri ve küçük çenesi ile mânâlı yüzünü

Anneannem, Cumhuriyetin tüm kazanımları ile kendine özgü kişiliğim altını çizmesini bilirdi.

her akşam tuvalet masasında seyrederken aynı zamanda ertesi gün hangi vakit ne yiyeceğini düşündüğüne eminim. Dedem neden Almanya ile bu kadar ilgiliydi bilmiyorum.

Marlene Dietrich'e olan hayranlığını, aneannemden gizleyebilmek için bir bahane olarak kullanmış olabilir miydi? Hitler'e bile ı-ıh demiş bir hatun olarak şahsına münhasırlardanmış. Anneannem onun erkek kostümü giyerek çektiği fotoğrafına benzer bir fotoğraf çektirmiş, çerçeve içine yerleştirip dedemin karşısına koymuş, böylece dedemin gizli aşkına bir gönderme yapmak istemiş. Ne kadını bilemezsiniz, hani bazı kadınlar aşk için yaratılmışlardır, aneannem işte o hanımlardandı, her ne yaparsa yapsın, mutfak, giyim, kuşam, ikram, musiki, her

şeyi büyük bir aşkla yapardı. Bir gün evlatları nedeniyle Rose Kennedy gibi bedbaht olacak, Pendik sokaklarında yürüdüğünde eski hâlini bilenlerden hiç kimse onu tanıyamayacak.

Tıpkı bir zamanlar, Bodrum'un İyonya'ya özgü bir büyü olduğu gibi, Pendik de uzak geçmişe dayanan sofistike bir havaya sahipti. Pencerele-
rinin arasından Bizans'ın gün ve güllerinden kalan kokusuyla esrarlı bir rüzgâr eserdi. Rüya gibi bir sahili, gümüş renkli balıkları, baharda kırmızı, pembe-beyaz açan kiraz, badem, elma ağaçlarıyla dolu bahçeleri vardı o zamanlar. Şimdi ne kaldı? Her neyin güzelliği dillere destan olursa, başına büyük dert açılmış. İstanbul'un, Pendik'in başına da açıldı. Zeytin, incir ağaçları ve üzüm bağları ile dolu olan Pendik ne hâle geldi. Zamanın gerçek sahibi Allah'sa da şeytan soyunun akrep ve yelkovanı zaptedip zamanı kendi lehlerine, kendi istikametlerine doğru döndüreceği her elli yıla ve her yüz yıla dikkat ediniz. İnsana bahşedilmiş güzellikleri bir bir yutarak yerle yeksan ediyorlar, başta insan olmak üzere onlar için her iyi ve güzel, bir hedeftir. Onlar tarihin başından beri bu iş için görevliydi. Kindar ve dindarları kullanıyorlardı. İnsanlık tarihi hep onların döktüğü kanlarla ağlamıştı. Şeytanın en büyük mahareti, kendi adını, Allah'ın adının arkasına saklamasıydı.

Dünya, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını geride bırakmış, bir süreliğine tatile çıkmış gibi rahat görünüyordu. Oysa dünyayı rahat bırakmayacak olanlar hiç tatil yaparlar mıydı? Bize öyle gösteriliyordu. Vantilatörlerle film icabı estirilen sahte bahar havasının içinde kendilerini gizleyerek yollarına devam ediyorlardı, dünya ise yorgunluğunu atmaya, çektiklerini unutmaya istekli, hiçbir şeyin farkında olmak istemezmiş gibi mutluluk pozları veriyordu. Ah! Ne olduysa 1914'te oldu... Ne 1941 ne 1945, ne 1968 ne de 1984; 1914'te ulus milletlerin sonu geldi!.. Peki neden "seçilmiş" millet, "seçilmiş" bir ırk ve soylar yaratılmıştı? Böyle bir durum Allah'ın adaletini tartışmaya açmıyor muydu? Ben de Türklerin ve Kürtlerin seçilmiş milletler olduğuna inanıyorum. Kimbilir belki de biteviye birbirimizle çarpıştırılmamızın nedeni bu iki ırkın kendini bulmaması içindir. Henüz kuzular klonlanmamış, tohumların genetiğiyle oynanmamış, yere, göğe, denize, nehirlerle kötülük tohumları serpilmemişti. "Henry Kissinger görüldü / Ayrıntılar tek tek görüldü" şarkısı da bestelenmemişti. O yılların biraz önünde biraz arkasında doğanlar ciğerlerine nispeten temiz hava çekerek, temiz gıda alarak büyüyecekler, olgun yaşlarına geldiklerinde, onca acılar

ve savaş tecrübesinden sonra düzeleceğini bekledikleri dünyanın tekrar nasıl bu hâle geldiğini düşünerek öleceklerdi... İnsanlık tarihi baştan sona bir utanç abidesiydi.

Güzel ürün alınmaktaydı o yıllarda. Pendik'te yetişen, yaşayan her şey bundan faydalanıyordu. Artık biz de emperyalist Osmanlı değil uygar bir toplum olarak dünyalıydık, kimsenin topraklarında istilacı emellerimiz yoktu, bizim topraklarımızda gözü olanları kovmuş, yine de elimizi dostlukla uzatma büyüklüğünü göstermiştik o eski düşmanlara. Medenileşme konusunda dünyanın gerisinde kalmayı kabul etmeyen bir ülke olarak, onlarla yarıştık, koşuyorduk. Kimse bize bir Ortadoğu ülkesi olarak bakamıyor, ne yapacağımız konusunda direktifler veremiyor, bizi din eksenli imajlarla akıllara işlemeye cesaret edemiyordu. O yılların üzüm rekoltesi gibiydik, lezzetli, hoş kokulu, hoş görünüşlü, diri, parlak, dayanıklıydık, zor kopartıldık. Aromamız, rayihamız farklıydı, antioksidan özelliğimiz vardı, her filizden birçok salkım olacaktı, salkım salkım büyüyorduk, rahatsız oldular; çekirdekliydik, çekirdeğimizi aldılar. Zaman geçtikçe değerlenip kıymetleniyorduk. Çoğumuz dünyada ses getiren doktorlar, mühendisler, sanatçılar olmuştuk, Batı medeniyetiyle aramızdaki mesafe gitgide kısalıyordu, unutulmaz Türk beşleri ile musikide neler yapacağımız görülmüştü!.. Çelme taktılar tökezledik, ip gerdiler düştük. Bertrand Russell, "İnsanlar aptal değil cahil doğar, verilen yanlış eğitimle akılları tutsak alınır" diyor. Bu bize yapılanı özetliyor. Hedef dinsel faşizmin, gizli sessiz yürüyüşü içinde bir çeşit, tek tip, nur yüzlü(!) zombiler yaratma programıydı. Zaman, hepimize yazık edildiğini gösterecek olan tek akıldır. Akıl ise Allah'ın ta kendisidir. Çünkü o düşünür! Zaman düşünür mü demeyin, o, ol'durur...

Pendik çok farklı bir köşeydi. Bana kalırsa cennetten bölünüp buraya getirilip konmuştu; insanlar Pendik'i yaşadıkdan sonra başka bir cennetin hayaline niye kapılmışlardı ki? Var olan cennetimizi, başka bir cennet tahayyül ederek elden çıkartırcasına heba etmek hangi akla hizmet etmekte? Pendik'te yaşamak Allah'ın bir lütfuydu. O zamanlarda, lütfu aranan fırsat, 'elverişli pozisyon' değil, iyilik, güzellik bahşedilen yüce gönüllülük mânâsındaydı. Bizler, belki de ölmeden Allah'ın cennetle ödüllendirdiği müstesna kullarıydık... Allah'ın buradaki cennetini koruyamayanların öbür cenneti yaşamaya ne hakları olabilirdi? Siz nereden bileceksiniz ki 1950'lerin, 1955'lerin Avrupa'yı kışkırtacak Pendik'ini? Gelin, elimden tutun, sizi gezdireyim; o zamanın Pendik'ine biraz daha yakından bakalım.

Kötülüğün, çirkinliğin, kabalığın, yararsız işlerin nasıl her yeri kapladığını, eğer o günlerin İstanbul'unu yaşamamışsanız, şimdi nasıl anlayabileceksiniz?

Manolya bahçesine kadar yürüyoruz, Pendik o zamanlar Côte d'Azur gibi bir banliyö. İstanbul'da ama şehrin dışında, temiz ve bakir bir yer, her yer ağaçlarla dolu, özellikle çam ağaçlarından yeşil bir şemsiye açılmış gibi, Pendik de onun altına kurulmuş, evler birer kırmızı akik taşı görünümünde veya yeşil bir denizin içinde yüzen renkli tekneler gibi duruyor, ağaçlardan çoğu kez tam olarak gözükmüyor, bazı evlerin sadece damları seçilebiliyor, bahçelerdeki çam ağaçları öylesine büyük ve heybetli ki diğer yılların ulu ağaçları ile beraber, evlerin çatısını şefkatle korurcasına örtmüşler, tabiat henüz yenik düşmemiş, insafsız insan kalabalığının aç ve acımasız, kadir kıymet bilmez vurdumduymazlığına... Ağaçlar gürbüz, mesut, bahtiyar, sağlıklı; auralarından hayat fışkırıyor, gövdelerinden sevinçle çıkmış kollarını dört bir yana özgürce açmışlar, yapraklarından yeşil florasan ışığı verir gibiler. Bunların hepsinin rengi öyle canlı ki dış gövdelerinin kabuğu bile kadife gibi pırlıl pırlıl. Yanlarından geçerken ağaçlar sanki sizi vaporizatör sıkımı yaparcasına keyifli kokularıyla selamlıyorlar, evet, hepsi birer nazlı, narin hanımefendi veya şapkalarını çıkartıp göğüslerine koyan centilmen beyefendiler gibi sağlam soluk dizilmişler. Evlerin güzelliği ile Pendikli hanımların güzelliği arasında hiçbir çatışma yok. Evlerin mimari çizgileri kadar kendileri de Avrupalı görünümde. Bu bir kültür meselesi olduğu kadar çağı yakalama meselesi de aynı zamanda...

Her şey bugüne oranla bir hayal gibi... Modern Türkiye'nin, perde açıldığında, başta Atatürk'ün dans ederken çekilen fotoğrafından sonra gururla gösterilecek ilk on beş, yirmi resminden biri size anlattıklarım. Eline, beline, diline sahip ol terbiyesi almış, avuçlarında ise sıkı sıkı tuttuğu uygar insan olma kararlılığı ile ikisi arasında mükemmel bir bütünlük kurmuş, yükselmekte olan Türk milleti. Ah, nasıl bozulduk! Oysa zamanın icaplarına göre bazı değişimleri gerçekleştirerek fakat "kuruluş esaslarımızı" aynı şekilde muhafaza ederek medeniyet yürüyüşümüze devam edebilirdik, maalesef yolumuz kesildi. Kaç ihtilal gördük? Kaçıyla biçildik? Ve yarı sömürge olmaya mecbur kıldık... Milli iktisat kaidelerimiz bitirildi, şimdi avuçlarımızı bırakılan, zehirlenen, çorak topraklarımızın kumlarıdır.

Ağaçlar gökyüzünün ve denizin maviliğine inat yemyeşil. Yeşilin ton-sürtonlarında, piyanonun tuşlarında gezinir gibi gözlerinizi kaydırabileceğiniz ve her tona bir nota verip yeşilin müziğini yapabileceğiniz günlerde Pendik. En sevdiğim bahçe Burla Biraderler'in küçük koruluğu, buraya bakarken pekâlâ kendinizi Fransa'da zannedebilirsiniz. Biz Fransız mahallesinin başında oturuyoruz. Bu mahalledeki evlerin hepsinin bahçeleri yapılı, fakat yer yer ağaçlar, çiçekler, birbirine girmiş yeşil dallar, sarılı yeşilli bordolu otlarla tam bir renk cümbüşü yaratmış. Walt Disney'in *Fantasia* filmindeki gibi, ağaçların dans ettiği düşünülebilir bu bahçelerde. Hayır! Ürkütücü şekilde değil, el ele vermiş birbirine sarılı ağaçların mesut mutlu dansını düşünün ve her bahçeden başka bir sesleniş duymanız mümkündür, eğer siz dinlemek isterseniz duyabilirdiniz. Öyle ahenkli bir renk armonisi ve ince zevk vardı ki bu bahçelerde, ruh yapınız bozuk veya yaralı değilse içinde kendiliğinden bir müzik sesi başlamaması imkânsızdı. Zaten müzik tabiatın içinde yok mudur? Rüzgârın, yaprakların, kuşların, börtü böceğin, yağmurun hatta ulaşp gelen denizin sesiyle bu bahçelerin bir müziğinin olmaması mümkün müydü? Bizim evimizin bahçesinden bir hüseyini makamı, bir rast veya nihavent makamını duyabilirdiniz. Burla Biraderler'in bahçesinden içeri baktığımda ise, uzayıp giden iki yanı yemyeşil ağaçlı toprak yolun sonunu görmeye çalıştığımda sonsuzluk duygusuyla tanışırdım. Ucu bucağı kavranamayan, kavramaya çalışırken o sonsuzlukta kaybolmuşlukla karşılaşılacak bir zaman aralığını yaşırdım. Küçük bir çocuk için yolların nereye çıktığı çok önemlidir, yol çizgisinin uzakta daralıp keşşircesine birbirine yaklaşıp olmasına bir türlü anlam veremezdim. O alğının gözlerime hükmetmesi, bana gelecekte yolların daralacağını anlatır gibiydi. Nedense bu bahçeye bakarken bizim bahçedeki gibi Türk musikisi duyamazdım, burada başka bir müzik başlardı, önce bir flüt girer, sonra mesela Grieg'in "In the Hall of the Mountain King"'i başlardı. Biraz daha beklerseniz, Mendelson'un "Spring Song"unu da duyabilirdiniz, dinlemediniz mi harikadır. Siz bu bahçede ne dinlemek istiyorsunuz? Bu tamamen sizin ufuk çizginizin ne kadar ileride olduğu ve bakış açınızın genişliği ile ilgilidir. Vivaldi'nin *Dört Mevsim*'i?.. Neden olmasın?

Bu düşüncelerim İstanbul işgali döneminde Pendik'in bir İngiliz kargâhı olmasına, Abdülhamit zamanı imar planının Fransa'dan gelen mimarlar tarafından yapılmasına ve ondan daha önce, Bizans'a ait hikâyeleri dinleyerek büyümüş olmama bağlanabilir... Avrupa'nın 1879'larını bu bah-

çelerde, bu sokaklarda solumanız mümkündür, o bahçelere Barbara Cartland romanlarını da pekâlâ oturtabilirdiniz. Fakat o bahçelere, o evlere, o sokaklara bugünün Türkiye'sinin insanlarını yerleştiremezsiniz.

O günlerde Pendik'te bir Avrupalılık her şeyde kendisini gösterirdi. Bahçeler, evler, demirli merdivenler, verandalar, pergolalar, çardaklar, kamelyalar, bazı çiçekleri korumaya almak için camdan küçük botanik bahçeler, küçük havuzlar, heykeller özellikle de denizkızı figürleri ve atların nallarından çıkan çık, çık, çık sesiyle faytonlar... Şemsiyeler, şapkalar, tüller, kol ağzları, yaka kenarları, dantelli bluzlar, kloş etekler, juponlar, bukleli saçlar, mayolar, yelkenliler koyu yeşil trenler... Fransız mimarisi her şeye özel bir stil kazandırmıştı. Demek ki bir şehrin, bir beldenin kültürü insanlarda yaşam kalitesi oluşturuyordu. Şehir sosyolojisi burada karşımıza tüm önemiyle çıkıyor. Her ne kadar evimizde Osmanlı dönemindeki anneannemle dedeme ait fotoğrafların altına veya arkasına vurulmuş olan Constantinople yazısını görmüş olsam da, o vakitlerde İstanbul'un her köşesinde Atatürk Cumhuriyeti inkılaplarının akli, ruhi, maddi ve mânevi gücü hissedilirdi.

O vakitlerde Türkiye Avrupalı sayılabilmek için henüz yedi takla atmamış, Avrupa uyum yasaları başlığı altında peş peşe tavizler verip küçülmemişti, iki öne bir arkaya gidip gelmiyordu, tarihiyle, coğrafyasıyla, Boğaz'ıyla, en mühimi din ve devlet işlerini ayırmış cumhuriyetiyle, akliselim ürünü kaidelere göre işleyen hukukuyla tam bir Avrupalı idi. Doğu Roma İmparatorluğu'na başkentlik etmiş ve Konstantin'in gül bahçesi olan bir şehir nasıl Avrupalı sayılamazdı? Osmanlı sarayının son dönem yaşantısına bakarsanız, fikrimin pek de dayanaksız olmadığını görürsünüz. Fatih'in İstanbul'u fethinden sonra, Bizans tekfurlarının kızları, akrabaları ile evlenen Osmanlı beyleri ve beyzadeleri birkaç nesil sonra asil kana sahip oldular. Sarayda çalışan niceleri sağ kalan Bizans halkının kızları kadınları ile hemhal olarak Osmanlı'yı meydana getirdiler. Osmanlı'nın esas gücü kudreti olan ordusunun, Avrupa ülkelerinden devşirilen, yani esir alınan Hristiyan çocukların ya savaşçı ya devlet adamı olarak terbiye edilmesiyle kurulmuş olduğu gerçeğinden yürürsek, her ne kadar İslam terbiyesi almış olsalar da, İstanbul Sarayı ırksal açıdan ve genetik özellik olarak bana göre Avrupalı sayılırdı. Üstelik dünya tarihinde köle ticaretinin en büyük uygulayıcısı olduğu gibi, şarabın, *brandy*'nin, konyağın, esrarın ve afyonun en kalitelisini içmiş, seksin en namütenahi sınırlarını zorlamış emperyalist devlet yine Osmanlı sarayı idi.

Prens Adalarına bakan Pendik, Bizans'tan beri öylesine ayrıcalıklı bir köşeydi ki çoğu Avrupalının yaşayamadığı yüksek kalitede bir yaşam vardı bu beldede. Ne çare ki sonradan bu Avrupalı kokuyu Menderes'in ikinci "İstanbul işgaline" yol açan politikalarıyla kaybedecektik. Oysa her bölge kendi halkı ile kalkındırılmalıydı. Gerçeğin kirli yüzüne bakacak olursak, toprağından, tarımından koparılan köylü fabrikalara köle ediliyor, bir mânâda *Gazap Üzümleri* romanının acılarına benzer hikâyeler yaşıyordu. Paranın yüzü ise gittikçe kirlenmişti, hem kirli hem hileliydi, iki yüzü de aynıydı; her halükârda havaya atanlar kazanıyordu. Bizler Pendik'i bir dönem tekrar kazanmak sevdasına sürüklenerek gülünesi hâllere düşecektik. Tıpkı yıllar sonra Levent evlerinin işyerlerine dönüşmekten kurtarılmaya çalışıldığı gibi... Sonradan gelenlerden bu şehre bir vefa beklenebilir miydi? Şimdi bakın bakalım burası neresi? İstanbul uygar bir kent midir?

Utançla ağlayan aynalarınıza bakınız, ne idiniz ne oldunuz... Bilginiz, kültürünüz, görgünüzle bu ülkenin halkına ve demokrasiye ne kattınız?

Bir sarmaşığın tutunduğu, aşkla sarıldığı ve birlikte bir yaşam sürdürdüğü ağacın gövdesinden çekilip koparılması gibi atılacaktım yetiştığım güzelim topraklardan, Pendik'ten. Kaybediyorduk gün be gün. Dünyanın içine girdiği umursamazlık, bizi de mi etkilemişti de bir mutluluk pozuna bürünmüştük? Farkında mı değildik, farkına mı varmak istemiyorduk? Hayırhah bir haletiruhiye ile cuma'lara sığındık. Kötülüğün gün be gün yayılan kollarının bizi yavaşça sardığını, kavradığını görüyor ama ses çıkarmıyorduk. Cuma'nın hayrı hiçbir menfaat gözetmeksizin fakir fukaranın karnını doyurmak, üstünü başını giydirmekte gizli değil miydi? "Hayırlı cumalar"ı dillerine pelesenk ettiler ve fakir fukaranın çocuklarını 'hizmet'lerinde kullanabilmek için alıp daha oyun oynayacak zamanlarında Kuran kurslarına ve camilere doluşturdular, sizin cumanızın hayrı yalnızca size...

Gelecekte ancak hayallerimizde, düşlerimizde kalanlar kadar anımsayabilecekler o eski günleri. O kadar biz biz olmaktan çıkarılacaktık ki sararmış solmuş fotoğraflarımızda zar zor tanıyacaktık kendimizi, bu biz miyiz diye. Haklısınız!

Badem ağaçlarının her baharda çiçek yüklü dallarıyla açıp, sonra konfetiler gibi döküldüğü, çam ağaçlarının şarkılar söylediği Pendik, İstanbul ve Türkiye hep o güzelliğinde bırakılabilir miydi? Yaşam kısa ama iyilikle kötülüğü tanımak için kâfi derecede uzundu... Gün gelecek "Acaba biz bunları

gerçekten yaşadık mı yoksa hayal mi ediyoruz?" diye kendi kendimizden şüpheye düşecektik. İnsanoğlundaki bu bozukluk tam olarak nereden kaynaklanmaktaydı acaba? Bize üflenen ruhta mı vardı, yoksa sonradan DNA dizilimlerimize müdahale edilerek genetiğimizle mi oynanmıştı? Kıskançlık ve kin geni temizlenebilir miydi?

Annem o günlerde Pendik'te gaye sadâkati ile yol sadâkati arasındaki fark üzerine görüşlerini yazıyor, yazdıklarını yüksek sesle okuyup, cümlelerindeki ses uyumunu kontrol ediyor ve dedeme "Baba nasıl olmuş?" diye soruyor; dedem Ankara'ya hükümette bir merciye yazdığı mektubu anneanneme okuyor, "Derin bağlılığımı bildirme lütfunda bulununuz!" cümlesiyle bitiriyor. Anneannem ise yazdıklarını gizli tutar, kimseye ne okur ne de gösterirdi, üstelik onunkiler çoğunlukla değişik bir stilde yazılmış olurdu, hem kuyruklu kuyruklu hem de ters ters yazıyordu, annem kızırıyordu bu şekilde yazmasına, o da "Kolayına geliyor kızım!" diyordu. Arada sırada kemanını kutusuna yerleştirirken ağdalı bir dört satır söyler, "Dün akşam gurup vakti ilham geldi, yazdım" derdi. Pendik'te ait olduğum ailede herkes okuyor, yazıyor, düşünüyor ve konuşuyordu, bu bana gelecekte fevkalâde bir "büyük adamlık" vaat etmeye yetiyordu.

Şimdi ben zaman tüneliyle hafıza tüneli arasındaki farkı düşünüyorum. Anneannemden, annemden ayrıldıktan sonra, üzerimde yeni bir hayat şeklinin sıkı ve sert prensipleri tatbik edilirken, Pendik'i unutmam istenmişti, tıpkı Türkiye'nin eski günlerini unutmaması istendiği gibi... Ah! Benimkisi ne büyük bir gönüllülük ve memnuniyet içinde kabul edilmiş olan bir kölelikti bir bilseniz! Elinden her türlü imkânın alındığı, kendisini beğenmesi, sevmesi engellenen bir çocuğun, kendisinden memnun olmamasının malûm sonuçları denilebilir miydi bu hâlîme? Evet! Osmanlı zamanındaki gibi küçücükken esir düşecek ve kayıtsız şartsız itaat esasıyla ağır şekilde terbiye edilerek devşirilecektim. Türkiye de sanki bir dönem tangolarla, operayla, baleyle hiç tanışmamış, Cumhuriyet balolarını, 19 Mayıs Gençlik ve Spor ve 30 Ağustos Zafer Bayramlarını danslar eşliğinde kutlamamış, içkili müzikli gazinolara, gece kulüplerine, güzellik yarışmalarına, Vakko'nun defilelerine gitmemiş, yıllarca TRT'de yayınlanan Sanremo *Müzik Festivali*'ni izlememiş veya Eurovision Şarkı Yarışması'na katılmamış, yalıların önünden, Galatasaray Adası'ndan denize girmemiş, okullarda özel günlerde yapılan gösteri günlerinde öğretmenlerinin taklitlerini yapmamış, komedyenlerinin başbakanlarına sataşmalarını hiç duymamış, düğünlerinde, nişanların-

da, sünnet düğünlerinde yılbaşı kutlamalarında dansöz oynatmamış, eski Türk filmlerinde sevişme sahnesi seyretmemiş gibi yapmıyor muydu? Türkiye’yi de zayıflatan sebepler yaratılmış, ülkemiz teslim olmuştu.

Annemin komünistliğinden, sosyalistliğinden, solculuğundan, “Yoldaş Vecihe”liğinden övünç duyacağım günlere yürüyorum. Henüz her şeyi yerli yerine oturtamıyorum, aklımdakiler birdenbire öyle karıştırdı ki iskambil kâğıtlarının ya da okey taşlarının karıştırıldığı masa üstü gibiyim. Burada bir antrakt vererek “All of Me”yi dinleyelim mi Louis Armstrong’tan? Çok bunaldım bu alaturkalıktan...

Çarşıya incek olanlar önlerinden geçen faytoncuya seslenir, ya dönerken kendilerini alıp alamayacağını sorar, ya da yeni bir tane göndermesini isterlerdi. Yürüyüp giderken ara sokaklara bakmadan geçmek imkânsızdı, her biri başlı başına davetkâr görünen bu ara sokaklar biraz da gizemli görünürdü; bazı evler birbirine oldukça yakındı, bunların arasında çıkmaz sokaklar vardı, bu küçük sokaklara bazen mahalle sakinleri oturup ortamın güzelliğini yaşasınlar diye tahta banklar konmuştu. Arka bahçelerin komşu evlere olan sınırları, uçları sivri kesilmiş tahta çitlerle çevrilir, bazısı koyu yeşile, bazısı beyaza boyanırdı; caddeye bakan yıkık dökük veya bakımsız bir bahçe duvarı göremezdiniz. Genellikle arka bahçelerin etrafını çevreleyen tahta perdelerin yanından geçerken bir ağaç kokusu alırdınız, toprak o kadar temiz ve canlıydı ki, sanki tahta perdeler çakıldıkları topraktan besleniyor, suya konmuş çiçekler gibi kurumayıp adeta hayatîyetlerini devam ettiriyor, koku yayıyorlardı. Ah! O yalı bülbüllerinin bu evlerin çatı aralarından şakıyışını ya da yavrularının annelerinin ardından acıktıklarında nasıl ağladıklarını duysaydınız, boş arsalarda papatyaların üzerinde düşen kalka yürüseydiniz, gelinciklerin arasında kaybolup, başınıza kır çiçeklerinden taçlar yaparak bir kraliçe olduğunuzu düşünseydiniz, bir köşede, siyah ağaçkakanın ağacı uzun gagasıyla nasıl gagaladığını izleseydiniz ve bir sincapla karganın yiyecek kavgasına tutuşmalarına tanık olsaydınız, hiçbir üzüntü sizi uzun süre hırpalayamazdı. Öyle bir tabiat güzelliği vardı ki, baktığınız her köşede doğal hayatı sadece görsel olarak yaşamakla kalmaz, hayalinizde yeni tablolar, tasvirler, yaratabilir, ilhamla dolabilirdiniz. Demek ki sanatçı böyle olunuyordu. Bu doğal yaşamın bozulmadan saklanabildiği günlerde, Lokman Hekim’in anlatımı ile Pendik’te yaşamak göze cila, ruha neşe ve huzur verirdi, insanlarda tasa, gam, keder pek hüküm süremezdi. Tabiatın verdiği coşkuyla insanlar her sabah yeni bir sevinçle uyanır; haset,

garez, hırs, öfke, günah ve ölüm gibi kötü düşünceleri akıllarında besleyip büyütmeden başka bir haletiruhiyeye geçerlerdi. Kötülükler ortamın güzelliğine dayanamaz, iyiliğe yenilir giderdi. Şimdi öyle mi, her gün herkes korku kuşku içinde, sıranın ne gün kendisine geleceğini düşünerek uyku bile uyuyamıyor. Bize bunu neden yapıyorsunuz? “İslam barış ve huzur didir” diyerek vaat ettiğiniz huzur bu muydu? Ben hâlâ ülkem için şikâyetlerime devam ediyorsam, göremediğim hakikat nerededir?..

Tabiatın müziği öylesine güçlüydü ki Pendik geceleri uşak makamıyla insanı sarar sarmalar, efsunlu bir sükûnet verirdi. Çekirge ve cırcır böceklerinin senfonisi eşliğinde ateş böcekleri ışıklı dans gösterisine girer, ister istemez insanın yürek sıkıntılarını, üzüntülerini evrenin en uzak köşesine, ait oldukları karanlığa geri gönderirdi. Kötülük iyiliğin hüküm sürdüğü bu yerde kendine yaşam alanı bulamazdı. O, mutsuz, ezik, ezik olduğu kadar hırslı, içi boş, dışı süslü; cihat, kahramanlık, para hırsı üçgeninde kendisine saygın bir yer açmak veya kendini üstün ve haklı göstermek arzusuna kapılmış, gözünü karanlık bürümüş ruhlarda hüküm sürebilirdi. O zamanlarda alınan eğitim ve terbiye bunların hiçbirine müsaade etmiyordu. “Nefis terbiyesi” dediklerini, evirmeye çevirmeye, din parantezinin içine tıkıştırmaya hiç gerek yoktu. Ne utanılacak bir şey yapmak ne de başkalarını utandırıcı vaziyete düşürmek, işte nefis terbiyesi aslen tam da bu idi, başkalarına saygılı olmaktan geçiyordu. O zamanlar ibadet de kabahat de gizliydi. Kimsenin ne ibadeti ile ne de –başkalarına zarar vermedikçe– kabahati ile uğraşılırdı.

Şimdi ön bahçemiz sulanacak, arka bahçeye ise şöyle bir serinlesin diye su tutulacak ama ön bahçeyi anneannemle ben çok dikkatli sulayacağız, su asla güllere direkt tutulmaz, yoksa güller hırpalanır. Bahçe makası dedemin elinde, güllerden yeterince açmış olanlar kesilecek, onlar son günleri için evdeki vazolara yerleştirilecek. Bahçede görüntüsü biraz bozulmaya yüz tutmuş gül asla tutulmaz.

Ben bu bahçenin bakım inceliklerini ve o günlerde yaşadıklarımı öylesine içime sindirmişim ki, bunlar sonradan değişik tezahürlerde ortaya çıkacak. Üvey anne evindeki yaşantımdan sonra eskimeye yüz tutmuş, biraz fazla beklemiş her şeyi yok edeceğim. Vazoda yaşayacakları o birkaç günü bile onlara vermeyeceğim.

Kestiğimiz gülleri anneannemin çiçek sepetinin içinde yukarıya eve çıkarıp, vazolara yerleştireceğiz. Ben bu evdeki vazolara hayranım, onları renklerine göre yerleştiren anneanneme de. Anneanneme dedem de bir hayran ki size anlatamam; evliliklerinin ilk yıllarında çekilmiş fotoğraflarının arkasında ona daima eski Türkçe yazıyla (Farsça) “*Perissa’m*” diye hitap edermiş. Köstekli saatinin kapağını her açtığında –kadranına yerleştirttiği– anneannemin küçük bir portre fotoğrafına büyük bir aşkla bakarmış. İkimiz de bu biblo kadını seyrediyoruz, aşağı bahçeye bahar gibi bir elbiseyle iniyor, elbisesiyle sokaktan geçen herkesin başını bahçemize döndürmekte. Ona yalnız beyler değil, Pendik’in hanımları da hayran. Bu elbisesiyle akşamı nihayetlendirecek. Bilekleri, kolları kalemle çizilmiş gibi. O benim dedemin Marlene Dietrich’i ve biraz da Greta Garbo’su. Elbisesi koyu turkuaz, pamuklu saten, kumaşın üzerinde siklamen rengi güller, aralarında sarı küçük papatyalar ve yeşilin muhtelif tonlarında yapraklar var, sanırsınız ki yağlı boya tablo; göğsü açık, öyle bir dekolte ki, sarımsı sedeflikte parlıyor, göğüsler dimdik, ikizkenar üçgenler gibi. Ona göre, bir elbise terziye diktirildiğine değmeliydi, bir işçiliği olmalıydı. Elbisesinin göğüs, kol ve etek uçları siklamen rengi biye ile dönülmüş, belindeki kemer aynı siklamen kumaştan yapılmış, tokası pırıl pırıldı. Muazzam bir gardırobu ve stili vardı. Vücut kusuru olarak gördüğü iri göğüslerini ustalıklı saklar, bazen de en gösterişli biçimde sergilerdi. Sergilediğinde gözlerinizi bedeninden alamazdınız. “Bir yüzde dudaklar ne ise, bedende de göğüsler odur; yüzde dudaklar, bedende de göğüsler gül gibi açmalıdır” derdi. Genelde T kesimli bilekten bantlı pabuçlar giyer, ayakkabılarının adı yazın iskarpin, kışın potin olurdu. Ayakkabı kelimesi bizde genelde erkek pabuçları için kullanılırdı. Sonradan hanımlarda da kullanılmaya başlandı. Kış aylarında potinleri yağmurdan ıslanmasın diye ayağına geçirdiği yandan çıtçıtli şeffaf şasonlarına itina gösterir; çıtçıtlarının kopmaması için “İki elinizle tutup çekin!” diyerek annemle teyzeme koca kadın olmalarına rağmen her defasında uyarıda bulunurdu. Yarabbi! Ne incelikli bir yaşamdı, bilseniz. Büyüyünce ben de böyle bilekten bağlı pabuçlar giyeceğim...

Akşam oluyor; güneşin yükselişini, panjurların arasından içeri doluşunu nasıl yaşıyorsak, akşamların da perde perde inişini, gökyüzünün renkten renge dönüşünü, ilk yıldızların çıkışıyla birlikte adaların göz kırpan ışıklarının belirmesini mükemmelen yaşıyoruz; gökyüzü, yıldızlar, ay henüz bizim, henüz başkaları tarafından zaptedilmemişler. Gurup vakti ortalık yanıp tutuşuyor, sonra güneşin batışı, akşamın dirhem dirhem inişi. Ön balkon-

dayız, gelen geçen anneannemle dedeme selam veriyor, beyler şapkalarını hafifçe çıkartıp yeniden başlarına koyuyor, bazen de dedem hanımlar için yerinden hafifçe kalkıp oturuyor. O vakitlerde hanımlara oturtulan yerden selam verilmez, hafifçe ayağa kalkar gibi yaparak saygı içeren bir selam verirdi. Hele bir hanım masaya oturmak üzere gelmişse mutlaka ayağa kalkılarak karşılanır ve iskemlesi arkadan tutularak oturması beklenir nezaketten ona yardım edilirdi. Bir hanımın yanında erkek varken, sandalyesini kendisinin çekmesi, yanındaki erkeğin veya erkeklerin nezaket kurallarından bihaber olduğunu gösterirdi. “N’aber?” gibi bir kelime ile hatır sorulmazdı. Şimdiye dönüp bugünü hiç konuşmayalım! Konuşmak, yaşadığımız onca problemin içinde, kaybettiğimiz geçmişimize duyacağımız derin bir acıdan başka bir şey hissettirmeyecektir... Metroya bindiğimde karşımda oturan erkeklerin, oturuş şekil ve şemailerini gördükçe, gözlerimi kapatarak yolculuk etmek istiyorum. Burası neresi? Çağ atladığı iddia edilen Türkiye bu mu?

Karşı yokuşumuzdan yukarı yürüyüp, denize doğru kıvrıldığımızda, kot farkından dolayı, bıçak gibi kesilmiş kıyı şeridi boyunca denizi yukarıdan seyrederek ilerlerdik. Bazen yokuşun hemen başındaki iki ağaçtan birinin altına sarı-mavi bir kilim serer, güneş batarken gurup vaktinin gökyüzünde oluşturacağı tabloyu ve gümüş renkli sulara yansıyan gölgeleri beklerdik... Anneannem, “*Akşam yine akşam, yine akşam/ Göllede bu dem bir kamyış olsam*” gibi bir şeyler söylerdi. Hüzünlenir bu saatlerden hiç memnun kalmazdım.

Tam burna doğru aşağıda kayalıklar başlardı, dalgaların kayaların üstlerindeki küçük çukurlara dolup boşalmasını seyredirdim. Ne çirkin renkleri vardı bir bilseniz, üzerindeki yosunlarla kertenkele derisi gibi görünürlerdi. Kıyı denize dört beş metre yükseklikten dik iniyordu. Bu kıyıdan tekneyle geçecek olsanız, sahile baktığınızda toprağın –Pendik’in nemli ve bol oksijenli havası ve betonla bozulmamış yapısı sayesinde– son derece verimli olduğunu renginden anlayabilirdiniz. Gün içinde yamacın tepesinden, bir geminin güvertesinden bakarcasına, güneşin altında pırıl pırıl parlayan masmavi denizi seyretmek, insana doyumsuz bir keyif verirdi. Dik yamaçta kökleri toprağı sıkı sıkı tutmuş ağaçların denizin üzerine doğru büyüdüklüklerini görürdünüz. Hani komedi filmlerinde görürüz; araba uçurumdan aşağı düşer fakat bir ağaç dalına asılı kalarak içindekiler ölümden kurtulur. Depremde toprağı tutacak bütün ağaçları kestiler, yıllarca kıyı yağmacılığı haberlerini duyarak yaşadık, önleyemedik...

Kısa sohbetler, hâl hatır sormalar, bahçeye övgüler... Bir akşam ışıklarımız kesiliyor, radyo da susuyor, ailecek ön balkona çıkıyoruz. Kendimi tutamıyor, karşıya Esin Ablâ'ya sesleniyorum, "Sizin hambanız yanıyo mu? Hambanız?" Beyaz küçük vapurun, akşam olmaya başladığına göre ışığı yanmış olmalıydı; acaba şu an o da sönmüş müydü yoksa yanıyor muydu?

Aklım şöminelerinin üzerinde duran maket gemilerinde. Henüz dilimi damağıma dayayıp L harfini söyleyemediğim günler, "lamba" diyemiyorum. Konu komşu, kiracılarımız, annem, dedem, herkes gülüyor. Hayret! Baykuş Hanım da gülüyor, "Baykuş Hanım" bizim yandaki ahşap köşkün sahibi Doktor Bey'in eşine taktığım ad. Bize bakan cephedeki ön cama tünüyor ve bütün gün o camdan beni izliyor! Asık suratlı bir kadın! Yüzünde nur yok, başında uçları iki yandan sarkan bir tülbent. Önce pencere perdesi, sonra tülbendinin uçları sallanıyor, sol tarafına dayadığı dirseği pencere pervazında, eli çenesinde, başı bize dönük, evinin ikinci katında pencerenin önündeki divanda yastıklar üzerinde oturuyor, bu yüzden pencerede olması gerektiğinden çok daha yüksek bir konumda duruyor. Böylece görmek istediğinden de fazlasını izleyebiliyor. Görünmeyen kocaman kalçaları değirmen taşı gibi. Çocukları sevmiyor; tavukları, horozları da sevmiyor, onun yüzünden kesildi hepsi. Hâlbuki tavuklarımızın civcivlerine yem yemeyi, su içmeyi nasıl öğrettiğini, onları "Bak çocuğum, dinle bak! Böyle yapılır! Eğil, gaganla yakala, dikkat et arkaya düşme ve boğulmadan ye! Üzerine su iç, sonra yukarıya uzanarak yutağını düzelt!" diyerek eğittiğini izlemiş olsa, hele o civcivlerin yumurta kabuklarından nasıl yaşamak için büyük bir azimle çıktıklarını görmüş olsa, onları sevebilirdi. Yaşamayınca sevilmiyor işte! Yaşamak lazım. Bazı şeyleri yaşayamamış olanlar, hayatı değerlendirmede eksik kalıyorlar. Sevgiyi hakiki mânâda yaşayamayan birine, bir şeyi sevmenin, öğretilmiş, belletilmiş şeylerin, şartlandırılmaların tümünü onun uğrunda feda edebilmek ya da değiştirebilmek olduğu gerçeğini anlatamazsınız. Oysa hayatta öyle tercihler vardır ki, feda edebildiğiniz kadar "insan" olduğunuzu anladığınız anlardır... İşte o zaman bu hayattan nasiplenmişlerden olabilirsiniz. Ağaç olup köklerinle dik yamaçlardan dışarı uzamışsanız bir düşenin tutunacağı dallarınız var demektir, insanlık adına bundan büyük saadet ne olabilir?

Her şeyi süratle öğrenmekteyim. Baykuş Hanım'ın mutsuzluğu kendi penceresinden dışarı, bizim bahçeye doğru akıyor: görüyorum! Ters ve

huysuz bir kadın. Ne söylerseniz aksini iddia edenlerden. "Hambanız yanıyor mu?" diye karşı eve seslendiğimde onu da güldürüyorum, göbeği oynuyor olmalı. Anneannem beni kucaklıyor, "Anneannesinin gülü, bül-bülü!" diyerek öpüyor. Nasıl mutluyum, nasıl keyifliyim, birisini güldürmenin, hele yüzü hiç gülmeyen birini güldürmenin harika bir şey olduğunu öğrenmiş oluyorum. Bir zamanların Pendik'inin nasıl neşeli, sevinçli ve kendinden memnun kızyıdım bir bilerseniz ama hayatımın çok büyük bir bölümünü kendime gülünmesinden korkarak geçireceğim. Baykuş Hanım yerinden kalktı, elinde gaz lambası, aşağı inecek olmalı, birazdan patlıcan, biber kızartma kokusu gelebilir köşkün arka bahçesine bakan mutfağından. Biz de akşam yemeğimiz için içeri giriyoruz, holden çıkılan yan balkonda, gözlerden uzak akşam yemeğimizi yiyeceğiz. Mutfağa gidiyorum. Önce salata tabağını kontrol edeceğim, bu akşam az mı yapmışlar çok mu? Bakalım Çerkez tavuğu nasıl olmuş, cevizin yağı ne kadar çıkmış, semizotu salatası zeytinyağı ve limonunu çekmiş mi, perde pilavı dedemin istediği gibi tek tek düşmüş mü? Ah, içindeki hafif yanmış bütün o bademler!

Pendik'te günbatımlarına doğru, bir iki saatliğine de olsa, ön balkon o keyifli akşam saatlerini yaşamak üzere hiç üşenilmeden hazırlanırdı, bu bizim için mi yoksa caddeden geçenlere göz zevki yaşatmak için mi yapıldı, emin değilim. Bahçenin sulanışı balkondan seyredilir, kim suluyorsa ona yukarıdan "Şu tarafa biraz daha tutuver" diye seslenilirdi. Suyun verdiği serinlikle toprağın hayatietini tazeleyişini, bitkilerin ruhlarından bir cezbenin yayılışını seyrederken insanın ve toprağın niyetlerinin aynı üstün güzellik ve iyi niyette birleşerek bir rabita kurması gerektiğine inanç gelişirdi; işte ben buna 'din' derim. Benim dinim önce su, hava ve toprakla, yani tabiatla rabita kurmak, sonra onu oluşturmuş olan tüme, merccek yontan Spinoza'nın tanrısına hamd etmek.

Küçük masamız balkonun sol tarafında, Fransız keteni beyaz örtü, eteğine iki sıra antika iplik işi çekilmiş, arasına dantel konulmuş, köşeler ciddi bir hesapla kusursuz dönülmüş, tiril tiril kâğıt gibi kolalı, üzerinde bordo renkli büyük kristal vazo; akşamüstü kestiğimiz bordo okka gülleri ve bir kucak dolusu pembe ortancayla birlikte vazo görkemli bir görüntüyle "bu akşamın kraliçesi benim" diyor masanın köşesinde. Küçük gümüş tepsinin içinde, pembe likör takımı şişesinde anneannemin vişne likörü, iki küçük likör kadehi sahiplerini bekliyor ve tabii ki ben fazla yemeyeyim diye gü-

müş şekerlikte sayılı getirilmiş olan yaldızlı çikolatalar duruyor. Bahane de hazır; iştahım kapanır, akşam yemek yiyemezmişim; bir de biz çocuklara numaracı derler!

Sarı güller yeşil kristal vazoda, balkon demirine yakın oturan dedemin kulüp rakısı kadehinin durduğu iki katlı sehpanın üzerinde. Alt katı dedemin servis masası. O zamanlar ne beyaz örtüsüz ne de çieksiz bir masa kurulurdu; iki lokma bile yenilecek olsa çiçeklerin renginin yansımadığı cam bardak kalmazdı. Hayır! Hayır! Film sahnesi filan anlatmıyorum. Bu bizim balkonu 1959-60lar'daki görüntüsü. Evet! Ancak filmlerde görülebilir şimdi böyle bir akşamüstü balkonu. Sıkılmış olabilirsiniz, hiç yadırgamam. Siz de bir başkasına çocukluğunuzu bu sebepten anlatamıyor olabilir misiniz? Acı... Ama daha acı olan anlatacak çocukluğunuzun olmamasıdır. Oysa hayat, tarifler, terkipler ve hissedişlerdir, ne çare ki bugünün insanı artık yedikleri, içtikleri ve kendisine dayatılanlarla bambaşka yeni bir mahsuldür.

Sahiller değişti dedim ya, balkonlara da perdeler çekildi, karton kutular, sandık sepetler, koltuk kanepeler yığıldı; olmadı, şimdi de pimpenlerle küleleştirildi veya evlerin içine katıldı. Çünkü artık ne böyle bir Pendik ne böyle bir balkonda oturacak ruha sahip insanlar kaldı, her mânâda göçtüler, yok oldular. Bilmem kaç bin asırlık tarihle yoğurulmuş bu şehir, yaşlanarak önce güzelliğini, sonra Alzheimer olup hafızasını, şimdi de demansla kimliğini kaybetmiş durumda. "Öğütülerek un hâline getirilmiş bir taneden artık ne yetiştirebilirsiniz?" Ah! Yoksa siz bu satırları bir yerlerde daha önce benzer şekillerde okumuş muydunuz? Olabilir. İncil'de Aziz Pavlus'un M.S. 50. yüzyılda yazdığı 1. Selanik'liler kısmının sekizinci ayetine baktığımızda ("... aklı başında davranalım; imân ve sevgi zırhımız; kurtuluş ümidi de miğferimiz olsun!") Necip Fazıl'ın meşhur şiirinin satırlarını hatırlamak da mümkündür...

Havelock Ellis'in *Hayatım* adlı otobiyografisinde ifade ettiği gibi, bütün bunları hafızamdan yazarken adeta *ecstasy* ile yükselmiş bir mutluluk duyuyorum, hatta öyle ki yazmaya başladığımda karnıma heyecandan ince bir ağrı giriyor. Bilir misiniz; insanlar başkalarının kendilerinden daha keyifli olmasından rahatsız olurlar, bu nedenle tütün, içki, esrar ve hatta cinsî zevkler hep kısıtlanmış, yasaklanmış, "ayıp", "yasak", "günah" sepetine konmuş; oysa "zehri zehir yapan dozudur" gerçeği içinde bunların hepsi belli oranlarda bedene faydalıdır. Burada önemli olan ölçü düsturudur ve ahlakın temel ilkesidir. Sizce düşüncelerimizde ahlaksızlık hangi noktadan sonra başlar?

Ahlak bilmecesi kutularında harfleri, kelimeleri titizlikle dozunda ayarlaya bilmek. Şüphesiz ki aklı, vicdanı ve ruhî dengeyi sarsmamak kaydıyla insan duygu ve düşüncelerinde, hâl ve davranışlarında serbest olmalıdır.

Din dışında başka mutluluklar olduğunu da öğrenmeniz gerekiyor. Bilim ve felsefe ile aydınlanmanız, biraz piyano çalmanız, Leonard Cohen veya Elvis Presley, Frank Sinatra dinlemeniz, hepsinden önemlisi bahçelerde yürümeniz, hatta bir köpek yavrusu sahiplenmeniz mümkün değil midir? *Ecstasy* almış gibi keyif alıyor olmamdan umarım bir rahatsızlık duymadınız, üstelik *ecstasy* kelimesini sizin kabul etmek istediğiniz anlamda kullanmadım. Havelock Ellis'vari kullandım; söylemek istediğim, yazarken duyduğum büyük mutluluk beynimde salgılanan yüksek serotonin hormonundan kaynaklanıyor... Hatıralarımı haz duyarak yazıya geçirdiğimi, beynimde, hafıza aynamın içindeki haz dalgalarının bıraktığı nakışları seyretmenin zevkini yaşadığımı anlatmak istedim. Biraz müstehcen mi buluyorsunuz yazdıklarımı? *Carmina Burana* da müstehcen olduğu için zamanında çok eleştirilmiş, oysa özellikle "O Fortuna" bölümünün muhteşem olduğunu hiç tereddütsüz söyleyebilirim. Siz İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin 1974-75 arası *Carmina Burana*'sını izlemiş miydiniz? Yazık oldu... Şimdi yabancılardan, André Rieu'dan hayranlıkla dinlerken derin bir iç çekişle hasret gideriniz. Açılım açılım derken, bakın LSD verilenler gibi ne hayaller görüyoruz. Haydi memleketim ileri!!! Ver mehteri!.. Hep aynı numara...

Benim hayalim; gözlerimi kapatırken, vazolara yerleştirilen güllerin arasında, anneannemin vişne liköründen bir yudum alarak ve yine anneannemin *İnci Avcıları*'ndan bir bölümü, küçük çenesinin altına boynuna koyduğu, seviyormuş gibi başını üzerine eğdiği kemanıyla huşu içinde çalmakta olduğunu hayal ederek ve kolumdaki onun yakutlu saatinin kapağını kaldırıp, "İşte vakit geldi! Allahısmarladık!" diyerek, bozulmamış bir başka Pendik'te yeniden gözlerimi açmayı umarak ölmek istiyorum. Bu çok sevdiğim toprağa, tabiata, geri dönüşüm, kavuşmam olacak; Yaratıcı'ya kara bir yüzle gitmeyeceğimi, başıma güllerden bir taç takılacağını bilmenin huzuru içinde öleceğim, hatıram olarak sizlere bu kitabı bırakıyorum ...

Anneannemin likörünü, güzel bir şarapta olduğu gibi, önce koklayacak sonra içeceksiniz ki tarçının, karanfilin, vişnenin ve alkolün tatlarına ayrı ayrı varabilirsiniz. Tıpkı çikolatayı damağınızda tutup emdiğiniz gibi likörü de dilinizle boğazınız arasında tutacaksınız ki iksirini fark edin. Müzikte

orkestrasyonun her tınısında ayrı bir enstrümanı dinleyebilmenin keyfine varmak gibi. Ah! Bir senfoniyi duyum olarak alıp, beyin hücrelerinize ileten ve orada hazzı çeviren kimya!

Ben o evin bahçesinde, güllerin arasında hayat bulmuştum, hayatım yine bahçelerde bitmeliydi. Olmadı. Evimizi 'müteahhit'e verdiler gitti! Yeni gelenler, bahçenin palmyelerine bile sahip çıkmadılar. Boticelli'ye haber verin güllerin arasından doğuşumu, Caravaggio ise ölümümü resmet-sin. Dedemin mezarı gibi, sonya gülü rengine en yakın vize pembesinden bir mezar yapın; başına "Verde Guatemala" mermerinden bir blok koyun ve üzerine "O, hiç kimseye şantaj yapmadı ve hiçbir yerde 'ben gazeteciyim' demedi!" yazın. Ayakucuma kuşların su içmesi için kenarında iki kuş figürü olan aynı mermerden içi oyulmuş bir suluk koydurmayı, toprağıma dedeme-le anneannemin sarı güllerinden dikmeyi unutmayın. Ah! Verde Guatemala taşına iki de Fransız aplık istersem çok mu tuhaf kaçır? Lütfen beni susuz, çiçeksiz, ışıksız ve parasız bırakmayın; arada bir ziyaretime gelin, gelirken bir duka altını getirin, öbür tarafta da para derdine düşmek istemiyorum...

194

Annem beni önce anneannemle dedeme, sonra da babaevine geri dö-nen ablası Vedia Teyzeme, "Abla sen şu sıralar boşsun, Gül'den'le biraz ilgile-niver, ben çok meşgulüm" diyerek bırakmış; Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'ndeki hocası Behice Boran'la birlikte, gidişatını beğenmediği, ulusal çizgisinden gün be gün çıkartılmakta olan ülkesini kurtarmak için fikri çalışmalara başlamıştı. Benimse bu durumdan hiçbir şikâyetim yoktu, annemin akşamüstlerinden sonra eve geleceğini, salatayı onun yapacağını biliyordum. Pendik'te o yıllarda, tıpkı Nuran Akkılıç Kan-su'nun '*Doğadaki Çocuk*' örneği gibiyim. O, doğadan uzak tutularak yeti-şen yeni nesil için "soyu tehlike altında olan bir türdür" diyerek, bana göre, sizlere anlatmaya çalıştığım çocukluk günlerimin temel fikirlerinden birini bilimsel olarak ortaya koyarak yayınlamıştır. Yere ve göğe bir tanrıymış gö-züyle bakılmasında ne büyük fayda olduğunu bir kez daha düşündürme-den ve Sayın Kansu'yu burada saygıyla anmadan geçemeyeceğim.

Akşam iniyor Pendik'e, son vapurlar ve son trenlerin saatleri yaklaşıyor. Aaaaa annem geldi! Annem geldi! Merdivenlerden aşağı koşuyorum, an-nemi o günlerde taparcasına çok seviyorum. Beni öğle uykularına yatırıp, kaçıp gidiyor, biliyorum. Bu onun beni ilk terk edişleri. Olsun! O benim, belki de o günlerde her şeyden değerli, canım annem... Hayranlıkla, demir

kapının üzerindeki oval dili kaldırıp bir kanadını iterek içeri girişini, el bilek kol hareketlerini izliyorum. Ben büyüdüğümde onun kadar zarif olabilecek miyim? Bir iki yıl içinde bir üvey annem olduğunda, anneme olan duygu-larım ve bakışım değişecek, ona olan sevgimi donduracağım. En çok beni bir üvey annenin yanına bırakmış olduğu için ona yıllarca sırtımı döne-ceğim. Benim trajedim böyle başlayacak. Henüz ne o beni ne de ben onu yapacaklarımız konusunda tanımıyoruz. Tanışacağız! "Babasının kızı" diye suçladığı kızının aslında kendisine ne kadar benzediğini hayretle izleyecek. Aramızdaki tatsızlıkları bir akreple bir koçun anlaşmasının güç olduğunu söyleyerek kabahati yıldızların üzerine atan müşterek yakınlarımıza, ikimiz de "Saçmalamayın Allah aşkına!" diyeceğiz. Henüz o günlere çok var, ara-mızda saf sevginin en doğal, en yalın, bozulmamış hâli hüküm sürmekte...

Teni, gözleri, omuzları, elleri, yanakları, kirpikleri, saçları bir başka güzel, bir bakan bir daha bakıyor. Küçüğüm ama ona bakılmasından hiç ama hiç hoşlanmıyorum. Annemi başkalarından kıskanıyorum. Ve ona bir şey olacak diye çok korkuyorum. Annem eve geldiğinde, dünyalar benim oluyor.

Bana öyle kucağında paketlerle oyuncaklarla gelen bir anne değil. Böyle bir âdeti yok. Yine de onun eve gelmesini dört gözle bekliyorum, o gelince mutluluğum tamamlanıyor, içim rahatlıyor. Her çocuk gibi annemle ta-mamlanıyorum. Vedia Teyzemle annem birer elimden tutup, "Uçtu uçtu kuş uçtu!" demiyorlar mı, Ali Ulvi Amca'nın bir avuç şekerine, çikolatasına bedel sevinç duyuyorum. Benim bu evin bahçesinde oynayacak o kadar çok şeyim var ki, bana bir hediye almasın, getirmesin varsın; o benim güzel annem; güzelliği ve şahsiyetinin kıymeti bana yetiyor. O bana oynayacak bir şey almıyor ama her gün düşünecek yeni bir şey veriyor. Başına dikilen komutana içinde yaşadığı fıçıdan onurlu bir şekilde, "Gölge etme başka ih-san istemem" diyen Diyojen'i anlatıyor. Anadolu'da bizlerden önce başka milletlerin yaşadığını, Hitit güneşini, kraliçelerini, Kral Şuppiluliuma'yı ve bir talebesinin ona Çanakkale'den hediye getirdiği tahta atın hikâyesini, içine saklanan askerlerle hile yapılarak kazanılan Truva Savaşı'nı anlatıyor. Daha o tarihlerde Büyük İskender diye bir komutanın Çanakkale Boğ'a-zı'nı geçerek Eskişehir Gordion'da o meşhur düğümü kılıcıyla kestiğini, o sıralarda biz Türklerin Çinlilere komşu olarak Kızılderililer gibi çadırlarda göçebe yaşadığımızı, iklim şartlarının zorlamasıyla gidebileceğimiz en uzak yerin neresi olduğunu merak ederek yollara düştüğümüzü ve dünyanın bir-

195

çok yerine dağıldığımızı, oralarda yeni milletler oluşturduğumuzu, içinde bulunduğumuz şartlarda sürdürmek zorunda kaldığımız hayat nedeniyle dünya tarihinde 'barbarlar' olarak anıldığımızı, Türklere yeryüzünde en yakın ulusun aslında Fin, Macar ve S.S.C.B.'nin içindeki bazı topluluklar olduğunu söylüyor. Aktardığı bu 'bilgi ve düşünce' armağanlarının değerini yıllar sonra yurtdışına yerleştikten sonra idrak edebileceğim. Bir timsaha benzeyen Küba adasını, adanın Fidel Castro'sunu tanıtıyor. Sonunda ben de Fidel Castro'ya âşık oluyorum, çünkü o bir vatan kahramanı. Demek ki kadınlar genellikle kahramanlara âşık oluyorlardı, bu konuda düşünceler oluşturabilmek için yine büyümem gerekiyordu. Sonradan Castro'yu anneme bıraktım, Che Guevara'yı aldım, o daha yakışıklı. İleride, 2000'li yıllarda, ülkemi terk etme gereği duyup gidebileceğim en uzak yeri seçerek yurtdışına yerleştiğimde, annemin bana vermiş olduğu bu evrensel armağanları paylaşarak insanlarla yakınlıklar, dostluklar kurabileceğim. Yabancılar sizi önce sofraya kültürünüze, yemek yeme biçiminize, giyim kuşam tarzınıza, ardından da bilgi düzeyinize, görüş mesafenize bakarak değerlendiriyor, saygı duyup kabulleniyor, sofralarında, toplantılarında, sohbetlerinde size yer açıyorlar; aksi takdirde onlar için sadece selam verilen bir 'ötekisiniz', ayrıca ikinci veya üçüncü sınıfsınız, Titanik'in en alt katında yolculuk eden tabakadansınız. Bu sebeple en az onlar kadar medeni görünmeli, hem kendi tarihinizi hem onların tarihini, coğrafyasını ve hatta dinlerini, geçmişten getirdikleri kültür birikimlerini onlar kadar iyi bilmeli, ruh yapılarını en ince detaylarına kadar öğrenmelisiniz; hangi konularda sizden üstün olduklarını iddia ederek haklılıkları ile övünmeye geçerlerse, o konularda fevkalâde karşılıklar bulabilmelisiniz. Örneğin, "rüşvet yemeyen Kodak makinesinden", Alice Harris'in fotoğraflarından bahsedebilmelisiniz... Bazı bilgilerin öğrenilmesi 'faydalı mecburiyetler' başlığı altına çekilebilir. Onlar oryantalizmin düşünce sistemini, ruhunu yazmışlar, bu nedenle muvaffak oluyorlar. Yalnız Müslüman din adamları mı eli kanlı teröristtir? Gerektiğinde papazların eline silah vererek Hristiyanlık da kanlı faaliyetler içine itilmedi mi? İster misiniz ikisini de yaptırın aynı merkez olsun? "İçişleri de, dışişleri de iki hayati bakanlıktır, bu hiç unutulmamalıdır." Ben söylemiyorum dedem söylüyordu. Akşam yemek saatinde ajans dinlenir, yemek sonrası ajansta dinlenenler yorumlanarak, mantıksal münasebetler içinde, hükümete, insanlara, içtimai nizam ve siyasete dair konuşulurdu.

Sofra kuruluyor; akşam sofrası bazen ön balkona açılan ön salondaki masada hazırlanıyor, hani şu pervaneli avizemizin altındaki yemek masamızda; biber, domates, kabak, patlıcan, taze fasulye, patatesle birlikte pişmiş enfes bir yaz türüsü, domatesli pilavımızın üzerinde bol karabiberli tavuk etleri, içindeki domatesin çekirdekleri sabah bardağın dibinde seyrettiklerimden, ağzımın içinde hafif mayhoşumsu ve mis gibi kokuyor, çoban salatamız bol maydanozlu, arkadan iri siyah çekirdekli sulu karpuzlar, bayılıyor bu karpuzlara, çekirdeklerini ayıklamak için küçük kaşığım bile var. Pilavın yanında yaz veya kış dedem muhakkak bahçemizin kurutulmuş Eriklerinden, elmalarından yapılmış komposto içer. Kışın kuru üzüm kompostosunun içine mutlaka karanfil, tarçın ve kuru kayısı konulur; ben üzümleri sevmez ayırır, kayısılarına ise bayılırdım... Evde yalnızca dedem kompostosuna hoşaf derdi, böyle demesi hoşuma giderdi. Annem beğenmediği bir şey karşısında "Hoşafa dönmüş!" dediğinde, nedense dedeme karşı söylediğini zannederek 'annem niye böyle bir laf ediyor' diye üzülürdüm. Çok hassas bir çocuktum.

Gece öyle dingin, öyle güzel ki, o kadar çok börtü böcek sesi var ki. Kuşlar uyumuş, börtü böcek sahne almış, gecenin şarkıları başlamış; güller öyle güzel kokuyorlar ki. Bu sesi, bu koroyu birilerinin yıllar sonra CD'lere kaydedip insanlara huzur ve dinginlik vermek üzere 'tabiatın sesi', 'meditasyon ve derin rahatlama', 'mükemmel bir uyku relaks' adı altında sattıklarını göreceğim. Dünya ne hâle geldi. İnsanoğlu bir muamma! Bir gün havanın da satılabileceğini düşünmek ürkütücü. Pendik'in o zamanlardaki güzelliği hakkında anlatacağım her söz bence yetersiz kalacaktır. Annemle dedem yemek sonrası konuşuyorlar. Dedem "Ne kadar paran var?" diye soruyor. Annem temkinli cevap veriyor: "Oraya yeter." Dedem: "Yarın sabah gidip bakalım!"

Annemin de anneannem gibi bir küçük çıkını var, çıkınına içine sakladığı bir de çömleği. Çömlek pencere pervazında çiçek saksılarının tam ortasında duruyor; eski, kenarları kırık dökük; bunun içinde altınlarımız var. Altınlarımız diyorum, çünkü dedemle anneannemin doğduğumda benim için verdikleri beşibiryerde de orada. O bana hayatım boyunca yetecekmiş gibi geliyor, ay kadar kocaman, güneş kadar parlak. Annem bileziklerini "köylü işi" diyerek küçümsüyor, bana verse hepsini kollarıma doldurur, ayağıma da topuklu terliklerini giyer, tıkr tıkr geziririm, bundan hiç

şüpheniz olmasın. Annem gümüşleri seviyor, o tarihlerde ben gümüşün ne olduğunun bilincinde değilim. Evde “yer gök bakar” misali, yer gök gümüş. Kara kara tenekeler işte, aşağıdaki çamaşır leğenleri gibi, önemli misafirler geleceği zaman, yün parçaları, keçeler ile ovulup parlatılan bir masa dolusu soğuk renkli, vitrin, büfe, sehpa süsleri ile sofra donatıları. Ben onların sadece kabartmalarındaki güllerini ve şekerliklerden birinin üzerinde bulunan kanatlarını açmış kartalı çok beğeniyorum; o güllerin o tenekelerin üzerine nasıl işlenmiş olduklarına büyük bir hayranlıkla bakıyorum; ne işçilik! Bir de altın olsalardı şunlar! Gerçi bazılarının içi altın gibi parlıyordu, ne hikmetse, sanki dışları gümüş, içleri altın kaplıydı, böyle iki renkli olanlarını daha çok beğenirdim. Bir şeyin içinin başka dışının başka olabilmesini aklım almıyordu.

Annem çıkını Kapalıçarşı’da bozduracak, biriktirdiği parasını da ekleyerek Pendik’te lisenin hemen yan tarafında bir arsa alacak. Bu düşüncesi dedemin çok hoşuna gitmiş, onu keyiflendirmiş, konuyla ilgilenip gerekli görüşmeleri yapmıştı. Dedem de biriktirir biriktirir, sonunda bir şey alırdı veya bankaya koyardı. Fakat bir keresinde, dedesinden kalma, İstanbul surlarının önündeki istimlak edilmiş tarihî evden ayırdığı parası, Tümsubank diye bir bankada batıp gitmişti; işte o günden beri dolaplardan gelen parayı bankada bir süreliğine tutuyor, sonra hemen “Toprağa yatırmak daha hayırlı!” diyerek bir arsa satın alıyordu. Dedemle annem para konusunda birbirlerinin kopyası gibiydiler. İkisi de kuruş kuruş biriktirirlerdi. Anneannem para biriktirme konusunda farklı görüşteydi, o paranın satın aldığı şeyleri biriktirmeyi seviyordu. Para, harcamak içindi, harcardı da zaten! Dedem yatırımcıydı, annem ve Vedia Teyzem ise paraya asla dokunmazlardı. Bana kalırsa dedemden bile cimriydiler; bir de dedeme cimri derlerdi. Dedem biriktirirdi ama sonra Kapalıçarşı’ya Sandal Bedesteni’ne gider, mezattan değerli bir parça alır gelirdi; kızları onu da yapmazlardı; kuruş vardı ya, hani ortası delik kuruşlar, çocukluğumuzda artık kullanılmadığı için ortalarından sicim geçirip kolye yaptığımız delik madeni paralar; kuruşlar bile hesaba vurulurdu bu evde, şaşar kalırdınız bu kuruşlar için sarfedilen enerjiye...

Güzel para harcamak demek, cayır cayır parayı yakmak demektir, ben de büyüyünce anneannem gibi güzel para harcayanlardan olacaktım. Para harcamanın yakıştığı kadınlardan. “Ah!” diyeceğim, “Ah! Ben para harcamak için yaratılmışım!” Yaşamak zaten “istemek” değil miydi? Bir gün bana

soracaklardı: “Siz ne iş yaparsınız?” Bir an durup düşünecek ve cevap verecektim: “Ben çok güzel para harcarım!” Karşımdaki adam ve ben bir süre sessiz kalıp bu konuşmadaki samimi dökülüştüğümüzün altında yatan gerçeği anlamaya çalışacaktık.

Aile yadigarı bir işti bu! Cilt rengim, yüzüm, duruşum, havam tıpkı anneannem gibiydi; kız torunlarının içinde bir tek ben hık demiş onun burnundan düşmüşüm. Gençlik resimlerine bakanlar, onu ben zannedeceklerdi. Yıllar sonra, gerçek kimliğim unutturulduktan sonra zorla başka kimlikler üzerime giydirilmiş olsa bile, ortaya çıkacak olan ruh “Ayşe Fatima-tüz-Zehra Yoldaş La Cordobes” olacaktı. Şimdi ben anneannemin bir fotokopisi gibiyim. Yaşlandıkça sırtımda oluşan kamburumla, saçlarımın topuzuna taktığım incili saç taraklarımı anneannemin en küçük kızı gibiyim. Hani Pendik’te yürüsem arkamdan “Zehra Hanım, Zehra Hanım!” diye seslenecek, koşacak birileri mutlaka çıkardı. Sonunda her şey aslına dönüyordu...

Ertesi sabah dedemle annem arsaya bakıp geldiler. Şimdi baba kızın her zamanki hafif tertip politika içeren sohbetleri devam etmekteydi. Bu kez konu İş Bankası’nın kuruluşunda vazife almış Cumhurbaşkanı Celal Bayar’dı. Atatürk, İsmet İnönü için, İsmet İnönü ise Celal Bayar için ne yazık ki taşınmaz ağırlıkta olmuşlar. Ben de öyle olacağım, beni taşımak da insanlar için güç olacak... Anneannem ise bahçede Mehmet Efendi’yle yarın yapılacakları planlıyor, “Yaprak dolma saralım yarın” diyor. Sanki çok önemli bir politik konuymuş gibi üzerinde fikir beyanında bulunuyor... Ne evdi bilerseniz. Yaprakları almak Mehmet Efendi’nin, eti almak anneannemle benim işimdi; biz Altun Kasap’a girdiğimizde, dedem de birkaç dükkân yanındaki berbere girecekti; berberin koltukları dişçi koltuklarına benziyordu. Dolmanın altına kaburgaları döşeyeceğiz, piştikten sonra ben onları yiyeceğim, ellerim el tasında sıcak sabunlu suyla yıkanacak. Sabun kalıbını kavrayamayacağım, ellerim sabundan küçük olduğundan suları etrafa taşıracam, annemden “Dikkat et!” diye azar yiyeceğim; sabunu küçültüp getirmeyi akıl edemiyorlar, kabahat benim üzerime kalıyor. Bir yandan, can kulağıyla dedem ve annemi dinliyordum, annem, Hitler Amca’nın bıyıkları gibi bıyık bırakmış olan dedeme takılıyordu. General de Gaulle’ün bıyık stiline de aynı olduğunu, hatta deri çantalarının da birörnek olduğunu söylüyordu. Dedem, “Bu bir Avrupalı bıyığıdır. Amerikalılar hiçbir zaman bu

bıyığı anlayamazlar” diyordu. Demek ki dedem de kendini ve biz Türkleri Avrupalı kabul ediyordu. Annem, “Ama senin sevgili Marlene Dietrich’in bu stil bıyıktan hoşlanmıyor olmalı, bak Hitler’i bile kabul etmedi, davetine uyup Amerika’dan ülkesine dönmedi” diyor. Marlene Dietrich’e dedemin âşık olduğunu, erkeklerin aynı anda hem karısına hem de bir başka kadına âşık olabileceğini öğrenmiştim. Bu Alman kadınlarından gerçekten korkulurdu, Hitler Amca’ya bile “hayır” demiş işte! Dedeme de “hayır” derdi kararım! Yıllar içinde Alman kadınlarıyla evlilik yapmış birçok erkeğin acıklı hâlini görecektim. Hatta bunu bir de Gönül Yazar’dan duyacaktım, Alman kadınlarının ne denli kök söktürücü olduklarını. Zor bir milleti vesselam. Dedem bir Alman kadına âşık olmuştu, artık bu iyice ayan beyan ortada idi. Dedemin bu Alman hayranlığı beni sinirlendirmeye başlıyordu.

Akşam yemeğinden sonra, bir de Alman Büyükelçisi von Papen diye birisinden ve mahkeme celselerinden bahsetmeye başlamazlar mı! “Memleketin selameti!” “Bu günlerin şartları!” “Hakikatler!” “Tarih huzurunda tekrar edilmesi önlenemeyecek olan davalar!” Hemen her şeyi can kulağıyla dinler, kendimce bir pay edindir ve öğrenirdim de. Ama bu von Papen işi çok karışıktı, ne olduğunu anlayabilmek kabil değildi. Sovyetler Birliği, Alman endüstrisi, General George Marshall, Başkan Truman, Avrupa, Chamberlain ve Averell Harriman... Hemen her şeyi can kulağıyla dinliyor, hafıza çömleğine koyuyordum...

Bana çocuklu, renkli, ışıklı, müzikli, danslı, mesela Judy Garland filmlerinden veya Avrupa saraylarının prenseslerinin hayatından bahsedin, Ankara’nın fevkalâde şık giyinen bakan hanımlarını, onların güzel tuvaletlerini, uzun eldivenlerini, etol veya kap’larını anlatın. Bir iyilik daha yapın, merakımı giderin, bizim evdeki dolapların ne ara para verdiğini söyleyin mesela... Derken, benim uykum geliyor; içeriye götürülüp yatak odasında yalnız yatırılmaya şiddetle itirazım var, ayıp değil ya, korkuyorum! Akşamları, tuvalete giderken bile, eğer küçük koridor karanlıksa, arkamızdan biri beni kapıverecekmiş gibi geliyor, arkama bakmadan hızlı hızlı annemin önünden önünden yürüyorum, “Canım siz de şu abajurları erkenden yakın, evde küçük çocuk var herhalde! Ne işe yarıyor bu hambalar?!” Bu korkum sebebiyle ya önce salondaki koltuğa yatırılıp üstüm örtülüyor, sonradan annem tarafından içeri taşınıyorum, ya da bazen herkes aynı zamanda yatak odalarına geçiyor. İşte o zaman hiç korkusuz, güven dolu, huzurlu

bir geceye teslim oluyorum. Anneannemle annem kadın kadına bir şeyler konuşuyorlar. Dedemin dinlemek istemeyeceği, ama onların birbirine anlatmaktan keyif aldıkları o kadar çok şey var ki; soyunuyorlar, duş alıyorlar, gülüşüyorlar, rengârenk geceliklerini giyiyorlar, gece tuvaletlerini yapıyorlar, süründükleri kokular bana kadar ulaştığında, uyku tütümümü almış gibiyim. Onları seyretmeye bayılıyorum. Anneannem Temyiz Âzâsı Savcı Kemal Bora’nın eşi Payende Hanım’ı hiç arayamadığını, ilk fırsatta ziyaretine gidilmesi gerektiğini söylüyor. Payende Hanım ve eşi kıymetli dostlar... Ben büyüyünce Payende Hanım olacağım...

Benim için öyle güzel zamanlar ki hiçbir şeyin yarınları değiştirebileceğini, gölgeler düşürülebileceğini düşünemiyorum. Bahçedeki onca gülün yaz gecesindeki kıpırdanışları arasından saatler o gecenin rüyalarına doğru akıyor. Anneannem ve annem masallardaki periler gibi aydınlık ve narinler, bu evde masal dinlemeye hiç gerek yok, Pendik’te bir masalı yaşıyoruz. Arka bahçeden çileklerin dağ çileği misali bıraktığı koku, ön bahçenin güllerinin kokusuyla buluşuyor, çarşafların kokusu, vazodaki güller, anneannemin fujerleri, fulleri, manolya, leylak kolonyaları, ince perdeden yükselerek eğrisini tamamlıyor, koku molekülleri odanın içinde elmas tozları gibi yayılıyor, kısıklı gözlerimin arasından kirpiklerimin üzerine yağdıklarını görüyorum, yatak odamızın havasını okşayışım geliyor, hiç hava okşanır mı? Soyut bir düşünce diyelim. Yarın sabah, bende geceden korkan o çocuktan eser kalmayacak; doğru çileklerin başında biteceğim, çileklerden küpeler takmak istiyorum, kirazların ikilisinden yaptığım gibi. Annem kulak arkalarına esans sürüyor, ben de kulaklarıma çilekler takacağım ve çilek çilek kokacağım.

Size parça parça anlatarak bütününü tamamlamaya çalıştığım bu bir Pendik günü ne kadar uzundu değil mi? *En Uzun Gün* filminin adını alıp bu bölüme ad olarak koysam olabilirdi belki de. Size de bir ay geçmiş gibi gelmedi mi? Bir yıl gibi mi geldi? Evet, doğrusu haklısınız. Bir fizikçi değilim ama o dönemde günler daha uzundu, bunu söyleyebilirim; şimdi zaman hızlandı; bunu fark etmeniz için 50 yaşını geçmiş olmanız gerekiyor. Dünyanın foton kuşağına girdiği söyleniyor ve ben iddia ediyorum, yarı yarıya bir azalma var gibi. Hadi ölçüyü kaçırmış olmayayım; ne demiştik, her şeyde ölçü çok önemlidir, üçte bir azaldı zaman. O masal zaman, bende bir uzun masal film yarattı. Her şey gökte parlayan ay ışığının izdüşümünde

*M. Sabri Yoldaş
Vediası ve Perissa'sı ile uyuyor...*

202

altın-gümüş bir kâsenin içinde yaşıyor gibiydi. Herkesin ayrı bir kutsal kâsesi oluyor. Bütün filmlerin ve masalların başladığı bir yer var. Bu masalın bir varmış bir yokmuş kısmı böyle başlamış, gardırobun kapağındaki yekpare aynanın içine dün, bugün ve yarın olarak yansımıştı. Şimdi burada bir çıkış müziği rica edebilir miyim? Antrakt!

Bu evin her odasında, odanın mahiyetine ve dekorasyon rengine uygun olan harikulâde avizeler bulunuyor, ayrıca her odanın değişik abajurları veya ayaklı lambaları da var. Yatak odalarında genellikle avizeler değil başucundaki abajurlar kullanılıyor. O vakitlerden kalan bir alışkanlıkla, korkarım öldüğümde de hava kararırken mezarımdan kolumu çıkarıp, bir gül koparırcasına, kibarca, mezar taşımın iki kenarına astırmayı düşündüğüm apliklerin puarlarına uzanıp 'hambalarımı' yakıyor olacağım, sakın korkmayın! Size asla bir kötülüğüm dokunmaz. Abajurlara, verdikleri ışığa merakım var, ışığın kanatları olabilir miydi bilmiyorum ama bir ağırlığı mutlak olmalıydı. Uzun yıllar boyu, Ece Apartmanı'nda oturduğum B Blok 6. Kat'ın penceresindeki abajurlarıma bakarak Nispetiye Caddesi'nden geçen birçok yakınım olmuştur. Yıllar içinde evlerimdeki lambalarımınla hatırlanan bir hanım olacağım, öyle ki ilk kez yemek davetine gelen misafirlerim,

oturduğum apartmanın pencerelerine bakıp, değişik bir ışık veya ilginç bir lamba gördüklerinde, "Gülden'in dairesi burası olmalı" ya da "Işıkları ya-nıyor, evinde" diyecekler. Işığıyla takip edilen bir kadın olacağım. Ve biraz da, söylemesi ayıp, puar meraklısıyım, abajur alırken puarına, elbise alırken düğmesine, çanta alırken dikişinde kullanılan ipliğe, ayakkabı alırken altına bakarım. Kalite normlarıma uymayan bir şey görürsem bırakırım... Benim için ayıp sayılacak şey, sizin inemediğiniz detaylara inebildiğimi söylemek-teki ısrarım ...

Ece Apartmanı'nın önünden geçenlere, abajurlarımın yandığını gör-mek, evde olduğumu bilmek, kendilerinin de anlayamadığı bir rahatla-ma duygusu verirdi. Buna boşanmış olduğum kocam Bülent de dâhildi. "Etiler'e geçerken hep ışığına bakıyorum" diyecekti, "ışığına"! Evet, benim ışık verdiğimi söylemek hiç de yanlış olmaz, ama karartılacağım. Zamanın *Hürriyet* gazetesinde, uyuşturucu bağımlısı, evli erkeklere hediyeler aldır-mak üzere şantajlar yapan, tek gecelik ilişkilerin basit, banal, hafifmeşrep ruhlu 'yosma'sı olarak takdim edileceğim. Neredeyse bir tek Türkiye'nin Mata Hari'si yapılmadığım kalacak. Benim kaderim böyle akacaktı, annem gibi öğretmen olup öğrencilerime ışık veremeyecektim, annem gibi elimde şık çantalarım olduğu hâlde sınıfa dimdik girip, "Pencereleri açın, içeriye biraz temiz hava girsin!" diyerek kürsüme oturup, antik felsefeden bahsedemeyecektim. "Hayatımıza faydası dokunan ne varsa ilk insanlar tarafından –saygı, sevgi, minnet, bazen de korku duygusu içinde– Tanrı olarak kabul edilmiş, ekmeğe Demeter, şaraba Dionysos, suya Poseidon, ateşe Hephaistos gibi Tanrı adları verilmiş, hatta antik Mısır'da Nil nehrine, güneşe ve aya hep Tanrı gözüyle bakılmıştır" diyerek öğrencilerime herhangi bir şeye tapınma duygusunun nasıl geliştiğini anlatıp onların bunun üzerinde düşünmelerini sağlayamayacaktım. "Vicdanın mahiyeti ve bilinçten farkı üzerine Immanuel Kant'ın akılcı görüşü" hakkında ders anlatamayacaktım. Kant'ın çirkin karısından ve dakikliği konusundaki şaşmazlığından bahsedemeyecektim (herkes saatini Kant'ın geçişine göre ayarlamış, çünkü saniye şaşmazmış adamın her gün yoldan geçtiği vakit) Öğrencilerinin derse alakasını arttırmak için aralara böyle küçük anekdotlar ilave eden, anlatımı gayet renkli bir hoca olamayacaktım... Hani ben, Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Köy Öğretmeni* oyunundaki Nihal gibi elimde meşalem, "Her şeye rağmen ışık! Biraz daha ışık!" diyerek hayatımı öğrencilerime adayacaktım? Olsun! Kaderin cilvelerine boyun eğmeyip, sessizce gözyaşlarımı içime akıtarak,

203

aynı Nihal öğretmen gibi yaralarımı kendim saracağım ve başladığım işi yine ben bitireceğim! Ece Apartmanı'nda yıllarca yanan ışığımı diğer oturduğum bütün evlerde de yakmış olmamın anlamı ruhumun ateşinin hiç sönmediğini, annemden aldığım meşaleyi öyle ya da böyle bırakmadan taşıdığımı en azından kendime göstermek isteyişim olabilir miydi? O ruhla yazdığım ve arkamda bırakacağım bu kitapla, “İnsanoğlu buraya öğrenmek ve öğrendiklerini başkalarına aktarmak için gelmiştir” esasını bir nebze olsun gerçekleyebilmiş olmanın hazzını duyacağım.

Yatmadan önce anneannemle annemin her gece bir ibadet gibi yaptıkları gece tuvaleti ritüelleri var, anneminki sağlık için, anneanneminki güzellik için. Anneannem yatmadan önce boyanıyor, evet lütfen inanınız, benim anneannem gündüzden çok geceleri yatarken boyanıyor. Önce siliniyor, krem leniyor, sonra dudaklarına kıpkırmızı rujunu sürüyor, sabaha kadar ruj dudaklarına işliyormuş, sabah kalktığında incecik dudaklarında, solgun sarı yüzüne renk verecek bir ton oluşuyormuş. Annem ise, bademyağlı tarakla kaşlarını tırıyor; gece ifrazatına karşı burnunu pudralıyor; geceliğinin göğüs kısmına, kulak arkalarına, ensesine esans sürüyor, yatak takımları, yastıklar güzel kokuyormuş süründükleri ile; saçlarını önden arkaya, arkadan öne fırçalıyor; mutlaka ayaklarını buz gibi soğuk suyla yıkıyor. Buz gibi su kan dolaşımını artırır, sağlıklı uyku vermiş, bunu annem ve teyzelerim de yapıyor. Bu ailenin bütün kadınları soğuk duş alıyorlar; buz gibi soğuk suya girebiliyorlar; onları büyük bir hayretle seyrediyorum, delirmişler! Benimkiler yıkanacaksa sıcak suyla ılıştırılıyor, hiç sevmiyorum geceleri bu ayak yıkama faslını, hem neden bana da koku sürülmüyor, dudaklarım boyanmıyor da sadece ayaklarım yıkıyor anlamıyorum, fena hâlde gönül koyuyorum bu çifte standarda. Annemin gözlerinin etrafı Hüda'dan beyaz-sedef far sürülmüş gibi, kirpiklerinin her biri bir santim, tane tane, tek tek dizilmişler, iri iri kalın telli, takma kirpik gibi, yanaklar şeftali rengi, cildi içeriden floresan ışığı yanıyormuş gibi buzlu beyaz. Anneannemin cildi fil-dişi sarısı, iki güzel ve bakımlı kadının yanında ben çok renksiz duruyorum, kendimi hiç beğenmiyorum, ama artık dayanamıyorum, kararlıyım, yarın sabah ben de boyanacağım, ben de güzel olmak istiyorum. Anneannem geceleri kırmızı ruj süre süre dudakları hakikaten daha mı renklendi, yoksa bana mı öyle geliyordu, içimdeki bu boyanma aşkından onu bilemeyeceğim pek şimdi. Ben de sürersem benimkiler de renklenecek, evet evet kendimi tutamıyorum... Artistik ruhuma, duyan ve duygularını konuşturmak

isteyen yanıma saygı duyun lütfen... Annem diş aralarını tek tek temizliyor, birkaç metal bigudi sarıyor; bunların tahtadan yapılmış yuvarlak bilyalar-dan sıkıştırıcı topları var, ellerine ayaklarına gliserin, limon ve beş çiçek esansı ile yaptığı o yapış yapış losyondan sürüyor, mantar kapaklı şişenin dışı bile yapış yapış, bir pazen torbanın içine koyuyor başka yere değmesin diye, sonra losyonun yapışkanlığı geçsin diye yatağa girmeden bir süre cildinin çekmesini, kurumasını bekliyor. Tırnaklarını güderiyle parlatıyor, pamuklu gece eldivenlerini giyiyor. Daha fazlasını izleyemiyorum, gözlerim kapanıyor, bu iki kadının geceye geçiş seremonileri ne kadar uzun, ne kadar teferruatlı, hiçbir koca bu denli beklemez! Benim gibi uyur giderler. Ama yine de her gece rutin bir ayın gibi yapıldığından beynime işlemişler; bunlar yapılmadı mı ileride ben kendimi eksik, bakımsız ve mutsuz hissedeceğim. Dantelli, nervürlü, bal peteği işli sabahlıklarının içinde onların odadan odaya gidip gelişlerini seyrettikçe ‘bir türlü yatamıyorlar’ diye kızmaya başlıyorum; bir yatsalar da dedem de ben de rahat rahat uyusak. Gece bakımı yapmadan yatan bir kadın olabileceğini bile düşünemiyorum. Bu durum beni ölürken pudralanan kadınlardan yapacak. Onlar gecelik giyiyorlar, bana ise pijama giydiriyorlar, pijama sevmiyorum, ben de onlar gibi güzel gecelik ve sabahlıklar giymek istiyorum ama bu isteğimi nasıl dile getirip söyleyeceğimi bilmiyorum. “Ben gecelik giymek istiyorum” diye yekten mi söylemek lazım, ağlayarak mı söylemem lazım, “Neden siz güzel gecelikler giyiyorsunuz da, bana pijama giydiriyorsunuz?” diye suçlayarak mı sormam lazım, yoksa suçlama ile birlikte geliştireceğim savunmama ne diyerek başlamalıyım? Henüz konuşma tarzım belirginleşmemiş, yeni yeni oluşacak. Çocuklarımıza konuşmayı öğretmemiz lazım! Bu kendiliğinden öğrenilir gibi duruyorsa da öyle değil. Her ne kadar küçüksem de bana bakım yapılmadığına üzülecek kadar arzu ve isteklerimde gelişmiş durumdayım, eksiklik duygusunu hissedebiliyorum, onlar esanslarını nokta nokta sürünüyorlar, bense anılarımı içimde damla damla biriktirmeye başladım. Uykuya daldım dalıyorum, sesler gitgide uzaklaşıyor, beynim etrafta olan bitene sanki tutunuyor, anneannemle annem bir şeylere gülüştüyorlar, neye güldüklerini kaçırmamam lazım; dedem, “Hadi artık yatın!” diyor. Evet, ben de bunu bekliyordum. Şimdi uykuya dalacağımı anlıyorum, bir yerden aşağı düşer gibi olacağım ya da sanki bir yere uçar gibi, sonra bir bakacağım ki yatağımdayım. Annemin mis gibi sürmüş olduğu iğde, ıhlamur çiçeği kolonyalarının kokularını duyunca bırakıvereceğim kendimi güzelim yatak takımının içine. Anneannem ölürken böyle bir duygunun içinde olduğuna

yakın bir şey söyleyecekti, “Ben bambaşka bir âlemdeyim, gidiyorum! Siz yaşamanıza bakın!” İtalyan Hastanesi’nin bir odasında asla unutamadığım bu cümleler ile veda etmişti. Unutamayacaktım. Uykuya dalar gibi, önce tatlı bir düşünle, kendimi lavanta kokulu, antika çekilmiş keten çarşaflarda bulmak, anneannemin kemanını dinleyerek ve annemin o narin vücudunu hatırlayarak, yarı yarıya harap olmuş bir ömürden geriye kalanlarımı kızırma ve sizlere bırakarak öbür âleme kayarcasına geçmek istiyorum. Benden sonra siz de yaşamanıza bakın! Asıl olan budur.

Gece rüyamda sabah olmuş, bahçede güllerin arasındayım. Rüyalarım la gerçeklerimin bire bir örtüştüğü günlerdeyim. Her birini ayrı ayrı kokluyor, bu sabah hangisi daha çok açmış, hangisi daha güzel renk almış ona bakıyorum. Çünkü ben o güllerin goncalarının nasıl ve ne kadar büyüklükte ve hangi renk tonunda olduklarını biliyorum. Bir gün öncesine göre goncalar bu sabah ne kadar kendini bahçeye vermek istemiş, görmek istiyorum. Bazıları çok aceleci, bazıları çok yavaş, açmayanlara “Yarın sabah gelip bakacağım sana!” diyorum, açsın ki bir an evvel rengini görebileyim. Ben rüyalarım da bile niye böyle sabırsızım bilmiyorum...

206

Sabah oluyor, aşağıdan Mehmet Efendi’yle dedemin konuşma sesleri geliyor kulağıma. “Eyvah!” diyorum, benden önce çilekleri Mehmet Efendi topladı, küpe yapamayacağım. Bu adam la bahçe konusunda fikir ayrılıklarımız var. Onu hınzır buluyorum. Ülkeyi paylaşamayan iki politikacı gibiyiz... Annem, “Tavşanım uyandın mı?” diyor. Benim bu evde birkaç tane ismim var, annemin tavşanı ve Japon gülüyüm, anneanneminse beyaz gülü, dedemin Gülден’i. Anneannem, taze asma yapraklarını haşlıyor, “Pazardan alınanlar çok tuzlu oluyorlar, salamuraları Yoldaş’a dokunuyor” diyor. Onlar kahvaltılarını çoktan etmişler. Ben bugün Mehmet Efendi’nin getirdiği en büyük yumurtayı yiyeceğim, aşağıdaki tahta bankta. Öyle lezzetli bir yumurta ki. Rafadan pişiriyor anneannem, sonra tepesinden deliyoruz, minicik minicik ekmekler doğruyoruz içine, tuz ve karabiberi ben ekiyorum oyun olarak bu delikten içeri minik parmaklarımla, ikili cam tuzluk karabiberliğimizden alarak. Eski ekmeklerden iki dilim yediniz mi bütün B vitamini ihtiyacınız karşılanırdı, şimdi hayatietini tamamen kaybetmiş unlardan yapılan ekmeğin ne olduğu şüpheli! Anneannem dolma saracak, çok işi var, annem yedirecek bu sabah yumurtamı. Olsun! Çok mutluyum, annemin kulaklarında taşları yuvalarının içinde oynayan elmas küpleri

yok! O yaşlı işi küpe kullanmazmış, onunkiler top top beyaz, Jacqueline Kennedy’nin küpelerinden, ben büyüyünce anneanneminki gibi elmas küpeler takacağım. Elmassız kadın mı olurmuş hiç!

Önce holde kurulmuş olan kahvaltı masamıza koşuyorum, beyaz peynirim, kaşar peynirim, dil peynirim, karton kutuda domatesli, biberli üçgen peynirler, bahçemizin kırma yeşil zeytinleri, siyah zeytin ezmemiz, böğürtlen reçeli, şeftali reçeli ve üzerine mürdüm eriği marmeladından sürülmüş bir dilim tereyağı ekmeğim, tereyağı erimiş, ekmeğin içine işlemiş tam istediğim gibi, dedemin koyun sütünden yapılmış kaymağı ile soyulmuş cevizlerinden birkaç tanesi sütün içine yatmış beni bekliyor, suya konmuş beyaz peynirinden de bana bırakmış, çok sevdiğimi biliyor, “Hımmmm, ama,” diyorum, “reçeller üç çeşit kalmış!” Biri bitmiş, yerine getirip yenisini koymamışlar, vişne reçeli yok! Dört küçük kesme cam kâsede rengârenk kelekler misali reçellerimi görmek isterim sofrada. ‘Ve dahi’ (şimdi burada, son günlerin modası olmuş Osmanlı akımına kapılmış bir edayla söylemek isterim ki!) ‘ben bu ihmali hoş göremem!’ Dedemin kaymağını ve beyaz peynirini vişne reçeli ile sevdiğimi bilmiyor olamazlar, üstelik çekirdeklerini çıkartmayı, beyaz tabağın içinde kırmızı kırmızı düğmeler gibi dizmesini çok seviyorum, bu renk renk reçeller, beni taşlı mücevherlere bakmak kadar hoşnut kılıyor, göz zevkim ve renk skalam fazlasıyla gelişmiş durumda... Bana ne yaptığınızı anında hemen anlayamam belki ama en küçük eksikliğini zi veya hatanızı ve renk değiştirmenizi hemen görürüm.

207

“Annaneeeee! Vişne reçeliiii!” “Aaaa! Kalmamış mı kızım?” Bende cevap yok, ciddi bir şekilde reçel emri vermiş bekliyorum. Hep ben mi unutuyorum bazı şeyleri yapmayı? Açıklarını bulmuştum işte! Evet! Evet, kendi çapımda biraz ukala tarafım da var. Mutfaktan annem çıkıp geliyor. Eyvah! Şimdi istesem de istemesem de mecburen yiyeceğim artık, bir iki kaşık da olsa, yoksa annem kızar, “Madem yemeyecektin, öyleyse niçin istedin?” der. Annemin “niçin”lerini yiyip yutamazsınız. “Ukalalık olsun diye!” diyecek hâlim yok, canım çekmiş de istemiş gibi yapmalıyım. Annem mantık kadınıdır, üstelik beyni, anneannem gibi, bir çocuğun dünyasına incek kadar alçaktan uçmaz. Ezilmiş beyaz peynirin içine çekirdekleri ayıklanmış domates, kütür kütür bahçe biberi, salatalık, taze soğan ve tül gibi dereotu, pul gibi maydanoz, nane dökülerek, bol zeytinyağı ile karıştırılmış, biraz limon sıkılmış; bu, dedemin özel kahvaltı salatası. Zeytinlerimiz kekikli, biber sal-

çalı, kırmızı pulbiberli, Kartal'daki zeytinliğimizden elde ettiğimiz yemyeşil zeytinyağının içinde yüziyorlar. Renk renk reçeller, hâlâ şu yaşımda bile beni Topkapı Sarayı'ndaki mücevherlere bakarcasına hoşnut edebiliyor. İnsan yaşlandıkça çocukluğuna dönermiş ya. Annem çok pratik, yumurtamı çabucak küçük bir kâseye döküp yediyor... Kahvaltının ardından el, ağız silindikten sonra, dedemin bugün ne yapacağına bakıyorum; ne yapacağını bilmem lazım, ona göre bahçeye ineceğim veya evde kalacağım. Şimdi üst baş değiştiriliyor, bahçeye inerken kolay yıkanacak şeyler giydiriyorlar. "Off ne çok iş var, bir bilseniz!" Evde herkesin teferruat insanı olması sonucunda, ben de fazla ince eler sık dokur mu oldum ne onların arasında! Efendim, bahçeden gelince de, toz kokuyormuşum, böyle eve giremez, banyo yapmadan, üzerimi değiştirmeden dedemin kucağına oturamazmışım. Teke gibi koksam da şimdi hemen bahçemle ilgilenmek istiyorum, aşağıda bir yığın işim var, siz kolay mı zannediyorsunuz durumumu, koskoca bir bahçem var benim, bir de üstüne üstlük bahçıvan Mehmet Efendi'yi denetliyorum, yanlış bir şey yapmasın diye, yaparsa anneanneme yetiştiriyorum, bir şikâyet bir şikâyet. Kuş yuvaları sağlam duruyor mu, eğer yumurtaları çatlayıp aşağı düşmüşse, yavrular çıkmış demektir. Kargalar böcekleri durdukları dallardan önce gözetleyip sonra nasıl avlayacaklar onun hesabındalar, onları da izlemem gerek, hele kediler kuş yuvalarına göz dikmişlerse yavruları korumam gerek, korkuluk devrilmiş mi, ceketi pantolonu düzgün duruyor mu, kargalara kendimizi güldürmeyelim, kolu bacağı inandırıcı mı? Annem okulda unutulmuş bir siyah şapka bulup getirmiş, adını Şarlo koymuştuk korkuluğumuzun. Şarlo'yu sonraları çok daha yakından tanıyacağım; henüz bildiklerim, komik bir adam olduğu, Hitler Amca bıyığı bıraktığı, penguen gibi yürüdüğü. Kuşlar çilekleri, kirazlarımızı yemişler mi, çingil çingil inci küpeler gibi duran küçücük üzüm demetleri ne kadar büyümüş, incirler ne durumda, bahçe taşlarının altında yaşayan solucanlar nasıllar? Kuşlar tavukların dökülen ince tüylerini gagalarına alıp alıp bir yerlere taşıyorlar; yuvaları kışın daha sıcak ve korunaklı olsun diye kışlık yün yorgan yapacaklar demek ki. Anneannemin terzisi Nadya Hanım'a kışın saçak altlarına saklanan kedilerimiz için birer palto diktirmeliyiz. Kümesimiz varken kuluçkaya yatan tavuklar yaklaşık 20-21 günde civciv verirlerdi, o zaman onları ürkütüp rahatsız etmemek için diğer tavukların yumurtalarını en usturuplu biçimde tel kepçe ile çekerek toplardık. Şimdi tavuklara yapılanlarla internette karşılaşınca gözlerimi kapatıyor, ellerimle kulaklarımı tıkıyorum. Zulüm! İnsandan çekmeyen hiçbir hayvan kalmadı... Bunun

bedelini insanoğlu bir gün mutlak ödeyecektir. En son arıların tüpler içine hapsedilerek kaçırıldıklarını okudum... "E, pes artık!" diyorum.

Bahar bitti, yaz çoktan başladı, bahçemde bir ziraatçı, bir botanikçi, bir zoolog olma yolunda yürüyorum. Her an telaşlı, aceleci, endişeli bir sincap ya da onun tam karşıtı olan son derece durgun, yavaş, sakin bir kaplumbağa ile karşılaşabilirim, kirpiler de cabası. Bahçeler bilmediğiniz kadar şaşırtıcı sürprizlerle doludur bir çocuk için. Şimdi gidip en büyük çileği koparacağım, dedem bana bir şey demez, bizim onunla yeme içme konusunda ortak bazı sırlarımız var. Annemle anneannem küçük olanları yesinler, büyükler dedemle benim. Dedem kirazlardan kulaklarına küpeler yaptığını görürse kızabilir, o bir din kitabının tabiatı korumaya yönelik ayetleri kadar toprağa ve yetiştirdiklerine saygılıydı. İncir ağaçlarının körpe dalları yumuşayıp filizlendiğinde, yazın yaklaştığını anlar, bu onun yüreğine yaz mevsiminin bahçe heyecanını doldururdu. "Tek bir dalını bile incitip kırmayın. Üzüm salkımlarını da sakın mahvetmeyin o cana can katan kandır" derdi. Kartal'daki zeytinliğimizden bahsederken "Zeytin bilgelik ağacıdır" deyip dururdu. Faydalarını anlata anlata bitiremezdi. Zeytin ağacı dikili olan yerlere kötülük değmezmiş. "Zeytine dokunmayın, has nimettir" diyerek ev halkına bahçelerimizin kıymetini hissettirirdi. Kitaplardaki kanunlara saygı göstermeyenlerin, ağaçlara kıyanların kendi aleyhlerinde delil biriktireceklerini söylerdi. Peki, hayvanlar için söylenenler niçin eksikti? Tavuklar, horozlar, kuşlar, kuzular ne olacaktı?.. İki türlü kitap vardı. Biri insanların yazdığı "hukuk" kitabı ikincisi anneannemin ara sıra okuduğu "hak" kitabı. Hangisinin kanunlarının daha adil olduğuna karar veremediğim için ben "kitapsızlardan" olacaktım.

Bahçede sakladığım oyun kostümlerim var. Başıma bir lastik bant takıyorum, Mikado'nun uzun, renkli çöplerini toplu iğne gibi kullanarak alnımın üstündeki kısıma geçiriyorum, kendimce bu uyduruk taçla bir kraliçe oluyorum. Pekâlâ Hitit Kraliçesi Puduhepa olabilirim. Mühür bende! Ben bu bahçenin kraliçesiyim, minderlerin artan yeşil kumaşı boynumda bağlı; o, asaletimin göstergesi olan pelerinim. Mehmet Efendi de sadık hizmetkârım! Paşa çayı, paşa çayımı hazırlayın! Mavi emaye demliğin ucunu tülbentle kapatın, çayın kokusu kaçmasın, hem de süzgeç vazifesi görsün. Nazar boncuğu rengi (mavi-lacivert) emaye demlikten aslında pek hoşlanmıyorum, eski suratlı olmuş, niye bana içerideki misafirlere kullanılan porselen

demlikle çay yapılmıyor veya semaverde demlenmiyor? Ruhum böyle! Şatafat olmadı mı mahzunlaşıyorum, keyfim kaçar, isteksizleşirim. Kudret asâımı üvey annem Güner elimden alıp kırdı. Tacımı kaybettim...

Beş yaşındayım. Sade, gösterişsiz, ihtişamsız duran ve biraz da basit görünümlü olan hiçbir şeyden hazzetmiyorum, her şeyim süslü ve göz alıcı olmalı! Herkesin bir tahammülsüzlüğü olduğu gibi benim de güzel görünmeyen, kaliteli olmayan hiçbir şeye tahammülüm yok! Gül çayımı demleyin, bahçede güllere karşı, kahvaltı sonrası keyif çayı içmek istiyorum. Bahçenin en güzel kokan güllerinin kurutulmuş yapraklarından çay demleyelim. Henüz bergamotlu çay içilmeyen günlerdeyiz, ama bergamot kolonyası kullanıyoruz. Misafirlere bazı evlerde kolonya kadar, gülsuyu tutulmasının da âdet olduğu, lokumların, muhallebilerin gülsuyuyla yapıldığı günlerde yaşıyoruz, gül çayı için bir anneannem var. Çoğunluk ne anlar gümüş gülpattan ve içine misk yağı damlatılmış buhurdanlık takımından, gül çayından ve gül bahçelerinden! Tibet'ten Çin İmparatoriçesi'ne giden misk yağından biraz rica edebilir miyim? Bu koku Çin'in, tat ise İngiliz aristokrasisinin nadide hanımlarının tercihidir. Lütfen burada Peggy Lee'den "How Deep is the Ocean" şarkısını dinler misiniz; "gökyüzünün ve güllerin kokusunu duyun" diyen şarkısı, deniz kenarı Pendik'in o zamanlarını hatırlamak için mükemmeldir. Benim daha o yaştan başlamış ilginç duygu, düşünce ve beğenilerim var, kuşkusuz bunlar beni ileride farklı, benzersiz, hatta neden söylemeyeyim ki, üstün zevk sahibi kılacak... Bu farklılığım nedeniyle çoğu zaman hedef olacağım, ne yaparlarsa yapsınlar başkılığımı geçemeyeceklerini gördüklerinde kontrollerini kaybedip, eklemeli, kesmeli, yapıştırmalı üstüme saldıracaklar...

Anneannemle ben tam bir zeytinciyiz, nasıl Fransızlar peynirsiz yapamaz, bizim de her öğünde soframızda kekikli zeytin olmadan olmaz. Her sabah kim kaç zeytin yedi diye bakıyorum, saymasını 10'a kadar biliyorum; üstünü de miktarına bakarak ölçebiliyorum, en çok anneannem yemiş. Bizim evde çok zeytin çekirdeği çıkıyor, bunları saklayıp bir yerde kullanmak gerek. Zeytin çekirdeğini ağzından en temiz annem çıkartıyor. "Yalnız kılçık kalmış" denilir ya, bunu nasıl yapabiliyor anlamıyorum, dikkatle dudaklarına bakıyorum, çekirdeği çatalına çıkartışındaki kibarlığı taklit etmeye çalışıyorum, olmuyor, beceremiyorum. İlgi alanlarım çok değişik. Benim müsrifliğim daha o günlerde başlamıştı, zeytin çekirdeklerini etli etli bira-

kıyordum, annemse "Bak yiyememişsin, yarısı çekirdeğin üzerinde kalmış" diyordu. Zeytin bir evin bereketidir, tıpkı narın sembolize ettiği gibi sağlık ve bereket meyvesidir, ağacı çok uzun ömürlüdür, incir, hurma, şaraplık salkım gibi özeldir. Adamın biri hayat iksirinin formülünü bulmuş, tıpkı Arşimet gibi "Buldum! Buldum!" diye bağırarak, köyüne doğru koşarken, formülü yazdığı kâğıdı elinden bir karga kapıp gitmiş, o gün bugün kargalar uzun yaşar olmuşlar. Adamcağız neler vardı bulduğum formülde diye düşünmüş düşünmüş, "Zeytin vardı en başta" demiş. Kim anlatırdı bunu bana? Annem tabii ki! Annem bana dünyayı öğretmiştir!

Mehmet Efendi kaymak getirmiş. Kaymak çok çabuk bozulur, kurumasın diye sütün içine koymak gerekir. Tel dolaba koyun ki sinek minek konmasın. Kaymak öncelikle dedemin. Süt güğümde gelir, daha çiğken güğümünden litrelik kaplara boşaltılırken mis gibi kokusu duyulur, tüketilmeyip evde biraz fazla bekledi mi, hemen limonla kestirilip ekşimik yapılır, vişne reçeliyle sabahları afiyetle yenilirdi. Tel dolap mutfakın en kuytu köşesinde yeşilimsi renkte. Mutfak evin en serin tarafında, Doktor Beylerin (Baykuş Hanım'ın) evine ve ekşi erik ağacına bakıyor. Bu iki evin arası pek güneş görmüyor, evin dış duvarlarının ve yerdeki bahçe taşlarının araları yaz kış her daim yeşil küf tutmuş görünürdü. Mutfakta ahşap ne varsa kışa doğru hafifçe yosunlanıyor; mutfak masası, taburesi yer yer yemyeşil bir renk alıyor. Beria Teyzemin gençliğindeki iri gözlerinin yeşili gibi bir renk almışlar. Annemin gözlerinde de yosun yeşili benekler vardı, ela bir bilye gibiydi. Vedia Teyzemin gözleri kahverengi bakar, fakat kahverengisinin etrafı aynı yeşilden ince bir çerçeve içine alınmış gibi görünürdü. İlginç olan, bu yeşil çerçeve bazen renk değiştirirdi. Gözlerinden maada ona ait bende kalan, zarif beyaz dantel yakalarının üzerindeki incisi ve mahzun kadınların tebesümündeki düşünceler...

Mutfakta en çok ilgimi çeken, evcilik oynarken almak istediğim, her defasında anneannemin "Olmaz!" dediği boyama tepsilerden kırmızı olanına kedinin ciğere baktığı gibi bakıyorum. Küçüklüğümde beri, beğendiğim şeylere müthiş, önüne geçilmez bir istekle yönelişim var, bir gün o tepsiyi 'ben kullanacağım' diye büyümeyi dört gözle bekliyorum. Tepsilerin hepsi zamanla bir bir kayboldular. Şimdi ben, üzerine güller işlenmiş, yuvarlak, kare, dikdörtgen goblen yastıklarını sıralayacağım, romantik görünümlü, üçlü bir kanepa yaptırıyorum, geceleri *vintage* renkli ışık yayan abajurların altında yastıkların üzerine işli güllerin bordolarını, sarılarını, pembelerini

Bir yaşındaki saç tulaletimle

seyrederek, kendimi çocukluğumun Pendik bahçelerinde güllerin arasında gezinirken düşüneceğim. Bir şeyi istiyorsam ondan vazgeçmem çok zor. Arzularım kararlarımdan güçlü, yenemiyorum... Üzerinde İstanbul manzaraları olan beyaz tepsiden çok, gül resimleri olan kırmızı tepside gözüm. Evet! Gül takıntım daha o günlerde başladı, üzerinde gül olan her şeyi toplarım. Bu bende hiç anlaşılmadan ilerleyen bir hastalık gibi gelişmişti.

Kahvaltıda artan kaymak, kesilmiş peynirler bekletilmez, tel dolaba konduktan sonra, hemen akşama hamur yoğurulacak, kesilen peynirlerden kalanlar ile harika poğaçalar yapılacaktır. Siz o hamurun pişerken çıkarttığı kokuyu bir bilerseniz, kaymakla yoğurulan bir poğaçaya yediniz mi siz? Palmiye Otelinin önüne kadar gider yeminle kokusu.

Bugün Cuma, akşamüzeri giyinip süslenip Palmiye Oteline çay saatine yetişeceğiz. Müzik eşliğinde otururken, yaz başında Ankara'dan Pendik'e ta-

tile gelenlere "Hoşgeldiniz" diyeceğiz. Yeşil, sarı, kırmızı puantiyeli, belden büzgülü elbisemi giyeceğim. Koluma beyaz merserize hırkamı alacağım ve beyaz yandan tokalı pabuçlarımı giyeceğim. Saçıma tepemde toplayacaklar, saçlarım çok sert, at yeleği gibi, önüme gelmesin diye, horozibiği şeklinde toplayıp, bir hotoz yapıyorlar, dimdik fırça gibi bir ibikle dolaşıyorum, saçlarımın yapısı o kadar sert ki her biri gerilmiş mandolin teli gibi. Birinin suratına saçlarımı iki yandan sallasam, şamar yemişe döner, saten kurdellarla küçük bir fiyonk yapıp hotozu süslemeye çalışıyorlar. Ne mümkün? Saçımda hiçbir şey durmuyor, bazen de fiyonk yapmaya üşenip (karşılıklı iki kişi birlikte emek harcayarak önce saten kurdella iki parmağa geçirilecek, fiyonk şekli verilecek, uçları eşit çekilecek ve sabitlenecek), bahçe kapısının üzerindeki sarı sarmaşık güllerinden bir guncayı kopartıp firketeye geçirip hotozuma takıyorlar, saçımı süslüyorlar ama ben zıp zıp zıplarken, saçım güllü firketeyi, hotozun lastiğini bile atıyor. Ben annemin hop hop hoplayan, koşup kaçan tavşanıyım. Herkesi, her şeyi, Palmiye Oteline kadar büyük, bahçemizdeki palmyelerin yaprakları gibi kocaman sarılarak seviyorum; fakat biz her şeyi, herkesi hangi yaşta en doğru olarak görürdük? Ancak yaşlı bir insan, sempatiyle ve herhangi bir menfaat gözetmeden kendini de tarihini de objektif bir şekilde yargılayarak anlatabilir. İşte şimdi ben o yaşlardayım. En başta söyledim, zaman tüneline mükemmelen geçmiş yıllara gidip gelebiliyorum. Hatta bunu bazen saniye içinde ışınlanırcasına akıl almaz bir hızla yapabiliyorum.

Yemek yenilip öğlen uykusundan uyanınca eğer annem yanımdaysa değmeyin keyfime... Annem yatakta mahmurluğumu giderip, beni hareketlendirmek üzere karnıma ayaklarını dayayıp ellerimden tutup kollarımı iki yana açıp havalandırıyor; bu başka bir çeşit "uçtu uçtu kuş uçtu" oyunu; kendimi işte o zaman kuş olmuş uçuyor sanıyorum, sonra da "tavşanıym" diye öpüp seviyor, bir adım da "Japon gülü", küçük Japon kızlarına benziyormuşum. Ne kadar güzel isimlerim var, hepsi de sevgi sözcükleri, henüz herkesin birbirine sevgi ile bağlı olduğu günler, kalplerimize zımbalarla derin delikler açılmamış. Hatırlar mısınız bilmem, bir iki yıl sonra Zeki Müren söyleyecek "Kalplere vur bir zımba rumba da rumba rumba" diyecek. Annemle içim yumuşacık, hiçbir katılık yok. Hazırlanmamız bitti, şimdi Deniz Hanım Teyzeler de Palmiye Oteline gelecek, bana yine bahçesinden

midye kabukları getirecek, ben masaların arasında hoplayıp zıplayacağım. Saçlarım yine kâkül olup önüme düşecek. Mutluluk, memnuniyet, mü-kemmellik. Hepsi burada Pendik yaşamında, bizde.

Bugün akşama etli sarma dolma var. Anneannemin pıt pıt sardıklarını açıp, içlerini lüp lüp yiyeceğim, yapraklarını o günlerde ayırıyorum. Dedem ise ayırdığım yaprakları tabağımdan alacak, “Asma yaprağı çok faydalıdır” diyerek sarımsaklı yoğurtla yiyecek, üzerine kırmızı pulbiberle tereyağı dö-kecek. Ben kaymakla yoğurulup açılan hamurdan yapılan peynirli böreği çok seviyorum. Allah’ım renge bakın bir kere! Altın rengi! Siz bilemezsiniz bizim poğaçalarımızın, böreğimizin tadını. Şimdi hamurların, yufkaların tadında bile bir acılık var, un undan başka her şeye benziyor, alçı tozu san-ki... Tül gibi maydanoz doğranıyor o zamanlar peynirlere, sizin bildiğiniz devetabanı gibi, adamın boğazına kılçık gibi batan maydanozlardan değil bunlar. Gonca yaprağı gibi incecik, küçük küçük yaprakları olan mayda-nozlar. Kaburga üzerine döşenmiş etli sarma dolma, çoban salata, üstüne börek ve kayısı kompostosu. (Yok, kaymaklı kadayıf yok! O şimdi sizin uydurmanız! Bayılıyorsunuz egzajere etmeye...) Bazıları uydurur, bazıları da yetmezmiş gibi bir de onun üzerine tüy diker! Sonra da bunları “erdem” adına yaptıklarını söylerler. Bekleyin, görün; insanın ruhsal olgunluğu ve üstünlüğü olarak kabul gören ‘erdem’den nasıl katmerli börek yapıldığının tarifini vereceğim sizlere...

Geçmişte sofralarımıza konan ekru tabak takımlarımızın üzerindeki bordo damlalardan yapılmış el dekorlarını dahi görebiliyorum; cam kara-biberlik ve tuzluklarımıza kadar en küçük şeyleri, geçmişe döndüğümde adeta elimle koymuş gibi bulabiliyorum. Bugün “kur o sofraları” deseniz inanınız aynısını eksiksiz kurabilirim. Sizi bu detaylarla çok mu sıkıyorum, “evet” dediğinizi duymadım sanmayın, ama siz benim anlattığım tuzlukla karabiberliği ve limonlukla sirkeliği sofranızda göreceksiniz eminim ki elinize alıp evirir çevirir, ilgiyle incelerdiniz. Artık bunlar günümüzde her evde, her sofrada yok ki! Kaç kişi kaldı balık sofrasına limonları sıktıktan sonra süzüp, zarif bir porselen limonluğa koyarak getiren? İşte şurada dede-min sürahisi ve bardağı, ayaklı meyve tabağı, iç içe geçmiş kare salata tabak-larımız, zeytinyağlı dolmaların dizildiği büyük kayık tabaklar, birbirinden

güzel yeşil ve bordo cam kâseler, komposto takımları, boncuk mavi renkli kahvaltı takımları Bir eşyayı anlamak için önce onları kullanmak gerekir. Bir insanı anlamak ve hakkında hüküm vermek için onu tanımak gerekir. Aksi halde haksızlıklar “had ve hudut aşmaya” meyil gösterir ki bu durumu kapatmak için bilerek yapılan kusurların mazur gösterilmesi gerekir ve bir safsata bölümü düzenlenerek, ahlaki değerler üzerinden karşı tarafa had bildiriyor gibi gözükme şart olur. Ahlak savunuculuğu her zaman prim görürken, bu sırada ikinci bir kadını kullanmanın ahlaki değerlere uygunlu-ğunu sorgulamaktan kaçınılır. Bir kez olsun beni dinlemeden, kendi arala-rında konuşarak, hakkımda karar aldılar. Adalet çiğnendi, kimse görmedi, görmek istemedi...

Annem ve anneannem sarımsağı öğlen sofrasında katiyen yemezler, akşam sofrasına bırakıyorlar, Palmiye’ye gidecekler ya! Ben henüz daha çiğ sarımsak yemiyorum. Beria Teyzemle başlayacağım sarımsak yemeye, daha gelmediler onlar. Bir de onlar gelse siz görün o zaman bu evin sof-ralarını. Annem pek yemek yapmaz. O bir tek salata yapıyor, bir de ıspa-nak yıkar bazen. Hayır! Yapamaz demedim; annem mutfak sevmiyor. Be-ria Teyzemin de müthiş olduğu söylenemez mutfakta ama anneannemle birlikte mutfaka girdiler mi, işte o zaman bize gelin siz, unutulmaz sofralar nasıl olur bir görün. Bir süre sonra Ayvalık’taki Vedia Teyzem de gelince ev işleri için Necmiye Teyzem yardıma gelmeye başlayacak. Mehmet Efen-di’nin hanımı zengin kızı, evlere işe asla gitmez, sadece kendi evinde bazen yemek yapıp yollar, turşu kurar, bayramlarda zeytinyağlı lahana dolması sarar, baklava açar, bazen de tulumba tatlısı gönderirdi. Tulumba tatlısının hayatımda ayrı bir yeri var, onu sonra anlatacağım. Biraz da, “ben güzel ye-mek pişiririm” havasında gönderirdi bunları; “kocam sizde çalışıyorsa da, o başka, ben başkayım” der gibi gizli bir övünme duygusu vardı sanki bu yemeklerde ve yemekleri koyup gönderdiği tabakların güzelliğinde. Zevkli bir kadındı. Necmiye Teyze uzaktan hısım bize; karşılıklı yardımlaşıyoruz. Dedem “Almalı ve vermeli!” diyor, bunun hoş ve basit bir milli iktisat kaide-si olduğunu savunuyor ama ne kadar vermeliydi? Onun takdir ettiği kadar mı, anneannemin taltif ettiği kadar mı? Hormonal bir rahatsızlık sebebiyle Necmiye Teyzemin yüzünde sertleşmiş tüyler vardı, beni öperken bu tüy-

Annemin deniz banyoları

216

ler yüzüme batardı, ama onu o kadar çok severdim ki hiç rahatsızlık duymadan kollarına atardım. Bütün aile onu çok sevdik. Güzel bir kızı vardı, kızının gözlerinin güzelliğini Şeyh Galip yazmalıydı, tam Osmanlıca ile tanımlanacak, uğruna “Karakaş gözlerin elmas” misali dörtlükler atılacak, iri iri, kara kara bakan ve içleri kıpır kıpır yanıp sönen gözlerdi. Necmiye Teyzemin kocası marangozluk işi yapardı, Pendik'teki evin tamirat, boya, badana, eşya taşıma işlerine her zaman yardımcı olurlardı. Anneannem onu dördüncü kızı diye kabul ettiğini söylerdi. Şimdi neredeler ve ne yapıyorlar bilmiyorum, bunca ayrılıktan sonra birbirimizi bulsak da artık araya uzun bir zaman girmiş, kopulmuş bir kez. Herkes birbirini ama mal mülk ama aile içi çekişmelerle kaybetti.

Palmiye Otel'i'ne gittiğimizde annem önce plajdaki kumların rengine bakıyor, bir çalı yardımı ile kumu kazıyıp alt katmanlarının kuruyup kurumadığına bakıyor, eğer kurumuşsa ve otel idaresi tarafından kumlar yosunlardan, çalı çırpıdan temizlenmişse artık plaja gitme zamanı gelmiştir. O zaman deniz suyu da ısınmaya yüz tutmuş demektir. “Deniz ve kum banyolarına” başlayacağız. Palmiye plajının kumları bizi bekliyor...

“Git git git git su alçacak.” “Bak burası daha sıcak.” “Orası boy muuuu?”

O günlerde denizde en çok kullanılan cümlelerimizdi bunlar. Ne demişler, ayak yerden kesildi mi tehlike başlardı; demek ki yaşamda bir yerden destek almak çok önemliydi. Palmiye plajında denizin derinleştiği bir yer bulup yüzmek için uzun zaman yürürdü büyükler. Hasır şapkalar, plaj çantaları, termoslar, plaj takunyaları ... Kaç termos kırdık yolda taşlara çarpıp bilinmez. Yarın cumartesi, yarın önemli bir gün. Babam gelecek, sahi benim bir de babam var, siz onu henüz hiç tanımadınız. Havalar güzel olduğunda her hafta sonu bize geliyor. Yarın sabah erkenden Necmiye Teyze gelecek. Banyodaki bakır kazan yanacak, ben bir güzel yıkanacağım, evin ön kısmı temizlenecek, balkon demirlerine kadar yıkanacak, balkondaki masanın antika çekilmiş ara dantelli örtüsü çamaşır leğeninde yıkanıp, kolalanıp yağlı kâğıt gibi ütülenecek, serilecek, üzerine bordo kristal vazo içinde dünya güzeli güllerimizden kesilip konacak. Çay saati için çeşitli ikram tabakları, elmalı kurabiye, un ve acıbadem kurabiyeleri ve üzümlü-cevizli kek hazırlanacak; bunların kokusu evi sardı mı, bende yarı sarhoşluk hâli başlardı. Mehmet Efendi, aşağıyı bal dök de yala misali kapının dışına kadar yıkamış, bahçe yeşilliklerdeki su damlacıklarından sanki tiril tiril titiyor, merdivenler de arapsabunlu sularla yıkanmış, bahçeye bir serinlik vurmuş, sokağa temizlik gelmiş. Babam bekleniyor, babam bazen misafirleriyle geliyor, onlar bahçemizde anneannemle sohbet ederlerken, babam hemen yukarıya çıkıp dedemi selamlıyor ve o da tıpkı anneannem gibi anneme ‘Vecih’ diye sesleniyor. Annemde hiç cevap yok.

Bahçe duvarlarına ve lükstrümlere paralel uzanan, sonya gülleri dikili kısmı terakota renkli yürüyüş yolundan ayıran, sanki tırtıklı makasla kesilmiş bir kenar süsü görüntüsü verdiren, üçgen kesilmiş kırmızı tuğlaların sivri uçları yukarı gelmek üzere peş peşe dizilerek çerçeve oluşturmuş bordo taşlar, zeytinyağı tenekelerimizin dibine çöken siyah tortuya batırılan boya fırçası ile verniklenmişçesine renklendiriliyor. Dış kapının önünde duran, yeşil, aslında bir gaz varili olan çöp bidonu dahi yıkıyor ve yan bahçeye alınıyor. Hafta sonu sadece babamın gelişi nedeniyle önemli değil; Cumartesi-Pazar Pendik dışarıdan gelenlerin akınına uğrar, özellikle hafta sonlarında evler, balkonlar, bahçeler, sokaklar, gazinolar, lokantalar özenle hazırlanır. Her hafta sonu Palmiye Otel'e giderken giyilecek elbiseler bile hazır edilir, yeni dikilmişlerse ütüler bozulmasın diye kapıların arkasında

217

askılarında beklerlerdi, tıpkı bayram sabahları gibi. O zamanlar Pendik'in yazları İspanya sahilleri gibi, Büyükada bile bize iner, yemek yer ve kendi ışıklarını bizden seyredirdi. Ah! Bir zamanlar *İstanbul bir masaldı*, Sevgili Mario Levi'yi burada anmadan geçemeyeceğim, ne müthiş yazar, bir din kitabı gibi döner döner okurum. Bahçedeki bordo çizgili balıksırtı taşlar şıkır şıkır, kiminin arasındaki oluklarda su kalmış, güneşte parlıyor. Anneannem döktürmüş yine; damadının sevdiği verev kesimli fındıklı un kurabiyeleri, yarım elips şeklinde elmalı tarçınlı kurabiye, muhteşem bir taç gibi görünen yuvarlak cevizli ve üzümlü kek, yanında da yeşil cam tabakta bademli un helvası. Babam bu dördünü de çok seviyor geleceği haftalar eksiksiz olarak bunlar yapılıyor. Un helvasının tereyağla kavrulma kokusu rüzgârın yönüne göre Palmiye Otel'i'ne veya Ökmen Sineması'na kadar yayılmış olabilir. Babamla un helvasının kokusunu özdeşleştirmeye başlamış gibiydim. Sizin babanız nasıl kokar? Benimkisi un helvası gibi kokuyordu...

Yer fıstığı ezmesini kimsenin yemediği günlerde biz ceviz makinesinden geçirerek pekmeze yiyoruz. Pekmez de bahçemizin; kışın kahvaltı sofrasına kaymakla birlikte gelirdi. Misafir odasının kepenkleri açılmış, alacakaranlık duran odaya güneşle birlikte hayat gelmiş, ortadaki camlı kapı birbirini üzerine katlanarak açılmış, salon *salle à manger* denilen konuma geçilmiş, vazolarda güller, güllerden canım vazolar gözüküyor, evde bir koku ki büyülenmemek elde değil. Nasıl sürekli aynı kelimeyi tekrarlamak değişik açılımlar yaratabilirse, güzel bir kokuyu teneffüs etmek de insanda başka bir mutluluk hâli yaratıyor. Ben çok heyecanlıyım. Annem babama küs, yine babam gidene kadar odasından çıkmayacağını söylüyor, çok üzülüyorum. Bu benim içimdeki ilk ezikliklerimden biri. Gerçek ilk büyük üzüntüm. "Anne ne olur babama çık! Onunla konuş, boynu bükük dönmessin, barışmasan da hiç değilse odandan çık, bir 'hoş geldin' de ne olur, onunla birazcık olsun konuş. Küslük hiç güzel bir şey değil. Zübeyde ile ben küsünce 'Ayıp, barışın hemen' demiyor musunuz? O zaman siz de barışın! Sen odandan çıkmayınca babam çok mahcup oluyor, yıkılıyor, yıkıntısını ben içimde hissediyorum, nasıl hissettiğimi bilmiyorum ama hissediyorum işte." Bu evden ayrılırken üzerinden acı akıyor babamın, yaşadığı çaresizliği görüyor, başarısızlığının neticesinde nasıl çöktüğünü, kırılıp döküldüğünü duyabiliyorum. Biraz da istenmediğini anladığı bir yere gelmiş olmaktan

duyduğu pişmanlık içinde utandığını hissediyorum, babama içim acıyor... Annem babamı döver diye bazen çok korkuyorum.

Anneannem, leylak rengi bir etek ile aynı tonda ince bir hırka giymiş, içinde tatlı bir kahverengi bluz var. Bu bluzun üzerine boynuna lame ve leylak rengi karışımı küçük bir eşarp dolamış. Mor, kahverengi ve lame bu kadar mı güzel kombin edilebilir? Topuzlu saçları, şövalye yüzükleri ile bu evin hanımefendisi olmakla beraber, eli öpülesi bir kayınvalide olduğunu kemaliyle gösteriyor. Dedem her zamanki Cumartesi-Pazar kostümünü giymiş, papyonunu takmış; her günkünden daha özenli. Kenarları ibrişim çekilmiş, lastikli pantolon askısını takmış. "Kayık" terlikleri ayağında. Pendik gibi o da hafta sonuna göre hazırlanmış. Bir zamanlar kılık kıyafetimize ne kadar önem verirdik, şimdi ne oldu bize? Nasıl bu kadar derbeder olduk. Kuaföre giden hanım, ayağına ayakkabı giyen erkek kalmadı. Erkekler gün-boyu hamam tellağı gibi terlikle dolaşıyorlar, on parmağın onu da dışarıda, kılısı kılısız, mantarlı tırnaklısı, çatlak topuklusu...

Dedem mühim bir günün muhasebesini yapıyor gibi düşünceli, hiç konuşmuyor. Babam onun gözünde bir suçluydu ama kızının hiç mi kabahati yoktu? Hafifletici sebepler bulup, babam için "kanaat" kullanıp, beraat ettiremez miydi acaba? Babam bir prens gibi, nasıl yakışıklı ve hoş bir adam, öyle bir vücudu var ki Yunan tanrıları gibi. Yaptığı sporlar nasıl Eflatun'un vücudunu güzelleştirmiş, omuzlarını, kollarını, bacaklarını şekillendirmişse, babamın da komando eğitimi sayesinde adaleleri Michelangelo'nun heykelleri gibi görünüyor. Babam dış görüntüsüyle herkesi etkileyecek bir adam, annem neden onu istemiyor anlamıyorum? Niye ona kırgın ve dargın? Bense babama hayranım; hayatım boyunca her erkeğimde biraz babamı arayacak, fakat bulamayacağım.

Babamı hayalinizde bir Tyrone Power, bir Glenn Ford gibi canlandırabilirsiniz. Benden, babamla beni daha gerçekçi bir şekilde tasvir etmemi beklerseniz, sizden, Alan J. Pakula'nın yapımcılığını üstlendiği *Bülbülü Öldürmek* filmindeki, Atticus ile kızı Scout'a bir göz atmanızı rica edeceğim, Gregory Peck babam, Mary Badham ise kâküllü hâliyle tıpatıp benim küçüklüğüm. Babamla yakınlığımızı, birbirimize aitliğimizi, bölüştüğümüz kader yolculuğunu, sevgimizi, bağlılığımızı, arkadaşlığımızı ve bu okudu-

ğunuz kitabın “anafikri” ile ilgili baba-kızlığımızın ruhunu anlamak isterseniz o filmin sahnelerine bakın. Konular çok farklı ise de, babamla beni resimlemenize yardım edecektir...

Ann Miller da babamı bir görse, bir daha hiç kimseyle dans etmez, bütün danslarını babamla yapardı, babam harika bir kavaliedir. Piyanoya altın bir trambon eşlik etsin ve “Rhapsody in Blue” ile birlikte annem mavi tuvaleti ve geniş kemerinin kenarından dökülen beyaz müge çiçekleriyle, tuvaletinin eteklerini tutarak, İzmir Orduevi’nin salonunda babama doğru yürüsün, annem Louvre Müzesi’nde sergilenen Pierre- Paul Prud’hon’un *İmparatorice Josephine* tablosu. Babama bütün kapıları kapatmış, tam dört kapı var misafir odasıyla annemin yatak odası arasında. Tyrone Power’dan bile güzel benim babam. Dans edercesine yürür, ayak topuklarında bir döner, içki kadehinizi size müthiş bir kibarlıkla sunar, balet zarafeti, asker asaleti ve bir prens inceliği var onda. Bir selam verirdi, dünyada hiçbir asker, hiçbir yaver bu kadar güzel selam veremez. Topuklarını vururken bedeni bir matador dikliği alıyor. Göğüs kasları vücudundan dışarı fırlayacak gibi. O sırada karşısına çıkıp kastanyetleri şakırdatarak ayaklarınızı yere vurup, vücudunuzu yay gibi gerip *Carmen*’i oynayasınız gelir, açıkça dansa davet çıkarır benim babam, beden diliyle. Merdivenlerden çıkışı bir piyanonun tuşlarında koşar gibi son derece zarif. İnanılmaz bir nezaket içinde el öpüşüyle anneannemi selamlıyor, “anneciğim” diyor, o kısacık “anneciğim” kelimesinde binlerce başka sözcük sıkıştırılmış durumda, içinde hem anneanneme iltifatlar var, hem “kızınızı çok üzdüm, pişmanım, affedin anneciğim”, “bir annelik yapın yuvamızı kurtarın” cümleleri sıralı. Dedem antrede, anneannem merdivenlerin başında, dedem elini öptürmek istemiyor, “Hoş geldin oğlum” diyor... “Oğlum!” ve “Babacığım!” ne kadar güzel kabullenişlerdi bunlar. Sonradan annem babamın taklidini yapacaktı, “Anneciğimmm! Babacığım! Annecim-babacım! Başka lafbilmez! Meteliksiz!” diyecek, babamı çırparken benim kalbimi kıracaktı; kızıp darılacaktım anneme, babamın bu zarif, bir İspanyol asilzadesi tavrını hafife alıp alay konusu etmesine. Dedemin üç kızı olmuştu, hiç oğlu yoktu, ama ne kadar içten söylediği veya söylemeye istekli olduğu çok belli olan bir oğlum çıkıyordu ağzından, “Oğlumm!” diyordu. “M” harfinin üstüne basarak söylüyordu. Dedemin “m” harfini ve “m” harfi ile başlayan kelimeleri çok iyi telaffuz etti-

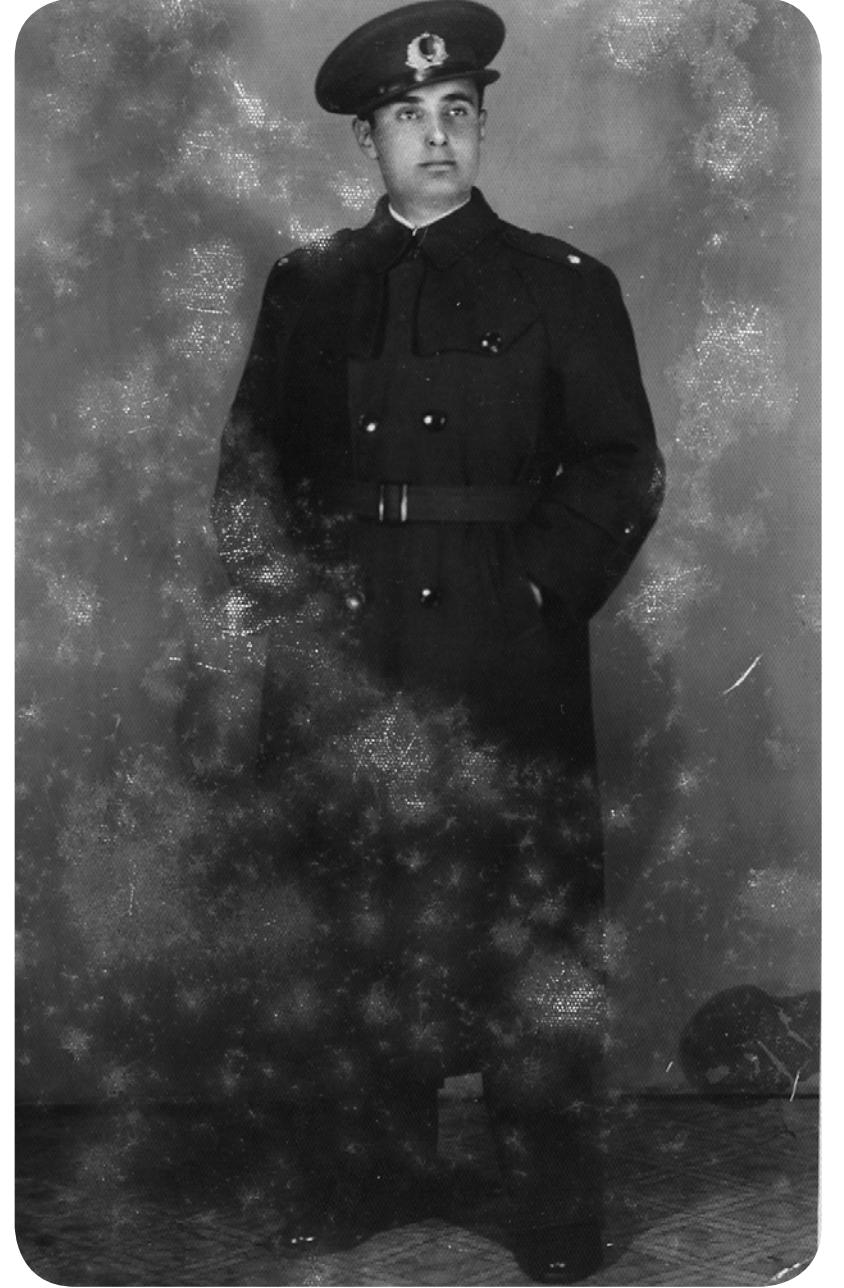
ğini düşünürdüm hep ... M harfinde hukukun üstünlüğü hissedilirdi sanki. Algılar, yargılar ve inançlar...

Babamın kollarında paketler var, anneanneme, bana, anneme hediyelerle getirmiş. Dedem getirdiği paketler için, “Oğlum, her gelişinde, bu kadar masraf yapma!” diye kalın kaşlarını kaldırarak babamı azarlar gibiydi. Benimse babama içim titriyordu, herkes ona çatıyor gibi geliyordu, ne yap-sa kendini beğendiremiyordu sanki. Hemen elini tutuyordum geldiğinde babamın, ona kuvvet vermek için. O günlerden bu yana bana da ‘masraf yapma’ denildi mi, tahrik olmuş gibi, daha çok para harcama arzusuna tutulurum. “Masraf yapma oğlum, masraf yapma!” Babamla bana bu laf doku-nuyordu. ‘Sen parasızsın, para harcamak senin neyine’ gibi bir algı oluşurdu bende. Hayır! Dedeme değil mantığına karşıydım. Bizi hasta eden bir şey vardı bu sözcüklerde, bunu kimse anlayamazdı. Biz para harcayamazsak biz olamazdık ki! Babam da bir şeyler geveler, getirdikleri için özür diler durumuna düşerdi ... Babamdan yana eziklik duygusu duymaya ilk kez Pendik’teki evin antresinde başlamıştım, babamdan bana bir utanç duygusu orada bulaşmıştı... O, önemli şeyler olmadığını söylemek üzere gayret sarfedip dururdu ama getirdikleri pahalı şeylerdi. Ben bunları ne kadar zorlanarak getirdiğini biliyordum. Onun maaşı bunları almaya yetmezdi ki, yine babaannemle dedem vermiştir bunların parasını. Zavallı Cezmi Dedem. Cezmi Dedemi de tanımıyorsunuz siz; o da çok şık ve çok yakışıklıdır. Churchill gibi bir şapkası ve ceviz bastonu vardır. Sicilyalı mafya babaları gibi de çizgili yelekli kostümler giyer, elinde bir purosusu eksik. Churchill’in purolarının kalitesine ulaşamazdı ama ara sıra bir sigara tellendirdiği olurdu. Yugoslavya’nın Makedon kokusu vardı onda, nereden bakarsanız bakın bir Avrupalıydı. Bastonunun tepesi tabanca kabzası gibi süslüydü. Evde yatağının başındaki günlük kullandığı bastonu ise kalın ve ürkütücü idi. Her yaşlı gibi sararmış teni, incelik içeri dönmüş dudakları, düzgün, irice, ucu toparlakça bir burnu vardı; çukurlarına çekilmeye başlamış gözleri, rengi belirsizleşmiş gibi duruyorsa da, açık kahverengileri hâlâ olanı biteni seyredecek kadar iyi görebilen gözlerdi. Kahverengi cilt lekeleri kaş bitimi ile kulaklarının arasında yoğunlaşmış, alnında şakaklarına doğru gittikçe derinleşen kırışıklıklar belirmişti; yer yer beyazlamış, uzun, yukarı kalkık kaşları ve iyice küçülmüş duran gözleri ile bana oldukça iri bir başı var gibi gelirdi.

Cezmi Dedemin elleri, halamın elleri, babamın elleri ve benim ellerim hep bir model, yan yana koyun fotokopi makinesinde basılmış gibiler.

1948, Annem, Afyon Lisesi'nde vazifeliyken

1950, Babam, Çanakkale'de vazifeliyken

Büyükbabam ve ben

Onun da ilgimi çeken siyah deri bir cüzdanı var, öyle isminin baş harfleri filan yok üstünde, ama olsun! Daima oğluna ve torunlarına verecek parayla doluydu içi. Golden ciklet, Zambo ciklet, artist resimleri, şemsiye çikolata, kırmızı yaldızlı kalp çikolatalar, hatta bazen istop oynamak için kavuniçi lastik toplardan almam, hep bu para çantasının sayesinde. Ben parayı ve alışveriş yapmayı çok seviyorum. Dedelerimin cüzdanları, anneannemin cüzdanı, annemin cüzdanı daima tombul tombul, dolu dolu. Benim cüzdanım henüz yok! Oysa bir çocuğun da cüzdanı olmalı, hele varlıklı bir evin çocuğuyorsa mutlak olmalı. Parayı sadece seyrederek büyümemeli. Onu elleyebilmeli, tutmasını, saklamasını ve harcamasını öğrenmeli. Öyle ya! Cüzdandan para çıkartıp uzatmak sanattır; eciş bücüş, kırk saatte çantasıyla oynaya oynaya para çıkartanlardan nefret ederim, parayı layıkıyla hakkını teslim ederek kullanacaksınız ki para paralığını, cüzdan da cüzdanlığını hissetsin. Bana kimse para cüzdanı almadı. Para cüzdanı taşımayı, onu açıp parayı silah gibi çekip karşı tarafı teslim almayı istediğim şekilde yaşayamadım. “Kaç parasın sen?” “Pardon, fiyatınız nedir sizin?” “Bu hizmetinizin karşılığı nedir?” “Bu tablo için ne düşünüyorsunuz?” “Parayla tanışıklığınızın ya da yakınlığınızın ölçüsü ne? Hani yani darphanede bir memur da olabilirsiniz değil mi?” “Ciğeri beş para etmez adamın tekiydi!” Bu eder ve

değer üzerine eşitlenmeye çalışılan durum konuşmalarını seviyorum; dünyanın ta kendisi, belki de dengesini oluşturuyor. Ben kâğıt paraların Dupont çakmak gibi ses çıkartarak cüzdandan çekilip çıkarıldığı bir aileden geliyorum. Bana lütfen cüzdanınızın her mânâdaki kalitesi kadar konuşun!

Paraya düşkünlüğüm nasıl başladı, aslında ben de pek anlamış değilim, ama paranın “o dayanılmaz” gücünü, ağırlığını, hafifliğini ihtişamını, sefaletini yaşamak o günlerden miras kalmış olmalıydı. Arzular bir şelale, bu şelalenin ivmesini oluşturan da kişisel

hırslar ve paraydı. Şakırdayan paranın kokusu hissedilir; bir çağlayanın ses titreşimlerini uzaktan duyduğunuz, hatta biraz daha yaklaştığınızda, yüzünüzü savrulan nemli zerreciklerini hissettiğiniz gibi. Bayılıyorum para kokusuna, para, Niagara Şelalesi gibi çağıldamalı. Sonra para itici güçtür, her şeyi hareket ettirir, ben hareketi seviyorum; bilirsiniz, Kur’an’ın yazılışında da müthiş bir ‘cer’eyan’ vardır, göklerin dört yelinin esişinin verdiği “hareket” yerde parayla sağlanır...

Anneannem bir inci kolye daha almayı düşünüyor, pembe olacak, büyükten küçüğe doğru dizilmesi için Kapalıçarşı’ya gidilip tek tek inciler seçilecek. Kapalıçarşı şimdiki gibi hımbıl Arabik tiplerle dolu değil o zamanlar. Papyonlu, tiril tiril gömlekli, *comme il faut* beyler dükkân sahipleri; çoğu üç, beş, yedi lisan konuşuyor ya da konuşan elemanları var. Ayakkabılarının derileri en az mücevherleri kadar parlak, pırıl pırıl, işçilikli, yürürken derinin çıkarttığı sesi duyarsınız. Yaka uçları iğneli gömleklerinin manşetleri altın kol düğmeli, bazılarının ise kravat iğneleri var, şıklıkları bir kuyumcu dükkânının elegant havası ile uyumlu. Şapkasız, yeleksiz takım elbise giyen yok, beylerin hepsi grand-tuvalet; 1960’larda Beyoğlu ile Kapalıçarşı arasında kalite farkı, hemen hemen hiç yok, prensler, prensesler, krallar, kraliçeler, dünyanın en ünlüleri, en zenginleri Kapalıçarşı’yı ziyarette geliyor. Kapalıçarşı, Hollywood film setlerinde, zengin kesim için dekor olarak kullanılacak bey ve hanımlarla dolu. Renkli ve seyirlik. Ne halden ne hâllere geçtik; bir fukaralık, bir berduşluk ve bir kalitesizlik yapıştı yakamıza, dökülüyoruz! İnsanlar üstsüz başsız oldukları fark edilmesin diye hava kararınca alışverişe çıkıyor, konu komşusu durumlarını fark etmesin diye örtünüyorlar, uzun pardösülerle kapattıkları aslında fakirlikleri. Herhangi bir Ortadoğu ülkesinden farkımız kalmadı, benim çocukluğumda Türkiye böyle bir ülke değildi, kuaföre gitmeyen hanım yoktu, arife geceleri sabahlara kadar kuaförler çalışır, hanımların saçları mizanpli yapıldı. Şimdi kadınlarımız kapandı, Türkiye’nin ileri gidebilmesi için bir hayrını görebilseydik bari! Belki ben de kapanırdım vatan sevgisi ile. Birileri Mars’ta koloniler kurarken, biz uzaylı kafalı görüntümüzle onlardan geri kalmadığımızı hissetmeye çalışıyor olabilir miyiz? Geri kalmışlığımızı Müslümanlığımıza sarılarak örtmeye çalışıyoruz ve birileri bunu pek güzel kullanıyor. “Siz böyle harikasınız, devam edin!” diyor ve her Cuma günü “Hayırlı Cumalar” mesajlarıyla bu duygular perçinleniyor. Ne mutlu “Hayırlı Cumalar” diye mesaj atanlara, o mesajları alıp sevenlere! Ne diyordum? Para,

para para! Şimdi 'din ve para' çıkarlar yönünde başrolde, figüranlar filme göre giyiniyorlar. Ülkemizde yeni bir asilzade sınıfıyla birlikte saray halkı oluşturuldu, ne hoş! Tek eksikimiz buydu besbelli. Bu imtiyazlı sınıfın akıl almaz gücünün nereden geldiğini bilmeyeniniz olamaz. Rahmi Koç'un yıllar önce Tayyip Erdoğan'ın karşısında verdiği "temenna" selamına, 2012'de CNN'de yaptığı konuşmasında "başkanlık sistemi Türkiye'ye yardımcı olacaktır" demiş olmasına dikkat ettikten sonra Nostradamus'un kehanetlerini araştırmaya hiç gerek yok. Türkiye'nin nereye doğru gideceği daha o günlerde belliymiş. Mahir Kaynak'a göre "Küresel sermaye" damarlarımıza kadar nüfus etmiş.

Ah! "Bana dokunmadığınız sürece saltanatınız mübarek olsun" diyecek ne çok insan varmış meğer. Otobüs duraklarındaki insanlara bakıyorum, şimdi hangi duraktayız? Hangi üçüncü dünya ülkesi filmindeyim? Bir zamanlar Avrupa'nın parçası sayılan, Avrupa ülkelerinin yanında adı sayılan ülkemiz nerede? Bizi filmlerinde sürekli Ortadoğu insanları tipinde oynatmakta ısrar eden Batı, Araplaşmış-Osmanlı olarak başında fesi, altında şalvarı, elinde tespihi ile görmek istiyor. Şapkalı, takım elbiseli ve bastonlu Atatürk Türkiye'sini kabul edemiyorlar, masaya karşılına oturduğunuzda, halkınızın cahilliğini sırtınızda taşıdığınızı bilmelerinin üstünlüğünü yaşamak, onlara Kurtuluş Savaşı'nda aldıkları yenilgiyi unutturuyor, yine eski "hasta adam" hâlimize döndürdüklerini bilmek haz veriyor ve bu hazı sizden para güçleriyle satın alıyorlar. Benim sizi para ile ölçmeme niye kızyorsunuz ki?

Daha önce de söylediğim üzere, Pendik'teki evimizin dolapları her aybaşı para veriyorlar, nasıl verdiklerini bir türlü göremememe rağmen her aybaşı heyecanlanıyorum, bana da versinler diye beklememe karşın elimi boş bırakıyorlar; benim ne incilerim var ne de rujlarım, bir para çantam bile yok! Artık çileklerle, kirazlarla uğraşmak istemiyorum, büyüdüm; benim de çıkınım, çömleğim, dolabım, ne bileyim canım, bir şeylerim olmalı işte! Zengin olmak şüphesiz iyi bir şey. Eksiklik duygusu içindeyim. Babam da parasız, portföyü incecik, cılız, pidenin sönmüş hâli gibi; içinden babaannemin, halamın, halamın çocukları Funda Ablam ve Tayfun Ağabeyimin resimleri ile benim bacak bacak üzerine atılı "Japon Gülü" adlı fotoğrafımı çıkartacak olsak, sıksalıktan ölecek, can çekiyor. Babam Cezmi Dedemden para alıyor, görüyorum, bazen hem dedemden hem de babaannemden alıyor. Babaannem dedemden aldığını bilmesine rağmen oğluna hiç kıya-

madığından, koynundan çıkarıp, evi döndürdüğü parasından arttırdıklarını veriyor. Babam hem babasını hem annesini dolaşüyor bir yere gideceği zaman. Bu durum ister istemez beni babamın adına üzüyor, annem sık sık babamın parasız olduğunu vurgulayıp onu küçük görüyor, bunun beni incitip incitmediğini düşünmüyor; o günlerden beri parasızlığı bir suçmuş gibi algılıyorum. Bu benim, Pendik'teki evde soylu, onurlu ve kibirli duruşumu ister istemez zedeliyor. Anneler, babalar çocuklarının küçük olduğunu, bir şeyden anlamadıklarını düşünürlər, oysa çocuklar her şeyi anlar, bu gerçeği anlamayan kendileridir. Parasız bir babası olduğunu bilmenin küçük bir çocukta nasıl duygular uyandıracığını bilmiyorlar.

Bir gün Pendik Lisesinin Fransızca hocası geliyor evimize; ufak tefek, ince, narin bir hanım, annemin yakın görüştüğü arkadaşlarından. Hole giriyor ve çay masasının üzerindeki siyah gri mermere, o günün modası olan kısa saplı küçük el çantasını bırakıyor. Güleş ahenk elindeki diğer kumaş torbasını yemek masasının üzerine boşaltıp, anneannemle anneme aldığı poplin kumaşları gösteriyor. Torbanın içinde çok güzel, boncuklu, rengârenk bozuk para çantası ile yazlık dantel eldivenleri de var. Torba büfeyle yemek masası arasına halının üzerine indiğinde, benim gözüm boncuklu para cüzdanında. Onlar ise modellerin içine dalmışlar; model bakıp "kabarık olsun", "hususiyeti olsun", "muntazam pilili olsun", "kemer bastırılsın" gibi laflar ederek zevkten kendilerinden geçmiş haldeler. Anneannem de siyah zemin üzerine sarı güllerle emprime edilmiş bir abiye kumaş açıyor ve o günlerin modasına uygun dikilmesi için birbirleriyle fikir alışverişi içindeler. Bel kısmına dolanacak sarı saten kemerin, önde veya arkada bir fiyonkla bitmesinin daha hoş duracağı üzerinde ısrar ediliyor...

Boncuklu küçük para çantası anneanneminki gibi fazla "tombul" değil, ama gökkuşağı gibi rengârenk, abaküs boncuklarının parlaklarından yapılmış, torbanın dibinden bana göz kırıyor. Havva'nın yasak elmaya baktığı gibi bakıyorum. Elma Havva'ya nasıl görünmüştü çanta da bana aynı o şekilde inanılmaz bir cazibe saçıyor, "Beni al! Beni al!" diyor. Onlar büfenin aynasında kendilerine kumaşları tutup bakarken, büyük bir sakinlik içinde yere eğiliyorum, küçücük elimle cüzdanı torbadan alıveriyorum. Çanta elimden daha büyük, çömeldiğim yerde, eteğimin altından külotumun içine koyuyorum. "Ben aşağıya iniyorum!" deyip, annemden bir cevap beklemeden, antreye, oradan merdivenlere yöneliyorum. Kimsenin benimle ilgilendiğini de zannetmiyorum, tam bir sıvışma vaziyetindeyim, bahçeye

iniyorum. Bahçede cüzdanın ağzının iki küçük yuvarlak demir bilyesini çevirip açıyorum; içinde birkaç madeni para, birkaç da buruşuk kâğıt para var. Bu kâğıt paraları babama vereceğim! Bozuk paralarla çanta da benim olacak! Çantayı ön bahçedeki çeşmenin kurnasının arkasındaki taşların arasına saklıyorum. Önde şimşirler, arkada mermer istiridye başlıklı kurna, kurnanın arkasında sokak duvarı, CIA gelip o bahçede arama yapsa üç günde zor bulur.

Aşağıda ne kadar kaldım bilemiyorum, tekrar yukarı çıktığımda salona geçmişler; anneannem meşhur kahve ikramını yapıyor, kenarları turtanın kenarı gibi dalgalı olan bakır tepsinin içinde, pırıl pırıl bakır değirmen ve cezveler, ayaklı fincanlar getirilirken tıngırdıyor, ispiro ocağı da bakır rengi, sanırsınız haremde ikram var, bu kadar tantana üç parmakçık kahve için. Annem “Ellerini yıka” diyor. Ellerimi yıkarsam, erkeklerin ‘elinin kiri’ yıkayınca gidermiş ya, benimki de gidiverir miydi? Birazdan anneannemin çay

Pişmanlığın getirdiği büyük bir korku bütün vücuduma yayılıyordu

masası hazırlanacak. Eyvah! Fransızca hocası çaya da kalırsa? Ya çantasını ararsa!? Çabuk gitse bari, kahvesini içsin gitsin, çaya kalmasin! Bu heyecanı taşıyamayacağım. Yüreğim ağzıma gelmiş, boğazımda nefesimi tıkamış durumda, göğsüm hızlı hızlı inip kalkıyor. Hay Allah! Niye yapmıştım ben şimdi bunu? Acaba alabilecek miyim kimse fark etmeden onu, diye kendimi mi sınamıştım? Almıştım! Şimdi de kimse görmeden geri koymalıydım, ama nasıl? Pişmanlığın getirdiği büyük bir korku bütün vücuduma yayılıyordu, yayılırken hem acı duyuyordum hem de aldığım her nefeste sanki biraz daha boğuluyordum. Pişmanlık böyle yakıcı bir şeydi demek ki, damarlara acı vererek gezinen bir şey. İnsan yaklaşan tehlikeyi nasıl da biliyor, anlıyor, hissediyordu...

Efendim; bu eve misafir gelenler, halam, Füzuran, Rana, Hayriye, Beria Teyzemler ve Neriman Yengem, bana her zaman hediye alarak geliyorlardı, bu Fransızca hocası bana hiçbir şey getirmiyordu. Eğer bu evin çocuğu olarak size değer verilmemiş, fırındaki halkalardan bile (bir çeşit tuzlu susamsız küçük simit) beş tane olsun alıp getirilmemişse siz alınmaz, darılmaz, kızmaz mısınız canım? Birinci sebep, boncuklu para çantasının göz alıcı renklerindeydi, o bana göz kırpmış ‘Beni al! Beni al! Ben senin olayım’ demiş kandırmıştı, ben masumdum. Ah, bilmez misiniz efendim, suç daima kuyruk sallayan kedidedir! Esas itici sebep ise, bende ne şekilde olmuş olduğunu kitabın başından beri anlatmaya çalıştığım büyük bir eksiklik ve kızgınlık sorunu var, parasızlığa tahammülüm yok! Bu suç ekonomik bir suçtur. Babamın parasızlığına üzülmem bir yana, alı pullu, süslü püslü, topuklu terliklerim olsun istiyordum. Kapalıçarşı’ya gidip yüzükler, bilezikler, küpeler almak, babama da para yardımında bulunmak istiyordum, sıska cüzdanı biraz şişmanlasın, dedemle babaannemden de para almasın; babamın parası olursa, annem de ben de, hepimiz mutlu oluruz, diye düşünüyordum. Hazreti Süleyman da yoksulluğu sevmemiş o da şeytana uymamış mıydı? Hem ben babama da bakardım. Çalışır, bahçıvanlık yapardım; bahçelere nasıl bakıldığını biliyordum, yaprakları toplar, temizler, sulardım. Gittikçe büyüyordum, iyi de yemek yiyiyordum; yakında bahçe hortumunu da katlayabilirdim.

Babam sadece fotoğraf makinesiyle benim resimlerimi çeksin, siyah ve gri renkli, özel bir kokusu olan Columbia marka pikabımıza plakları beşli beşli dizerek çalsın, pikabımızın hoparlörlerinin hazeran örgüsünden çıkan sesle danslar etsin, ağız mızıkasıyla tempo tutup bana neşe versin, birlikte

Domenico Modugno'dan bir "Volare"! çekelim. Nat King Cole ile "Quizás, Quizás, Quizás" diyelim, birbirimizin kollarının altından geçelim. Ah! "*Te Quiero mucho mucho mucho*" baba! Kucağında yüzüm ona dönük otururken, göğüs tüylerinin üzerinde duran gümüş renkli asker künyesini zincirin halkaları üzerinde bir sağa bir sola götürüp getirirken "Love in Portofino" ile iki yana sallanalım ...

Bir gün ondan kolyesini çıkarıp bana takmasını istemiştım, "Olmaz!" diye cevap vermişti. Bu babamın o güne kadar "Olmaz!" diye cevapladığı tek isteğimdi. Kolyesi onun askerî kimliğiymiş, bir gün ölürse o künyeden tanınacakmış. Aman Allah'ım! Benim babam bir gün ölecek mi? Ölüm! Tavuklarımız, horozlarımız ve kurbanlık koyunlarımız, bahçedeki solucanlar ve sineklerin ölümünden başka bir ölüm bilmiyordum. İnsanlar nasıl ölürlerdi? Yaşlandıklarında! Ama benim babam daha gencecikti, o zaman ölemezdi daha. Künyesini veremezmiş ama göğüs tüyleri benimmiş. Onlar uzayınca kırılacak, babaannem eğirecek, sonra bana yün kazak örülecekmış. Uzamalarını bekliyordum...

Babam hafta sonlarında beni alıp Dolmabahçe'deki evimize götürdüğünde, sakal traşı olurken hep onu seyrediyorum; acele acele fırçayı yüzünde döndürüyor, favorisinden köpüğü parmağı ile sıyrıp atıyor. Sabri Dede mi hatırlayarak "Dikkat et! Boynunu kesme tamam mı?" diyorum. Başını sallıyor. Babama bir şey olmasın, o benim canım, bir yeri kesilirse benim içimde bir yer acır, yara olur, kanar. Küçük olmama karşın babamın anne-me göre çok zayıf olduğunu biliyorum. Doğal bir içgüdüyle babama daha bir düşkünüm, annemin her zaman sesi gürül gürül çıkıyor ve hep dimdik duruşlu; babam anneme karşı suçluluğunu, durumuna razı olmuşçasına taşıyor, zavallı bir kabulleniş içinde. Bu hâli bana da sirayet edecek. Ben de onun gibi boynuma asılmış "suçlu" levhasını çaresizlikle taşıyacağım. Ol-sun! Hazreti İsa'ya da asmışlardı. Babamın yürürken kemikleri çıt çıt ses çıkartıyor, sümkürürken Pendik vapuru gibi ötüyor, tırnaklarını avucunun içinde çitiler gibi yıkıyor, boğazını temizliyor, saçlarına limonlu su sürüyor ve ince dişli küçük bir tarakla tarayıp şekil veriyor. Tertemiz, tertemiz bir babam vardı ve çakı gibiydi. Hayat şartlarının sıkıştırması sonucu, çalışmaya ihtiyacı vardı; zaruri vazifesinin hazin sonucunu yaşadı. Kapıkule Gümrük ve Muhafaza Başmüdürü olduğunda, hayali, ekibiyle birlikte takdir plak-leri kazanmaktı. Mahkemesinde savunmasının ilk cümlesi böyle başlıyor-

du. Onca gayretinin, gece gündüz çalışmasının boşa çıkması, bakanlıklarla yazışmaları, işaret ettiği şikâyetleriyle ilgilenilmemesi ve o zamanki hükümet politikasıyla bilindik düzenin sürüp gideceğini görmesi sonucu, şartlar nasıl da eğip büktü babamı. Victor Hugo insanları hiçbirşey boş bir cep kadar maceralara sürükleyemez demiş. Siz dönen çarkın tavukları nasıl içine çektiğini, kafalarını kopartıp attığını gösteren filmi seyretmiş miydiniz? "Edirne gümrüklerindeki bütün yolsuzlukların tek sebebi babammış gibi kabul gördü ve perde indi. Perdenin arkasına bakmak; o cesaret işiydi.

The End! Fine! Gökten üç elma düştü; biri bana, biri size, diğeri de her devirde devam eden altın kaçakçılara. Bir babanın ölümünün ardındaki koyu karanlık ve boşluk! Mamak Cezaevi'ndeki şüpheli ölümünün arkasındaki tedbirsizlik kusurları, hepsi herşey perdenin arkasında kaldı. Oda arkadaşı İnci Baba'nın anlattıkları. Demir leblebiyi dilimin altında yıllar içinde eritip öğütmem. Hakkımda yazılanlara susmuşum çok mu?

O bir komando, hem de judocu ... Evet! O ne annem gibi bir filozof, ne de dedem gibi bir hâkim; babam bir subay. Annem babamı neden beğenmiyor anlayamıyorum, yolda yürürken hanımların babama bakıp gülümsediklerini fark ediyorum. Hem belki babamın parası olursa annem babamı sevebilir, odasından dışarı çıkıp babama sarılır, babam da bizimle Pendik'te yaşar, biz alt katta otururur, dedeme de kirasını öderiz. Bahçemden, Hilmi Amcamlardan, Pendik'imden hiçbir zaman ayrılmam, Palmiye Otel'i'ne, bahçemizdeki palmyelerime, tavuklarıma, güllerime, incirlerime, üzümlerime ve Kartal'daki zeytinliğimizin zeytin ağaçlarına hasret kalmam...

Fransızca hocası kalkıp gidene kadar yarı şokta olduğum için ne yaptığımı tam olarak hatırlamıyorum, bilincim kaymış olmalı. Ama daha sonra ne olduğunu bugün gibi hatırlıyorum, muhtemelen hareketlerimdeki gariplikten büyük bir sıkıntı içinde olduğumu annem anlamış, bir şey yaptığımı sezmişti. Neticede o bir anne; çocuğunun, altına çişini ya da kakasını yaptığında veya herhangi başka bir kabahati olduğunda yüzünün ne şekil aldığını biliyor. Fransızca hocası kahve ikramından sonra çantasını, kumaş torbasını alıp evine gitti; giderken bana bir "Allahaismarladık Gülden'ciğim" bile demedi, o beni sevmiyor, ben de onu sevmiyorum. Kısa bir süre sonra dönüp bahçe kapısından içeri girdiğini gördüğümde dehşet içindeyim, insanın kanının donması bu olmalı! Para çantasını torbasında bulamadığı-

nı, para çantasının yok olduğunu tekrar tekrar, sinirli sinirli anlatıyor. Kadıköy'den otobüse bindiğini ve çantasından para kullanıp torbasının içine attığından emin olduğunu, otobüsten indikten sonra doğru bize geldiğini, eldivenlerinin torbanın içinde bulunduğunu ama para çantasının olmadığını söylüyor, bu şartlarda benim sıkıştırılmamı istiyor. Bana soruyorlar, alt dudağımı yukarı itip üst dudağımı yanlardan aşağıya çekiyorum. Kendisine kaç tane poplin kumaş almış, bana gelirken bir küçücük çikolata, bir resimli kitap, altı tanecik boya kalem, hiçbir şey getirmemiş! Ben nereden bileyim çantasını! Çocuklu eve misafirliğe giderken küçük bir şey alınıp götürülür, hiç evlenmemiş, hiç çocuğu olmamış, bilmiyor! İçinde çocuk sevgisi yok! Çocuğu olanları kışkırdığına dair yanılıyorsam bileklerimi keserim, çünkü beni yok farz ediyor, görmezlikten geliyor. Çocuk dünyasına karşı anlayışı, yakınlığı yok. Ama öğrensin efendim! Öğretmen olmuş, çocuk dünyasını öğrenememiş. Benimle şimdiye dek bir tatlı sözle iki dakika bile geçirmemiş olmasına rağmen, habire bize gelip annemle anneannemin zevkinden, fikirlerinden, modellerinden istifade ediyor. Üstelik annemin ve anneannemin bana vereceği vakitten de çalışıyor. Şimdi de açık açığa beni zorluyor, itiraf etmem için burnuma kadar eğilip gözlerinden ateşler saçarak bakıyor; sıkı öğretmen vesselim! “Sen aldın para çantamı değil mi?” diyor. “Ne yaptın onu, nereye koydun? Çabuk getir bakiimmm!” Ben de onun bu kadar üzerime gelmesi karşısında aynı şekilde direniyor ve adeta bir Kızılderi'nin savaş dansı yapması gibi öne arkaya eğilip bükülüp inatla “Ben almadım!” diyorum, gerçek bir Apaçi dansçısıyım; kafamda tüyüm, yüzümde savaş boyalarım eksik bir. Hem de ayak parmaklarımla ucunda yükseliyor iniyorum, biraz bale, biraz halk oyunları ile karışık; hatta biraz pandomim ustası gibiyim. Bütün bunlar bu işi benim yaptığımı bağırıyor zaten ama külliye inkârdayım...

Bir görseniz, sanki içime şeytan girmiş. Bu hâlimle *Exorcist* filminin ilk versiyonundaki Linda Blair gibiyim, kendimi oradan oraya atıyorum, merdivenlerden ters ters inmek kalmıştı bir yapmadığım. “Ben almadım! Ben almadım!...” Sonra ne oldu hiç hatırlayamıyorum, bende film kopmuş olmalı. Annem “O şu an acz içinde kalmış bir çocuk, bu şekilde üzerine gidilmesi doğru değil, çocuktur almış olabilir, ben konuşurum, sana da yeni bir para çantası alır getiririm” diyerek üzerime gelmesini durdurmak istedi. Hâlbuki Fransızca hocası bana yumuşacık bir ses tonuyla “Güldenciğim acaba ben para çantamı bir yere düşürmüş olabilir miyim? Ben bulamadım,

belki sen bulursun, bir bahçeye bakıp gelir misin?” diyecek olsa, bendeki his dünyası ve içimde var olan iyilik bilinci çantasını hemen bulup getirmeme yetecekti; çocuğa has sadelik içinde bütün varlığımla hazırdım o feci durumdan beni kurtaracak olan bu ‘yararlılık’ gösterisine. Ama ne onun ruhi istidadı böyle bir yardımda bulunmak yönündeydi ne de benim sadece almasını bilen bir zorbaya hürmet gösterip, pişmanlık itirafım mümkündü. Leibniz vari bir tabiatım var “Ancak tekrar yükselmek için eğilebilirim”. Daha o günlerde insanın içinde birbirine zıt iki yöne doğru aynı güçte hareket eden duygular olduğunu öğrenmiştim; içimizde iyilik kadar kötülük de gizlenmiş hâlde hazır bekliyordu. O halde cennet de cehennem de bizdik. Dedem “Korku, onu hissettiğini itiraf eden fakat hissetmiyor gibi hareket eden insanı takdir eder” demişti bir keresinde, bu tarifini hiç unutmamıştım. Bir daha ne o, poplin elbiseleri için modellerimize bakmaya geldi, ne de biz onun Pendik Lisesi’ne yakın, cadde üzerindeki balkonlu evine çaya gittik. Anneannemin gümüş bir şekerlikle annesini ziyaret ettiğini hayal meyal hatırlıyorum. Fransızca hocası bizim evin önünden geçerken, annem onun yaklaştığını gördüğünde, selamlaşmamak için her defasında balkondan kalkıp içeri girdi, ben de suçluluk duygusuyla annemin eteğine yapışıp, peşinden içeri koşturdum, yine bana çantasını soracak olursa ne yaparım diye korkuyordum. Bu bana ders olarak yetip artmıştı. Annem “Ben onunla konuşurum” demesine rağmen bu konuda bana tek kelime etmedi, ama avucuma “Buraya bir kuş konmuş, bu tutmuş, bu kesmiş, bu pişirmiş, bu yemiş, bu da okuldan gelmiş, hani bana hani bana demiş” oyununu o günden sonra hiç yapmadı! O, elimle bir hata yaptığımı biliyordu, nasıl olduğunu tam anlayamamakla beraber, annemin beni bir şekilde cezalandırmakta olduğunu hissediyordum. Annemin mânevi şahsiyeti bile insanı fiziken eziyordu. Babama tam da işte bu bilinçle acıyordum. Bu konuyu aramızda yıllar sonra konuşacaktık; burada aynı Sevgili Mario Levi gibi yazacağım, “ancak yıllar sonra!” Başka bir olayın sarsıntısı içindeyken annemle yüzleşecektim, bu konu tam kırk yıl sonra yaşanan başka bir hikâyeye bağlanacaktı. “Anne ben şantaj falan yapmadım, tamamen kendi arzusu ile benimle beraber oldu. Ama biliyor musun Pendik’te küçükken ben...”

Boncuklu para çantası ne mi oldu? Ben onu birkaç gün sonra, çeşmenin başlığı olan mermerin arkasından alıp, bahçede bir yere gömdüm, insan çaldığı şeyi oradan oraya taşıyarak en güvenilir şekilde saklamak gereği mi duyuyordu acaba? Mermerin arkasına bakmak akıl edilebilirdi ama toprağı

kazıp bulmaları zordu... Kalaların yol boyunca ekili olduğu giriş yolunun sağındaki gül ağaçlarından birinin altını, koyun dışkılarıyla beslenmiş, kabartılmış olan yumuşacık toprağını, sarı kum küreğimle kazıyorum; toprağa ekilen her şey gibi biraz daha büyüsün, büyük bir çanta olsun arzusu da var mıydı bunda bilmiyorum? Boşuna mı herkes parasını bankaya yatırıyor, faizini topluyordu, yoksa çaldığım hiçbir zaman anlaşılmasın diye tamamen ortadan yok etmek mi istemiştin, tam da emin değilim. Büyük olasılıkla, hırsızlığımın izlerini ebediyen silip atmak üzere çantayı içindeki paralarla gömmüştün. Yine para çantasız ve parasızdım. Fakat gelin görün ki renkli boncuklara dokunma isteği ayrı, onun içini dolduran kâğıt paraları babamın avucuna koyma isteği ayrı, beni yakıp kavuruyordu...

Babamın gelip beni alacağı, Dolmabahçe'ye götüreceği bir hafta sonu, asayiş berkemal gözüktüğü için para çantamı gömdüğüm yerden çıkartmak üzere tekrar kazı çalışmalarına başladım. Şu yan komşumuz var ya! Doktor Amca'nın hanımı, Baykuş Hanım, yine ahşap konağının bize bakan camında oturmuş, gözlerini bana dikmiş, ne yaptığımı izliyor, perdeyi yana doğru sıkıştırmış, cama tünemiş, bütün dikkatiyle beni izliyor. Ne rahatsızlık verici durum bir bilseniz. Üstelik oyun oynarken kendi kendime yaptığım bütün konuşmalara kulak kabartıp dinliyor, hayal dünyama ortak oluyor; ömrünü benimle geçiriyor! Babam geldiğinde bir gözü bizim üzerimizde; kendi hayatı olmayanların başkalarının hayatını seyrederken geçinip gittiklerini ondan öğrenmiş olduğum bir komşuluk münasebetimiz var. Sezen Aksu'nun yazdığı sözleri Sibel Can ne kadar güzel söyler, "*Onların kendi hikâyeleri yok / Onlar sadece seyirci dünyada*". Kimse görmeden para çantasını gömdüğüm yerden alıp babaannemin, Cezmi Dedemin ve babamın yaşadığı, Kabataş Setüstü'ndeki sırada, Dolmabahçe Camii'nin tam karşısına düşen kapısının üzeri işli camlarla süslü simsiyah ahşap evimize götüreceğim. O evdeki yaşantımızdan bana en güzel hatıra olarak küçük küçük, dört köşe camlı güneş odamız (evin dışı siyahlaşmış ahşap, ama içi, odaların duvarları bembeyaz kireç boyalıydı), dışarıdaki çam ağaçlarını, kot farkıyla yükselen arka bahçenin morlarını, erguvan renklerini, yeşilin en koyularını seyredebildiğimiz bir kapalı balkon ve o balkonun içine açık pencerelerden doluşan, dedeme alıştıkları için korkusuzca pervazlara konan, hatta bazıları içeri giren, mısır atmamızı bekleyen güvercinlerimiz, dedemin kucığında bir hasır koltukta oturup dışarıyı seyrederken keyif yapmamız, dedemin çay bardağının içine galeta veya bisküvileri doğrayıp küçük çay kaşığı ile bana

yedirmesi, halamın çocukları Tayfun Ağabeyim ve Funda Ablam ile üst kattaki uzun holde kovalamaca oynamalarımız, babaannemin ise mutfakta yaptığı harika yemekler ve hemen yanı başımızdaki tarihî çeşmenin meşhur hikâyeleri kalmış.

Alman Mareşal von Moltke, 1838'lerde, güzel havalarda Beyoğlu'nun baş caddesinden yürür, Ayazpaşa Mezarlığı'nın asırlık servi ağaçlarının arasından Boğaz'ın şahane manzarasını seyredermiş. "Aşağıda Beşiktaş ve padişahın sarayı, karşı sahilde Asya'nın yüz bin nüfuslu Üsküdar", suyun tam ortasında Kız Kulesi yükseliyor" diyerek bu şahane şehri anılarında yazmış. O zamanlar için; tepesinde mezarlık olan dik yamaçtan aşağıya çamların ve servilerin arasından sahile inince sağa doğru dönüyor, muhteşem bir mermer çeşmeyi geçerek çatıları hemen hemen birbirine sürünen bir sahil mahallesine geliyoruz dediği yer, işte tam bizim evimiz. Bu notları annem, Hâkim Mehmet Sabri Dedemin Almanya ile ilgili notlarının arasında bulup saklamış. Almanya'nın bizi küçümsemesi ve geri kalmışlığımızı vurgulaması daha o günlerde başlamış...

Çocuklar en çok neyi sever? Köfte, patates, makarna! Ama babaannem piyazsız köfte yedirmez, o bir Ege kızı, Aydınlı. Fasulyeleri bol zeytinyağında kırmızı pulbiberle maydanozla soğana yatırır, sonra yenileceği zaman kıvırcık salatası ve domatesiyle birlikte hemhal eder. Tam yeme de yanında yat misali.

Dolmabahçe hakkında daha fazla bir şey anlatmam istenirse ... Beşiktaş takımına daha o zamandan gönül vermiş olduğumu, Beşiktaş çarşısında bazen sanatçıların çıktığı, müzik dinlemeye gittiğimiz çay bahçesini, Akaretler'deki şimdi dünya markalarına açılan evlerde oturan babaannemin ahbablarına gidiş gelişlerimizi; Kabataş'tan 1959-60'lı yıllarda karşı kıyıya Üsküdar'a, Kuzguncuk'a bakmanın, Dolmabahçe Sarayı önünde kâğıt helva ve Şam tatlısı yemenin, ekâbir takımının oturduğu Cihangir'in sokaklarında babamla dolaşıp, oradaki Savoy pastanesinde çikolatalı pasta yemenin, Cihangir Camii'nin bahçesinden –her zaman çok özel bir ilgim ve sevgim olmuş olan– İstanbul'un kuğu misali beyaz Şirketi Hayriye vapurlarını seyretnenin, işte bütün bunların hazzını eli babasının avucunda yaşamış bir çocuk olduğumu yazabilirim.

Dolmabahçe'deki tavuklarımızı bir sansarın gelip yediği söylenmişti, çok etkilenmiştim. Hem Pendik'te hem Dolmabahçe'de tavukların başına gelenler beni üzüntüden yiyip bitirmişti. Ertesi hafta ise babam artık o evden taşınacağımızı söylediğinde, tavuklarımızı yiyen sansarın bizler olduğunu biraz daha anlamıştım; büyüklerin söylediği yalanları tecrübe- rimden yola çıkarak görebiliyordum. "Yıkılacak!" demişti, "Bu ev yıkılacak. İstimlak oldu". İçimde ne çok şey yıkılmıştı, bir bilerseniz; demek ki tavuk- larımızı götüremeyecektik yeni gideceğimiz yere. Anne babası ayrılmış bir çocuk olarak oturduğum evlere, odalara bahçelere çok sıkı sıkı bağlanan bir çocuğum. Onları kaybetmek, elimdeki mevcut durumu da kaybedeceğim korkusu yaşıyor olmalıydı bana. Dolmabahçe'deki evi, Pendik'teki evimiz gibi bizim, Cezmi Dedemin sanıyordum, meğer bizim değilmiş, biz kira- cıymışız; babamın kiracı sınıfından olmasından derin bir üzüntü duyuyo- rum. Pendik'te tanıdığım herkesin evi kendisinin. Evsiz insan mı olurmuş? Bu bana çok ayıp gelmişti. Babaannem o evden sonra oturduğu hiçbir evi gerçek mânâda sevmemi; hep kendine ait, ağaçlar içinde iki katlı bir evde oturmak arzusuyla yaşadı. Bu uğurda kesmediği gazete ilanı, biriktirme- diği kupon, katılmadığı ikramiye çekilişi kalmadı. Bir gün çekmecesinde kuponları koyacak yer kalmadığını gördüğünde, aradan o kadar uzun za- man geçmişti ki, arzusunun –Dolmabahçe'deki gibi bir ev değil de– Funda Ablam'la Tayfun Ağabey'im için ansiklopedi kuponu biriktirmek olduğu- nu zannederek sonunda bahçesinde çamları olan, geniş merdivenlerle üst katına çıkılan, bodrumunda su sarnıcı bulunan bir ev hayali kurduğunu kendi bile unutmuştu. Birbirine karışmış, hangisinin ne için olduğunu ayı- ramadığı kuponları toplamaktan vazgeçip hepsini attığında, Etiler, Seher Yıldızı, Tungay Apartmanı'ndaki yaşamından o kadar bezmiş ve o kadar mutsuz haldeydi ki, ne Dolmabahçe'deki eski ahşap evini ne sonradan ta- şındığı, Zincirlikuyu'daki Nazmiye Teyzelerin kiracısı olduğu bahçeli evini hatırlıyordu. Tek isteği o evden bir an evvel kurtulmaktı. Üvey annemin duymayacağından emin olduğu her yerde "Allah kurtarsın! Allah kurtarsın! Hep bunlara anan sebep oldu!" diyerek "küçücük küçücük" söylenirdi. Ah, benim anlatımlarımdaki yarım kalmışlıklar, kendi kendine dönüşler, garip sıçramalar, kesilişler, doluluklar ve bu yüzden takibi hayli güç bir akışta ilerleyişim!.. Dağınık gibi dursalar da, bunlar toplandığında muhteşem bir bütünlük oluşturan, anne ve baba evlerimin aile fotoğrafları. Bizim nesil bü-

yükanneli, büyükbabalı, nineli kalabalık içinde büyüdü. O günlerde unut- mak, avunmak daha kolaydı. Yalnızlık, yaşlılık ve untabilmek şimdi büyük problem.

1955'te Dolmabahçe Sarayı'na komşu sayılacak bir nahiyede olmak, Dolmabahçe Camii'nin geniş mermer alanında kuşlara yem atmak, yürü- düğümüz yollarda bir zamanlar saltanat arabalarının ilerlediğini bilmek, saat kulesinin harikulâde oymalarını seyretmek, bizlere bir saray terbiyesi, bir saraylı duruşu katmış mıydı? Evet katmıştı. Osmanlı zamanında Beşik- taş sarayda çalışanların ikamet ettiği bir yermiş, padişahlar saray çalışanla- rına tahsis etmiş o semti. 1950-1955'lerde Kabataş Setüstü'nün başladığı dizinin sağdan ilk evinde oturmak, hemen yanı başımızdaki tarihî çeşme- nin oluk oluk su akıttığı günleri yaşamak, kapının üzerindeki kordonu çekerek kapıyı çalmak, iki ayrı yüksek kapıdan geçerek evin içine girmek, yüksek tavanlı serin odalarında nefes almak, masif ahşap oda kapılarının heybetinin yanında, küçük beyaz yuvarlak kapı tokmaklarının zarafetine sedef birer düğme imiş gibi bakmak, duvarların üzerinden çekilmiş elekt- rik borularının ucundaki beyaz tombul elektrik düğmelerinin aşağı yukarı hareket eden siyah dillerine basarak, tavandan aşağı sarkan lambaları açıp kapatmak, tahta merdivenin tirabzanlarına tutunarak üst kata çıkmak, kü- çük pencerelerden oluşan camekânlı güneş odasında oturmak, odalarının sürgülü pencerelerini yukarıya kaldırarak, marangozluk ustalığının mü- kemmel el işçiliği detaylarını fark etmek, görmek ve o pencerelerden aşağı bakarak, evin girişindeki beyaz bahçe taşlarının bir mozaik tablo gibi dizil- miş olduğunu seyretmek, ahşap kirişli odaların koca mangallarla mükem- melen ısıtıldığını hissetmek, gıcırdayan tahtalarında budakların üzerinde hoplayıp zıplayıp, girişteki büyük, altı çiçeklik olan aynada kendini mağrur bir bakışla seyretmek, taş avlunun rutubetli serinliğinde oynamak; en azın- dan iç dünyamızda hayallerimizi hiç kuşkusuz çok ötelere çekmiş, detaycı- lığımıza elmas kesimi gibi 12'li, 24'lü açılar vermişti.

Arzularım da yaşadığım evler gibi hep yüksek tavanlı olacaktı, yaşadığım evlerin fevkinde evlerin hayalini kuracak ve malikâneler düşleyecek- tim. Bu da benim mahvım olacaktı.

Dolmabahçe'deki evin de kendine has özellikleri ile bir bahçesi var. Fransızca hocasının çantasını bir güzel yıkayıp temizleyeceğim ve onu Dolmabahçe'deki evimize götüreceğim, kimse anlamayacak bu işi benim yaptığımı, ısrarcıyım, vazgeçmeyeceğim. Hem artık kocaman bir kız olmuştum, benim de süslü bir para çantam olmalıydı. Sonra hani savaşta her şey mübahtı? Almanlar, adamların ağızlarından altın dişlerini söküp almışlardı, peki hani Dersim'in kayıp altınları neredeydi? Dersim denilince dedemin hep anlatageldiği, Dersim milletvekili Lütü Fikri Bey'in unutulmaması gereken "Kaht-ı rical var!" sözü de vardı. Dedem "Karşısındaki kim olursa olsun bir kanun adamı her zaman adaletli olmalı" derdi. Kanunları ve hakikatleri görmezlikten gelmek tarihin önünde insanın kendi aleyhinde delil biriktirmesi demektir. Osmanlı başka milletlerin oğullarını, genç kızlarını savaş ganimeti diye alıp getirmemiş miydi? Padişaha hediye olarak getirilen bu esir çocuklar, "harp ganimetleri" denilenler, birer elkoyma işlemi değil miydi? Saraya getirilen bu çocukların ileride ne olacaklarına dair yapılan isabetli seçimler için Almanlar, "Ancak şeytanın yardımı ile bu kadar isabetli bir seçim yapılabilir" demişler; yorumun inceliğine bakar mısınız? Vallahi dedem hiç yalan söylemez! Nezih Neyzi Amca'yla konuşurlarken duydum. Almanlar, Osmanlı zamanından beri bizi adım adım izlemişler; Cumhuriyet döneminde Alman Büyükelçisi von Papen, Anadolu'da birtakım olmadık işler karıştırmaya kalkmış; onun hareketleri, Alman Genel Kurmay Başkanı Mareşal von Moltke'nin Osmanlı ordusunda "muallim"(!) olarak çalışmasının bir devamı gibiymiş.

"Bir insanın karnı açken çalmaması gariptir, çalması değil" diyen birini de mi duymadınız? Ben duydum! Ah! Benim annem, durur durur ne ilginç laflar eder, ondan öğrendiklerimi ben söyleyince insanlar bana garip garip bakar, 'ne tuhaf kadın' derler, annem söylediğinde beğeniyle alkışlarlar, yetmez, bir de "Bravo! Bravo Vecihe Hanım!" derler. Sizin anlayamadığınız, şapkadın çıkan tavşanlar gösterebilmek için önce şapkayı ve tavşanı alacak para bulmak gerekir. Parası olmayan biri ne ile numara yapılabilir?

Biraz kendim biraz babam için yapmış olduğum 'hırsızlık' kati surette başarısız olmuştu, hırsızlığım daha 'doğar doğmaz' o çanta olayıyla ölmüştü. Yıllar sonra babam, biraz kendi için belki biraz da herkesten çok benim için yaptığı 'dillendirilen' hırsızlığını eline yüzüne bulaştıracak, hayatı ile ödeyecekti. Tecrübesi yoktu efendim! Böyle işler tecrübe ve ekip işidir;

çekirdekten yetişme olmanız ve konunuzda başarı kaydetmiş olmanız lazımdır ki o alanda çalıştırılmak üzere seçilesiniz. Arkanızda suçunuzu önce kapatacak, sonra da sünger gibi silecek güvendiğiniz güçlü mü güçlü birilerinin bulunması şarttır.

Babam ve ben birbirimize çok farklı duygularla bağlıydık, bu baba kız sevgisinden daha öte, başka bir şeydi; içlene içlene, dertli bir sevgiydi bu; biz birbirimize acıyor ama belli etmemeye çalışıyorduk. Anne-me benzemek varken gitgide babama benzemeye başlamıştım; zaman içinde bir yanımda babamla aynılaştı. Diğer yanımda direniyordu, fakat diğer yanımda da kendisine benzetmek için babam elinden ne gelirse yaptı, beni üvey annenin eline bıraktı. Belki de birbirimizde kurtarmak istediğimiz biraz da kendimizdik. Zavallılıklarımız, kibarlığımız ve gösteriş budalalığımız da "aynısının tıpkısı" denilen Türkçe tabirle anlatılabilir; Sükse Haluk'tan (babamın askerî okuldaki takma adı) olma, ruhen lüks düşkün bir Gül'den'im... Babama askerî okulda bu isimle hitap edilmiş olmasından uzun bir müddet utanmıştım ama Halil Şerif Paşa'ya da "Süslü Şerif" denildiğini öğrendikten sonra ne yalan söyleyeyim, babamın da dünyanın kaynağına inmek isteyenlerden olabileceğini düşündüm... Olimpos dağında oturacakların listesi bellidir mi dediniz? Bir de III. Napolyon zamanında Osmanlı'nın Fransa elçisi olan Vefik Paşamızı ve Ahmet Mithat Efendimizi var. Hayat hikâyeleri Osmanlı hayranlığı yaşayanlara keşke bir misal teşkil edebilseydi...

Gülün etrafını delik deşik ettim, para çantası yok olmuştu! Aklım almıyordu, küçük beynim abandon olmuş durumda, tarla faresi gibi eşeliyorum gülün dibini... Yok! Belki gülleri şaşırmıştım. Bir arkadaşım güle geçiyorum. Dedem göreceksin çok kızacak; Allah'tan öğleden sonraları İstanbul tarafına geçip (o zamanlar Sirkeci ve Eminönü'nden ötesi İstanbul tarafı olarak adlandırılırdı) Kapalıçarşı'ya gittiği, Sandal Bedesten müdavimi olduğu günlerdeyiz. Mehmet Efendi, "Yapmaaaaa! Kaç oradan!" filan diyor ama dinleyen kim? Evet! Evet! Maalesef! Para çantamı çalmışlar. "Çantam" mı?! İnsan çaldığı şeyi nasıl da sahipleniyor, hemencecik "benim" kılabilir... Pek tabii benimserim; ben onun uğrunda neler harcadım, plan proje yürüttüm, kanımı dondurdum, danslar ettim, ne uykusuz geceler, ne korkular atlattım, beni gece dedeme anlatacaklar mı diye kulak kesildim, uyuma taklidi yaptığım öğle uykularına yattım. Dedemin hiç gözlerine bak-

madım, anneannem bahçede kahvaltımı yaptırırken gülün dile gelerek, “O çanta benim dibimde saklı!” diye bağırmasından korktum. Öldüm öldüm dirildim. Keşke çeşmenin mermerinin arkasından hiç almasaydım, orada kalsaydı. Ama benden çok akıllı, ajan gibi çalışan biri var ortalıkta demek ki! Peki bu kim olabilirdi? Henüz yetilerim bu sorunun cevabını verecek şekilde ‘ihtimaller hesabına’ giremiyor. Büyük bir sarsıntı geçiriyorum, beynim

Babam Askeri Okul öğrencisiyken

karmakarışık. Önce kanım donmuştu korkudan, şimdi de beynim çökmüş bir ahşap köşk gibi. Kendimde değilim! Bu hikâye yandı bitti kül olduya dönmüştü, hani şu parmaklarla sayarak tekerleme söylediğimiz “hani bana, hani bana” diyen küçük parmak gibi sormuştum. Diğer parmaklar hep bir ağızdan “Yandı bitti kül oldu” demişlerdi. Çaldığım para çantamı çalmışlardı! Haksızlıktı bu! Kimbilir belki de ilahi adalet dedikleri şey buydu! Tepem iyice atmıştı, artık kararımı vermiştim, merdivenlerden sinirli sinirli iki yana sallana sallana çıkıyorum; merdiven çökecek kararlılığımdan, kapının ziline yetişebilmek için bütün gücümle parmak uçlarımda yükselerek zile basıyorum, bir yandan da “Annnaneeee!” diye sesleniyorum. Ölmek var, dönmek yok! Bu benim genelde tuvaletim geldiği zaman kapı önündeki hâlim! Cam kapıdan, antrede anneannemin belirlediğini görüyorum, anneannem kapıyı açıyor. Allah’ım, yine ne kadar güzel, saçları iki yanda ikişer vak’la geriye doğru dalga dalga. Minik taşlı siyah düğmelerle dolu bluzunun beyaz dantel yakası, siyah kadifeden bir kurdeleyle büzülerek toplanmış, göğüslerinin dolgunluğunu ve yüksekliğini boydan boya dizilmiş bu düğmeler mükemmelen saklamış. Dudaklar kıpkırmızı, kaşlar boyalı, her ikisi de incecik, incili küpeleri kulaklarında beyaz gül tomurcuğu, dar eteği siyah beyaz ekose, sol tarafında üst üste üç pili ile açılmış küçük yırtmaç hareket rahatlığı sağlıyor, ayağında siyah rugan terlikleri pırıl pırıl parlıyor, parmakları yeşil, kırmızı taşlı yüzüklerle dolu, mis gibi ıhlamur çiçeği kolonyasıyla yapılmış el suyunu ellerine yedirirken, yeşil, kırmızı taşlı altın yüzüklerini korumaya çalışıyor, bilezikleri dallardaki kuşlar gibi cıvı cıvı, hayranlıkla bakıyorum; ben güzel olduğu kadar, güzelliğini bakımla ortaya çıkartan kadınlara bayılıyorum; böyle bir güzellik insanın ağzını dilini bağlıyor. Yarım dakika kadar onu seyre diyorum, anneannem suratımdaki ifadeden beğenildiğini anlayıp kaşlarını kaldırarak, başını hafif sağa çevirerek “Nasıl buldun beni?” dercesine gülümsüyor. Bir gün ben de böyle güzel olacağım, kapıyı açtığımda karşımdakilerin dili tutulacak, ne söyleyeceklerini unuttacaklar, nefesleri kesilecek, hatta bazılarının ayağından pantolonları düşecek! Kızgınlıkla yapacağım konuşmayı unutup, “Anneanne bana bir tane para çantası verir misin?” cümlesini kurarak, hiç tasarlamadığım bir yumuşaklık ve kibarlık hâli içine giriyorum. Merdivenden çıkış hâlim ile kapıda yaptığım konuşma sırasındaki ruh hâlim arasındaki fark, her ne şartta olursam olayım, hiçbir zaman sert, ölçsüz, kontrolsüz bir karakter olmayacağımı göstermiş olmasına rağmen, o günlerde bu konuda kendime dair bir gözlem geliştirep, teşhis koyabilmem imkânsızdı.

Ben babam gibi doğuştan nazik ve kibar bir kızdım; annem ve babamdan gelen ruh yapım gereği fikirlerimi dile getiren sözlerime nizam ve hareket katarken aşırı nezaket uygulayacaktım. Bu bende hiç değişmeyen bir karakter özelliği olarak kalacaktı. Her türlü durumunu olabildiğince zarafete dönüştüren, dedesi, anneannesi gibi eski dille konuşan, annesinin söylemlerini, el kol hareketlerini alan, babası gibi aşırı kibar davranan bir kız olacaktım ... Bu benim karakter yapımdı... Benden başka türlü bir hâl, tutum ve sesleniş çıkmayacaktı. Yıllar sonrasında, eşiyle birlikte bir film yapımcısı olarak çalışan arkadaşım (Nesli Çölgeçen'in hanımı Nazan), "Güliden, ben senin filmini yapacağım, adı 'Nazike Hanım' olacak" dediğinde gülümseyecektim, hakkımdaki en doğru tespitlerden biriydi.

Anneannemin gülümsemesi dudaklarında soğumuştur, kremlediği ellerini gereğinden fazla ovuşturmaya devam ederken yüzüklerini unutmuştu sanki. Yüzüme bakıyordu, ben de ona, bakıyoruz! Altı yedi saniye süren bu bakışma bende altı yedi gün gibi yer edecekti. Ne o konuşuyor ne de ben, ikimiz de hangi cümleyle konuşmaya devam edeceğimize karar veremiyor gibiyiz. Onun kurduğu cümle: "Artık içeri girmen lazım, yıkanacaksın!" İnsanı güç durumda bırakacak acımasız sorular sormamanın, yüklemeler ve suçlamalar yaparak konuşmamanın büyüklükten, yüce gönüllülükten ve ruhi zarafetten geldiğinin tohumunu bana atmış oluyordu bu tavrıyla. Necmiye Teyzemin kollarında, küvetin içinde buluyorum kendimi. Bir "para çantası meselesi" içinde olduğum artık ayan beyan ortada. Ancak hâl ve tavrımdaki her şeyi göze almışlıkla, anneannemin isteğini yerine getireceğinden eminim, bugün babamla giderken benim yanımda bir para çantam olacak ve onun içini Cezmi Dedem dolduracak. O tarih bu tarih. Ben para cüzdanlarına çok meraklıyım, hakiki deri olup üzeri dikişle ipek gibi işlenecek, metal aksesuar konulacaksa dedemin kol düğmeleri gibi altından olacak. Nerede enteresan, özel ve değerli bir para cüzdanı görürsem alırım. Anneannemle dedemin çekmecelerinde birikmiş olan, bir zamanlar bankaların özel müşterilerine deri cüzdanlar, portföyler hediye ettiği o dönemlerin kıızıyım ben...

Cezmi Dedemin ismi cezve kelimesini çağrıştırıyor bana, nedense birini söyleyince hep diğeri geliveriyor aklıma. O günlerde bir şarkı dillerde "*Ben bir küçük cezveyim/ Elden ele gezmeyim*"... Kim söylüyordu bilmiyorum, pek bir dertli söylerdi. Bahçelerde dolaşırken içimden onu söylemeye ne zaman başlamıştım şimdi tam hatırlayamadım. Bazen zaman makinesinde

aksaklıklar olabiliyor, tam istediğim yere inemiyor, insem de etraftaki sisten göremiyorum. Cezmi Dedemin her yaşlı ve kilolu insan gibi hareketleri biraz kısıtlı, vücudu ağırca, kireçlenme sonucu bazı yerleri tutuk, ama elleri ve ayakları iri, parmakları kalın, boy pos yerinde. Hani gençliğinde belki de babamla her konuda yarışabilirmiş. Biz torunlarına karşı sonsuz şefkatli, bu dünyada hiçbir şey onun kadar yumuşak ve sıcak değil. Dolmabahçe'deki evin camekânlı güneş balkonunda hasır bir koltukta saatlerce oturur, geçmişini düşünerek yaşırdı. Süveterlerini sırtını, belini korusun diye yaz kış üzerinden çıkartmazdı. Oradan çamları seyrederek, eğer yazsa sırtımı kaşır, kışsa mangalın karşısında sırtımı ovalardı, nasıl mutlu olurdum anlatamam. Aslında bunların kendisine yapılmasından çok hoşlandığını biraz büyüyünce anlayacaktım. Babaanneme "Hanım biraz sırtımı kaşı", "Hanım sırtıma bir el atıver" diye birçok kere seslendiğini duyacaktım. Onun kucağında asla üşümez, sırtımı kalın hissedirdim. Dedeler ve anneanneler torunlarını ısıtmak için varlardı zaten.

Banyodan çıktığımda anneannemin al el tecel, yorumsuz, sorgusuz sualsiz, çabucak evdeki deri parçalarından bir cüzdan dikmekte olduğunu görüyorum dikiş makinesinde. Fındikkabuğu renginde. Daha dikilirken içime sinmiyor, beğenmiyorum. Fransızca hocasının boncuklusuyla hiç alakası yok, ne anneminkine ne de anneanneminkine benziyor, çevreye göstereceği bir kudreti yok. Oysa bir cüzdan kendisi hakkında konuşmalı; önce kendi kendini beğenmeli, sonra taşıyanına ağırlığını hissettirmeli. Hiç memnun değilim. Bana bir sevinç vermeyeceğini, hatta üzüntü yaşatabileceğini anlıyorum. Ağzına dikilen demir fermuar bir canavarın dişlerine benziyor, yuvarlak formda ve al elde bir cüzdan. Bir başka çocuk için belki yeterli olabilir, benim gibi ruhu süse düşkün, 'bu bana yakışır, bu bana yakışmaz' ayrımına girmiş bir çocuk için hayli itici ve hatta sinirlendirici. Anneannem bugün hem babamı hem de yine bir müdde-i umuminin hanımı olan, o zamanların "şahane kadınlarından" Hayriye Teyzemi misafir bekliyor, telaşesi arasında ne kendi süsüne ne de ihtişamına hiç uymayan bir cüzdan dikip veriyor. Oysa çekmecesinde bankaların hediye gönderdiği birçok cüzdan var. Onlardan birini vermediği için kalbim delik deşik oluyor. Hiçbir şey belli etmiyorum, huysuzluk edip 'ben bunu beğenmedim, istemem' demiyorum; ama ben Sükse Haluk'un kıızıyım; beğeni yaratmayan şeyleri üzerimde taşımam; bunun içi dolsa ne olur dolmasa ne olur! Hadi içi doldu diyelim. Beğenmediğim sevmediğim için onu yine de kullanmam. Paraları avucumda tutarım daha iyi!.. Hayır! Onu istemiyorum,

para çantası arzumu doyurabilecek bir şey değil, anneannemi tanıyorsam makinenin başında beklerken aşkın ve taşkın hâlde olmayışımın içimdeki sönüşü pekâlâ anlamıştı... Zaten o da 'beğenmedin mi' diye sormak istemişti. Ben istemesini bilmiyordum herhalde. Çekmecedeki cüzdanlardan bir tanesini bana verebilir misin, demem gerekirdi. Eksik konuşmak bende bir defoydu... Bir de 'yersiz konuşmak' vardı ki o daha da felaketti, çok şükür insanı bayıltana kadar konuşmama rağmen, o bende yoktu. Dolmabahçe'deki ahşap evimizin bahçesinden geçip, tam adıyla Mehmet Emin Ağa Sebili'nin arkasına atacağım onu; kim bulursa bulsun! Ya da, Cezmi Dedemle sokağın karşısına geçtiğimizde, Dolmabahçe Sarayı'nın muhteşem hazine kapısından camiye kadar uzanan kıyıda sandalların arasından denize balıklara bırakacağım, her zaman oradaki kuşlara mısır atacak değilim ya! Maddi kıymete, tarihî değere, ruhî temaşaya; hâl, tavır, hareket ve duruşta olayları içine alıp, kabul etme kabiliyetine haiz olan olgunluğa düşünüm. Burada mümkünse sahneyi tamamlaması için Luigi Ricci'nin *Scaramuccia*'sını dinletebilir misiniz? Osmanlı modası var ya! "Sultan Abdülhamit ruhu"nu soluyalım istiyorum. Bir zamanlar opera binamız tam da buradaymış; yayılan sesi duyuyor musunuz?

244

Siz eğer üzerinde yaşadığınız toprakların tarihini Hititlerden başlayarak sahiplenmezseniz, yok varsaydığınız Hitit güneşini, kendi tarihlerinin bir parçasıymış gibi yansıtan Michigan veya Chicago Üniversitesinin makalelerinden okuyarak öğrenirseniz, bu ziynet, altın, gümüş, bakır, bronz, şarap, buğday ve keçi memleketinin gerçek sahipleri olamazsınız. Ankara'nın Hitit güneşini yok etmeyecektiniz. Türk Tarih Kurumu bunun için çok önemliydi. Akadlar, Etiler (Hititler), tarih buradaydı! Anadolu'nun tarihi yalnızca Osmanlı mıdır? Osmanlı ruhunu diriltmeye çalışanlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin 'ışıklarını' Arap İslam'ının karanlığında söndürmek isteyenlerlerdir. Yıkılmak istenen Anadolu'nun ve Mezopotamya'nın onurlu direnci, yapılmak istenen ise İstanbul'un ekümenik başkent olmasıdır. Nerede şeriat, orada emperyalizm ...

Dolmabahçe'deki ahşap evimizin arkası bir koruyu andırıyor, korunun bir ucu Gümüşsuyu'na dayanıyor. Hemen yanındaki tarihî çeşmeden hâlâ su içiliyor, iç içe geçmiş maşrapa ve taslarla su alıp caminin avlusundaki kuşlara götürüyoruz. Eve dönerken yine çeşmenin başına bırakıyoruz. Bizim gibi geri getirip yerine bırakmayanlar yüzünden tas sonunda musluğun yanına zincirlendi. Hırsızlık çoğumuzda vardı demek ki...

İstanbul nüfusunda, Beyoğlu ilçesi Ömer Avni mahallesine kayıtlı 15 Kasım 1955 doğumlu bir Gülden Aydın'ım. Babam Haluk Aydın, onun babasının adı ise Hıfzı Cezmi Aydın. Cezmi Dedem, Yugoslavya Üsküp Kalkandelen'den kaçarak Türkiye'ye gelenlerden. Orduya yazıldıktan sonra vazifeli olduğu Aydın'da babaannemi istemiş, evlenmişler. Soyadı kanunu çıktığında Aydın'da yaşadıkları için o şehrin ismini soyadı olarak almışlar.

1959 yılında Kabataş'la Dolmabahçe'de yaşayan bir sansar mı varmış, sansar gelip tavuklarımızı boğmuşmuş, büyükler suçlarını nasıl da yalanlarla kapatıyorlardı, ne çocuklara ne de halklara anlatılan masallar asla bitmiyordu. Belki de bu beni korkutmak için anlatılan bir masaldı, bahçeden hiç kopmadığım, kopamadığım, eve bir türlü girmek istemediğim için veya bahçeden yukarılara doğru tırmanıp evden uzaklaşmamı önleyebilmek için uydurulmuştu. Pendik'te tavuklarımız Baykuş Hanım'ın şikâyeti üzerine Mehmet Efendi tarafından yok edilmişti. Dolmabahçe'deki evimizin tavuklarını ise sansar yemişti.

O zamanlarda doğal hayat henüz bozulmadığı için hâlâ var olan sincapların erkek olanlarının tavukları boğabileceği söyleniyordu. Doğrunun hangisi olduğunu bulabilmek bazen ne kadar zordu, büyüklerin masalları onların behemehâl yalanlarıydı. Bahçeler tavuklarla, horozlarla ve pek tabii ki civcivleri ile güzeldiler. Ah! Nasıl tavuklarımıza kıydınız, onların canlı canlı kireç kuyularına atılmasına göz yumdunuz, her zaman birilerine 'yarınma' duygusu içinde olan halkımız, kraldan çok kralcı kesilerek bu vahşeti uygularken, bir bardak bira içmeyi günah addetmişken, yine kendilerini 'kahraman' hissetmenin sarhoşluğuna düştüler. Bunu bir gün açlıkla ödeyeceksiniz...

245

Küçüklüğümün beri iki evim, iki yatağım, iki bahçem, iki kümesim, iki ayrı takım hâlinde tavuklarımın olması (Beşiktaş ve Fenerbahçe misali), bende her şeyden çift olsun arzusunun doğurmuş olabilir miydi? İkili yaşamın enerjisine ve renkliliğine alışmış bir çocuk olarak sonradan tek haneli yaşama geçip bunlardan uzak kaldığımda 'alışkanlıklarına bağlılığımın' beni hangi maceralara sürükleyebileceğini kim bilebilirdi? Ben sevgililerimin de iki tane olmasını isteyecektim. Bir sevgilisi olan kadın peri, iki sevgilisi olan melek, üç sevgilisi olan kutsal kâse imiş. Anlayanlara ithaf edilir.

O yıllarda gösterişli elbiseleri olan büyük “taş bebekler” pek modaydı; Avrupa’dan getirilirlerdi, bunlara sahip olan şanslı evlerde ayrıcalıklı yerlere konularak sergilenirlerdi; büfe üstüne, en başköşedeki koltuk veya yüksek sehpa üzerine oturtulurlardı. Saçları, saçlarının ondüleleri, giysileri ile hepsi birer Marie Antoinette görünümündeydi... Adım atmalarını sağlayan mekanizmaları ve karından çıkarttıkları ağlama veya gülme sesleri ile hayli pahalıydılar. Böyle bir bebeğe sahip olana dek (Beria Teyzem armağan olarak getirmişti) anneannem oyuncak ihtiyacımı karşılamak üzere bez bebekler ve çeşitli hayvanlar dikerdi dikiş makinesinde, onlardan yalnızca bir tanesini çok sevmiştim. Sütü çikolata renkli tavşanı! Bir değişik adı vardı, majör müydü, majüskül müydü, majeste miydi hatırlayamıyorum. Ben annemin tavşanıydım ya! O da benim tavşanımdı. Hep kolumun altındaydı. Ne olurdu annem de beni hep kolumun altında taşısa, hayatında değerli bir yere oturtsaydı?

Anneannem, bana kızgınlığından mı bilinmez, çok güzel oyuncaklar dikmesine rağmen, para çantasını güzel dikmemişti. Düş kırıklığı denilen şeyi peş peşe yaşayarak öğreniyordum. Hayaller, idealler, hisler gibi kavramların elle tutulan gözle görülen pek çok şeyden daha etkileyici olabileceğini öğreniyorum. Peki o zaman gerçek nasıldı? Herkese göre değimez miydi? Yok! Ben bu para çantasını Dolmabahçe’ye götürmeye bile tahammül edemeyecektim; bu ‘gudubet’ şeyden babamla Pendik’ten bindiğimiz trende, oturduğumuz koyu yeşil vinileks kaplı koltukların yan tarafına, pencerenin altına, küçücük ama bahçede oynarken becerilerini geliştirdiğim parmaklarımla sıkıştırıp hemen oracıkta kurtuluv erecektim. Cezmi Dedemin çantayı görüp içini harçlıkla dolduracak olması bile beni durduramamıştı. Ne Dolmabahçe Sarayı’na, ne tarihî çeşmemize, ne Dolmabahçe Camii’nin Avrupavari Barok ve rokoko havasına, ne de benim ruhumu uygun bir şeydi. Kalitesiz, geçmiş olmanın, geleceğe bir parıltı yansıtmayan her şey benim için değersiz. Asalet öyle ayaküstü çabucak kazanılacak bir şey değildi, yıllar yılı şarap gibi dinlenerek tatlanırsa hakiki bir soyluluktan, en azından olgunluktan bahsedilebilirdi. Beni nevroitik bulabilirsiniz. Toplumun bir kısmının fantazileri benimkinden daha mı az nevroiktir? Fransızca hocasının para çantasını alma sebebim ısıltıya, parıltıya, süse, göзалıcı hoş şeylere, kimbilir belki de boş şeylere olan düşkünlüğümdü, paraya olan merakım ikinci sırada yer alıyordu. Diderot’nun söylediği gibi “zamanla her tür borç ödenir, vicdan azabı bile dindirilir”di fakat kalite düşkünlüğü nasıl

geçirilebilirdi? Benim bir gün anneannemin cüzdanına benzeyen, ipek gibi, krokodilden yapılmış, bordo renginin güzelliğini ortaya çıkartacak olan 18 ayar altından dökülme köşebentleri ve sağ alt köşesinde annemin imzam olmasını arzu ettiği G.A. harflerini koydurtmuş olduğum bir portföyüm olacak... Ancak o gün para çantası açılığını dindireceğim. Yok! Hayır! Pırlanta koydurtmadım. Fakat lüksün görünmez hazzını tensel temas kurarak portföyümle yaşamaktayım. Sezen Aksu’nun söylediği gibi “*masum değiliz hiçbirimiz*”.

Aramızdaki gezegen ve yörünge farkının çocukluğumuzda başlamış olduğunu anlatmaya çalıştığım şu satırları, Vancouver’da altın sarısı ve ekru renklerde döşenmiş yatak odamda, pencere önüne koyduğum, küçük bir Marie Antoinette tarzı yazı masasında kaleme almaktayım. Ara sıra gözlerimin gezindiği marküteri çalışılmış masanın yüzeyindeki desene bakarak, “Muhteşem!” diyorum. Anneannemin tuvalet masasının üzerindeki, iplik çekilerek, hesap işiyle, ortası ajur ve kolber işlenmiş yuvarlak örtülerini düşünüyorum. Marküteri işi de ahşabın lifleri sayılarak yapılmış olmalı diyorum... Beni geçmişten alıp geleceğe taşıyacak kitabımın satırları için marküteri işçiliğindeki sebatan ilham alırken, masafin cilasının parlaklığına düşmüş olan yüzümdeki “hayati bir karar alırkenki muzafferane” ifadeyi görüyorum. Çok uzun zamandır bobininde sarılı beklemiş anılarımı karşımda uzanan Kuzey Pasifik okyanusunun ufuk çizgisinde oynatıyorum. Pendik’in sahilleri, Dolmabahçe suları ve Vancouver Island kıyıları. Bu bir zafer! Elli yıllık hayatı seyredişin verdiği tecrübe ve elli yıllık derin sessizliği mi bozarak yazıyorum. Nihayet anlatıyorum.

Kendimi Dolmabahçe’deki evimizin konumundan dolayı az buçuk ‘saraylı’ addediyorum. Evet, öyle! Siz o tarihlerde, Beşiktaş’la Dolmabahçe arasını bağlayan ağaçlıklı yolu, henüz bu kadar kirli ve eski yüzü durmayan saray duvarlarını, Pembe Köşk’ün adeta büyüğü bir sırça köşk olduğu günleri, zarafet ve inceliğin ihtişama dönüşmesinin kanıtı sayılacak, oval dönen dantel görüntüsüyle saltanat kapısını, ayrıntı duygumu derinleştiren saat kulesini, kapılarının önünde vatani korurcasına bekleyen askerlerin adeta gözkapaklarını oynatmadan nöbet tutmalarını ve o civarda yaşayan, görmüş geçirmiş insanların hayat hikâyelerini yaşayarak büyümediniz... Zamanın ruhu’nun söz zarafetine gösterilen hassaslık olduğu, serzenişlerin dahi gayet nazıkça yapıldığı günlerdi... Bilirsiniz, “üslup insanın ta kendisidir!” Balyan Ailesi’nin Dolmabahçe’ye kazandırdığı ayrıcalıklı göz zevki, Cihan-

gir, Kabataş, Beşiktaş havası ile gerçek “Osmanlı Aydınlığı”nda büyümek! Aramızda olan düşünce, hayat algısı farkı bundandır. Ahhhh! Siz Pendik’in güllerinden süzülmediniz ki, aramızdaki naiflik ve narinlik belki de bundandır.

Kışın esen o Don Juan rüzgârının ılık çalarak Pendik burnundan, Fransız şapelinin önünden dolaşıp evinize, yatak odanıza, Marmara’nın dalgalarıyla Prens Adaları’nın masallarını getirip, size rüya diye bırakmasıyla uykulara geçmediniz ki. Dolmabahçe Sarayı’nın muhteşem kapısının işlemelerine ve saat kulesinin antik mücevher görüntüsüne bakarak ve Etiler’in Çamlık’ında bülbül sesi dinleyerek, karşınızdaki Kuleli Askeri Lisesinin büyüleyici görüntüsünü de seyretmediniz. O Kuleli Lisesi ki askeriyemizin şeref madalyası gibiydi ve bizim için Osmanlı kavuğundan bin kat değerliydi. Şimdi, Papa’nın elinden kutsanmak, İngiliz Sarayı’ndan madalya, ödenek ve methiyelerle tarikat şeyhi, parti başkanı, cumhurbaşkanı ve sultan olmak yakalarda sadece bir rozet...

Füruzan ve Rana Teyzelerim, annem ve anneannemle, koluma koyduğum hırkamla, Fenerbahçe Belvü Otel’in bahçesine çay saatine gittiğimizde, oradaki hanımları süzer, hangisinin en güzel olduğuna karar vermeye çalışırdım. Yarınlarda omuzlarıma atacağım, incecik kaşmir şalımla, benim de o bahçeye gireceğim günlerin hayalini kurar, beynimin içinde resimlerdim. Farklılığımız; Büyükağa’nın Anadolu Kulübü salonlarında, tekerlekli koltuklarda oturup, çocukça ileri geri gidip, yarınlarımda o salonda ya da o bahçede nasıl yürüyeceğimin öngörüsünde bulunmaktan; Yeşilköy İlkokulunda okurken, Çınar Otel’inin o müthiş Cumartesi öğleden sonralarını yaşarken, büyük bir ‘talihsizlik’ olarak eline düştüğüm üvey annemin, yine aynı otelde, hem siyasi hem politik “hareket ve varış” noktalarının neticesini almak üzere tasarlamış olduğu bir tren seferinde, hayli trajik bir 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Balosu kurgusu sonrası, babama “Senin kızın kadir kıymet bilmeyen nankör ve uyumsuz bir çocuk” diyerek tanımlanmamdan kaynaklanmaktadır. Bunlar benim aynıyla vaki, hem hakikat olmuş vakalarım, hem düşsel vizyonlarım; arzularımı isteklerimi ve öfkelerimi biçimlendiren uyarılarım... Bu anlatıyı kaleme alırken asla kalbinizi, ilginizi, merhametinizi kazanma arzusunda değilim, aksine cüretkârca seçtiğim kelimelerimin, cümlelerimin altında beni nasıl eleştireceğinizi görmenin, işleyen zihnin ve zekâ mekanizmanızın üreteceği “erdem”i-

nizi daha net görebilmenin peşindeyim. Erdemin zekâ ürünü olmadığını, ruhta üretildiğini bilmediğinizi görüyorum. Benim ne yaşayıp ne çektiğimi ve şimdi için ne istediğimi bulup bulamayacağınızın peşindeyim... Hayır, geç değil! Tarih bugün herkesi yargılayabiliyor, tartışmaya açabiliyorsa, ülkeler ülkelerden geçmişin intikamını alabiliyorsa bu benim de hakkım olmalıdır. Sizi çok tekrar ederek; belki de, unutmak, hiç olmamış gibi kabul etmek istediğiniz durumumuzu, bana tüm yaptıklarınızla beraber, iltimas geçmeden kendi yaptıklarımın da üzerinden giderek, hepsini kucağınıza bırakmak istiyorum. Bu sakat bebekler sizin!..

Evet, hayalperest bir çocuktum ama Charlie Chaplin de bir hayalperestti. Zeki olmadığı hâlde sezgileriyle başarılı olan bir yığın insan vardır. Kömürle elmasın ışığı kırma durumunun benzerlik taşıdığını, ikisinin de karbon olduğunu bilmeyen sizsiniz. Sahte pehlivanlar dünyasında, hakiki zeytinyağı olmanın gereksizliğine düştüm. Hayır! Üste çıkmaya çalışan sizdiniz! Ne kadar acı çekeceğimi bilerek, bunu isteyerek ve dileyerek yaptınız. Oysa ben size hiçbir şeyi bilerek isteyerek yapmadım, sizi hiç tanı mıyordum ve hayatımda sizinle ilgili hiçbir bağlantı noktam yoktu... Siz istediğiniz kadar şakıdığınızı zannediniz, asla bir bülbül olamazsınız, güllere âşık, gerçek bir bülbülü öldürdünüz. Annesinin arkasından koşarken, küçük bir filin nasıl yakalandığını, yavrusunu kurtarmak isteyen anne filin ayaklarından halatlarla yakalanıp nasıl çöktirdiğini ve vurulduğunda gözünden akan yaşı bilir misiniz? Bir kızım olduğunu biliyordunuz (evimize telefon açarak “Senin annen manikürcü mü?” diye sormuştunuz), ona da acımadınız... Önce üvey anne eline düştüm, sonra kızımı üvey annesinden kurtarmak isterken halatlarla durduruldum. Sonra hayatın dönemeçli merdivenlerinde koştururken sizin tarafınızdan vuruldum. Benim hikâyem size üvey annem Güner’in hayatıma girmesi nedeniyle ulaşmıştır, yoksa siz bana asla ulaşamaz, daha net bir ifade ile bulaşamazdınız.

Babamın ayakkabıları rugan. Üstten bağcıklı, bu rugan pabuçların içinden görünen çoraplarının bir eşini, o ince dokumasını, Haldun Dormen’i en ön koltuktan seyrettiğim, adını hatırlayamadığım oyununda (soket veya diz altı, onu şu an bilmem mümkün değil) ayak bileklerinden görüp fark ettiğimde “Aaaaa, tıpkı babamın çoraplarından!” diye düşünmüş, sonra “Babamın ‘gusto’su!” diyerek düzeltme yapmış, oturduğum koltuğun içine bütün vücudumu babamın çizdiği klase uygun bir tutuşla yeniden yerleştir-

miştım. Bende ki bu iki değişik hâli veren, iki ayrı sosyal sınıfa ait beden duruşunu yaşatan neydi? Kimin gerçekte ne olduğunu nasıl anlayabilecektik? Zihindeki kurguların elimizdeki fotoğrafların ruhunu yok etmesi mümkün müydü?

Haldun Dormen’le babamın ayak ve bacak duruşları, kibarlıkları ve çorap seçimlerindeki zevk tıpatıp aynı idi. Babamın kışın kullandığı, babaannemin özenle elinde yıkayıp havluların üzerinde kuruttuğu kaşmir çorapları vardı. Ayakkabılarına ve çoraplarına (bunların İtalyan olanlarına) düşküncüydü. Tophane ile Galatasaray arasında kalan bir hana gider, hayli çirkin, uzun boylu bir adamdan babama çorap alırdık. Babam gerçek bir kral olmasa da, dans müsabakalarının ve Harp Okulu’nun 47’lilerinin arasında bir dans kralıydı. Ayak hareketleri müthişti, özellikle rock’n roll yaparken ayakkabılarına ve çoraplarına, attığı figürler nedeniyle dikkatle bakılacağını bildiğinden, her zaman özel bir itina gösterirdi. Kadınların aklını çelmenin inceliklerine vâkıftı. Değerli kadınlar, değerlerine uygun erkeği bu inceliklere bakarak seçerlerdi. Değersizler de tabii...

250 Babam tam bir bopstil... Bu hâline çok yakışan bir gülüşü var, ağzı ve dudakları çok etkileyici. Bir kadını kendini öptürmek için arzulu hâle getirecek çizgilere sahip. Babama şapka çok yakışıyor, hafif yan takıyor, sanki biraz Frank Sinatra’msı. Elini bir bıçak gibi indirip fötrünü düzeltiyor, sonra orta parmağı ile işaret ve başparmaklarını üçlü kullanarak şapkasının yarı ekseninde gezdirip kenarlarına biçim veriyor. Güzel bir hanım gördüğünde şapkasını hafifçe başından kaldırıp selamlıyor, bunu bazen Cezmi Dedem de yapıyor, babadan oğula geçmiş bir tarzımsı gibi duruyor, kimbilir belki de dedem babamdan kapmıştı. Uzun tahliller bir kitapta canlılığı öldürürmüş. Olsun! Eşyanın ruhunu, şahısların niyetlerini irdelemeyeceksek onları anlatmanın ne önemi kalır?

Beşiktaş çarşısının içinde bir park var, demir sandalyeli, yaz akşamüstleri babaannem ve dedemle genellikle oraya gidiyoruz. O zamanlar İstanbul’un her yeri “aile çay bahçesi” ile dolu, babaannemin İhlamur yokuşundaki tarihi sıralı evlerde oturan ahabları da bazen aynı çay bahçesine geliyorlar, birlikte büyük bir grup hâlinde oturuyoruz. Bazı gün veya gecelerde, hatta bazı Cumartesi-Pazar günleri akşamüstleri sanatçılar gelip derme çatma sahnesinde programa çıkıyorlar. İstanbul’un keyifli, huzurlu o mesut günleri. Türk sanat musikisi dinliyoruz. Gazozla leblebi, çekirdek, dondurma yiyip, biraz hava alıp dönüyoruz. Babam genelde çay bahçelerinde bira içer

ama rom veya vermutu da çok sever. Birayı ben de çok seviyorum, büyü-yünce ben de bira içeceğim. Şimdilerde en sevdiğim bira Pères Trappistes –Belçika birası, tam altın suyu!– arpanın, yulafın, karabuğdayın ve aromalarının lezzetini ayrı ayrı hissedebiliyorsunuz. Bana sorarsanız hayatın gerçek tadı. Önce sağlığınıza, sonra “sizin şerefinize” içiyorum! Benimki mi? Bende şeref bırakılmadı, hepsini verdim gitti. Bağışladım! Olsun! Benim kontrastlı tatlarım, kılı kırk yaran inceliklerim ve yoğun düşüncelerimle harekete geçirdiğim ilahi sırlarım var. Hayır! Benzersiz değerler elde etmeye çalışmıyorum, aksine benliğimin en değerli yanını, çıplak sofuluğumu sizinle paylaşıyorum... Bu gizini içinde edindiğim bambaşka unsurlarımı ise kendime saklıyorum...

Beşiktaş’taki çay bahçesinde babamı beklediğimiz bir gün bütün yakışıklılığı ile uzaktan gözüküyor, yürüyüşü enerji dolu. Yan masadaki genç hanımlarda bir hareketlenme ve kıkırdaşma oluyor. Babam yarattığı dalgalanmayı hemen fark etmiş olmalı ki yanımızdaki masada oturan genç hanımlara yaklaşıp kendisini tanıtıyor, el uzatmalarını bekliyor. Sırayla, uzanan Cutex marka ojeli uzun tırnaklı bakımlı elleri, yüzük parmağı ile orta parmak kemiklerinin arasından öpüyor, simsiyah topuzlu, kapkara *eyeliner* çekmiş iri gözlü, şeftali renkli rujlu bir hanımın yüzüne “şeref duydum” diyerek daha uzun bakıyor ve akşam bir mânileri olup olmadığını, eğer yoksa akşam yapılacak olan müzikli toplantıda dans için kendisine eşlik etme nezaketinde bulunup bulunamayacaklarını soruyor. Babamın o güzel gülümsemesiyle karşısındaki hanıma hayranlık uyandıracak güzellikte olduğunu hissettiren bakışı birleşince, pek bir mâni çıkma ihtimali söz konusu olamıyordu. Babaannemle babamı seyrediyorduk, babaannem ne kadar mutluydu, dedem bu gibi durumlarda hiç oralı olmaz, görmezlikten gelirdi. Sanki yan masaya giden kendi oğlu değilmiş gibi dururdu, bense uzun nefesler çekerek iç geçirir, anneme sinirlenirdim. Dedem için o hanımların hepsinin ismi aynıydı; eğer haklarında konuşması gerekecekse ‘hanım kızım’ hitabını kullanırdı. İşte benim babam böyle bir babaydı. Kabiliyetleri bu alanlarda gelişmişti. Modern görünümlü, gayet medeni davranan, yakışıklı, son derece şık giyimli, sahte zengin havasıyla baş döndürücüydü.

Anneannem babamın ayakkabılarına düşkünlüğünü biliyor, “Çıkartma Haluk, halıları topladık, öyle doğruca balkona geç” diyor. Babamın kollarındayım, yakışıklı bir babanın kollarında olmak da başka bir duygu. Çay bahçesindeki hanımları ve diğerlerini o kadar iyi anlıyordum ki! Beğenilen bir babanız olduğunu bilmek ona hayranlığınızı bir kat daha arttırıyor.

Hanımların babanızı gördüklerinde kendilerini beğendirmek ihtiyacıyla elleriyle enselerinde topuzlarını düzeltmeye çalıştıklarını yaşamaktaysanız; herkesin babasından daha zarif, daha kibar ve daha Avrupalı bir babanız olduğunu bilmek onun cüzdanının gösterişsizliğini bile unutturabiliyordu. Ben de annem gibi babamın dış görünüşüne vurulmuştum; babam annemi ve diğer birçok kadını aldattığı gibi, beni de aldatacaktı... Bir gün benim de parmaklarımın arası öpülecek ve ben de yakışıklı centilmen bir asilzadenin karşısında, kol altlarımın güzelliğini sergileyerek bir İspanyol kadını inceliğinde, ellerimi bilekten çevirip masadaki güllerden birini alarak saçlarımı toplayacağım. Bana da “Şeref duydum hanımefendi!” denilecek...

Pendik'te ön balkondayız, karşımızda gazinocu Hilmi Beylerin beyaz vapurunu andıran evleri, onlar da bahçelerinde. Bahçeleri cadde girişinden başlayıp, taraça taraça yükseliyor, iki katlı uzun beyaz evin hemzemin katı, geniş bir *patio* ile ön bahçeye açılıyor, bahçelerinde o zamanın vazgeçilmez beyaz demir takımları var. Bu takımı bir de sarı-beyaz çizgili tentesiyle sallanan büyük bahçe koltuğu tamamlıyor. Babamın gelişinin farkındalar, ama kimsenin özel yaşamına burunlarını sokmak, meraklı gözlerle bakmak ve sonra da başkaları hakkında konuşmak, dedikodu yapmak yok. O zamanlarda başkalarının hayatına dikkat yöneltmek çok ayıp. Hele özel durumlarda. Karşı bahçemizin ev halkı kalkıp içeriye çekiliyor. Bu o zamanlardaki insanların birbirlerine duyduğu saygının açık bir göstergesi. Salkım saçak balkona ya da pencerelere dizilip, kim gelmiş ne getirmiş, sarılıp öpülmüşler mi, el sıkışıp ayrılmışlar mı diye izlemek, böyle şeylere meraklı olmak, “tecessüs” olarak görülür, edep adap açısından hiç hoş karşılanmazdı. Baykuş Hanım ailemizden biri olmuş, yakın komşuluk hakkını kullanır gibiydi, onun kusuruna artık kimse bakmıyordu. Önümüzden gelen geçenler, babamı görsünler istiyorum. Şu Fransızca hocası da nerede kaldı? Babamın geldiğini görsün de, annemle beni sahipsiz zannetmesin. Babam balkonda dedem ve anneannemle sohbette. Ben herkese ‘Babam burada, benim babam burada! Gelin, bakın görün, bu benim babam. Sizin böyle güzel bir babanız var mı?’ diye bağırarak istiyorum. Babamı herkes, bütün Pendik görsün. Annemi ve beni yalnız zannetmesinler. Trende, vapurda annemi beğenen beyefendiler bir daha annemin peşine düşüp eve kadar takip etmesinler. Evi öğrendikten sonra araçlar gönderip evlilik teklifinde bulunmasınlar. Benim anneme bir şey olmasın! Ve daha o günlerde, beş - beş buçuk yaşında küçücük bir kız çocuğu iken bir kadına bir erkeğin gölgesinin bile yetebileceğini anlamış gibiyim. Benim hayatım da annem gibi yalnız

geçecek, benim de peşime düşülecek, takip edileceğim ve benimle de tanışmak istenecek. Hiç bilmediğim tanımadığım hayranlarımdan telefonlar alacağım... Haberler yollanacak, çiçekler gönderilecek. Önümde peş peşe üç araba birden duracak. Ben Hristiyanların mesihi, Müslümanların mehdii beklediği gibi hep “kurtarıcımı” bekleyeceğim. Hiçbir erkeğin kurtarıcı olamayacağını anlamam, babaannemin gazetelerden kestiği kuponları ne için biriktirdiğini unuttuğu gibi, onlardan ne beklediğimi artık hatırlayamaz olduğum günlerime denk düşecek. Erkekler yaşlanınca evcilleşirmiş; evcilleşmiş erkek ne işe yarar ki, diyeceğim... Bir kız evlat annesiz perişan, kadın ise erkeksiz yarım; bana bunun aksini hiçbir zaman kabul ettiremezsiniz, küçüklüğümden gelen baba hasretine, sonradan anne özlemim eklenecek, ikisi birleşip kronik “kimsesizliğe” dönüştüğünde, o açığı hiç kimse kapatamayacak ve zaman zaman sırf bu duygumu belki tamir edebilir umuduyla bazı erkekleri sadece “yaka çiçeği” olarak kullanacağım. Onlar benim yaka çiçeklerim, bedellerini ödediğim ‘pahalı aksesuarlarım’, çoğuna içimden tespih çekerek tahammül ettim ve çok azını sevdim. İşçisinin hakkını vermeyen, iç eden ‘patronlar’ gibiydiler.

Babamın sigara içmek için yan balkona çıkma izni istemesi, bu arada hole geçerek, annemi görme fırsatı yakalayabilme ümidi, gümüş taklidi tabakasından sigarasını, iç cebinden Zippo çakmağını çıkartması, bunları yaparken kollarının aldığı üçgen açılar, sol kolunu biraz yana açık şekilde kaldırarak sigarasını yakması, gergin parmaklarına sıkıştırdığı sigarasından bir nefes çektikten sonra beklemesi, dumanı üflerken kolunu indirışı, nefes sesiyle dumanı aşağı doğru çıkardıktan sonra başını yukarı kaldırıışındaki o erkeksi hava ... Ve gözbebeklerindeki gizlemeye çalıştığı koyu karamsarlık ... Babam neden yanlış bir şey yapmamak için aşırı dikkatli, neden rahat değil? Tedirgin ve şaşkın görünüyor, kendinde değil, hep insanlara bir şey vermek mecburiyetindeymiş gibi hizmet eri durumunda hazır ve nazır duruyor.

Bu hâlleri olduğu gibi bana da geçecek, ben babamın kızıyım. İnsanlara defalarca oturdukları yerde rahat olup olmadıklarını, aç olup olmadıklarını, herhangi bir arzularının olup olmadığını soracağım. Bunun adını kibarlık koyacağım, oysa gerçek adı eziklik. Niye öyle iki gözünüzü birbirine yaklaştırmışçasına bakıyorsunuz? Bazıları tatminsiz egolarını okşatabilmek için kendilerini dev aynasında büyüterek gösterip, bu görüntülerini “erdem”, “onur”, “haysiyet”in vücut bulmuş hâli olarak takdim etmiyor mu? İlginçtir

GÜLDEN AYDIN**23 Ocak 2010****Seninle yaramaz ve mahcup bir çocuk olma lüksünü yaşadım***Seni sevdim çünkü...*

15 yıl önce Neyyire getirdiğinde beni, nasıl yabancı bir doku gibi hissetmiştim kendimi. Nasıl bir dışlanma duygusuydu, anlatamam. Yolumuzu açtın, Neyyire önderliğindeki Hürriyet Pazar'la harikalar yarattık. Sebebi sensin. Sen, muhabirliğini onurlandırdın. Hürriyet muhabiri olmanın ayrıcalığını hissettirdin. Bana güvendiğini hep bildim. Akşam macerasına atılırken, "Sen senyör gazetecisin. Gitme, yapamazsın. Ama kapılarımız her zaman açık. Ne zaman istersen gelebilirsin" demiştin. Ağlamamak için kendimi zor tutup, "Beni onurlandırıyorunuz" diyebilmişim. İki yıl sonra döndüğümde haber yapmanın, haberlerimin Hürriyet sayfalarında şahane şekilde yer almasının keyfini çıkarmaya başladım. Bana kalan, haberin en iyisini yapmaktı sadece. Senin sayende. Köşe yazılarında haberimi öven bir cümle bile, gazetecilik ödülleriimin en büyüğü oldu. Habercilik egom sayende gürbüzleşti. Emeğin çok...

Seni sevdim çünkü...

Yaptığım en tuhaf haberlerin, yazıya dökülmemiş en absürt detaylarını anlatma cüreti verdin. En olmadık yer ve zamanlarda, en olmadık özel durumlarımı anlattım. Yaramaz ve mahcup bir çocuk olma lüksünü yaşadım, koca kadın halimle. Âşık olduğumu, ama o adamın haberinin dahi olmadığını söyledim mesela. Doğrulup kalabalığı taradıktan sonra gözlerin, "Nerede o, çağırıp ben söyleyeyim" demiştin mesela. Nasıl panikleyip kaçtığımı, yayın yönetmenime söyleme cüretim aklıma geldikçe nasıl kızardığımı unutmuyum hiç. Hiyerarşiyi yerle bir eden içtenliğini çok sevdim. "Muhabir Gülden" olarak, senin teklemeyen haber burnunu ve zekânı tek geçerim. Sen benim şans muhabirimsin...

*Sana kızdıysam da...**Seni aşan nedenler yüzündendir, sayılmaz!*

bu kavramlar nedense yeterince aydınlatılmamış üstün körü geçilip gidilmesi araştırılmaması istenen yerlerde çok daha büyük anlamlar yüklenerek ve altı çizilerek vurgulanmaktadır. Rahatsızlıklarımızın adını şahsiyetlerimize göre nasıl değiştirebildiğimizi göstermek istiyorum ama korkarım bu konuda sakın kalıp sukûnetimi koruyamadığım için; ruhen yaşadığım isyanın bedenim üzerinde doğurduğu etkiler sonucunda düşünme, söyleme, yazma gücüm dumura uğradığı için başarısız kalıyorum...

Kendimizi istediğimiz şekilde gösteremeyeceğimizi, "eşeğin kuyruğu gibi, ne uzayıp ne de kısalamayacağımızı" anladığımız noktada, ne yapabileceğimizi düşünüp dururken; "Ben çok müthişim, çok şaşırtıcıyım, çok sarsıcıyım, artık beni bir zahmet fark ediverin, önümü açın, ben kenarda köşede kalacak yapıda biri değilim, ismimin altını çizim, ismimi öne çıkarın. Yapı olarak gazeteci saygınlığına, itibar yüksekliğine ve karşı konulup tepki gösterilmeyecek, yüksek perdeden 'tehditvari' konuşabilecek bir şahsiyet olmaya temayülüm var; ayrıca bakın bende ne ilginç hikâyeler var! Bana karşı ilgi doğurtacak bir imkân verin, siz benim nasıl 'satacağımı' asıl ondan sonra görün! Hele tabureden kaldırıp bir koltuğa oturtun, sizlere ve gazetenin yayın politikasına, takdire nasıl itaat edildiğinin en güzel örneğini vereyim" diyemeyeceğimiz yerde, önce mesleki bilgi ve becerisiyle okuyucu üzerinde 'ahlaki kontrol' kuruyor, bu kontrol üzerinden başkasına (bana) saldırdırken kendini kanıtlamaya çalışıyor... Erdem örtüsünden bir kırmızı şal alıp sallıyor, adeta matadorculuk taslıyordu; 1999-2000'li "malûm" yılların haksızlıkları, adaletsizlikleriyle bazen Don Kişotvari mızrakla olaylara belli belirsiz dokunarak, bazen de William Tell'in oklarından omzuna birkaç tane takıp, sağa sola çekip atıyor. Her olayın amansız takipçisi olacağını söylüyor, üstelik beni en çok müstehzi bir gülüşle okumaya sevk eden "Asparagas haber yapanları aramızda yaşatmayacağız!" başlıklı bir habere aynı günlerde imza atıyor... O günlerden bugünlere 'asparagas haber' hayatımızın parçası ve yakın tarihimiz oldu... Hiç tanımadığım, hiçbir şekilde en ufak bir alâkam olmayan gazeteci hanımefendi ile geldiğimiz noktayı hayretler içinde izliyorum... Ne yapabileceğim konusunda acemiyim, beynim bir şeyleri değiştirebilir miyim sorusuna cevap arıyor; kendimi mi kurtarmalı mıyım yoksa sorunun toplumsal yanına ağırlık verip basının kendisini düzeltmesini mi sağlamalıyım?

Bazen ahlak bekçiliğine soyunarak, onur ve haysiyete öyle bir sarılıyoruz ki onların da kemiklerini kırıyoruz; gerçi kendi açısından bakıldığında her türlü dekor, kostüm, imaj hazır, niçin değerlendirmesini?.. Birden mesleğimizin basamaklarını ikişer üçer atlayarak çıkmaya başlıyoruz. Bu yükseliş karşılıklı olarak; kendi deyimiyle onun “şımartılması”, gazetenin genel yayın yönetmeninin deyişiyle “Onun zekâsını tek geçerim” ile özetleniverecekti... Sıradan halk olarak, zekâ ve dehanın itibar ve güç elde ettiğiindeki fütursuz hâllerini seyrederek yaşamayı öğrendiğimiz günlerden geçiyorduk... *Hürriyet*’in rodeosunda kendi ekseninde, zafer tankındaymışcasına ‘ezerek’ ilerlemek. Ah! Abdülhak Hamit’in *Eşber*’indeki beyit misali “*Pek hoştur o halka yaver olmak/ Zira biliriz ki hepsi ahlâk!*” tarifine bire bir uyan “kartel medyası” kulübü hâline dönüşmüş sisteme üye olarak saygın gazeteci ünvanı taşımak ve gitgide omzunda artan yıldızlar taşıyarak daha üstün yaşamaya alışmak! Oysa erdem başkalarının ‘kusurları’ üzerinden kendini öne çıkartmaktan çok, kusurları örtmede ‘gece’ gibi olmaktan geçmiyor muydu? Evet, kahramanlık gerçekten büyük bir erdemdir. Ömer Seyfettin ne demiş, “Artık kahramanlığa, cesarete hatta fazilete hiç lüzum yok.” Öyleyse neden bu kitabı kaleme alıyorum? Yok mu beni de şımartacak ve zekamı “tek” geçecek bir dergi bir gazete bir yayın yönetmeni...

İlk iki saatin sonunda her şey daha normalleşmiş, paketler açılmış, anneannemin ikramları çıkmış, dedem kalemleri defteri ile köşesine çekilmiş, annem babamın getirdiği hediyeyi kabul etmemiş ve yatak odasından başını bile dışarı uzatmamıştı. Anneannem durumu biraz daha katlanılır hâle getirebilmek için dedemi şikâyet ediyordu: “Her gelenle yeniden kendini mahkeme salonunda sanıyor, davayı kendi görüyormuş gibi kabul ediyor, oturup onlara mütalaa yazıyor, böyle olmaz ki! Bir türlü emekli olamadı.” Ben babamın bacakları arasında, kollarımı onun güçlü bacaklarına koymuş, arkamda babamı hissetmenin güvenini yaşıyorum, ancak huzursuzum, babam beni alıp götürecek miydi Kabataş’taki dedemle babaannemin olduğu eve, yoksa kalbimi parça parça ederek veda edip, öpüp koklayıp beni almadan mı gidecekti? Babamı cevap vermeye zorladığımda onun yalan üretirken inandırıcı olmak için yüzüne verdiği ifadeyi görmek istemiyor, onun da benim yüzümdeki üzüntüyü fark etmesinden korkuyor, ne yapacağını soramıyordum. Eğer güzel bir hanımefendiyle tanışmış ve o akşam için randevulaşıyorsa beni görüp gidecek demektir, eğer kayda değer bir tanışma yaşamamışsa o hafta sonu benden başka sevgili koklamayacaktır. Her iki-

si de zordu benim için. Bir baskı altında kalarak sıkıştırıldığımı hissederdin göğüs ve kalp bölgem daha o yaşında. Nasıl ağır bir duyguydu bilemezsiniz beni almadan gitmesi de, beni alarak götürmesi de. Götürdüğünde annemden ayrılıyordum, bahçemden ve Pendik’ten, cennetimden. Babamın elinde eşyalarım, bahçe kapısından çıkar çıkmaz değişik bir acı başlıyordu ikimiz için, çünkü aslında ikimiz de o evin bir parçası olarak kalmayı arzuluyor, o evden ayrılmayı istemiyorduk, bunu birbirimize itiraf edebilecek yüreklilik ikimizde de yoktu. Ama iliklerimize kadar hissediyorduk, annem arkamızdan koşup “Haluk!” deyip seslense, ikimiz de geri dönüp ona sarılacaktık. O evde annemi bırakıp, ondan ayrı bir eve doğru yola düşmüş olmamız, sanki anneannemin keman yayını kalbimizin üzerinde titretiyordu. Elim babamın avucunun içinde, babamın parmaklarından üzüntüsünün bana geçtiğini hissedebiliyordum. Aslına bakarsanız, babamı elinden tutup, annemle yatak odamıza götürüp, babamın hiçbir yere gitmemesi için üzerimize kapıyı kilitleyip, ikisiyle de bir daha hiç birbirimizden ayrılmamak üzere bir arada olmak, “Hadi, öpüşün barışın bakalım” demek istiyordum. Eğer babamın o hafta sonu nöbeti varsa ya da anlayacağınız üzere özel bir işi varsa, bazen beni görüyor ve almadan gidebiliyordu. Balkondan arkası sıra bakarken, o dönüp dönüp defalarca el sallıyordu. Aynı onu gelişinde beklediğim gibi balkonun demirlerine asılı olarak uzanabildiğimce ileri uzanarak, ayak uçlarımda bir jimnastikçi gibi yükselip, ta ki o, Ankara asfaltının Ökmen Sineması’na varan eğimindeki ağaçların yaprakları arasında gözden kaybolana dek bakardım. Dedem gelip balkon demirlerinden ayırmak için arkamdan kucaklayıp kaldırdığında, acımı dedemin kollarına teslim ederdim. Dedem acı çektiğimi anlıyordu; o bir insanın gözlerine oturan umutsuzluğun, bedbinliğin en kocamanlarını görmüş biriydi, tanırdı. Annem babamın içeri girmesini önlemek için kapısını kilitleyerek kapattığı yatak odamızdan çıkıp geldiğinde, anneannemle havadan sudan konuşurlar, can kulağı ile pür dikkat onları dinleyeceğimi bildiklerinden o sırada benim yanımda babama hiç değinmezlerdi. Hayriye Teyzemin ziyareti daha uzun mevzu bulurdu. Fakat vakit geçtikçe dikkatimin dağıldığını düşünerek yavaş yavaş güne dair dökülürlerdi. Babamın ve benim neler çektiğime dair duyarsız kalırlardı. Annemin babama kızgınlığı, benim duyduğum acıdan daha büyük olabilir miydi? Babam kapısını tıklattığında, hiç cevap vermeyen annemle konuşabilmek için, bir cesaret, kapı kolunu yavaşça indirdiğinde, kapının arkadan kilitli olduğunu anladığında ne hâle geldiğini koridorun ucunda gördüğümde kalbime bir hançerin girip çıktığını kimse bilmiyordu.

Bazı çocuklara hep bilmedikleri konulardan sorular çıkar, onlar bunlara cevap bulmaya çalışırken sorulara katlanabilme becerileri gelişir; ben o çocuklardan olacağım. “Anneni mi çok seviyorsun, babanı mı? Annen mi kabahatli, baban mı? Seni annen mi çok seviyor, baban mı!?” gibi gereksiz ve incitici soruları cevaplama mecburiyetinde bırakılırken kurduğum parçalı cümlelerimde aslında parçalanmış bendim. Sonuçta bu sorular bir çocuktan, kendisine olan saygısını alıyor. Düşünce sisteminiz yanlış çalışmaya başlıyor, belki de ilk yalanlarınızı söylemeye alıştırmış oluyordunuz.

Daha sonraki günlerde, yaz aylarında olmamızın getirdiği kolaylık içinde, babam hafta sonlarında hiç aksatmadan Pendik’e gelip gidip cezasını bitirmeyi ve annemle tekrar birlikte olabilmek umudunun yeşermesini beklerken, annem cumartesi günleri sabahdan evden çıkıp gidecek, babam geldiğinde artık arka yatak odasında bile olmayacaktı. “Anneciğim Vecihe’yi birkaç dakika görebilir miyim?” “Oğlum, Vecihe evde değil!” Babam hiç beklemediği bir tokat yemiştir ya da bir kaldırım taşına ayağı takılıp tökezlemiş gibi sarsılmıştı, ben de öyle. Babam utanmıştı, annem tarafından istenmiyor oluşunun kırmızı mührünü yemişti. Bu kadarını hiç beklemiyor olmalıydı, küçücüküm ama babamın o anda ne kadar etkilenip yıkıldığını anlamıştım. Babamın bu utanmış hâli o kadar içime işleyecek ki, ileride istenmediğimi hissettiğim her yerde bu hâli beni de bulacak. Bir kırılma sesi duymuştum sanki, saatlerle dolu olan holdeki büfenin vitrini olduğu gibi içindekilerle aşağı inmiş ama çıkarttığı sesin şiddeti, içimdeki acının büyüklüğünü geçememişti. Annemin anlattığı İzmit’in depremleri gibi sallanmaya başlamıştık, bir yere tutunmamız lazımdı. Babam mı benim elimi tutmuştu, ben mi onun elini yakalamıştım unuttum. İnsan zor anlarında niçin bir el tutmak, birine sarılmak ihtiyacı hisseder o kadar iyi öğrenmiştim ki...

Akabindeki haftalarda babam gelişlerinde yanında sırasıyla nikah şahitlerini, alay komutanı ve hanımını (Akatlar Eczanesi sahibesi Oya Ablanın annesi Cahide Teyze ve kocası Mehmet Amca), İzmit’ten subay camiasından yakın arkadaşlarıyla eşleri ve yazın gittikleri Kilyos Askerî Kampı’nın komutanı ile hanımını yanına alarak geliyor. Zaman zaman halamı, Funda Ablamı ve Cezmi Dedemi de getiriyor. Bir çeşit arabuluculuk yapmaları ve barışmaları için ‘ricacı’ olmaları istenen saygın, hatırı kırılmayacak misafirlerdi bunlar. Babamın son şanslarını kullanabilmesine, kırmızı mühürlü kâğıdı yırtıp atabilmesine can-ı yürekten yardımcı oluyorlardı. Halam bir gelişinde altın bilezik getiriyor, “Bu Gülden’in!” diyor. Bana verdiği değerle babamı değerlendirmek istiyor. Babam kıymetli bir damat gözükmürse an-

Nikah şahitlerinden İzmir Lisesi Müdürü

neannemle dedem, yıkılmakta olan yuvanın kurtulmasına destek verirler diye düşünüyor. Dedemle anneannemin iki damadı daha var; biri Hâkim Muhsin Ergüney, diğeri Avukat Muzaffer Çiçekoğlu, onların yanında babama yer açabilmek sandığından zordu.

Halamın getirdiği bilezik, benim hatırladığım, vücuduma değen, tenimde parlayan ilk altınım. İkincisini ise anneannem alacak. Öyle bir çocuktum ki, o günlerde bunu sözcüklere döküp ifade edemesem de, bu hediyelerin bana alınmasının arkasındaki sebebi az çok görebiliyordum: Ben vekâleten kullanılmakta olan ‘sevgiyi’ birçok rolde oynatılırken seyrettim, dersem anlar mıydınız? Halam bu hediyesinin avantajını kullanmak istiyor. Annemle anneannemin kayısı renkli yatak odasına girip kapıyı kapatarak orada saatlerce konuşuyorlar. Bu gelişlere babaannem hiçbir zaman iştirak etmemişti; şüphesiz annemin tabiatını sevmemiş olmasının veya oğlunu çok iyi tanımasının etkisiyle bu çabayı ‘fuzuli’ görmüş olmalıydı.

Anneannemin yatak odası, evin yan balkonunun da bulunduğu, Palmiye Otel’ine bakan cephesinde kalıyor. Bu oda tatlı bir kayısı renginin güllurusu rengine dönene kadar tonsürton yaptığı, ipek tafta kumaştan perdelerle sahip. Dedemin Ankara’dan emekli olmasından sonra Pendik’e

Bir zamanlar Aydın ailesi

yerleşileceği zaman, evimiz henüz inşaat hâlindeyken, Bursa'ya gidilmiş, orada bir dokuma atölyesine mefruşat siparişi verilerek dokutturulmuş. O zamanın modası olan “dekor” adı verilen ipek tafta kumaşlarda muare denilen hareler var. Perdelerin iki kanadına dokunduğunuzda, ipek floşla dokunmuş kumaşın parmaklarınızın arasından nazlı bir şelale gibi kayarak aktığını hissediyor, hisirtisini ipek böceklerinin dut yapraklarını yerken çıkardıkları sese benzetiyorsunuz, güneş veya mehtabın

ışığı odaya dolduğunda yatak örtüsü ve perdeler altın ve gümüş yansımalar, pırıltılar alıyor. Anneannem altını, annem gümüşü seviyor; ben ikisini birden, alfa ve omega gibi birbirini tamamlayan iki kutsal değer olarak kabul ediyorum. İçi güneş, dışı ay gibi parlayan gümüşle altını birlikte seviyorum... Anneannemin yatak odasında her şey özünü bünyesinde yansıtmaktaydı. Pencere üstlerine takılan, sarı metalden yapılmış, içten köşeli ayaklarıyla kornişleri taşıyan pirinç görünümlü alınlıklar, kısa Amerikan pilili kayısı perdeleri taşıyor, odaya görkemli bir görüntü katardı. Ev panjurlu olduğu için kenarlarda duran perdeler hiçbir zaman çekilmez, bir süs ve görsel unsur olarak, zarif kordon ve püskül çekilmiş braçollarla toplanarak, ambranslarına tutturulmuş olarak beklerlerdi. Evin çocukları olarak, biz torunlara, bu kanatları tutmak, arkasına saklanmak, kabarık duruşlarını bozmak külliye yasaktı; duruşları, katları, bombeleri bozulursa anneannem kızardı. Ben nedense ille de ellemek, dokunmak, kimbilir belki de hakikâtlarına varmak isterdim. Yasaklara tahammülsüzdüm. Önceleri korkarak, kaçamak elliordum, sanki keten helvadan yapılmışlardı, eriyivereceklerdi, parşömen kâğıdı gibi yırtılıvereceklerdi, ipekten yapılmış bir kâğıt tutamını kucaklamak gibiydi onlara dokunmak; sonraları her şeyi göze alarak dokunmaya, onlara sarınmaya başladım, tıpkı bir gün anneannemin tuvalet

masasının çekmecesinden kıpkırmızı rujlarından birini alıp dudaklarımı boyadığım gibi. Kendimi aynada seyretmiş, beğenmemiştim, silmek istediğimde ise çıkartamamıştım, dudaklarımı diş fırçasıyla fırçalayıp çıkartmaya çalışmış ama boyayı bir türlü gidermeye muvaffak olamamıştım; ne boyaymış! Akşam annem geldiğinde yüzümü görmesin diye başımı çevirip duruyordum, dudaklarım katmerli gül gibi çiçek açmışçasına kabarmıştı, annem bende bir tuhaflık olduğunu hemen anlamış, anneanneme “ne var, ne oldu?” anlamında bir işaret yapmış, anneannem ise onu dudaklarımı boyadığımı anlatan bir el işaretiyle cevaplamıştı. Rezil olmuştum! Annem ve anneannem hiçbir şey söylememişler, yüzlememişlerdi ama ben yaptığımdan çok utanmıştım. Demek ki hayatta hemen her konuda yanlışları denemek, sonuçlarını yaşayarak tecrübe edinmek, olgunlaşmak çok önemliydi.

Taftanın tatlı sertliği ile ipeğin yumuşak kayganlığını, ikisini birlikte yaşamak, parmaklarımda bıraktığı hazzı hissetmek, belki de dünya moda tarihinin ilk kez cinsel yörelere koyduğu yaprakla başlayan örtünme duygusunun keten, ipek ve pamukla buluşmasına kadar süren serüveninde bir yer bulabilme isteğimdendi. Bu haz bende şüphesiz başka duyguları inkişaf ettirecekti. İnce narin gözüken ipek taftalar, atlaslar ve ipek kadifeler saraylara, kraliçelerin tuvaletlerine görkem vermişler; siz eskirsiniz onlar eskimez, tel tel akarlar, yer yer erirler ama sizden uzun yaşarlar. Yüz elli senelik bir ipek bohçanın ihtişamlı yaşlılığına hiç tanık oldunuz mu bilmem. Misafir salonu ve yemek odası olarak kullanılan holün balkonlara açılan cam kapılarında ise, yukarıdan aşağıya kadar anneannemin, dedemin Konya'da vazifeli olduğu günlerde, Konya mutasarrıfının hanımıyla bir örnek yaptırmış oldukları, keten ağ ipliğine ipek floş katılarak sarılan çilelerden örülmüş, balıkçı ağı görünümlü tığ işi dantel tüller, bir sanat harikası görüntüsündeydiler. Uçlarındaki dilimlerde yer alan sık iğne yaprakların üzerine düşen üzüm üzüm ağır bir dantel anglez işleme yapılmış, üzümün ve dilimlerin arasında yer alan narin küçük ponponların içleri pamukla doldurulmuş olduğundan dilimlere içlerine kurşun konulmuş gibi düzgün bir düşüş sağlamış, zengin bir keten-floş karışımı püskül çekilişiyle etek ucuna bitiş verilmiş...

Bu kayısı oda, içindeki köşeleri bombeli dönen açık renk cilalı ceviz yatak odası takımı, bu takımın çok zarif kayısıdan bir elmas gibi görünen tuvalet masası ve yanındaki çağla yeşili camlara sahip ayaklı lambasıyla bir saray odası. Avizesi yine çağla yeşili incecik mermerden yapılmış tek bir büyük fanus, içinde dört tane ampul var; çok elektrik yakıyor diye dedem

gelip gidip açık mı diye kontrol ediyor... Perdeyle aynı kumaştan dikilmiş yatak örtüsünün etek dilimleri birer sonya gülü gibi kıvrım kıvrım, bu kıvrımlar pencere üstlerindeki pilili kısımla uyumsuz görünüyor, aynı kıvrımların perdede bulunmayışı, büyüdükçe gözümü daha çok rahatsız eden bir detay; aslında norm dışılığım kadar birbiriyle ahenkli formlara da simetri hastalığı benzeri bir takıntım var. Kayısı rengi dalgaların içinde, uykunun tadının çıkarıldığı oda, o günlerde henüz dedemle anneannemin odası. Vedia Teyzemin dönüp gelmesinden sonra annemle ben bu odaya anneannemin yanına taşınacağız, dedem de kendisine oturma salonunda bir köşeyi ayıracak... Pendik'te dalgaların sesiyle "Portofino"yu en doğal hâliyle dinleyerek, çamların ve güllerin kokusunu duyarak bu kayısı, şeftali tonu odada, pastel renklerin dinlendiriciliğinde, huzurun en koyusunun koynunda dünyanın en rahat uykularını uyuyabilirdiniz. Ne olurdu babam da bizimle beraber bu evde yaşayabilseydi, babam bir daha hiçbir eve, başka hiçbir hanıma gitmeden yaşayabilir miydi acaba?

Karyoları *king size*, iki yatak ortada birleşiyor ama bu orta kısım hayli rahatsız görünüyor, bir yanda dedem bir yanda anneannem yatıyor. İki şiltenin ortada birleştiği yerde bir karış kadar boşluk var; her gün yatak düzeltilirken, o kısmın yazlık ince pamuklu küçük bir yorganla doldurulmuş olduğunu görüyorum. Bu benim için hiç hoş bir manzara değil, hayli köylü işi buluyorum. Çarşaflar değiştirilirken de burayı yapmak bir dert; silteler kaldırılıp çarşaflar içine döndürülse de orası muntazam durmuyor. İlk param olduğunda burasını kestirip yatağı küçülterek düzelttireceğim, ama gelin görün ki yatak örtüsü serildi mi, kayısı rengi örtüye anneannem görmeden kendimi attım mı altın bir beşikteymişim hissine kapılıyorum. Altın içinde yüzmek işte bu olmalıydı! Siz altın beşikte yattınız mı? Ben tam mânâsıyla olmasa da onu andıran, en azından bugün bunları anlatabilecek zenginliği vermiş olan bir yatakta büyüdüm. İki büyük silindir arka yastığına dayanan kare yastıklar, keten ağ ipliği örgüsü ile dublelenerek, püsküllerle süslenmiş. Bu "ben" kelimesini her kullandığımızda; içinde geçirmekte olduğumuz inkâr edilemeyecek olan hastalıklı 'yükseklik kompleksimiz'! Evet farkındayım! Ama ne yapabilirim ki? Yatak odamız şahane bir görüntüye sahip ve bir bademli pembe lokum tatlılığında. Annemle ben bu odanın karşısında ki yatak odasında yatıyoruz, bir süre sonra büyük teyzem, tıpkı bizim gibi baba evine dönüp geldiğinde odalarda değişiklikler olacak.

Halamla annem yatak örtüsünün üzerine oturmuş konuşuyorlar. Anneannem görmesin kıyameti koparır, ikisini de bir güzel azarlar, diyorum; görüyor, hiçbir şey söylemiyor, ama dedemle ben oturunca bize kızıyor, bu büyüklerin sağı solu, ne zaman nasıl davranacağı hiç belli olmuyor. Kapı aralığından içeri bakıyorum, tuvalet masasının aynasının içine düşen görüntüleri ile pekâlâ *Downton Abbey* dizisinin bir sahnesine monte edilebilirler. Odada bir tek şömine eksik, bir de İngiliz tarzı beş çayı masası ve iki koltuk. Halam saçlarıyla bir Rita Hayworth, annem çenesine dayadığı eliyle Ava Gardner. Hayatımın iki kraliçesi. Dedem, evdeki kalabalıktan ve durumdan muzdarip, meselelerin dışında kalmak istediğini anlatır biçimde, elinde kanava keten şapkası, Ali Ulvi Amcamlara geçmek üzere evden ayrılıyor.

Babam dedemin çıkışıyla rahatlamış, önce aynı Glenn Ford tarzı bir sigara yakıyor, sonra anneannemden bir Martini hazırlamak için izin istiyor. Bu evin sarı tenekeler içine basılmış yeşil zeytinlerini bilenler için böyle bir istekte bulunmamak kayıp. Annemden yana hâlâ ümit besliyor, büyük bir ısrarla evliliklerini kurtarmaya çalışıyor, azmini, bitmeyen sabrını, kendinden harcaşıklarını ve bu husustaki tüm faaliyetlerini bütün kalbimle destekliyordum, savaşı kaybedecek olursak, mağlûbiyeti taşımanın çok ağır olacağını ikimiz de hissediyor olmalıydık... Babam bin pişman vaziyette bütün gücüyle bu evin bir parçası olarak kalmakta kararlı. Her ne kadar annemin huysuzlukları var ise de babam hepsini kabul etmiş görünüyor, anneme dayanmaya hazır; kendisini ıslah edebileceğini, annemin de makulleşebileceğini düşünüyor olmalı. Annem izin verecek olsa, küçük kulaklarına yaklaşıp minik öpücükler kondurarak fısıltıyla "Vecih beni affet" diyecek! Bu evin damadı olarak kalmayı umut etmeye devam ediyor. Heyhat! Bazen ayaklara kapanmak sadece tekme yemek içindir. Halam içeride annemle, bize daha sonra hep "Çok yalvardım, dönmedi!" diyerek özetleyeceği konuşmalarından birini yapıyor; babam kız kardeşine belli ki çok güveniyor, "Nermin, Vecihe'yi ikna eder" diye düşünüyor ve halamın "Halukcuğum, gel içeri!" demesini bekliyor. Bense mahkeme kapısının önünde, içeride sanık iskemlesinde oturanın en yakını olarak verilecek kararı bekliyorum. Halam seslenmiyor, babamın yüzüne bakıyorum, bütün atraktifliği tükenmeye geçmiş, teselliye ihtiyacı var fakat ben hiçbir şey söyleyemiyorum. Holde büfenin önündeki masanın bir iskemlesine yan oturmuş, daha doğrusu ilişmiş, babamın bütün sıkıntısını üflediği son dumanını ve sigarasıyla birlikte

kendini söndürüşünü görüyorum. Ruh hâli olduğu gibi bana geçiyor; babamla bir beden gibiyiz, bir bebeğin annesinin kalp atışlarını dinlediği gibi babamın kalp atışlarını duyuyorum. Hayatım boyunca mağdur olan tarafın yanında olacağım, ezilen hücrelerin, acıyan dokuların, sıkışan bir kalbin sesini dinlemeyi o günlerde öğreniyorum. Babamın yanına giderek, beni kucağına alması için kollarımı yukarı kaldırıyorum, babamın ellerini kontrol etmesi için bir şey tutması lazım. Beni kucağına oturttuğunda, sol bacağını sürekli titretmesini elimle bastırarak durduruyorum. Mutfakta maltızların ikisi de yanıyor, anneannem mutfakta badem kurabiyesi ve babamın sevdiği elmalı un kurabiyelerini tabaklara diziyor, Necmiye Teyzem kek tencerisinin pencerelerini ayarlıyor... Hepsi boşuna! Tarçın, ceviz, üzümlü kek ve peynirli böreğin kokusu birbirine karışmış, ikisi de öyle şişmiş ki pasta tencerelerinin deliklerden taşı taşacaklar, kokular güzel ama kimsede ne yiyecek ne de kokuları duyacak hâl var. Evde tek sıcaklık mutfaktan geliyor, diğer odalarda serin ve gergin bir hava hüküm sürüyor. Şairin *“Beni bu güzel havalar mahvetti”* dediği gibi beni de bu evin yemek kokuları mahvediyor! Kekin ve böreğin altın rengi kızarmış hâlleri ile, biri yumuşacık, diğeri kırı kır taptaze olarak ters çevrilip tabağa alınma ânı yok mu düşüp bayılacak gibi oluyorum! Yıllar sonra bu hazzı başka bir nüansta yaşayacağım... Aslında bu ev mutlu mesut, neşeli bir ev, sadece babam geldiği zaman hastalıklı bir hâl alıyor. Annem, babamın geldiği günlerde Dr. Jekyll’a dönüşüyor, tanıyamıyorum. Yıllar sonra, bir erkeğe duyulan öfkenin, pekâlâ bir ateşi, hatta büyük bir yangını başlatabileceğini öğreneceğim. Beni tek üzen annemle babamın durumu, keşke bütün sevdiklerim burada olsa; halam da gitmesin, burada bizimle kalsın, Pendik’in “Güzel Nermin’i” olsun. Cezmi Dedemle babaannemin, Dolmabahçe’deki, Kabataş Setüstü evlerinin başladığı köşedeki ahşap evleri, mademki Menderes Hükümeti eliyle istimlak edilip yıkılacakmış, kuşlarımızı, horozumuzu ve tavuklarımızı alıp keşke buraya gelseler. Funda Ablam, Tayfun Ağabeyim hepimiz birlikte Pendik’te yaşasak. Kimse bir yere ayrılmaz. Sonra bölünen her parçayı kurtlar yer, sansarlar boğar. Bizim evimizin tam önüne gelip duran bir Migros’umuz var. Baklalar, enginarlar yetiştiren Mehmet Efendi’miz var. Zeytinliğimiz var. Benim dedemin parası hepimize yeter, hem benim dedem o devirde çok önemli biri, Ankara’ya bir telgraf çekti mi, bir iş ne kadar güç olursa olsun, ne dereceye kadar mümkün olabilecekse o şekilde halledilirdi. Dedemin öyle bilgileri var ki hayret edersiniz, Avrupa bankaları hakkında dahi görüş bildirir, o bir para üstadı. O Türkiye’nin araştırmacı hâkimlerinden

biri. Çocuk gözüyle meseleler bu kadar kolay çözüm bulurken, niye insanlar büyüdükçe işin içinden çıkılmaz bir hâl alırdı olaylar, anlamak zordu!

Bir yıl sonra babaannemin annesi yani ninem, yerlisi olduğu Aydın ilinden evini satarak kızının yanına İstanbul’a gelecek, tüm parasını babaanne verecek, babaannem de kızına. Bu parayla halam, o zamanın mutena semti olarak hayata geçirilen Etiler son durakta (şimdiki Garanti Bankası’nın alt katını) kiralayıp dayayıp döşüyor. Sene 1959 veya 60 olmalı. O eve ilk kez babamla birlikte gittiğimizde, doğru halamın sesinin geldiği yatak odasına büyük bir sevinçle koşuyorum, halam benim için ikinci bir anne veya tam da baba yarım. Odasına girer girmez bir anda şaşırıyorum. Hani ‘Ben neredeyim, nereye geldim?’ diye bir an tenakuza düşülür ya! Tuvalet masası, gardirop, karyola, komidinler, anneannemin yatak odası takımının bire bir aynısıydı. Sanki Kelebek Mobilya’nın seri imalatından çıkmışçasına, cila rengi dâhil olmak üzere tıpatıptıydı. Sanki anneannemin takımı bir kamyonu yüklenmiş, Etiler’e getirilip konmuştu, yalnız yolda gelirken bir boy ufalmış gibiydi. Bunlar karşısında şaşkınlık geçirirken odada benim için çok ilginç olan bir başka şey daha vardı: Perdeleri, yatak örtüsü, yastık yüzleri siyah dore veya lame puantiyeli tafta kumaştan yapılmıştı. Bir yatak odasının ilk kez siyah renkle giydirildiğini görüyordum. Müthişti! Pendik’teki bizim evimizde ve teyzelerimin evlerinde, yatak odaları daima pastel renklerin hâkimiyetindeydi... Kayıslar, pembeler, maviler... Tavana asılmış gümüşü renkli, üzerinde minik yıldızlar taşıyan avizesi, Pendik’teki yeşil yekpare incecik mermer avize ile aynı formdaydı; bu kadar ‘tesadüf’ gerçekten şaşılacak şeydi doğrusu... Halam yatak odasına, siyah tafta renkle vermek istediği değişikliği, takımı almadan evvel günlerce düşünüp tasarlamış olmalıydı. Şimdi o kendi tuvalet masasının önündeki pufta oturuyordu, öylesine güzeldi ki ona sarılmak, güzelliğinden bana da geçsin diye boynunda biraz öylece kalmak ve onun güzelliğini seyretmek arzusu ile doluyken “Aaa! Anneannemin yatak odasından!” diyememiştim. Diyememiş miydim? Taş kesilmiştim. Peki demeyi düşünmüş müydüm? Zannetmiyorum... Kibarlığım mı müsaade etmemişti? Halamı bu konuda yüzlemek, onu cevaben bir müşkülde bırakmak ayıp olabilir, diye daha o yaşında düşünmüş olabilir miydim? Yoksa? Yoksa başka bir şey mi vardı? Halam bir kraliçe edasıyla babamla konuşuyor, ona artık “yeni bir hayat” kurması gerektiğini söylüyordu. Sonra babama çantasından çıkartıp bir tomar para uzattığını görmüştüm. Babam “Sağ ol! Sağ ol Nermin!” demiş, paraları ikiye

bükmüş, cüzdanına, arka cebine koymuştu. Buna ister zayıflık deyin, ister korkaklık! Bunun asıl sebebi, halamın Pendik'e her gelişinde bana muzlar, çikolatalar, kıyafetler getirmesi ve her görüştüğümüzde babama bir demet para uzattığını görmemdi. Halam babama arada Amerikan sigaraları ve değişik içkiler de veriyordu. Kocasını bazen gemilerle Amerika'ya gidip geldiği için halamın o zaman için lüks sayılan bu tür şeylere kavuşma imkânı vardı. Babam her tarafta güçsüz kuvvetsizdi. Münasebetsiz bir sözle babamı burada da zor durumda bırakmamalıydım. İlk kez bu kadar açık ve net şekilde gözlerimin hemen önünde halamdan para almasına o kadar üzülüyordum ki! Parasızlığın tesiri altında kalarak yaşamının yaşamak olmadığını, insanı nasıl silik ve ezik hâle getirdiğini, 'itaatkâr' yaptığını, 'susturduğunu' o gün belki de birçok mânâsıyla öğrenmiştim, bu berbat bir durumdu... Sabri Dedem para alıp susanlar için "Hayat-ı siyâsiyesi bitmiştir!" derdi. Her kötü-lüğün anası içkidir, diyen Müslümanlara, her türlü kötü şeyin babası para sevgisidir diyen Hristiyanlara karşı söylemek istiyorum ki ikisi de yalan. Yeryüzündeki en büyük kötülük, eşitsizlikten ve kıskançlıktan çıkıyor. Para da güzel, içki de, yeter ki sevgiyle, adaletle paylaşılsın, dürüstçe bölüşülsün.

266

Orada halamın oturduğu pufta anneannemle halamı yer değiştirmiş gibi görmüştüm. Anneannemin ucu püsküllü, kayısı renkli, pompalı parfüm şişesini iri göğüsleri üzerine sıkarken omuzlarını geri atıp başını havaya kaldırdığını, tuvaletinin ortasındaki cam kapağı kaldırıp, üzerinde 1800'lü yılların Fransız hanımlarının bahçelerde gezinirken basılmış olan resimlerini taşıyan, ucu püsküllü yelpazesini çıkarıp sallayarak, kol altlarına sürdüğü pudralı ter kreminin kuruması için beklediğini görüyordum. Halam iri dalgali saçlarını fırçalıyordu. Allah'ım ne kadar güzeldi bir bilerseniz... Halam doğru söylemekteydi; ne şekilde olduğunu izah etmemin şimdi burada mümkün olmadığı bir gerçekliğin içinde, o odada, o tuvalet masasının önünde, babam hakkında söylediğini ben de kabul etmiştim.

Pendik demek püskül demektir; yastıklar, perdeler, misafir odası koltukları, her şeyde bir püskül bulunuyordu. İleride benim hayatım da salkım saçak, bol püsküllü olacaktı.

Halamın tuvalet masasında camdan yapılmış orta bölüm yok. Anneannemin tuvalet masasında ise, piyanoların üst kapağının açık durması için ahşap bir kolla destek verildiği gibi, pikap kolu kadar küçük, zarif bir çubukla kapak yukarı kaldırılır, pudra kutuları, parfüm şişeleri, saç tarakları,

yapma çiçekler ve yelpazeler oradan alınıp kullanılırdı. Genelde bu kapak bir kazaya sebep olmaması için pek açık bırakılmaz, öndeki iki yana çalışan sürgülü cam açılırdı. İçi kayısı rengi kadife kapitone ile kaplı olan bu çok feminen görüntüye sahip camlı kısım, amber renkli Moser vazo kadar hoş ve davetkâr bir görünüme sahipti. Bana etkisi; hayalimde duvarları camdan bir ev kuruyor, onun içinde yaşıyordum. Neden güldünüz? Karakollarımız da şeffaf olmayacak, işkence kaldırılmayacak mıydı, hayal edilen bu değil miydi? Halamın yatak odası da aynı anneanneminki gibi kendine has bir kokuya sahipti. Biraz bebek pudrası kokusu gibi hatırımda kalmış. Bu yatak odası takımlarını yapmış olan ustalar, ahşabı fırınlarken farklı esanslar kullanmış olmalıydılar.

Güzel kadınların aynalarda görüntülerini seyredip, adeta güzelliklerine doyabilecekleri tuvalet masaları oluyordu; değişen, tuvalet masalarının üzerine konan objelerin ve mücevherlerin değerleriydi. Pekâlâ tuvalet masasına göz atarak her kadının ruhunu derinlemesine tahlil etmek mümkündü... Pendik'teki çocukluğumdan yola çıkarak, âlemi dişiliğin temsil ettiği, hatta âlemin dişilikten zuhur etmiş olduğu gerçeğini reddetmem mümkün değildi. Tabiatdaki ahenk ancak bir dişinin ruhunda, süslenişinde ve detaycılığında karşılık buluyordu... Eşyanın ruhunda zamanı görmek ve sakladığı sırları, önceki hâllerini düşünerek onlara saygı duymak, bitkileri, hayvanları tüm kozmosu akılla sorgulamak; işte benim için ilahi tabiat felsefesi bir mânâda buydu!..

267

Eğer annemle halamın arasındaki fark ele alınırsa, annemin tuvalet masası eşyalarının sadeliği halamın ancak pufuna denk düşebilirdi. Halamın kolyelerinin, küpelerinin durduğu, ağzına kadar dolu, bir incik boncuk kutusu vardı, birbirinden güzel rengârenk iri küpeleri ona müthiş yakışır, hayallerimi süslerdi, büyüyünce ben de böyle rengârenk bir kadın olacağım. Daha sonraları Pendik'in kızı olmaktan çıkıp 'Güner'in kızı' olduğumda, ne zaman halamın yatak odasına girecek olsam, anneme hasretimden, Pendik'te anneannemin yatak örtüsünün üzerine oturan annemle halamın tuvalet aynasına düşmüş görüntülerini hatırlayacaktım. Kimse benim nerede ne gördüğümü, ne hatırladığımı, ne yaşadığımı ve ne düşündüğümü bilmeyecekti. Bunları sessizliğimde, kendi içimde, hafızamın odalarında, adeta yedi mühürle kilitleyerek saklayacaktım ... Sandığımı açıp kimseye göstermeyecektim. O günlerde bir hazine biriktirdiğimin farkında değildim. Kim demiş benim için hayatı boyunca hiçbir şeyi beceremedi diye, ben bir arşiv-

ci olmuşum. Üstelik bu biriktirme, arşiv tutma huyu sonunda beni senaryo yazarı yapacaktı. İnsanları ve kendimi, en acıklı vaziyetlerimizle, hadiselere bağlı kalarak anlatabilme özelliğim, çevresel etkenler altında geliştirdiğim bir şeydi. “Gizli kamera” ile yaptığım çekimleri, Sabri Dedemin gazeteleri kesip doğraması gibi biriktirmiş olmam, dokümanter bir filmin bütününe oluşturan şeritler hâline dönüşecekti. Gizli tanıklar kabul görüyor da, ben mi kabul görmeyecektim? Ah! Sinematek gibi bir kadın olacağım ama o günlerde bundan ben dâhil kimsenin haberi yok! Sizi olayların geçtiği atmosfere çekip götürmek, o mobilyalara, perdelere dokunmanızı sağlamak için uzun uzun anlatıyorum her şeyi. Siz yüksek tansiyonlu filmlere alıştırdınız, ben size aynı dozu veremeyebilirim. Olsun! Yazdıklarımı eğer kimse film yapmazsa, oturup ben renkli çizgi roman yapacağım. Şeftali ve kayısının en güzel tonunu, siyahın en koyusunu, katran karasını bulacağım.

Aynaların hayatımda ayrı bir anlam ve önem kazanması “dolaplardan gelen para” ifadesiyle birlikte bombeli ve aynalı gardıroba karşı duyduğum merakla ve arşivimde özel yer etmiş bu iki tuvalet masasının aynaları ile başlamıştı. O aynaların içinde halama, anneanneme, anneme, Vedia Teyzeme ait en değerli görüntüler saklıydı. Onların hepsi de, “Ayna ayna söyle bana, benden güzel kim var?” diye soracak cesaretle ve güzellikte kadınlardı, onlara benzeyebilmek için Afrodit’in aynasının peşine düşecektim... Sonunda Gazeteci Gülden Hanım’ın taklidi olduğum iddiası ile tam ‘benzetilecek-tim’. Bu ‘benzetilmeyi’ protesto etmek üzere *Cumhuriyet* gazetesine “Benzemezlik” ilanı verdiğimde bana cevap olarak gayet çürük bir muhakeme ile “Sanırım gazeteci kimliğimle başı derde girdi!” denildi. Oysa kendisinden başka kimseyle bir derdim yoktu. Yaptığı, tam tabiri ile suyu bulandırmaktı; bana kumu karıştırarak saklanmaya çalışan deniz canlılarını çağırıştırmıştı. Dürüst dövüşmüyordu. Durum, papirüs ile parşömen veya kupon kumaş ile toptan kumaş arasındaki farkın ‘tezgâh’a düşmüş hâliydi! Hiç kimse ‘Bu nasıl bir mantık yürütme?’ diye sormadı. Dış bükey aynalar, iç bükey aynalar... Yansımalar! Yanılsamalar! Yanıltmalar! Kendi aynanıza bakın! Hayır! Tükürmek için değil. Bakın! Bakın! Ekleme yalanlarınız, iftiralarınız, haset ve kıskançlığınız orada, size bakıyorlar. Bir film olamasalar da, parodi olarak aynaların içinde her daim oynuyor olacaklar. Ah! Devşirme Osmanlı’nın, yabancı kadınlardan türeyen, analarının milli ve dinî duygularının etkisinde kalmış sultanlarıyla övünülerek, Ergenekon’dan çıkıp geldiği kabul edilen bir kavmin gerçek tarihiyle beraber bütün özelliklerinin yok edilme-

sinin üzerinin kapatılmak istenmesiyle paralel giden bir çarpıtma var uğradığım saldırılarda. Annem 1 Mayıs 2000 tarihli ‘gözlüklü köşede’ çıkan haber sonrası “Seni sen yapan bütün değerlerin elinden alınmış” dediğinde ölmek istemiştim. Türkiye adı ile kurulan Atatürk Cumhuriyeti ile ben aynı burçtayız, kaderimiz örtüşüyor olmalı... Tarihim, kimliğim, kişiliğim, geleceğim, adım soyadım, her konuda hakikat hisselerim elimden alındı. Ahlak zabıtalığı perdahı çekilerek vantilatörle üzerime saçılan konfetilerinizin(!), gerçek nedeni (tahammül edilemeyen yanımla) fikrî ve ruhî özelliklerimle dikkat çekişimdi, bunu ‘önem verdiğiniz’ birinin ağzından duymanız sizi yaralamıştı ve buna katlanmanız hayli güç gelmiş olmalıydı. Bana kıyasla şeksiz şüphesiz üstün ve saygın kabul edilmeye layık görüleceğinizi, haberrinizin hiçbir ‘acabaya’ uğramadan yoluna devam edeceğini biliyordunuz. Yaratılan manyetik alanla gözlemlere mil çekildi. Akıl gözüyle bakılmak istenmemiş çoğu gerçekler gibi karanlıkta kalmıştım. ‘Bende’lerine, bir gazeteci saygınlığına yakışır yüksek ve soylu davranışın ne olması gerektiğini ‘en ince yoluyla’ gösterebilmek için verdiğim “benzemezlik” ilanı “bardağı taşıran son damla” olarak yorumlanmıştı. Kullanılan uygunsuz üslup nedeniyle bardak benim için bırakınız taşmayı, çatlamıştı... “Benzemezlik” ilanım *Dünya* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayınlandı fakat Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin *Bizim Gazete*’sinde baskıda iken durduruldu, hatta basılan nüshalar imha ettirildi. Böylece pek düşkün olduğunuz erdemi ve hakikati incittiniz.

Aynaların içinde “aslın zahirini inşa etmeye ve zahirdeki görüntülerin edasına” düşkün olacağım; acılarımızın, hatalarımızın bize seslenişini en güzel şekilde aynalara baktığımızda duyarız, bu nedenle çoğu kez gözlerimizi kaçıırız. *Yurttaş Kane* filminin son sahnelerini hatırlar mısınız? Charles Foster Kane, her şeyini kaybetmiş olduğunu kabullenmiş, ama cebinde “rosebud”u ile yürümektedir, bu hâliyle muhteşem evinin paralel aynalarından birinin içine görüntüsü düşer, onlarca Kane aynaların içinde birlikte yürümektedir, o yürüyüşte doruk noktasından en dibe kadar, ruh, mânâ, his, şekil, hâl ve sonu görebilirsiniz. Hayatının tümünü kucaklamış bir insanın yürüyüşüdür. Bana göre bilimden oluşan insan, insan ile felsefe, felsefe ile insan ve belki de din ile bilim sonuçta birleşerek aynı şey olmaktadır. Aynadaki kırık ya da çatlaklar niçin uğursuzluk getirir bilir misiniz? Bu nedenle ‘aynaları kırmayınız’ diyerek sizi uyarmak istedim, gözbebeğinize düşen yansımalar o ânı yakalarsa kaderinizi etkileyebilir. Gazetede ki köşenizde yayınladığınız fotoğrafımdan köpeğimi çıkartmıştınız; onun “var olmuş”

fakat tarafınızdan “yok edilmiş” mevcudunun hakkı bile boynunuza borçtur. Bir kimsenin şeref ve itibarına eleştiri sınırlarının çok ötesine geçerek taarruz etmenin bir ‘aksi sedası’ olmaması mümkün mü? Giderken, itiraf etmenin saf, berrak kıldığı bir ruh ile, bağlı kaldığımız her şeyin iyi enerjileri ile gitmeliyiz. Geride ‘hoş seda ve hoş görüntüler’ bırakabilenlere ne mutlu. Fakat ‘iyi enerjileri’ yanıma almam için siz yine de bana gelirken kolalı, el değmemiş gıcır gıcır yeşiller veya bir sarı altın lira getirmeyi unutmayınız. Kendimi asla inkâr edecek değilim, parayı ve altını sevdiğimi bilmiyor değilsiniz.

Pendik’teki evimizde 1959-60 yıllarında hole girdiğinizde duyacağınız ses, dedemin meraklısı olduğu, duvarlarda, büfenin ve çay masasının üzerinde duran çeşitli saatlerin her birinden çıkan ayrı tıkırtıların oluşturduğu koroydu. Sanki bir saatçi dükkânına girmiş gibi olurdunuz; her biri akıp giden zamana yetiştirmek üzere kendi hayat hikâyesini anlatır ve gayretle diğerinin sesini bastırmak isterdi adeta. Bazısının cam kapağı açılır, içindeki Miki Fare’nin kulakları gibi kocaman iki kanadı olan büyük bir anahtarla kurulurdu. Dedemin gösterdiği ihtimamı büyük bir dikkatle izler, o da böyle izlenmekten ne –yalan söyleyeyim– memnun görünürdü. Anneannem o sırada dedemin yanından geçiyorsa kaşlarını yukarı kaldırarak, “Saatlere meraklı” der, bunu söylerken sağ elinin parmaklarını kaldırıp indirirdi. Bu hareketin ‘Yapacak bir şey yok! Bıktım ama bir şey söylemiyorum’ anlamına geldiğini zamanla öğrenmiştim. Anneannem dedemin kurulu saat gibi belirli zamanlarda motamot aynı işi yapmasına sinirleniyor gibiydi; holümüzde duran, hantal gördüğü ve yer kapladığını düşündüğü, şahane ahşap kasalı, gonk vuran, büyük ayaklı salon saatini önce antreye koydurttu, sonra oradan da yok etti. Kadınların istemedikleri şeyleri nasıl adım adım, alıştıra alıştıra kocalarına kabul ettirdiklerinin en bariz örneğiydi.

Beş buçuk yaşında ya var ya yoktum, bir gün iskemlenin üzerine uzun mutfak taburesini koyup, güya kuşlu duvar saatini anahtarıyla kurmaya kalkmak isteyip de anneanneme yakalanınca, dedem saatin Miki Fare anahtarını saklamaya başladı, bu davranışa maruz kalmaktan o kadar utandım ki birkaç gün salona yanına giremedim, sonunda duruma daha fazla dayanamayıp beni kucağına aldığı anda, “Ya taburenin üzerinden beyin aşağı düşseydin?” demesine kanmaya çoktan hazırdım. Ona saati kurmakta her zamankinden geç kaldığını ve saat durmasın diye onun yerine kurmak istediğim yalanını söylemeye muvaffak olamadım, oysa kuşun dışarı çıkış

ânını yakalamak istiyordum. Bunu hiç itiraf edemedim. O gün bugün adım “boyundan büyük işlere kalkışan”a çıktı. Araştırmacı yanımla veya vazifesi naslıgım değerlendirmeye alınmadı. Bana öğretti olarak kalan, büyüklerin kucaklarının boş kalmasına dayanamadıkları ve torun sevgisinin onlar için zaman zaman özel eşyalarından üstün geldiği idi...

“Aynalar evlerde mükemmel haberleşme noktaları yaratır; mutfakta çay koyarken, içeride hakkınızda yapılan mimikli konuşmaları pekâlâ seyredebilirsiniz, yeter ki aynaları yerleştireceğiniz noktaları iyi seçin” diyen annemi düşünüyorum. Güneş ışığını normalde evin hiç ulaşmadığı bir köşesine aynalar sayesinde göndermenin mümkün olduğunu öğretmesinin ardından bende iyice büyüyen ayna merakını hatırlıyorum. Bunu o günlerde ilginç bir oyun olarak görmüştüm. Aynı usulün düşüncelere de tatbik edilebileceğini bilmiyordum. Ayna nöronlardan ise hiç haberim yoktu. Beynin kendimizi sakladığımız köşelerine ayna tutmak... Haklısınız, bazen hayatı görmemek daha iyidir. Yaptıklarımızı ve bize yapılanları hem unutmakta hem de kendimizden saklamakta yarar var. Fikrî hayatlarımız kadar duygu hayatlarımızın da getirdiği zaaflarımızın esiriyiz; daha öne konmak, bulunduğumuz çevrede, iki elimizle tuttuğumuz çerçevenin içinde, hayranlık uyandıracak görüntüyü vermek, ebatlarımızı büyüterek yücelmek, özel kremlerle cilalayıp parlattığımız yüzümüzün ak pak olmuş porselen hâli ile daha “ilahi” görünmek, suni dölleme yolu ile doğurduğumuz kalite ve klasımızla saygınlık kazanmak, kimbilir belki de çürütülmez bir biyonikliğe sahip olarak çok uzun yaşamak... Popomuzun altına rahat bir koltuk çekip oturmak, sırtımızı rahatça geriye yaslamak, kolumuzu, elimizi, parmağımızı, korkmadan kendinden emin bir şekilde havada döndürerek oynatabilmek için hangimiz oyunlar kurmayız ki? Bende zekâ pek yoktur, bu nedenle sizin yolunuzdan yürüyemeyeceğim. Siz arkadaşınızın takdimi ile “çok komik ve zeki”, bense “aşırı ciddi ve gündüz elinde fenerle insan arayacak kadar felsefi”. Zekânın kendiliğinden var olduğu, aklın ise bir kabiliyet ve gelişme sonucunda var olduğunu kabul edersek, benim yürüyüşüm uzun olur; uzun vadede yavaş yavaş damıtarak akıl yürütürüm, zihnî güçlerimin temposu son derece ağırkanlıdır. Gerinize düşmüş olmam bu nedenledir. Burada lafı döndürüp dolaştırarak size ne söylemek istediğimi sorarsanız, kısaca “Beni çekemiyorsanız anten takın!” demek istemiyorum, bu ifade şeklini hayli ‘amiyane’ bulurum, ben ‘uzun, uzuuuuuunn’ ve ağdalı anlatanlardayım. Ve düşüncelerimi kusursuzlaştırmak için onların olgun-

laşmalarını beklerim. Fakat bana ettiğiniz telefonlarda kullandığınız dil ve hitap tarzınız için “anten takın” cevabını son derece uygun bulmaktayım. Evet! Doğrusunu söylemem gerekirse, içimden beni çekemediğiniz geçmiyor değil...

Halamın en az babam kadar alıngan olduğunu bildiğimden, yatak odasının anneanneminkiyle aynı olduğu yönündeki tespitiyi hiçbir zaman ona iletmeyecektim. Bizim dolaplar gibi acaba onun gardırobu da her aybaşı para veriyor muydu? Bunu da soramamıştım. Yalnız son edindiğim malûmata göre bizim dolaplar iki yangın atlatmıştı. Halamınki pek yangına uğramış gibi durmuyordu. O çalılımlı, havah, hercai menekşe misali biraz da *extravagant* bir kadındı, üstelik bu savurganlığından keyif duyan biriydi. Ne savurganlığına karşı kendisine nasihat edilmesinden ne de herhangi bir eleştiriye maruz kalmaktan hoşlanmazdı. Anneannemin yatak odasının kayısı taftalarını siyah tafta versiyonuyla değiştirdiğini fark etmiş olduğumu hiç düşünmek istememiş veya bunun konuşulmasını arzu etmemişti; “Anneannenin yatak odasını çok beğenmiştim, aynısını aldım, beğendin mi?” gibi bir samimi soru sorma gereğini veya olgunluğunu da gösterememişti. Daha sonra salonuna gelen aynalı büfenin ve kesme cam vitrinli yemek masası takımının açık kayısı rengine vuran tonunun, anneannemin holündeki ceviz yemek odası takımının cila tonuyla bire bir örtüştüğünü bulgulamış olabileceğimi kuşkusuz aklına getirmek istemedi. Belki de o yaşta bir çocuğun bunlara dikkat etmesini ihtimal dâhilinde görmüyordu. Oysa o kadar dikkatli ve detaycı bir çocuktum ki ...

Objelere, dekoratif olan her şeye, özellikle ahşap mobilyalara, belki de gözümü dünyaya açıp nesneleri tanımaya başladığımdan bu yana devam edegelen bir ilgim vardı. Bana kalırsa, ilk olarak kundağımın kumaşını elle-yip pamuğunun kalitesine, hangi yöreden olduğuna, sonra da başımı kaldırıp nasıl bir bebek yatağında yattığıma, odanın perdelerine, avizesine, hatta bir gayret eğilip halısına bakmış olabilirdim. Buna karşılık halamın da hiç kimseyle boy ölçüştürülmeye kalkışılmayacak kadar yüksek bir iç dekorasyon zevki vardı. O doğuştan bir dekoratördü. Annemde böyle bir özellik olmadığına göre bu durumda pekâlâ halama benzediğim söylenebilirdi.

Çok ince detaylara inebilen bir çocuk oluşumun, istenilmeyen bazı noktaları görmemin başkalarının işini güçleştirdiğini anlamam gecikmeyecekti. Bu ince yeteneğimi fark etmiş, bu yanıımı diğer insanlar da fark etmesin

diye bilinçli bir şekilde saklamaya o günlerde başlamıştım. Öğrendiklerimi, gözlemlediklerimi bir işe, bir yoruma çevirmekten kaçınıyordum. İnsanları korkutacak, tedirgin edecek kadar dikkatliydim. Bir de buna, bize o zamanlarda öğretildiği gibi ‘doğruları söylemeyi’ ekleyecek olsaydım, ne yapardım? Kılı kırk yaran bir annenin kızı olarak dünyayı nasıl da ince eleyip to-zunu, kumunu ve taşını ayıklayabildiğimi gizleyecek, hataları görme, tenkit etme kabiliyeti gelişmiş birisi gibi değil de, hayatı olduğu gibi, hatta biraz da gelişigüzel kabul eden, bazı zamanlarda duygusuz, hatta bazen en büyük felaketler karşısında bile etrafa içine düştüğüm durumu anlamamışçasına tebessümler yağdıran bir kız olmayı seçmek zorunda kalacaktım. Çünkü gün geçtikçe gözlerimden önce hislerimle görmeye başlamıştım ve sezgisel olarak bazı durumları hissedebiliyor oluşumun zaman içinde “bu kız düşünceleri okuyabiliyor” rahatsızlığını doğurduğunu fark etmiştim. Bir odanın içinde biraz önce iyi şeyler mi kötü şeyler mi konuşulduğunu, uzaktan gelen birisinin aurasının şeytanî mi rahmanî mi olduğunu yüzde yetmişbeş oranı ile hissederim. İşin asıl tuhaf kısmı, karşı tarafa da bunu aynı oranda hissettirebilmemde yatar; aslını görmekte olduğumu hissederken ya kaçır ya üzerime sıçar. Gözden kaçan noktalar karşısındaki dikkatimi ilk fark eden kişi, daha ben beş yaşındayken guguklu saatin sesini parmaklarımla sayarak ayarının yanlış olduğunu bulmamla Sabri Dedem olmuştu, “Bu kız çok akıllı olacak” demişti. Bir keresinde anneme tabağımın kestiği et parçalarının bahçedeki kurumuş ahşap parçalarıyla benzediğini, palmiye ağaçlarımızın gövdesindeki iri kabukların bazen daha aralıklı gözüktüğünü, bazı zamanlarda ise daraldığını fark ettiğimi söylemem onu hayrete düşürmüş, bana “canlı” kavramının yapısal özelliklerinden bahsetmesine neden olmuştu. Bir başka sefer, misafir salonundaki, yüzleri İtalya’dan gelmiş gob-len yastıklardan birinin güllerinin renginin yanlış işlenmiş olduğunu gösterdiğimde, anneannem “Bu şayan-ı takdir bir dikkat! Hiç fark etmemişim” demişti. Üvey annem bu yanıımı kökten budamak isteyecekti; budanan şeylerin daha güçlü şekilde yerine geldiğini düşünemeyecek kadar gözünü bana karşı hırs bürümüş, sonrasında benden böyle bir sürgünün çıkacağını hiç ümit etmemişti. O da kendisini ön plana koyan, çerçevesini kendi elleriyle tutan ve bu çerçevenin içinde eşi benzeri görülmemiş nadide bir portreymiş gibi poz vermeye çalışanlardandı. Başkaları tarafından az tanınır olduğuna üzülmek, kimbilir belki de başkalarıyla kendisini kıyasladığında çıkan sonuca içerlemek veya birinden daha üstün olduğunu ilan etme arzusuna düşmek... İtidal, kemal, ruh asilliğinin sahte hisseleri iştortaya

düştü, hakikat hisseleri ise kayıp. Mermerin hiç lekesiz olanını bulan kişi ilk taşı atsin, demek geçiyor içimden. Ne gariptir ki mertebe ve mevki düşkünleri eninde sonunda bu çabalarıyla fark edilip arzu ettikleri gurur sarhoşluğuna, iltifatlara, övgülere, alkışlara boğuluyorlardı. Varsın bu onların gerçek tabiatları ile çelişsindi; insanoğlu alkışlayacaklarını da, tapacaklarını da, kurban edeceklerini de, 'zamanın ruhu'nun ihtiyaçları doğrultusunda daima seçegelmişti. Üvey annem sahneye elimden tutarak çıkacaktı, çılgınca bir alkış tufanı kopartmak için bundan daha güzel oynanacak bir oyun olabilir miydi? Halam da hâl ve davranışlarını, çocukluğumdan gelen bir dikkatle, bu kadar ayrıntılı gözlemleyebilmiş olmama sinirlenebilirdi. Yalnız o değil, genelde çevremdeki insanlar durup durduk yerde, birbirinden doğmuş vakalarda, tesadüflere açık kapı bırakmadan, sebep sonuç ilişkisini ortaya koyabilme yetime, herhangi bir şeye bakarken onun liflerini sayabil-meme, gözeneklerini görebilmeme ya da yanlışlarını bulup çıkartmama, bir de bunları dile getirirken sadelikle değil çeşitli şeyleri birlikte sunarak karmaşık bir manzara ortaya koyan düşünce sistemime sinirlenirlerdi; ne çok şeyi bir arada söyledim bilerseniz. Pendik'in palmyesinden girer, Ayazpaşa'nın eteklerindeki çam ağaçlarından çıkardım. Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu'nun son yıllarının dilden dile aktarılmış hikâyelerini, Akaretler'in asilzade sıralanışını, Fındıklı Camii'nin kafesli pencerelerini, ahşap evimizle tarihi çeşmenin arasında eski yıllarda yer alan ama sonradan yanıp yıkılmış olan yetimhanenin hikâyelerine kadar hepsini Meclis-i Mebusan caddesinde ikamet eden biri olarak, Beyoğlu, Ömer Avni kütüğü kayıtlısı olarak öğrendim; Dolmabahçe, Fındıklı, Cihangir üçgeninin masallarıyla büyüdüm, bu masalların kıssadan hisselerinden etkilenmemem mümkün müydü?

Bir olumsuz yanımda daha var; ben bir ayna gibiyim, aynalara baka baka onların özelliğini aldım; kusur veya hatalarını insanlara apaçık gösteririm. Konuşurum demiyorum, gösteririm diyorum. Bu kazanılmış yeteneğimde çok farklı, bana mahsus gelişen karakteristik bir üslubum var. İnsanlar bu seçici, ayırt edici ve yansıtıcı yanımdan çok daha önce fark ettiler. Bende gördükleri gerçek yüzlerine dayanamadıklarında, yakınlarında bulunan ilk şeyi büyük bir öfkeyle üzerime fırlatıp rahatlamak istediklerini hissederdim. Bütün bunları yalnızken düşünüp üzülür, kendi kendimi 'ben neden görmek istemediklerini görmelerini sağlıyor, düşünmediklerini düşündürüyorum' diye hırpalardım. Sonraları, bir ayna olduğumu, bende gördükleri kendi görüntülerinden memnun kalmadıkları için bana saldı-

dıklarını, neden hedef tahtası yapıldığımı anladım. Turnusol kâğıdı olmak zor işti. Gerçi ben hep papirüs olmak istemiştım, turnusolluğum elimde olmadan gelişti. Parşömenlerin hışmına uğradım. Aslında onlar bende kendi eksikliklerini gördükleri için beni kırıp dökmek istiyorlardı. Yıllar sonra, yaptıklarıyla yapmadıkları harmanlanarak, bol şehvetli bir köşede, kendisine en uygun yeri bulmuşçasına, 'şuh kahkahalar' atan biri diye konu edilecektim. Bilirsiniz Türk toplumunda yerleşmiş bir "vurun kahpeye" kültürü vardır. Gelip bana sordunuz mu bilmediğiniz kahpelüğimin sırrını? Ben yaşaya yaşaya ve her kuruşunun bedelini ödeyerek elde ettim onu. Ah! Hakkımda yazılanlar... Oysa en fazla bir Belgin Doruk'un *Küçük Hanımefendi* ve bir Türkan Şoray'ın *Azize* kahkahasıydı; yazdıkları benim yaşadıklarımın daha ucuz düştü. Yere eğilmiş halde köpeğimi severken çekilen fotoğrafımdan köpeğimi kesip resmimin mânâsının tamamen değişmesini sağlayarak beni "aşuften bir kadın" görüntüsüne sokmak isteyecek kadar iyi niyetten, iyi kalplilikten uzaktılar. 'Üstün konumunun' ezici gücü altında kurnaz yazısına konu edildiğim günlerde, ilk mahkememde tahliye olmama rağmen, devam devam etmekteyken, sanki cezamı çekmiş de çıkmışım havasında hakkımda "DGM'de yargılanıyor, cezaevine giriyor. Şimdi tahliye oldu" ifadesi kullanılmış ve 'uyuşturucu bağımlısı' damgasını yemiştım. Neye, hangi kesinleşmiş belgeye, bulguya, bilgiye göre "bağımlı" hükmünü koyabilmiştiniz?.. Bir başka gazetede ise "Sahte Gül den" başlığı atılmıştı. Hakkımdaki yazıyı yazma sebebi, saygın gazeteci kimliğini kullanarak "kirli işler" çevirmem! Hangi çılgın, kendi kirli işlerini adını değiştirerek yapmak varken, bir gazetecinin kimliğine bürünerek icra etmek isterdi? Deli saçmasını topluma, bir ahlak bekçiliği tableti, 'plasebo' olarak yutturdular. Bir gazetecinin gayesi her şeyden önce sulh olmalıydı. 2000 yılından sonra 'başıbozuk gazeteciliğin' nasıl haber yapabileceğinin en bariz örneğini teşkil ettiler dönemin *Hürriyet* gazetesinde. Ah! Bu üstün gelmek için attığımız sıradan taklalar! Bu kez bir 'perende' usulü vermek gerekmez miydi? Yükselme hırsıyla beraber topluma nizam verme sevdasına kapılmış olmak, inandırıcı görünmenin yolunun Doğrucu Davut'muş gibi yapmaktan geçtiğini bilmek, beğenmediği herkese söz söyleyebilme salahiyyetine sahipmişçesine hangi konu olursa olsun yüzde yüz haklı olduğunun asla tartışılmasına izin vermemek, böylece aslında aynadan yansıyan pek de beğenmediği görüntüsüne karşı saygı duyabilmek, haysiyet, onur ve erdem gerçek tahtından etmiş görünüyordu. Erdem, çekilen sabır tespihleriyle

ruha, ipek kumaşa ajur yapılırcasına, ince bir nakışla işlenerek zaman içinde yavaş yavaş elde edilir. Erdem sahibi insanın, böyle eşsiz bir değeri, benim gibi muhatap alınmaya utanılacak bir 'ahlaksızın' karşısında bahse açıp satışa sunabileceğini düşünemiyorum. Biz erdemi kişilerin üstün sözlerinde, olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarında görür anlarız. Erdemden bahsederken ona biraz yakışabilmek gerekir. Bir röportajında "Mal kendini belli eder. Ha! Ha! Ha!" ifadesini okumuş, "İşte!" demiştim "İşte yine erdem konuşuyor!"

Peki, size burada ne anlatmak istiyorum? 1 Mayıs 2000 tarihinden bu yana, eskilerin kullandığı, vahid-i kıyas üzerinde çalışıyorum. Hayır! Dindar değilim, tasavvuf ehli olmak niyetiyle basamakları çıkıyorum, size göre tuhafım, bana göre suyu içine çeken fakat dışarı bırakmayan, 20 yıldır içinde tutan bir testiyim. Hafifliğim? Beni öyle görmek isteyenlerin, rahat ve mutlu olması için verdiğim bir poz. "Ağırlığımı" kimselerin üzerine bırakmayacak kadar düşünceli ve kibar yaradılışıyım. Sonrasında hep öyle kaldım! Hafif görünüşlü olmam, tamamen taşınabilirliğimi kolaylaştırmak içindi; bir gün annem, üvey annem için "Basit ruhlu!" demişti. "Basit ruhlu olmamak için ne yapmak lazım?" diye sormuştum. "Herkesin güldüğü bir şeye gülmeden önce iyice düşünmen lazım!" diye cevaplamıştı beni. 'Nesini düşüneceğimi' merak ettiğimde ise şöyle devam etmişti: "Gülünen konunun kimseyi incitip incitmeyeceğini tartman lazımdır."

Lütfen beni sol tarafımdan alın, sağ tarafımdan iyi resim vermiyorum; hiç değilse sağ gösterip sol vuranlardan değilim. Beni ruhen ve fikren eğiten annemin önünde saygı ile eğiliyorum.

Halam her konuda tek ve özel olmak isterdi. Bazı şeyleri hazmedemeyecek bir hanımdı ama Pendik'teki evimizin havasını kendi evinde estirmek istediğini anlamamış olmam gerekiyordu; oysa beş, beş buçuk yaşında bu bilince varmış bir çocuktum! Hem annesinin sahip çıkmadığı çocuklar az konuşmalıydı, onlar sahipsiz olduklarından boyları kadar konuşmayı çabucak öğreniverirlerdi. Ben hatalarımı tekerrür etmeyen bir çocuktum, Pendik'te duvardaki guguklu kuşu da saate göre yanlışı ötecek olsa da asla bir daha kurmaya yeltenmemiştim.

Eksiktim, annemin anneliği konusunda aldığı tenkitler gitgide büyüyor ve bunlar beni günden güne kendi çocuk dünyamda fazlasıyla hırpalıyordu.

Annem babamla barışmayı kabul etmemiş, böylece beni "ortada" bırakmıştı; insan, evladının hatırı için olsun barışırdı! Halam az yalvarmamıştı barışsınlar diye, ama annem Nuh demiş, peygamber dememişti. Ne demekse? Henüz Nuh kimdi peygamber neydi bilmiyordum. Dünyayı çözmek için peygamberleri tanımak yeterli olur muydu? Bu peygamberler anne babası ayrılmış çocuklar için niçin bir şey söylememişlerdi? Hangimiz halamızdan, babaannemizden annemiz için olumsuz şeyler dinlemedik ki? Halam kendini tutamayarak hem konuşuyor hem de babamla Güner'i tanıştırmış olmasının altında yatan sebebin annem olduğunu vurgulamaya çalışıyordu. Sık sık annemin onun çabalarını cevapsız bıraktığını söyleyerek, sanki içinde bana olan üzüntüsünü hafifletmeye çalışıyordu. Hayatımda halamın hiç düşünemediği, beklemediği başka bir durum daha gelişecek ve yakın bir gelecekte babasız da kalacağım; annesizliğimi gördüğü gibi, babamın da hayatımda etkisizleştirildiğini görmek, aynada kendisini de görmesi gibi olacak, bu nedenle görmezlikten gelecek. Gerçi her insan kendini temize çıkartacak mazeretleri bulmak konusunda ustadır. Anne ve babasızlığım güdük görünmeme neden olacak, bu durumda sözlerime dikkat edip, boyumdan büyük konuşmamam gerekecek. Üvey annem Güner'in Etiler'de halamın terzisi olarak hayatımıza girişi ile önümde bana mecbur kılınacak olan zorlu yolu yürüyeceğimi net bir şekilde anlamış, aptal ve salak görünmek zorunda kalmıştım. Başıma gelecekleri önceden sezme / hissetme yeteneğim vardı, ancak henüz bunları tam yorumlayamıyordum. Olayları ben mi kendime çekecektim, yoksa kişiliğimle olayları bizzat ben mi yaratacaktım? Bir Roman Polanski talihsizliğini taşımak; bol püsküllü, fiyonklu ve kadifeli hayatımın bir filmi yapmak! Kim kötü olduğumu iddia edebilirdi? Deniz kenarında, gül bahçesinde doğup, çorak ve barbar bir diyarda büyütülecektim. O diyarda neşe bile hüznüydü. 15 Kasım 1955'te doğmuş olan Gülden Aydın olarak hiçbir zaman ne aklımdan ne hayalimden gazeteci olmak geçmedi veya gazeteci ünvanıyla süslenme ihtiyacı duymadım; öylesine başka "mertebe-i izzet" hülyalarım, Paris, Venedik Londra, hayallerim vardı ki, orada size hiç yer yoktu. Ben hukuk felsefesi okuyacak, sinemacı olacak, belki arkeolog olacak ya da giyimim hayvan postlarından yapılmaya başladığı günlerden bugüne modanın tarihsel ve sanatsal serüvenini yazacaktım. Fransız filmleri tadında, tek gecelik veya beş yıl süren, "bir kadınla bir erkeğin" yalnızlık, güvensizlik hisleri ve iç çekişmeleri üzerinden hikâyelerini çekecektim. Ne önemi vardı bazı şeyleri görmenin ya

da yaşamanın, onları anlatamadıktan sonra? Görmezliğim, anlamazlığım ve anlatmazlığım uzun yıllar sürdü, yıllarca herkes geçmişine dönük bir hatırasını anlatırken ‘benim anlatacak niye hiçbir şeyim yok’ diye çok düşündüm. Geçmişimden niye hiç bahsedemediğimi sonra idrak edebildim. Ben gördüklerimi dosdoğru anlatabilseydim, birçokları kendilerini kabul ettikleri ya da kabul ettirmeye çalıştıkları kişi, yani “sandıkları kişi” olmadıklarını anlayacaktı. Kendi kendime dedim ki, konuşup onlara kendilerini göstermeye çalışacağına, sana bakarak, seni seyrederek kendilerinin kim ve nerede olduğunu anlasınlar. “*Kör olasin demiyorum, kör olma da gör beni*” misali sustum. Bir ayna gibi susup durdum. Şüphesiz bu seyrediş, onlar için, en az bende yarattıkları acı kadar derin bir ızdırap yaratacaktı. Kazandıkları saygınlık yaşadıkları sürece utançları ilşe yarıyacaktı. Sessizliğin onuru ile tanışamayacak kadar düşüncesiz, anlayışsız ve sığ olabilirler miydi?

Zevk sahibi olmanın kanıtı olan evimizde bir başka evin esintisinin bulunması elbette hiç hoşumuza gitmez. Hele iddialı kadınlar, zevklerinin taklit olduğunun hissedilmesi karşısında hırçınlaşırlardı. Evet, halamın çok özel bir tarzı vardı, tartışma götürmez; seçimlerine kattığı ilaveler, yenilikler göz önüne alındığında, sahip olduğu “zevk” imtiyazlı bir şekilde onda bırakılmalı, hiç bozulmamalıydı. Mobilya benzerliklerini babam ve benden başka hiç kimse bilmedi. İlginç olan benim susmam değil babamın da bu konuda konuşmamayı seçmiş olmasıydı. Şaka yollu da olsa “Ya, Nermin, Pendik’teki takımların aynısını alıp koymuşsun bakıyorum...” diyememiş olması, bu konuda konuşmanın pek iyi olmayacağını bana anlatmaya yetip artmıştı... Babam halamdan biraz çekiniyor olabilir miydi? Paraca halama bağımlı mıydı? Evet! Bağımlıydı. Babam askerî okuldayken çoğu ihtiyacını halam karşılamıştı. Ablasının kız evlat olmasına karşın ailedeki üstünlüğünü kabul etmiş bir babam vardı; geride kalışları, kabul edişleri bana da sırayet edecek.

İleriki yıllarda, genç kızlığımı sürdüğüm günlerde, üvey annemle babamın evindeki çimen yeşili chanel kumaş kaplı köşe takımının aynısı, yine onun evinde tarçın rengine yer aldığı halam “Babanlar benden görüp aldılar o takımı” diyecek; üvey annem ise “Nermin bizde gördü, hemen gitti aynısını aldı” diye düzeltenecekti... Halamın babamların “kendisinde görüp” o takımı aldıklarını söyleme rahatlığına hayran kalmıştım. Üvey annemin halamı bütün konu komşu ve yakın çevremizde bu konuda alenen yermesi,

hastalık derecesinde kıskanç olduğunu söylemesi, taklitçiliğinden ötürü çekiştirmesi, genç kızlığımın en can sıkıcı olaylarından biriydi. Ne olursa olsun halamı çok seviyordum; benim sevgilerim sabitti, kolay kolay değişmiyordu. Hangi möbleyi alırsa alsın, inatla halamı sevmeye devam edecektim. Halam takımların her ikisinin de alındığı Modern Dekorasyon’un sahibi Nihat Ağabey için, “Onlar ailece benim eski ahbablarımdır” deyip konuyu kapatmıştı. Üvey annem, halamla babamın arasına köşeli koltuk, kanepeler, puf, tabure ne bulursa yığacak, bir dağ oluşturunca. Salon takımını kimin kimden görerek almış olduğu konusunda, açıkçası, bir ibare bulma peşine düşmedim; kocamdan boşandıktan sonra Nihat Ağabeyimin mobilya mağazasında altı ay kadar çalışmama rağmen bu konuda asla ona bir soru yöneltmedim. Ne halamı ne de babamı birbirine karşı getirecek bir durum yaratılmasından hiçbir zaman hoşlanmadım. Ne yazık ki halamın kendi eliyle seçtiği üvey annem, iki kardeşi birbirine düşürüp düşman hâline getirecekti. Güner’in hüneri, insanları kendi amacı doğrultusunda ustalıklı işlemekti, bu açıdan değerlendirilirse gerçek bir sanatçıydı. Gerçi halamın evinde her şey olduğundan bir başka güzel duruyordu, bu onun ruhunun ve ellerinin değmiş olmasının verdiği bir farklılıktı. Bu yansımayı, bence, onun köklerinden gelen özellikleri taşıyan genleri sağlıyordu. Renk uyumu ve ambiyans yaratma konusunda otorite kabul edilebilirdi. Zıt renkleri başarıyla bir arada kullanırdı. Bordo ile kahverenginin veya fıstık yeşilinin bu kadar güzel durduğu bir kadın görmezdeniz, morla tarçın rengini öyle bir kullanırdı ki onda özel bir gusto yakalardınız. Halam Yunan tanrıçaları kadar güzel bir kadındı. Aydın’ın tüm büyüleyici tarihini, iksirini üzerinde taşıyor gibiydi ve mitolojideki kadınları kıskandıracak kadar baş döndürücüydü. Büyük bir ahenkle yürür, kibarca salladığı kalçalarıyla, güzelliğinin yaydığı tatlı meltemin insanları nasıl etkilediğini seyrederdi, etrafa hafif çapkın gülücükler gönderirdi, göz süzme denilen tavrın ta kendisiydi. Tam anlamıyla Hollywood kadınlarına özgü bir havası vardı. Gözleri küçük ama attığı bakış çok büyüktü. Rodos adasından esen rüzgârla beslenen, Karya ve Lidya topraklarında, büyükannesinin hayat ağacının Miletoslu geçmişe dayandığı bir anne ile Makedonyalı bir babadan doğan bir Hera veya bir Demeter’di. Aydın’dan sonra batıya doğru, karşılarına düşen Samos, Korintos, Atina, Ahikerya düzleminden nice hikâyeler Ege rüzgârlarıyla adeta hücrelerine işlemiş gibiydi. En sevdiği şey aşk romanları okumaktı, o kadar güzel bir ağzı; dudakları, dişleri ve gülümsemesi vardı ki, portresinin altına ‘*Unforgettable Lady*’ yazılabilirdi. O benim için antik

Yunan medeniyetlerinden gelen bir esinti olduğu kadar, biraz da anneannemin aynasının içine düşmüş görüntüsüyle Rita Hayworth'tumdu. Makedon kadınlarının saç ve ten rengini ararsanız onu da bulabilirdiniz. Ülkemizdeki en güzel kadınların Makedon ırkından geldiğini bilenleriniz vardır, endamlarıyla, yürürken bastıkları toprağı aşkla beslerler. Yürüdükleri yer çılgınca yeşillenir, çiçekler açar ve onlar ağırlıklarınca kadındırlar. Etiler ve Akatlar'ın hemen hemen ilk araba kullanan hanımefendilerinden olmasına rağmen halam eğer bir yol kavşağında, ışıklarda durduğu sırada, yeşil ışık yanacak olsa ve karşı kaldırıma geçmek için biri ondan önce adım atacak olsa, o buna bile burulurdu. Güzel kadın olmanın bir yığın sorunundan biri olan bu aşırı önde olma isteği onu çoğu zaman zora sokardı. Zengin kadın görüntüsünü sürdürmek çok zor işti, ama genlerinden gelen özelliğiyle bu konudaki kahramanlığını ölene dek sürdürecekti. Bu huyu olduğu gibi bana da geçmiş veya geçecekti...

Sabah güneşi doğarken nemli yeşil yapraklara düşerek bir bahçeyi nasıl yavaş yavaş uyandırırsa, akşam güneşi de bulutların arkasına çekilip gümüşî sulara inerken saydamlaştırdığı sarı gri renklerle birazdan dünyanın feneri olan ayın yükseleceğini, evlerde uyku vaktinin yaklaştığını haber verirdi. Ay uykunun, güneş ise uyanmanın sembolü değil miydi? Benim için sabah güneşi annem, akşam saatleri ise babamdı. Annemi getiren vapurun önümüzden geçişini gördükten sonra ertesi sabah onun koynunda uyanacağımı bilmenin sevincini duyar, cumartesileri ise bir tren düdüğüyle babamın gelmesini umardım; akşamımın tamamlanmış bir muhafaza içinde geçeceğini bilmenin tutkulu bekleyişiyle, içeri gidip gelip saatleri kontrol ederek, balkon demirlerine asılı kalmış gözlerimle Pendik vapurunun projektörü gibi yolları tarayarak balkonda onların gelişlerini beklerdim; gece olduğunda abajurların bir gelin duvağı gibi odalara dökülüşünü, ceviz mobilyaların bu ışıklarla altın renginde parlamasını o zamanların hâlâ kalbimde yaşamakta olan görüntüleri içinde seyrederken şimdi arzum bir şeyleri süsleyip güzelleştirerek anlatmak değil, hakikatimin yüzüne düzgünce dokunmak...

Pendik'teki en sevdiğim günlerden biri Migros arabası geldiğinde demle alışverişe indiğim gün, diğeri ise anneannemin yatak odasının temizlendiği gün. Hele o gardırobu inmiyor muydu yatağa açılan örtünün üzerine, kendimi kaybediyordum. Hiçbir şeye el sürmeyeceğime söz vererek anneannemin tuvalet masasının pufuna yerleşiyordum. Her bir eşarptan,

dantel yakadan ayrı esans kokusu geliyor, renk renk eldivenlerine bayılıyorum, bluzlar, kürk yaka ve manşetler, bolerolar, şallar, tuvaletler ve kaplar; işte şimdi Judy Garland, *Le Chant du Missouri* filminin çekimleri için bu odaya gelmeliydi, pekâlâ burada bir gökkuşağı dansı yapılabilirdi. Nihayet gardırobun üzerindeki şapka kutuları iniyor, şimdi de sanki Markiz'e girdik, onlara şekerleme, çikolata kutuları diye bakıyorum. Kapaklarının açılıp, ince pelür kâğıtların içinde muhafaza edilen tüllü, saten kurdeleli ve çiçeklerle süslü şapkaların iğneleri düşmesin diye gayet dikkatlice, bir ipek mendil silkelenircesine pencereden titretilerek havalandırılmalarını ve tekrar bir yarım davula benzer kutularının içine konulmalarını izliyorum. Bu şapkalara dokunmak, onları başıma koymak için bütün definemi (denizkabuklarımı) vermeye hazırım ... Bir gün benim de böyle şapkalarım olacak, elmas taşlı minik şapka iğnelerimi şahane bir iğnedenliğe takıp tuvalet masamın camlı vitrinine koyacağım.

Anneannemin çantaları, içlerinde aynı deriyle kaplı ayna ve tarak takımı ve küçük bozuk para çantaları. Pudriyerleri, yedek rujları... Hepsinin içinde birer küçük esans şişesi. Bu çantalar beyaz pazen torbaların içinde saklanıyor. Deri parçaları, kumaşlar, astragan yakalar, sedef manşet kutuları, jüponlar, kombinezonlar ve tabii ki iki iri göğsü için diktirdiği özel sütyenleri... Anneannemin, babaannesinden kalma bohçasının içindeki gümüş bel kemeri ve incecik gümüş iplikle örülmüş küçük muska keseleri. Yıllar sonra bir gün şarkıcı Madonna, anneannemin sütyeninin aynısını takıp sahnede konser verdiğinde gülümsemiş, "Beş buçuk yaşında iken ben bu sütyeni kendi üzerimde anneannem görmeden denemiştım" diyorum. Eğer anneannemin geceliklerini, korse ve külotlarını, sütyenlerini görseydiniz, bir kız bebek çeyizi nasıl uçuk renklerde hazırlanırsa, nasıl saten kurdeleler, dantellerle süslenirse, sanırsınız ki anneanneme de öyle bir bebek çeyizi yapılmış. Madonna da benim gibi iç çamaşırlarına düşkün olmalıydı, konserine iç çamaşırı kostümü ile çıktı diye ona 'iç çamaşırı pazarlamacısı' diyebilir miydik? Gençliğimde annemin ipek jarse desenli kombinezonlarını giyer, Efes Otel'i'nin bahçesindeki Akvaryum'a öğle yemeğine giderdim. Ne yıllarmış! Bizler Türkiye'nin en güzel, en şahane günlerini yaşamışız. İç çamaşırlarına düşkünlüğüm çocukluk günlerimden gelir. Esin Dalay'ın "Sahte Gülden" başlıklı yazısında "Don Pazarlamacısı" olarak tanımlanmamdan sonra o günün *Star* gazetesini katlayıp kucağıma koyarken burnumdan çıkarttığım "hıh!" nefesiyle gülmüş, 'gazetelerin karası' diyerek başımı sallamıştım.

Herkes tanıdığının yanında yer alırsa, doğruyu bulmak mümkün olabilir mi diye düşünmüştüm. Osmanlı, Anadolu'nun dört bir yanında Türkmen ve Alevileri kazıklara oturttuğunda, uzaktan bakıldığında onlar da gülüyor gibi görünmekteymiş... Oysa acıdan dudakları gerili hâlde öldükleri için çektikleri ızdırap tebessüm şeklinde dudaklarında donup kalmış. Ah! Boğazıma oturan bu acılar. Ben yüzümü günlerce, aylarca ve yıllarca aynalarda seyrederek, aynalarla konuşarak yaşadım. Kişi ancak üstün hareketler sergileyerek üstün insan olabilir. Diyojen "Hiçbir şey bilmediğin halde felsefe yapıyorsun!" diyenlere "Bilgeliği taklit etmek de filozof olmak demektir" karşılığını vermiş. Bana dair neyi, ne kadar bilmekteydi, doğru haberimi yapabilmek için?

Pendik'te bahçedeyim, "Mikado'nun çöpleri"nden yaptığım tacım alnımda; nedense hep başıma bir süs koyma merakım var. Saçlar, boyun kadar süslenmeli, hele Doğulu bir kadınsanız kesinlikle. Batılı kadınlara karşı zenginliğimiz örtülerimiz değil, bilimsel kafa yapımız ve mücevherlerimiz, altınlarımız olmalı. Kıskanacaklarsa bizi altınlarımızla kıskansınlar. Takın takıştırın, İngiltere Kraliçesi gibi gezinin...

282 Merdivenin yanındaki bankta oturuyorum, altın bileziğim kolumda, annemi bekliyorum, bir yandan şimşirler ve menekşelerle konuşuyorum, annem de en az onlar kadar renkli olarak birazdan kolunda çantası, gözünde kedi güneş gözlükleri, elinde yazlık dantel eldivenleri ile demir kapıyı açıp bahçeye girecek. Anneme hazırlandım. Anneannemin yatak odasının temizlendiği günün akşamı ben ben değilim. Bambaşka bir âlemdeyim. Büyümüşüm; genç, güzel, elegant ve feminen bir hanım olmuşum. Fabianiden pardesüler, Battilochi'den elbiseler, Manguin'den tuvaletler ve minkler giyiniyorum... Hayal kurdukça arş-ı âlâya yükseliyorum, uykuya böyle geçiyorum... Ben büyüyünce anneannem olacağım, annem gibi Beyoğlu'nda gezeceğim ve III. Henri gibi menekşe pudrası kullanacağım... Doğru yanlış bilemem, anneannemle annem konuşurlarken duydum, o günden beri bahçedeki menekşelere başka bir gözle bakıyorum... Doğru renkleri birlikte kullanmayı, birbirini tamamlayan objeleri bir araya getirmeyi Pendik'te, absürt renkleri kullanmayı ise Etiler'de halamdan öğrenmiştim; göz terbiyesi denilen bir şey olduğu muhakkaktı.

Akşamüstleri Pendik bütünüyle bir sefa bahçesiydi. Anneannem "ke-manıyla bir ses verebilseydi" eğer balkondan, işte şimdi zevke esir olmanın

tam da zamanıydı. Şair Eşref'ten okunmaz mıydı "*Ne kaldı ruha teselli, şaraptan başka*"... 1950-55 ve 60'larda her evin, akşamüstü saatlerinde ama piyanolarda ama kemanlarda Brahms'ı, Beethoven'i, Chopin'i, Mozart'ı misafir ettiği saatler vardı. Sonra sofralar kurulup başına geçildi mi, bir yerlerden Münir Nurettin Selçuk, Alaeddin Yavaşca, Zeki Müren, Arif Sami Tokses'in sesi gelirdi. Ah! Ne akşamlardı bir bilerseniz. Canım Pendik'im, yaz akşamlarında mis gibi rakı, balık kokusuyla sen bir ömre bedel, eşsiz bir beldeydin. O zaman ki edep ve adap dâhilindeki kalburüstü yaşamınla harikulâde bir filmdin.

Filmleri film yapan ve unutulmaz kılan biraz da müzikleri değil midir? Duymak isterseniz duyarsınız, görmek isterseniz görürsünüz ve ararsanız bulursunuz. *Fantasia*'nız kültür seviyenize göre değişir. Hayaller de öyledir, benim hayallerimde gazeteci olmak ne öncesinde ne sonrasında, hiçbir zaman olmadı. Ben belki üç yaşından beri antikacı, felsefe veya sanat tarihi öğretmeni ve birazcık da komando subayı olmaya meyilli idim. Annem bir dönem baba mesleği olan hukuk misyonu ile kendi alanı olan felsefeyi birleştirerek hukuk felsefesini bana yüklemeye çalışmış, ama ne yazık ki liseyi bile bitirtememişti. Çocuklar anne ve babalarının mesleklerine özenirler bilirsiniz. Benim bütün hayallerimi besleyip büyütecek, onlara her gün kendimden farklı şeyler katabilecek zenginlikte yaşam görgüm ve kültürüm vardı. Annemin sanat tarihi kitaplarında, dedemin eşyalarının durduğu bazı kutularının üzerinde, anneannemin pasta takımı tabaklarında gördüğüm antik Yunan ve Romalı kadınlar gibi veya yine anneannemin ekru renkli yüzüğünün taşında gördüğüm Bizanslı kadın silüeti/figürü gibi, önümden arkamdan drapellerle tutturulmuş kıymetli kumaşları kollarımın üzerinden sarkıtarak taşımak istiyorum. Epik filmlerden *Kılıç ve Sandal*'daki (*The Robe*) Jean Simmons'un sarı kostümünden diktirtirerek, sınıfa böyle bir kıyafetle girsem, bugünün kapalı hanımefendilerinden tarz olarak ne farkım olurdu sanıyorsunuz? Omzumun ve kolumun açık olması mıdır sizi rahatsız eden? Baş, omuz, kollar kapalı ama ülkece kıcımız açık. Bir nesil sonramız yaprak kullanarak gezebilir veya sadece kefenlerine sarılı, yarı hayalet, bu dünyayla tümünden ilgisini kesmiş, adeta bu dünyayı reddetmiş olarak kimsenin bilmediği görmediği başka bir yer için sürekli sabrederek, o yere 'hazırlanma' faziletine(!) inanmaktan başka hiçbir seçimi kalmayabilir elinde. Hayallerimde, eteğimin dibinde bozkurtlarımla dolaşan bir Etrüsk kadını, bir Spartalı kadın asker olabildim. Şayet bunların hiçbirisi olamaz-

Sam, annem gibi görgüsü, bilgisi, fikirleri ve hanım hanımcık döpiyesleri ile öğrencilerini etkileyecek bir öğretmen olmak; öğrencilerime “bilginin değeri problemi” şemasını çizerek anlatmak, Hasan Âli Yücel ruhuna yaraşır, kara tahtanın önünde, temiz, doğru, aydınlık bilgiler verirken bir soylunun mermerden heykeli gibi mükemmel bir zarafet ve duruşla “Çocuklarım, anlamadığınız bir yer var mı? An-la-madığınız bir yer?” diye sormak isterdim...

“Duygu ve duygularımız çoğu kez bizi aldatır. Bu durumda, doğruların yerine kendi düşüncelerimizi koyarak ya da ilave ederek bazı fikirleri kabul ettirme yoluna gidebiliriz. Ama o zaman bu başarı aslında doğruluğun başarısı değil, bazı ‘maharetlerin’ başarısı olur. Buna zekilik demek ahlak sorunu doğurur, bu düpedüz sahtekârlıktır. Bu nedenle bilgimiz doğruluktan yoksun kalır, yapılacak şey hislerle yargıda bulunmamaktır” diye devam ederek, öğrencilerime hukuk felsefesi girişi yapabilmek isterdim. Hayallerimle bir sanatkârım ya da sanatkârlığım hayallerimi yaratıyordu. Annemin Pendik’teki ön balkonumuzdan öğrencilerine el salladığı gibi bir gün ben de insanlara yükseklerden el sallamak, anneannemin küçük parmağına taktığı şövalye yüzüğüyle yüzük parmağı arasına sıkıştırdığı *crêpe de chine*’den iğne oyalı mendilini sallayarak gezindiği gibi, misafirlerimi önce seramda yetiştirdiğim limonlarımdan yaptığım limonatayla başlayarak ağırlamak istiyorum. Ah! Benim arzularım, meraklarım, heveslerim, keyiflerim, görüp yaşadıklarımın ve dinlediklerimin tezahürüdür. Gazete haberlerinizde ve radyo röportajlarınızda “Gördüğüm en yakışıklı politikacı Beykoz Belediye Başkanı”, “Bedava pardesü Güngören’de” diyeceksiniz; homoseksüelleri, kocasından dayak yiyenleri, klitorisi kesilen kızları, mitingden sonra randevu evine giden solcuları, cinsiyet değiştirenleri ve cinsellik taşıyan hikâyeleri siz yazacaksınız... Ben bu paralelde yazmak isteseydim, Reay Tannahill’in *Sex in History* kitabına eşdeğer bir yapıt ortaya koyardım. Bana düşünme payı bırakmadınız, 1 Mayıs 2000’den sonrasında bu kitabı kaleme almaya mecbur ettiniz. Fikret Mualla’nın eskizleri gibi kâğıt peçetelere yazarak başladım, içimi döktüğüm kâğıtları biriktirdim, şimdi siz burada onları okumaktasınız. Bir insanın gizlisini saklısını ortaya dökmek, bana göre ahlaki düşüklüktür; siz alkışlanınca, mübah görüldüğünü hatta değerli bulunduğunu anlayarak kendi kitabımda bazı satırlarımda izinizden yürüdüm. O günlerde, nihayet aradığınız sansasyonel çıkışınızı sağlayacak olan haberin “buldumcuk”luğunda, ‘gazeteci saygınlığı’ maskesi altında eşi benzeri görülmemiş bir aşağılama ile üzerime çıkıp tepindiniz. İddialarınızın

gerçekte hangi ölçüde vuku bulmuş olduğuna dair bir tespit oluşturmaya için ifadelerimin çağrışım yapacağı ‘hususî hayatımı’, Orhan Veli’nin şiirinde söz ettiği gibi, ben anlatayım istedim! Ben Gülden Aydın, üstelik “*İspanağı çok severim / Puf böreğine hele biterim*”.

Bahçemizden toplanmış siyah incirlerimiz, üzerine beyaz üzüm salkımları yatırılıp ayaklı cam meyve tabağı içinde masaya getirildiğinde, anneannemin vişne şurubunun içinden süzüp çıkarttığı vişne taneleriyle süslenmiş olduğunu görmek, bana bahçemizin ve anneannemin verdiği bir göz terbiyesiydi. Pendik’te her şey masallardaki gibi birbirine bağlı, birbirinin içinden doğan şekilde ilham vericiydi, hukuk felsefesi değil ama felsefe sanatçısı veya sanat felsefecisi olabilirdim; çünkü eşyada ruh, maddede ruh, işte Allah diyen biri olmaktaydım. Fakat annemin tanrı maddesinin henüz bulunamadığını söylemesi kafamı karıştırıyordu. Mario Levi ustanın kaleminden çıkmış olan *İstanbul Bir Masaldı* kitabının erişilmez tadını, o dönemlerde masalın bir parçası olduğundan Pendik’ten de alabilirdik. Bir zamanlar Pendik! Süslü bir evde büyüdüğünüzde hayal gücünüz de o ölçüde gelişiyor. Kendimi eskilerin tabiri ile ‘fevkat-tabiatçı’ görüyorum. Öyle ki, Pendik’te vişnelerin birer yakuta, yeşil zeytinlerin zümrüde, yumurtaların altına dönüşebileceğine inanıyorum. Ağaçların benimle iyilikten konuştuğunu, çiçeklerin güzellikleri konusunda birbiriyle yarıştıklarını, kuşların ve bulutların bazı haberler getirdiğini, batan güneşin ve gökyüzünün ertesi günün hava raporunu mükemmelen verdiğini biliyorum. Niye öyle dudak kıvrıyorsunuz, “çiçek çiçeğe bakar da açar” sözünün arkasında ne yatıyor sanıyorsunuz? Ve bugünün en öğretici çocuk programlarını yapmakta olan İngiliz kanalı TVO’da neler öğretiliyor biliyor musunuz? Neden Türk çocuklarına TVO’nun çocuk programları satın alınmaz? Doğrusu biz o programları büyüklerimiz için satın alsak daha “hayırlı bir iş” yapmış oluruz. Masonlar, Rotaryanlar, Lionslar neden bizim çocuklarımıza bu programların satın alınıp izletilmesi için bir çaba göstermezler? Bir cemiyetin ‘itibar’ listeleri, hayat verdikleri alanlar ile mevkilendirilmiyor mu? Sosyal yapımız başarı ile tamamen değiştirildi. Bu değişim gerçekleştirilirken Atatürk’ün partisi ne yaptı? Ebedi Şefimiz, dokuzu beş gece ölmüş, Milli Şef yerine geçmiş. O gün bugün milli lafından hoşlanmam, diyordu annem. Geçmişte içine ne koyarsanız almıştı, bugün de alıyor, gelecekte de alacak gibi görünüyor.

Biz Türkler niye geçtiğimiz her yeri yeşertmek varken, çekirge sürüsü gibi kurutuyoruz? Anadolu'nun toprağını kuruttuk, turnaları yok ettik, bu ülkenin koyununu, keçisini kese kese bitirdik. Biz bir zamanlar yer ve gök tanrısına inanıyor, yeri, göğü kutsal sayıp, tabiat ananın en güzel kızı baharın geldiği günleri şenlikler şölenlerle karşılayıp kutluyorduk; atımız, avradımız, kızımız, kızanımız, otağımız, kilimimiz, kımızımız ve müziğimiz, atalarımızdan kalan kutsal değerler taşıyan hikâyelerimiz, masallarımız, destanlarımız vardı. Toprak anadır besler büyütür, gökyüzü babadır bereket eker. Deniz, toprak, hava kardeştir. Biz Türkler ateş olduk; suyu, toprağı, ormanı, gökyüzünü, hayvanları unuttuk, kardeşliği bozduk. Biz kurdu kuşu değerli tutan bir ırktık. Renkleri severdik, nasıl simsiyah çarşaf giyen kadınlar olduk? Siyah; şeytanın, karanlığın ve kötülüğün rengi değil miydi?

Lodosun şiddetlendiği günlerde, Pendik vapurunun burnu bir batar bir çıkar, projektörünün ışığı da onunla beraber gökyüzünden denize iner yükselirdi; ön salon penceresinin önünde duran goblen takımın küçük ikili koltuğuna çıkarak onu izler, ışığın birkaç saniye gözüme vurup kaçma anını yaşamak, belki de o ânı tutabilmek isterdim. Tutamazdım. Birkaç kez dinlediğim için hafızamda yer etmiş olan bir deniz kazası hadisesinin verdiği endişeyle, vapurun bir an evvel Pendik iskelesine varmasını isterdim. Annem, teyzemle enişteme 1958'deki İzmit vapur faciası sonrasında yaşadığı bir anısını anlatmıştı: Sınıf girdiğinde, zehir gibi zeki, asla boş konuşmayan, her biri üstün insan olma yolunda ilerleyen, “kişiyi secde ettirecek” akla sahip öğrencilerinin yarısından fazlasının sıralarının boş olduğunu görünce, kendini tutamamış, kürsüsünde kıvrıldığı kolunun üzerine kapanıp, hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlamış. Geride kalan öğrencilerinin kızlı erkekli gelip anneme ve birbirlerine sarılmasıyla sınıf ağıt yakar hâle geçmiş. İnsan kalbinde yaşayan hislerin en yükseği olan merhamet duygusuyla, bir acıyı paylaşarak bölüşme suretiyle azaltmak, ki bu insanın iyilik ve şefkat içinde Allah'a en yakın olduğu an olarak, bütün dinlerin esasymış. Annem bunları ilk kez anlattığında kucağında oturmaktaymışım, gitgide nefes almalarım hızlanmış, göğsüm inip kalkmaya başlamış, artmış artmış bir feryat da ben kopartmış, ağlamaya başlamışım. Bunu büyürken annemden sık sık dinleyeceğim. Evet! Duygulu bir çocuktum. Bırakmadılar. Ben ölümle karşılaşan bir insanın “yakında öleceğim, herkes de benimle birlikte ölsün” dediğine, bu dünyada geride kalanları ve onların yarınlarını asla düşünmeyeceğine inananlardanım. Bu nedenle tıpış tıpış gidip seçtiğimiz “doktor”larımıza dikkat etmemiz gerekiyor.

Pendik'te, ezel ile ebet arasında yer alan her unsur, insanın yaradılışında verilen akıl ve dil kullanılarak fikren tartışılırdı. Uslup zarafetinin, bilginin ve deneyimin ölmez değerler olduğunu sanmıştım, hepsinin bir bir öldürüldüğünü göreceğim. Ökmen Sineması'ndaki filmleri seyretmeye gelenler, yat kulübündeki tertemiz kılıklı değerli insanlar, Palmiye Otelindeki Cumartesi Çayları, tam olarak Belvü Otelinin havasında olmasa da, bize orayı aratmazdı. Daha samimi, sıcak, yakın ilişki içinde olunurdu. Nişan törenlerinin yapıldığı günlerde hanımlar şıklıkta yarıştı. Sünnet düğünlerinde krapon kâğıtları ve fenerlerle süslenen bahçede çalan saz-caz ve gelen dansözlerle unutulmaz geceler yaşanır. Ya düğünlere faytonlarla gelenler, o faytonlardan inerken kraliyet ailesi fertleri gibi kurum kurum kurumlardı. O zamanların ruhunda gönüller temiz, kalpler sevgiyle doluydu. Ne mutluyduk bir zamanlar. İstanbul'da hayat yaşamak içindi, şimdi ömür tüketmek için. Pendikli olmak bir ayrıcalıktı, ister istemez Avrupalı bir terbiye içine çekilirdiniz. Ses tonunuza, hitap şeklinize, oturma biçiminize dikkat etmeniz, yemek yeme adabınızı geliştirmiş olmanız gerekirdi. Kimse hamburgeri ağzına tıkıştırılmaz, lahmacunu yağlarını parmaklarından akıtarak, soğanlarını taşıyarak yemez, yemeğini ağzında göstere göstere iki kez döndürüp yutmaz, kibarca çiğnerdi. Ve insanlar birbirlerinin gözlerinin içine bakarak, gülümseyerek, gülerken konuşurlardı, el sıkışarak merhabalaşılır, el sıkışarak vedalaşılırdı. Hanımlar yolda yürürken kollarının kollarına girerek yürürlerdi. Gazino ve lokantalara yemek yemeye gidenler, kolanmışçasına ütülenmiş bembeyaz örtülerde, vazolarında çiçekler bulunan masalarda, tiril tiril keten peçetelerini kucaklarına koyarak yemek yerlerdi; henüz kâğıt peçetelere parmaklar, ağız kenarları, bıyıklar, sakallar cem-i cümle birlikte sıvazlanıp silinip, peçeteler tabakların içine atılmıyordu. İnsana yakışan bir zarafet, kibarlık içindeydik. En çok satan kitaplar arasında, adab-ı muaşeret, sofrada usullerini anlatanlar yer alırdı. Biz bu hâle nasıl geldik? Kim kime ne şekilde takdim edilir, nasıl tanıştırılır? Merdivenden inerken çıkarken veya kaldırımda yürürken hanımlar ne tarafta olmalıdır veya iki çiftin birlikte yemek masasında hangi konumda oturmaları gerekir gibi detaylar bugün artık unutulmaya mahkûm edilmiş bir medeniyete aitler. Restoranlarda hanımların çangır çungur kadeh tokuşturduklarını görünce kadeh kaldırmanın letafetini bilmeyen yeni nesle üzülmemek işten değil. İşte tam da burada, Can Yücel'in “Rakı İçen Kadın” şiirini dinlemek isterim. Rakıyı eski, incecik karafta ve küçük ayaklı, uzun kadehte severim.

Cumartesi-Pazar, önce adalara uğrayıp sonra Pendik yapan vapurla gelenler, Pendik iskelesinin kenarından başlayarak sıralanan gazinolarda, lokantalarda yemek yerlerdi. Vapur geldiğinde arka güvertesine tırmanan gençler için denize bir lira veya iki buçukluk atarlar, bu trapezci gençler, birer deniz komandosu gibi, pırıl pırıl suyun dibine dalıp, kumda gümüş gibi parlayan parayı bulup çıkarırlardı, parayı önce dudakları arasında sıkıştırır, sudan çıkınca eline alıp gösterir, alkış alırlardı. Ben eli boş çıkanlara üzülmesinler diye yeniden para atanları gösterdikleri cömertlikleri için alkışlardım, kimsenin elinin boş kalmasını istemeyenlerdenim. Kaybetmiş olanlara da teselli mükâfatı verilerek, herkesin ortak bir sevinçte birleşmesi beni mutlu ederdi. O zamanlar, insanlar henüz, kazananlar ve kaybedenler olarak ayrılmamış, acımasızlaşmamışlardı. Ben her zaman kaybeden tarafta kalacağım. Kaybedişlerin “üstad-ı muhterem”i olacağım; tesellimi bekliyorum!

Balıkçılar ağlarını açıklarda çekerken tuzlu suyun kokusunu da alır getirirlerdi, balık yediniz mi tadında denizin tuzunu alırdınız. Ah, siz o günlerdeki balıkların tadını bir bilerseniz bugün balık yemek istemezsiniz. Balıkların iskelet yapıları bile değişti denizlerimizdeki kirlilikten. Bizler? Bizlere neler olmadı ki! Bunca dert beni kemirirken ben içmeyeyim de kim için?

Gazino deyince, karşı komşumuz gazinocu Hilmi Amcamı anmadan geçmek olmaz, Hollywood jönlerinin yakışıklılığında, Tyrone Power zarafetinde bir centilmen. Vali Hakkı Haydar Beyler, Avukat Mahmut Eren Beyler, Gazeteci Sacit Derbent Beyler; her biri Atatürk Türkiye’sinin devrimlerini benimsemiş, ileri, açık fikirli ve akliselim düsturu ile yetişmiş, 20. yüzyılı karşılamaya namzet adamlardı, fakat asla köklerinden, ananelerinden kopmamışlardı. Onların kerimeleri, refikaları ve mahdumları. Evet! Dilimiz hâlen Osmanlıcaydı ama kimse bundan rahatsız değildi. Osmanlı’nın kıymetleri, değerleri her hafta *Hayat* mecmuasında, tarih dergilerinde, hatta en önemli sayılan orta sahifelerinde işleniyor fakat Osmanlı’nın hilafet ve saltanatlık yaşamına dönelim istenmiyordu. Bana göre ayakların baş olduğu Türkiye’de sonradan görmelerin kullandığı avam ve bitirime Türkçeden bin kat iyiydi... “Na’beer?” diye hatır soran birine muhatap olmak beni daima rencide etmiştir, konuşmayı mümkün olduğunca kısa keserim. Tahsilin, kültürün, görgünün insana hiç farkında olmadan yüklemiş olduğu soylu bir beden duruşu, beşeri akliselimden taştan ağırlık, klas ve bir ruh asaleti vardı hepsinde. Hulusi Kentmen bıyıklı sucumuz, Ayhan Işık

bıyıklı faytoncularımız, para almadan gitmek bilmeyen ramazan davulcumuz, bahçıvanlarımız, bozacımız, yan arsaya gelen kalaycılarımız, çarşıdaki odun kömürümüz ve iğnecimiz Hüsnü Bey ile içkici Doktor Bey’imiz ... Vallahi hepsi de bugünün Türkiye’sine göre çok daha derli toplu, temiz giyinen, iki lafi bir araya getirirken hakikati konuşmaya, olayları çarpıtmaya özen gösteren, birisine kafa tutmanın kabalık sayıldığını bilen, ölçülü, saygılı, duygulu, bilgili, düzgün ve mesleklerinde becerikli insanlardı. Evet, belki cep telefonu kullanmayı bilmiyorlardı ama insanlıklarını sonuna kadar kullanmayı öğrenmişlerdi. Onlar için bilimden, insanlıktan ve vatanlarından üstün bir hakikat yoktu. Din olgusu bu üç başlık altında ‘olması gerektiği’ kadar yer almaktaydı. Bir de yaz gelirken şömine bacalarına yuva yapan leyleklerimiz, ağaçlardan ağaçlara koşuşturan sincaplarımız... Neredeler şimdi? Çocukluğumun fotoğraflarının üzerine gaz dökülüp yakıldı, böylesi bir duyguya kapılmışlığım var; ‘yasaklı zamanlar’ yaptılar “o mesut zamanları”. Şimdi küller içinde yürümemi çok görmeyiniz bana, ben o zamanlarımı arıyorum. Komünistlikle vatan hainliği aynı şey olmadığı gibi içicilik de ahlaksızlıkla eşitlenemez. Toprak testilere tülbentlerden süzülerek konulan suları hiç sıkılmadan bekleyen sucumuz, pazardan sebzelemizi getiren, kavunun karpuzun üzerindeki tozları temizleyen küfecimiz, garip, uzunca bir deri çantayla gelen iğnecimiz ... Eskinin birikimleriyle yoğurulmuş hamuruna yeni bir ruh üflenerek, yüzü Batı uygarlığına çevrili, fakat asla kimliğini terk etmemiş, rönesansını, din reformlarını gerçekleştirecek üzerindeki kalın örtüyü çıkarıp atmış, yükselme azmiyle süratle büyümekte olan bir Türkiye’ydik. Uğur Mumcu’nun yazdığı gibi “vurulduk!” Koydukları teşhiste haklı çıkabilmek için hastalığımızı tekrar nüksettirdiler. Bu konuda ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Oysa biz bir zamanlar Batı’nın verdiği “hasta adam” raporunu yırtıp yüzlerine atmıştık. Bunun haklı gururuyla, kendilerinin yaygınlaştırdığı hastalığın teşhisi hakkında rahatça konuşabiliyor, hatta okullarımızda ders olarak okutmak gücünü kuvvetini gösterebiliyorduk; başımız dikti, hastalığı yenmiştik. Şimdi öyle mi? Artık konuşamıyoruz, çünkü yeniden öksürmeye başladık; kan tükürmeye başları mıyız diye korkuyorum. Gerçeği biliyor, anlıyor, yaşıyor fakat söylemeye korkuyoruz; verem hastaları hastalıklarını gizler bilirsiniz. Türkiye’de gerçek demokrasi hiçbir zaman olmadı, demokrasiye gidecek yolda o kadar çok mezar kazıcımız vardı ki. Bakınız çok saygı duyduğum, Kuzguncuklu vatansever Talat Turhan ne diyor: “Emperyalizme bağımlı hâle getirilen ül-

kelerde, politik yelpazenin sağ tarafında tahterevalli oynatılması, halka demokrasi diye yutturulur.” ‘Necip milletimiz’ tabirini, Necip Fazıl’dan daha çok sahiplenerek kullanan bütün beyefendilerin bilgisine sunulur...

Vedia Teyzemi almaya Ayvalık’a gideceğiz. Niye almaya gittiğimizi pek anlamış değilim ama gezmeye gidiyoruz diye sevinçliyim, yeni yerler göreceğim. Ancak bir sıkıntı var havada, anneannemin yürüyüşü değişmiş sanki, hızlı hızlı yürüyor. Anneannem çeşitli parfümler sıkarak kapalı kutularda kuruttuğu sigaralarını içine bir başka çekerek içiyor, bir nefeste sigaranın uç kısmı küle dönüyor, sigarasının külünü özel sigara tablasına silkeliyor, bakırdan manivelalı bir küllük bu, başparmağı ile basılarak açılıp kapanıyor. Dedem kırmızı mühürlü bir sigara daha yakıyor; karşılıklı, balkonda şezlonglarında içiyorlar, az konuşuyorlar, sessizler ama içlerinde büyük bir gürültü koptuğunu yüzlerinde görebiliyorum. Beria Teyzemleri bekliyoruz, onlar gelecek, biz öyle gideceğiz, gidişimiz görkemli olacak, sanki kız istemeye gidiyoruz cem-i cümle. Anneannem, annem, ben, Beria Teyzem, hep beraber gidip “emanetimizi” alacağız. Dedem öyle söyledi, kız çocuklar emanetmiş kocalarına...

290 Ayvalık’tayız, yemyeşil bir belde, çam ağaçları öylesine büyümüş ki huşu duyarak bakıyorsunuz onlara. Muhsin Eniştem, salondaki aynanın karşısında, teyzemin taklidini yapıyor ve dakikalarca kendisini aynada seyretmesinden şikâyet ediyor. Bu da ne demek şimdi? Aynalar ne için yapılmıştır ki? Kadınlar kendisini uzun uzun seyretsinler diye değil miydi? Muhsin Eniştem niye kıızıyordu? Bir aynanın içinde kendisini seyreden kadın kadar keyif veren ne olabilirdi? Bütün güzel kadınlar, kendi güzelliklerini aynalarda seyredерlerdi. Çirkin kadınlarsa aynalara küskün olur, adeta kendilerini görmemek için gözlerini kaçırır, bakmadan geçerlerdi. Bizim ailenin kadınları aynaların önünde saatler geçirirler. Gece yatmadan önce saçlarını tarayıp sararlar, krem lenirler, pud-

Vedia Teyzemlerin Ayvalık’taki çam ağaçları içinde eski taş evi

ralanır ve parfümlenirler; gecelikleriyle kendilerini seyredерler. Gündüzleri yine ayna karşısında giyinir, mücevherlerini takarlar, önden arkadan nasıl göründüklerini kontrol ederlerdi. Eğer dışarıya çıkacaklarsa naylon çoraplarının bacak arkasında kalan dikişlerinin düzgün olup olmadığına bakmadan ve saç tuvaletlerinin arkasına bir el aynası tutarak, saçlarının basık duran yerlerini krepe tarağı yardımıyla düzeltip son rötuşlarını yapmadan asla çıkmazlardı. Allah’ım! Ne hazırlıktı o, sokağa çıkmadan önceki seremoni. Aynaların karşısında tenlerinden çıkan floresan ışığını görmek isterlerdi. Aynalar, taş ayna olduklarından çatlayıp kırılmıyorlardı bence. Saçlarındaki lüleler, vaklar, parmaklara sarılarak ya da pamuk konularak yapılan bukleler, firketeler, taşlı taraklarla tutturulan topuzlar, anneannemin topuzuna koyduğu incili taraklar, annemin kolonyalı pamukla sildiği boynu, gerdanı, kirpiklere iki işaret parmağının ucuna koyduğu kremlerle yaptığı tarama işlemi, sonra onların kıvrılması için iki üç dakika, gözkapığına doğru ikiye katlayarak tutması, bazen kirpik makasıyla kıvrması, omuz üstlerine, dekolterilerine ve burunlarına sürdükleri pudralar... Bunlar vakit alırdı tabii. Bizim ailenin kadınları gündüz dışarı çıkarken yaptıklarının daha fazlasını, gece yatağa girmeden önce yaparlardı. Ah aynalar dile gelsin de anlatsaydı size o gecelikleri, o sabahlıkları. Eller losyonlanır, ayak tabanına kâfurulu kremle masaj yapılır, topuklara gliserin-zeytinyağı-dermojen karışımı sürülür, dudaklar boyanır, öyle yatılırdı; sanırsınız yatağa değil, birazdan Palmiye Otele’ye çay saatine gidecekler. Muhsin Eniştem, niye sinirli sinirli anlatıyordu böyle şeyleri? Eğer annemle anneannemin gece yatağa girerken aynaların önünde, gülsuyu, Roger & Gallet kolonyası, gliserin ve salatalık suyu karışımına katılan ıhlamur çiçeği esansı kokuları arasında, yatmaya nasıl dakikalarca hazırlandıklarını bir görmüş olsaydı Vedia Teyzeme şükrederdi.

Bahçeli bir evimiz olmasına rağmen lavanta, kâfur, çam terebentin kokusu dolan odalara ne sinek, ne böcek, ne de karınca girerdi. Şimdi bir de burada yatak odalarının tahtalarının çam terebentin damlatılmış suyla silindiğini söylesem biliyorum bunu da hayal gücüme bağlayıp inanmayacaksınız ama çam yağının odaya koku bıraksın diye su kovalarına damlatıldığını, duvarların örümcek tutmasını diye bir iki kaşık kireç ilave edilmiş sularla silindiğini ben gözlerimle gördüm. Tıpkı gözlere damlatılan limon damlalarını; bazı mobilyaların, sandalyelerin bacaklarının özel bitki yağları damlatılmış sularla silinip, sonra pazen bezle ovulup parlatıldığını gördüğüm

gibi. Bir de ben yapsam onların taklitlerini, kırılacak ortalık, ama soytarlık yapılacak zaman değil, herkesin eli çenesiyle ağzında; hem ağızlarını örtmüşler hem çenelerini tutuyorlar, sanki böyle zamanlarda ağızdan çıkacak her söze dikkat edilmesi gerektiğini kendilerine hissettirmek istiyor gibi görünüyorlardı. Zor zamanlarda nasıl durulduğunu öğreniyorum!

Ev hayli kalabalık, teyzemin görümceleri de orada. Vedia Teyzemi, iki valiz eşyasını ve seyahat valizi takımını alıp arabaya biniyoruz. Büyük parçaları Muhsin Eniştem otobüsle göndereceğini söylüyor. Arabaya bindiğimizde anneannem ağlamaya başlıyor kızının yanında, geride kalan iki erkek torununa içlendiğini söylüyor. Bu benim anneannemi ilk kez ağlarken görüşümdü, ne tarafa bakacağımı, ne yapmam lazım geldiğini bilememiştim. Çok üzülyordum, içim acıyordu. Bir ayrılık daha yaşanmakta olduğunu anlıyordum. Çocuk yüreğim buruş buruştu yeniden. “Alırız!” diyor anneannem, “Sırası gelince onları da alırız!” Alamayacak; almamasının daha doğru olacağını görmesine biraz daha var.

Vedia Teyzemi ilk kez fotoğraflıyorum, çok güzel, bembeyaz ve pespembe bir kadın; hani karda leke olur, teyzemde olmaz; mermer gibi duru bir ten; yanaklarına, anneminkiler gibi, şeftalinin iki yanını kesip yapıştırmışlar, anneminkiler kadar renkli olmamakla beraber şeftali teni, pembe-beyaz; sonraları bu pembeliğin bazı zamanlarda kırmızılaştığına dikkat edeceğim. Kaşları kalın telli, gür kirpiklerinin her biri ayrı tarafa yelpaze gibi tek tek dağılarak yayılmış, gözlerinin içleri şakayık gibi şakıyor, mürdüm eriği rengine çalan dudakları var, gözlerinin etrafı Hüda’dan sedef bir tenle çevrelenmiş, sanki beyaz ipek veya inci tozu katılarak oluşturulmuş. Kulaklarının önünde favori gibi duran küçük saçları pensle kıvrılmış gibi kıvrır kıvrır, saçları gür, dalga dalga, geriye doğru taranmış olmasına rağmen, yanaklarının üzerine büküm büküm spiral bir yay gibi ondülenenmiş biçimde düşmekte; elleri, kolları, el ve ayak bilekleri, sandalların içindeki ayak parmakları porselen-den yapılmış da sonradan takılmış gibi duruyor ve sanki teninden bir azeitmiş gibi ışık çıkıyor, dokunsanız eliniz içinden geçiverecek sanki; başka gezegenden gelmişlerden, annem gibi hayli değişik. 1930’ların Rosalind Russell’inin yüzünü yakalayabilirsiniz onda ve onun ön dişlerinin gülüşüne kattığı güzelliği Rosalind’da görebilirsiniz. Yol boyunca ona hayran hayran bakıyorum annemin kucağından. O ise yan tarafa, uzaklara bakıyor, hep uzaklara ve bu evin konuşan her ferdine karşılık, çok az konuşmayı tercih etmiş biri gibi duruyor. Onun nereye baktığını anlamak için baktığı tarafa

başımı çevirdiğimde bir şey göremiyordum ama o sanki görüyor gibi bakıyor, hafifçe tebessüm ediyordu. Çok üzgün olduğum zamanlarda aynı teyzem gibi uzaklara bakıp sanki orada gözümü gönlümü hoş eden bir şeyler görüyormuş gibi dudaklarıma bir tebessüm oturtacak, o anda beni mutlu etmekte olan zihnimdeki güzellikleri seyredeceğim.

Pendik’te şimdi benim iki tane annem var. Annem işe gidince gündüzleri Vedia Teyzemin kızıyım, akşama doğru annem gelince ise yine onun kızı oluyorum. Ama yatmadan önce muhakkak teyzeme görünüyorum. Vedia Teyzem Pendik’e gelince dedem anneme “Odanı ablana ver, o senin büyüğün” dedi. Biz anneannemin şeftali-kayısı arası, belki bazen açık gülkurusu rengindeki odasına taşındık. Bendeki talihsizliğe bakın, başıma geleceği önceden hissetmişim gibi, iki yatağın birleştiği o bozuk yerde yatmak zorunda kaldım. Cam kenarındaki tarafta annem, kapı tarafında da anneannem yatıyordu.

Pendik’ten ayrıldığımız güne dek, uyanır uyanmaz yataktan doğrulduğumda, tam karşımda duran tuvalet masasının aynasında kendimi görmeye adeta şartlanmışım... Her ay para veren gardırobumuz ise anneannemden tarafta, yatağa paralel vaziyette bütün ihtişam ve heybetiyle “Para bende!” dercesine duruyordu. Bu nedenle, hemen yanı başımda, haşmetiyle duran, bana her ay muntazaman para veren ‘biri’ olsun isteyeceğim hayatım boyunca. Kapının arkasında kalan köşede küçük bir şifonyer üzerinde yuvarlak formda, fındık rengi ahşaptan kapağı olan, kollu dikiş makinemiz duruyor. Şifonyerin üç geniş çekmecesine var, kulplarına parmaklarımızı geçirerek çekiyoruz, bando takımındaki çalgı aletlerinden sökülüp takılmış gibi, en alt gözünde *La Familia*’lar ve *Mani di Fata*’lar duruyor, anneannemle zaman zaman onlara bakıyoruz. Bayılıyorum çizgi kadın modellere. O dergilerden bakarak şunun yakası, bunun rengi, diğerinin pilişi, bana elbiseler dikiliyor. Çünkü ben Pendik’te kış aylarında bir hanımefendinin ‘kabul günü’nden diğerine anneannemle birlikte geziyorum. Hanım toplantılarında ona eşlik ediyorum, anneme vekâleten. Ve en az onun kadar ‘şık’ olmam icap ediyor. Bu modellerden sonra *Hayat* mecmuaları, sonrasında da dünyamı *Jours de France*’lar süsleyecek. Ben biraz İtalyan, biraz da *Jours de France* kadınları gibi şekilleneceğim. Diğer çekmeceler ağızına kadar dikiş malzemeleriyle dolu; danteller, masuralar, kopanakiler, boncuklar, pullar, ibrişimler, kordonekler, düğmeler... O düğmeler yok mu o düğmeler, benim için halamın kúpeleri. Onlarla oynamak benim için sonsuz bir keyif; her gün düğme

kutularına dadanıp, beğendiklerimi de aşağı bahçeme götürüp sakladığım için anneannem onları ipe dizmeye başladı, kaybolmasınlar ve takımları bozulmasın diye; onlar sayılıymış. O gün bugün sayılarak kontrol altında tutulan hiçbir şeyden hoşlanmadım, buna örnek olarak ilk sıraya para konulabilir. Taşlı düğmelere bir eksperin büyüteçle mücevherlere baktığı gibi bakardım ve tabii hepsine dair ayrı tasarımlarım vardı, kimi ayakkabılarıma, kimi taçlarıma konulacak, kimi de kulaklarıma küpe olacaktı.

Annemin yattığı pencere tarafındaki komodinin gözünde çeşitli kutular içinde keten pamuk, yünlü nakış iplikleri; ipek, gümüş ve altın sırma teller; gergefte üstüne suzeni işlenen ipekler ve kutu içlerinde çamaşır ipekleri dururdu. DMC kukalara dokunmak, onların ebruli renklerine bakmak, örgü çilelerini elimde tutup hangisi hangisine yakışıyor diye düşünmek bana tarifi imkânsız bir haz verirdi. Dikiş ve nakış yapmaya merakım yoktu ama renklere ve kumaşlara, materyale düşkündüm. Kapının tam arkasında kalan köşede beni rahatsız eden bir şey vardı; sararmış örtüsü ile duran tahta ütü masası. İki yavru kol tahtası, biri büyük; dedemin kostümleri ve gömlekleri için, diğeri evin hanımlarının bol fırfırlı uzun manşetli bluzları için, bunları yatak odamızda görmek istemiyorum. Gözümü rahatsız ediyorlar, kaldırım bunları buradan! Kapının arkasında kalıyorlar, tamam ama bu odaya hiç yakışmıyorlar. Anneannem “Kolaylık oluyor bana, burada durursunlar” diyor.

Vedia Teyzemin gelişiyse dedem kendisine oturma salonunda, sobanın tam çapraz karşı köşesinde kalan, arkasında soğuğu kesmesi için keçe ile asarlanmış goblen duvar halısı asılı, uzun silindirik yastıklı, uzaktan bakıldığında bir taht gibi görünen divanımızı hiç kapanmayan bir yatağa dönüştürdü. Bu ev yapılırken, iki kızının birden peş peşe babaevine geri dönebileceği ihtimalini aklına getirmemiş olmalıydı. Arka bahçe öyle büyük olacağına, Sabri Yoldaş köşkü pekâlâ iki oda daha büyük tutulabilirdi. Vedia Teyzemin iki oğlu Ayvalık’tan okulları nedeniyle İstanbul’a alınacak olunursa, alt kat-taki kiracılarımızın çıkartılması gerekecekti. Dedem böyle demişti. Karar Vedia Teyzeme bırakılmıştı. Oturma salonundaki goblen takım yan tarafa doğru çekildi; yumuşak mavi tonlarıyla küçük bir koleksiyon teşkil eden Japon tabakların, Alman porseleni bibloların, Viyana çay servisi tabaklarının sergilendiği, en altta da bordo renkli, üzeri damlalı yemek takımının durduğu, beş katlı, baştan aşağı cam olan siyah vitrin, yan çevrilip köşelendi. Bu vitrinin üzerinde en güzel zamanlarımızın yoldaşı olan anneannemin

kemanı durmaktaydı. Arada bir Rachmaninoff, bazen *İnci Avcıları*’ndan bir bölüm, bazen de *En Son Hatıra*’dan bir pasaj çalardı. Nedense hep kısa keserdi, daha uzun süre çalsın isterdim, çalmazdı. Yine böyle kısacık çalıp, kemanını kutusuna koyarken “Anneanne sen bu şarkıların sonunu bilmiyor musun?” demiştim. “Biliyorum!.. Ama hepsini güzel çalamıyorum” diye cevaplamıştı beni. Demek ki güzel yaptığımıza inanmadığımız bir şeyi icra etmeyecektik. Peki!.. Bir şeyi güzel yapıp yapamadığımıza kim, nasıl karar veriyordu?

Vedia Teyzemin gelişiyse evde bir seferberlik hâli başladı. Her şey yer değiştirdi, biraz üst üste olduk; pervaneli avizemizin bulunduğu oturma salonumuz dedemin odası oldu. Annemle benim pirinç karyolamız, aynalı tek kapılı (para verdiğini sandığım ikinci) dolabımız, etajerimiz, üzerindeki gece lambamız, hepsi Vedia Teyzemin oldu. Olsun! Benim teyzem çok güzel, hepsi onun olsun varsın. Hem dedem öyle istedi. Teyzeme ait eşyalarla dolu iki çeyiz sandığı şehirlerarası otobüsle Kartal’a geldikten sonra içindkiler yine bu odaya kondu. Halıları kıvrıldı sarıldı, aynalı dolapla duvar arasına yaslanarak ortadan yok edildi. Gelinlik yorganları, aynalı dolabın üzerine taçlı kısmının içinde kalacak şekilde istiflendi. Diğer eşyaları sandıklarının içinde lavanta torbalarıyla ve köşelerine naftalin tozları serpilerek muhafazaya alındı. Siz o çeyizin muhteşemliğini bir görseydiniz. Eğer, üvey annemin bana hazırlayıp, etrafa karşı çok övünerek anlattığı çeyizimle kıyaslanacak olursa benimkisi bir evin ancak ‘beslemesine’ verilmiş olanına belki denk düşebilirdi.

Necmiye Ablam artık neredeyse her gün gelmeye başladı. “Vedia Ablacığım, Vedia Ablacığım” diye teyzemin etrafında dönüyor. Evde tam bir hengâme yaşanmakta. Fakat inanamayacağınız kadar da keyifli saatler geçiriyoruz. Annemle Vedia Teyzem, anneannemle şakalaşıyorlar, bir gazeteyi döndüre döndüre kesip, mutfakta onun arkasına iğneliyorlar, anneannem oradan oraya gidip gelirken bu şerit, uçurtmanın kuyruğu gibi havalanıyor. Düşününce, bugünün gazetelerinin ne olduğuyla ilgili harika bir benzetme. İnsanlar ne kadar masum ve ne kadar kolay gülebiliyordu. Şimdi gülme eylemi gülme efektleriyle zorlanarak yaptırılıyor, tavukların ışıkla yumurtlatıldığı gibi.

Biz şimdi kocaman bir aileyiz, neşe ve ahenk içinde. Evlenmelerinin üzerinden geçen yılların hasretiyle yeniden kavuşan üç kız kardeş bir arada ol-

dukları en güzel günleri yaşayacaktı; yaralar çabucak sarılıvermişti. Beria Teyzemler, o sene Ağustos ayında Pendik'e evin önüne son model kuyruklu bir Chevrolet Impala ile geldiklerinde, arabanın başına Migros'tan daha çok insan toplanacaktı. O ne arabaydı bir bilseniz... "Salon - salle à manger" araba diye ona denirdi işte! Süspansiyonu bir zamanların spiral yaylı yatakları, koltuk takımları kadar mükemmeldi... O günler anneannemle dedemin henüz güçlü zamanlarıydı. Evlatlar anne babaları güçlü olduğu sürece, bir mânâda çocuk sayılıyorlardı. Ne zaman anne babalar hastalıklarla çöküşe geçiyorlar veya bu dünyadan göçüyorlar, o zaman çocuklar da yaşlanmış sayılmaya başlıyorlardı... Üç kız kardeş, genç kızlıklarındaki gibi cıvıl cıvıldı. Ama genç kızlıklarından bu yana değişmemiş olmaları mümkün müydü?

Muzaffer Eniştem adli tatil bitince dosyalarının başına döner. Beria Teyzem ve iki kızı ise okullar açılana kadar Pendik'te bizimle kalırlar, Salihli'ye daha sonra dönerlerdi. Seneye yaza tekrar geldiklerinde onlara misafir salonu verilip yere yataklar serilecek, onlar misafirlikleri süresince o salonda kalacaklardı. Bu odayı size hiç anlatmadım, burası çağla yeşili, pembe, bordo renklerin (yastıklardaki güllerin rengi) hâkim olduğu gümüşlü bir oda. Ortada, alışlagelindiği üzere klasik, alçak boylu orta sehpa yerine, yüksek boylu iki katlı bir İngiliz çay masası yer almakta; masanın üzerinde, evin tüm perdeleriyle uyumlu, bana göre hayli baştan çıkartıcı bir şal gibi duran, kenarlarından çeşitli uzunlukta minik dolgu ponponlar sarkan dantel anglez örtü duruyor. Masanın bacaklarının birleştiği alt orta kısımdaki elips katın üzerinde sanki masanın bir parçasıymış gibi yusuvarlak, büyük gümüş şekerlik durmakta. Çağla yeşili ile ekrunun, gri ile pembenin iç içe girdiği geometrik şekillerin üzerinde yuvarlak, sabun köpüğünü andıran küçükklü büyüklü dağılmış bej desenlerle bezeli kadife koltuklar, doğal renginde cilalanmış yer tahtalarından yayılan huzurun üzerinde, panjurların arasından süzülen güneş ışığının yeri cam gibi parlatarak meydana getirdiği çizgilerin dansını seyrederek köşelerine kurulmuşlardı. Bir büyük üçlü kanep, dört tane tek koltuk ve sekiz harikulâde sandalyesiyle kalabalık misafirleri ağırlayan salonumuzda iki katlı sehpalardaki gümüş objelerin salona katmış olduğu soyluluk ile çağla yeşili çinili sobamızın verdiği eski köşk havası birleşince, solunan hava hayli etkileyici bir ağırlığa sahipti. Buna dedemin hâkim cübbesiyle çekilmiş renklendirilmiş büyük fotoğrafının, görkemli çerçevesi içinde salona bakışını ilave ettiğinizde, büyükelçilik salonlarına girmiş gibi olurdunuz. Avizesi? Onu size nasıl anlatabilirim şimdi? Bütün çocukluğum

boyunca duvardaki iki küçük yavrusunun (apliklerin) ve kendisinin mum alevi şeklindeki ampullerini, yapraklarını ve taşlarını saymış durmuştum. Tavanı yüksek olduğu için bir ferahlık duygusu verdiği halde, neden bilmem, bir garip hüznü vardı bu salonda. Yerdeki çağla yeşilinin hâkim olduğu Lâdik, dedemin Konya'da vazifeli olduğu yıllarda aldığı büyük bir taban halısıydı; bu halı, duvarlarda olmayan süs ve tablo eksikliğini mükemmelen kapatacak pırnaklı çiçek desenleriyle doluydu. Sevgilisinin önünde yatağa boylu boyunca uzanmış bir dilber gibi yerde yatıyordu; genç, diri, hiç ezilmemiş, pırlıl pırlıl parlayan bir halıydı. Ahşap döşeme ile onun doğal dokusu birbirini memnuniyetle kabul etmişti, her daim sevişen, sarmaş dolaş iki sevgili gibiydiler. Yıllar sonra Pendik'e gittiğimde bu halının çini sobanın tablasının altında kalan kısmının yandığını, ahşabın da sararıp karardığını gördüğümde üzerimde sigara söndürülmüş gibi acı duymuştum. Bahsettiğim misafir salonu bu evin kral dairesiydi! Bir kapısı antreye açılıyor, diğer çoklu açılır kapanır cam bölme kapıları ile oturma salonuna geçiliyordu. Kilerle karşı karşıya düşen kapıları itibarıyla aslında burası yemek salonu olarak düşünülmüş olmalıydı. Bu salonda teyzemlerden önce, bir gece, serilen yer yatağında ben de babamla uyumuştum. Hava buz gibi soğuk, kar kış fırtına kıyamet! Siz Pendik'in fırtınalı günlerini bilmezsiniz; rüzgâr sizi bir savurdu mu kendinizi Büyükada'da bulabilirdiniz. Deniz kabarmış, bulutlara kafa tutuyor, neredeyse gökle birleşecek, öfkesini boşaltmak için her sıçrayışında daha yukarılara ulaşmak istercesine hamleler yapıyordu. Köpüre köpüre homurdanarak geliyor, sonra istediği yere varamamış olmanın kızgınlığıyla kendi sularını yine kendi iççesine gerilere doğru çekiliyordu; ne yazık ki hep aynı yere kadar sıçrayabiliyordu ama saldırısındaki şiddetle bakarsanız, her defasında daha ileriye gidebileceğini düşünüyordunuz. Rüzgârın yavrusu olan dalga sesleri, camların arasından gelen uğultular, ıslık sesleri ile tam bir cümbüş. Dalgalara, yan pencereden goblen takımın üzerine çıkarak bakıyorum, evimize kadar ulaşmaya kararlı gibi koştura koştura geliyorlar. İlerilerde doğup büyüyen dalga bu kez evimizi yutacak diye büyümüş gözlerle fırtınayı izliyorum camın önünde! Ya rüzgârdan biz uçacağız denize, ya deniz gelip bizi yutacak. Artık panjurların alt kepenklerini de kapatmamız gerek. Dedem müdahale ediyor. Gece evimiz sıcak ve muhafazalı kalmalı.

Böyle fırtınalı bir cumartesi günü babamın Pendik'e gelmesi beklenmezdi ama çıkıp gelivermişti. Anneannem hazırlıksız yakalanmanın tela-

şında. Babamın gitmemesi için dedeme ve anneme kaş göz oynatıyor. Sonuç: Pek tabii ki o gece babam bizde misafir kalmıştı. Dedemin doktoru geldiğinde giydiği pijaması ile bordo şal desenli, ipek *robe de chambre*'i ve bir erkek terliği ona verildi. O pijama ve *robe de chambre*, babamdan sonra, verilmek üzere bir daha ortaya çıkarıldığında dedem ölmüştü. Nedenise onlara "babamın pijamaları" gözüyle bakmıştım. O akşam Mehmet Efendi eve küfeyle odun taşıdı, sobanın arkasına dizdi. Yuvarlak kısımları bize bakacak şekilde odunları inceli kalınlı, ikili üçlü sıraladı, her zamanki gibi düzgün dursunlar diye aralarına uzun birer tahta koyarak dizdi, böylece yıkılmalarını önlemiş olurdu. Odunlardan odanın içine hoş bir koku yayılıyor, insana doğal ve huzurlu bir ortamda yaşamamanın mutluluğunu hissettiriyordu. Mehmet Efendi dar, uzun kömür bakraçlarını da ağzına kadar tepeleme doldurmuş, sobanın arkasına dizmiş, öyle gitmişti.

Akşam oturma salonundaki yemek masasında yemek uygun görüldü. (Büfeli, vitrinli diğer yemek odası takımı holde dururdu, burası geniş bir balkona açıldığı için kışın soğuk olduğundan pek tercih edilmezdi.) Babam Vedia Teyzemle çok yakından ilgilendi, onun su bardağını doldurdu. Dedem köfteleri sobanın ağız ile baca deliğinin arasına uzattığı tel ızgarada kendi pişirdi. 'Menderes ve Askerler' başlıklı hassas bir konuda görüş bildirdi; babam sürekli olarak "Evet babacığım, haklısınız babacığım, lütfen babacığım" demekten, annemse bana yemek yedirmekten kendi yemeklerini yiyemediler. Annem babama hiç bakmadı. Herkes çok dikkatli ve ölçülü konuşmaya çalışıyormuş gibi geldi bana. Annem o gece askerlerin aleyhinde konuşmadı; ne Köy Enstitüleri'nin kapatılmasından, ne İsmet Paşa'nın "oy kaybederiz" iddiasıyla gönüllü olarak aldatıldığından, ne hükümete kızgınlığından, ne de öğretmen kıyımından ve de hürriyet fikrinin genç kafalardan hızla uzaklaştırılmakta olduğundan bahsetti. Hemen hemen hiç konuşmadı. Bu benim Pendik'te annemle babamın birlikteliklerine dair hafızamın odalarında sakladığım tek, ilk ve son gecemdi.

Annem, babam, anneannem, dedem, Vedia Teyzem, hepimiz bir evdeyiz, ne kadar mutluyum. Mutfaktaki kuzineyi sayarsak üç soba birden yanıyor; kapılar açık, sıcaklık her yere yayılsın diye. Yanımda annem, karşımda babam. "Her iki kolum da yerinde!" Ne olurdu ki zaman o gece orada dursaydı, orada hepimiz öylece kalsaydık, sabah bile olmasaydı; hayatımın en önemli parçası olan bahçeme inmemeye, sadece balkondan aşağı bakmaya razı olabilirdim. Yeter ki babam gitmesin, hep bizimle kalsın. Hayatımın

köklerini ve çok güzel bir ailem olduğunu, bütünlüğümü, tek parça olduğumu hissettiğim, ilk ve son gecem, o geceydi...

Anneannemin evinde bazı yemekler sadece dedem için zeytinyağında ayrı pişer; bol soğanlı ıspanak kökleri, enginarla baklalar ve kuşkonmaz, barbunya... Bu gece de babam için özel bir şeyler yapılısın istiyorum. Sobanın içine tel ızgarada pişen canım cız bız köfteler, iri iri kızartılmış elma dilimi kesilmiş patatesler, sıcak kurutulmuş kereviz yapraklı pilakimiz, şehriyeli pilavımız, kıvırcıkların yapraklarının içinden solucan çıktığı, yeşilliklerin yeşillik olduğu günlerin bol taze soğanlı salatası. Klasik Türk sofrası.

Babam ıspanağa bayılır, anneannem de bir ıspanak yapar ki babaanne-minkinden hiç aşağı kalmaz. Babaannem hafif kavurur, susuzca pişirir, bol karabiber koyar, çoğu zaman da üzerine yumurta kırıp, kırmızı pulbiberle yoğurt da ilave ederdi; anneannem ise daha sulu ve bol pirinçli pişirir, onun da tadı bir başka olurdu. Arkadan arzu edene ayva tatlısı, kaymaklı tahin pekmez kış aylarında her daim sabah akşam soframıza çıkmaya hazır, arzu edene karanfilli ayva kompostosu. Köftelerin kokusu, pilavın kokusu... Evet evet, bol taze soğanlı kıvırcık salata bile o günlerde iştah açıcı bir kokuya sahipti. En son soyulup sobanın üstüne konan elma, portakal kabuklarının çıkarttığı kokular, babamın getirdiği muzlar, evdeki hanımların esans kokusu... Bu evde yaşamak bir koku şöleninde yaşamak gibiydi. Bütün bunların bende bıraktığı tesirler, sonradan oluşan mutsuzluklarımın derecesini ölçmem için bana bir mukayese mikyası teşkil edecekti, ne kadar ayrıcalıklı bir çocukluk yaşadığımı uzun yıllar sonra anlayacağım...

Çayı koyun! Babama çay ikram edin. Biz babamla kışlada geceleri asker ağabeylerin getirdiği çayı içeriz. (Ayda bir kere babamın nöbetçi olduğu gecelerde Balmumcu Kışlası'ndaki odasında onunla kalır, ertesi sabah babaanneme Zincirlikuyu'daki evimize giderdik). Öğleden sonra yapılan kekle börek nerede, babam sever, onlardan da getirin! Keki vişne taneleri ile süsleyin, babam vişne reçelini çok sever. Biz babamla geceleri yemek yiyenlerdeniz. Lojman olarak kullandığı odasında, tahin helvasıyla, sobanın üzerinde ısıttığımız ekmekten yeriz. Ben kendimi bildim bileli asker kokusu taşıyım.

Babam o gece annemin tekrar gözüne girebilmek ve bu aileye layık bir damat olduğunu gösterebilmek için çırpındı durdu, aç kaldı aç! Yine avurtları çıkmış bu hafta... Babama bir tabak doldurun getirin, yoksa ben koşar-

rak gidip getireceğim. Portakallı, hayır hayır, portakallı ördek falan yoktu! Portakallı irmik helvasını, anneannem iki arada bir derece tazecik kavurup getirdi. Kesme yıldız tabaklarımızın içindeki küçük cam kâselere tarçınlayıp servis ediyor, bu ikram seti sudaki nilüferler gibi görünüyor yemek masamızın üzerinde. Ben irmik helvasının çam fıstıklarına bayılıyorum. Annemin fıstıklarını da babamınkilerini de ben yiyorum. Üzerine birer küçük vişne likörü. Dedem kahvesini höpürdeterek içecek büyük kızının elinden.

İlerleyen saatlerde annem babama bir bardak çay uzatıyor, gecenin beni vuran görüntüsü işte bu! Hiç unutulmayacak bir film karesidir bu bende. Bir Emir Kusturica filminde, bu aile sahnesi, onun renkleri ve müziğiyle verilmeliydi. Ben bu görüntüyü beynime hapsedtim, öylece saklıyorum ve o fotoğrafı hiç soldurmadan 55 yıldır muhafaza ediyorum. Annenizin uzattığı bir bardak çayı babanızın yerinden kalkıp büyük bir ihtimamla uzanarak alışı, başının küçük bir hareketiyle sergilediği teşekkür ifadesi, bedenindeki zarif eğiliş, bardağı alırken onu dansa kaldıracak gibi elini uzatışı, o iki elin bardak altındaki tabakta birleşmesi ... Babamın annemin eline dokunmak istemesini hissedişim, annemin kendisini aşırı şekilde denetim altında tutması, kaskatı bir vücutla, yumuşamamak için bütün gücüyle direnmeye çalışması...

O gün bugün kristal bardakları, kristal objeleri, bazılarının “rüküş” görmesine karşın hiç vazgeçmeden seveceğim. Bir süre sonra nedense hemen her sabah üvey annemin evindeki kahvaltı sofralarında çay bardaklarını deviren salak bir kız çocuğu olacağım. Üvey annem, babama çay uzatırken, hafızama nakşetmiş olduğum Pendik'teki fotoğrafı hatırlayarak, onun evinde, adeta 'teslim olmuş bir asker' misali, 25 yılımı geçireceğim. Babamla üvey annem arasında, annemle babamda yaşadığım o büyülü anın tekrarına benzer bir görüntüyü hiçbir zaman görmeyeceğim. Babam üvey annemin yanında belli kopuklukları yaşayan ama daha rahat hareket eden bir adam olacak. Üvey annem, sakladığım, ona hiçbir zaman anlatmadığım anılarım olduğunu, bunları içimde yaşattığımı bilerek beni hiçbir zaman sevmediği gibi nefret de edecek; bana baktıkça, benim bir aşk çocuğu olduğumu, kendisinin ise, elde kalmış (bir başka hanımı istemeye gittiklerinde babama kapı açılmayınca) çikolata ve çiçeklerin boşa gitmemesi için bir “hatırlatma”da(!) bulunulması sonucunda gelinerek istendiğini düşünecek. Bir

başkasına alınan çiçek ve çikolatalarla istenmeye “evet” demiş olmak! Bazı evlilik hikâyeleri gerçekten çok ilginç, benimkisi de öyle...

Gecenin sonunda annem pijamalarını bırakıp ortadan kayboluyor, beni çişe bile babam götürüyor, pijamalarını da babam giydiriyor, annem yanıma gelmiyor, ben de ona iç dünyamda ilk kez çok büyük bir gedik açılmışçasına içerliyorum, gönül koyuyorum. Misafir salonundaki çağla yeşili antika çini sobanın duvardaki harelerini seyrederek, babamın koynunda, son derece güzel biçimli kollarındayım, başım sağ kolunun üzerinde, sanki beni bırakıp gitmesin diye bileklerinden tutuyorum, birlikte “tombiş” yapıyoruz! Ensemini, saçlarımı koklaya koklaya öpüyor, evladını içi titreyerek öpüp koklayanlar bilir bu öpüşleri. Evlatların kokusu dünyanın en güzel kokusudur. Çoğu anne babanın evlatlarının ardından eşyalarında izleri siline ne kadar onları koklaması bundandır. Tavanda bütün ihtişamıyla sallanan Marie Thérèse avizenin, hiçbir zaman doğru saymaya muvaffak olamadığım kristal yassı taşlarına bakarak, babamla ikimizi öksüz bırakan annemden kaynaklanan acıyı unutmak istiyorum. Babam, annem nasıl davranırsa davranırsın, “değerli bir erkek kadınlardan intikam almaz” sözünün eri. Kıymetli insanlar öçlerini sadece ilahi adalete havale ederdi.

Sobaların çıkarttığı çıtır çıtır seslerin eşliğinde, ertesi sabah için umudun küçücük bir 'ihtimal' kırıntısı ile uyumaya çalışıyoruz. Odunlar yanıyor. Yıllar sonra odunların ağladığını düşüneceğim... Babam uyuyabilmiş miydi, neler dilemiş, neler düşünmüştü bilmiyorum. İnsan ruhu ne umutlar beslerse beslesin eninde sonunda gurur tercih ediliyordu. Annem ne kadar merhametsizdi babama karşı, katılığının ürkütücü boyutunun farkında mıydı? Babam annemden nedense çekiniyordu. Bir kadın onu reddettikten sonra erkek, hemen kendisini çok seveceğinden emin olduğu başka bir kadını aramaya başlıyor, hatta ikinci kadın tarafından çok sevildiği hayali ne sarılarak, kendine ciddi bir haksızlık yaparak, kendini aldatabiliyordu. İnsanın kendini aldatması karısının aldatmasından daha katlanılır olabilir miydi? Bunu bir erkeğe zaman gösterirdi. (Burada bunu kendi evliliğime dair olarak sordum, annem ve babamla bir ilgisi yok, ileride beni cezalandırırken müdafaasız bırakmak için size verilmiş bir avans olarak kabul edin.)

Peki, üvey annem, babamın beni ensemden öpüp koklayışlarını yaşayabilmiş miydi, “Gülden'i öptüğün gibi beni hiç öpmedin” demeyi gurunaya yedirip söyleyebilmiş miydi? Babam üvey anneme 'anne' diye hitap

edecekti çoğu kez; “Anne! Bir çorba daha!” diyerek tabağını uzatıp, yaptığı hazır paket çorbadan doldurmasını bekleyecekti. Sıklıkla önümde tekerrür eden, hemen hemen birbirinin aynısı olan bu sahne, zihnimde Pendik’e ait, inzivaya çekilmiş birçok görüntüyü hareketlendirmeme sebep oluyordu. İçinde bulunduğum şartlara göre ne işkenceydi bir bilseniz. Babamın o günlerde karnı açtı diyelim, peki askerî okulda okurken şefkate de aç kalmış olabilir miydi? Üvey anneme özellikle sofrada hangi duygu ile ‘anne’ diye hitap etmekteydi?

Dedem de anneannemden korkuyor. Tanrı aşkına! Karısından korkmayan bir adam yok mu bu dünyada? Taşadığınız ‘kuşlarınızdan’ utanın! Bir de kuşum var diye ges ges gerinip, erkeklik taşıyorsunuz. Dışarıda gürldüyor, karılarınızın yanında dut yemiş bülbül oluyorsunuz. Siz yalnız bana hakaret ederken mi cesursunuz? Başınıza geleceklerden korkup karınıza gerçek duygu ve düşüncelerinizi söylemekten yıllarca kaçınırken dürüstlüğünüzü ve cesaretinizi nereye koyuyorsunuz? Ah! Bu şeref denilen şey ne kadar kıymetliydi ki, yalanlardan yapılmış onlarca sahte mücevherle bezeli olanı bile baş tacı olarak gururla taşınabiliyordu. Öyleyse şu an hayatımı tüm ‘hakika-tiyle’ yazmaya vakfetmiş olmamın benim için paha biçilmez bir sebebi var.

Oturma salonunda dedemin sobası, misafir salonunda bizim çini sobamız sabaha kadar gürül gürül yandı. Bu defa dedem uykusuz kaldı, sönmecinler diye yatağından kalkıp sobalara odun yetiştirdi. Mutfakta kuzine de yandı. Vedia Teyzemin odasına faydası olur diye çok soğuk gecelerde söndürülmüyor, yalnız odun, kömür değil, çatır çatır para da yakılıyor bu evde. “Hanımm para yanıyordur!” derdi dedem ama bazen böyle geceler, gündüzler olabiliyordu. Özellikle misafir ağırladığımız kabul günlerinde. Yeni kaloriferlere ne gerek vardı, çatır çatır odunlar yanınca pekâlâ da ısıniyordu ev, bu konuda tamamen dedemin yanındaydım. Ama dedem her zaman ne böyle bir ısınmaya ne de böyle bir düğün evi misali her tarafın sıkır sıkır aydınlatılmasına izin verirdi.

Annem son derece ölçülü, babam her zamanki aşırı kibarlığında; dedem bile yumuşamış, ‘Vecihe barışsa Haluk’la, neler vermem’ diyor gibiydi kahvaltı masasında. Evet, artık verebilirdi, iki kızının birden eve dönmesi onu rencide ediyor olmalıydı; bunu feleğin bir oyunu olarak kabul etmeyi istiyor, içine sindirmeye çalışıyordu. Bir kız babası için en önemli soru “Ne olacak bu kızın sonu?” sorusuydu. Şimdi dedem kare masanın başında,

koca evinden dönmüş iki kızı iki yanında oturuyor, tam karşısında babam, kucagında ben. Yıllar sonra koca evinden Etiler’e, Ece Apartmanı’na döndüğümde ben de sofrada babamın yanında aynı annem ve Vedia Teyzemin Pendik’te dedemin yanında oturduğu gibi yer alacaktım. Bu defa babamın kucagında benim kızım oturuyor olacaktı. Bu, medeniyet nereye ulaşırsa ulaşsın tarihin tekerrürden ibaret olduğunu anlatıyordu. Babam yaşadığımız o Pendik gecesinin bir benzerini, yıllar sonra, değişik versiyonu ile, eskiden koynunda uyuttuğu, sevip kokladığı küçük kıızıyla bire bir yaşayacağını düşünebilir miydi? Ben o gece İzmir’deki koca evimden babaevine dönüp, Nispetiye Caddesi Ece Apartmanı C Blok No. 19’da kızımı babamın kucagında, kendimi de masanın sağ tarafında oturur bulduğumda, Pendik’teki görüntü beynimin arşivinden çıkıp gözümün önüne gelmişti; babama bakarken dedemi, annemi, babamı ve kendimi görecektim. Babam dedem gibi muktedir bir adam değildi, ne kızımı ne beni taşıyacak gücü vardı; üvey anneminse surati bir karıştı, kızımı istemiyordu. Benim eve katacağım iş gücü ne olursa olsun şüphesiz ki kızım bu katkıyı eksiltecekti. Üvey annem, “Babasına bırakırsan seni yanıma alırım! İkinci birden kabul edemem!” demişti. Babamın sesi soluğu çıkmıyordu. Geçmişi üvey annemin elinde tamamen silindiği için babam yaşayan bir ölüye benziyordu. Hiçbir durum değerlendirmesi yapamıyordu. Onun için bir tek ben önemliydim, kızımı kucagına almış olmasına rağmen, gerçekte ona verecek bir yeri yoktu. Peki, o evdeki kendi yeri hakkında ne söylenebilirdi? Yıllar önce birlikte karşı karşıya kaldığımız durumun aynısını, şimdi ben ve kızım yaşıyorduk. Bir baba olarak geçmişte yaşanan acıları unutmuş, bu acıyı ilk kez torununda yaşadığını sanıyor olabilirdi. Oysa biz bu acıyı ikinci kez yaşıyorduk. O artık çok şey görüp bunlardan bir sonuç çıkartamayan, hiçbir şeyi hatırlamak ve üzerinde düşünmek istemeyen biriydi, onun hafızası üvey annemin elinde dondurulmuş, belki de sıfırlanmıştı. Beyni alınmış, idrak yetilerini layık ile kullanamayan bir adam hâline getirilmişti kıskanç Hera tarafından. Size azar azar değinerek anlattığım bu gibi şeyler, gelecek senelerimizden düşen birer küçük yaprak.

Annem kaldığımız odadan büyük bir saygı ve anlayışla feragat etti ablası için. Bu karışıklıkta, annemin eşyaları, yani bizim İzmir’ten getirdiğimiz eşyalarımız, benim bebeklik bohçam, pembe incili yorganımız, beyaz-yeşil-pembe yün battaniyemiz ortadan kayboldu; ne yaptılar nereye koydularsa, içi kâğıt kaplı beş valizimizle taşındığımız odamızdan valizlerimiz

ve define(!) sandığımız birdenbire yok oldu. Annemin pembe lohusalık yorganı da oradaydı, en çok onun telaşına düşmüştüm, onu büyüyüp gelin olduğumda ben kullanacaktım. “Anneanne; bizim eşyalar, valizlerimiz, yorganlarımız nerede?” Hesap soruyorum! “Kaldırdık onları, sakladık” diyor anneannem. “Haaa!” İyi o zaman, anneannem kaldırıyorsa mesele yok ama annem kaldırıyorsa onun üzerinde düşünmek gerekir, ‘Acaba bir daha görmek mümkün olacak mı?’ diye. Üstelik üzerinde kocaman beyaz mantarlar olan nefli yorgan da kaplanıp Vedia Teyzeme verildi. Yorganlarım bir bir elimden gidiyor ve bu duruma içten içe çok üzülüyorum. Vedia Teyzeme “kuşgözü” denilen yeni bir tuvalet aynası alındı, kraliçeler gibi aynaya gönlünce doya doya bakabilmesi için; annem Vedia Teyzemin duruşunu, havasını, edasını, ailedeki kıymetini Catherine de Médicis’ye benzetiyor. Ben Catherine de Médicis’yi tanımıyorum. İtalya’da başlayan, Fransa kralına gelin gitmesiyle gelişen o koskocaman hayat hikâyesini, kocasının büyük bir aşkla sevdiği “öteki” kadını idare edişindeki muhteşem siyasetini, annemin Fransa ve Louvre Müzesi hayranlığıyla anlata anlata bitiremediği, ressam Rubens’le olan yakınlığını sonradan öğreneceğim. “Sizin ressamınız kim?” diye sorulmuştu okuduğum bir romanda. (Değerli Buket Uzuner’in *Gümüş Yaz*’ı olmalı.) Annemin ressamı tablolarındaki şiirsel anlatımı nede niyle Rubens, benimki ise Caravaggio. Buna Ottawa’daki sergisine gittiğim de karar verecektim.

05. VIII. 1942, Annenem ve üç kızı, Ankara

Tarihsel kayıtlara debdebe içinde yaşayarak geçmiş bütün kadınlara büyük bir ilgi duyarak büyüyorum; biraz büyüdüğümde, dev aynasının içinde yer alan zengin ve ihtişamlı yaşamlar rüyalarımı ve hayallerimi etkileyecek. Onlardan biri olacağımı sanarak büyüyorum. Pendik’teki evimizin atmosferi, burada kullanılan dil ve konuşulan konular, tatmakta olduğum hayat dilimi, bunların benim için hiç de uzak düşler olmadığını fısıldamakta bana. Ben onların hepsiyle akşamüstleri beş çayı içiyorum, bacak bacak üstüne atıyor, *Titanic* filmindeki yemek masasına oturan küçük kız gibi peçetemi yaşımdan beklenilmeyecek bir zarafet ve bilek hareketiyle açıp kucağıma koyuyor, omuzlarımı onlar kadar iyi kullanıyorum; hepsiyle arkadaşım. Tek farkımız ben bilim ve felsefe konuşuyorum, onlar ise çekemedikleri başka kadınların dedikodusunu yapıyor...

Anneannemin yorgan hastalığı bende de var, ya da bana da geçmiş, hangisini kabul ederseniz. Değişik yorganlarla yatmak, üzerimdeki yorgandan ilham almak isterim. Uykuya geçerken o yorganın anlattığı hikâyeleri dinler, verdiği hayalleri kurarım, hayalsiz uykuya dalmak olmaz. Hayaller temiz yatak olmadan, güzel yorgan örtünmeden sıradan, basit hayaller olur. Kaput bezi gibi bir yorganın altında lüks hayaller kuramayacak kadar da gerçekçi bir yanımdı. Olmayacak fikirler ve hayaller beslemem, Jules Verne benzeri. Bu durum, Pendik’te geniş karihyaya sahip aile fertlerinin konuşmalarını dinleyerek büyüyüp oluşuma bağlanabilirdi. Kışlık yorganlar, gül bahçesi yazlık yorganlar, yeşil battaniyeler ve yazlık keten pikelerin detayları, gümüş sürahide bekletilen sular, uyurken şifa için avuç içinde tutulan birtakım taşlar, kırılan dereceden dökülen küçük küreler hâlindeki civanın ev yapımı kremlerin içine katılarak güzellik sağlaması... Ah! Shakespeare Pendik’e gelse ilham alacak ne çok şey bulabilirdi. Atların koştuğu bordo yorgan dedemin oldu, sırf o yorgana yakın olmak için dedemin yatağını boş buldukça içine atıyordum kendimi. Bunları size niye yazıyorum, çünkü beni size başkaları kendi işlerine gelecek şekilde tanıttılar. Pendik’teki evimizi bilenler biliyor, bilmeyenlere anlatsınlar; anneannemi, dedemi, annemi, babamı tanıyan tanıyor. Hakkımda atılıp tutulanlardan sonra ahlaksızlığımı bir kez de ben anlatayım istiyorum.

Evimiz tam bir panayır yeri. Evde yeniden bir yapılanma yaşanıyor ama gelin görün ki çok mutluyuz, yaşadığımız üzüntülerle bir kaybetmişlik duygusuna kapılmıyoruz, sadece gelecek günlere karşı hazırlanıyoruz. Annem anneanneme “Üzülme anne” diyor, “Vedia da zamanla alışır.” Anneannem Vedia Teyzeme “Kızım üzülme” diyor. Vedia Teyzem “Muhsin ne zaman

gelecek beni almaya?” diye soruyor. Kocasını bekliyor! Sanki koca mı yok! ‘Biz başka bir tane koca alırız teyzeme’ diyorum içimden, her şey parasıyla değil mi? Teyzem başka koca almadı, o hep Muhsin’ini bekledi. Bazen trenle bazen vapurla geleceğini umut ederek ve hayli uzunca bir süre hemen her gün “Ayvalık’tan mektup var mı?” diye sorarak yaşadı. O Muhsin Eniştemi, ben de babamı birlikte bekler olduk. Muhsin Eniştem de, babam da gelmediler, gidip başkalarıyla evlendiler. Teyzemin “kirpiklerinin gölgesi”, ister inanın ister inanmayın bembeyaz sedef gibi parlayan gözaltlarına düşmüş. Bir şarkı vardı, dedem pek severdi, evde Hamiyet Yüceses’ten dinlenirdi; “*Kirpiklerinin gölgesi güllerle bezenmiş/ Rabbim yaratırken onu bir hayli özenmiş*”, teyzeme yazılmış gibiydi. Bir de “*Ufuklara yaslanmış yorgun dağlar sırayla*” şarkısındaki “*Ne kadar narinsin, güzelsin bilsen*” sözleri ile hatırladığım, tül gibi ince, narin teyzem. Holde masanın başında kuşgözü aynasını karşısına koymuş saçlarını tarıyor. Kaç saç fırçası, kaç tarağı var bilseniz. O kendini, ben de onu aynanın içinde seyrediyorum. Elinde kenarları gümüş çerçeveli kemik tarağı ve üzerindeki fildişi rengi gecelik sabahlığı ile gerçekten Médecislerin kızı gibi duruyordu. Çok güzel olduğunu bana kalırsa en fazla kendi biliyordu. Anneannemin üç kızının güzelliğinin 1940’ların Ankara’sında meşhur olduğunu duymadıysanız ben ne yapayım!..

306

Annem içeride dedemle konuşuyor, “Bir İspanyol kılıcı ile Japon kılıcı arasında seçim yapmak lükstür!” diyor... Annemin konuştuklarını anlamıyorum ama yine de can kulağıyla dinliyorum. Benim annem herkesten değişik konuşur, bana göre o, uzaydaki yüksek bir medeniyetten gelmişlerden, bu dünyadan değil. Hayır, bunu ben söylemiyorum, anneannem kendi kızı için öyle söylüyor. Niye öyle bakıyorsunuz, siz bazı peygamberlerin nereden geldiğini sanıyorsunuz? Evrende bizden çok üstün başka hayatların var olduğunu, İsa’nın mucizelerini nasıl gerçekleştirmiş olduğunu, gökteki krallığın hâlâ ne demek olduğunu çözemediniz mi? Hazreti Muhammed’i “Hazret” yapanları, Kur’an’ın niye tekil değil de çoğul ifade ile yazıldığını peki? Yetmiş bin meleğin çekerek onu miraca çıkarttığı aracın günümüz biliminin ışığı altında adı sizce ne olabilir? Biri çıkıp artık bize gerçekleri anlatmayacak mı? Catherine de Médecis’nin, yıldızları seyredip onlarla telepati yoluyla konuşan Floransalı kâhin Ruggiero’dan edindiği bilgilerle geleceği nasıl oluşturduğunu da mı hiç duymadınız? Yıldızlarla konuşulur mu demeyin, onlar sizinle birtakım işaretler aracılığıyla konuşur, ama tabii herkesi muhatap alırlar mı onu bilemeyeceğim. Bu durum insan “hulusi kalp” denilen pür hâldeyken oluşur. Oluşmuyor mu? Deniz suyuyla

yıkanmayı deneyin, bir mânâda vaftiz olmanız gerekebilir, bilirsiniz deniz suyu üzerimizdeki büyüleri bozar...

Vedia Teyzem geldikten sonra dedem biraz gergin, eskisi kadar dışarı çıkmıyor, dolaplardan(!) gelen paraları alıp Kapalıçarşı’ya, Sandal Bedesten’ine gidip açık arttırmalardan zevkine uygun saatler, vazolar, porselenler bakmıyor. Anneannem şikâyetçi, “Yoldaş, Allah aşkına biraz çık dolaş, bacakların açılсын” diyerek dedemi zorluyor. Ama dedem dostlarıyla görüşmeye çarşıya inmez, Yelken Kulübü’ne gitmez oldu. Sanki evinde canı kadar sevdiği kızını yalnız bırakıp dışarı çıkmak istemiyordu, gözü teyzemin üzerindeydi. Teyzem gün geçtikçe bizlerle daha az konuşup, kendi kendine bizim göremediğimiz ama onun gördüğü bazı şeylere daha çok güler oldu, anneannem ise, tam tersi, gün geçtikçe daha çok konuşup daha az güldü. Bu arada müdde-i umumi Ali Ulvi Bey’i kaybettik, dedem de neşesini. Ama antika ve müzayede merakı tıpkı kumar merakı veya uyuşturucu müptelâlığı gibi depreşince bastırması galiba pek mümkün olmuyordu, mutlak tatmin edilmesi gerekiyordu. Bir gün dedem sabah kahvaltıdan sonra Borsalino tarzı şapkasını taktı. Beyaz pantolonunu, yarım kollu gömleğini ve ince süveterini giydi. Atatürk’ün bir fotoğrafındaki hâlini andırıyordu. Ve büyük deri cüzdanını yanına aldı. S.Y’li portföyünü. Anneannem “Yoldaş, çarşıda önüne arkana dikkat et” diye uyarıda bulundu. Dedemle vapur iskelesine kadar hep beraber yürüdük. Onu yolcu ettikten sonra biz (anneannem ve Vedia Teyzem) Pendik çarşısına gittik, alışverişimizi yaptık, tekrar Ökmen Sineması’nın önünden evimize doğru dönüyoruz. Ankara Caddesi’nde ara sokaklar, evler, romantik bahçeler, iğde çiçeği kokuları arasında yürüyoruz. Ağaçlar o kadar güzel ki! Sarmaşıklar, kamelyalar, pergolalar, merdivenlerdeki çiçekli saksılar, panjurlardan dışarı uçuşan canım dantel tüller, ellerinde hasır yaygıları ile denize gidenler, yazlık ev tutan Ankaralı ailelerin tek tük bisikletli gençleri. Bu Avrupalı caddede yürürken bir Avrupalı hanım gibi yürümeliyim, hatta bu bir *catwalk* yürüyüşü (manken adımları) olmalı; salınarak ahenkli ve edalı yürümeye gayret ediyorum. Mısırlı develer gibi iki yana yavaş yavaş sallanıyorum, her sallanışıma uygun ritimde başımı da bir o yana bir bu yana döndürerek hafif gerdan kırıyorum. Evet, doğrusunu söylemek gerekirse, biraz halam biraz da annemim...

Akşamüzeri eve döndüğümüzde bahçemizi sularken, baş döndürücü hoş kokulu bir bahar serinliğini yaşatan Pendik ikliminin dinç ve diri toprağına suyun sindirdiği taze hayatı seyrediyoruz. Anneannem kiracılarımız

307

la sohbet ederken, dedem faytondan iniyor, elinde kocaman bir paket var. Dedem önden, teyzemle ben arkasından merdivenden çıkıyoruz. Dedem antrenin önündeki sahanlıkta, ambalaj kâğıdına sarılı ipleri çakısıyla kesiyor, içinden bir halı düşüyor. Yumuşacık kayarak... “Zehravi! Zehravi! Gel gel!” diye sesleniyor. Zehravi anneannemin isimlerinden biri; bir de Perisa’sı var, Acemce peri demekmiş. Dedeme davranışlarına bakılırsa anneannemden de ne peri olurdu ya! “Hanım bak! Bu halıya iki dolabın parasını bastırdım yetmedi, üzerini de kendimden tamamladım” diyor. “Bu bir Pendik!” diyor. Hep beraber bakıyoruz halıya, bunun neresi Pendik? “İzmitliyan adlı bir Ermeni’den aldım, önce vermek istemedi, Londra’ya akrabalarına götürecekmiş, sonunda razı oldu.” Bu halıdaki motifin adı Pendik’miş. Çerçevesinin kendine özgü bir yapılış özelliği varmış. Bu halı bir Afgan halısıydı, bir kürk nasıl yumuşak düşer, bu halı da öylesine nazlı niyazlı düşmüştü yere. Anneannem temiz olup olmadığını iyice kontrol ettikten sonra “Hoşgeldin, hayırlar getir evimize” diyerek açıp serdi. Bu onun gelenek olmuş tavrıydı. Eve yeni bir eşya girdiğinde onu hoşgeldinle karşılar, sevgi sözcükleri söyler, adeta onu bizim evin bir parçası kılmak için seremoniye tâbi tutardı. Ama yine de bahçede ip gerdirip onu önden arkadan bir güzel sopalattırdı, toz çıkmadığını görünce sirkeli sularla sildirtti. Yeni halımız, her 25 cm’de bir hakiki ceviz ağacıyla kasalanmış, içlerine boydan boya bizoteli, desenli kesme camlar takılı sokak kapısı olan geniş antremize serilmişti. Bu kapıyı çaldığınızda içeriden gelen birini flu da olsa dışarıdan seçebilir, tanıyabilirdiniz. Kapı çaldığında, antreye gelip, kapıyı açmama şansınız yoktu, çünkü desenli buzlu cam gölgenizi ifşa ederdi. Dedem دائما kapı çaldığında bakar, gelenlerin silüetlerini kontrol ederdi. Bu şahane sokak kapımızdan içeri girildiğinde, yerdeki koyu güllurusu rengi halı insanı adeta yakıp kavuruyordu. Gül yapraklarından bir halı dokunmuş, dedem de onu anneannemin ayaklarına sermişti.

Antreden hole girdiğinizde kocaman bir “aşk merdiveni” (*nephrolepis*) sizi karşılar, kollarını açıp hoşgeldiniz diyerek selamlardı. Bir evin görkemi sokak kapısıyla başlardı, kapının önündeki alanda (sahanlık) büyük fanuslu, demir halkalı, gece feneri sallanırdı, antreden içeri adımınızı attığınızda büyülü mistik bir atmosfere girmiş olduğunuzu hissederdiniz. Dedem gölgesi ağır adamlardan, anneannem de öyle; bu ağırlık evlerinin daha kapısının önüne gelip, zili çalmadan önce hissedilirdi. O kapının zilini çalmak, o kapıdan içeri girmek cesaret isterdi. Kapı düşkünlüğüm beş yaşında böyle

başladı. Bab kelimesi benim için ilahi bir kelime idi. Size bir *Bab-ı Esrar* hikâyesi anlatacağım. Antreyi, avize olarak pirinç, ağızları aşağı bakan, üç oynak başlı cam fanus aydınlatır, ışık yandığında antre duvarlarında hareler yaratırdı. Korender (Kurander) olduğunda, sallantısından, bu hareler suya düşen ışık oyunları gibi dalgalanmalar bırakırdı portmanto aynasının bizotelerinde ve duvarlarda. Kapıdaki kilit, yuvarlak formdaki zil ve çekme kolu; bu üçlü klasik Fransız tarzı pirinç bir setti. Dedem antikaları, değerli eşyaları ve bir de bunları alabilen paralarını çok severdi. “Hanımmmm, misafir geleceği günler yay her güne yayma” demişti. Hanım kelimesinin sonuna eklediği m’lerin sayısı dördü beşi buluyorsa, dedem paradan şikâyet edecek demektir. Annem akşam eve geldiğinde, Pendik halısına dudak bükmüş, onu “gereksiz” bulmuştu. “Ne gereksiz masraflar, bunlar hep gösteriş!” demişti. Annem aristokrat stili her şeye karşıydı, hatta öyle ki ailesine bile karşıydı. Hani, yüksek zevklere, kaliteli yiyeceklerle ve sanatsal görüntülere düşkünlüğü olmasa, bazı davranış ve konuşmalarıyla “bir lokma bir hırka” felsefesi tam onun karakterine uygun sayılabilirdi. Ama insanların içinde daima, konuştuklarının tam tersi olan başka biri daha yaşar ve çoğu zaman o ortaya çıkmasın, görülmesin, başkaları tarafından fark edilmesin diye üstü sıkı sıkı örtülür, kapatılır, bastırılırdı.

Annem çikolataya düşkünlüğünü de mükemmelen saklayan biri. Herkesten saklı yerd, benden bile. Sonra da bana “Fazla kakao vücuttan kalisiyumu atıyor” diyerek çikolatayı fazla yemememi öğütlerdi. Gerçi Çetin Altan da tüm sosyalist tavrına karşın her akşam Divan Otelinde viskisini yudumladığı için çok eleştirilirdi, konuyu komünist Lenin’in Rolls-Royce tercihine kadar uzatabiliriz; oysa hiç de tuhaf değil, “insanlar iyi şeylere layıktır”. Durun! Dayanamayacağım, Kanada vatandaşı olduğumda komşularımın hediye ettiği bir *single malt*’ım var, koyup hemen geliyorum. Birkaç parça bitter çikolata rica etsem? Evet! Evet, Şam fıstıklı olsun lütfen.

Dedem Anadolu’da vazifeli olduğu yıllarda, cezaevlerinde mahkûmlara dokutulan halılardan alması için bir teklif geldiğinde, anneannem halı desenlerini görmek istemiş, dedemse “Hanım, ben onları suçları dâhilinde mahkûm ettim, şimdi çilelerini dokudukları halıları alıp evime koyamam” diyerek reddetmiş fakat anneannemin halı arzusunu yerine getirmek istemesine halı üzerine halı almaya başlamış, bu halılardan bazıları da üç kıza çeyiz gitmiş. Bazı hapishanelerde kendilerine halı dokutturacak olan yüksek rütbeli subay ve bürokratların sırada beklediklerini anlatmış dedem.

O dönemde öyle taban halıları dokutulmuştu ki mahkûmlara ... Mahkûmlar her atkıda çilelerini dokumuşlar halılara. “Ben o halıların üzerine basıp yürüyemem hanım!” demiş dedem. Anneannem, “Parasını ödeyip yaptıracağız” demişse de dedeme kabul ettirememiş. “Çok şükür bizim paramız dışarıdan almaya yeter” deyip, anneanneme konuyu kapattırmış.

Dedem kılı kırk yaran bir hukukçuymuş. Buna rağmen hukuktan şikâyetleri çokmuş. Hayatını mesleğine adanmış, vazifesini en dürüst şekilde yerine getirmiş. Hukuk temeline bağlı kalarak fakat vicdani yükümlülüklerle ilgili muvazeneyi kaybetmeden, önce milletin yararına işleyecek titizliği, güvenilirliği göstererek Türkiye hukuk tarihinde birçok önemli davanın reisliğini yapmış. Ankara’da görüştüğü en iyi dostlarından biri, Türkiye İş Bankası Hukuk Müşaviri Celal Burhan Bey’miş. Dedem onun bankacılık esaslarına tümüyle vâkıf olduğunu anlatır, mesleki bilgisini över dururmuş. Tümsu Bank’ta batan paralarının üzüntüsünü onunla olan dostluğu sayesinde unutabilmiş. O günlerde dünya finans piyasalarında dönen olayları, Nazi Almanyası zamanında Avrupa bankalarında olanları öğrenince “Biz ucuz kurtulmuşuz” demiş.

310 Benim bugün çarşıdan dönerkenki yürüyüşümü anlatıyorlar anneme. Annem gülmeye başlıyor, “Beni taklit ediyor bu kız!” dediğinde biraz bozuluyorum, “Ben kimseyi taklit etmiyorum, içimden geldiği gibi, dürtülerimle tarzımı ve tavrımı oluşturuyorum” demek istiyorum ama ifade edemiyorum. Belki biraz da annemi dışlamak istemiyorum; varsın annemi taklit etmiş olayım. Yıllar sonra bir gazete köşesinde, kişiliğime yapılan hakaretlerin en hafifi olarak gazeteci bir hanımın “taklidi” olduğum yazıldığında da “Ben hiç kimsenin taklidi olmadım, ama boynumdaki kolyeden parmaklarımdaki şövalye yüzüklere, ayağıma aldığım pabuçlara kadar birçok şeyimle taklit edildim!” diyemedim. İçine çekilmek istendiğim seviyesiz durumdan kurtulacağım derken, kızgınlıkla ağzımdan kaçıverecek birkaç cümle nedeniyle basit şeyler söylemeye tenezzül etmiş biri konumuna düşmekten yıllar içinde pişmanlık duyabileceğimi düşünerek kendimi tuttum. Taklit hiç, aslı ile yarışabilir miydi? Yarışabilirmiş gibi kabul ettirilme istenmesi bile başlı başına, içlerinde ne sakladıklarıyla ilgili bir istifhamdı. Gazeteci hanım kendinden mi emin değildi? Birini eleştirmek başka, ona duyduğu kızgınlıkla haksız yere ağır şekilde suçlamak ve onuru ile oynamak başka bir şeydi. Muhatap kişinin bir gazeteci olması nedeniyle, bana göre verebileceğim cevapların en naifi olan “Benzemezlik” ilanım birçok gazete ta-

rafından reddedilirken, zor bela, büyük mücadelelerden sonra kabul etti rebildiğim *Cumhuriyet* ve *Dünya* gazetelerinde yayınlanmış, Gazeteciler Cemiyeti’nin yayını *Bizim Gazete*’de ise baskıdayken kaldırılmıştı. *Dünya* gazetesinde bizzat Nezih Demirkent’le yaptığım karşılıklı görüşme sonunda ilanım kabul edilip basıldığı için oraya uzanılmamış fakat ne çare ki *Cumhuriyet* gazetesine müdahalede bulunularak “Devlete hoş görünmeye çalışıyor” başlıklı bir haber yaptırılmıştı... Haberi okuyunca kendimi Sandra Ávila Beltrán (The Queen of the Pacific) zannettim. Annemin ve benim okuduğumuz gazete; Yunus Nadi’nin, İlhan Selçuk’un, Uğur Mumcu’nun, Ali Sirmen’in ve Işıl Özgentürk’ün gazetesi *Cumhuriyet*... Yürekten saygı ve sevgi duymak bu olmalıydı, gazeteme ‘sessiz’ kaldım. Onlarınsa ne savaş biçimleri ne hükümleri adıldı. Irak’a demokrasi getiren Amerikan terörü gibiydi. Irak’a demokrasi adına girilmişti. Orada ‘kitle imha silahları’ vardı. Saddam’ın donuyla fotoğrafı yayınlanmış, saçlarında bit aranmıştı. İsa da donuyla çarınha gerilmişti. İnsanoğlunun iç çamaşırıyla verilen görüntülere bir düşkünlüğü olmalıydı. Marcus Tullius Cicero “Sözler ve davranışlar ruhun tercümanıdır” demiş. Hem savcı hem hâkim hem infazcıları. Gazetecilerin hukukçu, ahlakçı inzibat, polis, muhbir (jurnalci) olmak yerine, duyan, düşünen, hatta bir filozofa yakışan duyarlılıkla din, vicdan ve özgürlükler konusunda, karşılarındakinin inancı ne olursa olsun, tarafsızlığa sadık kalan insanlar olmaları gerekmez miydi? Zamanın *Star* gazetesinde sanık kürsüsüne çıkartıldığımda gazeteci Esin Dalay tarafından “Sahte Gülden” olarak sıfatlandırılmışım ve fotoğrafımın altında “iç çamaşırı pazarlamacı” olarak paragraf açılmıştı. Avukatım Mehmet Özçelik Beyefendi’nin Beyoğlu 37. Noterliği’nden gönderdiği “Açıklama ve Düzeltme” başlıklı tekzip ihtarnamesi yayınlanmadığı gibi, yüzüme karşı tabir-i amiyane ile “Biz size ‘geçirme haber’ yapmışız! Siz bize davanızı açın, biz bedeli neyse öderiz!” demişlerdi. ‘Aydınım, solcuyum, haksızlıklara karşıyım’ diyenlerin önce demokrat, sonra ahlakın kabul ettiği esaslarda kendi konumlarını değerlendirecek kültüre sahip olmaları gerekir. Tanımadığım kişilerle ilişkilendirilmiş, işlemediğim fiillerle, söylemediğim cümlelerle anılmış, maruz kaldığım bu haksızlık karşısında kendimi savunabilmek, mesela nasıl olup da söylemediğim sözleri etmiş gibi gösterilebildiğini ispat etmek için mahkemeye gitmem salık verilmişti. Peki, 10 yıldır süregelen “kirli işlerim” nedeniyle hayatında onurunu zedeleyen bazı “tuhaf” hengâmeler yaşayan, ‘bu itiraz kabul etmez, edilemez’ suçlarımla başı dertte olan gazeteci hanım niçin beni bu kadar zamandır dava etmemiş veya hakkımda şikâyetle bulunmamıştı. Ga-

zetecilerin kişisel hırslarından, hırçınlıklarından ve çekişme duygularından arınmış, olaylara yukarıdan olgunlukla bakabilen ve hatta kendilerine yersiz saldıranlara dönüp cevap bile vermeyecek bir bilgelikle karşısındakileri nezakete davet eden insanlardan seçilmesi şartken, adeta her gazete kendisine iyi dövüşen gladyatörler, laf yetiştirme üstatları veya çaçeronlar seçiyordu. Bana göre sorun, benim ahlakım üzerinden yürütülmüş haberlerin “basın ahlakındaki yeri”ydi. İnsanların bazı ayıpları olabiliirdi, bu ayıplarla meşgul olup onlar üzerinden kişileri yıpratmak eğer gazetecilikse, gazetecilik –bir ayıplatma aracı olmakla beraber– gözdağı verme, göz korkutma ve tam da kendi yazdığı haberde belirttiği gibi “tehdit aracı” olmuş olmuyor muydu? Magna Carta’ya gelmeden önce, ayıplarla meşgul olmanın kaideleri M.Ö 450’lerde yazılmış 12 Levha’da bile söz konusu edilmişti. İnsanlığın döne dolaşa aynı suçları karşılıklı işlemekte olduğu ortadaydı. Öyleyse o günlerden bugünlere insanlık ahlaki konularda pek bir ilerleme gösterememiştir.

Vedia Teyzem de beni anlatıyor neşeyle ve gülüyor; gülüşleri bazen gerçek dünyaya, bazen kendi dünyasına ait. Ön iki dişinin hafifçe birbirinin üzerine binmiş hâlde bulunuşu gülerken ne kadar ayrı bir hoşluk katıyordu ona, gözleri ne kadar güzeldi bilseniz. Ne yaparlardı biliyor musunuz bu evin kadınları gözleri parlak görünsün diye? İster inanın ister inanmayın, Vedia Teyzem, annem, Beria Teyzem, anneannemin karyolasına enlemesine boylu boyunca uzanır, birer damla limon suyu damlatırlardı gözlerine! Evet evet haklısınız! Delirmişler bence de! Yıllar sonra Lancaster’ın makyaj kursuna gittiğim günlerden birinde, gözbebeklerim büyüsün, güzel görünsün diye Atropine damlatmışım; saatlerce görme yetim düzelmemişti; delilik buydu ya! Delilik? Benimkisi hakiki! Aileden. Sonradan olunan bir hâl değil, bendeki her şey “adım ve soyadım” kadar hakiki. Anne ve babadan yasal bir ‘Gülden Aydın’ım; ne sonradan görme ne de sonradan olmayım. Çok onurlu, çok gururlu, çok erdem sahibi olmayabilirim; bunları takıp takıştırmaya, kullanmaya ihtiyacım yok; insan şahsiyetlerinin ne kadar keyfi ve değişken bir şey olduğunu, başkalarını eleştirirken büyük bir nefretle karşı çıkılan birçok şeyin, yeri geldiğinde kolaylıkla kabul edildiğini çok kez seyretmişim. Bir yere varmak yönünde arzularım olabilir, fakat bunun için kimseye iftira atma küçüklüğüne düşmedim. Şantaj yapmak? O sizin veya bana ulaşmaya çalışırken yanlışlıkla size telefon açmış olan adaşımız diğer hanımefendinin uydurması. Ailemden kalan maddi manevi tarihi mirasın her anı pulu bir hazineye değer. Ailemi konuşmam her ne kadar üvey annem tarafından yasaklanmışsa da (sadece onun yazdığı tarih konuşulabilirdi)

içimde bir ses, bana her daim değerimi, ederimi söylüyordu. Ve bu öyle bir kuvvetti ki şahsiyetimi sabitlemiş, değişmez kılmıştı ve bu özelliğim birçok insanı rahatsız ediyordu. Acaba onur, insanın kendisine duyduğu saygı olabilir miydi? Bu yüzden mi onur insanın dilinde değişik kelimelerle hamur edilerek daha iyi tutması için yoğuruluyordu. Bunu en güzel Ertuğrul Özkök anlatmıştı. “Nerede şeref, haysiyet, onurdan çok bahsediliyorsa orada bir sorun var demektir” demişti. Şan, şeref, şöhrat elde etme arzusu en düzgün insanı bile yoldan çıkarabiliyor. Eğer erdem içeride olgunlaşmamışsa dışarıda aranılmaya başlanıyor ham meyvalar toplanınca düşünce düzensizliğine düşülebiliyor. Bana göre yanlış bir iş gördüğünü anlayanın bunu düzeltmekten imtina etmemesidir. Bir kakuleyim, muhteviyat farkımız var, sizi ise yer fıstığına benzetiyorum. Hayır! Hakaret etmedim. Çok da severim. Şeklen benzeştirdim. Ahlak anlayışlarımız, ehemmiyet verdiğimiz değerler ve hatta doğrularımız farklı olabilir, bazen ipeğin üzerinde su bile leke bırakır ve bazı kabuklu kavramlar izafidir, soyulmaları gerekir. Fena adam, kötü kadın, fena rüzgâr, kötü düşünce, fena bakış, kötü ahlak; asla bilemezsiniz! Bunların içinden kimin nasıl geçtiğini göremezsiniz. Hakkımdaki iddialarınızla plastik boncuktan incisiniz, yakıyorsunuz. Benden daha fazla insanı incittiniz. *Venus’ün Doğuşu* tablosuna oturtulsanız yakışmazsınız. İpekle bitkisel elyafın birlikte dokunmasından elde edilen, altın sarısı sağlam Nila’yım, yaptıklarım da eteğimde yapmadıklarım da, hepsini bir bir dökeneğim. Başkalarını tenkit etmek çok kolaydır ve bu usulle sükunet bulmak genişletilmiş imtiyazlı bir meslek haline getirilmiş “polis-gazeteciliğe” özenerek aleme nizam vermek halkın üzerinde bir ipotek uygulamasıdır. Rubens’in aşk bahçelerinde dolaştım, Caravaggio ile karanlıklar prensiyle dans ettim, varsayın ki sizin haberinizle Gustave Courbet’nin *Sanatçının Stüdyosu* adlı tablosundaki çıplak kadın oldum, ben mağara duvarlarındaki resimlerle başlayan “sanat geleneğinin” temsilcisiyim. Beni siz değil, George Sand yazmalıydı ki yerimi bulayım. Hayatı görme biçimlerimiz farklı. Hakkınızda haberinizden sonra ilk konuşan annemdi: “Bu kadın hem cahil, hem avam!”

Anneannemin baharlarda, nisan yağmurlarında topuklu süet iskarpinlerine geçirdiği şeffaf kauçuktan yapıma, konçlu potin kılıflarını, şosonlarını kullanışımıyla, kürkümün manşonunda ısıttığım ellerimle, şapkama ilaştirdiğim aile yadigarı elmas şapka iğnemle ve anneannemin şapka kutularından birinin içine koyduğum içki şişelerimle, sizden farklı biriyim. Böyle kendi

şahsıma mahsus bir resim verirken nasıl siz olduğumu söylemiş olabilirim? Bir gazeteye aynı sayfede kıyaslanmak üzere yan yana resimlerimizi çıkartmış olmanız, kendi kişisel krizinizin arkası yarın bölümüdür. Benim yapacağım filmde size herhangi bir rol çıkmazdı, bir mânâda siz kendi kendinizi filmin içine soktunuz, bazı kadınlar kendilerini eskiden Mercedes arabaların önüne atarlarmış...

1 Mayıs 2000 tarihli köşe yazısından sonra bana 'ahlak dersi vermek' isteyen gazetecinin basın yayın meslek ilkelerini nasıl hiçe saymış olduğunu göstermek üzere gittiğim Çağaloğlu'nda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nde görüştüğüm değerli gazeteci Nail Güreli Beyefendi, "Bizde bu isimde kayıtlı bir gazeteci yok!" demişti. Evet! İster inanın ister inanmayın o tarihte konuyu götürdüğüm çoğu hukukçu, gazeteci ve dostlarım, yedi yıldır *Hürriyet* gazetesinde çalıştığının haberde altının çizilmesine karşılık, Gazeteci Gül-den Aydın'ı tanımıyorlardı. Demek ki o günlerde bir şekilde tanınmaya ihtiyacınız vardı. Benzeşmezliğimiz konusuna dönersek eğer, sırt sırta vererek iki piyanoya oturtulacak olsak, dokunacağımız tuşların seçiminden icrasına kadar, bambaşka iki Gül'den'dik. Aynı isim ve soyadını taşımamızın dışında hiçbir ortak yanımız yoktu. Farz edelim aynı elbiseyi alıp giymiştik, bu ne sizi ben, ne beni siz yapabilirdi. Durumumuz karşısında Anton Çehov'un Smirnov'a söylediği 'gizli kadın tabiatı'nı tam mânâsıyla hiç kimse bilemez ya da "Kadınların hemen hepsinde insanı en fazla çileden çıkartan şey, bütün iyiliklerin ve imtiyazların sırf kendi hakkı olduğunu kabul etmeleridir" deyişi ile Simone de Beauvoir'ı hatırlamamak elde değildi. İnsanın kendini büyük bir samimiyet ve soğukkanlılık içinde sorgulayabilmesine özeleştiriy deniyordu değil mi? Ah! "Ben" sandığımız "biz"le, başkalarını etkilemek için kullandığımız "kendi" miz. Köşe yazısına koyduğu "Gül-den Aydın Krizi" başlığı, "mütevazı ve küçük şeylerle mutlu olabilen kişiliği" için ne kadar iddialıydı. "Sorgulanmayan hayat, yaşanmaya değmez!" Burada Sokrates'in savunmasından bahsetmek için henüz biraz erken, değil mi?

Vedia Teyzem ve ben, eve yeni alınıp getirilen her şeyden çok mutlu oluyorduk, biz o evde dedemin zevki ile seçilmiş her yeni objeyle bir süre oyalanıyorduk. Misafirlere anneannem kapıyı açtığında, antreye yayılmış renkli Pendik halımızın üzerinde, teyzem, Gazaryan Bey'in el dikişiyle yaptığı işli terlikleriyle birörnek duran başındaki kayısı renkli, kenarları tığ işli kurdelaşıyla anneannemin hemen arkasında, ressam Goya'nın *Marquesa de La Solana*'sı gibi durur; ben de onun eteğine ilişir, bir anne-kız tablosu

oluştururduk. Ben onun uzaklarda kalan iki oğlu, o da benim yanımda olan fakat hiç evde bulunmayan annemin yerindeydi. İkimiz de cam eşyaları ve porselenleri seviyoruz. Eve yeni bir obje gelince eline alıyor, ışığa tutup çeviriyor ama bana vermesini istediğimde 'düşürür kırarım' diye her defasında gözleriyle 'olmaz' diyordu. Büyüyünce ben de böyle konuşacağım, gözlerimle! Babasının her şeyini dikkatle ve özenle korur gibiydi. Teyzem elinde antikalara bakarken, ben de kedinin ciğere baktığı gibi bakar, onları elleyebileceğim günün gelmesini beklemek zorunda olduğumu, iç çeke-rek, dudaklarımı büzerek kabullenirdim. Teyzeme karşı gelmek! Evimizdeki mertebesi itibarıyla onun böyle bir harekete maruz kalması asla düşünülemezdi. Teyzemin sürahisi, çay fincanı, zeytin çanakları, yemek tabakları, gümüş çatal, kaşıkları ve kapaklı bakır sahanları ayrıydı, onlara kimse el süremez, bir tepsinin içinde üzeri örtüyle kapalı olarak dururdu.

Annem ve anneannemden sonra en sevdiklerim, teyzelerim ve halamdı, sonra iki dedem geliyordu. Babam? Babama her kız çocuğu gibi âşığım. O yaşta bir çocukken sevdiklerimizi sıralayarak, miktarlar konusunda kıyas ile ölçüm yapmayı öğreniriz. Teyzem bana gözleriyle konuşuyor. Kısa cümleler kuruyor, annem gibi öyle uzun konuşmalar yapmıyor, ama konuşamadıklarını da gözleriyle tamamlıyor. Öylesine değişik göz devirmeleri var ki, şimdilerde çizgi filmlerdeki gözbebeği ifadelerini hatırlatıyor. Gözbebeklerini, Japon milletinden çok önceleri emoji alfabesi ile konuşturmuş bir kadın. Vedia Teyzem ve halam, onları seyrederken, hayran bakışlarımı fark ettiklerinde, bir Hint lotusu gibi açarak güzelleşiyorlar. Büyüyünce ben de böyle olacağım, onlar gibi büyüleyici bir çiçek olup, cennetle dünyayı kendimde birleştireceğim. Henüz cennetten bahsedilen yerde cehennemin de bulunabileceğini düşünemiyorum.

Bu arada, evin kalabalıklaşması esnasında benim bahçedeki kontrolümü kaybetmemem lazım, sincaplarım için sakladığım kabuklu tuzlu fıstıklarım var aşağıda, onlar kabak çekirdeklerinin içini de çok seviyorlar. Her taşın altında bir gizli köşem, kiminde istiridye kabuklarım, kiminde sonradan küpe yapacağım şeytanminarelerim var. Sonra değişik ağaç dallarını topluyor saklıyorum. Onlardan, Mehmet Efendi'nin arka bahçenin çitlerini ördüğü gibi, kendime sepetler örmeye çalışıyorum. Çam kozalaklarını kırıp içinden gelen mis gibi kokuyu duyarak, yapış yapış olan parmaklarımla, fıstıklarımı çıkartmaya çalışıyorum. Tuttuğum her şeyin öncesini ve sonra-

sını biliyorum; ölmüş, kurumuş olsalar bile bir zamanlar hayatiyete sahip olduklarını, dolayısıyla bir tarihleri olduğunu düşünebilecek tabiat felsefesine sahibim. Bu nedenle ellediğim onca şeyi ruhuyla tanıyabiliyordum. Ben biraz da bu yüzden aklıyla değil, daha çok ruhuyla düşünenlerden olacağım. Toprağı avuçlayarak içindeki canlılığı hissetmeyi öğrendiğim günlerden itibaren her şeyi elleyerek tanıyacağım. Parmaklarımın arasında şöyle bir ovuştura ovuştura toprağın nemine, muhteviyatına bakayım, içine aldığı tohumu yeşertip yeşertemeyeceğini, bereketlendirip bereketlendiremeyeceğini anlarım, tıpkı bir mücevherin taşına bakıp, onun sahici olup olmadığını anladığım gibi; bir taşın içindeki kıvılcık kıvılcık hayatıyeti, tarihinin gölgelerini, belli belirsiz karanlıklarını, gümüş grilikler veren yansımalarını, saydam gülümsemesini ve billur göz kırpsılarını ... Yaşamın kendisi de böyle bir şey değil midir? Benim hayatımın karanlıkları, grilikleri neden bir başkasının parmağına ışıldayan bir yüzük olarak takılmıştır? Hayat bazen içimizdeki ateşle aydınlanır, bazen de ateşin sönmesiyle kararmaz mı; başka türlü mümkün müdür? Hakiki güzellik! Varlığın ruhundaki sanattadır ve benim için ahlaktan, dinden üstündür. Gökyüzündeki yıldızlar gibi. Bir elmas taşın, bir pırlantanın içine bakın, karanlıkları olduğunu görün, benim karanlık yanlarım da kıvılcımlar saçan gençlik yüreğimin sönmüş kömürleridir, siz benim 24 yüzlü sıra dışı kesime bakın. Mabedinizin mihrabında bir tane samimiyet taşı yok.

Sonra renkli çakıtaşlarım var, onların hepsini incilere çevireceğim. Kadınlar incisiz olmaz. Deniz demek, biraz da inci demektir. Pendik'in tüm hanımları, deniz kenarında yaşadıklarından olsa gerek Japon hanımları gibi incilidirler. Pendik'te sık sık evlerde mevlüt okunuyor, bu mevlütlerde külâhlar içinde nane şekerleri veriliyor, Hacı Bekir'den olması muteber. Bir aldatmaca gibi külâhın en geniş olan üst kısmında sadece bir lokum, altında tarçımlı, karanfilli akide şeker ve birkaç tane de badem şeker var, geri kalanı sedef görünümünde nane şeker; bu nane şekerleriyle müsemma Pendik hanımlarının boyunlarında inci kolyeleri var. Bir gün bu nane şekerleri büyüklüğünde inciler takıp, elimde eldivenlerim, kolumda çantam, yollarda başımı iki yana döndürerek keyifle yürüyeceğim. Hayır, bu bana yetmez! Küpeler bir yana, ben eteğimin ucunda da badem şekerleri büyüklüğünde inciler sallansın istiyorum. Pendik vapuruna bindiğimizde annem ve anneannem, sanki bir enfiye kutusu açarmış gibi, küçük kırmızı boyalı

bir kutunun içinden bu nane şekerlerinden çıkartıp birer tane ağızlarına atıyorlar. Deniz havası, nane şekerleri ve inciler... Ya Lale Müldür gibi, "likit inci"den yapılmış elbiseler giymekten söz etseydim ne diyecektiniz? Doğrusu herkesin hayallerine anlayış göstermemiz lazım. Benimkiler basit! Vedia Teyzem işte o likit incident dokunmuş bir geceliğin içinde oturuyordu aynasının karşısında. Lale Müldür'le yolumuz bir üçgende kesişecek, ben henüz küçük bir çocuğum, önce beni bir büyütün, sonra daha ne üçgenler göreceksiniz bir bilseniz. Kuru mantığın soğuk ikliminden hayallerimle kurtulabileceğimi annemden öğrenmişim. Midye kabukları içindeki sedef kısmı kazıyarak elde ettiğim ince tozla teneke kutularımı nasıl parlatığımı ve ileride makyajla uğraştığım genç kadınlık günlerimde öğrendiğim üzere inci tozunun kıymetli bir yağla miks edildiğinde tende yarattığı sedefi beyazlığı da anlatacağım sizlere. Zehravi'den geliyorum, ona en çok benzeyen torunuyum, anneannemle ve teyzemle Pendik'teki bahçemizin sanki çalıp söylediği "*Endülüs'te Raks*"ı dinleyerek büyüyorum. Meraklarım, arzularım, istidatlarım ve etkisinde kaldığım 'çocukluk ziyafetlerim' doğrultusunda, gazeteci olmanın dışında, her şey olabileceğimi ümit edebildik.

İçleri kavuniçi renkli, sedef, okyanusların sesinin gelip gelmediğini işitmek için kulağıma koyup dinlediğim büyük denizkabuklarının, bazı evlerde kültablası olarak kullanıldığını gördüğümde üzüliyordum. Onların içinde sigara söndürülmemeliydi. Ben onların hepsini renklerine göre ayrı saksıların içinde saklayan, altınlarını her gün sayan Kral Midas gibi onlarla oynayan müthiş bir koleksiyoncuyum. Bir botanikçi, bir doğa bilimcisi, bir çevre mühendisi, ben beş - beş buçuk yaşında çekirdekten yetişme bir ziraatçıyım. Dinleyerek, düşünerek, ölçüp biçerek, tartarak öğreniyorum. İyi, kötü, doğru, yanlış, eksik tanımlamalarımın ölçüleri doğayı izlememle birlikte geliyor, annem "zehri zehir yapan miktardır" diyor. Çalı görünümünde, kupkuru bir asmanın damarlarına baharla birlikte nasıl yavaş yavaş kan geldiğini, bu kanla renginin değişmeye başladığını, deli dolu, döne döne kıvrılarak çıkan dallarında, filizlerinde beliren ipeksi, kadifemsi, minik, yeşil-kahve arası renge sahip yapraklarının tamamen yeşile döndüğünü ve bu asma dallarının, gelişen filizlerin o dolgun üzüm salkımlarını hiçbir zorluk çekmeden taşıdığını görüyorum. O kıvrır kıvrır iki filizin birbirine sarılması ve yavruları olan üzüm salkımlarını taşıması çok ilginçtir, asla kopartamazsınız. Ve o gün bugün, özellikle dedemin böğürtlen şarabı ya-

pışından sonra, bu şaraptan gizli gizli içişlerimden beri, şarabın meyve aromasını çok seviyorum; şarapsız, meyvesiz ve sevgisiz yaşayamam. Allah'ın şarap konusundaki hükümlerini bir türlü anlayamıyor, Allah'ı bize ulaştıran kitaplardan değil, yarattıklarından tanımaya, öğrenmeye çalışıyorum.

Sevginin mi mutluluğu, mutluluğun mu sevgiyi yarattığını çözemedim. Üvey annem tarafından sevgiye hasret bırakılarak, bir kürek mahkûmu benzeri, sevgisizliğin soğuk ve karanlık sularında kürek çekerek kırbaçlandığım günlerde Allah'la konuşuyordum, baktım ki pek oralı olmuyor, onunla konuşmayı kestim. Annemin beni doğurup attığını söyleyen üvey annemin savına karşılık, Allah'ın da yarattığı kullarını elinin tersiyle bir kenara ittiğine karar vermiştim. Doğrusu dünyanın adaletsiz ve kanlı tarihine bakacak olursak, kulları pek de umurunda değilmiş gibi davranıyordu. Anneme kızmak yerine Allah'a kızmak bence daha mantıklıydı. Bazen mutfakta bulaşık yıkarken suyla dertleşerek, bazen cila yaparken parkelerle sevişerek, bazen denizle arkadaşlık ederek, bazen de özgürce dolaşan bulutlarla birlikte gezinerek onlarla konuşuyor, yaşantıma dair çektiğim fotoğrafları hafızamda arşivleyerek başka bir koleksiyonerliğe yürüyordum. Onun yanında mutsuzluk içindeyken kendimi sevmeye devam edebilmem zordu, kendimden nefret etmem için her şeyi yapıyordu. Ona 'baş vergisi' vermeden yanında yaşamamın imkânsızlığını öyle güzel ima ederdi ki, en aptal çocuk bile yediği yemeğin boş yere verilmediğini eninde sonunda anlardı. Üvey annemin evinde çocukluğum ve genç kızlığım, ona hizmetçilik etmemin dışında, kullandığı dikiş makinesinin iğnesinin kumaşı delip geçmelerini seyretmekle geçti. Şimdi yazdıklarımın en az o dikiş kadar doğru ve düzgünüm, acı vermem bundandır. İhsas etmek sanatında üstüne kimseyi tanımamıştım. Argoda kafaya neden 'sakı' dendiğini benden iyi hiç kimse anlayamaz. Çocukluğumdan beri tüm servetimi saksıların içine gizledim. Beni anlattıklarım konusunda yalan makinesine değil bir kalp aletine bağlayınız. Yok mu kalp alfabesini okuyan bir kardiyograf? Ah! Benim kristal şekerlikler içinde duran yaldızlı duygularım ve başkalarının beni çıplak bırakmasına alıştığım için kendi kendime soyunmayı tercih edişlerim... Üvey annemin 'kendim' dediğim öz varlığımı yıllar içinde unufak edişti...

Şarap, hayattır; üstün şartlar altında olgunlaşıp ağırlaştığında bilgeleşir; sizi yükseltmesi, kattığı duygu, düşünce ve dokunuş, bu bilgeliğin verdiği olgunlukla eşdeğerdir; eğer sizi iki yanağınızdan tokatlar gibi çarpmışsa,

biliniz ki verdiği rahatsızlık itibarıyla düşük kaliteli bir şarapla karşı karşıyasınızdır. O sizi hiç sarsmadan kucaklamalı, kaldırıp Saba Melikesi ihtimamında yatağınıza yatırmalıdır. Üvey annemin elinde her iki yanağımdan tokatlanacağım. Pendik'te küçük çakıltaşlarının denizin içinde akıntının gücüyle gidip gelişlerini seyretmek bende şartlara uyma, dayanma, tahammül etme, geri çekilme gibi bazı davranış özellikleri geliştirmiş olabilir miydi? Sonunda bana yapılan her şeyi taşımak, beni kendi cennetimin kapısının önüne getirdi. Bu tam da kemale erdiren merdivenlerin ağır adımlarla çıkılmasıydı. Bu mukavemet bir elmasın dayanıklılığı ile, öd ağacı reçinesinin üç kez damıtılıp süzülmesi ile eşdeğer idiyse o noktadan sonra kendinizi değerli bulmamanız mümkün müydü?

Annem Yunan mitolojisi hayranı. Olimpiya ailesinde en sevdiğim tanrı Dionysos. Annem şarap kadehlerini "Viva Sokrates!" veya "İlimlerin ilmi felsefeye!" diyerek kaldırıyor arkadaşlarıyla. Bunu yapış şeklini, ellerini kullanışını çok beğeniyorum, kadeh kaldırışı herkesten değişik, soylu kadınlar, kadın kahramanlar gibi. "Öldürüldükten sonra adınıza şarap kadehi kaldırılması mükemmel bir ölümsüzlük şeklidir ve bu gerçekte öldürülemediğinizi gösterir!" diyor. Anneme hayranım; bugünkü bilğimle söyleyecek olursam, hurûf-u mukattaa gibi gizli kadın, o benim ilk öğretmenim ve her ne kadar tabiat olarak çok zor bir hanımsa da, bilgisiyle, görgüsüyle, kültürüyle, beyin gücüyle benim gerçek kiblem, dirençli asma dalım. Bir de beni taşıyabilseydi! Ben neler olmazdım ki... Şimdi bir üniversitede çalışan, öğrenciler yetiştiren, bilim kadınıydım.

Haydarpaşa Garı'nda olduğu gibi, birçok filmde gar sahnelerinde peronlarda gördüğümüz o büyük, yuvarlak, siyah saatler, 'trenleri kaçırmamak' gerektiğini hatırlatır. Lokomotifin çufçuflarıyla saatlerin tiktakları, koşarak uçup giden zamanı hatırlamak için mükemmeldir. Ben hep geç kalanlardanım; gecikmişlerden; meyvesini mevsiminde verememişlerden. Zaman mefhumunu doğru kullanıp bir türlü trene yetişemeyenlerden ... Trenlerin kalkışı, hep bir kopuşu, geride kalışı, kaçırışı düşündürür bana. Yıllar sonra, yetişemediğimiz gençlik treninin ardından heyecanlarımızı, umutlarımızı, hatıralarımızın bir kısmını yüklenip götüren vagonların uzaklaşmasını seyredişimiz gibi... Ah! Çelişki her yerde, Tanrı katında bile var. Sorgulamada eksik kalan insanoğlu! Dağlardan damlayan tatlı şaraptan veya cennette sarhoşluk yaratmayan şaraptan bahsedebilen kitaplardan sonra kim şaraba

direnebilirdi ki? Âdettendir; seyircileri selamladıktan sonra orkestraya da aynı şekilde saygıyla reveransta bulunmak gerekir. Siz elde ettiğiniz güçle, çalıştığınız medya grubunun yüzlerce kişilik koruması altında, üstelik arzularınızın biraz da “şımartılma lüksü” ile yerine getirileceğinden emin olmanın verdiği güvenle hakkımda yazdığınız köşe yazısında, şikâyetlerinizi “eleştiri sınırları”nın çok ötesine taşıyarak, belki de yaşadıklarınızdan intikam almak üzere benim üstüme çöktünüz. Henüz dinlenememiş, hayat ve olgunluktan nasibini almamış, ruhun sadece bir sıfat değil belki de bir ilim, iyiliğin ta kendisi olabileceğini henüz anlayamamış bir gazeteciydiniz. Beni üvey annem gibi iki yanağımdan tokatladınız. Bu sizin öfkeli zamanlarınızda her zamanki tarzınızdı. Hâlbuki ben şahsınızı hedef alan hiçbir şey yapmamıştım. Siz kimlerle gidip konuşmamıştınız, sorular yöneltmemiştiniz? Bir bana mı gelememiştiniz? Gelmemenizin elbette kendinize dahi itiraf edemediğiniz bir sebebi vardı. Siz bir haber kokusu alıp da on yıl bekleyeceklerden olabilir miydiniz? Yanlış olduğunu bildiğimiz hareketlerimizin üstünü örtmek veya onları izah etmek için hakiki sebeplerin yerine gururumuzun ve toplumun kabul edebileceği ahlaki değerler üzerinden ilerleyerek sebepler sıralamak, bu sayede kara bir ilüzyon yaratmak insanlar tarafından vazgeçilmez bir kurtarıcı, yegâne çare olarak görülmüştür. Yaptıklarımızı mantıkileştirdiğimizde adeta çürük fikirlerimiz yeşerir, hayat bulur, böylece kendimizi iyi ve doğru hissederiz... Buna başağrıları her zaman için en güzel bahanedir. On yıl boyunca baş ağrıtmışım. İnanmış mıydınız? Seyirci (okuyucu) inanmış olabilir, fakat arkanızdaki o koskoca orkestra ne yaptığınızı anlamamış olabilir miydi? Kimbilir belki de pek çoğu Honoré de Balzac’ın “Mucizevi bir yükselişi vaat eden tek yol gazeteciliktir” veya “Basın, küçük kinlerin harekete geçirildiği büyük bir mancınıktır” dediğini hatırlayarak yürümekte olduğunuz yolu rahatlatmışlardı. Size torpil geçen orkestranıza bravo doğrusu. Yürekte alkışlar... Evet! Artık saçlarınız kızıl olabilirdi.

Annem okuldan geldiği bir gün, Pendik Lisesinde sınıfta “Kahramanınız kimdir? Onu kahraman yapan özelliği size kimi çağırıştırıyor?” diye soru yönelttiğinde, öğrencilerinden birinin “Benim kahramanım, babamın arkadaşı olan, Pendikli gazeteci Raif Karadağ’dır” dediğini söylüyor. Raif Karadağ adı ile o yıllarda kurulmuş olan, ambleminde adalet tartısı bulunan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, dedemi, anneannemi bütün

akşam meşgul etmiş, o hafta boyunca eve gelen misafirlerle uzun uzadıya tartışılmıştı. Konu yine hükümete gelip dayanmıştı. Annem affedilmez bulduğu, “Atatürk yaşasaydı böyle mi olurdu?” dediği, dedemin Cumhuriyet Halk Partisi’ni yaylım ateşine tutmuştu. Cumhuriyet Halk Partisi’nin okları 1945’ten sonra Amerika tarafından Kızılderililerin okları gibi bir bir kırılıp toprağa gömülmüş ama kimsenin gıkı çıkmamış, yakında Cumhuriyet Halk Partisi müzesinde tarihi objeler arasında sergilenecekmiş bu oklar. Kurtuluş Savaşı’nın intikamını alabilmek için Batı, köstebekler gibi harıl harıl Türkiye’nin altını oymaya çalışıyormuş... İngilizler asker bir milletmiş, Türkler de öyle... İngilizler bu durumu bir türlü kabul edemiyorlarmış. 1820’lerden itibaren Yunanları kullanarak bize karşı üstü örtülü bir savaş yürütmüşler, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Amerika da onlara ortak olmuş ve barbar görmekte ısrar ettikleri Türk milletini içimizden seçtikleri destekçileriyle en hunhar şekilde birbirine düşürerek, bütünlüğümüzü bozmaya, bizi tekrar zayıflatarak, özellikle Güneydoğu Anadolu topraklarını geri bırakarak halkımızı kendilerine bağımlı, onlardan medet bekler hâle getirmeye çalışıyorlarmış. Anadolu ve Mezopotamya topraklarına bitip tükenmez iştahlarının asıl sebebini saklamaktaki başarılarının arkasında, “Türkiye komünizim tehlikesi altında” korkusu salarak, yüzyıllarca sultanla idare edilmiş, laiklik, hürriyet ve demokrasi fikrinden tamamen uzak yaşamış bir halkın uyanarak bu fikirleri iyice içine sindirip medeniyet yolunda şahlanmasını durdurtarak, bugün bunu hâlâ anlayamamış olan veya anlasa da anlamaz görünmekte “fayda” gören, adlarının başına genellikle “milli” kelimesi takılmış olan “inanmış veya kabullenmişlere” Türkiye’nin siyasi akışının teslim edilmesi varmış. Niçin? Niçin bu “milli” kelimesi yerine “bağımsız” kelimesi kullanılmıyormuş? Milli derken neyin üzeri kapatılmak isteniyormuş? Bu millilik Amerikan ve Alman menşeliymiş. Gitgide Cumhuriyet Halk Partisi’nin altı okuna karşılık birbirini tutacak gibi görünen ama tutması mümkün olmayan her biri “dürenknüma” özellikli dokuz ışıktan bir “zatül-elvanlık” yaratılmaya çalışılıyormuş. Her birinden türeyecek olan ziya şahlanan Atatürk cumhuriyetini ışıdatacağı yerde karartacakmış. Ne yazık ki Cumhuriyet Halk Partisi de Demokrat Parti de böyle adamlarla doldurulmaya başlanmış. Avrupa’nın “hasta adam” dediği Türkiye, nekahet dönemine gereken özeni (bakımı) göstermediği için, atlattık zannettiği içerden (“ciğerden”) vuran verem hastalığı bünyesinde yeniden nüksetmiş. Osmanlı’nın saray borçlarını bile kapatan Türkiye Cumhuriyeti yeniden

borçlandırılarak zayıflatılıyor, boyunduruk altına alınıp istiklal ve egemenliği kaybettirilerek yeniden köle milletler istikametinde şekillendiriliyor. “Alyanslar toplandı da ne oldu?” diye soruyordu annem, “Asker kukla oldu!” diyordu. Hükümetin askerleri besleyerek onlara sus payı verdiğini ileri sürüyordu. “O yüzüklerle askerî lojmanlar yapıldı” diyordu annem. O esnada yüreğim hızlı hızlı çarpmaya başlıyordu. Askerler deyince konu şimdi babama gelecek, babam için bir cümle ediverecek diye karnıma ağrılar giriyordu. Annemi durdurabilirsen durdur, asker olan babama mı öfkeliydi, yoksa babama kızgınlığını askerlerden mi çıkartıyordu anlayamıyordum. Menderes, Amerika’nın sesi olmuş, Sam Amca’nın parmağının ucunda oynatılıyormuş. Dedem kızıyor; M harfi ile konuşmaya başlıyor, dedem M harfiyle konuşmaya başlayınca, mahkeme salonunda konuşuyor demektir, ben o zaman dedemi yabancı bir lisan konuşmakta olduğu için özellikle çok büyük dikkatle dinlerim... “Müeyyide, mutasarrıf, mağfur, mevkuf, mahal, mebus, mutazarrır, müttefikan, mekteb-i nüvvâb” kelimeleri bende heyecan uyandırıyor; bu M harfinde bir başkalık, adeta bir özellik olduğunu hissediyorum... “Hükümetle bu kadar ters düşmen sana vazifende itibar kaybettirir kızım, dikkat et, dikkat et!” diyor. Annem duymuyor bile, devam ediyor: “Bir ülkede kültürel yıkımın etkileri, toplum üyelerindeki ruh çirkinliğinde belli olur. Yanlışları göstermek, düzeltilmesini sağlamak yerine, susanları, olayları farklı göstermeye çalışanları, Atatürk Türkiye’sinden her gün bir tuğla sökenleri görmezlikten gelenleri ve yaklaşmakta olan felaketin sesini de mi duymuyorsun baba? Kültürel yaşamın halka, köylüye, işçiye inmesini durdurdular, reformların önüne engeller konuyor, işçi ve köylü sınıfı ekonomik yönden yeniden yoksulluğun, çaresizliğin ve cahilliğin pençesine terk edilmeye çalışılıyor, sosyal adalet ülküsü bitirilmek isteniyor. Devlet kendini seven, güç ve parayı tercih eden, iftiracı, insan sevgisinden yoksun, Allah’ın adaletine bağlı görünüp, böyle bir bağlılıktan vicdanen en küçük bir eser dahi taşımayan insanların eline veriliyor...” Anneannem dayanamayarak “Kızım sakın ol” diyerek elinde bir demet maydanozla mutfaktan hole geliyor. Muzaffer Eniştem şimdi burada olsa, o da “Komünist Vecihe” ya da “Yoldaş Vecihe” diye annemi yine protesto ederdi.

Annem, Machiavelli’nin fikirlerini büyük bir vatanperverlik parantezi-ne alarak anlatan öğrencisini çok beğenmiş ve ona tam not vermiş, çünkü Pendikli olan Raif Karadağ’ın konu edilmesi, sınıfta o günlerde doktor, mimar, mühendis gibi önemli görülen mesleklere “gazetecilik” mesleğinin de

dâhil olmasını, onlar kadar rağbet görmesini sağlamış; ayrıca Karadağ’ın muhabirliğinin gerçek bir vatanseverlik taşıması, gazeteciliğini şahsi tatmin ve çıkarlarını bir kenara bırakarak, tamamen vatani için yapmış olması Niccolò Machiavelli’nin kendisini devlet ikbaline adanmasını çağrıştırıyormuş. Bu benzetme annemi etkilemiş... Tamamen aynı bakışa sahip olmasalar da, konu vatan olunca gerisi tefferruat kalıyormuş. Ne yazık ki yıllar sonra gazeteci Karadağ’ı, ülkesinin çıkarları hakkında yazdığı kitaplar sonucunda, şüpheli bir ölümle kaybettiğimizde annem “Bekliyordum” diyecekti... “Gerçeklerin öğrenilmesini istemeyen ve kanunların üzerinde hüküm sürenler harıl harıl çalışıyorlar. Fakat yazdıkları bir gün tekrar konuşulmaya başlandığında Karadağ ‘dirilmiş’ olacaktır,” diye ilave etmişti. Kitapları, özellikle *Türk Hariciyesi’nin Çetin Sınavı* - Kıbrıs ile *Petrol Fırtınası* bugünün ışığında tekrar okunmalıdır. Ahlaken temiz görünüp, ruhen kirli olanları seçebilmek, zor işti doğrusu! Ben tam tersiyim; ahlaken kirli görünmeye çalışırım, ruhen temizim. Kimbilir, belki de bu hâli, sürekli sömürülecek şekilde yetiştirilmeme bir başkaldırı biçimi olarak seçmekteyim. Böylece bana karşı gelecek hamlelerden kendimi koruyabileceğimi düşünüyorum. Öyle ya kim ‘ahlaksız’ gördüğü bir kadınla muhatap olmak ister veya beş yıl birlikte yürümeyi göze alabilir? Ahmak olsa karşısındakini bu süre içinde anlar. Burada, Winston Churchill’in “Bir damla petrol, bir damla kandan daha kıymetlidir” sözünü hatırlatmadan geçmemeliyim. Hâl böyleyken Ortadoğu’da kan durdurulabilir mi?

Annem eğer bir öğrencisine tam not vermişse bence o öğrenci okulda kahramandır. Çünkü annemden tam not almak hayaldir, onun en yüksek notu yedi veya bilemediniz sekizdir. Annem için nadirlerin dışında mü-kemmel olan yoktur... Öğrencisinin gazeteciliği “Bir kahraman için en güzel hayat, ülkesi için yapılan kötülöklere karşı savaşarak, gerekirse ölüm için olgunlaşmaktır!” diyerek tariflemesi annemi o kadar etkilemiş ki kâğıdına on vermiş. Evet! Evet! Muzaffer Eniştem keşke bu konuşmalar yapılırken Pendik’te olsaydı, çünkü o Türk Basın Birliği’nin kurucularından Hakkı Tarık Us’un yeğeni olması hasebiyle “cemiyeti ayakta tutan” kuvvetlerden biri olarak gördüğü gazetecilik ruhunu çok iyi anlatırdı, sanki bu Pendik Lisesi öğrencisi eniştemden ders almıştı. O bir hukukçuydu ve dayılarının hayatında tanık olduğu gazetecilik tarihine dair anı ve tecrübeleri ile ahlakta kabul ettiği ilk düstur üçlüsü, akıl, kanun ve merhametti... Sonra vatan, halk ve hürriyet fikriydi.

Abdülhamit vatan kelimesini niye yasaklamıştı? İttihat ve Terakki'nin Osmanlı'yı Türk etnisitesi esasına göre yeniden organize etmek istemesi doğru muydu? Almanlar bu projenin neresindeydi? Sahaflar Çarşısı ve civarı niçin özenle korunmalıydı? Özellikle Almanlarla ilgili konularda dedem lafi eniştemden alıp, von Papen davasına kadar getirirdi. Ah! Benim çocukluğumun zengin beslenmesi ne müthişti! Düşünen, akıl yürüten, biriktiren, depolayan bir çocuktum. Şimdi sizin konuşmalarınızın bana boş ve oldukça basit gelmesi bu yüzdendir.

Vedia Teyzem, 1867'den beri Arhavili bir aile kütüğüne sahip olan, sırasıyla Galata ve İstanbul Kadılığı'ndan, Kazaskerlik Mahkemesi Reisliği'ne yükselmiş Mustafa Sıtkı Bey'in oğlu Muhsin Ergüney ile Ankara'da evlenip babaevinden ayrıldıktan sonra, evlenme sırası anneme gelmiş. O sıralarda Muzaffer Eniştemin anneannesi "Oğlum ben senin Zehra Yoldaş Hanımefendi'nin kızlarından birisiyle evlenmeni istiyorum" dediğinde, yaş sırası itibarıyla annemle evlenmesi uygun görülmüş, ancak annem "Ben Fransa'ya Sorbon'a gideceğim, orada tahsilime devam edeceğim" deyince, iki aile arasında Beria Teyzeme muvafakat edilmiş. Zaten eniştemin gönlü de annemden daha güzel olan Beria Teyzemdeymiş. Eniştemin, aynı dedemin anneanneme bir ömür boyu âşık olduğu gibi, Beria Teyzeme taptığı söylenebilirdi. Biz üç kız torun, Zübeyde, Rüveyde ve ben, hep böyle kocalarımız olsun istemiştik, herkes bahtına düşeni yaşadı.

Vedia Teyzemin Ayvalık'a, Beria Teyzemin de Salihli'ye gelin gitmesinden sonra annem Ankara'nın ileri gelen aileleri tarafından oğullarına istenmişse de, annem ele avuca sığmaz asi bir kız olarak, kendi bildiği yolda yürümek istemiş, kimselerle evlenmeye yanaşmamış. Anneannemle dedem, iki hatırı sayılır, eski Osmanlı ailesine dünür olduktan sonra, annemin babamla evlenmek istemesine rıza göstermemişler. Ama annem Aydın'a yapılan bir gezide babamın "buralar bizim" diyerek gösterdiği üzüm bağlarını (veya incir bahçelerini, tam emin değilim) görünce, hayatının, iki hukukçuyla evlenen kız kardeşlerinden daha üstün geçebileceğini düşünerek "tamam" demiş Kral Faruk'una, pardon, Prens Haluk'una... Fransa, Paris, Sorbon, hayalinde işte ne varsa hepsini babamın aşkına feda etmiş. Annem hayatında o zamana kadar hiç babam gibi yalan söyleyen birini tanımamış ki! Ailesinde ve çevresinde böyle biriyle karşılaşmamış ki. Kocasını bir "hukukçu" olmasa da, o çok sevdiği Neriman Teyze'si ve kocası Muhittin Paşa

Vedia Teyzemin Ankara'da Nikah Töreni

Vedia Teyzem ve Eniştemin düğünü

gibi günün birinde “Paşa Hanımı” olacağını, babamla, 29 Ekim Cumhuriyet ve 30 Ağustos Zafer Bayramları balolarının açılış danslarını yapacağını, askerî orkestranın ikisinin şarkısı olan “Sleepy Lagoon”u çaldığında, trombonun pistonu çekmesiyle, babamın kollarında, açılan lacivert, sutaşı işli, tafta etekleriyle üç kere döneceğini ummuş ve bu düşü üzerine, ailesinin karşı çıkmasına rağmen, babamla İzmit Ordu Ev’inde, ailesinden hiç kimsenin katılmadığı bir düğünle evlenmiş. Her iki kız kardeşinin usul erkân dâhilinde gerçekleşen evliliklerinden sonra annemin ‘kendi tercihi’ olan evliliğinde ben doğduğumda bana bir bebek arabası bile alamamış babam. Chevrolet Impala’larda gezen kız kardeşlerinin hayatıyla anneminkini kıyasladığınızda, onun, hayallerinin neresinde kalmış olduğunu, yaşadığı düş kırıklığıyla nasıl sarsıldığını bütün yıkıcılığı ile görebilirsiniz. Annem böyle bir aldanmayı kendine yedirebilecek kadın değildi, üstelik bu aldanışı gitgide ağır bir yenilgiye dönüşüyordu. Aynı İngiltere ve Amerika’nın Türkiye ile arasında sürüp gittiği gibi, onun da Beria Teyzemle arasında örtülü bir üstünlük savaşı vardı. Kız kardeşleri karşısında bu yenilgiyi babam yüzünden almıştı. Uğruna rest çektiği kocasından, babaevine kucığında bir çocukla dönmek durumunda kaldığında, adı ‘Kaybolan Hayaller’ olan bir kitap yazacak kadar yüklüydü. Oysa o kadar az hayal kurardı ki! Annem hayallerin değil gerçeklerin kızıydı, mantık denilen düşünce yürütme sistemini baş tacı etmiş bir kadındı ama aşk denilen bataklığa batmış, orada mantığını kaybetmişti; oysa mantık duyguları yönetmeye yarardı. Bütün okudukları boşa gitmiş olabilir miydi? Kız kardeşlerinden yaşantı olarak çok aşağıda kalmış, her sene yeni bir manto diktiren kız kardeşlerinin yanında, aynı mantoyla üç yıl geçirmek zorunda kalması, annemi alışmadığı bir durumda bıraktığı gibi, babaevinde görüp geçirdiği hayat kalitesine de gölge düşürmüştü. Her ne kadar dedem cimri biriyse de, annem, anneannemin şahsi gelirleriyle babaevinde oldukça şık ve modayı takip ederek giydirdiği kızlarından biriydi. O yıllarda zenginlik, bir yıl içinde diktirdiğiniz, giydiğiniz yeni manto adedi ile ölçülürmüştü. Anneannem Elaziz’den, Diyarbakır’dan 1940’lı yıllarda yokluk çeken İstanbul’a ailesini ziyarete gelir, terzisine mantosunu elbiselerini, tuvaletlerini diktirip, Anadolu’ya geri dönermiş. Fakat dikilenler asla israf edilmez, sonraları bu giysiler anneannem tarafından üç kızından hangisinin ihtiyacı varsa ona göre tahvil edilir, birine küçülen diğerine aktarılmış. Anneannemin bu konudaki şöhretine bakılırsa, annem komünistliği ile babasına yakışmadığı gibi, evlilik hayatındaki

Muhittin Paşa ve eşi Neriman Hanım

yaşamı ile annesine de hiç yakışmıyormuş... Her ne kadar komünist geçinse de alıştığı, içinde doğmuş olduğu bir refah vardı ve annem kalitesiz hiçbir şeyi beğenmezdi. Aslında herkes gibi o da gerçek kimliğini biraz bilmiyor olabilir miydi? Evet, çelişiklere sahipti. “Aşırı mülkiyet hırsızlıktır” derdi. Varlığın getirdiği rahatlık ve güveni yaşayarak büyümüş olmasına karşın bu varlığı küçük görmek gibi ukalaca bir ‘bulup da bunamışlığı’ vardı; antikalara, porselenlere, değerli halılara ‘boş şeyler’ olarak nitelemesi vardı. Ama bunlarsız bırakıldığında rahatsızlık hissedenlerdendi. Lüks karşıtı olduğunu sanıyordu ama belli bir standardın altında olan herhangi bir şeyle karşı karşıya kaldığında, peş peşe olumsuz tenkitler getiriyordu. Örneğin, çatal bıçaklar gereğinden fazla ağırdı, oturduğu koltuğun kolları dirseklerini acıtmıştı... Trende veya vapurda ezilmiş, eskimiş ya da kirli görünen koltuklara asla oturmazdı; eldivenin dikişlerini ve iplik kalitesini beğenmezse parmak uçlarında uyandıracağı rahatsızlık nedeniyle kullanmaz, yenilerini alır, fakat asla eskileri atmaz, mutlaka bir yerde değerlendirmek üzere saklardı. Kumaşları eller, belli bir kalite hissini alamazsa bırakıverirdi. İkinci tahammül edemediği şey ise eğitimsiz ve kültürsüz insanlardı... “Ben onlarla ne konuşayım, ‘boş teneke kutuları’ bana bir şey vermiyorlar! Kırmızılar veya oryantalistler dediğim zaman, kimi kastettiğimi anlamayan insanlarla ne paylaşacağım? Benim için vakit kaybı!” derdi. Annem bir fikir tüccarı; fikir alışverişinde bulunmadığı gün onun için kârsız bir gün. Ben de, tıpkı ticaretin baba dükkânında öğrenildiği gibi, Jeanne d’Arc benzeri, her şeyi annemin bu bilgi alışverişleri sırasında öğrenecektim.

Annem babamın kendisini zengin, muktedir bir erkekmış gibi tanıtp, yıllarca içinde büyütüp beslediği Fransa’ya gitme hedefinden döndürmüş olmasını, bu aldatılışını hayatının hiçbir döneminde kabullenemedi. Bu konuda babamı ve kendisini asla affetmedi. Babam onun başarılı ve iddialı hayat çizgisine gölge düşürmüştü. Annem eksiklik, zayıflık ve pişmanlık duygularını taşımayı hiç sevmezdi, babam onda asla kapanmayacak, kocaman, içinden çıkamadığı, tıpkı küçüklüğünde mahallenin haylazları tarafından içine atıldığı fıçıda çaresizlik yaşadığı gibi, bir pişmanlık çukuru yaratmıştı. Annem beş altı yaşındayken, anneannemin kızlık evinin önündeki sokakta mahalledeki çocuklar tarafından tahta fıçının içine konulur ve orada bırakılmış. Çıkmaya uğraşır, çıkamazmış. Onun bir kedi yavrusu gibi hoplayıp zıplayıp kurtulmak istemesiyle diğer çocuklar eğlenir, o ise orada kalacağı korkusuyla hem ağlar, hem de hiç vazgeçmeden kurtulmaya çalışmış. Ta ki mahallenin büyüklerinden biri gelip kurtarana kadar. Ah! benim an-

nemin gözyaşlarının değeri! Siz o damlaları görseydiniz, Pendik sabahlarında güllerin üzerindeki buğulu çiğ damlalarını görmüş gibi olurdunuz! Bu olayı yıllar sonra bir akrabamızın kızından dinlediğimde bütün gece kâbuslar görmüş, kan ter içinde uyanmışım. Annemin hiç bilmediğim ve hep küçüklüğünde ‘ne yaşadı da acaba böyle acımasız biri oldu’ diye düşündüğüm resimlerinin arasına birini daha koymuştum. Annemin geceleri uykusunda zaman zaman attığı küçük çığlıkların sebebini ‘çocukluğunda yaşadığı travmalara’ bağladım. Bir gün ona usturupluca bunları sormaya çalıştığımda “Evet yaşadım” diyerek orada kesmiş, devamını getirmemişti. Kişinin anlatmak istemediği bir şeyi üzerine giderek sorgu sualle öğrenmeye çalışmanın yakışksız olduğunu daha önce başka örneklerde gösterdiği ve beni bu konuda defaatle tembihlediği için bir daha, hatta anlatabileceğini düşündüğüm çok mesut, çok yumuşak, çok rahat zamanlarında bile üstelememiştim.

Pendik’te dedemle annemin arası gitgide bozuluyor, birbirlerine bakmadan konuşmaya başlamalarından anlayabiliyorum bunu. Görünüşte siyasi gibi gözükse de başka uçları var. Annem dedeme çıkışıyor, “Sakla, sakla sen, paralarını deste deste yap, sakla simyacılar gibi, belki bir gün altın olurlar! Git bir halı daha al, evdekiler az geldi!” diyor. Anneannem, annemi kolundan yatak odasına çekip, “Doğruyu söylemenin bir kısmı da başkalarının huylarını bilerek onlara daha anlayışlı davranabilmektir. Sen babana acı!” diyor. Peki!.. Ben anneme onun ‘para hastalığı’ yüzünden acıyabilecek miydim?.. Annem anneanneme cevap veriyor: “Ama anne! Vallahi tavukların kuluçkaya yattığı gibi paraların üzerine yatıyor, bu kadar da olmaz ki! Gülden’in kırdığı şekerlik için ‘Bunun parasını bana ödeyeceksin!’ dediğini biliyor muydun? Üzülme diye sana söylemedim.” diyor. Bunu duyduğumda çok fena olmuşum. Dedem yakut renkli antika şekerliğini benden daha çok sevmiş olmalıydı ki, anneme parasını ödetmek isteyerek üzüntüsünü hafifletmek istemişti. Annemi benim yüzümden cezalandırıyordu, ‘benim yüzümden!’ Tamam, belki ellememem lazımdı ama o şekerliği ben de çok beğeniyordum. İçine deniz kıyısından topladığım rengârenk mermerden akide şekerleri gibi duran çakıtaşlarımı koyacaktım. Kapağının o kadar kaygan olabileceğini, bir bonboniyer gibi iki elle tutmam gerektiğini bilememiştim. Parmaklarımla tek parça hâlinde kavrayamamış, kapağını tutayım derken iki parçasını da düşürüp kırmışım... Kırıklarına bakarken beynimin üzüntüden dağılan parçalarını seyreliyordum. Yıllar sonra bir gün

sol bacağımı demir parçası delip kanların fiskiye gibi karın üzerine döküldüğünü gördüğümde bir an için Pendik'e ve kırdığım yakut renkli şekerliğe gidip gelecektim.

O gece anneme iyice sokularak uyumuştum. Benim çok param olmalıydı, annemi de babamı da alıp gidecektim. Pendik burnunda kayaların üzerinde adalara bakan kocaman bir şato yaptıracak, arkasını ise Burla Biraderler'in bahçesi gibi ağaçlandıracaktım. Hayır! Hayır! Winston Churchill'in doğduğu Blenheim Palace'ın bahçesi gibi, lükstrümler, simşirler ve sarı nergislerle rengârenk bir halı görünümüne getirecektim... Bahçesine annemin sanat tarihi kitaplarındaki gibi çıplak kadın ve erkek heykelleri koyacaktım. Annemle dedem birbirlerine benzedikleri için mi geçinmiyorlardı? Anneler ve babalar nedense onlara benzeyen evlatlarından kendilerinden kaçır gibi uzaklaşmak istiyorlar, benzemeyenlere yaşıyorlardı. Peki, onlarda görmek istemedikleri neydi? Annem de ileride bana buna benzer şeyler yapacak, kırdığım birkaç eşyayı harçlığımdan keserek ödecek, ben de ona "Babasının kızı!" diyeceğim.

330

Pendik'te ara sıra böyle gerginlikler yaşanmasına rağmen, bunlar, Pendik'in havasından mıdır suyundan mıdır bilinmez, her yeni sabahla birlikte sanki hiç olmamış gibi silinip gidiyordu. Ben bu unutma işleminde, sabahın ilk saatlerinde bahçeden gelen kuş seslerinin, çiçek kokularının ve ağaçlarımızdan yayılan ferahlığın ruhumuzu ve zihnimizi temizleyişinin payı olduğuna inananlardanım. Toprak ve onun yetiştirdiği yeşillikler öyle bir ulviyete sahip ki havaya yaydıkları bazı bilinmez yüksek sınırlar her şeyi temizliyor, kötülükleri yok ediyordu. Ah, o sırları bir keşfedebilseydim... Güzellik olarak Aden bahçesinde yaşıyoruz; bu bahçenin orta yerinde bir ağaç var, para ağacı, bir tek ona yanaşmamız, dokunmamız yasak.

Akşam yatak odamızda anneme soruyorum: "Simyacılar kim anne?" "Onlar yumurtayı altına çevirmeye çalışan adamlar; yumurtaları sarıp sarımsı, altın olmalarını beklerler." Altından yumurtaları düşünerek uykuya daldığımı söylememe gerek yok herhalde!.. Sabah küçük evin arkasındaki kümese gidiyorum. Tavukların gagalamasından korkmama, kokudan tıkanmama ve o iğrenç yeşil renkli at sineklerin uçuşmalarına rağmen, gözlerim yarı kapalı, elyordamıyla samanların içinde üç yumurtaya uzanıp alıyorum. Bunlar birer altın olsa, babama versem, annem babamla kesin-

likle barışır diye düşünüyorum. Babam şöyle, *Hayat* mecmuasındaki Las Vegas yollarına yakışacak türden, bırakın Oldsmobile, Chrysler veya Pontiac'ı, 1950'lerin Chevrolet'siyle bile gelse ben razıyım. Annemi alsa, şöyle bir Moda birahanesine, anneannemle dedemi de Darvaş dinlemeye Taksim Belediye Gazinosu'na götürebilseydi bir şeyler değişirdi hayatımda... Annem Macaristan'ı çok beğenir, babam onu kültür ve sanat eğlencelerine, Budapeşte Operası'na götürse, bir gece kulübünde orkestranın gitar, piyano ve mızıkla sesinde, yanağını yanağına dayayıp dans ederken kaliteli bir konyağın tadını annemin dudaklarına bıraksa ... Anneme yine "Bana bir 'müdde-i umumi' de sevgilim" dese, o bunu telaffuz ederken eğilip dudaklarından öpse... Ah! Bir Paris seyahatine çıkarıp, annem gibi ilk aşkı bir subayla yaşayan Gabrielle Chanel'e götürüp, şapkalar, döpiyesler, mantolar alabilse...

Bu ülkede kimler yüksek sınıf mensubu olmamıştı ki babam olmasın? Üstelik onlarda yüksek sınıf görgüsü, bilgisi ve inceliği de yoktu. Şam fıstığının kibar bir şekilde nasıl yeneceğini bilmedikleri hâlde, George Esquivel'den, bir köşesinde adlarının yazılı olduğu ayakkabılardan sipariş etmeye özenir, böylece kalite ve klas sahibi olduklarına inanırlar. Oysa kalite ve klası, ayaklarını ayakkabılardan çıkartana kadar 'kiralamış' olarak kullanırlar... Şıpidık terliklerden sonra "nereden nereye"... Onların yanında benim hayallerim mi çok?

331

Babamın zenginleşmesi ve annemin ona dönmesi için o sıralar yapmayacağım şey yok. Her çocuk gibi, kendimi kuvvetli hissedebilmek için anne babamı yan yana görmek istiyorum; herkesin babası eve geldiğinde benim babam da bahçe kapısından içeri girmeli. Üç yumurtayı kümeden aşdıktan sonra evcilik sepetlerimden birinin içine koyuyorum. Her taşıyla, her duvar köşesiyle, her ağaç altıyla, her çeşmesiyle, kuyusuyla üç boyutlu haritasını çıkartmış olduğum bahçemde bunları saklayacak bir yer bulmak benim için çocuk oyuncuğu. Bahçem, benim sihirli ve gizli dünyam. Siz küçük bir çocuğun yapmak istediği şeyi nasıl büyük bir ustalıkla icra edebileceğini unutmusunuzdur şimdi; arkeolojik, biyolojik ve zoolojik çalışmalarım var bu bahçede benim. İlk gömü işlemim olan para çantası işinde başarısız olmanın verdiği tecrübe ve kararlılıkla bu defaki işimde çok titizim. Küçük evin ön bahçeye bakan kapısından içeri giriyorum, mutfak bezlerine

sardığım yumurtaları küçük kum küreğimle eşelediğim toprağa bir güzel gömüyorum, Mehmet Efendi gibi üzerine basıp toprağı sıkıştırıyorum. Bu yumurtalar altın olacak, bundan kat'i surette eminim, annem asla boş konuşmaz! Yumurtalarımı sık sık kontrol ediyorum, kışın yumurtlayıp yumurtalarını bahara saklayan tavuklar gibiyim; civciv çıkartan kudretin bunları da altın yapacağına inancım tam. Bekliyorum, ben beş yaşından beri bekliyorum; bazı konularda bir Kürt kadar sabırlıyım. Sürekli kontrol ediyorum, gidip gelip azıcık eşeleyip bezleri görür gibi olunca hemen kapatıyorum. Hayret edilecek şeydi ki, bunları kimse gelip çalmıyordu. Beni gözetleyen Baykuş Hanım'dan şüpheleniyordum. Bir gözüm onun beni gözlediği penceredeydi. O bana, ben ona bakışarak yaşıyorduk...

Sene 1999, Aralık ayı, kaç yaşındayım siz hesaplayın. Vatan Caddesi'nde narkotikteyim. Beraberliğim olan bir adam yüzünden narkotik ekibi tarafından alındım. Olayın başına dönersek, benim ne işim olurdu Şehremini'nde! Bu semtin anneannemin çocukluğunun geçtiği tarihî evlerinin hikâyelerini dinlemekten öte İstanbul'un neresinde kaldığına dair bile tam bir bilgim yoktu; elimde adres, gideceğim yeri taksi şöförü ile ona buna sora sora bulmuştuk. Nezarette bir tahta sıranın üzerindeki battaniyenin içinde kıvrılmış yatıyorum. Karşımdaki bölmelerden birinde birkaç Kürt çocuk var, onlar yemek yerken nasıl bakmışsam, bana yediklerinden bölüp bir gazetenin üzerine koyarak ittiriyorlar, çekip alıyorum. Bol soğanlı, maydanozlu lahmacun ve ayran. Yemekleri bitince Kürtçe şarkılar söylemeye başlıyorlar. Diyarbakırlıların. Tanış çıkmak, yakınlık kurmak adına "Aaa, benim dedem de Diyarbakır'da ağır ceza reisiymiş, annemden Diyarbakır'ı çok dinledim" diyorum. Kürt gençler dikkat kesilip yüzüme bakıyorlar. Bir ağır ceza reisinin torunu narkotikte! Yalan söylediğimi ya da korkudan ne dediğimi bilemez hâle geldiğimi düşünmüş olabilirler. Yan tarafta başkaları da var, yüzlerini görmüyorum ama seslerini duyuyorum; içlerinden biri "Abi, öyle şeyler yapıyorlarmış ki, vallahi çocukken kümeden çaldığın yumurtaları bile itiraf ediyormuşsun!" diyor. Dehşet içinde kalıyorum, kümeden çaldığım üç yumurta geliyor birden aklıma.

Düşünüyorum, şimdi beni de sorguya alacaklar. Eğer döverlerse, Fransızca hocasının bana davetkârca göz kırpan boncuklu para çantasını çaldığımı ve kendi kümesimizden üç yumurta yürüttüğümü, hatta yumurtaları sarıp sarmalamak için mutfak bezlerini aşırığımı mecburen bir bir ikrar edeceğim ve anneme kanıp, simyacıların kimyasına inanarak yaptığımı

söyleyeceğim. "Beni affediniz" diyeceğim. Sonra Havva'nın bile kendisine göz kırpan elmaya dayanmadığını misal olarak vereceğim. Bir de Pendik'i anlatacağım, bahçemizi, güllerimizi, evimizi, tavuklarımızı; sonra para çantası işini, gömdüğüm yerden birinin gelip onu 'çaldığını', bu işe yıllardır akıl sır erdiremediğimi, hani artık neredeyse kendimden şüphe eder hâle geldiğimi, teyzemin saatinin bohçamdan çıktığını, oysa bu işle benim hiçbir alakamın olmadığını, birinin yapıp benim üzerime attığını, "vallahi billahi ve tallahi" diyerek, Allah'ın üzerine üç kere yemin ederek anlatacağım ... Ve daha sonra Mehmet Efendi'yle oğlunu şikâyet edeceğim!

Pendik deyince yüzüme bir yumuşama geliyor, içim ısınıyor... Tekrar Pendik'e ait olduğumu hatırlamak, orayı düşünmek, birisine, birilerine orayı, o zamanları, o hayatları anlatabilmek ne güzeldi. Nasıl da unuttuğum bir zamanların Pendik'ini, Pendikli olduğumu. Geçen yıllar içinde üvey annem benim Pendikliliğimi ve Pendik'i benden adeta bir alkarna tarağı ile kazıyarak söküp çıkartmış. Pendik'i anlatmak, anneannemi, dedemi, annemi anlatmak ve kokainle nasıl tanıştığıma kadar gelmek! Çıkrıklı bir kuyudan yavaş yavaş su çekmek gibi, biraz uzun sürecek, sıkılabilirler ama olsun, ben anlatacağım yine de! Bilsinler başıma neler geldiğini! İlkokulda müzik dersinde öğrendiğimiz bir türkü gelmişti aklıma: "Çıktım çeşme başına/ Destan yazdım taşına/ Gelen geçen okusun/ Neler geldi başıma"

Anlatacak bir 'hikâyem' veya hikâyelerim olduğunu ilk kez narkotikte fark etmiştim. Pendik'ten sonra, çok kötü bir yolda, eski püskü, dökük minibüslerle sarsıla sarsıla yolculuk yaptım, yorgundum, hiç rahat bir yolculuğum olmadı, "Biraz rahat etmek istedim" desem anlayabilirler miydi? "Yeter kes!" derlerse keserim. Hiç işleri güçleri yok tavuklarımı, horozlarımı, denizkabuklarımı, şeytanminarelerimi mi dinleyecekler. Ama biz Türk milleti tavuğu, horozu Kemal Unakıtan zamanına kadar çok sevdik. Hem "İbibikler öter ötmez oradayım" la kaçımız asker yolu beklememiştik ki...

Beyin ne ilginç çalışıyor, hele benimkisi bilgisayar *cursor'*i gibi sürekli oradan oraya kaçıyor. Dede bana yardım et! Bak ben kanunun eline düştüm. Kanun çalmayı öğrenmeyi hep arzu etmiştim, şimdi kanunlar beni çalabilir. Dede sen birine bir hata mı ettin? Okuduğum Ahmet Hulusi'nin kitaplarından *İnsan ve Sırları*'nda geçiyordu, "Dedesi erik çalmış, torunun dişi kamaşmış" sözü; hani diyorum acaba sen birinin ahını mı aldın? Düşünüyorum da, benim başıma gelenler pişmiş tavuğun başına gelmedi; sigara içmezken "uyuşturucu bağımlısı", hiç yurtdışına çıkmamışken "kur-

ye”, İngilizce’yi Sharif Dean’in şarkısında olduğu gibi “*Do you love me? So much. I love you, yes I do*” seviyesinde konuşurken “uluslararası uyuşturucu trafiğinin İstanbul ayağı” olarak gazetelere çıkmıştım. Hele “sosyete kokaincisi” yakıştırmaları hangi kritere göre yazılmıştı hiç anlayamamıştım. Sosyeteyle ilgim *Elit* dergilerini okuduğum süre kadardı. Ne sosyete beni tanırdı ne de ben sosyete. Son olarak, anne babamın verdiği adım ve soyadımın başına gelenler ise her şeyin üzerine tüy dikecekti. Dedemin güllere olan hayranlığının göstergesi olan adım, kömür karası gibi kapkara yapılacaktı. Bazı saatlerde beni bir parça rahatlatmasına izin verdiğim kokain, benim nefret edilecek çok kötü bir insan olduğumun ispatı sayılabilir miydi? Sizlere anlatacağım hikâyemin bir bölümü sayesinde kokain kullanan bir insan hakkında apaçık, farklı, ayırt edici, yepyeni fikirler keşfedebilirsiniz. Bu konunun namusa dokunan, lekeleyici, haysiyet kırıcı, ahlaksız bir mesele olduğunu savunarak, siper almadan karşınıza çıkışımı ‘kullanarak’ beni küçültülebilir hatta yine vurabilirsiniz. Eğer bu doğrultuda yürüyecekseniz, ne bir bilim insanı ne bir tedavi edici ne de bu konuyu aydınlatıcı bir sulhçu olabilirsiniz. Şu halde bu konuya dair bir münazara açmamıza, birbirimizi hırpalamamıza ve gerçeği bulmamıza da lüzum yoktur. Bir hakareti hazmedebilmek toplumda bazı fikirlerin hazmedilmesini beklemekten çok daha ağırdır fakat ayın küçülmesi sonradan yeniden büyümesi gibi his ve fikir ayrılıkları sonunda ister istemez kendiliğinden bir düzene girer. Günümüzde homoseksüellik hakkında hukukun ayrımcılık, evlilik, ebeveynlik açılarından yeniden yapılandırılması, esrar kullanımının kontrol altında yasallaştırılması gibi, yakın gelecekte insanların bazı şahsi tercihlerine de makul düzeyde izin verileceğini düşünmekteyim... Konuşarak uzlaşması ve doğruyu bulması gereken insanlığa beni reddederek bir şey katamadığınız gibi, ‘itiraf’ etmenin ‘samimiyeti’ içinde kendini ve durumunu apaçık anlatmaya çalışan birinin edebiyat âleminde katabileceği bir beyanı olabileceği gerçeğini de yok etmiş olursunuz. İnsanları susturarak bir şey elde edilemez ki!.. Bana göre bazı suçların kötülüğü kadar, bazı kanunların insan hürriyetine karşı kötülük barındırıp barındırmadığını tartışmak da bugün için pekâlâ mümkündür.

Yumurtalarım altın olmadı ama ben simsiyah bir güle döndüm. Olsun! Böylelikle daha değerlendirildiğimi düşünüyorum, ‘Siyah Lale’ gibi nadideyim artık. Filmini hatırlayanınız çıkar mı bilmem... Kömürün kömür olması için bir ağaç toprağın altında kaç yıl bekler? Siz kömürün gücü hakkında

ne bilmektesiniz? El kadar bir kömür ne kadar ısı yayar? Yüksek gerilim altında karbonlaşmanın ne demek olduğunu düşünebilecek bir karîhaya sahip misiniz? Ben akkor hâline geçildiğinde edilen “ah” a çok inanırım. “Allah” kelimesini “All-ah!” diye okurum. İftiraya ve haksızlığa uğrayanların, iki ellerini açıp gecenin karanlığında yana yakıla ettikleri ‘ah’ların, yakarmalarının adeta yanan kömür gibi ısı yayarak uzaktaki bir trenin lokomotifini bile hareketlendirebileceğine; kelimenin ilk üç harfi olan “All” ile “ah”ların, hakikatlerde ‘kendi menfaatleri’ ekseninde oynamalar yaparak birbirine iltimas geçenlerin üzerinde Nemesis’ten gelen Ebabil kuşu gibi döneceğini bilirim... Dede, şimdi bu olanları sana verilmiş ilahi bir ceza olarak oradan seyrediyor, yaptığın bir hatadan dolayı torununun ayağına dolanan ‘kader ağını’ görüyor olabilir misin!? Kırdığım şekerliği anneme ödetmeye kalktığın gibi, şimdi benim kefaretimi de sen öde!.. Biri bana kaderi, mukadderatı, DNA’mıza ve RNA’mıza tesir eden hükümlerin hangi yazılım şirketi tarafından yazıldığını izah edebilecek mi? Siz iş ağacını duymuş muydunuz, karakalem çizimlerde kullanılan en güzel kömür o ağaçtan elde edilir. Rica ediyorum biri benim karakalemle resmimi yapsın, üzerini bolca karalasın...

Saygın gazetecilerin, bir konu hakkında yeterince araştırma yapmadan yazmaması gerektiğini bilmeleri gerekir; mahkemesi devam eden birinin savunmasını hiç dinlemeden “suçlu” olduğuna dair hüküm verilmesi yanlışır. “Böyle bir yazı yazılabilir mi? Her satırı ile suç teşkil ediyor” dense de, konu kokainden açıldığı için hiç kimse uzağından yakınından geçmek istememiş, yazılan haber 2000 yılında gazeteciliğimize kattığı ruhla(!) emsalsiz bir fütursuzluk, pervasızlık, densizlik örneği teşkil etmişti; sonraki yıllarda adeta “Alışırılar! Alışırılar!” başlığı altında yeni bir usul ve usul olarak basın hayatımıza yerleşmiş, toplumumuza mâledilmişti. O yaşama gelene dek kimse hakkında böyle bir yazı kaleme alındığını ne duymuş ne de görmüştüm... Varsa eğer ben okumamıştım. Bende insanüstü bir direnmeydi... Bununla beraber ah’larımın Empedokles gibi bulutlara ve havadaki sırlara hükmetmek üzere neredeyse –okuya üfle– evliyalığa doğru yürüyecektim... Güzide(!) kişilere nasıl şeref bahşedildiğinin formülünü yok mu tahtaya yazacak? Hemen altına yaptıklarımızın neticeleriyle nasıl karşı karşıya kalınacağını yazacağım... Dedelerinin torunu ve annesinin kızı olmanın günah şemasını çıkaracağım. Ah! İnsanlığımıza bir hâlel gelmesin! Sokrates, Menon’a, “Erdem tanrı vergisidir, bilgi gibi öğretilmez, öğretene ve öğrencisi yoktur, bu değer ancak kendine verilen tarafından işlenirse daha

parlak hâle getirilebilir” diyor. Cümlelerimin ritmine dikkat edebilmem çok zor. Havas ilmüne geçerek, bu kor hâline dönmüş iç yanıklığımla, kah-hâr makamında, Pendik’in saatlerinin gidip gelen sarkaçlarında, bazılarının “boyunlarının borcu” üzerinde sallanıyorum. Ben kimseye “şantaj” yapmadım, “Bana şunu al, bunu al; yoksa karına ilişkimizi anlatırım” gibi bir cümle sarfetmedim. Hiçbir yerde “Ben gazeteciyim” gibi bir cümle kurup, bunu bir “tehdit aracı” olarak kullanmadım... Bir gazetecinin böyle bir davranış “sergilenebileceğini” düşünmüş olması bile, hem mesleği açısından, hem de özellikle kendini nasıl değerlendirdiği açısından esef vericidir. Kimseye telefon açıp “Sayende cici beyler tanıdım” demedim. Literatürümde böyle bir ‘erkek’ tarifi asla olmadı... Ama erkeklerimin daima elleri kolları dolu gelmesini bekledim, babamın Pendik’e gelişi gibi. Gelmediler!.. Ben onlara ne kadar baş döndürücü bir hediye ydım bilseniz. Doğru olan şeyin ‘affetmek’ olduğunu söyleyen kitaplar ve günahlarımız nedeniyle şiddetle cezalandırılacağımızı söyleyen mümtaz din adamları, Allah’ın neden gazabını önleyemediğini bana açıklayabilir misiniz? Kan dökülmeden bağışlanma olmaz diyen kitaplar... Kızmayınız! “Üçe üç isteriz!” diye millet meclisinde bağırانları düşününüz, kelle almadan yaşayamayan bir toplumuz. Kişisel gelişim kitaplarından bir yelpaze sallayarak, “Affet gitsin artık Gülden!” veya “Gülden unut artık bunları!” diye boş sözlerle bana tavsiye verenlere karşı, kalplerini kırmamak için “nezaketen” yüzlerine söylememiştim ama o gösterdikleri kitapların hemen hepsinin benim için havaya sıkılmış sentetik oda parfümü ürününden fazla bir etki göstermemiş olduğunu şimdi burada yeri gelmişken yazmak isterim. Affetmem, affetmeyeceğim. Affetmenin iki etkeni vardır, birincisi sevgi, ikincisi paradır! Cemiyet içinde mertebe, para, güç, imtiyaz ve şöhret sahibi olmak ne güzel deterjandır. Mis gibi kollar, pırıl pırıl parlatır, tiril tiril kolalar, hani neredeyse ‘erdem’ kavramı gözle görülür, elle tutulur bir hâle gelir. Gerçek sevgiyi bile gölgede bırakır ve anlaşılmasını seneler sonraki bir hesaplaşma gününe erteler... Bir de beni aşağılamaya kalktılar, sanki kendilerinin satılık veya kiralık hiçbir nitelikleri olmamış, yayın politikası “sempati ödülleri”nin karşılığını vermek zorunda kalmamışlardı. Ahlak birine zarar vermemekten geçiyorsa, halka zarar vermeyi nereden geçireceğiz? Her ikisi de hayatın bütün kapılarını açan joker kartıdır. Affetmeyi mi sağlamayacak? Affetmem için bana bu kitabın filmini çekmelisiniz. Bir şartla, herkes gerçek karakterinde olacak ve

gerçekte ne yaptığını, ne düşündüğünü, ne konuştuğunu dosdoğru, apaçık canlandırarak... Belki! O da süpheli...

Pendik’i anlatmaya devam edeceğim... Para çantasını ben çaldım, yurmurtaları da, ama Beria Teyzemin saatini ben çalmamıştım, hiç görmedim, nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyordum, suç gene de üstüme kaldı. Hem o günlerde hayatımda gördüğüm en güzel saat anneannemin kapaklı altın saati; kelepçesinin iki yanında elmas, yakut ve zümrütlerden oluşan çiçekleri var. Çalacak olsam onu çaldım. Ben daha saat takıp kullanacak yaşta da değildim, rakamları bile doğru dürüst bilmiyordum. Bildiğim, her saat başında kuşlu saatimizi parmaklarımla saymaktı. “Babana götürebilirdin” diyorsanız, kadın saatini babam ne yapsın? Babamla bana para lazım! Başka biri yapıp üzerime attı. Bir dakika, bir dakika, birdenbire zihnimde çakan şimşegin ışığında iki resim yan yana geldi. Hayır! Duru görü filan değil, bir şey yakaladım, yıllar önce sorduğum bir soru cevabını şimdi buldum. Beria Teyzemler Salihli’den Impala arabalarıyla Pendik’e geldiklerinde, teyzemin evlatlık kızı da yanlarındaydı o yaz. Teyzem “Araba müsaitti, onu da getirdim anne, biz gelince sen çok yoruluyorsun” demişti. Kızın yüzü birini andırıyordu, ama o günlerde çıkartamamıştım, narkotikte alacakaranlık bir yerde tek başıma kaldığımda, dehşet dolu aklım bambaşka çalışmaya başlamıştı. Binlerce sorunun, binlerce görüntünün birbirinin içinden geçtiği anlarda resimler yan yana düşmüş ve cevabı bulmuştum. Evlatlık kızın yüzü, üvey annemin çocukluğunda çekilmiş bir fotoğrafını andırıyordu. İkisi de uzun ve köşeli bir çehreye sahipti. Narkotikte, o korku anlarında, düşüncelerim o kadar hızla geriye ve ileriye gidiyordu ki, mantığım zavallı bir maskeye dönerken, evvel, daha evvel, şimdi, sonra ve daha sonra yaptıklarım, yapmadıklarım, yapacaklarım birbirine karşıyordu... Newton’un da zihni elmanın düşüşünden sarkaca, oradan gezegenlere ve güneşe böyle gitmiş olmalıydı... Evreka, evreka!.. Ah! Henüz o zamanlar, bir Piaget, bir Vacheron Constantin veya bir Baume et Mercier’e gönül düşürmüş, dedem gibi saat merakım olduğu ortaya çıkmış değil. Evet! Altını çok seviyorum, öylesine ki Gazeteci Gülden Hanım’ın “Adımı ve gazeteci kimliğimi kullanarak kirli işler çeviriyor” iddiasını ortaya attığı günlerde yasal adımları değiştirip “Golden” yapmayı düşünmüştüm ya da “Golda”. Golda bir Musevi adıydı, olsun! Bizim köklerimizden bir ucu zaten oraya dayanıyormuş. Adımdan vazgeçerek dedeme, anneme ve Pendik’in güllerine ihanet etmek istemediğimi kuvvetlice hissetmemle birlikte, yapmam gerekenin sadece ‘anlatmak’

olduğunu söyleyen “o” sese kulak verecektim. İşte bu benim ‘kudret asâm’ olacaktı. Hayat hikâyemi anlatacak ve “Eğer birine benzemek isteseydim, bir Ferhunde Verdi olmak isterdim” diyecektim.

Yumurtalarımın altın olmasını babam için istiyordum, babam kadın satini ne yapsın, hangi sevgilisine bölsün versin, o kadar çok hanım arkadaşı vardı ki ... Hem sonra babam ‘Nereden aldın bunu, aldığın yere geri götür’ derse ne yapacaktım?.. Dedeciğim olanları biliyorsun, sen oradan her şeyi görüyorsundur, bana yardım et, çocukluğumdan beri iftiraya uğradığım olaylarda gerçeğin ortaya çıkmasına yardım et. İnsan ne kadar büyürse büyüsün, acınacak hâle düştüğünde yine çocuklaşıyordu. Bunu bizzat kendimde görüp yaşamıştım.

Narkotikte bir şey söylemenize hiç gerek yok, onlar her şeyinizi, nereden gelip nereye gittiğinizi, ne yapıp ne yapmadığınızı sizden daha iyi biliyorlar. İster inanın ister inanmayın, 1 Mayıs 2000’de yayınlanan köşe yazısından sonra hızını alamayıp bir de Narkotik Şube Müdürlüğü’ne telefon açıp, “Gazeteciyim diyerek ortalıkta dolaşıyor, evli adamlarla düşüp kalkıyor, zor durumda kalıyorum” diyerek hakkımda şikâyetle bulunması üzerine, bunu bir “ihbar” olarak değerlendirdiklerini söyleyen narkotik polisleri tarafından tekrar alınıp şubeye götürüldüğümde, onun bu iddiasına karşı beni koruyan yine narkotik polisleri olmuştu. Hakkımda “Kadın öyle bir kadın değil, müdürüm!” dendiğini kulaklarımla duymuştum. Niçin alınıp getirildiğimi bilemediğimden, koridorda korkudan tir tir titreyerek beklerken yanımdaki diğer polis memuru “Çok iyi bir aile terbiyesi almışsınız” dediğinde, önce “Kibar hâlimden dolayı benimle alay mı ediyor acaba?” diye düşünmüş, sonra cümlesini uzağıma atmamam gerektiğini, yorumunun bana dair düşüncesiyle dili arasında sese dönüşen mânevi bir destek taşıdığını anlamış, titreyen bacaklarıma biraz olsun hâkim olmuş ve bu taltifi hiçbir zaman unutmamıştım. Duyduğum bu iki cümle, gazetelerde “aşâğılık”/ “alçak” oluşumun yazılmasına karşılık, hayatımda aldığım en büyük mükâfatlardan biriydi. Polis tarafsız, özgür karar verebildiğinde, adalet mahkemelere gitmeden sahibini buluyordu. Orada bana “Bu gazeteci hanımla aranızda ne var?” sorusu yöneltilmişti. “Bir dolmuşta yan yana otursak kendisini tanımam, hiçbir şeyini bilmem, hayatımda bir kere olsun kendisini telefonla aramış, sormuş veya nasıl biri olduğunu merak etmiş değilim. *Hürriyet* gazetesi okumam, evime oturduğum apartmanın önündeki

gazete bayiiisinden ve apartmen görevlisinden her gün *Cumhuriyet* gazetesi getirildiğini öğrenebilirsiniz, nerede ve nerelerde çalıştığını 1 Mayıs’ta hakkımda çıkan gazete haberi ile öğrendim efendim” demiştim. “Biz de bir mânâ veremedik, gerçi geçmişte bizim için de bir şeyler yazmıştı” denilmişti. O zaman bir kez daha anlamıştım ki polisler herkesin dört bir yönünü, ara yönleri ile biliyor, hiçbir zihni hazırlığın etkisinde kalmıyor, gerçeği kendileri arayıp buluyorlardı... Önce gazetelerde yaptırdığı haberleriyle görüldüğüm yerde ‘yüzüme tükürülmesini’ istemişti, ama sonra narkotiğe açtığı telefonuyla ‘daha başka’ ne arzu ettiğini anlayamamıştım...

Babam da yıllar sonra hırsızlık yapacaktı; 1984 yılının Temmuz ayında gümrüklerde yaşanan otobüs soygununun “kilit adamı” olarak tutuklanacak, 1985 yılının Mart ayında Mamak Cezaev’inde şüpheli ölümler listesine girecekti. Ölümü ile gümrüklerdeki bütün yolsuzluklar temizlenmiş olacaktı, hikâye bu ya! Gökten üç elma düşer bilirsiniz! Ne çare ki benim için çaldığı paraya başka biri elkoyacak ve yine bir başkasının adına açılan banka kasasına kilitlenecekti, bana o paranın bir kuruşu kalmasın diye. Bu benim kaderimdi, kendi çaldığım boncuklu para çantası da bana kismet olmamıştı, babamın çaldığı da. “Vermeyince Mabud, neylesin Mahmut” demiş hünkâr, bilirsiniz hikâyeyi.

Kocamdan ayrıldığım dönemde babam bir gün “Kızım ne yapmak istiyorsun?” diye sorduğunda “Bir antikacı dükkânım olsun istiyorum. Antikalarla olmak, onlara dokunmak, onlarla birlikte yaşamak beni çok mutlu ediyor baba!” demiştim, “anladım” dercesine hızlı hızlı başını sallamıştı. Ah, benim Bomonti X restoranda canlı orkestra eşliğinde güzel kadınlarla dans eden babam! Ah, benim Suadiye Otel’inin dans müsabakalarına katılan babam! Benim altın yumurtalar düşleyerek uykulara daldığım gibi, o da beni bir antikacı dükkânının içinde hayal ederek mi çalmıştı otobüsteki paraları? Tabii ki hayır! Başedemeyerek, sonunda yenik düştüğü çarkın rüzgârına kapılmış, göz yumulan onca hayali ihracata, kaçak mala, kaçak altına karşılık bu da bizim muhafaza ekibinin olsun mu demişti? Peş peşe açılan özel hastanelerin tıbbi cihazları, özel yatların donatıları, fabrikaların makineleri geçiriliyordu oradan tırlarla. El insaf, el vicdan! En tepeden en alta herkese ait suç ve günahı tek başına ‘hayatıyla’ ödedi. Toprak altında yatmak, yeryüzünde bazı günahların ağırlığı altında yaşamaktan çok daha iyidir...

Dönelim ... Pendik'te henüz düşüncelerim deniz kıyısında topladığım renkli çakıldaşları, denizkabukları, şeytanminareleri ile ilgiliydi, çünkü onların bana verdiği gizli bir güç olduğunu düşünürdüm. Ağaç dalları, kurumuş çiçek saplarından örgüler, biriktirdiğim kuş tüyleri bana yetiyordu. Annem, bahçelerde, korularda din kitaplarının içinde bulacaklarımızdan çok fazlasını öğrenebileceğimizi, ağaçların, bitkilerin, toprağın ve taşların bizlere hiç kimsenin anlatamayacağı şeyleri aktarabileceğini söylemişti. Bir Kızılderili çocuğu gibi doğanın kızıydım. Fakat her çocuk gibi babamın diğer babalarından üstün olmasını istiyordum. Evet! Yumurtaların altına dönüşmesi çok cazip gelmişti. Hayallerimde altın saat henüz yoktu, hem Pendik'te her yer saat doluydu; dedemin saat tutkusu var, ayaklı büyük ding dong vuran salon saati, kulübesinin penceresinden dışarı çıkıp öten guguklu saat, bir sağa bir sola dönen, içi toplu saat, tutya kadın heykeli olan saat ... Saat bizim evde işportaya düşmüş gibi, değeri üzerine bir arzu geliştirmiş yaşta değilim. Üstelik ben her iki teyzeme tapıyorum, onlar benim prenseslerim, onların herhangi bir şeyini izinsiz alır, eller miyim hiç? Vedia Teyzemin onca şeyini almamışım da niye Beria Teyzemin hiç bilmediğim, görmediğim saatini alayım? Niye bunları o zaman söyleyemiyorum? Üstelik konuşmaktan korkutulmadığım, korkmadığım bir ailenin içindeyim, niye söyleyeceklerimi bir araya toplayamıyorum? Neden sevdiğim insanlara üzüntü ve zarar vermeyeceğimi, zarar vermek istersem bunu başka özelliklerimle mükemmelle yapabileceğimi izah edemiyorum? Demek ki ben biraz babaannem gibi içine atanlardan, olanı biteni izleyip az konuşanlardan, susanlardan, annem gibi insanlara zihinsel acı vererek vicdan azabı çektirenlerden olacağım.

İnsan sevdiği birinden bir şey çalmaz ki! Olsa olsa sevmediklerinden çalıp sevdiklerine verir. Üstelik bir şeyi çalıp, büyüklerimin idaresi ve kontrolünde olan banyoya girerken içinden bornozumun, havlulumun, kesemin ve sabun bezimin çıkarıldığı, iç çamaşırlarımın durduğu bohçama koyar mıydım? Ben o kadar akılsız mıydım? "Güliden'in bohçasından çıktı" dendiğini duymuş, ne olduğunu anlayamamıştım, 'Nasıl benim bohçamdan çıktı, kim koydu onu oraya?' bile diyememiştım. Yok! Olmaz! Polislere durumu anlatıp, bu olayı aydınlatmaları için onlardan yardım isteyeceğim. Birincisi; yıllar önce Pendik'te çaldığım para çantası gömdüğüm yerden meçhul biri tarafından alındı. İkincisi; Beria Teyzemin saatini bizim evde yaşayan biri çaldı, sonra evde büyük hadise çıkınca sıkıştı ve benim çamaşır bohçamın içine koyuverdi ki benden bilinsin. Mantık yürütelim; para çantasını Bay-

kuş Hanım merak edip almış olamaz, o çok şişman, kalkıp, bizim bahçeye gelip anneannemden habersiz bahçemizi kazamaz. Beni her fırsatta anneanneme şikâyet edip durması, "Çeşmenin suyunu boşa akıtıyor, bahçe taşlarını bozuyor, çimenleri eziyor" demesi boncuklu para çantasını onun almış olduğunu göstermez. Anneanneme gülün altını kazdığımı söylemiş olması da, ancak güle zarar verdiğimi düşündüğünü, onun ötesini fark edemediğini ispatlar. Çantayı gömdüğümü görmüş olsaydı, onu da hiç şüphesiz dosdoğru yetiştiriverirdi. Ben hiçbir şeyi unutmam, anlatamasam bile çok berrak kayıt yapan bir hafızam var. Bir süre sonra hayatıma girecek olan üvey annem bu yetimi öldürmek için, 'bu ağaç kurusun' diye dibime her gün tuzlu su dökercesine kovayla sıcak su devirecek ama ben kurumayacağım. Dede bana yardım et, sen benim kokainle ilgili dosyama mütalaanı koy! Ben bu işte bir suçum olmadığını anlatmaya, şikâyetlerimi sıralamaya nereden başlayayım? Evet, benim de suçlarım var ama bana karşı yapılan haksızlıklar, işlenen suçlar çok daha fazla. Narkotikte olmamın tek suçlusu, gazetelerde yazıldığı gibi "aşk kurbanı" olmam mı? Nelerden sonra kokaine aktarma biletle geçmiş olduğumu nasıl anlatacağım ben? Söz konusu sevgilim hayatımda sadece bir figüran, bu filmde başrol onun değil, ben buraya başka rejisörlerin yatağından geçerek geldim... Polisin bunları bilmesi lazım, onlar isterlerse her şeyi, temiz bir alımla kirli bir eli, bir girdapla bir mihrabı, "görünenin ötesini", hatta olayların atomlarını ve o atomlara üflenmiş ruhu bile görebilirler. Dedem, "Polis, akıl yürüterek, delil, beyan, belge tahlili yaparak, olayın hakikatine, mesleki değerleriyle öz değerleri arasında, 'vicdan tecellilerinden' kaynaklanan hassasiyet kuvvetleri ile iner" derdi... Bana gelince; kokain, çocukluk hayallerimin hiçbirine ulaşamamışlığımın tesellisi, belki de suçlusu; her sembol gibi, bir hakikat hissesiydi. Neticede insandım; zaafırlarım, dönüşlerim, düşüşlerim, iyi ve fena, güzel ve çirkin arasında gidiş gelişlerim olabilir. Bütün bunları dört duvarımın içinde gizlice, kabahat gibi 'sarı odalarım'da yaşadım. Kimseye zarar vermek istemedim. Zarar veren, kendi hâlindeki gizlenmiş sırları zorlayarak onların ortalığa dökülmesine sebep olan sizlerdiniz. Her şey kendiliğinden başladı, tamamen kendiliğinden. Çaresiz yaşamakta olduğum hayatın sığınağına sıkışıp kalmıştım. Bu, elime tutuşturulmuş olan boş hayat sahifesine bir şeyler yazmak, onu doldurmaya çalışmak istememden kaynaklandı. Yaşadığım onca kayba karşı bir parça sükûn ve rahatlık, belki de metanet sağlıyor gibiydi. Kokain dönemim, hayata bilgece yaklaşanlar için kapatmak istediğim bir

yara veya bir yaraktır, dar ve sığ muhakemeliler içinse hedeflerine koydukları “O. Gülden’i” aşağılayabilmek için elde ettikleri eşsiz bir zafer kırbaçları... Nasıl olsa içine ne atarsanız, ne ittirseniz rahatça doldurabileceğiniz hazır bir suç kılıfı vardı. 1 Mayıs 2000’de *Hürriyet* gazetesinin ‘Gözlüklü köşesinde’ çıkan, baba adım ve açık işyeri adresimin verildiği “Gülden Aydın krizi” başlıklı habere “uyuşturucu bağımlısı”, “Şubat 1999’da 1,5 kilogram koka-inle yakalanıyor, cezaevine giriyor. Şimdi tahliye oldu” girişi ile başlanmıştı, yaklaşık altı ay sonra 11 Kasım 2000 tarihli *Star* gazetesinde ise, “Adaşım bir suçlu” başlığı altında, “Gazeteci Gülden Aydın’ın ismiyle başı dertte. Dolandırıcı ve uyuşturucu kaçakçısı olduğu iddia edilen adaşı, yaptığı her kirli işte onun ‘gazeteci kimliğini’ kullanıyor. Bir süre cezaevinde yattı. Dava devam ediyor. Kendini ‘gazeteci’ diye tanıtıyor” diyen Esin Dalay’ın kalemin-den dökülen yeni ‘bölüm’ün satırlarını da okuyunca tüm bunlar hakkında içimden, “Beni karalarken lütfen iç ağacının kömürünü kullanın, kalite düşkünlüğüme zarar gelmesin” demek geçiyordu. Oysaki ben Subat 1999’da tutuklanmamıştım; 1999’un Aralık’ında tutuklanmış, D.G.M.’de görülen ilk mahkememde tahliye olmuşum. Mahkeme dosyama bakan tüm avukatlar “Yazık! Bu kadın suçsuzmuş, boş yere tutuklanmış” görüşünde birleşmişler, ancak “ifade değiştirmemin önlenmesi için ilk mahkemeye kadar içeride tutulabileceğim” konusunda ortak fikir belirtmişlerdi. Toplam üç ay tutuklu kalmıştım. Kokainle yakalanan ben değildim. Kokain getiren bir adamla görüşmeye gitmemin tamamen ‘konu dışı’ bir nedeni vardı. Adamdan hiçbir şey istemediğim, almadığım, onunla aynı lisanı konuşmadığım halde, yani bir suç işlemediğim halde, takip altında olduğu için ben de tutuklandım. Hani derler ya, kader ağlarını örünce her insanın nasibine hayattan bir parça talihsizlik düşermiş. Kokain benim Pendik’im, denizim, bahçem, beyaz vapurum, dalgalarım, rüzgârım, atlarım, bulutlarım ve karanlığımın içinde düşüncelere baktığım kaleidoskobum, oynacağım ve belki de dans ettiğim Azrail’im. Amy Winehouse’un “Rehab”inde söylediği gibi “*bir daha içmek istemiyorum, sadece iyi bir arkadaşla ihtiyacım var*”. Sonunda her sevgiliye ödediğim gibi ona da ağır bir bedel ödeyeceğim. Bir dönem size iyi geldiğine inandığınız ve sarıldığınız bir şeyiniz olmuştur mutlaka. Peş peşe tüttürdüğünüz sigaralar, her gün şaşmaz vakitlerde aldığınız melatonin hapları, hipnoz ve spiritüel çalışmalar, alternatif tedaviler ve amansızca takip ettiğiniz televizyon dizileri... Bunlar insanın yaşarken hâlden hâle geçiş merhaleleri. Narkotiğin nezaretindeyken namaz kılar gibi

yapıp, bir yandan da bunları nasıl anlatacağımı metin hâlinde hazırlıyorum. Ben aslında namaz kılmayı bilmiyorum, ama orada kılmaya çalışıyorum, hepsi korkudan! Oysa namaz kılmaya ihtiyacım yok, ben kendini günde üç kez yoklayanlardayım; tabiatla, evrende yaratılan her şeye, tüm sisteme hayret ve hayranlık içinde kalbiyle sürekli secde edenlerdenim. Dindar filan değilim, sadece içgörümle, vicdanımla “meçhul Allah’ımız” arasında bir ipim var. Kalbimdeki en gizli günah ve fesatlarımı dahi “Ya İlahi! Ben böyle düşünüyorum, yanlışsa doğrusunu önüme çıkart” şeklinde dile getirerek onunla “rabita” kuranlardayım. Beni yana yakıla böyle bir “meçhul’e” yönelten, uğradığım haksızlıklar oldu. Kimseye telefon açıp “Nişanlımla Boğaz’dayız, *Aktüel*’i gördü, bana ‘gazeteci’ diye takıldı” demedim. Ne *Aktüel* okuyucusu oldum, ne de aynı isimde bir gazeteci olduğumu bildim. Bilseydim de ilgilenmezdim. İlgi alanıma girmezdi. Hayatımda kocamdan başka hiç kimseyle de nişanlanmadım. ‘Nişanlım’ kelimesiyle andığım hiç kimsem olmadı. Hikmet Sevcan adını ilk kez dönemin *Star* gazetesinde hakkımda yazılmış olan haberde duydum, sözü edilen faks konusuna asla ‘akıl sır’ erdiremedim. Gazeteci Gülden Hanım tutuklandığımda on yıldır benden çekmekte olduğu için “Oh! Nihayet kurtuldum!” demiş! Kirli işler yapmakta olduğum hâlde, sanki başıma dert açılınsın diye, hangi kurumda çalıştığını bildiğimden onun işyerinin adını veriyormuşum, yani onu izliyormuşum! Neydi bu? Bu neydi Allah aşkına!?

Beni dilsiz hâle getiren şey, yazılanlardaki çürük muhakemeye karşı söyleyecek mantıklı bir şey bulamayışımı. Evet! O günlerde aklımın aczini kabul etmek zorundayım. Başımdan geçen talihsizlikler kucağımda taşınmayı beklerken, bunları neresinden tutup kaldırabilecektim... Akatlar meydanında fren sesleri! Arabalar bana mı korna çalıyordu? Bir zamanlar ısıklık çalarak yanımda duran arabalar yerine, “Eceline mi susadın be kadın sen!” sesleri... Evet, kokain yüzünden tutuklanmış, toplum içinde bir sarsıntı geçirmiştim ama hiç bu hâle gelmemiştim. ‘Ben yapmadım, ben böyle bir şey söylemedim!’ seslerinin verdiği zihinsel acı, hem fiziksel, hem duygusal darbe vuruyordu. Ben böyle şeyler yapmadım demek isterken “Sen kafayı yemişsin!” diye bir mukabele görmek... Her türlü algımın ve tepkimin, özellikle de konuşma yetimin durduğu veya tam tersine hiç susmadan sürekli aynı şeyleri anlattığım günler yaşıyordum... 1 Mayıs 2000 tarihinde tam iki kaşımın arasından, 11 Kasım’da ise artık sırtımdan vurulmuşum, hâlâ nasıl yaşayabili-

yordum? Bir insan kaç kere öldürölmek istenirdi? Kokain kullanmış olabiliirdim, bu benim ‘bayağı’ bir kadın olduğumun kanıtı olarak sunulamazdı. Beni ‘adi ve tehlikeli bir kadın’ olarak işaret etmişti. Ben bu muydum? Hiç tanımadığım bir hanıma “Şekerim!” diye başlayan bir cümle kurabilir miydim? “Cici bey”ler bulmaya ihtiyacı olan bir kadın mıydım? Sahi ‘cici beyler’ ne demekti? Albert Camus’nün “Bir insan söyledikleri kadar söyledikleriyle de insanlaşır” dediğini hatırladım. “İnsanın uslubu zihni melekelerinin yansımasıdır!” diyen annemi düşündüm. Susmama yardım edecek ne kadar veciz söz varsa beynim arıyordu. Allah’ım dedim, “mertebe i izzet” peşinde değilim, ama bir başka Gülden Aydın’ın “izzet ü ikram” almasına beni vesile ettin; bunda murad ettiğin şey nedir?! İmânın tek kaynağı olarak gösterilen kitaplarda, doğru olan şeyin, bir yandan, kaderine boyun eğmek, sabretmek ve affetmek olduğı yazılıken, diğeryandan, kısasa kısas olmadan veya kan dökölmeden bağışlama olmaz gibi çelişkili ifadeler bulmuştum, sonra da Yaratıcı “Öç benimdir” diyerek işi yine ona havale etmemi istiyordu. Kaç tane Allah vardı acaba? Bir kitabında söylediğı diğeryini tutmuyordu. Sonra düşünmek üzere yine sustum; dedemin “Hukuk-ı hemzâdî-yi beşer!” diye başlayan sesini duydum. Ve tasavvufun yüz basamağını, çocukken Pendik’teki kaldırımlardan bir aşağı bir yukarı dans edercesine inip çıktığım gibi kalbimle yürüdüm; niyet ederek, demir leblebileri tesbîh taneleri yaparak hem dilimin altında öğüttüm, hem ruhumla çektim. Asla söylememiş olduğum çirkin cümlelerin, kelimelerin bataklığında debele-nip duruyordum. Şimdi sizler gerçekte neler söylediğimi okumaktasınız. Dua karmaları yarattım, dualara tutundum. Başka çarem yoktu, yana yakıla her gece ciğeryimden okuyup, koyu bir ‘büyü’ yaparcasına kendimden geçerek havalemi gönderdim. Hayır! Hayır! Ben köleliği onaylayan, tepedekilerin ayrıcalıklı özgürlüklerini kutsayan dinlere inanmıyorum; bu benim ateşte arıtılmış saf altın gibi akkor hâline geçişimdi, dinler üstüydü. Benim için Yasin okumak ile “*Om mani padme hum*” çekmek arasında hiçbir fark yoktur, yarattığınız rezonansın dalga boyuna yüklediğiniz enerji önemlidir; ruhunuzun şıfası veya dinginliği, duanızın gücü de burada gizlidir. Yol, araya araya bulunmuyor muydu? Kapı çalana açılmıyor muydu? Bana kalırsa yol yürüyenindi... “Hayat kadını” olarak tanımlandım, olmasaydım kendimi ‘bahtsız’ sayardım. *Hayat* mecmuası kadınları hep hayallerimi süslemişti. Siz nereden bileceksiniz, hayatı bilen bir kadının bilgeliğini. Geçmiş yılların eskimişliğinde aynada bir esef tebessümünün doğurduğu galibiyeti. Doğ-

ru olan şeyleri yapıyor olmak sizce erdem miydi? Bana göre esastı ... Peki! Doğru olanı yapmış mıydınız?

1999-2000’lerde deprem Gölcük’ü ve pek çok yöreyi vuruyor, Abdullah Öcalan’ın iadesi gerçekleşiyor, “rüşvetin belgesi mi olur” deniliyordu. Power FM “Canım Türkiye’m” programlarıyla sevgi püskürterek sevgisizliğin gitgide büyüdüğünü örtmeye çalışıyor, Koç Holding, İstanbul sokaklarına astığı, sırtüstü yatmış yeşil renkli sevimli bir canavar afişi ile enflasyonu yendiğimizi duyuruyordu. Üzerine, bütün bunlar olurken Pierre Cardin’in Atatürk’ten sonra kıyafet devrimi yaptığı yazılı olan panolar süslüyordu caddeleri. Atatürk’le Pierre Cardin aynı kefeye konulmuş oluyordu. Erbakan’ın “Adil düzene geçilecek; bu geçiş (...) tatlı mı olacak, kanlı mı olacak” demesinden sonra laiklik karşıtı faaliyetlerin hız kazanması sonucu 2001’de Anayasa kitapçığı da havada uçmuştu. Ne mesut yıllardı!.. Ecevit mi haklıydı, Ahmet Necdet Sezer mi? Bana sorarsanız ikisi de haklıydı. Ülke ayağımızın altından çekilip alınıyordu. İşte böyle bir süreçte o günlerin *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* ilavesinde “erdem” yepyeni yüzüyle Türkiye’nin üzerine bir güneş gibi doğmaktaydı. Bana haddimi bildiren siz; olsanız olsanız, ya aracı, ya da şikâyetleriniz için birilerine “ricacı” olursunuz. Benimse sesi mi duyurabileceğim hiç kimsem yoktu. Yalnızlığımın ölçüsü, aynamla ben ve bana biçip giydirdiğiniz kefen kadardı.

Bir zamanlar arkadaşımış gibi sürekli konuştuğum, önceleri kendisinden sadece annemle babamın barışmasını sağlarnasını dilediğim, sonraları beni duymadığı için küsererek sırt döndüğüm Allah’ı harekete geçirmek için nezarethanede özür dileyip tekrar onunla barışmıştım. Arkamda olsun, beni korusun diye! İşte böyle bir “İlmli İslam” kaypaklığı var benim; ‘dara’ düştüm mü hemen Allah’ın ipine sımsıkı sarılıveririm. Diğery zamanlar, pek aldırış etmez, iple oynar dururum. İnsan soruyor, kendi kendine, dara düştüğünde, “Ben ne yaptım da şimdi buradayım?” Bütün samimiyetim ve hassasiyetimle dua ediyorum: “Sen beni buradan sağ sağlım önce bir kurtar, bir daha hiç içmeyeceğim, her gün namazlarımı da eda edeceğim.” İçimden bir ses konuşuyor peşi sıra, “Ama sen asıl ‘içtiğinde’ onunla konuşmuyormusun?!” diyor, duymazlıktan geliyorum, doğru söz söyleyeni duymazdan gelmek âdetidir. Bütün hışmımla Allah’a çıkışıyorum: “Koka ağacını ben mi var ettim? Sen var ettin. Öyleyse ayıkla bakalım pirincin taşını şimdi! Hem yarat, hem önüme çıkmasına vesile ol, yol ver, sonra da ‘elini sürme’ diyerek

yasak et. Bre halden anlamaz kâfir!” Kahve, kakao, kokain – üç K! diyorum, reklamlar geliyor aklıma, üç ka ... Üçü de güzel ‘Allah için’ diyorum. İnsan kendini tanıyınca Havva’yı anlamamak mümkün değil.

Alla allaaa! Kokaini ben mi getirdim Türkiye’ye, ben mi yaydım, ben mi sattım? Evimde mi çıktı? Üzerimde mi bulundu? Ben şimdi niye buradayım? “Aşk kurbanı” imişim. Hayır! Ben maceraperestliğimin kurbanıyım. Mesela Batı’ya gidip nehir kıyılarında altın aramayı düşünecek kadar hayallerim geniş! The Temptations’a veya Pink Floyd’a “Golden God” adlı bir albüm de yaptırabilirdim Ertegün’e rakip; veya bir gezgin grubu ile beraber Meksika körfezinden girip, Pasifik ve Karayip denizi arasında kalan eski Olmec ve Maya’yı, başta Yukatan civarı olmak üzere tüm Guetamala ve Nikaragua’yı gezmek, Tikal’ı, Copán’ı görebilmek isterdim. Başka birinin (Gazeteci Gülden Aydın’ın) hüviyetine girmek, onun dünyasının içinde sınırlı-sorumlu kalmak, hürriyetime, yapısal özelliklerime, düşlerime, kı-sacası benliğime tersti. Keşke, beni bir kez olsun görseydi, beş dakikasını olsun ayırabilseydi kaleme aldığı o haberi asla yazamazdı. Muhatap olmak istemedi şüphesiz. Fakat o günlerde “Sen en çok kim gibi olmayı isterdin?” diye soracak olsaydınız, hiç şüphesiz, ilk olarak, Çankaya’nın Hanımefendisi Semra Sezer’i söylerdim. Onda Üsküdar Kız Lisesinin benim dönemdeki o muhteşem şahsiyet abidesi kadın öğretmenlerinin asil ve vakur duruşunu görürdüm. Hayat hikâyemin başka bir kimsede kolay kolay bir araya gelmeyecek noktaları, uçları, yanları vardı ama “aşk kurbanı” olmak hayli gururuma dokunmuştu. Benim gerçek sevgilim kimdi? Bu düşünceler peş peşe zihnimden akarken, namaza döndüğüm duvarla benim aramda bir leke belirdi, önceleri küçüktü, yavaş yavaş yaklaştı, yaklaştıkça da büyüdü, elimi uzatsam dokunabileceğim kadar yakınımaya geldiğinde durdu; tanımıştım, kaçakçı erkek arkadaşım Hidayet’in kesik başını gördüm, görüntü siyah beyaz, son derece iyi bir kamera tarafından çekilmiş fotoğraf kadar netti. Baş hafif sağa dönüktü ve sol gözünün içinde bir damla yaş belirmiş parlıyordu, bu damlanın süzülüğünü gördüm. Hidayet benim için üzülüyor, dedim. Hayır! Bir akıl veya sinir hastalığım yok. Fakat orada, ezelden ebede olan yolculuğun geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki zaman aralığının sadece birkaç salise olduğuna inandım; belki de hepsi aynı anda olup bitiyordu, üstelik mesafe diye de bir şey yoktu. Kimbilir belki de zihnimin arkasındakilerini görmekteydim. Zor şartlarda beyin insana mucizevi

oyunlar oynuyordu... Ya daha kötü bir adamın sevgilisi olsaydım ne olacaktı? Beraber olduğum adamların mesleği beni pek ilgilendirmezdi doğrusu; değişik karakter yapıları, kuvvetli iradeleri, iç ve dış âleme dair görüşleri ilgimi çekerti... Bir de bana karşı gün geçtikçe büyüyen sevgilerini görmek isterdim. Sevgi açlığım para açlığımın çok önünde koşardı. Anneden beş parasız üveyanneden sevgi çıplağı idim. Bilirdim ki eğer beni severlerse paralarını da esirgemezlerdi... Bu nedenle ilişkilerimin hemen hepsi önce onların beni sevmelerini beklemele geçti. Böyle bir amaç taşırken, onlara şantaj yaparak bu ihtiyaçlarımı karşılayacak adamı kül edercesine yakmak veya onları kendimden uzaklaştıracak, nefret ettirecek itici bir tutum sergilemek sizce benim için yazılıp çizilmiş olan özelliklerim açısından ne kadar sahici ve akılcı olabilirdi? Sevgilerine halel getirecek en küçük pürüzü bende bulamazdınız. Kusursuzdum. Anlattıklarımı Anton Çehov’un bir ‘durum’ hikâyesi gibi kabul ediniz lütfen.

Yok mu benim dosyama baştan sona okuyup, daha ilk mahkemede tahliye edilerek bırakıldığımı ve sonunda suçsuz olduğum iyice netleşerek aklanıp beraat ettiğimi, buna rağmen hakkımda sanki ceza alıp da, cezamı çektikten sonra tahliye olmuş gibi bir kanı uyandıran o eşi benzeri görülmemiş köşe yazısıyla şerefendirildiğimi(!) görebilecek açık sözlü, cesur, mert, dürüst bir insan? Haklısınız, zihinde ‘dikili taşları’ yıkmak, sürekli alkış alanların yanlışlarını konuşmak zor oluyor... Dükkânımın önünde çekilmiş olan fotoğrafımın orijinalinde eğilerek sevdiğim (İngiliz tazısı) köpeğim de bulunuyordu, onun fotoğraftan hangi niyetle kesilip alındığı gayet aşikârdı; böyle yapılarak şahsiyetime farklı bir anlam yüklenmek istendiğini fark edecek “üstün nitelikli bir iyi” kalmadı mı bu memlekette? O günlerde henüz mahkemesi devam eden bir dava hakkında hükümde bulunarak gazetelerde “suçlu” ilan edilmiş olmamın, kişilik haklarının korunması gereken “değerler” açısından olduğu kadar basın-yayın meslek ilkeleri ve gazetecilik etik kurallarına göre bir suç sayıldığını söyleyebilecek tarafsız, dürüst, bozulmamış bir hukukçu veya bir gazeteci?.. Peki!.. Bana yapıları görmeniz için sizler arasında, elimde kandil, analiz inceliğine, Türkçe cümle kuruluşlarındaki mantık dizilimine ve samimi bir akışın düzenine haiz olan bir gazeteci arıyorum. Ey insanlık ve saygın gazetecilik, siz ne zaman, nerede, kimin elinde, nasıl öldürüldünüz?! Kendisini savunmasının hiçbir değerinin olmayacağını en iyi Hz. İsa bilip susmuştur. Gazeteci hanımın arkadaşlarının, onun adının altını çizerek, gazeteciliğinin tarihini ve tarifini

yazma gereği hissetmeleri, o günlerde isminin pek duyulmadığının, birçok kişi tarafından henüz tanınmadığının delili gibiydi. Kaldı ki o günlerde bu davayı mahkemeye taşımak üzere avukatlığına başvurduğum, “basın hukuku” duayeni olarak tanıdığım (adını daha önceden birkaç önemli dava dolayısıyla duymuştum) saygıdeğer Avukat Çetin Özek dahi “*Hürriyet*’te Gülden Aydın adında bir gazeteci mi varmış?” demişti. Bünyesinde hukuk müşavirliği yapmış olduğu ve o günlerde kızının da hâlen çalıştığı *Hürriyet*’te Gülden Aydın isminde bir gazetecinin varlığını duymamış olması düşüncemi haklı çıkarıyordu. O muhteşem ofisinin uzunca salonunda kütüphanesini büyük bir hayranlıkla seyrederken, caddeye bakan (Beyoğlu İstiklal Caddesi) pencerelere yan gelecek şekilde yerleştirilmiş çalışma masasının başında gazeteyi önüne açıp, haberi dikkatlice okumuş, fotoğrafın orijinaline ve köşe yazısına konulmuş olanına pertavsızıyla bakmış, bu davanın eksilerini artılarını anlatmaya başlamıştı... Önünde kendimi tutamamış ağlamıştım. “Siz bu davayı bu şekilde götüremezsiniz!” diyerek konuya ilişkin görüşlerini sıraladığında (detayları başka bölümde anlatacağım) Gazeteci Gülden Hanım’ın bana karşı zaferinin sefasını sürebilmesi için bir kenara çekilerek, yaradılış özellikleriyle “dünyadaki en acaip olayların hep onun başına gelme” sebeplerini kendisinin bulmasını ve daha başka neler yapacağını seyretmeye orada karar vermiştim. “Bir kokain kuryesi ile aynı adı taşımak sinir bozucu olsa gerek!” denilmişti... Bunu ‘soylu’ bir şekilde nasıl halledilebileceğini ona öğretmem gerekiyordu. Bir süre sonra adeta ‘meslek onuruna’ yemin edercesine “Asparagas haber yapanları aramızda yaşatmayacağız!” başlıklı yazısındaki kendinden emin hâlini tenekeden trampet çalarak gezinen heyecanlı atak bir aktiviste benzetmiştim.

Esin Dalay’ın haberi üzerine, gazeteci dostlarımla içeri girmeye muvaffak olduğum o günün *Star* gazetesinde, satır satır hakkımda yazılanlara cevaplarımı sıraladığımda, “Biz size ‘geçirme’(!) haber yapmışız. Bize dava açın, neyse bedelini öderiz!” diyen ve kısa boyunu uzun göstermek için olsa gerek, “Ben Özal’ın basın danışmanlığını yaptım, gazetecilikte neler neler seyrettim, kendinizi fazla ‘önemsemeyin’ ve ‘üzülmeyin’” diyen biri tarafından karşılanmışım. Ne yazık ki, Gazeteci Esin Dalay’la görüşme isteğim kabul edilmemiş, ‘geçirilmiş bir vatandaş’ olarak oradan, bacaklarımın ne kadar güzel olduğu iltifatını alarak ‘yolcu’ edilmişim... Güç ne baş döndürücü bir hazdı ve ne yazık ki çoğu kez dürüst olmayan yollardan adaletsizce kazanılıyordu. Ahlakımdaki ‘siyaset’ şimdi bana bir estetik gü-

zellik olarak görünüyor. Bana, ellerin, ayakların yapılan kötülükleri tek tek bildirecekleri o günü, “hüküm” için kalkılacağı söylenen o kürsü gününü beklemek kalıyor... Dinlerin ne için gerekli olduğunu o gün anlamıştım; insanın yanan içini soğutmaya yarıyordu... Tam tamına bir teselli mekanizması olarak çalışıyordu... Teselli ve ümit! O ümide sarılı olarak, belki gerçekten vuku bulabilir diyerek, bu satırları o güne bir delil unsuru olması ve tanıklık etmesi için bırakıyorum... Belletilmiş öğretiler dâhilinde insan olmanın verdiği hakla büyük mahkeme gününe hazırlanıyorum. Bu bana yetiyor.

Dedemle annemin arası, birlikte gidip baktıkları Pendik Lisesinin yanındaki arsanın alınmasından beri bozuk, gitgide daha az konuşuyorlar, yarı dargınlar. Annem şimdi de bir dükkân için dedemden peşinat istiyor ama dedem vermeyi kabul etmiyor. Annem muhtemelen Kapalıçarşı’daki dükkânların birinin Vedia Teyzeme, diğerinin de Beria Teyzeme yâr olacağını hissetmiş, ona, biraz kendi çabasıyla biraz babasının desteğiyle bir dükkân alınmasını istemişti; onun da her aybaşı para veren bir “dolap”ı olsa iyi olacaktı! Kapalıçarşı’daki küçücük dükkânlarımıza evimizde “dolap” dendiğini, bir vakitler dükkânlarımızın büyük bir yangından kurtulduğunu annemin bu dükkân meselesiyle öğrenmiş oluyorum.

Annemle dedem arasında tatsızlık hüküm sürmesine rağmen evde çok güzel günler yaşıyor; anneannem “*Ay lâçin can lâçin*” diye bir türkü mırıldanıyor balkonda, sonra Vedia Teyzem başka bir türküyü devam ediyor: “*Goy meni götürsünler/ Bir ela göz güz üstü.*” Anneannemin her iki kızının da gözleri ela. Babaevinin iki mahzun ama emniyetli kadınlarıydı onlar. Otuzlu yaşlarındaydılar, güzellikleri saçlarından başlayıp, nefis ayak parmaklarına kadar pırıltılar saçıyordu. Yaz gecelerinde Pendik sokaklarında yürüyüşe çıkıldığında lacivert gecede siyah çam dallarının arasından kendini gösteren bembeyaz ayın şahane manzarası kadar esrarlı, gün ışığında bahçenin güllerinin sedef renkleriyle inci beyazlığı arasında adeta sihirli görünen kadınlar. İşte tam da burada Safiye Ayla söylemeli: “Çamlar arasından süzülürken mehtap”...

Annemin anneanneme sorduğu bir soru aklımda yer edip kalmıştı: “İnsana vücut neden verilmiş, onu senin kemanın gibi kutusunda muhafaza ederek saklı tutmak zorunda kalınacaksa?..” Alla allaaaa! Bu da ne demekti şimdi acaba? Anneannem ‘neler söylüyorsun böyle’ ifadesi ile kafasını geri çekmiş, esef ettiğinde her zaman yaptığı gibi sola çevirip uzunca bakmış, sonra yerine getirmişti. Teyzem gümüş bir buğu bırakır gibi kibarca gül-

...uyor?
...enlerde yayınlanan "o
...den Aydın"ın haberini görüyor.
Hani, bütün gazetelerde
yayınlanan.

Gazeteci Gülten
Aydın'ın (sağda)
başına uyuşturucu
kuryesi olmakla
lanan Gülten Aydın
(üstte) yüzünden
adık işler geldi.

Ga
Arma
kamuoy
olmadığ
bunlar.

Esnat
telefonlar
Gülten

"O G
olmuştu.

Gazet
ilişki kur

"o Gül
bilmeliy

"O
kendi

hays
sah
d

Prensesim Şila'm

Aynı gün Şila ve ben

Aynı gün dükkanımın önünde

Dükkanımızın kedisi ile...

Gözlüklü Köşe'de verilen "Gülten Aydın Krizi"
başlıklı haberdeki fotoğrafımın orijinali

müştü. Annem ise muzip muzip teyzeme göz kırpyordu... O akşam anne-annem kemanını kutusundan çıkartmış, dedeme bakarak Seyyan Hanım'ın "Siyah Gözlere" sini çalmış, dedemse bir kadeh rakı koymuş, karşılıklı keyif yaşamışlardı. Annemin sorusu işe yaramış, anneanneme kemanını kutusundan çıkarttırmıştı. Evet, dedem âşık olunacak, kapkara gözlü, siyah, uzun, düz kirpikli bir adam. Bakışları derin, konuşmaları dolu, hareketleri ağır. O günlerde saadet denilen mefhumu her ne olursa olsun bu evde tahından indirmek mümkün görünmüyor, evimizde ve Pendik'in havasında ışıık dağıtırcasına adeta canlı bir unsurmuş gibi yaşıyordu.

Annem ve anneannem dedeme "Biz bir deniz yapıp gelelim" diyorlar, röntgen mütehassıslarının evinin önünden yürüyerek, Deniz Teyzelerin (esas ismi Deniz değil ama evi tam denizin kenarında olduğu için o benim Deniz Teyzem) evinin önüne geliyoruz. Gri rustik taşlarla süslenmiş dış mimarisiyle çok değişik bir tarza sahip olan bu evin en çok denize düşen gölgesini seyretmeye bayılıyorum, bir de giriş katını bordür gibi boylu boyunca dönen şömine bacasının da gri rustik taşlarla yapılmış olmasını. Eski Pendik'in sembol evlerinden biri bu ev. Deniz Teyze'nin evinin önünden, halka açık yerden gireceğiz denize, ama ben o evi çok beğenmeme rağmen denizini hiç sevmiyorum, yosunlu ve çakıllı, temizlenmemiş. Ayaklarımın yosuna değmesinden hoşnut değilim, vıcık vıcık kaygan bir şeye temas etmek, insanın güvenmediği biriyle yolculuğa çıkması gibi kötü bir duygu uyandırıyor. Kumluk değil, üstelik orada Palmiye Otel'ininki gibi şemsiyeler de yok. Teferruatsız deniz banyosu için seçilmiş bir köşe. Para ödemedi kullanılabilen her şey, her yer gibi sıradan. Oraya giderken uzun boylu hazırlanmıyoruz, bir deniz elbisesi üzerimizde, bir de havlumuz kolumuzda; bu sadelik hiç bana göre değil... Ben her şeyi bir seremoni şeklinde, şölensel havada ve heyecan duyarak yaşamayı seviyorum. Dönüşte röntgen mütehasssının bahçesinde sohbete dalan annemleri beklemek azap verici, içim içime sığmaz bir vaziyetteyim, ne gereksiz konuşmalar yapıyor bu hanımlar birbiriyle bazen; tansiyonları inmiş çıkmış, baş dönmeleri, kulak çınlamaları varmış, sağ taraflarına yatamıyorlarmış. Bir an evvel eve, bahçeme dönmek istiyorum, zaten deniz banyosu beni yeterince huzursuz ve memnuniyetsiz bıraktı, yosunlar bacaklarıma değdi degecek diye ödüm koptu ... Koşa koşa gidip yumurtalarımı kontrol etmek istiyorum. Yerinde durduklarından emin olmam lazım, annemlerden önce bahçeden içeri kendimi atıyorum, bakalım yumurtalarım yerinde duruyor mu? Küçük

evin kapısından patdadanak içeri giriyorum, içeride tam yumurtalarımı gömdüğüm köşede bir karaltı var, önce ışıık farkından hemen seçemiyorum, gözlerim içerisinin karanlığına alışınca görüyorum. "Aaaaa! Mehmet Efendi çömelmiş tuvaletini yapıyor. Bacaklarının arasından da bir şey sallanıyor; kara mı, kahverengi mi, mor mu? Yay şeklinde hafifçe kıvrık, dedemin kullandığı alaturka tuvaletin musluğuna takılı küçük taharet hortumu gibi. Arkamı döndüğüm gibi dışarı kaçıyorum, niye kaçtığımı bilmiyorum, ifade edebilmem şimdi güç doğrusu. Bir insanı tuvaletini yaparken seyretmenin hiç hoş bir şey olmadığını her yaşta biliyor olmalıyız. Bahçemize, küçük evimize, güpegündüz kakasını yapıyor! Olacak şey değil! Hem de tam altınlarımın üzerine! Bunlar köylü işte! Ne kadar şehirde yaşasalar da değişmiyorlar. Dedem doğru söylüyor, annem bu köylüleri savunuyor ama bunların savunulacak, iler tutar bir yanları yok! Ne Mehmet Efendi'yi, ne küçük oğlunu, ne de o tombulca kızını hiçbir zaman sevmemiştim. Onları beğenmiyordum, alt tabaka olarak görüyordum. Medenileşemeyenler için ayrı yollar açmak lazım, oradan gidip gelsinler, ben görmeyeyim onları, rahatsız oluyorum. İnsan biraz gazetelerden, dergilerden, filmlerden nasıl giyinilir, nasıl oturulur, nasıl yemek yenilir, nasıl güzel konuşulur, öğrenir de kendisine bir çekidüzen verir. Mehmet Efendi bunu yapıyorsa, hiç okul yüzü, kitap yüzü, şehir hayatı görmemişler neler yapardı. Mamafih köylü kesimi böyle şeylere değer vermez, onların değerleri başkadır. Neden kızılıyorsunuz? Metrolar neden yapılıyor sanıyorsunuz, fakir halkı göz önünden yok etmenin "şehir trafiğini rahatlatma" adıyla kamufler hâli. Caddeler rahatlayacak ki efendiler arabalarında Emirates'in *first class*'ındaymış gibi bir his içinde, yaylana yayalana şöförleriyle gidebilsinler. Bizler (tabii ki artık ben de dâhilim) trenlere doldurulanlardanız. Hem "benim işçim, köylüm, esnafım" dersiniz, hem beğenip yanınıza almaz, masanıza oturtmaz, başınızdan savarsınız. Ben söyleyince kızarsınız. Hattı zatında annemin de onları pek sevdiğini sanmıyorum; trende, vapurda pejmürde kılıklı insanların olduğu yere asla oturamaz, yanımıza oturacak olsalar kalkar yerimizi değiştirdi. Bir insanın değeri onun tahsil ve terbiyesi (bilimsel donanımı ve görgüsü) kadar, ruhi incelikleri (duygu derinlikleri), muhakeme estetiği, konuşma sanatına hâkimiyeti, hakikati dile getirebilme meziyetine sahip oluşu nisbetinde azalır veya çoğalırdı. Bunlar şöhrer arzusu, güç hırsı, menfaat yarışı, gurur, nifak gibi beşeri zaafılarımızı kontrol etmemizi ve bir münakaşayı alevlendirip alevlendirmemek konusunda ölçü edinmemizi sağlar, bir konuyu tartışırken boks maçına çıkmışcasına karşı tarafı sözlerle

dövme çabasına girmekten bizi kurtarırdı. Okumamış halk akli ile okumuş tabakanın akli her zaman farklı çalışırdı. Gelin görün ki, okumuş tabaka da, menfaatleri doğrultusunda yüksek tabakaya (efendilere) hizmet verirken, akla yaklaşarak duygulardan veya dine yaklaşarak akıldan uzaklaşır; mevki ve mertebe elde etmek için günün şartlarına uygun şekilde saatin çarklarını geri döndürürler.

Mehmet Efendi, nadir de olsa küçük oğlunu tatil zamanlarında yanında getirirdi. Yaz aylarında daha sıkça gelirlerdi. Oğlanın elinde babasının yaptığı bir sapan, ağaçlardaki serçeleri vururdu, kör olasıca! O geldiği zaman bahçeye inmezdim, ilginçtir huysuzlaştırdım da. Elektrik direklerinde vurduğu kuşları görmemek için içeri kaçardım. Onun şekilsiz ve kılıksız hâline balkonumuzdan tepeden şöyle bir bakardım. Benimle oyun oynamak, bana gösteriş yapmak için serçeleri vurmak ne haddineydi bu kendini bilmezini? Bu hâlim belli ki onu hırslandırmış, onlara yeşillikler almaya gittiğimiz bir gün fırsat yakalamış, beni arka bahçelerinde sıkıştırmıştı. “İndir donunu” demişti. Don? Ne çirkin bir kelimeydi. “Külöt” kelimesini kullanmayı bilmiyordu. “Pipimi sürtücem seninkine, bak ki bir bak, ne güzel olacak!” Pipisini pantolonundan çıkartıp bana doğru tutup takdim etmişti. Türkçesi ne kadar acaip ve banaldı. Çıkarttığı şeye bakmıştım. Bu benim bir pipiyle ilk tanışmam ve bir erkeğin bana uzattığı ilk hediyeydi. Babaannemin sarıdığı sigara böreklerine benziyordu. Beyaz, sarımsı, pembe, küçük bir sigara böreği. Kaşlarımı çatıp, “Seni babana söyleyeceğim!” dedim. Hiç orali olmadı, duymamış gibiydi. Pantolonunu aşağı sıyırmaya kalkıp, üzerime gelince geri geri kaçarak “Anneanneme de söyleyeceğim, anneanneme de söyleyeceğim!..” diye bağırmaya başladım. Hem arkama bakıp aramızdaki mesafeyi kontrol etmeye çalışıyor, hem bahçe duvarına bir kedi gibi tırmanmaya çabalıyordum. Tırnaklarımla briketleri adeta kazımış, parmaklarımla deliklerine geçire geçire, aralarından çıkan ağaç dallarına tutuna tutuna tırmanmış, duvarın üzerine bir sıra örülmüş çitin üzerinden kendimi arka yola atmıştım. Dizlerim, avuçlarım, dirseklerim, kollarım rende geçmiş gibi sıyrılmış çizilmişti. Küçük pembe pipisi değil, değersiz gördüğüm birinin bana degecek olması beni dehşete düşürmüştü. Hayır, korkmamıştım, hiddetlenmişim. O kimdi ki bana pipisini değdirecekti. Bana yaklaşmasına bile müsaadem yoktu. Böyle bir şey yapsa kendimi değersiz hisseder, beğenmezdim sonra. Bana değil pipisini, parmağını dokundurmasını bile kabul edemezdim. Babası da kendisi de *Hayat* mec-

mualarında görüp beğendiğim soylu, beyefendi, centilmen Lord Snowdon gibi erkeklere hiç benzemiyorlardı, üstelik hem eğitimsiz hem de görgüsüzdüler. Güzel bir sofrada nasıl oturulacağını, nasıl yemek yenileceğini, nasıl peçete kullanılacağını bilmiyorlardı. Yemeklerini yerde dizlerinin üzerine çömelerek yiyorlardı. Evleri hayvanlarından dolayı etle süt karışımı ağır bir kokuya sahipti, bu koku ona da sinmiş miydi, şimdi bunu ben mi uyduruyorum bilemeyeceğim. Üstü başı, pantolonu, ayakkabıları berbat, yüzü kadın teni gibi pembe beyaz, iğrenç mi iğrençti. Elleri tombalaktı. Ucuz *after shave* kullanan erkeklerden nasıl tiksnilirse o da beni öyle itiyordu.

Bohça gibi pantolon giyenlerden nefret ediyorum. Ben kepli ve kolejli olmayan oğlan çocuklarını beğenmiyorum. Filmlerdeki gibi İngiliz tarzı, *tweed* kumaştan yelekli, üçlü takım içinde yakası balenli gömlek giymiş, Avrupai, yakışıklı ve şık erkeklerden hoşlanıyorum. Sonra mutlak iyi bir deriden kesilme ve usta ellerden çıkmış, mükemmel stile sahip, üstten bağcıklı ayakkabıları olması lazım. Hatta ayakkabılarının burun kısmındaki parçanın üzeri işlenmiş olmalı, o bir “gusto” meselesidir! Herkes anlamaz! Ama ben bakınca anlarım! Ayakkabılarını bağlama tarzlarına bakıp babama benzeyip benzememelerine göre onlara not veriyorum. Kimse babam gibi şık ayakkabı bağlayamaz; yere eğilmez, ayağını kaldırır ve büyük bir kas gücüyle tek ayağının üzerinde durarak ayakkabısını bağlar. Bunu yaparken o kadar zariftir ki pabucuyla ayağını paketleyip size vermek üzere hazırlıyor sanırsınız.

Küçük de olsam bazı şeyleri söylememenin herkes için daha iyi olacağını çoktan öğrenmiş bir çocuktum; anneannem ve annemin bir pipi ile tanışmış olmamı nasıl karşılayacaklarını, bunu taşıyıp taşıyamayacaklarını bilemediğim için susmayı seçmiş olabilirdim... Locke insan aklının doğuştan ‘boş’ olduğunu söylüyor, ben buna kuşkuyla yaklaşıyorum. “Düşünüyorum öyleyse varım.” Bazı bilgilerin doğuştan geldiğini düşünenlerdenim. Viva Descartes!.. Evet! Sigara böreğinden hiç kimseye bahsetmemiştim... Erik toplarken duvarın üzerine örülmüş bahçe çiti kırılmış, düşerken her yanımlı sıyrılmıştı ...

O gün bugün ben eğitimsiz halk tabakasını sevemedim, içlerinden sevdiğilerim olmadı değil, ama görmek istemesem de gözüme batan, bende acı bir tat bırakan, hatta bana düşünce işkencesi yapan çiğ bir yanları vardı hep.

Bunları giderebilmeleri mümkün müydü? Bana göre, hayır! Eğitimsiz kadınların kendi yaşam biçimlerini, sanki dünyadaki en iyi durummuş gibi, değiştirmemek için bütün güçleriyle direnmelerini ve dünyaya açılmamakta ısrarlı olan yapılarını sevmiyorum, yalnız eğitimsiz kadınları değil, küçük burjuvaları da beğenmiyorum, çünkü onların durumu belki de daha zavalı, iki arada bir derede kalmış olmanın verdiği çelişkiler içindeler. Prens Süreyya'nın erkek kardeşi Prens Bijan'ın kolunda, çiftler koşulmuş dört atlı kupa arabasıyla Monaco Sarayı'nda misafir edilen Romalı Perihan'la alay eder, onu küçük görürler, ama benzer şartları hayatlarında yakalayabilmek için, pekâlâ aynı yollarda kendileri de yürüyebilirlerdi... Sonra, çalışmakta oldukları gazete sahibinin eşini "hanımefendi" ünvanıyla çağırmayı unuttukları için, bacaklarını birbirinin üzerine çaprazlayıp, pek mahcup, pek masumane özür dilerler. Anneannelerine ve annelerine "hanımefendi" diye seslenildiğini duymadan büyüyenler için bu sözcüğü kullanmak gerekli gördükleri yığınla lüksün içinde onlara belki de lüzumsuz bir teffuat gibi gelir. Ancak bir işleri düştüğünde ricalarının en yüksek dereceden halledilmesini talep ederlerken bu hitapta asla bir 'hataya' düşmezler... Ah! Çakma asilzade olmanın dayanılmaz baş döndürücülüğü içinde geniş iktidar bulmak ne devlet! Yamandıkları yerlere bilanço olarak hem yarar, hem zarar.

Önemli bir adamın metresi olabilmek, o sıfatın katlanılması çok zor ağırlığını kabullenerek taşımak, toplumda o adamın yanında özgüvenle yürüyebilecek saygı ve sevgiyi kazanmak, karısı olmaktan çok daha zor ve meşakkatlidir. Geçmişte metres olarak anılan birçok kadın gerçek hanımefendilerdi. Tarih sahnesinde ve erkeklerinin hayatında büyük rol oynadılar. Çoğu insan bu konularda, kalıplara dökülmüş sabunlar gibi katı görünür ancak biraz ıslandıklarında yarı kaygan hâle gelirler. Camus'e bakarsanız, "Kalıp bir düşünceyi ele alıp işlemek, bir incelik üzerinde durmaktan çok daha zahmetsizdir." Çünkü kolayca tatbik edilen şartlar altında eriyiverirler. Kalıplaşmış kurallarla birini suçlamak çok kolaydır, meseleye lupla bakabilme ustalığı ise hiç şüphesiz ki bir ruh ve ahlak estetiği gerektirir. Doğrusu uzun beraberliklerde nikâhsız eşin hakları ve hukuk üzerine bir makale yazmak isterdim. Hukukun kuma ve metres konusunda tanıdığı özgürlük alanının sosyal ve ekonomik güvenceden yoksun kadınlar açısından kötüye kullanılmasını önlemek isterdim. Ahlak yalnızca evli adamlarla birlikte olmak olmamakla sınırlı değildir. Kalıp düşüncelere sahip insanlar kendilerini her türlü eleştiriye, tartışmaya kapatarak, bir mânâda katılıklarıyla erişilmezliklerini sağlamış olmuyorlar mı? Dâhiyane! Gerçek mânâda bir

davranış psikolojisi konusu. İstedikleri ölçüde, istedikleri kişilere karşı yumuşar, hatta onlar için özel kaideler yaratır, onları köpük köpük köpürterek, balon yaparak uçururlar. Bir entrikayı meydana çıkartmamak, hakiki ile sahteyi, eğri ile doğruyu birbirinden ayırt etmeyi istememek gerçek bir tahriftir, delil karartmaktır. İddia ettiği konular eğer gerçek olsaydı, bunların hepsi ayrı ayrı peşine düşülecek haberler değil miydi? Bu gibi bazı özel durumların yakın çevrelerinde veya ailelerinde, hatta bir zamanlar kendi yaşamlarında olduğunu hatırlamak dahi istemezler. Hayatımda, ablasının renkli(!) yaşamına her türlü göz yumup, üstelik destek olup, aynı konu bir başkasında vuku bulduğunda 'ahlak zabıtası' kesilen insanlar gördüm. Ne tezat! Eğer ortada bir suç varsa, sizin 'arkadaş hatırına' dumura uğrattığınız zihinsel körlüğünüzle mesleğinizi icra etmekteyken, gerçeklerin üzerini örten renkli *Kelebek* gazete kâğıtlarınız ve kara gözlüklerinizin cam derecesi çok daha ağır basar...

Bir elinde somun, diğer elinde penisi ile anılan köylü erkeklerimizin durumu da kadınlarımızdan pek farklı değildir. "*Halime'yi samanlıkta bastılar*" türküsündeki gibi, her iki kesimin de akıl ve fikir yapıları oynas hikâyelerinden zevk alır. Dedikodular arş-ı âlâda, kim kiminle? Bir fırsatını buldular mıydı aynı yerde aynı durumda olmakta hiçbir beis görmezler. Kadın olsun erkek olsun, böyle oynas hikâyelerini sevmelerinin nedeni biraz da kendi tatminsiz aşk hayatlarının eksikliğini 'dilleri' ile tamamlamanın keyfine varmak istemeleridir. Tensel ve cinsel zevklerini, aşka duydukları açıklarını bu meseleleri mevzu bahis ederek dilleriyle bastırırlar. Başka bedenlerin birbirine değmesinden iğrenir, tasvip etmez görünürler, çünkü kendilerine sevgiyle dokunulmaması veya tercih edilmemişlikleri bir nefret ve öç alma duygusu doğurur. Türk filmlerinde bunun birçok örneğini seyretmişizdir. Bu kesimin ilkel, cahil, görgüsüz, ruhen inkişaf etmemiş hâllerinden kurtulabilmeleri için 'kıyas' yapabilecek bir eğitim görmeleri şarttır. Fikri evrim ve devrimlerini tamamlayarak, akli, kalbi, vicdani sorgulamalar sonucunda gelişecek "ruhî üstünlükle" doğa, insan ve hayat üzerine değerler oluşturup bir felsefe yaratabilirler. Her ne kadar temiz ve masum olsalar da, çağdaş bir eğitim almadıklarından, içlerinde bulundukları dar çevreden birer rekabetçi, fırsatçı, intikamcı ve menfaatçiye dönüşerek çıkmaktadırlar, onlardan estetik düşünce ve davranışlar bekleyemezsiniz. Bu çemberi kırmak isteyenlerin önüne engeller çıkarılmasının nedeni kapitalizimin topraklarımız karşısındaki şehvet duygularıdır. Gerçeği keşfetmenin 'şehveti'ni

ve ‘gazetecilik saygınlığı’nın kıyasını sizlere bırakıyorum. Ahlak insanı her zaman için belki’lidir...

Asıl anlatmak ve göstermek istediğim sahne, “Seni babana söyleyeceğim” dediğimde hiç aldırmayan, davranışı değişmeyen ilkokul öğrencisi oğlanın, “Seni anneanneme söyleyeceğim” diye bağırdığımda peşimden kovalamayı bırakıp, o biçimsiz, yakışsız arzusundan vazgeçip, pipisini yerine koymaya çalışmasıydı. Şüphesiz ki babası onun için korkulacak biri değildi, annesi evlerinde babasından çok daha ağır basan, güçlü bir figürdü. Babası annesinin iradesine boyun eğmiş, teslim olmuş bir adamdı. Mehmet Efendi, her ne kadar ağa oğlu olduğunu anlatıp dursa da, üvey anneden ve amcadan kaçıp kurtulmuş ama övündüğü ağalık babasından ona geçmemiş, amcasında kalmıştı. Şimdi onun başka bir üvey annesi vardı, karısı! Onu horlayan, küçük gören, hatta Türk köylüsünü pek de beğenmeyen karısı doğal olarak oğullarını yalnızca kendi parçası sayarak ondan üstün görüyordu. Oğullarını yedirmezdi kocasına, hele küçük oğlunu asla! Oğlan, annesinden devamlı uyarı alan, hatalı ve eksik durumuna düşürülen, biraz da akılsız görünen babasından korkmuyordu. Anneannem ise onlardan üstündü. Evlerinin geçim parasının büyük bir bölümünü sağlayan, bayramlarda mendil içinde dolgun harçlığını veren, okul açıldığında yakasını, önlüğünü, kalem ve defterlerini alan anneannemdi... “Ya hanımefendiye söylesen?” Bu soru durdurtmuştu onu. Hakikatin ve menfaatin durduruculuğu...

Mehmet Efendi’nin madem bacaklarının arasında bir kuşu vardı. Oğlu gitsin o kuşu vursundu sapanı ile. Benimse keleşim vardı. Annem banyoda “Keleşini yıkadın mı?” demiyor muydu? Keleş gibi kanat çırparak çiçeklerin üzerinde sevinçle uçuyordum sanki. “Yıkadım!” “İyice yıkadın mı?” “Yıkadım!” diyordum... Banyo sonrası, bohçamdan çıkmış tertemiz, ütü kokulu iç çamaşırlarımı giymiyor muydum, benden daha mutlu bir çocuk yoktu. Çivitlenmiş bembeyaz, ütü kokulu, dokuması açılmamış pamuklu çamaşırlar giymenin saadetini anlatmak! Kuşlar ve keleşler... Âdem’le Havva’nın incir yapraklarıyla örtünerek gezindikleri zamanı düşünüyorum da, demek ki o zaman hep yaz mevsimindeymiş. Gerçeği keşfetmenin şehveti olduğuna göre, söylemek isterim ki oldum olası inciri çok seksi bulmuşumdur. İncir, hamken çıkan beyaz sütü ile bir penis başını, olgunken yumuşaklığının çeşitli kıvrımları ile göğüsleri hatırlatır bana, ağzıma alıp balını emdiğimde annemin memesinin kokusunu duyarım. Bir de hakikati hakikatlerle öldürme tarzı vardı, ustalık işidir; becerebileni, şehvet

derecesinden haz baygınlığına geçirir. Dostoyevski’yi burada hatırlamamak imkânsızdır benim için. Mehmet Efendi’nin yumurtalarının üzerine kaka-sını yapması çok fena olmuştu, bahçeme ve geleceğime dair bütün hayallerim mahvolmuştu. Bunu anneme mutlaka bir gün anlatacaktım. O da bana, kızların keleşleri olduğu gibi, erkeklerin de önlerinde kuşları olduğunu söylemişti... Birlikte uçabildiklerini ise daha sonra öğrenecektim.

Annemle fikir alışverişimiz vardı. ‘Fikir teatisi’ yaparak büyütekti beni. Tıpkı dedem ve Ankara’dan gelen genç hukukçular arasında olduğu gibi. Annem onları bahçe kapısına kadar geçirirken ayaküstü fikrî sohbetlerde bulunurdu: “1946 seçimleri tam bir rezalet olmuştu. Kasım Gülek çizdiği rotada hatalıydı, ardından kurulan Demokrat Parti Hükümeti ‘sadece millete mâl olmuş inkılapları saklı tutacağız’ diye bir inci dökerken mesajını ve takip edeceği istikameti gayet net bir biçimde vermişti. Peki diğerlerine ne olacaktı? Bu bir ihanet değil miydi? Ezanın ‘Tanrı uludur! Tanrı uludur!’ diye okunmasının doğruluğunu, gerçekliğini ve sahip olduğumuz dinimize yükleyeceği ‘ulvî’ mânâsının reformsal gücünü içine sindiremeyenler, Orta Asyalı Türkleri yeniden Türk kimliğinden hızla uzaklaştırılarak, din örtüsünün altında başkalaştırmaya çalışıyordu. Ezanın Arapça okunması yasağının kaldırılması, Atatürk’ün yeniden canlandırmak istediği Türk ırkı ruhunun yok edilmesi anlamına gelmiyor muydu? Bu, yeniden Osmanlı’ya dönüştürülmenin, İstanbul’un Anadolu’yu yeniden esir almasının başlangıcıydı. Bu durum sonradan öyle bir hâl alacaktı ki sonunda Anadolu, İstanbul’un elit şehir kültürünü yok edecekti. Radyoda dinî programlar başlatılmasının amacı neydi, deney ve aklın sağladığı doğrular yerine ‘dinsel yalanlar’ dönemi yeniden mi hortlatılacaktı? Akli başında biri çıkıp bunları söylediğinde tutuklanıyordu. Dünya Bankası ve Marshall yardımları, ki bunlar birer alıştırma sadakasıydı, topraklarımızda Amerikan üsleri için toprak kiralınmasıydı... Batı’ya yaranmak için Kore Savaşı’na o zavallı insanların üzerine Türk askerlerinin yollanmasına karşı çıkan Behice Boran’ın ve sekreterinin tutuklanması olacak şey miydi? Celal Bayar’ın katı bir tutumla ‘ince demokrasiye paydos’ demesi yakışık alacak bir laf mıydı? Halkı için biçtiği ‘kalın demokrasiyi’ abanın altından sopayı gösterircesine hissettirmesi hoş muydu? Bu inciler yenilir yutulur şeyler değildi.” Ah! “Tarih tekerürden ibaret” sözü dilimize pelesenk edilmiştir, ama ne çare ki üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken bir konudur.

Annem konuşurken genç avukatlar başları önlerinde dinliyor, ayakka-

bıların üzerine düşen, kapaklı pantolonlarının uçlarını seyrediyorlardı, annemin haklılığına ya da haksızlığına dair eklemeler, çıkartmalar yapamıyorlardı. Suskunluk o günlerde başlamış olmalıydı. Bugünkü “ileri demokrasimizin” temelleri demek ki daha o günlerde atılmaktaydı. Geleceğin hukukçuları olarak hükümet konusunda çaresiz bir durumda kaldıkları her hâllerinden belliydi. Bense olası herhangi bir karşı çıkışlarına hazırlanıyor, anneme kuvvet vermek, annemden yana olduğumu, onu desteklediğimi göstermek istercesine, onların yanında annemi elinden yakalamış, sımsıkı tutuyordum. Elim, annemin avucunun içinde ileri geri, yukarı aşağı, yanlara gidip geliyordu. O gün bugün ben de annem gibi, özellikle inandığım şeyleri anlatırken ve savunurken, el, kol hareketleriyle konuşacağım. Yukarı çıktığımızda balkondan annemi dinlemiş olan dedemin suratı beş karış; değil konuşmak, annemi görmek dahi istemiyor, başını çeviriyor, adını koymadığım bir tatsızlık hissediyorum ikisi arasında.

Bir an evvel annemle babamın barışması gerekiyor. Dedem, Vedia Teyzemin iki erkek evlat doğurmasından keyifle bahsediyor, “İki arslan parçası doğurdu!” diyerek büyük kızını övüyordu. Anneannem “Salihli’deki kızımın iki kızı var, pek güzeldirler!” diyor. Anneannem güzel düşkün! Zübeyde ve Rüveyde bana göre çok renkliler, annelerinin ve babalarının bütün güzelliğini yansıtıyorlardı. Anneannem onları Shirley Temple gibi sevimli ve güzel buluyor olmalıydı. Üstelik Muzaffer Eniştem anneannemin en gözde damadıydı. Ben güzel değildim, bu ailenin çirkin ördeğiydim. Teyzelerimin ve annemin güzelliklerinden pek az almıştım. İlginç olan, büyüdükçe tıpkı Zehravi olacağım, onun gibi acı sarı bir tenim olacak. Onun “beyaz gülü” olmam, aslında kendisine biçmiş olduğu bir güzellik birimi olabilir miydi? Bembeyaz çarşaflarda tenimin sarılığı büsbütün ortaya çıkıyordu, annem “buğday tenli” diyordu, anneannemse karşı çıkar gibi, “anneme benzemiş, onun gibi sapsarı” diyordu, demek ki ben anneannemin annesine de benziyordum. Güneşte yanınca kararıp fellahlara dönüyordum.

Anneannemin Mısır’daki çarşılarla bir alıp veremediği vardı. Zaman zaman postacı sarı büyük bir zarf uzattığında “Mısır’daki mallardan olmasın” diye heyecanlanır, meraklanarak açar, sonra “Hımm, Ankara’danmış” derdi. Babamın “Yunusoğulları” olarak Yugoslavya’da Üsküp Kalkandelen’deki (Tetova) çiftleri çubuklarının, küçükbaş hayvanlarının, arazilerinin; bazı zamanlarda da anneannemin Mısır’da bir çarşıdaki dedelerinden kalan dükânlarının devletler arasındaki anlaşmalarla bir gün geri geleceğini dinler

dururdum. Osmanlı coğrafyasında bir uçtan diğer uca yayılmış bir aileye mensuptum ama ne Yugoslavya’dan ne de Mısır’dan hiçbir haber çıkmadı. Onca tapu, onca tercüme elimizde birer kâğıt destesi olarak kaldı. Anneannemin annesinin arada sırada gizli gizli enfiye çekme alışkanlığı, gerçekten baş ağrıları için miydi, yoksa biraz o topraklardan kalma bir âdet miydi?

Anneannemin dayı dediğimiz bir akrabası var: Hakkı Dayı. Karısı Safiye Yenge, nursuzun biri, hiç çocukları yoktu. Mest giymeleri beni deli etmeye yetiyordu. Ayakkabısını çıkardığında içinden siyah, incecik deri, ikinci bir ayakkabı çıkıyor, ayakları bana bir kadın ayağıymış gibi geliyordu. Bir erkeğin bu tarzı bana hem komik hem de çok Şarklı geliyordu. Nerede benim babamın ayakkabıları, çorapları, nerede Hakkı Dayı’nın ayakkabıları. Kısa boylu, tıknaz, arada sırada Fransızca ve bilmediğim başka bir dilde laflar eden, fazlasıyla Müslüman kılıklı bir adamdı. Müslüman kılıklı derken aklınıza pis ve pejmürde bir görüntü gelmesin. (Dünya şimdi bizi böyle görüyor da!) Ayakkabıları mestli, pantolonu da boldu. Siyah bir deri yelek giyerdi. Bir şey anlatır anlatır, sonra da “Hasiyetü’ş-Şeytannnn!” derdi. Ne karanlık ne korkunç bir laftı bu, hiç hoşlanmazdım bu tür sözlerden. Bir gelişinde “Bizim soyumuz Hazreti Süleyman’a kadar dayanıyor!” demişti. Hazret olmak için mestli ayakkabı giymek gerekiyorduydu, ben katiyen ondan olmak istemiyordum. Bu “hazret”lerle ilk tanışma günümdü. Hazretler, haşmetmeap’lar, seyda’lar, seyidler, şeyhler... Daha nicelerini öğrenecektim.

Hakkı Dayılar, Fatih taraflarında, tam köşe başında, iki katlı, merdivenle çıkılan bir evde otururlardı, evin oturma odasındaki çıkıntılı camdan, kapıya kimin geldiği görülürdü. Evlerinde aşırı bir temizlik ve düzen vardı; camda parmak izlerim kaldığı için cama ellerimi sürmememi söylemişti karısı. Annem bunu kendisine yapılmış düşüncesiz bir davranış olarak görmüş, bir daha ne kendi gitmiş ne de beni götürmüştü onlara. İşte böyle böyle, zaman içinde, birçok şeye kırılıp darılarak, akrabalar, eşler dostlar birer birer kaybedilmişti. Annem yapıları, söyleneni unutmaz, mutlaka bir şekilde karşılığını verirdi. Hakkı Dayı’nın kaybettiği bir kitap yüzünden annem adama söylemediğini bırakmamış, kitabın aynısını sahaflarda günlerce arattırıp buldurtmuştu. Öldüklerinde mallarını mülklerini ailede sıkıntısı olanlara değil, başkalarına bıraktıkları için tenkit etmişti ...

Annem, iki kız kardeşinin gördüğü kıymet karşısında biraz buruk büyümüş, ne babası ne annesi tarafından taltif edilmemiş bir evlat. Kendisini okumaya vererek bu hâli unutmaya çalışmış, üstün başarılı bir öğrencilik sürmüştü.

Konya'da yaşarlarken oturdukları Kürt Kemal'in evi

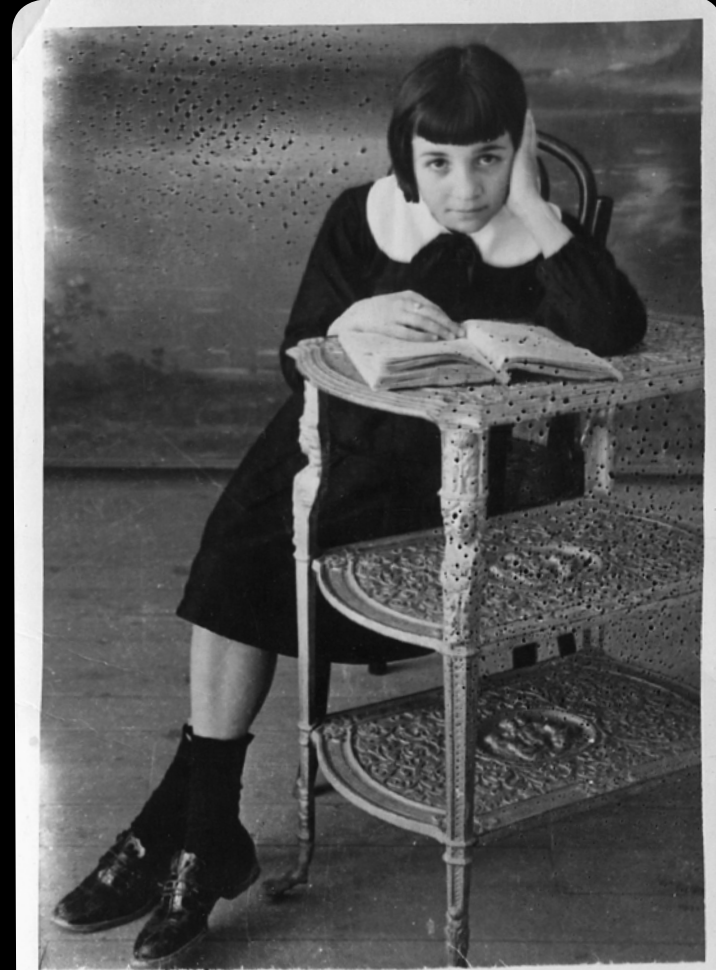
Teyzelerim dedemin ve anneannemin müsaadeleri altında usule uygun izdivaçlar yapmışlar. Ailece istemeye gelmeler, karşılıklı davetler, nişan bohçaları, düğün dernek, çeyiz çimen, takılar, yemekler, her bayramda gidip gelmeler. Ama annem babamla, dedemin onayı olmadığı hâlde ailesine rest çekip evlenmiş, düğününe ailesinden hiç kimse katılmamış. Ben, bu kabul görmemiş evlilikten, istenmeyen damattan olmuşum. Babam yüksek tahsil görmemiş; okumuş, zengin, kültürlü bir aileden gelmiyor, o genç bir subay, ama çok yakışıklı! Yakışıklılık da bir sermaye değil midir? Tam bir Makedon *playboy*. Anne babasının, ablasının tüm imkân-

Konya Kız Muallim Öğrencileri

*Beria Teyzem ve Annem
Konya'da*

Konya Mektep hatırası. Vecihe.

Konya Mektebi, Vecihe

10 Kasım 1938, Elazığ Lisesi
Acı haberin bütün yurttta
duyulması üzerine
"Başöğretmenlerini"
kaybetmiş öğrencilerin üzüntüsü...
Soldan sekizinci öğrenci annem.

Elazığ, 15 Mayıs Şehitler Bayramı

1939, Elazığ

1939 Elazığ, Orta Okul diploma töreni

Diyarbakır Lisesi

Diyarbakır Lisesi

Erenköy Kız Lisesi

Erenköy Kız Lisesi

Erenköy Kız Lisesi

Ankara Kız Lisesi

Ankara Kız Lisesi

larını kullanarak şımarttıkları genç bir adam. Anneme kendisini Aydın eşrafından varlıklı bir ailenin oğlu olarak tanıtıyor. İkisinin de vazifeli olarak geldikleri Antakya'da, ordu evinde verilen bir baloda tanışıyorlar. Biri Antakya Lisesinde ilimlerin ilmi felsefe hocası, diğeri Apollon kadar yakışıklı, komando üstteğmen.

Avrupa sosyetesinden Antakya'ya talihsizce yolu düşmüş bir prens havasında. Lord Snowdon'la aynı okuldan mezun olmuşçasına asilzade ve kültürlü görünüyor. Annemle babamın arasındaki dengeyi kurabilmek için onları anlatırken sarfettiğim kelimelerin sayısı dikkat çekici. Demek ki insanlar eksik olanı üstün gösterebilmek için birtakım sıfatlarla süsleme ihtiyacı hissedebiliyorlar. Annemle yaptıkları valsle orduevi ayağa kalkıyor.

Annemi her yerde bir gölge gibi takip eden, peşinden ayrılmayan babam, arkada üniformalı ve gözlekli

Antakya ordu evinde nezih bir aile toplantısı

Üvey annem, annemi küçümsemek için "Annen dans etmeyi bilmezmiş!" demişti. Antakya ve İzmit Orduevi'nde onlara tanık olanlar ise böyle söylemiyorlardı. Onun bilmediği ve anlamadığı şey, annemin artık babamla dans etmeyi istemediği günlere gelmiş olmasıydı. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde "balo dansları" adı altında dans dersleri verilir ve dans partileri düzenlenir ve o dönemde üniversite öğrencileri Ankara sokaklarında akordeonlarla dolaşır, polkalar, valsler, tangolar, Macar rapso-dileri çalarlarmış. Mesut ve bahtiyar yılların güçlü ve sağlam Türkiye'sinde yetişen gençler Avrupa standartlarında eğitim gören, dünyanın zamanını vaktinde yakalamış şanslı talebelermiş. Bugün Ortadoğu'dan yığınla insan neden Batı'da eğitim görmek için kuyrukta? Neden bindiğiniz taksi şoförü bile Türkiye'yi terk etmekten bahsederken hep Batı'daki ülkelerin adını veriyor, çünkü oraların sokaklarında dans, müzik ve mutluluk, özgürlük var; ne yaz yakıyor, ne kış üşütüyor.

Annem özellikle tango yapmayı seven, hemen her İstanbullu gibi alaf-ranga tarzı benimsemiş, sağ ayağıyla eteğini açarak dönmekten hoşlanan, zamanının Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nü üstün başarıyla bitirmiş bir Cumhuriyet kadını. Sizce annem dans etmesini bilmiyor olabilir miydi? Eğer bunu babam annem için söylemişse, söyleyebilmişse, Sabri Dedem ve annemin iddia ettiği gibi bir yalancı olabilir miydi? Evet! Benim babam bir yalancıydı! Hayır! Kötü biri değildi, ama olduğundan fazla görünmek sevdasına kapılmış bir adamdı. Antakya'da "Ordu ve Eğitim Vazifelileri El Ele" adlı program altında Aydın'a düzenlenen bir gezide annemi orada yaşayan büyükannesiyle tanıştırmış, onun elini öptürmüştü. Kocaman bir üzüm bağını mı, incir bahçesini mi (şimdi uyduramayım, çünkü emin değilim) göstererek "Buralar bizim" demiş. Annem Prens Rainier'ini bulduğunu sanıp, hem yakışıklı hem de aileden varlıklı bir koca namzeti ile karşı karşıya olduğunu düşünerek, gitgide büyük bir aşkla bağlandığı Haluk'u ile İzmit Orduevi'nde evlenmiş. Oysa Sabri Dedem babam için küçük bir araştırma işine girmiş ve anneme "O sana istediğin hayatı veremez!" demiş.

Annemse babasına değil, âşık olduğu, askeriyede 1947'liler arasında "Sükse Haluk" diye tanınan adama inanmayı tercih etmiş. Yaptıkları valsteki dönüşlerin sarhoşluğundan bir türlü çıkamamış. Evlendikten sonra gerçekler bir bir ortaya döküldüğünde yıkılan hayallerini toplayıp, valizlerin içine koymuş ve babaevine dönmüş. Döndüğünde, her zaman dik durmaya çalıştığı babası karşısında hissettiği eziklik ve utanç duygularına katlanması çok zor olmuş. İki kız kardeşinin başarılı ve iyi ailelerden gelen erkeklerle

Ben ki aşktan başka bir şey değildim...

yaptıkları evliliklerden sonra annemin fiyakalı tercihi tam bir fiyasko ile son bulmuş. Belki bu nedenle o da gitgide daha bir komünist olmaya başlamıştı. Diğer kız kardeşlerinden daha farklıymış gibi durabilmek için iyice aykırılığa soyunmuş olabilirdi. Cumhuriyet Halk Partisi'ne karşıydı. "Ülkenin yanlış yerlere sürüklenmesinde en büyük suçlu onlardır, güç sarhoşluğu yaşayan, yanardöner adamlardı" diyordu. Ve kendisine "Komünist Vecihe" den-

diğinde, "Atatürk o günlerde bu kadarını yapabildi, o gerçek bir sosyalistti, biz de Doğu Bloku'na dâhil olmalıydık, o zaman ülkemizin kalkınması durdurulamaz, eşsiz bir yükselme sağlanabilirdi" diyordu. Atatürk'e bugüne kadar her şey denildi, bir komünist denilmemişti, onu da 1960-1961'li yıllarda annem söylemişti. Dedeme çıkışıyordu: "Ülkede olan biteni görmüyorsun! Sen git Kapalıçarşı'dan antika topla. Pırıl pırıl insanları 'sakıncalı öğretmen' diye oradan oraya sürüyorlar, değerli insanları eğitimden bir bir ayıkıyorlar ve bunlara imza atanlar bir de sözde Atatürkçüler! 1933'lerin, 1945'lerin kuvvetli eğitimi bitiriliyor, vatani milleti için idealist ve fedakârca çalışan arkadaşlarım bir bir komünist diye fişleniyor." "Biz gerçekten demokrasiyi yaşamak isteseydik 'Bu fakirleri, bu köylüleri, bu halk denilen kesimi ne yapsak, nasıl kontrol altında tutsak, işlerimize karışmayacak şekilde elemine etsek acaba?' diye düşünmek yerine o kesimin bizimle nasıl daha uyumlu bir hâle getirileceğini düşünürdük. İşte Köy Enstitüleri bu nedenle kapatıldı!" Türkiye'de bu hep yapılageliyordu demek ki! Annem, anne ve babasına "birilerini" şikâyet ediyordu. Anneanneme de dönüp, "Siz lüks düşkününüz, gösterişçisiniz, lüks içinde yaşıyorsunuz, halkımızsa

*La Cumparsita hazırlığı
Si supieras,
que aún dentro de mi alma,
conservo aquel cariño
que tuve para ti...*

4.X.1954, izmit Nikah Töreni

fakir, toprağı yok, okulu yok, hastanesi yok. Buna karşılık Güneydoğu Anadolu'ya ilk hizmet olarak cami yapılıyor" diyordu. Annesiyle babası evliliğı yüzünden annemi kırmamışlar mıydı? Annem de bir değışliğini onlara yapıyordu. Sivri diliyle anne ve babasıyla oldum olası

sıcak olmayan ilişkisini git-

tikçe geriordu. Komünist Vecihe! Komünizm nasıl bir şeyse, çok tehlikeli olmalıydı. Geldi! Geliyor! Gelecekmiş! Herkes konuşmaya, fikir beyan etmeye korkacakmış, üç kişi bir araya geldiğinde polis şüphelendiğini alıp götürcekmiş, özgürlük diye bir şey kalmayacakmış, düşünceleri yazmak, basmak, konuşmak suç olacakmış. Komünizimde mümkün olsa insanlardan akli çıkarıp alacaklarmış. Ekonomik şartlardan dolayı sebze ve meyve tane tane alınacakmış. Korkutulduğumuz şeylere bakın; yeryüzünde hiçbir şey, bir öğretiyi korku salarak gösterenler kadar adaletsiz ve korkunç olamaz. Buna din kitapları da dâhil. Annem "Keşke gelse!" diyor, "Keşke gelse de bu halk gerçek devletçiliğı bir tanısa!" Korkutulmadan ne bu dünyada ne öteki dünyada yaşamaya izin verilmiyordu. Atatürk, her şeyden önce halkın temel ihtiyaçları olan un, şeker ve beyaz pamuklu kumaşı üretmek üzere yola çıkmış; onun binbir zorlukla yapmaya muvaffak olduklarını dahi

koruyamıyorlarmış, o daha fazlasını yapmak istemiş ama vakti yetmemiş, yetirtmemişler. 1945'te İkinci Dünya Savaşı sonrası Anglo-Amerikan neyin nesiyse, tüm Avrupa'yı ve bizi teslim almış... Ne karmakarışık işlerdi bunlar... Bu insan denen yaratığın derdi neydi? Anneme göre, söyleyemeseler de ölümlü olmayı kabul edemiyorlardı.

Evliliklerinin ilk yılı

Kim nereyi aldıysa aldı, bana Pendik yetiyor, ben herkesi seviyorum, komünistleri de, faşistleri de, emperyal güçleri de ama en çok modacıları seviyorum. Haftada bir eve gelen *Hayat* mecmuasını büyük bir özlemle ve sabırsızlıkla bekliyorum. Büyüyünce giyeceğim kıyafetleri seçiyor sonra 'o elbiseyi giymişim' diye gece yattığımda hayalini kuruyorum. Daha o zamanlarda *Hayat* mecmuasının sahifelerinin içinde kayboluyorum, defalarca baştan sona tekrar tekrar bakıyorum. Okuma bilmediğim için her resme bir hikâye uydurup, güya annemin bana okuduğı gibi ben de teyzeme okuyormuş gibi yapıyorum. Annemin vurguları ile olur olmaz cümleler kuruyorum. Görseniz, ciddiyetim karşısında gülmek için kendinizi zor tutarsınız. Bir hafta içinde, öbürü gelene dek *Hayat* mecmuasının resimlerini neredeyse fotokopi çeker gibi beynime işliyorum. Annem sahife düzenini bozmama sinirleniyor, ne yapayım ki büyükler gibi sahifelerini döndürmek istiyorum, beceremiyorum, kollarım yetmiyor, sahifeler de bir kaygan ki sormayın! Bir gün anneme söz veriyorum "Sahifelerini bozmaya çağım" diye ama elime alır almaz orta kısmını düşürüyorum. Rengim atmış olmalı, anneannem sarı olan ten rengimin yeşile kaçtığını görerek hemen müdahale ediyor, "Kazayla oldu annesi, kaza ile!" diyor, ben de arkasından papağan gibi "Kazala oldu, kazala!" deyince herkes gülmeye başlıyor. Annemin zaman zaman Macaristanvari hırçınlaşmaları (kırmızılardan), dedemin Almanyavari ihtirasları olmasına karşın, anneannem tam bir Rusya, onun ne zaman nasıl davranacağı hiç belli olmaz, sürprizlidir. Varlığımın, yine de evdeki her türlü gerginliğin sulhla noktalanmasına yetebildiğini hissetmekteydim.

Ben anneannemin beyaz gülüyüm, dedemin Gül'deniyim, annemin tavşanıyım. Daha ne olsun ki? Vazoların yanından geçerken, dedemin özel olarak seçtiğı güllerin kokusu burun deliklerimden geçip beynime ulaşıyor ya, mutluyum. Mehmet Efendi'yi de oğlunu da kimseye şikâyet etmedim. Olayları büyütme istemeyen bir yapım var, olan biteni örtüyorum. Açmak, deşmek, kurcalamak, ortalığa dökmekten hoşlanmayan, birini yapmış olduğu hatasından dolayı yüzlemek istemeyen biriyim. Annemin dediğı gibi, bazı durumları "insan hâlleri" deyip kenara koymak isterim. Peki, beni bu hâle ne getirdi? Sonu gelmeyen neden ve niçin soruları ile hiç kullanmayacağım bir tüfeğe süngü çektirdiler. Peygamberlere bakacak olursak, insanlar hata yapmak üzere programlanmış. Şu hâlde vicdanı öne alarak, evrensel bir disiplin olduğunu bilerek, bu disipline uyulduğunda, dürüstlü-

gün kendi başına 'var' olabileceğini anlamak, insana bambaşka bir dayanak noktası kazandırıyor. Anneanne ve dede evinde, annemin elinde, tabiatın kucağında özel kişiliğimle fevkalâde geliyordum, durduruldum. Annemin bir mantık ordinaryüsü olduğunu okulda hocaları kabul etmişken, aile çevremizin kültür durumu dikkate alındığında ve soyaçekim göz önünde bulundurulduğunda herhangi bir konuda yetenek taşımamam pek mümkün görünmüyordu. Tıpkı Türkiye gibi geçirdiğim sarsıntılarla geri bırakıldım. İnsanlar hakkında gerçek bir tanı konacaksa, toplumda bırakmış oldukları etkilerinden çok, yakın gözlem yaparak, özellikle olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarına göre karar verilmesi gerektiğine inanandanım...

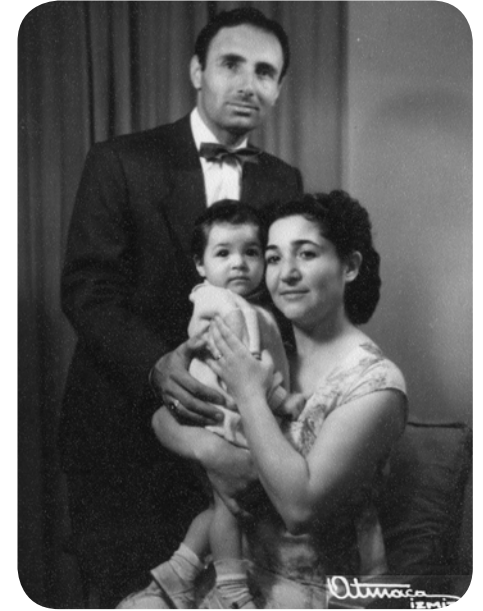
Ah, bir de annemle babam barışabilselerdi ne olurdu, babam aklıyla yapamadıklarını parasıyla yapabilseydi. Belki şimdi sizlere başıma gelen saçmasapan şeyleri yazmak yerine, bir üniversitede talebelerime hayatın akıl almaz incelikteki ipliklerle nasıl örüldüğünü ve Mustafa Yıldırım'ın *Sivil Örümceğin Ağında* kitabını, onların kulaklarına küpe, kollarına da birer Trabzon bileziği takarcasına anlatıyor olacaktım.

Teyzem Ayvalık'tan geldikten sonra, yeni düzenimizde üç büyük sorunum var. Bordsomu kahverengi renkli, iri dikişli, üzeri deri kayışlı valizlerimiz ve pembe incili yorganımız ortalıktan yok olmuş, anneanneme soruyorum, "Ben onları kaldırdım" diyor, öyle bir ses tonuyla söylüyor ki 'nereye' sorusunu sormamam gerektiğini anlıyorum. Odamız değiştikten sonra onları saklamış. İncili yorganı öylesine beğeniyorum ki arada bir görüp "Yerinde duruyor, gelin olmam için beni bekliyor" demezsem huzursuz oluyorum. Merak içindeyim, anneannemden gizli her gün evin bir köşesini dip bucak arıyorum, heyhat, bulamıyorum! İkinci sorunum, hastalandığımda iğne yapmaya gelen kısa boylu iğneci Hüsnü Efendi. Kahverengi, uzun, yuvarlak çantasıyla bahçe kapısından içeri girdi mi karnıma ağrı saplanıyor, tuvalete koşuyorum. Bazen dedem için geliyor, tansiyonunu ölçüyor; o zaman büyük bir dikkatle çantasındaki alet edevata bakıyorum. İspirto ocağı, iğne kutuları, şişeler, sargı bezleri, makaslar, kupa çekmek için bardaklar, bazen kan almaya yarayan sülük kavonozu ve onun konuşurken dudağının üzerinde oynayan Hitler tipi bıyıklarını seyrediyorum. Çarşıya dönen yolun başında birkaç basamakla çıkılan sarı badanalı tek katlı bir evleri var, bir gün o basamaklardan aşağı gümbedenek düşmüştüm. Üçüncüsü, Mehmet Efendi'nin üzerine "ettiği" yumurtalarını altın olacak mıydı? Mehmet Efendi, koyun mu keçi mi bir kaka getirip güllerimizin dibine döküyor, gübre-

liyor, o zaman güller bir coşuyor bir coşuyor, okka okka açıyor. İyimserim; belki benim yumurtalara da onun kakası iyi gelebilirdi, neden olmasındı? Tabiatı izleyerek, Darwin gibi deney yaparak dünyayı öğrenir, sonra da bütün bunları mantıklıca düşünüp yazarsam bu da bir çeşit felsefe yapmak olurdu. Dertlerim büyük görüyorsunuz. Hüsnü Efendi'den ramazan davulcumuzdan daha çok korkuyorum. Mehmet Efendi'den oğlu yüzünden iyice nefret ettim; hele o kızı! Üstelik kelimeleri de doğru kullanamıyordu. Bilhassa denilecek yerde bilakis diyordu. Annemin cahil, bilgisiz, eğitimsiz kimseye tahammülü yok, benim bunların beraberinde; estetik dışı kalan tüm kalitesizliğe de!

Ertesi gün kontrole gittiğimde elimde bir sopayla küçük evden içeri giriyorum. Kakasını yumurtalarımın üzerinden ittireceğim, ama kaka maka bir şey yok bulamıyorum; bu bahçede de her şey ortadan kayboluyordu. Mehmet Efendi sanki hiçbir şey olmamış, kakasını yaparken bana yakalanmamış gibi davranmıştı. Bu tutumunun adının ne olduğuna dair o günlerde bir kelime bilmiyordum. Bugünlerde ise, davranışlarının sorumluluğundan kaçmak için, sanki "hiç öyle bir şey yapmamış" gibi davrananlar için tam mânâsıyla oturan bir kelime olmadığı hissine kapıldım. Bilmişlik, pişkinlik, tilkilik... Bu hâline ben de uydum. Sanki gördüğüm gerçek değil de bir rüyaymış gibi üzerinde durmayarak unutmaya çalıştım, çünkü benim de orada gömüm saklıydı. İşi ileriye taşıyacak olursam ucu bana dokunacaktı. Mutfak bezlerini anneannemden gizli yürütmüş, yumurtaları sarmış sarmalamış, toprağa gömmüştüm. Kaka meselesi dillendiğinde, onların güvenliği de tehlikeye girecekti. Sessizce işbirliğine girdim. 'Suç ortaklığı' susmayı gerektiriyordu. Hoş, Mehmet Efendi'nin yaptığını saklama-

Annem, babam ve ben

yıp söyleyecek olsam, “Acaba çocuk yanlış mı gördü?” istifhamı bırakacaktım akıllarda. (Yüzsüzlüğün böylesi görülmemiştii doğrusu, ama ben ilerleyen yaşlarımda farklı mahcup olmama hâllerine, utanmazlıklara tanık olup, Mehmet Efendi’yi solda sıfır bırakacak başka insanlar da tanıyacaktım. Düşününce, Mehmet Efendi çok “sıkışmışsa” ne yapsındı yani?) O yapmamış gibi, ben de görmemiş gibi yaptık. Hayatı öğreniyordum! Evet! Aslına bakarsanız bir aile içinde bütün insanlığın sorunlarını bulmanız mümkündür. Evet, bu nedenle aile çok ama çok önemliydi.

Mehmet Efendi, “Aman beyim! Aman hamfendi!” demesine karşın, aslında kimin atına binerse onun türküsünü söyleyenlerdendi. Bir nebze çıkarı fazla olacaksa, bindiği attan anında inip başka ata geçivereceklerdendi. Bana göre, bizim cahillerimizin çoğu böyle yanardöner tiplerdi, dangıl dungul konuşmaları bir yana, güvenilirlikleri tartışmaya açıktı. Fakirlikle fakersizlik, sonunda zayıf karakterli olmayı getiriyordu. Sağlam karakter yapısı; sanatsal, bilimsel ve teknik üstünlük taşıyan bilgilerin tanınması, harmanlanmasıyla ve özgürce tüm fikirlerin tartışıldığı, saygının öne çıkarıldığı açık oturumlarla, karşılıklı söyleşilerle perçinlenirdi. Bunların olmadığı ülkelerde insanlar bir bayrak gibi dalgalanacakken, oradan oraya düşmüş yaprak gibi sürüklenir, kurur, sonunda yok olur giderlerdi. Onları kınamama karşın bir gün ben de buna benzer duruma düşecektim ve hayat bana “Kimi nasıl anarsan, bir gün sen de öyle anılırsın” sözünü en güzel hâliyle öğretecekti... Oturduğunuz koltuğu dolduramayacak vaziyete düşmüş biriyse, yavaş yavaş sandalyeye, oradan da tabureye itiliyordunuz, hele aileden destek alamamış yalnız bırakılmışsanız, değerli bir işiniz gücünüz veya kurnazlıkla kullanacağınız fikirleriniz ve “dinsel terminoloji”yle icra ettiğiniz dâhiyane zikirleriniz yoksa geriye sunabileceğiniz tek şey hizmet sektöründe vücudunuzun lezzeti oluyordu. Üstelik daha acı olan, bunu yaparken bile eğilip bükülmek zorunda kalmanızdı. Yok mu arttıran? Satılık bedenim var! Kim daha fazla verirse değil, kim daha fazla sevgi gösterirse ona vereceğim, paranızı değil sevginizi sürün masaya. Çok uzun zamandan bu yana sevgisiz kaldım. Pendik’ten sonraki yaşamımda hep üşüdüm; iki yüksek apartmanın arasında kalan daracık aralıktan vücuduma ulaşan güneşin sıcaklığı kadar olsun bir sevgi gördüğüm yerde, hemen orada tomurculandım. Bu da beni ucuzlatacaktı, sonradan kantarla ölçülerek ‘ucuzlatıldığım’ kadar; o aralıktan sızan belli belirsiz, gelip geçiveren yalancı sevginin üzerine sıcakık dumanı tüten kakamı yapıverecektim...

Mehmet Efendi yağmur yağacağı zaman ağaç yapraklarının yağmur gelecek tarafa hafifçe arkalarını döndürdüklerini söylemişti. Yapraklar bile kendilerini korumaya alabiliyorlardı, ama benim kendimi korumayı öğrenmem engellenmişti. Bu en doğal / içsel davranış biçimini üvey annem kendisine bir reaksiyonmuş gibi kabul ederek beni sürekli mahkemeye çıkartıyor, sanık iskemlesine oturtarak suçluyor, suçluyor ama hiç söz hakkı tanımıyordu; sonunda, savunması alınmadan, delillerine bakılmadan, şahitleri dinlenmeden yargılananlardan oluyordum. Her defasında uygulanan ceza, yanında yaşadığım süre boyunca ‘sevilmemeyi’ kabul etmem olacaktı. Göğsümü bağrımı açıp ortalığa atılarak kendimi feda etmek üzere yetiştirileceğim. Her şeyden, haklarımdan, umutlarımdan, gururumdan, vazgeçmem öğretilecek; artık bana her şey yapılabilecek. Bana ne yapıldığını yıllar sonra görebileceğim. Şartların çaresiz kalmam için tesis edildiği apaçıktı. Bilmedikleri, bunları bana yaparlarken kendi vicdanlarını esaret altına sokmuş olduklarıydı. Kötülük son derece tehlikeli bir şey, bir kere kötü oldunuz mu, aynı uyuşturucu gibi, bu hâlinize alışabiliyor ve dozunu arttırıyordunuz. Ne yazık ki Tahir M. Ceylan’ın yazdığı gibi “kötülük genlerimizde, az biraz iyiliğe bulaşmış kendini alacalı kötü yapmıştır, bizim iyiliğimiz bundandır ve bu kadarcıktır!”

Bir gün kocamla, beni otobüse bindirdiği için kavga etmiştim, “Beni otobüse bindirme!” demiştim. O da “Niye? Sen bu otobüsteki halkı beğenmiyor musun? Bunlar senin halkın?” demişti. Konuşmanın tonu gitgide yükseliyor ve otobüstekiler ister istemez bizi dinliyorlardı. “Hayır, beğenmiyorum, ‘senin halkın’ dediğin insanlarla aynı yerde bulunmaktan hoşlanmıyorum! Beden duruşları, ses tonlamaları, düşünce sistemleri, herhangi bir terbiye görmemiş olduğundan beni rahatsız ediyor. Hareket tarzları ölçsüz, kaba saba, bakımsız, kalitesiz; gevşeklikleriyle ‘enerjileri’ zararlı. Üstelik her türlü Uyanık Şevkilik veya Şevkiyelik de onlarda bulunur. İğreniyorum. İiiiiiiğreniyorum onlardan, anlıyor musun? Ben onların olmadığı bir dünyada yaşamak istiyorum. Beni bir daha otobüse bindirme!” Konuşan ben miydim yoksa Marie Antoinette miydi? Etiler-Taksim otobüsünde insanlarımızın bir bölümünü alenen aşağılıyordum, ama otobüstekiler kendilerini bir üst tabakadan görüyor olmalıydılar ki, feveranımı üzerlerine alıp, “Sen ne demek istiyorsun! Bu bizlere bir hakaret!” diye bana karşı çıkan olmamıştı. Henüz nezaket, görgü, ‘düşünceye saygı’ denen hassalar insanların damarlarında tükenmemiştii. Geçen 40 sene içinde halkımız çok daha fakirleşip cahilleşti. Bu da onları insanlıktan uzaklaştırdı.

Durumun vahametini, yıllardan sonra gittiğim askerî kamplarda gözlemledim. Benim çocukluğumdaki askerî kamplarda hanımlar son derece şıktı; omuzlarında şalları, boyunlarında inci kolyeleri, kulaklarında şıkır şıkır küpeleri olan, makyajlı, saçları kuaförden yeni çıkmış, elleri ayakları manikürlü pedikürlü, ojeli, bakımlı hanımefendilerdi. Bir akşam yemeğine çıkmanın adabını bilerek, cumartesi geceleri abiye gece çantalarını kullanan, sigaralarını ağızlıkla içen, kelebekler gibi rengârenk giyinen zarif hanımlardı. 1995'te Antalya Askerî Kampı'nda asker hanımlarının iki parmak yüksekliği geçmeyen ayakkabı ökçelerinin bir denizanasının kolları gibi açılmış olduğunu, birçoğunun üstünün başının, Batı'nın asker hanımları ile kıyaslandığında, üzüntü duyulacak kadar kötü durduğunu, yanlarında Mehmet Efendi'nin karısının bile daha düzgün kalacağını gördüğümde içim acıdı. Daha uzak geçmişte askerî kamplarda çalan orkestraya her ne kadar "teneke" diyorsak da, "Akşama caz var" demek âdettendi. Caz elemanlarının yerini almasıyla girilen "Johnny Guitâr"la gecenin adeta başlama borusu çalınır, arkasından sırasıyla yemek müziği, sonra *unforgettable* parçalardan Nat King Cole yumuşaklığında "Fascination", Frank Sinatra'dan büyüğü "Strangers in the Night", Matt Monro'dan rüya "All of a Sudden"la dans müziği, daha sonra aranjmanlar, ardından gençler için biraz *beat* müzik, en sonunda da oyun havalarıyla bitirilen hafta sonu gecelerinde solistler harikalar yaratırlardı; dünya ile beraber yürüdüğümüzü, dünyadan kopmadığımızı, Batı dünyasının parçası olmakla beraber, kendimize has ve dönük müziğimizi, kimliğimizi asla unutmayacağımızı, bırakmadığımızı bilirdik. Önce paşamız veya kamp komutanı dansı açar, sonra rütbeleri ile takip ederek çiftler birer birer dansa kalkarlardı. Saygı, sevgi ve güvenin bir arada hepimizi kucakladığını hissettiğimiz zamanlardı onlar. Yüksek ökçeli pabuçlarının üzerinde hanımlar birer Grace Kelly olarak, Cary Grant kibarlığındaki kocalarının kollarında dönerlerdi. Biz bir zamanlar insana çok daha yakışan değerleri benimseyen, birey bilincine sahip, modern ilkeleri kılavuz edinen ve ona göre yaşayan bir toplumduk, bunların hepsi tek tek elimizden alındı. Meğer reklam arasıymış!..

İncecik topuklu ayakkabılarının üzerinde dans eden modern hanımların yerini alanlar, cami avlusunda cenaze kaldıran kadınların yan yana dizildikleri gibi sıralanmışlar. Başları kapalı, zevksiz kılıklı, ruhsuz bakışlılar; kadın mı yoksa birer kazuze mi veya taş başlık mı oldukları tartışılır. Lohusa şerbeti içer vaziyette Fanta, Yedigün gibi renkli içecekler yudumla-

yarak, siyah beyaz hayatlarını bir nebze olsun renklendirmeye gayret eden bu yeni(!) hanımları Atatürk Cumhuriyeti çocuğu olarak derin bir acıyla seyrettim. Niye hiçbiri gülmüyordu? 'Acaba gülmeyi bilmiyorlar mı?' diyesi geliyordu insanın. Hiç gülmeden sohbet edebilmek nasıl mümkün oluyordu acaba? Üstelik arkalarına yaslanmadan koltukların ucuna ilişerek oturmaktaydılar ve hepsinin bacakları bir modeldi, bacaklarını ileri uzatmış, bir ayaklarını diğerinin üzerine atmışlardı. Daha sonra "Kadın kısmı yüksek sesle gülmez" diyen birini duyacaktık, ordumuza söyledikleri yetmezmiş gibi. Atatürk'ün askeri bile bu hâle getirilmişse, Cumhuriyet ateşi ve medenileşme mücadelemiz, dünyayı yakalayabilmek için yaptıklarımız engellenmiş; şapkalı, fraklı, bastonlu, papyonlu duruşumuz bize "çok fazla" görül-müş, "Siz tekrar fesinize, şalvarınıza, poturunuz ve takunyanıza, çarşafınıza geri dönün bakiiiiimmm!" denmiş olmalıydı. Başında sarık, ayağında çarık, altında şalvar, elinde değnek gezen bir Türk'ü aşağılamak hayli eğlenceli oluyorken, nereden çıkmıştı bu *grande toilette* Mustafa Kemal? Oysa fes bir Şarklı başlığıydı, biz Türkler Orta Asya'dayken fes takmaz, başlık kullanırdık. Çinliler de tarihte şalvar giyerlermiş ama bugün dünyanın moda trendlerini en estetik normları ile uygulayanlar onlar. Peki, bu onları benliklerinden, genetik köklerinden veya tarihsel miraslarından geri mi bıraktı? Hayır! Tam tersine. Eski kılıkları ile alay edilen bazı filmlere en güzel cevabı (Amerika 50-60 yıl önce Çinlileri aşağı görürdü) vererek, saygınlıklarını, medeniyet yarışında gelmiş oldukları yerle bir kez daha tescillediler. Bugün Amerika ile boy ölçüşüyorlar. Bize Atatürk'ten sonra nasıl okunup üflendiyse artık, özel olarak "ölçümlendik", ilginç bir giyim tarzı yaratılarak hem uzay kafalı olduk, hem de at gözlüklü eşarp bağlama biçimiyle göz temasını perdeledik; kadın-erkek bir suçlu gibi yere bakarak konuşmaya zorlandık, el sıkışmadık. Buna 'edep-adap' adı takıldı. İnsana yakışan "üstünlük"ten "ilkellik"e devrildik. Atatürk'ün bir Batılı centilmen gibi duran resimlerinin indirilmek istenmesi belki de bu tahammülsüzlüğün sonucu. Sporla geliştirilmiş soylu bir duruş yerine, Beberuhi'ye benzeyen Türk profili özlemi var 1000 yıllık düşmanlarımızda. İzlediğim birçok filmde ne yazık ki bu fikrin altını ısrarla çizmekte olduklarını gördüm. Türk Rönesansı denilecek devrimlerimizi kabul edemiyorlar. Aklı dinle alınmış, aptal, cahil, fakir ve tabii ki gelişmemiş, geri kalmış halde bizi görüntüleyerek, köleler sınıfında yer almamızı istenmekte. Yenidünya düzeni; Eski Roma düzeni, efendiler ve köleler. Efendiler balkonlarından seyrederek eğlenecek, kölelerin arasından seçilen gladyatörler arenada birbirleriyle dövüştürülecekti.

Tabii el ele oldukları üç beş kişiye kendileri gibi olmak ve görünmek ola-nağı tanınmalıydı. “Ayrıcalık” her zaman özel bir konum gerektirirdi böyle hassas durumlarda. Türkiye’ye geldiklerinde, çeşitli menfaatler elde etmek karşılığında, onları kim ağırlayacak, onlara imkânlar açacak, yol iz sürdür-tecekti? Birilerinin palazlandırılmasında, hatta yerlerine yenilerinin de ye-dek olarak yetiştirilmesinde sayısız faydalar vardı... *Our boys*’lar gibi, *our girls*’ler de olmalıydı... Ülkücüler, mücahitler, papatyalar, prensler, akıncılar, cemaatler, penguenler... Ara ki içlerinden biri ülkeyi bağımsız bir politika ile onurlu, haysiyetli, teslimiyetsiz yürütsün. “Ne Amerika ne Rusya, tam ba-gımsız Türkiye!” diyen kim varsa çok yönlü ve planlı bir şekilde yok edildi. Görünmeyen kuvvetler, içimizdekilerin yol vermeleriyle, karanlıkta ve ka-rambolde uzun vadeli yürüyüşleriyle üzerimize gelmeye devam ediyorlar, dayanacak güç bırakmadılar. İnsana “Ne olaksa olsun!” dedirtecek nokta-ya kadar başarıyla getirdiler...

Küreselleşen dünyada büyük şirketlerin sahipleri, hedef ülkelerde ken-dilerine göbekten bağlı zenginler yaratarak, onlarla kol kola girip, cahil ve yoksul bırakılmış halkın üzerinde, onları çığnemecesine kankan dansı ya-parlar, fakat bunu öylesine ustalıkla icra ederler ki her şey sanki halk yara-rına gerçekleştiriliyormuş gibi, hatta halkı eğlendirmek isteniyormuş gibi sunulur... Halk; TV dizileri, değersiz yarışma ve abuk subuk magazin prog-ramları ile gittikçe beyni köhneleştirilip yozlaştırılırken, kin, nefret, intikam duygularına doğru din istismarı ile yönlendirilir. Ustalık işte tam da burada-dır. Ve gün geçtikçe yoksullaşılırken daha çok kan kaybedilir.

Bugün Üsküdar otobüslerinin konuları: “Namazını kıldın mı?” “Dü-şünseneeeeeee, ya bir kıyamet koparsa naparımızzz!” “Çanakkale savaşını gökten bulutla indirilen İslam ordusu kazandı.” “Deprem Allah’ın Türk ordusuna gazabı idi, bololar malolar... Akıllanmadık işte!..” Hemen herkes hacı hoca gibi yüksek sesle fetva verir olmuş. Bu yolda adeta birbirleriyle yarışıyorlar. “Belki biri beni duyar da bakarsın, bana da bir “Cübbeli” gibi televizyon programı açarlar” hayali içindeler. Ne kadar çok din, o kadar saygınlık. Hazin! Aynı günlerde Çin’de gen manipülasyonu ile insanın mor ötesi ışınları görebilmesi yönünde çalışmalar yapıyor, başka boyutları gör-me deneylerinden bahsediliyor. İslam Peygamberi’nin “İlim Çin’de bile olsa gidiniz” dediğini hatırlayan yok, akıl dinini unuttuk. Bruno ne der: “Din cahil insanları eğitmek, yönetmek ve kontrol altında tutmak için bir araç, felsefe ve bilim ise kendilerini yetiştirebilmiş insanların kimseye boyun eğ-memeleri için gerekli olan ellerindeki güç ve uğraşlarıdır...”

Bülent’le otobüsteki kavgamız el kol hareketlerine dönmüştü, birbiri-mizin boğazına sarıldı sarılacaktık. Taksim son durakta kapının açılması-yla bir yumak olmuş vaziyette kaldırıma düştük. Bu sınıfsal bir kavga gibi görünse de derinde çok başka şeyler yatıyordu. Yolculuğumuz sırasında otobüsün yanından hızla geçen 316 BMW’lerin içinde oturan çiftlerin sa-adetlerinden çok, arabaların arka ışıklarının gözlerimin önünden kayboluş hızları, onların yaşamda mesafeleri ne çabuk katettiklerini ve bana hayatta ne kadar geç ve geri kaldığımı, yavaşlığımı hissettirmişti. Çocukluğumda ve genç kızlığımda kaybettiğim zamana karşılık artık sürate ihtiyacım vardı. Bülent’in arabası yok diye otobüse biniyorduk. Üstelik Bülent’in pantalo-nunu giyerkenki hâli de sinirime dokunuyordu; bacakları ince ve uzun ol-duğundan bir pergelin iki bacağı andırıyor, hiç esnekliği yok. Bir erkeğin uzun süpürgeye pantolon geçirmiş gibi durması ve belinden yukarısının da kısa olması göz estetiğimi bozuyor. Canım, erkeğin bacakları babaminki gibi olmalı. Mesela ben Fred Astaire’inkini de beğenmem, çok ince bulu-rum; ne o öyle, yukarıdan ipe idare edilen tahta bacaklar gibi ama Gene Kelly’yi çok beğenirim. Ah! Nerede o filmler, müzikler, kıyafetler? Biz o filmlerle büyüdük, suç bizde değil ki şimdi cezasını çekelim. Bizi o zaman, öyle yetiştirmiş olan T.C. devletinde.

Pendik’te küçük bir kontes gibi büyümüştüm. Anneannemle Kadıköy vapuruna bindiğimizde Karaköy’e geçerken lüks mevkiin açık kısmında oturup, ekstra ödemeyi anneannemin eldivenli eliyle önümüzdeki yuvar-lak ahşap masanın dilimlerinden birine koyduğunu, kontrolör geldiğinde, ikinci bileti nazikçe alıp kullanıldığını ifade etmek üzere zarıfçe yırtmasını seyrederek yolculuk etmeye alışmış, bu farklılığı tatmıştım. Aslına bakarsa-nız anneannem de, bej renkli tüllü şapkası, küçük elmas şapka iğnesi, inci beji döpiyesi ve diğer takıları ile vapurda, o bedeli ödeyerek, görüntüsünün hakkını vermiş olabilirdi. Kış aylarında bu bedel, siyah astragan kalpak, ast-ragan manto ve manşonuna ödenirdi. Bendeki sorunun kökü anneannem-de idi. Mevki sahibi insanlar, mevkisiz yerlerde oturamazdı, ancak mevkile-rinin hakkını vermeleri ve bedelini de en adil ve cömert şekilde ödemeleri gerekirdi. Bülent ise üniversiteye kadar Anadolu’da büyümüştü. Anadolu benim için sadece gezilip görülecek bir ‘fantezi’ olabilirdi. Oysa Türkiye’nin gerçeği idi. Bu gerçeğin çok dışında kalmış olarak büyümüştüm, benim için hayat o zamanın Pendik’i, Kadıköy’ü, Erenköy’ü, Adalar’ı, Cihangir’i, Dol-mabahçe’si, Etiler’i ve eve gelen mecmuaların getirdiği yaşam standardı idi. Olay basitçe böyle anlatılabilir.

Taksim’de otobüsten inmemiş, kapısından birbirimizin yakasına sarılı hâlde aşağı yuvarlanmıştık. Kalitesiz her objeden, kalitesiz her olaydan, kalitesiz insanlardan nefret ediyordum. O ise “Bu insanlar bizim insanlarımız, insafsızlık etme, onları nasıl sevmezsin!” diyordu. Taksim’in göbeğinde birbirimizi parçalıyorduk. Biletçi, otobüs şoförü, yolcular bakakalmıştı, yerde betonun üzerinde birbirimize yapışmış, dövüşüyorduk. Etrafımıza birkaç adam toplanmış, gülerek bizi seyretmeye başlamışlardı. Bizi ayırmak için değil, açıkçası, ‘adam gider, kız bize miras kalır, teskin(!) etmek için alıp götürür müyüz’ diye bekliyorlardı. Bülent’i bırakıp onlara döndüm, “Ne bakıyorsunuz, siz hiç karınızla kavga etmediniz mi?” diye bağırardım. Bir yandan da alyanslı sol elimi havaya kaldırarak salladım. Onlar dağılıp giderken Bülent’e “Bak!” dedim, “Bak! ‘Bizim insanlarımız’ diye nitelediğin şu insanlara bak! Bunlar bir kadına yaklaşmasını, medeni şekilde konuşmasını bilmezler, aç kurtlar gibi fırsat kollayarak önlerine av düşmesini beklerler. İçlerinden biri bile bizi ayırmak için insanca çaba sarfetti mi? Bunlar insan filan değil, ben bunlarla birlikte yaşamak istemiyorum. Eğitimle bir hayvan bile insanlaştırılabilir ama bunlar eğitimsiz, yabani. Ben bu fikirsiz zikirsiz, görgüsüz insanlarla bir arada yaşayamam. Onlar toplum içinde altlarını, üstlerini, kendi konumlarını ayarlayamazlar, başa bela olurlar. Ben farklı yetiştim. Bu nedenle beni mutsuz ediyorlar.” Bülent sesimin gitgide acıklı bir hâl almasına dayanamamış, bana sarılmıştı. Yol boyu sarfettiğim enerjiden, hemen hemen Etiler’den Taksim’e kadar süren kavgadan bitap düşmüştüm, başımı çok sevdiğim boynuna gömdüm, orada bana huzur veren bir şey vardı; yıllardır hiç duymadığım “güven kokusunu” alıyordum, anne ve baba kelimelerini inanarak söyleyemeden geçirdiğim çocukluğumun ardından “kocam” kelimesine sarılıyordum... Tabii o zamanlar Etiler-Taksim arası şimdiki kadar uzun sürmüyordu; hatta dahası, ben altı yaşındayken, üvey annemle Osmanbey’e dolmuşla 10 dakika’da inip, Kurtuluş’un başındaki dükkânlardan kumaş, astar veya pasajlardan düğme, fermuar, alıp, yine 10 dakika’da Etiler son durağa geri döndüğümüzü hatırlıyorum.

Bülent’le ben Taksim’de bulunduğumuz yerden kalkıp, cahil bırakılmış halktan, halkımızın işsiz güçsüz, vasıfsız sınıfından, sadece başkalarının hayatına bakmakla geçen ömürlerinden uzaklaşmak üzere –gecenin geç saatine rağmen iki asma filizi gibi sarmaş dolaş halde– hızlı hızlı taksi durağına doğru yürüyorduk. Bülent bir yerlerde haklı olduğumu hissediyordu ama o yer neresiydi onu bulamıyordu... Sorunumun ne olduğunu bilemiyorduk,

1975, Bülent ve ben

şeklinde oturtulan küçük vazolardaki kalaların içinden kendisini nasıl serettiğini hiç kimseden dinlememişti ki. Ben ona kendimi, arzularımı, hangi duygu ve isteklerle yönetilmekte olduğumu nasıl anlatabilecektim? Vakti zamanında içime ekilmiş olan zevk tohumlarının açmakta olduğunu ve hissettiklerimi nasıl izah edebilecektim? Üvey annemin yanında geçirdiğim yıllar zarfında, onun mutfağında unutma mecburiyetine tâbi tutulduğum ve bastırdığım yığınla isteğin, uygun zaman aralığı bularak açığa çıkmak için kıvrandıklarını, bunların bende sancılar yarattığını nasıl ifade edecektim? Aslına bakarsanız henüz ben de “akut huzursuzluğumun” tam farkında değildim, 20 yaşındaydım ve anlayamadığım bir çelişki fırtınasının içine düşmüştüm. Ben kimdim? Varoluşumun bileşenleri nereden geliyordu, ne istiyordum? Sürekli çıtası yüksek değerlerin peşine düşüşlerimin, zevk ve tatmin arayışlarımın nedeni neydi? Bende süreklilik gösteren bir memnuniyetsizlik, bir beğenmezlik hâli oluşmuş, huysuz bir genç kadına dönüşmüştüm. Bu durumu adeta can acıtıcı bir şekilde yaşıyor, ama ruh ve beynimin programlarındaki farklılıkları kocama izah edemiyordum. Sınıf ayrımcılığı yapıyor olmak gibi bir başlık altında incelenmem yanılttı, mesele daha derin bir psikolojiye dayanıyordu. Bülent’in gözünde “yumurtadan çıkmış, kabuğunu beğenmiyor” durumundaydım. O benim derinliklerimde yaşayan ve beni yönlendiren arzu kolonilerimi, koyu karanlıklarımda biriken öfke bulutlarımı ve o bulutları aşıp tertemiz havaya, güneşe ulaşmaya çalışan köklerimi bilmiyordu. Hem ona karşı savunduğum şeklim de yanlış sayılmazdı, bu benim getirdiğim bir ayrımcılık değildi ki, uluslararası bir

klasmandı; vapurlarda bile bir lüks mevki, birinci mevki yolcuları, ikinci mevki yolcuları vardı; havalimanlarında dahi, uçaklara, başlarına vurulmak istenircesine, ayrı kapılardan alınmıyor muydu insanlar? Başka bir tarifleye; yönelişim belki tam da Stefan Zweig'in *Unutulmuş Düşler*'indeki kadının ruhsal hâline denkti... Biz bugün kaçınıcı dünya ülkesi sınıfındayız? Yarı sömürge ülkelerde bu sınıf ayrımı daha çok hissettirilir ki herkes yerini bilsin. Siz “*umursamazlar*”ın dünyasını hissetmiyor musunuz?

Bülent, geniş salonlarda halılarla, perdelerle, avizelerle gelen lüks kokusuyla hiç tanışmamıştı, dolayısıyla bu kokuların insana yaptığı tesirleri de bilmiyordu. Ona anneannemin müge çiçeği ve leylak esansı kokan kürk manto ve etollerinden, teyzelerimin ipek sabahlık takımlarından, annemin “üstün değerler akademisi kurulması gerekir” fikrinden, dedemin azâmetinden, güllerle süslü ön bahçemize Pendik mehtabının nasıl vurduğundan, palmye ağaçlarımızın bahçemize verdiği olağanüstü görkemden, anneannemin gümüş buhurdanlığının içinde misk kırıntıları yakıp, gülaptan takımıyla gülsuyu ikram ettiğinden bahsetsem, bütün bunları yaşamak özlemi içinde olduğumu anlatsam, üvey annemin mutfağında tanışmış olduğu kız ile ortaya koyduğum haslet ve hasretler içinde kıvranan kızdan iki ayrı Gül-den çıkmış olacaktı. Bülent, Güner'in mutfağındaki kızı sevdiğine göre, aldığı kız, yani ben, kimdim ve kim olarak karşısında oturuyordum? Aslına bakarsanız, şaşılacak şey değildi içinde bulunduğum hâl; Grace Kelly de evlendikten sonra, Amerikalı bir sinema oyuncusu mu, yoksa Avrupalı bir prenses mi olduğu konusunda hayli bocalamış. Geçmişimi anlatsam Bülent benim için kimbilir neler düşünecekti? ‘Yalan söylüyor, hayallerini bana gerçekmiş gibi anlatıyor, bir doktora götürmeliyim, psikolojisi çok ağırlaştı, kendini bir başkası sanıyor’ ya da ‘Bu anlattıkları ya gerçekse; o hâlde karım dediğim bu kız ideolojik olarak bana çok ters’ diyecekti. Ona, ‘Ben yıllardır bir sömürge idim; ağır, haksız baskılarla yok edilmiş olan kimliğimi, tarihimin artık geri kazanmak ve bu yok sayılmış geçmişimin mirasını yaşama hakkım olduğunu ilan etmek istiyorum’ desem anlar mıydı? Ona göre asalet diye bir kavram yoktu, oysa benim çalınan tacımın, elimden alınan ‘güç’ün fırtınası gözbebeklerimde esiyordu. Pendik’te bahçede elimde tuttuğum “kudret asâmi” geri istiyordum. Ben bir ceza reisinin torunu olarak, tıpkı annem gibi cezacıydım. Asalet kavramına bütün benliğimle inanıyordum. Henüz kendimi üç boyutlu dünya görüşünden kurtaramamış; dar ve sığ bakışın getirdiği kısırlık içinde zaman ve hacim boyutlu sınamalarını,

onların sarılımlı değişim ve dönüşümlerini, birbiri içinden geçişlerini fark edememiştim. Kimbilir belki de sırf bu yüzden bir kurum satma ve afra taffa içindeydim. Ne zaman ki bir kader planında tutuklanmış, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi’nde üç ayımı geçirmişt看, çıktığımda yaşam hikâyelerimizin tamamen rastlantısal olduğunu anlamış, okuryazar olmayan kadınların olağanüstü ‘erdemlerine’ tanık olmuştum. Onlar hakkında belki birkaç ciltlik kitap yazılamazdı fakat bakışları ciltler dolusu konuşurdu.

İçimdeki “asalet” duygumun feveranını susturamıyor ve beni yıllarca sıcak bir ülkeye hasret kalan kuş gibi kafeste tutan üvey annemden benlik duygumun öcünü alma arzumu bastıramıyorum. Kendime bile itiraf edemediğim sıkıntımın en büyük gizli nedeni buydu, ikincisi ise annemin cimrililiğine karşı isyanımdı. İçimde bir yerlerde köreltilmek istenen yönlerim uyanmıştı. Ben bunu önlemeye çalışsam da, nasıl ki bir ağacın kökleri asfaltı yararak çıkar, hayat bulmak isteyen karakter özelliklerim de dışarıda büyük çatışmalar çıkartmama neden oluyordu. Bülent de ben de tam olarak bana ne olduğunu anlayamıyoruz. “*Bir ben var benden içeru*” misali içimdeki öteki Gül-den’i gitgide daha fazla hissediyorum; başka bir anlatımla, Gül-den’in bir başka parçası doğum sancılarını başlatmış, geliyor. Hiçbir şeyi beğenmeyen, aşırı lüks düşkün, tatmin ölçütleri yüksek, arzuları ile başa çıkılmaz, hatta çoğu zaman anlaşılmaz, parayı doğrayıp doğrayıp konfeti gibi havaya serpecek kadar savurgan, her şeyin en iyisini isteyen, bunlara karşılık alamadığında mutsuzluktan sararıp solan; genç kızlığından genç kadınlığına geçerken kaybolan çocukluğunun kültüründe fotoğraflamış olduğu bütün resimleri canlandırmak isteyen bir Gül-den... Sabahın ilk saatlerinde, *Hayat* mecmuasındaki zarif ve naif hanımlar gibiyim, sabahlığım ve tüylü terliklerimle Pendik rüzgârı estiriyorum; kahvaltı masamda renk renk reçeller, öğleden sonra operanın prömiyer gecesinde sahne alacakmış gibi makyajlıyım, akşam ise gidecek yerim yok. Bülent’le konuşmalarımız renksiz ve çaresiz. Oysa içten içe bir Madam Geoffrin olma arzusu ile yanıp tutuşuyorum. Trajedim burada başlıyor, “bir yaz gecesı rüyası” kadar güzelim. Güzelligimi taçlandırarak her şeyi kaçınmadan yapıyorum; fakat ne baktığım aynanın güzeliği ve tarihi değeri ne de yaşadığım hayat bana yetmiyor.

Ailemin tüm kadınları gibi aynaların içinde kendimi seyretmek, boynumda renk renk incilerimi okşamak istiyorum. Gümüşler ve kristaller içinde ikramlarda bulunmak, anneannemin tepsilerinde kahve çekmek, ayaklı

fincanlara dökmek, alt tabaklarında iğne oyası örtüleri olan incecik kalem işi bardaklarda limonatalar tutmak istiyorum. Hani nerede anneannemin, üzeri gelinciklerle süslü lacivert kadife çikolata kutusu, daha kapağını açar açmaz müthiş cazibeli kokusuyla ‘uyaran’ o güzelim likörlü madlenler... Likör kadehime dökceğim bir tekel likörüm dahi yok. Küçüklüğünde parmak uçlarında yürüyen Balerin Gülden yeniden hayata dönüyor, ancak dans edebileceği bir sahnesi yok. Bülent ne yapacağını bilemez durumda, gitgide ‘aldığı’ kızın başkalaştığını ve ondan memnuniyetsizliğini, hatta onu beğenmediğini görüyor. Güner’in evindeki konumuma bakıp ailesizliğini veya annemin evinde mutfaktaki kötü melamin tabaklarla masaya yemek koymamı göz önünde bulundurarak, durumumu ‘fakir kızın açlık sendromu’ olarak değerlendirmesi çok olası. Ancak onun da anlayamadığı bir şey var. Şiir, edebiyat, müzik, sanat tarihi, antika eşya ve dekorasyon konularında zevkimin ve görgümün yüksek olduğunu, evin içinde adeta bir güzellik perisi gibi çalıştığımı, en azından ‘dar bütçeli bir mühendis evi’ yaratırken, belli bir lüks ve görkem kokusu yayabildiğimi görüyor; değişken kişiliğime rağmen müthiş dengeli bir duruşum olduğunu izliyordu. Bütün bunlar, ‘metrenin askatları ile üstkatlarını bilmeyen’, hayatı üvey annesinin evinin mutfağında geçmiş bir kızda nasıl gelişmiş olabiliyordu? Onun sorusu; benim Shakespeare’im kimdi? Benim sorum ise: ‘Uzun yıllar külkedisi olmuşsam, neredeydi benim ödülüm?’ Bülent’ten bir prens çıkması mümkün müydü? Ah, bu masallar!.. Belki de kanıma giren onlardı, kimbilir?

Pendik’te bahçemizde pembe güllerin yaprakları açık yeşil, kırmızı bakara güllerinin yaprakları ise daha koyu yeşildi, hatta neftiye kaçırdı. Yapraklarda filit pompasından çıkan ilacın beyaz izleri olurdu, güller sulanıp yıkandığında gider onları kurular, lekelerini çıkartmaya çalışırdım, hiçbir şeyin üzerine leke düşsün istemezdim, renkleri kirlenmesin isterdim. Henüz en çabuk beyazın kirlendiğini bilmiyordum. Ön bahçedeki güller yeşil bir bahçenin ortasında kırmızı, beyaz, sarı ve kayısı renklerinde ateş topları gibi açmış dururdu, güneş vurduğunda pırıl pırıl parlarlardı. Lükstrümler o kadar sağlıklıydı ki gövdelerini yeşil yapraklarının sıklığından seçemezsiniz. Bazı sarı güllerin tomurcukları önce sarımsı olur, biraz büyüdüklerinde ekru-sarı, açınca iyice uçuk sarıya, beyazla sarı arasında bej renge döner, dipleri yine sarı kalırdı. Kısa ömürlü olurlar, solarken uçlarından kararmaya başlarlardı. Sabahları sulandıklarında, palmiye ağaçlarının arasından süzülen ve çimenlerden yansıyan ışıkların bahçemizde oluşturduğu küçük gök-

kuşağını ilgiyle izler, renklerin sıralanışını hafızama kazırdım; bordo-kırmızı, kavuniçi, sarı, mavi, yeşil, lacivert, eflatun. Hayır! Asla asla kötü ruhlu değildim, hayatın renklerinin peşine düşmüştüm... Güller güneşin son ışıkları çekilirken adaların üzerinde binbir renge boyanmış gökyüzünün altında sanki *horizon* ışığı gibi büyülü, buğulu bir ışık yayarlardı... Yan bahçede açmış leylakların gün dönerken çıkarttıkları soylu koku güllerle yarışa girmiş gibiydi. Böyle bir gül bahçesinin içinde büyümüştüm, buram buram gül kokularıyla, güllerin hâllerini seyrederek. Pendik’in havasıyla suyuyla, bahçenin çeşit çeşit meyveleriyle ve o günlerdeki Pendik’in taşıdığı, yansıttığı Atatürk Dönemi Cumhuriyeti’nin gururu ile beslenmişim. Batılıydık ama Batıcı değildik. Batışa geçirildik.

Pendik’te kışlar çok soğuk olurdu, pencereden yan bahçeye bakar, rüzgârsız havada yağan kar ile rüzgârda yağan kar arasındaki farkı gözlemlerdim. Rüzgârsız havada kar taneleri aşağı yukarı uçuşarak, bir balerin zarafetinde dans ederek, aheste aheste boşlukta yerçekiminden kurtulmuş gibi yağardı. Rüzgârlı havada ise kar rüzgârın merhametsiz şiddetinden etkilenecek, sanki rüzgârın nefesi olmuşçasına, iradesizce aynı yönde ilerlemeye mecbur kılınmışçasına yağardı. Bu bana birçok şey düşündürmüştü ve göstermişti. Şimdiki meselem, bir nevi kendimi arıyordum. Hem canlı hem cansız varlıkların üzerinde yoğunlaşmayı, insan hareketleri üzerinde düşünmeyi çok küçükken öğrenmişim. Gözlem yapabilme becerisi ve deneyimleme arzusuyla çevreme bakarak, tabiatın şekilleri, renkleri, kokuları, sesleri, katılık, yumuşaklık, sıcaklık, soğukluk, yağmur, kar, dolu, kırağı ve komşumuzun çatısındaki horozun dönüşü ile rüzgârların yönleri, bütün bunlar arasında bilgece bir doğa sevgisi içinden geçerek, hâl ve davranışlarımla, her şeyden önce olayları ‘anlama’ amacı güden bir düşünce yapısına sahip olmuştum... Ah! Ben aslında başlı başına bir sanat eseriydim, ama orijinallikim bozuldu. Hiç benimle konuşmak gereği görülmeden, yakından tanınmadan, hâl ve tavırlarım, düşünce sistemim değerlendirilmeye alınmadan, ne şekilde cümle kurduğuma, hangi kelimelerle konuştuğuma dikkat edilmeden, söylemediğim sözlerle, bana ait olmayan cümlelerle bir bataklıkta çekildim. Siz bataklıkta saplanan bir atın nasıl kurtulmaya çalıştığını, takatsiz kalıp kurtulamayacağını anladığında kendini nasıl bıraktığını izlediniz mi? Çaresizlik sizin de boynunuza dolandı mı?! Ben eskinin, Bursa banyo takımlarına konulan bir ‘banyöz’üm; şimdilerde kaç kişi bu ismi kullanır, kaç kişi bilir, bilmem; ‘bone’ olarak geçiyor her türlü. Kategoriler sadece siyah-beyaza

indirgendi, gri ise sadece net seçilmeyen, katakullilik, bulanık alan. İncelik devri biteli çok oldu. Peştamal kültürüne uygun yetişmedim, sizin tarafınızdan hayâsız ve edepsiz kadın ilan edilişim gayet makuldür. ‘Na-makul’ olan ise beni dinlemeden suçlu ilan etmeniz ve önüme yığdığınız karmaşıklık, gazeteci kimliğiniz karşısında, açıklığa kavuşturamayacağımı bilerek bu süreçte beni içinden çıkılmaz bir yerde kıvrandırarak, büyük bir suskunluk içinde çaresiz kalışa mahkûm etmenizdir... Magna Carta’daki 63 maddelik temel kuralları dahi gazeteci olarak kavrayabildiğinizden emin değilim; hakkınızda Basın Konseyi’ne verdiğim dilekçemde, bir anayasa özelliği taşıyan bu antlaşmanın adını ilk kez benden duyup duymadığınız konusunda ciddi kuşkularım var. Dedikodular kültürsüz insanların kitaplarıdır.

Üvey annemin evinin mutfak gülü olmuş bir kız olarak, kocama nasıl anlaşılabilir gelebilirdim bu hâlimle? Basit konuşan, basit şeylere gülen, basit düşünen, basit giyinmek zorunda kalmış bir kızken... Diğer Gülden’i ortaya koyacak belge, bulgu ve delil yetersizliği içindeydin. Yine de Bülent beni bir şekilde anlayabiliyor, belki de derinlerde yatan sorunlarımı hissedebiliyordu, ancak köklerinin nerelerden beslendiğini bilmiyordu. Bu, boşanmayıp evli kalabilmiş nice karı kocalar arasında bile ‘yakalanması’ çok zor olan ayrıcalıklı bir durumdu...

Biz bugün Fûruzan Teyzemlere yemeğe davetliyiz. Şenesenevler’e gideceğiz. Orada en çok ilgimi çeken, bahçelerindeki kuyunun üzerine kurulu kiremitten çatının altında oynamak... Fûruzan Teyzemlerin, Bostancı’dan sonra, araba tutarak gittiğimiz, harika bir bahçe içinde, dış kısmı gri taşlarla süslü, tek katlı güzel bir evleri var. Etiler evlerinin biraz büyüğünü düşünün. Bahçelerindeki kuyu, başlı başına bir süs köşesi; kiremitli çatısıyla, uzaktan bakınca, küçücük bir ev görünümünde. Yakından; çıkırlıklı, ucunda kovası sallanan, kuyuların o soğuk sevimsiz görünümüyle taban tabana zıt, şirin, sevimli bir serinlik noktası. Aynı kartpostallardaki gibi. Kuyunun ağzında ahşap kocaman bir kapak var, üzerinde silme rengârenk menekşe saksıları dizilmiş. Bahçeye evin alt kısmında bordür olarak dönen gri taşlardan yürüme yolları döşenmiş. Çimenlere basmadan taştan taşa sekerek yürüyeceğim. O bahçenin de kıpkırmızı gülleri var. Artık ne o bahçeler, ne o güller, ne de o günler kaldı. Siz eski gülleri nereden bileceksiniz, şimdi gördüklerinizi o güllerden mi sanıyorsunuz? Müsveddeleri olabilirler mi, o dahi şüpheli! Sahteler, asıllar ve müsvelteleri... Bir ‘Avrupalı evi’ ve bahçesi ancak böyle keyifli, canlı, neşeli, zevkli gözükebilirdi. O zamanın bütün evlerinde,

insanlarında bir Avrupalılık vardı. Bize bunu kaybettirdiler; büyük çabalar sarfederek gerçekleştirdiğimiz kültür devrimini ayaklar altına aldık. Bu ihanetin yanında benim ihanetimin ne önemi olabilir?

Rana Teyzemin (Fûruzan Teyzemin annesi) yemek davetlerine gitmeden önceki iki gün anneannemle çarşı gezdik, önce Beyoğlu’na çıktık, sonra Kapalıçarşı’ya gittik. Bedesten’de dedemin verdiği adresi bulup, dükkân sahibi beyefendinin övgüyle anlattığı, yuvarlak, mavi renkli, büyük bir duvar tabağı aldık. Üzerinde Çinli balıkçıların ağ çekişini gösteren hüznü bir resim vardı. Resim nedense beni üzmüştü. Eve döndüğümüzde annem “Fûruzan bunu çok beğenir, balıkçılar için bir de öykü yazar...” demişti. Öykü yazmak! Çoğu insanın bakıp da görmediği veya gözünden kaçan detayları veya hissettiklerimizi anlatma arzusunu duymak. Kalbim bir bekleyişe belki de o gün geçmişti. O mavi porselen tabaktaki resim şimdi bendim. Kendi ‘hazin’ öykümü yazacaktım.

Sarı renkli, etek uçları pilisoley, karpuz kollu, bebe yakalı elbisemle Beyoğlu Gutan’dan alınmış siyah rugan pabuçlarım ve sarı dantel şosetlerimle çok şıkım. Pabuçlarımin burun kısmının üzerinde renkli yıldızlar var, bana göre bu tam bir ‘yıldız’ pabucuydu! Kim mi almıştı? Söylemem! Benim ayakkabı hikâyelerim ilginçtir. Kadersel özelliğe sahiptirler... Üzerimde ihtişamlı, göz alıcı, pırıltılı, hatta sarsıcı olabilecek kıyafet ve aksesuarlar taşımayı daha o günlerde sevmiş, benimsemiş bir çocuğum. Renkleri seviyorum; kaleidoskop gibi algılanmak istiyorum rengârenk. Tarz, huy, ruh, bireysel değerler ve kişilik kavramları gibi tariflerin çocukluktaki kültür pratiğinden geldiği kadar astrolojik ve genetik etkilerle de şekillendiğine inananlardayım. Kişileri biraz da diğerlerinden benzersiz kılan bu doğurdıkları arzu ve zevk arzılarıdır. Ters hâlinde, hiçbir şey ne giymeye ne kullanmaya ne de yaşamaya değerdir benim için. Yediveren sarı güller gibiyim.

Fûruzan Teyzemi çok seviyorum. Rana Teyzemden ise çekiniyorum. Rana Teyzemle anneannem Ankara’daki hangi ahabplarından bahsederlerse, mutlaka adlarının ardından “hanımefendi” kelimesini telaffuz ediyorlar; Emel Hanımefendi, Şükran Hanımefendi, Berrin Hanımefendi... Ben de büyüyünce hanımefendi’lerden olacağım. Bir kız çocuğunun mutlu olup avucunu elinize verdiğinde sevincini size de geçirdiğini yaşamamışsanız, Fûruzan Teyzemin benimle ne yaşadığını anlayabilmeniz güç. Ayakkabılarımin alındığı gün Fahri Amcam, annem ve Fûruzan Teyzemle hep be-

11. V. 1961 Pendik

raber Tünel'e eski Fischer lokantasına doğru yürürken, bütün yol boyunca elimi eline verişimi, o sırada bir taş takılıp yıldız pabucumun burnunu çizdirdiğimde yüzümdeki ifadenin ve avucundaki elimin adeta donuşunu ama yine de elini bırakmayışımı hikâyeleştirerek anlatışını ondan dinlemenizi isterdim. 'Dinleyerek' büyümüş bir çocuk olarak, bende de bir 'anlatma', 'ifade etme' ihtiyacı zamanla sanki bir zaruriyete dönüşecekti. Anneme, kırmızı dudakları ve o enteresan ses tonu ile, "Vecihe, Gülden ızdırap çekse

de, kendini asla bırakmayacak bir çocuk" demişti, bu sözünü bir düstur olarak alacaktım. Şimdi bu misafirliğe giderkenki heyecanımı, arzum, içim içime sığmaz hâlimi burada sizlere anlatırken yazacağım bütün sözler tüm gayretime rağmen yine de biraz eksik kalacak. Ne söylediğimiz mizacımızdan, yani doğuştan getirdiğimiz özelliklerimizden, nasıl söylediğimiz ise sonradan edindiğimiz özelliklerle oluşan kişiliğimizden kaynaklanır.

Bir elim anneannemde, diğeri annemde, Pendik otobüsünün saatini kollayarak evin bahçe kapısından çıkıyoruz. O zamanlar Pendik otobüsüne binenler şimdinin limuzin özentili müşterilerinden daha kaliteli insanlar, ruhen ve beynen çok zenginler. Biliyoruz ki durağa tam saatinde yetişemesek bile şoför bey durup bizi yoldan alır. Hem bizim evimiz gayriresmî "Sabri Yoldaş Köşkü" durağı değil miydi? Evin önünde bile elimizi kaldırsak alınırdık. O zamanlar otobüs şoförleri ve biletçiler, ahaliyi cadde boyunca sıralanmış ev ev tanırlardı. Otobüse bindiğinizde, şoför ve biletçi dâhil, beyler gibi hanımlar da şapkaklı ve eldivenli olurlardı. Şimdi görüyorum da insanlar aynaya bakmadan, saçlarının arkası yataktan kalktıklarında ayrıldığı gibi yapışmış vaziyette otobüse yığılmışlar. Vaziyete bakılırsa 60 yıl sonra kitlenin gustosu Pendik'in o günlerinden 60 yıl daha geriye gitmiş.

Pendik otobüsü Kartal'a doğru giderken Kızılay kampının önünden geçiyor, yolun o bölümü insanı çok zıplatırdı, ben bu keyifli yolculuğa bayılıyorum, lunaparktaymışım gibi içim bir hoş oluyor. Otobüsle kavisleri

geçmek müthiş bir duygu. Gezmeye deniz yoluyla değil de Ankara Caddesi'nden gittiğimizde, otobüse binerken attığım ilk adımla o duyguyu yaşayacağımı bilmenin heyecanındayım ve bütün dikkatimi zıplamanın başlama noktası olan mezarlığın oradan geçeceğimiz âna topluyorum; salınma başlar başlamaz o zevki içimde tutmak istiyorum, olmuyor! Yükselip alçalma, tatlı tatlı hoplama ve yerleşme, içimin boşalması çabucak geçip gidiveriyor. Hoplamanın verdiği mutluluk o yaşımın küçük bir zevki. Daha sonraki yaşamımda da bazı zevkleri aynı bu zevki yaşamayı heyecanla beklediğim gibi bekleyecek, hazzı daha uzun yaşayabilmek ve içimde tutabilmek için denemeler yapacağım.

Anneannem hediye paketi için "Vecih! Sen taşı, korkuyorum kızım" diyor. Annem gülmeye başlıyor; bir kış günü anneannemin başına gelen olayı hatırlayarak güldüğünü anlıyorum. İster istemez anneme sinirleniyorum, içimden onun sık sık kullandığı 'münasebetsiz' lafını geçiriyorum. O kış günü, Pendik Lisesi, Veteriner Araştırma Durağı, Yunus Çimento Fabrikası, hoplaya zıplaya büyük zevk aldığım yolun o kısmında, anneannem biletçinin hemen önündeki kırmızı vinleks döşemeli koltuktan, para çantası ile uğraşırken, boş bulunup kaymış, ortadaki yürüme yoluna düşüvermişti. Bazılarının 'zevk aldıkları' şeylerin başkalarına 'utanç' vesilesi yaratabildiğini o gün öğrenmişim. Biletçi, o kapalı kısma nasıl geçip oturduğu konusundaki merakımı bitirmek istercesine yerinden ayağa fırlamış, önündeki bilet kestiği *desk* kısmını açarak, çıkıp anneannemi kaldırmıştı. Otobüsün hemen hemen boş olmasına rağmen anneannem durumundan hayli utanmış görünmüştü gözüme. O utanınca ben de utanmıştım. İnsan sevdiği birinin düştüğü çirkin hâl karşısında, kendisinin başına gelmiş gibi etkileniyor. Utancın bulaşıcı bir yanının olduğunu kabul etmek gerekiyordu. Yıllar sonra bu düşüşe biraz da anneannemin o muhteşem astragan mantosunun sebep olduğunu anlayacaktım ...

Bülent ikinci bir kere daha beni otobüse bindirmeyi denemişti. Evliliğimiz süresince Bülent'in işi nedeniyle Yarımca-İstanbul, Aliağa-İstanbul, İzmir-İstanbul arası gidip gelmelerinden iki yakamız bir araya gelemiyor, para sıkıntısı başımızda, mecburen bu geliş gidişlerde otobüse binmek zorunda kalıyoruz. İstanbul'a geldiğimizde her zaman için gözü gönü geniş kayıvalidemin Şaşkınbakkal'daki evine iniyoruz. Anneme inmek? Ne mümkün! Babamlara ise sadece ziyarete gidebiliyoruz. Şaşkınbakkal'dan Etiler'e babamlara gittiğimiz bir gün otobüse biniyoruz, oturduğumuz ikili koltuk di-

ger yolcuların yüzüne bakacak şekilde ters yöne konmuş. Kadıköy'e gidiyoruz, oradan vapurla karşıya geçeceğiz. Sonrası ya Etiler dolmuşu ya da yine otobüs. Ama öyle olmadı tabii. Karaköy'den Etilere dolmuş yerine bir taksi çevirerek gitmek zorunda kaldık... Şaşkınbakkal'da bindiğimiz otobüsteki yolcular akşamın verdiği solgunluk ve yorgunluk içinde, şoförün duruş kalkışlarına, yolun engebeli yerlerine uygun şekilde sallanıyorlar; fren yaptıkça hep beraber öne doğru, sonra arkaya doğru yatıyorlardı. Devamında omuzlar aynı Karadeniz halk oyunu oynarmış gibi, hep bir seviyede titreşerek sallanıyor, biraz sağa biraz sola aynı ritimle silkelenip savruluyorlardı. İnsanların arka arkaya dizili oturdukları koltuklarda aynı hareketi sürekli yapıyor olmaları, üstelik bunu yaptıklarının farkında olmamaları çok komikti. Türkiye'deki nüfusun o günlerden bugünlere nasıl ve ne kadar arttığını düşünecek olursak, kendi varlığının hangi şartlar altında yaşatıldığını sorgulayamayan vatandaşlara dönüştürüldüğümüz yadsınamaz. Küçüklüğümün İstanbul'undan İzmir'e fuar zamanı gittiğimizde, üniforma giymiş, şapkalı hanımların hosteslik ettiği şehirlerarası otobüsleri görmüştüm. O otobüslerde 'kaptan' olarak adlandırılan şoför beylerin tiril tiril, ütülü, apoletli, lacivert-beyaz kıyafetlerini görüp, o dönemi yaşadktan sonra bugünlerin şehirlerarası otobüsleri bizler için tek kelimeyle korkunç bir kâbus. Her neyse. Bülent'le bindiğimiz otobüste, elimde olmadan, kendimi tutamayıp gülmeye başlamıştım. Bülent elini bacağıma bastırarak "gülme" mânâsında bir uyarı yapıyor; anlıyor ki yine bir detaya takıldım. Dönüp kulağına fısıldıyorum: "Sana bir şey söyleyeceğim, karşımızdaki insanlara bir bak, nasıl oynuyorlar!" Bunu söylerken yine gülüyorum. Bülent karşımızda ikili sıralar halinde oturan insanlara, 'insanlarımıza' bakıyor. Öylesine kendilerinden geçmişler ki, kendilerini o sallanmaya öylesine kaptırmışlar ki, tefe konulup çalındıklarının, oynatıldıklarının farkında değiller. Bu tef; geri kalmışlık, yoksulluk ve umudun bittiği yerde kendini koyvermişlikti. Aynı şekilde öne arkaya, iki sağa, iki de sola. Savruldukça başları da bir yaya geçirilmiş gibi sallanıyor. Müthiş bir ahenk var aslında bu salınımda. Maestro şoför bey gibi görünse de, gittiğimiz yolda idare aslında görünmez bir elde. Bülent de gülmeye başlıyor ve herkes bize bakıyor. Bülent gülüyor ama insanlara gülmekten ötürü çok rahatsız, ancak tutamıyor o da kendini. Ben öyle detaylar yakalarım ki sorun yaratırım. Etiler'in meşhur çeyiz mağazasının sahibi Nurten Hanım, "Gülден dikiş dikemez ama onun gördüğü hatayı da kimse bulamaz!" dememiş miydi? Benimse, artık durdurulmam imkânsızdı. Gülmekten gözlerimden yaşlar iniyordu. İnsanlar bu hâle geti-

rilmemeli, bu kadar gülünç durumda bırakılmamalıydılar. Aslında bu manzarayı seyretmek zorunda kaldığım için biraz da kendi kaderime gülüyor olabilir miydim? Bülent, Kadıköy'e gelmemizi beklemeden Altıyol'da beni otobüsten indiriyor, bu bizim ikinci ve son otobüs yolculuğumuz, bu olaydan sonra Aliğa'dan İzmir'e bile taksi tutup gidip gideceğiz. Bülent benim bir otobüs yolcusu olamayacağıma bu kez kesinlikle karar vermişti ...

Hayat öğretiyordu insanlara. Peki, hayat dediğimiz 'unsur'un bu öğretiyi bizlere katarken kendi kazancı ne oluyordu? Benim için soru burasıydı. Biz kimlerin üzerinde çalıştığı süjelerdik. Benliğin zorlayıcı yüksekliği ve 'cüzdanın önemi' arasına sıkıştırılmış bir yaşamın, Ömer Hayyam'ın sorduğu gibi günah üzerinden sınanacak olması ne kadar da tuhaftı. Bana göre 'erdem' artık bugün bir hile, yapmacık bir şey; daha kibarca söylemek gerekirse, sadece bir mitos. Devlet dahi "babalar gibi satıldı", bunun yanında ben kendimi satmışım çok mu önemliydi?

Erdem nereden alınır? Şereften nasıl çalınır? Onur nasıl satılır?.. Hakkımdaki 1 Mayıs 2000 tarihli köşe yazısının içinden, insanlık yararına, fikrî dünyamıza katkıda bulunacak olan 'erdem' hevesi nedir? Bir gazetecinin manşeti 'kendisi' olabilir miydi? Bu kontrolsüz satırlar, nasıl olup da erdemle ilişkilendirilmişti? Samimi bir gazeteci şikâyeti olarak ve artniyetsiz yazıldığını kim iddia edebilirdi? Bu şikâyetinde, olayların anlatılmasında ahlak neredeydi? Akıl ve zihin dengesi kurulamadığı gibi, anlatıda ne mesleki usul ne de hukuk kuralları dikkate alınmıştı. Anneme göre, "Eşi benzeri o tarihe kadar pek örneklenmemiş bu insafsız hükümler metninde, cahillik, yetersizlik ve kadınsal kıskançlığın önlenemez kokusu" duyulmaktaydı. "Bu yazıyı yazmak benim hakkımdır" demek başka, "Bu yazıyı yazmak benim çıkarıma olacaktır" demek büsbütün başka şeydi! "Kocasını veya sevgilisi tarafından hor görülmüş, aldatılmış bir kadın bu!" demiş, Puduhpa'nın mührünü vurmuştu. Meslek ahlakından kimse bana bahsetmesin, meslek vicdanlarını nerede kaybetmiş olduklarını, tek tek, satır satır yazmak zorunda kalırım. İçgüdüler insanları zorlar bilirim, vicdan ise "Yapma!" der; bu ses aslında içimizde bizimle konuşan iyiliğin yani "meçhul Allah'ın" sesi olabilir miydi? Dünya duyan, düşünen, hissedilenler için insanı hayrete düşüren sistemiyle belki de sırrına tam olarak hiçbir zaman erişemeyeceğimiz sihirli bir küreydi ...

Katmerli zevkler yanında, bilgi açısından önüme hiçbir engel çekilmeden büyümekte oluşum, tatmin konusunda bir mertebe yarattığı gibi, arkadan gelecek olan yoksunlukta, çıkış yolu olarak, farklı arayışlar içine girmemin kapısını aralayacaktı. Düşünsenize beş buçuk yaşında simyacılığa başlamış, altın yumurtaların peşine düşmüş, anneannemin kemanından çıkan nağmelerin elmas küpelerini titretişini izlemiştim. Ah! Siz benim, Peter Pan'la perisini, Gulliver'in cüceler ve devler ülkelerine seyahatlerini ve akıl almaz maceraların kahramanı olan Tom Sawyer'in hikâyelerini dinleyerek yediğim yemeklerimi nereden bileceksiniz? Dedemin, akşam ajansını dinledikten sonra, yelkenin rüzgârla doluşunu andıran göğüs kabarması ile masanın başında Eisenhower, Chamberlain, Roosevelt, Churchill diyerek nefesini boşaltışını ve Hitler'in son derece politik zekâyâ sahip olan Franz von Papen'i Viyana Büyükelçisi atayarak, Avusturya siyasetini nasıl teslim olacak hâle getirdiğini anlatarak dünya siyasetinden konuşmaya başlaması, ardından sözü yine hayran olduğu Alman milli iradesi hakkındaki görüşlerine, Berlin hikâyelerine getirmesi ... Eniştemle annemin Sartre ile Camus'ü Fransa'ya bağlılıkları konusunda kıyaslaması, Füzûzan Teyzemine ise Shaw'ın "kültürlü kadınlarının" sosyalizme olan katkılarını anlatması. Yıllar sonra *Hürriyet* gazetesinde bir de Ertuğrul Özkök'ün kadınlarını okuyacaktım. Nereden geldi şimdi aklıma bu bilmiyorum doğrusu. Cate Blanchett'in Dolce & Gabbana ipek kombinezonlu, Miu Miu eşarplı resmi ile bitirmişti yazısını. Gözlüklü hâli ile Özkök, biraz Sartre'ı andırıyor muydu?

Memba ve menşei olarak, bilgi derinliklerinden gelen bu çeşitli duygu ve fikirler muhakememde estetik ve felsefi iki yan geliştirecekti. Biraz daha büyüyüp annemin kitaplarını kucağıma alıp resimlerine bakmaya başladığımda, Pompei kolonisinin sanat eserlerini gösteren kitapta, elinde sivri uçlu kalemi ile tableti üzerine yazı yazan Roman kadının portresi, hayalimdeki kolye ucum olacaktı. Henüz minicik bir çocuk olmama rağmen, çevremi kültür, kemal ve kıymeti beni basit bir çocuk olmaktan çıkartmış, özellikle 'seçme' yetimi öteye taşımış, bakışlarıma 'kaliteyi tayin etme kabiliyeti' katmış, duruşuma da 'meseleleri sonuçlandırabilecek kişi' olacağımın mağrur hâlini oturtmuştu. İleride bu yanlarımın hepsi katmerli güller gibi açacak, haz fazımın dalga boyları ve sinüs eğrileri yükseklerle ulaşacaktı. Üç makamlı "Leyla" şarkısı oluyor da üç makamlı kitap niye olmasın?

Görgüsüzlük addetmezseniz sizi Füzûzan Teyzemlerin sofrasına götüreceğim, böylece sonraki hayat sahnelerimi daha iyi yorumlayabileceksiniz. Siz beni "uyuşturucu bağımlısı" ve "Şubat 1999'da 1,5 kilogram koka-inle yakalanıyor" ifadeleriyle, 'içeri girmiş ve sanki cezasını çekip de çıkmış biri', 'evli erkeklere şantaj yoluyla hediyeler aldırılan', 'evlenmek üzere olan iki öğretmenin arasını bozmak' isteyen, 'tek gecelik aşkların kadını', "koka-in kuryesi", "don pazarlamacısı" ve bütün bu kirli işleri "başkasının gazeteci kimliğini kullanarak" yapan, "kirli işler çeviren" biri olarak tanıdınız. Bunların kendi içlerinde birbirleriyle çeliştiklerini görmemek, en hafifinden şaşı bakışlılığa ve 'düşünme saflığı'na girecektir. Siz hiç uyuşturucu satarak fuhuş sektöründe hizmet veren birinin "Ben *Hürriyet* gazetesinde çalışıyorum" diyebileceğine inanıyor musunuz? İnandınız! 'Niyet' yoluyla kabul gören düşüncelerin ne kadar 'yanlış' olabileceğini görmek, insanlara "merhale" atlatır. Bu kitapta, eklemeli bir kurgunun tüm teferruatıyla, meselenin 'aslını', hakikatini öğreneceksiniz. Yıldızların gümüş, ayın bir Cumhuriyet altını gibi parladığı "o mesut gecelerin" Pendik'inden başlayarak, Pendik'in bana vermiş olduğu ince zevklerimi kullanarak, size, gergefte altın ve gümüş simle, dival işi bir yatak örtüsü işleyeceğim. Yaşarken öldürülenlerin, kendilerini ifade edemeyenlerin acı ve kederlerini sergileyeceğim.

Dedem masada, başının üzerinde dönen pervanenin altında, gazetele- rin üzerinde çalışıyor. Yaz sıcaklığında bir kış lezzeti özlediğinde "Hanım yap bir muhaşerli pilavla şöyle bol domatesli bir türlü, yanına da üzümlü kayısı hoşafı," diye sesleniyor. Bol tereyağında Tosya pirincini döndürüp, tavuk suyuna verdiniz mi, içine de biraz haşlayıp kabuğu soyulmuş ve hafifçe kestane gibi yağda pembeleştirilmiş nohutlarla tavuk etlerini karabiber, kırmızı pulbiberle birlikte yatırıp demlendirdiniz mi, ertesi gün dedemin arzusu mükemmel şekilde yerine getirilmiştir. İşte o nohutların kabuğunun tek tek soyulma işlemine muhaşer denir. Zahmetlidir ama yemesi son derece keyiflidir. Bizim evimizin sofrasının hayli alaturka, Füzûzan Teyzemlerin sofrasının ise oldukça alafranga olduğunu anlamak için birkaç sene daha büyümem gerekecekti. Rana Teyzemine hazırladığı yemekler o kadar süslüydü ki barbunya ve böreğin dışındakileri tanıyamamıştım. Sanki resim gibi seyretmek için sofraya konulmuşlardı. Ben de büyüyünce öyle 'enfes' yemekler hazırlayacak, gümüşler, kristaller içinde sofralar kuracağım...

1950 ile 1960'ların dünyanın en güzel yılları olduğunu düşünüyorum. En azından bizler *dirty games*'lerin, soğuk savaşın pek farkında değildik; Hollywood filmleriyle bir hayal dünyasının içinde yaşıtılıyorduk. Bahçıvan eli değmiş bakımlı bahçelerin, bir boyda kesilmiş çimlerin, itina ile örülmüş beton duvarların sonradan bizi yavaş yavaş ekonomik sebeplerle doğadan kopartacak olan blok apartmanlara, eşitsiz, kalıplaşmış, sertleşmiş bir yaşam tarzına sürükleyeceğini bilmiyorduk. Kendiliğinden büyüyen ağaçlar, birbirine karışmış yeşillikler içinde oluşan rengârenk çiçek öbeklerini yok edip, üzerine beton döküp toprağın nefes almasını durdurduğu için insanoğlu suçlu...

Anneannemle dedem, yerleşmek üzere Pendik'i havası için seçmişlerdi. Bu "hava" kelimesi içine müspet her bağlam konulabilirdi. Anneannem, arkası önünden daha şık görüntü veren bir hanımdı. Bunda Türk milletinin genelde insanın arkasından konuştuğu gibi, arkasından daha merakla baktığını bilmesinin bir payı var mıydı bilmiyorum. Daima saçlarının, şapkalarının ve döpiyeslerinin arkası daha süslü olurdu. Pendik otobüsüne bindiğimizde anneannemin arkasına oturmak otobüsün en öndeki tek kişilik yerine oturmaktan bazen daha güzeldi. Başındaki tarakların taşlarını ya da şapkasının arkasındaki veya yanındaki iğnelerini seyretmek, kış aylarınday-sak yaydığı Guerlain'in Muguet kokusunu duymak hoşuma giderdi. Boy-nundaki sansarların başları arka sol omzunda ağız ağıza vermiş, gözlerine bakıyorum, ısırıverecekler gibi geliyor. Kabataş'taki evimizde tavuklarımızı bunlar yemiş, anneannem de onları böyle cezalandırmıştı işte! Bizim aile-de herkes cezacı. Bir zamanlar yaşadıklarını bilmek ve şimdi anneannemin boynunda cansız yattıklarını görmek, aradaki serüvenlerini düşünmek, bana hemen orada bir hikâye yazdırıyor. Eğer bir gün sorarlarsa "Ne zaman yazmaya başladınız?" diye, pekâlâ "Beş altı yaşlarındayken Kadıköy-Pendik otobüsünde" diyebilirdim. Anneannemin, annemin ve teyzelerimin mantoları önden sade, arkalarında hep bir "espri yakalanmış". Arkada espri ya-kalamak! Menandros'un komedileri gibi...

Yazın Palmiye Otel'i'nin kumlarında Tokyo Ginza (parmak arası plas-tik terlik) giymenin 'ayrıcılığı' yaşadığımız günlerde, şık deniz takunya-larının yerini almaya başlayan bu değişik terlikle dünya ciddi bir değişime doğru yürüyordu. Bunu bize birçok şey gibi 'modernleşme' diye yutturan birileri vardı. Yer gök süratle plastiğe dönüşüyordu. İşin aslı naylonlaş-ıyorduk. Ne kadar çok plastik eşya kullanıyorsak o kadar ilerliyor, gelişiyor

sanıyorduk kendimizi. Plaj takun-yalarımız 'demode' oldu. Yerine ne geldiğini bana soracak olursa-nız, önce rap rap raplar, ardından mollaların hela takunyaları geri geldi. Tokyo Ginza'larla birlikte, hasır deniz yaygılarımız bile nay-lona dönüştü. Oysa annem 50'le-rin önden iri düğmeli pötikare elbisesi, başında gerçek hasırdan örülmüş deniz şapkası, kolunda deniz sepeti ve ayağında zarif plaj takunyaları ile ne kadar güzeldi. Hatırlar mısınız bilmem, Dustin Hoffman'ın gençlik filmlerinden birinde, üniversiteden mezun olup evine döndüğünde verilen "hoşgeldin" partisinde, babasının arkadaşlarından biri elini omzuna koyar ve iş hayatına şekil verme-sine katkıda bulunmak üzere der ki: "Evlat! Dünyanın en önemli kelimesi artık 'plastik' tir; bu kelimeye çok dikkat et." O sırada Vietnam'da plastik için masum insanların beyinlerine yedikleri kurşunların akıttığı kan, filmdeki havuzun suyundan fazlaydı. Film, Simon & Garfunkel'in "Sound of Silen-ce" şarkısı ile unutulmazlardan olmuştu. Zamanın silemediği, beynimizde sakladığımız şeyler, her an gözlerimizin önüne gelmeye hazır bekliyorlar. Değerlendirilmeleri yıllar sonra yerini alıyordu.

Üvey annem Güner, babamın benim resimlerimi çekmek için aldığını söylediği fotoğraf makineme elkoymuştu; bu yaptığı ile beni bir fotoğraf makinesi haline getirdiğini bilmiyordu, ne çok fotoğraf çekecektim o ha-limle bir bilerseniz. Babamla evlenir evlenmez, ilk önce Cezmi Dedemle çe-kilmiş, babamın büyüüp duvara astığı fotoğraflarımızı ortadan yok etmişti. Bunu neden yaptığını çok düşünmüş, başka davranışlarını alt alta topladı-ğımda cevabı bulmuştum: resimlerde tıpkı babamın küçüklüğü olmama tahammül edememişti. O beni kapısının önüne bırakılmış, terk edilmiş bir çocuk veya eve alınan bir besleme olarak görmek istiyor, babamın kızı

Anneannem

olarak kabul etmek istemiyordu. Dustin Hoffman'la John Lennon'un gençlik fotoğrafları birbirini andırmıyor muydu? Yüz ifadelerinde, bakışlarında birbirini hatırlatan, en azından aynı yöne doğru baktıklarını gösteren bir ışık düşümü yok muydu? Benim hep böyle, birini diğerine benzetme hastalığım, benzerlikler arama özelliğim o günlerde başlamıştı... Üstelik daldan dala da atlarım. Bana göre duyuş, düşünüş ve bakışı ile özel bir çocuktum. Yazık oldu.

1999-2000 yıllarında Türkiye ağır bir buhrandan geçiyordu. Deprem, politik ve ekonomik kriz; küresel emperyalist planın tam göbeğindeyiz; küçük esnaf olarak ayakta kalabilmenin son çarpınışlarını vermekte olduğum günler. Dövizdeki üç katlanışla Avrupa ve Amerikan malları satan her mağaza gibi büyük sarsıntı yaşıyorum. Üstelik başımdan geçen 'talihatsız bir olay' nedeniyle yolum üç buçuk ay kadar Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne kadar uzanmış; toplum içinde çok ağır geçen bir dönem atlatıyorum... Ağustos depreminden sonra ortalık her mânâda toz duman olmuş, siyasi, ekonomik, kültürel yıkılış hızlanmıştı... Peş peşe intihar eden iş adamlarının haberleri ile Türkiye fokur fokur kaynıyordu. Yetmezmiş gibi bir de üzerine sanki Osmanlı zamanında hiç deprem olmamış gibi depremin Atatürk'ün ordusuna Allah'ın kestiği bir ceza olduğu laflarıyla şeriatçılar din çığırtkanlığına başlamışlardı. Ecevit'e çok ağır hakaretler ediliyordu. Bir şeyler yazılırken bir kısmı veya tamamı sansürleniyor, örtbas edilerek gizlenmeye çalışılıyordu. Bu çalkantılı günlerde Gazeteci Gülden Hanım, işyerime telefon açarak son derece yüksek tansiyonda ve küstah bir dille başlattığı telefon görüşmesinde "24 Nisan günü Esnaf ve Sanatkarlar Derneği'ne gittin mi?" diye sormuştu. Benden evet cevabını aldıktan sonra yazdığı haberdeki fikir beyanına göre, ikinci sorusunun "Neden Esnaf Odası'nda, 'ben Gazeteci Gülden Aydın'ım' veya neden 'ben gazeteciyim' dedin?" olması gerekirken, "Benim adımlı kullanma! Benim adımlı kullanma!.." diye bağırma başlamıştı. Ona "Hanımefendi, siz bana anamın babamın koyduğu ismi nasıl yasaklıyorsunuz?" diye çıkıştıgımda, "Bırrakkk bu ağızları!" demişti. Hanımefendi hitabını kullanmamı kendisine veya bana çok bulmuş olmalıydı. "Siz sarışın bir hanımsınız, bense esmer; siz olduğumu söyleyerek nasıl ortalıkta dolaşabilirim, sizi hiç mi tanımıyorlar?" demiş; birbirimize benzememizin imkânsızlığını akıl yollu izah etmeye çalışmışım. "Sizi hiç mi tanımıyorlar?" sorusunun onu bu kadar kızdıracağını düşünemezdim. Meğer tam da bam teline dokunmuşum; "Uyuşturucudan sen kafayı ye-

mişsin! Beynin sulanmış senin!" diyerek mukabelede bulunmuştu. "Beynin sulanmış senin!" Şok olmuşum. Uslubundaki kapasiteye yetebilecek güçte(!), belki de yetenekte değildim. Normal bir mantık işleyişine göre, bu açıklamamdan anlaşılacağı üzere 'beni o zannetmiş' olmalarına karşılık verdiğim bir cevaptı, eğer gazeteci olduğumu söylediğimi ileri sürerek bana kızmış ve bu nedenden ötürü çıkışmasına veya sorguya çekmesine uğramış olsaydım cevabım 'benzemezlik' üzerinden yürümez, hakkımdaki yalana karşılık 'Ben böyle bir şey söylemedim, bunu kim söylemişse tanıklarımız eşliğinde karşılıklı yüzleşelim' demem gerekirdi... Gazetede ki resminden gördüğüm kadarıyla onun iri dalgalı, kabarık, kısa saçlarıyla bir sarışın, benimse dümdüz, uzun ve simsiyah saçlarımla bir esmer olduğum gerçeğinden hareketle, birbirimize değil benzemek, birbirimizi azıcık andırmamızın bile 'ihtimal' dâhilinde bulunmadığını mantıksal olarak ortaya koymak istemiştım. Esnaf Odası'ndakiler beni bire bir görüp tanıdıkları halde, sarışın fotoğrafıyla tanınan Gazeteci Gülden Hanım'ı aramışlarsa, buradaki hata ve karışıklık hatta mantıksızlık kimdeydi? İki şık vardı: ya beni yani 'esnaf Gülden Aydın'ı ararlarken yanlışlıkla onu bulmuşlardı veya beni gerçekten gazeteci sanmışlardı. Bu olayın aktarıldığı haberde "Şekerim bunlar da sersem mi, sen sarışın, ben esmer!" dediğim, hiç litaratürümde olmayan bir kelime (şekerim) ve üslup kullandığım ileri sürülmüştü. Kendini tarif ederken "küçük şeylerle yetinmesini bildiğini" söylemesine rağmen, beni telefonda paylama seansı ona yetmemiş, gazetecilik nüfuzunu ulaşabileceği en son noktaya kadar kullanarak Narkotik'e telefon açıp, hakkımda "ahlaksızlık yaparak ortalıkta ben gazeteciyim diye dolaştığım" konusunda şikâyetle bulunmuştu. Ortalıkta dolaşmak? Evimle (Lale apartmanı) işyerim (Şafak Apartmanı) arası sadece bir apartman, tüm hayatı işi ve evi arası, Akatlar Meydanı'nda geçen biriydim. Akatlar'da kazanır, Akatlar'da alışveriş yapar ve Akatlar'da otururdum. Ortalıkta gezen bir kadın değildim ve bütün yasal veya yasak aşklarımı Akatlar'da herkesin gözü önünde yaşamışım. İnsan bilmeden bu kadar mı inanarak yazardı? Nutkum tutulmuştu...

2000 yılında 1 Mayıs gibi bir günde haber olarak yayınlamayı seçtiği konunun başlığı "Gülden Aydın krizi" olmuştu. Arkadaşlarımla açtığı telefonlarla olaydan haberdar olmuş, gazeteyi aldirtmiş, ne olduğunu öğrenmeye çalışmışım. Kendisiyle zerre kadar ilginiz, yakınlığınız olmayan bir hanımla ringe dövüşe çıkartılmış olduğunuzu gördüğünüzde ne yaparsınız? Anneme koşmuşum. Annem, "Maksatlı, şuurlu ve planlı bir tema hazırlanmış.

Seni avamlaştırarak küçültmüş, kendisini övdürterek büyütmüş. Kasıt var!” demişti. Haberdeki “toplumsal fayda” sağlayan “anafikir” Gazeteci Gülden Hanım’ın “erdem” algısıydı. “Adın başkasına konula!” bedduasının tecellisi böyle bir şey olmalıydı. Halamın dediği bir kez daha çıkıyordu: Babamın geçmişte başka kadınlara yaptıklarının bedelini ödüyordum. ‘Bedel ödemek’ kitaplara göre kutsal bir vazifeydi... Arkamda bir kitap bırakmak en iyisiydi. Halam şüphesiz ki babam için edilen bazı beddualar duymuştu.

24 Nisan 2000 günü, mesleki faaliyet belgemi almak üzere, erkek arkadaşım (İ.S.Y.) birlikte, İstanbul Tuhafiyeci Manifaturacı ve Hazır Giyim Satanlar Esnaf Odası’nın Beyoğlu’nda hizmet verdiği binasına gitmiş, merdivenlerden çıkıp içeri girdiğimizde dar uzun koridorda büyük bir kalabalıkla karşılaşmıştık. Ortamın havası insan nefesinden iyice ağırlaşmıştı. Sabah sabah sarımsaklı soğanlı ağır midelerden, bakımsız ağızlardan, diş veya sinüzit enfeksiyonuyla birleşerek, havaya yayılan kötü nefes bulutu ile, yıkanmayı ve yıkamayı ihmâl etmişliğin insanların etraflarında adeta birer hale oluşturan durağan kokuları o sıcakta beni oldukça rahatsız etmişti. Evet! Ben biraz Pascal gibiyim, kapalı ve örtülü pencerelerden hoşlanmıyorum. Pencereler, içeriye güneş ışığı, aydınlık ve hava girmesi için yapıldı. Dayanamayıp, dışarıda ‘havanın çok güzel olduğunu, böyle bir havada pencereleri neden açmadıklarını’ yüksek sesle dile getirmiştim. Bu tenkitim üzerine bazı memurlarla aramda gerginlik yaşanınca, müdür beyi görmek istemişim. Mesai saati olmasına rağmen görüşmek istediğim müdür bey ne odasında ne de Esnaf Odası bünyesinde yoktu... Olabilir, konumuz bu değil; konumuz çift camlı pencerelerin güneşli bir bahar günü sıkı sıkı kapalı durması ve içerideki ağır havanın insan sağlığına zararlı nitelikte olmasıydı...

Sıramız gelip, faaliyet belgemin karşılığı olan altı milyonluk (bugünün 6 TL’si) ödemeyi yapmak istediğimde bu işlemin binanın dışında, “biraz uzak olmakla beraber, yürüme mesafesinde bir yerde(!)” yapılabildiğini, gidip altı milyonu oraya yatırdıktan sonra makbuzla tekrar geri gelmemiz ve sıraya girmemiz gerektiğini söylediklerinde, veznenin aynı binada bulunmamasını da tenkit etmiş, “Burası mademki Esnaf Odası, şu halde temsil ettiğiniz üyelerinizin işlerini kolaylaştırmak için ne yapılması gerektiğini düşünmek zorundasınız. Bizlere bu kadar vakit kaybettirmemeniz lazım. Hepimiz işi gücü olan, işyeri sahipleriyiz” diyerek, şikâyet kutularının olup olmadığını sormuştum. Aslında annem gibi sınıfa girmiş “Pencereyi açın, içerisi nefes kokuyor!” demiştim, bütün mesele bundan ibaretti...

Arkamdan müdür bey geldiğinde neler olduğunu tahmin edebilmeniz için hikâye yazarı olmanıza gerek yok. Ne altı milyon için rezalet çıkartmış, ne de “ben gazeteciyim” gibi bir söz sarfetmişim. Tanınmış(!) bir gazetecinin Esnaf Odası’nda kuyrukta sıraya girerek, altı milyon yatırmak için onca zaman bekleme olasılığı sizce ne kadardır? Peki, böyle bir şeyi orada ben söylemediğime göre, onlara bir gazeteci olabileceğimi düşündürten sizce hangi özelliğim / hâlim olabilirdi? Adi, basit, şirret? Kokain bağımlısı ve kuryesi? Tek gecelik aşkların şuh kahkahalar atan şantajcısı? Esnaf Odası’nda ‘gazeteci kimliği’ kullanarak ‘ortalığı birbirine katan bir kadının’ saygın bir meslek olan ‘gazeteci profilinde’ kabul görmüş olması nasıl açıklanabilirdi? Gerçekten de –belirttiğim gibi– ‘bir sersemlik hâlî’ söz konusuydu.

İşte ben çocukluğumdan beri Türk insanındaki bu uyanıklığın zekâ gibi durmasını kabul edemiyorum. Filhakika böyle bir haberi yazabilmek için ancak gazeteci olduğumu söylediğimi iddia etmesi gerekirdi... Haksızlık yapıp yapılmadığını sorgulayabilecek zihinlere birbiri ardınca ‘toklanma’ hissinin verilmesi şarttı. Bu nedenle, “Şubat 1999’da 1,5 kilogram kokainle yakalanıyor. DGM’de yargılanıyor, cezaevine giriyor. Şimdi tahliye oldu” tanıtımıyla girilen haberde kendisine hak kazandıracak bir zemin yaratmak, temeli onun üzerine atmak gereği duymuştu. Oysaki ben 18 Aralık 1999 tarihinde tutuklanmış ve 16 Nisan 2000 günü çıktığım ilk mahkememde tahliye olmuşum. 1 Mayıs 2000 tarihinde ise beraatimle sonuçlanacak olan mahkemem halen DGM’de devam etmekteydi.

Altı milyonu yanımdaki arkadaşım gidip yatırmış, geri dönerek aynı gün tarihli (24/04/2000) mesleki faaliyet belgemi Genel Sekreter S. KAÇAR imzası altında eksiksiz olarak teslim almıştım... Peki, bu durumda “26 Nisan Çarşamba günü İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odası’ndan” gelen telefonda “bıkın bir şekilde, işimin hallolduğu” söylenmiş, ardından “altı milyonluk bir borç için değer miydi” sorusu eklenmiş olabilir miydi? Köşe yazısında adı geçmeyen, oradayken aradığımda yerinde bulunmayan müdür beyi endişelendiren ne olmuştu ki “kuşku”larını nihayetlendirme telaşıyla bana ulaşmak mecburiyetini duymuştu? Bu arada köşe yazısının satırları üzerinde biraz daha ilerleyip, “Tabii gazeteci olduğu için tepki gösteremediklerini de...” cümlesini okuduğumda ‘gazeteciliğin bir tehdit unsuru olarak’ kullanılabileceğini de öğrenmişim. Mesleğini “mânâ” itibarıyla nasıl gördüğünü ve bir anlamda gerektiğinde nasıl kullanılabileceğini (ve yıllar sonra “polis-gazeteci” kimliğini benimseyeceği göz önünde bulun-

durulursa ‘içinde yatmakta olan özlemini’ daha o günlerde) kendi ağzıyla dile getirmiş oluyordu... Esnaf ve Sanatkârlar Odası’nda gazeteciliğe dair ne tek bir kelime geçmiş ne de ‘gazete konusu olacak kadar büyük bir hadise’ yaşanmıştı... Müdür bey o gün yerinde olmadığı için, muhtemelen bana ulaşmak, konuyu konuşmak istemiş fakat “yanlış telefon” sonucu gazeteci hanımla karşılaşmıştı. Bundan sonrası Gazeteci Gülden Hanım’dan bir kez daha dinlenmelidir. Üstelik belirtmek isterim ki, hayatım boyunca, tutuklandığım günler de dâhil olmak üzere, ne ev ne cep ne de işyeri telefonlarım kati surette herhangi bir değişikliğe uğramıştır. İddia ettiği gibi “kirli işler çeviren” bir hanım olsaydım aynı cep telefonu numarasını (1995’ten beri) yirmi beş yıldır kullanıyor olmam hayret uyandıran bir başka hikâyenin konusu olabilirdi...

Gazeteci Gülden Hanım, benden hazzetmemesinin nedenini on yıl önceki bir hikâyeye bağlıyordu, peki gerçekten de on yıl süresince iddia ettiği üzere devam eden bütün rahatsızlıklarına(!), zedelenmelerine karşın sessiz sakın kalabilecek bir kişilik miydi? Hani kiminin simetri takıntısı vardır ya, benimkisi de öyle bir şey; bir portreye bakar, ona benzeyen yüzleri yan yana koyarak kategorileştiririm. Hatta bu şekilde kişilik tahlilleri yapmak hoşuma gider. İnsan portrelerini kritik etmek, film kritikleri kadar önemlidir. Ona “Müsterih olunuz, meslekler bir tarz ve kişilik meselesidir, gazetecilik mesleğine nedense hiçbir zaman ilgi duymadım. Ayrıca ruhen, herhangi bir kimseyle benzeşmekten hoşlanacak bir hanım da değilim” diyememişim. Vakit bırakmamış, seneler önce açtığı ilk telefonu gibi yine apar topar yüzüme kapatmıştı. Acelesinin sebebini 1 Mayıs 2000 Pazar günü idrak edebilmişim, haberini hazırlamak için çok az vakti vardı. İlginç olan, on yıl boyunca şikâyetle bulunduğu konuların hiçbirinde bana yeniden bir telefon açmak gereği duymamıştı. O güne dek yeterince önemsememiş, bunlarda haber değeri görmemiş miydi? Oysaki haberinde yer alan iddiaları, taşıdıkları ‘ahlak kapasitesi’ açısından, açtığı her iki telefonunda hesap sorduğu olaylardan daha büyüktü. “Kredi kartına ne yaptın?” “Pazartesi günü Esnaf ve Sanatkârlar Odası’na gittin mi?” Pek tabii benim de zaman zaman özendiğim, ekranda izlerken içimin aktığı, beğendiğim, ‘keşke onun gibi olabilseydim’ dediğim gazeteci hanımefendiler olmuştu... Fakat benim merak konularım, antropoloji, arkeoloji, genetik, linguistik; geçmişin sis perdesi arkasında kalmış, halen açıklanamamış sırlar. Irklar, dinler, diller, spiritüel olaylar... Bu konularda konuşanların çoğu genelde “bilim kadını”

veya “araştırmacı yazar” olarak anılırlardı. İpek çarşaf, ipek gecelikler ve ipek tafta perdelerden oluşan dünyanın içinde kendisine yer olmadığını ona nasıl anlatabilirdim? Mademki ona bir yük getiriyordum(!) hem kendimi hem onu bazı yanlışlardan ayrı tutmak, isim benzerliği kargaşasından kurtarmak için bir “Benzemezlik” ilanı vermek zorunluluğu duymuştum. Bu aslında, şikâyetleri doğrultusunda, ilk önce onun düşünmesi gereken bir tavidir. Hâl böyleyken, 11 Kasım 2000 günü portrelerimiz yan yana kıyaslanmak üzere zamanın *Star* gazetesinde basılmıştı. Fotoğraf seçimi 1 Mayıs 2000’deki kadar başarılıydı. Ben bile kendi yüzüme nefretle bakmıştım. Haber baştan aşağı ahlaki sefalet örneği idi. Bazen kader bizi karşımıza çıkarttığı insanlarla sınırdı. O günlerde mahkemem bitmiş, Devlet Güvenlik Mahkemesi gibi yüksek bir kurumdan beraat almışken, hiçbir yerde yayınlanmamış, sanık iskemlesinde çekilmiş bir fotoğrafım bulunarak “adaşım bir suçlu” denilmişti. Beni sevindiren taraf, ilk kez “adaşım” diye hitap etme nezaketini göstermesi ve aynı ismi soyadı paylaştığımızı kabul edebilmesiydi... Herkesin tanıdığı kendi içindeydi. Bana düşen; yeniden sanık iskemlesine oturtulmuşken, hatalarına karşılık kibarlığına her zaman hayran olduğum bir ‘Adnan Menderes’ görgüsü ve zarafetinde kalmaktı...

Pamuk filelerimi, patiskalarımı, mermerşahilerimi, ketenlerimi, ipeklrimi geri istiyorum. Naylon poşetlik haberleriniz sizin olsun. Haberlerinizde ne soyluluktan ne ruh asilliğinden ne de erdemden bir eser var. İnsan biraz olsun soylu davranmaya çalışır veya öfkeyle yaptığını bildiği şeyleri düzeltmeye de soğumaya bırakır. Aynı konu ile ilgili canı yanmış bir başka hanımefendinin üzerine çok gidildiğini –ki çok haklıydı– nasıl bilebilmişti acaba? Her yerde aynı; insanoğlu hata yaptığını ve yenilmeyi kabul edemiyor, her konuda önde olmayı ve haklı görünmeyi çok seviyor! En fazla gişe hasılatı getirecek olan sansasyonel haberi çıkartmak, bazen doğru haberi ortaya koymaktan daha fazla ‘çalışkanlık’(!) gerektiriyordu. Bense yenilgileri taşımanın üstad-ı muhteremi, belki de bir mânâda yenilmeye doymayan pehlivan, hep kaybeden tarafa oynayan... Olsun! Tecrübe tecrübedir, bir gün bir yerde mutlaka değerlenir. İsnat etmiş suçlara “Benzemezlik” ilanıyla cevap vermek istemişim. Bu ilanla, benden şikâyeti(!) olan herkesin gazeteci hanıma aleyhimde telefon açmalarını göze almış olduğumu göstermekle ona yazdıklarının doğru olmadığını da söylemiş oluyordum. Arşimet dünyayı bulunduğu yerden oynatmak, başka bir yere taşımak için sağlam, sabit ve güvenilir bir noktadan başka bir şey istemiyordu. Akıl ve

mantıkla bir fikirde doğrusal ilerlemeyi takip edememek Doğu toplumlarına has bir özellikti. Bizler kaleidoskop dönüşünde birer harikaydık...

Dedemlerin yakın dostları Muhittin Paşa'nın oğlu Nejat Amcam kari-katür ustası. Resimli romanlar da çiziyor. *Tintin*'in Fransız olduğunu ondan öğreniyorum. Dilsiz olmasına karşın başka bir dil geliştirmiş, karakalem resimleriyle konuşuyor. Bahçede palmiye yaprağını elime bir gitar gibi tutturup fotoğraflarımı çekiyor. Bir başka fotoğrafımda Palmiye Otelinin kumlarında bacaklarımın üzerine oturmuş, avucuma doldurduğum midye kabuklarını sıkı sıkı tutuyorum. Anneme kendi çektiği fotoğrafları göstererek, benim babama ne kadar benzediğimi izah ediyordu. Konuşmasını anlayamıyordum, hanımı, bize, ne söylemek istediğini kelime kelime anlatıyordu. Evet, küçüklüğümde tıpkı babamdım! Anneme, teyzelerime, anneanneme benzemeyip, bir erkeği, babamı andırdığım için biraz üzülmüş müydüm? Galiba. Büyüdükçe annem ve halam, yaşlanınca da anneannem olacağım. Olsun! Köklerimi inkâr etmiyorum.

Çok önem verdiğimiz bazı şeyleri kaldırıp özellikle korumaya aldığımızda bilmeden onları kaybetmenin yolunu açabildiğimizi 'boncuklu para cüzdanı' tecrübemle öğrenmiştim. Geçmişimle övüneceğim fotoğraflarımın çoğunu da benzer kaygılarımla kaybettim. Birkaç evin birden 'kızı' olduktan sonra, oradan oraya elimde eşya torbalarıyla dolaşmam sonucunda darmadağın olmuşum! Böyle çocuklar, insanların nazarında değersizleşirlerdi. Birkaç fotoğrafla kendilerini göstermek isteseler de onlarla ilgilenen bulamazlardı. Kendilerini kaybetmişken fotoğrafları kaybolursa ne olurdu ki?.. Sadece olgun ve bilge insanlar, daima 'kök'e bakarlar ve bilirler ki gövde ve dallar, kendiliğinden o kökten uzayarak çıkar. Gazeteci Gülden Hanım, Esnaf Odası'ndaki memurların, beni o zannederek telaşlanmalarına, daha doğru bir anlatımla, "ortalıkta dolaşan", gazeteci olduğu itibarıyla bırakabilen ikinci bir Gülden Aydın'ın varlığına sinirlenmiş, kızgınlığının asıl sebebinin dile getirip yazamayacağı için, kendince olayları tersyüz etmiş, eklemiş çıkartmış, olmuşlarla olmamışları karıştırmış, kendi fantezisini kurmuş, hayata karşı gelmiş geçmiş bütün hiddetini katarak yazdığı köşe yazısında üzerime boşaltmıştı. Eski fotoğraf makineleri gibi her şeyi ters gösterebilen bir mekanizması vardı. Belki de onun hakkında, sadece kendine maletmiş olduğu 'erdem' üzerinden, haberini yaptığı insanları gerektiği kadar tanımadan yazmasının 'kötü sonuçları' üzerine bir kitap yazılabilirdi... Bir başka Gülden Aydın'ın insanlar üzerinde müspet veya menfi olsa bile bir etki bırakabileceğine tahammül edememesini, kadın psikolojisini çok iyi tanıyan

biri olarak anlamam mümkündü fakat talihsiz bir olayı parmağına dolayarak, toplumsal hassasiyetler üzerinden, yüksekte, gazetesinin balkonundan, 'benden başka bir Gülden Aydın'la karşılaşsanız, 'O Gülden Aydın' uyuşturucu bağımlısı, cezaevine girip çıkmış, 1,5 kilogramla yakalanmış bir kuryedir; üstelik ahlaksız, hayâsız, haysiyetsiz bir kadındır, ona dikkat edin' demesini ve bunu bir aydın'ın erdemli tavrı olarak sunmasını –anlamaktan öte– kimsenin anlamlandıramayacağı bir hibe, bir ihsan tebessümü kabiliyeti ile karşılamıştım. Bana ne yapmak istediğini görebiliyordum. Hücuma kalkışan bir insanın nerede duracağı bilinmezdi.

Yaşam hakkında bu kadar katı ve acımasız olması acaba nedendi? Oysa insanın, kabul edilir ve edilmez yanları ile baştan başa bir "hayat" olduğunu, mesleği gereği en çok kendisinin bilmesi gerekirdi. Biraz olgunlukla, samimiyetle yaklaşabilseydi bu konu halledilebilirdi ve zehirle içten içe işleyen bir yaraya dönmezdi. Ne kadar "kötü"(!) olsam da, dikenler bile çiçek açıyordu. Bırakınız bütün bu hayalci yaklaşımlarımı, yaşanan olayın veya olayların gerçeğini bulmak isteseydi kuşkusuz bulabilirdi; 'öğrenme isteksizliği' bir ilgi eksikliği değil, tam tersine eline geçirdiği konuyu arzu ettiği şekilde işleyebilme hakkını kaybetme korkusuydu. Bana bıraktığı şey, yıllarca antik bir Yunan tiyatrosunun sahnesinde boş anfilerde beni anlayabilecek insanlar arayarak Sokrates'i oynamak olacaktı...

Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi hocalarından Nusret Hızır'ın 9.XI.1945 tarihinde, anneme "aziz talebem Vecihe Yoldaş'a 1945-46 yılı felsefe tarihi dersleri hatırası" imzasıyla armağan ettiği Eflatun'un *Menon* iskitabında Sokrates, "erdemın insana nasıl geldiğini araştırmadan önce, onun ne olduğunu incelemekle işe başlarsak bu konuyu daha net öğreniriz" diyordu. Sokrates kötülüklerin cahillikten ileri geldiğini söyler dururken burada erdemın bir bilgi olmadığının altını çiziyor ve içeriden Tanrı vergisi olarak geldiğini anlatıyordu.

Gerçi insanoğlu yaşamı boyunca kendisine çeşitli mânâlar vermek için durmadan çabalayan, bu uğurda her şeyi göze alan tek mahlûk, belki de sırf bu ihtiyacı karşılaması nedeniyle Tanrı'nın gönderdiği iddia edilen tüm kitaplarda aynı şekilde karşılaşırız. Bizlerden istenen ilk şey, Tanrı'nın adının yüceltilmesi, kutsanması, sık sık zikredilmesidir. Tanrı'nın böyle bir ihtiyaç hissetmesi sizce de garip değil midir? Ya bu kitapları iyi görünmek isteyen bir kötü yazdı veya yazdırdıysa ve gerçek Allah'a karşı bizleri başka bir yöne doğru çekiyorsa?.. Allah da mı kendinden emin değildir ki, daha

çok bir insanın egosuna hitap edecek şekilde ‘çok yaşa padişahım!’ benzeri alkış istemektedir. Hayır! Allah inancına karşı değilim, üstelik tasavvuf bana çok da iyi gelir, sadece “gönderilmiş” kitaplar konusunda gerçekleri birlikte arayalım istiyorum.

Gazeteci hanımların yaşamları nasıl beni ilgilendirmese, benim özel hayatımın da gazeteci hanımı ilgilendirmemesi; “İsim benzerliği efendim, yanlış telefondasınız, aradığınız kişi ben değilim!” diyerek telefonu kapatması, bu konunun sadece birkaç saniye vaktini alması gerekirdi. Dinliyooor. Soruyooor. Dinliyooor ve cevap veriyor. “Sonunda durum açıklığa kavuştuğunda”, “sivil müdürü...” denirken, cümlesinin arkası “Gülden Aydın’ın (yani benim) gazeteciliğini tehdit aracı hâline getirerek ortalığı birbirine kattığını anlatıyor” ifadesi ile bitirilmiş olabilir miydi? Orada vurgulanan “açıklığa kavuşan şey” neydi? Arkadaşının köşesinde yayınlattığı haberin değeri, basın dünyasında gazeteciliğin ‘geçmiş zaman tecrübeleri’ açısıyla gelecek nesil gazetecilerine bırakacağı miras bakımından gerçekten ‘benzersizliğinin’ ilanıydı...

404

Uçları üçgen kesilmiş tahta perdelerle çevrelenmiş arka bahçeler, kimi yeşil kimi beyaz boyalı, kimi iyiden iyiye kararmış. Otlar, sarmaşık dalları, yer yer beyaz, sarı, mor çiçekler buldukları aralıklardan uzayıp çıkmışlar. Seyirlik. Sevil Abl’a’yı (Kaptan Amcanın kızı) evinden alıp, elimizde deniz sepetlerimizle arka bahçelerden halka açık kıyıya yürüyoruz. Kıyıda mayolu hanımlar omuzlarına havlu örterek güneşten korunurken, termosların kapağından buz gibi limonalarını içerek soğuk su ihtiyacını gideriyorlar, bazı beyler ise bir koşu gidip, evlerinden kapıp geldikleri Tekel biralarını çatal uçları ile açmaya çalışıyorlar. Evet, biz bir zamanlar sıcak havalarda buz gibi biralarımızı sahillerde, kır kahvelerinde, gazino dediğimiz bira bahçelerinde keyifle içebiliyorduk, kimsenin kimseye en ufak bir hak ihlalinde veya herhangi bir saygısızlıkta bulunmadığı günlerdeydik. Şimdi bira suçlu, biranın reklamı yasak ve neredeyse içilmesi de... Ahlaksızlık boyutu arş-ı âlâya çıkmış durumda. Sizin bu konudaki yorumunuz, hakikati ve adaleti koynunuza nasıl yatırdığınızla ilgilidir.

Islak saçlar, omuzdan bağlanıveren askılı deniz elbiseleri, tuzlu deniz suyunun güneş yağlarına karışmış kokusu, çığlık çığlığa çocuklar, can simitleri, rengârenk havlular, kese kâğıtlarının içinde kayısı, erik ve kirazlar,

arkalarını güneşe vermiş, başlarında okunmuş gazete yapraklarından yaptıkları üçgen şapkalarıyla taşlı, yosunlu kuma serdikleri gazetelerini okuyan beyler, arada bir dirseklerindeki kumları silkeleyen hanımlar, bacaklarını sıcak kuma gömmüş, başları büyük tülbentlerle örtülü yaşlı başlı teyzeler. Geldiğimizi görünce bize de yer açmak için toparlanıyorlar. Bugün olsa başı açıkla başı kapalılar arasında hiç tereddütsüz, ‘ne geldiniz, burada biz oturuyoruz, başka yere gidin’ bakışı atılabilir. Hasır yaygılarımızı yayıyoruz. “Ver coşkuyu” denilen günlerde değil; neşe, mutluluk, sevinç, huzur, güven ve gurur hepsi “damarımızda atıyor”. Sonraki günlerde haksızlıkları, usulsüzlükleri, esaslı torpilleri seyrederken, hayatın şerefi ile şöhreti arasına sıkışıp kalarak, istemediğimiz şeyleri yapmaya, söylemeye, yazmaya mecbur kalışımızın sıcaklığında kavrulacağız... Toplumun ne kadar çirkinleştiğini, plajlar bir bir kapatıldıkça daha iyi göreceğiz. En son Galatasaray Adası’nın hâli ve Boğaz’daki yalıların önündeki hayatın değişimi benim yetiştiğim modern Türkiye açısından çok acıklıdır. Şimdi müsaadenizle gerçekle yüzleşme zamanı. Denizin tuzunu, minerallerini, güneşin D vitaminini almadan büyümüş, eciş bücüş bir gençlikteki fiziki çirkinliği de göremiyorsanız kör olmalısınız.

405

Cezmi Dedem takım elbisesinin yakasının altında çengelli iğne taşırdı. “Neden?” diye sormuştum. “Ben oraya vanilya kokusu koyarım” demişti. Dedemin tatlı bisküvi kokusunun yakasının altından geldiğini öğrendiğimde çok şaşırmıştım, oysa ben dedem öyle kokuyor sanıyordum. Etiler’de bir gün, yakasının altındaki çengelli iğnenin bile plastik olduğunu gördüğümde inanmamıştım, mavi renkli plastikten çengelli iğneyi ilk kez görüyordum. Şimdi bütün bir İstanbul, kapılar, çerçeveler, balkonlar, çatılar plastik. Beyinler kauçuk, fikirler lastik. Zamanın ruhuna göre uzuyor kısalıyorlar, ‘bana faydalı ol ki, ben de sana olayım’ mantığı her yerde, her alanda. Magna Carta maddelerinden, insan ve yurttaş haklarından bihaber olan gazetecilerin baştacı edilerek ayakta alkışlandığı zamanlardayız. Asalet, görgü, kültür, ölçülü davranış, soylu bakış, bilgi ve bilgelik sizlere ömür. Yaşasın erdem(!). Bir bakıma devrin şartları onları yaratmış gibi görünse de, esasında bu kesimin lastik gibi uzayıp kısalan kafa yapısı günümüz devrinin şartlarını yarattı. Sisteme teslim olarak rüzgâr sörfü yapmakta üstlerine yok. Aldatanla aldatılan birbirine razı, gül gibi geçinip gidiyorlar, birbirini aldatan anlaşmalı karı kocalar gibi. Edep kaidelerinde bir başkasının hayatına duyulan tecessüs çok daha ciddi bir meseledir. Dedikodu ancak avamın hisleri-

ne merhemdir ki, eğer etraflarına dikkatlice bakacak olurlarsa orada çok daha fazla dedikodusu yapılacak magazinsel konu bulacaklardır. Siz, size göre olması gerekeni yaptınız. Ben de bana göre olanını yapıyorum. Aşağıdakilerin tepede olanların ayrıcalıklı hak ve özgürlüklerine kavuşabilme arzusu; spermelerin heyecanlı, baş döndürücü, hatta biraz afrodizyak tesirli, yumurta hücrelerini dölleme maratonuna benziyor. Ayşe Arman'ın, "gerçeği keşfetme şehvetini" anlamamak mümkün değil. Boşuna zamanın *Hürriyet* gazetesinde Robert Greene ve Joost Elffers'in İktidar - *Güç Sahibi Olmanın 48 Yasası* kitabının tanıtımı "Niyetini gizle, düşmanını tamamen ez!" başlığıyla yayınlanmamıştı. Nietzsche doğru söylüyordu; kötülük, insanın en büyük gücüydü.

Pembe, henüz benim için çirkin hatırası nedeniyle uzak durduğum bir renk olmuş değil; üstelik annemin favori rengi, anneannemin kuvars tepihinin, bahçedeki güllerimizin sedefsi rengi. Pembe yorganımız, şeker pembesi ipek satenden, eskilerin atlas dediği türden, üzerindeki çiçek motiflerinin arasındaki dikişlerde beyaz inciden boncuklar işli, şahane beyaz sarma işle kaplı yorgan ağzının güzelliğine ve yorganın dalga dalga, puf puf duruşuna bayılıyorum. Benim için onunla gelin olup, o yorganda yatmayı beklemek, geleceğe dair, annemin tahsil hayatım için açtığı, Devlet Demir Yolları'nın Raybank'taki 6026 numaralı hesabından çok daha geçerli bir güven dayanağı, kendimi beğenme ve değerli görme kıstaslarımdan biri. Kutsal emanetlerim olduğunu biliyor, bunların verdiği güç ve kudret duygusunu yaşıyorum. Pembe yorgan, Vedia Teyzem geldikten sonra valizlerimizle birlikte yok olmuştu. Yorganımı aramaktan vazgeçmeyecektim, her gün yeniden hiç bıkmadan aynı yerleri kolaçan ediyor, fakat bir türlü bulamıyordum. Sonra koşup aşağıya, bahçeye inip yumurtalarımı kontrol ediyordum, çok şükür hiç değilse onlar yerinde duruyorlardı, ümidim onların altın olmalarıydı. Hummalı, azimli, sebatkâr bir bekleme ve çalışmanın içindeydim.

Pendik'in lodosunu ve poyrazını yedikten sonra, hayatı sekiz köşeli bir rüzgârgülü olarak kabul etmek mümkündü benim için. Eskinin hava tahmin raporlarını hatırlıyorum, ne güzeldi; karayel, gündeğudan (keşişleme), günbatısından esen rüzgârlarımızı kestiler. Şimdi rüzgâr kıbleden esiyor, boğucu, sıcak ve nemli. Doğrusu bana dokunuyor. Füzuzan Teyzem, Pendik'in isminin bir zamanların Karadeniz'inin kuzey kıyılarındaki Pantika-peun şehrinden gelerek Bitinya bölgesine yerleşenler tarafından verildiğini

söylüyor. Onun anlattıkları benim için hep bir masal büyüünde. Füzuzan Teyzemin ve annemin kültür sohbetlerinin lüksünde, Kral Darius, Hannibal ve Büyük İskender'in hikâyeleri ile büyüyordum. Tarih, coğrafya, sanat, müzik ve edebiyat; ne muhteşem zenginliğe haiz bir çocukluğum vardı. Bu zengin dünyam sayesinde babamın bir başka kadınla evlenmesine dayanabilmişim. Bir çocuğa annesinin yerine 'anne' rolünde gelen ikinci kadının ne kadar acı verdiğini erken yaşta öğrenmişim, belki de sırf bu yüzden çocuklu bir adamla evlenmeyi hiçbir zaman düşünmeyecektim...

Her kış geldiğinde kabul günlerini anneannem başlatırdı, sonra sırasıyla mahallenin bütün hanımları sezon boyunca birbirini takip ederlerdi. Yine böyle bir davet öncesi evin altı üstüne getirilip hazırlık yapılırken, banyodaki lavabonun kenarına boyu yere kadar, delikli, beyaz bir örtü takmaya uğraşıyorlardı. Bir ucundan Necmiye Teyzem, diğer ucundan Vedia Teyzem tutarak lavaboya prova(!) yapıyorlar, bir türlü nasıl hâldeceklerine karar veremiyorlardı; önce ince lastik geçirerek büzüyorlar durmuyor, sonra içinden daha kalın bir çorap lastiği takıyorlar yine olmuyor, dedem geliyor, "Biraz zamlık sürün, zamlık!" deyince anneannem sinirinden başlıyor gülmeye... Peşinden tabii herkes karınlarını tutarak katıla katıla gülüyor. Neşe işte böyle sirayet eden bir şeydi. Nasıl da güzel günlerdi... İnsanlar böylesine gülmeyi unutalı, ciğerlerini soğutmayalı, ne kadar uzun zaman oldu... Hayli yorgun, hayli yılmış, canımızdan bezdik yaşadıklarımızdan. Anneannem aklına koyduğunu yaptı, sonunda Necmiye Teyzemin kocası lavabonun çevresine bakır borudan incecik bir çerçeve yaptı. Büzülerek geçirilen beyaz delik işli örtü ile lavabo bir "gelin" gibi oldu. Havlular ve hiç el değmemiş yeni sabunlar konuldu. Antika bir telefon ahizesine benzeyen banyo bataryasının sarıları, musluklar, bakır banyo kazanı keçelerle altın gibi parlatıldı. Her kabul gününde evin dekorasyonunda bir değişiklik, bir yenilik yapılmazsa anneannemin içi rahat etmezdi, bu sanki onun kişisel tatmini için bir gereklilikti. Ah, anneannem ile hayat başlı başına özel tarzda yaşanan bir yükseklik ve zenginlik!

Evimize ayda bir kez Pendikli hanımlar geliyor, bir kez de dedemin Anadolu'da ve Ankara'daki görevi sırasında ahablık ettiği, emekliliklerinden sonra İstanbul'a dönen veya yerleşen ailelerin hanımları toplanıyor. Bugün gelenler resmî konuklar sayılır; Ankaralılar. Lacivert, bordo, mor, bej rengi, büyük yakalı tayyörleri ile kapıdan içeri girdiklerinde hepsi 'devlet' gibiler. Antrede Pendik halısının önünde sokak ayakkabılarını çıkartırken, bir

yandan yanlarında getirdikleri ev pabuçlarını giyerler. Büyük bir dikkatle ayaklarına, ayakkabılarına ve çoraplarına bakıyorum. Giyim kuşam zevkim ilerliyor. Küpeli, yüzüklü, bilezikli, gerdanlıkları, kadın gibi kadınlar ki, o hanımlar denize giderken dahi şapkalıdırlar. Yüzme bilmeseler de, deniz kenarında plaj adabına uygun şekilde mayolarıyla otururlar. İngiliz, Japon, Çin aristokratları gibi güneşten ellerini, yüzlerini korurlardı.

Anneannem evinin son rötuşlarını yapmakta. *Fabergé* biçimindeki gümüş buhurdanlığa biraz misk kırıp atar, üzerine bergamut yağı damlatır yakardı, incecik bir tütsü çıkar, hafif mayhoşumsu bir koku alırdım. Şölen saat ikiden sonra zilin çalmasıyla başlardı... Kapı karşılamaları seansından sonra, sırasıyla kolonya ikramı, kahve ikramı, çikolata-likör ikramı gelirdi, limonata ikramından sonra ara verilir, dört, dört buçuk gibi iki katlı çay masasının üstü servis için açılır, Avrupai süslü servis tabaklarının içindeki iğne oyası dantel örtülerin üzerine dizilen tatlılar, tuzlular göze hitap edecek şekilde herkesin görebileceği açıda verevine yan yana dizilir, sonra sırasıyla misafirlere tutularak beş çayı ikramı yapılırdı. Herkes koltuklarında oturur, çaylarını önlerindeki sehpaalarına alır, kucaklarına büyük keten peçetelerini açardı. İçi barok resimlerle süslü harika incecik porselen pasta tabaklarını ellerine alarak yerlerken adeta tabakların içindeki Rokoko dönemi kadınlarıyla yarışırldı. Böyle bir ikram gerçekten kabiliyet isteyen zahmetli bir usuldü. Her konuğa, aynı dakikalar içinde, sıralı fakat kusursuz ve eksiksiz bir dikkatle tek tek hizmet edilirdi. Bu ikramlarda gümüş bardak altlıkları, gümüş tatlı pasta seti takımı, gümüş, içi cam tabaklı limonluk, şekerlik, maşalar ve tepsiler kullanılır, görkemli bir sunum yapılırdı. Kenarları dantelli küçük çay peçeteleri ise ağızlarını kurulumaları için ipek mendil zarafetinde sehpaaların kenarında dururdu. Bazı hanımefendiler ellerini silmek isteyebilir veya eteklerine, bluzlarına bir şey dökülürse hemen müdahale edebilsinler diye ıslak sabunlu işli el bezleri şık oval bir kristal tabağın içinde masanın üzerinde hazır edilirdi. Bir sürahi nar suyu, bir sürahi portakal suyu taze sıkılmış olarak yine masanın bir köşesinde bekler, hem sürahilerin biçimi ve renkli görünimleri gözü okşar, hem de bu meyve suları çayın yanında yenilenlerin arkasından ağız ve dişleri temizlerdi. İkramdan sonra çay bardakları mutlak yenilenir, vitrinden ikinci bir çay bardağı seti çıkarılır, asla ağız yağlanmış bardaklara ikinci kez çay konulmazdı. Çay almak istemeyenler, uçlarında eski Osmanlı paralarının sallandığı gümüş kaşıklarını bardaklarının üzerine kapatırlardı. Bazı günlerde semaverin ortaya geti-

rildiğini fakat kordonunun yarattığı sorun nedeniyle bundan vazgeçildiğini hatırlıyorum. Ne incelik, ne zarafet, ne teferruattı bir bilseniz. Asla patates salatası, mercimek köftesi, kısır gibi alaturka bir ikram çıkmaz, cevizli ay çöreği, böğürtlenli veya vişne reçelli kremalı milföy (böğürtlen likörlü), kestane pürelili muzlu rulo pasta ve çekilmiş badem, tarçın, limon kabuğu rendesi, yerli kanyak, kakao ve kayısı marmelatı ile yapılmış turta, çeşitli peynirli börekler ve babamın geldiği günlerde yapılanlardan seçilenler anneannemin spesiyalleriydi. Özenip eğer bir de kanepa tepsisi hazırlarsa o tepsidekilerin renkleri ve dizaynları benim için kaleidoskobumun görüntüsü gibi olurdu... O günler cam sürahilerin ‘değerli’ olduğu zamanlardı. Şimdi sürahi, ‘enayi’ mânâsında kullanılıyor, yeni yapılanların pek çoğu düzgün akıtmıyor, imalatları hatalı, ağızlarından ‘sızıntı’ yapıyor... Eğer sohbet keyifli ise akşamın geç saatlerine kadar oturulur, hava karardığı için çoğunun ya beyleri ya oğulları gelerek eşlerini, annelerini kapıdan alır, kollarına takarak götürürlerdi. Mantolarını alıp giderlerken nedense içimi bir üzüntü kaplardı. Kalabalığı, canlılığı, sohbeti ve kadınların gülüşme seslerini seven bir çocuktum. Ne olurdu her gün gelseler, başımı okşasalar, “Hımmm! Ne kadar da büyümüş” deselerdi. Büyüyünce ben de her gün hanımlarla “kabal bul günü” yapacağım bir işyeri açacaktım.

Sene 1964. Dedem son günlerde çok zor nefes alıp veriyor, ağır astım hastaları gibi. Biz Pendik’ten ayrılalı üç seneyi geçti, dedem bu esnada iyice zayıfladı, çizgili pijamalarından başka bir şey giydiği yok, hangi hafta sonu gitsek pijamalı. Artık ne masanın başında gazetelerden haberleri, köşe yazılarını kesip, konularına göre sarı zarfların içine koyuyor, ne de mutfak girişindeki kiler kısmının tavanından açılan kapakla, duvarları tamamen lambiri kaplı, başınızı içeri sokar sokmaz çam kokusu duyduğunuz, çatı arasındaki odasına çıkmak için herkesin öğle uykusuna yatmasını bekleyip, sessizce ev merdivenini açıyor. Öyle ki orada, dedemin çıkıp yukarıda kaybolduğunu gördükten sonra, bir gün herkesten gizli keşfettiğim küçük bir oda olduğunu neredeyse ben bile unutmuşum. Üzerinde radyonun durduğu küçük dolabını açtığını da görmüyorum. Tıraşını yapmaya berberi geliyor, gelirken kendi takımlarını getiriyor, dedemin deri içinde, yanlara doğru açılan Alman ustura takımı, aynı dedem gibi istirahatete çekilmiş, dolabından hiç çıkartılmıyor. Üç ayrı doktoru var, biri Fahri Amcamın “medh ü sena”sı beveliyeci, ikincisi dâhiliyeci ve kalp mütehassısı, öbürü de eski Pendik’in meşhur sarhoş doktoruydu. İğneci Hüsnü Amca ise günde iki kez tansiyonunu

ölçmek için uğruyor. Dedem kalbinden de hasta, kalbi yaralı; Vedia'sı onun kalbini çok yordu. "Anneme benziyor" dediğini duymuş ve hiç unutmamıştım, "Demek ki annesine benzediği için teyzemi annemden daha çok seviyor" diye düşünmüştüm. Kuruşunun hesabını yapan dedem, kışın Vedia'sı üşümesin diye sabaha kadar mutfaktaki kuzineyi yakardı. Bu dedem için ne demekti siz anlayamazsınız. Son gelişlerimizde anneannemin keyfinin yerinde olmadığını, gençliğinde kendisine ortalama bir hayatın çok üstünde refah yaşatmış kocasına daha iyi bakabilmek için kendisinden vazgeçtiğini görmüştüm. Tavan arasına çıkılan mutfak girişindeki sağlam soltu tavana kadar dolapların bulunduğu kilerdeki rafların –her zaman bir dükkânın vitrininde sergilenen renkli gıda paketleri gibi cazibeli duran– muntazamlığı bozulmuştu. Turşular, salçalar, geniş ağızlı küplerin içinde top top üstü hamurlu peynirler, renk renk reçeller, marmelatlar, meyve püresi kavanozları, tenekelerinde dinlenen zeytinyağları, fesleğenli peynirler, yeşil zeytinler, oraya buraya rastgele konuvermişlerdi. Üst gözler artık anneannem uzanmadığı için hayli boştu, her şey alt raflara sığdırılmaya çalışılmıştı. Oysa bir zamanlar kavanozlar, çiçeklerle işli lastikli kapak örtülerinden birörnek şapkaları ile birer mantar gibi sıraya dizilmiş olarak dururdu. Testilerin ve pırıl pırıl parlayan zeytin tenekelerinin üzerine toz oturmasın diye bembeyaz tülbentler kapatılır, ağızlarına mermerden veya ahşaptan yumurtalar oturtulurdu. Anneannem alel tecel birer çay tabağı kapatıvermiş üstlerine. Mermerler yerde bekliyor. Karşı dolapta duran temizlik malzemeleri, emaye beyaz kovalar, arapsabunu tenekeleri, toz bezleri, boraks ve çivit paketleri, mandallar eski suratlı olmuş, bahçemizin zeytinlerinden yapılmış şekilsiz ve çirkin görünümlü, kurumaya bırakılmış sabunlarımız öylesine kurumuşlar ki ortalarından çatlamış, kâğıtlarından ayrılmış. Mutfağın eski o dağdağlı halinden eser yok, kuzine ve yeşil tel dolap çoktan atılmış gitmiş. Ömrün son demi böyle başlıyor olmalıydı. Dünyaya, dünya mallarına karşı bir alakasızlık, bir vazgeçiş; düzenin bozulması karşısında "olduğu kadar" deyip her şeyi kendi haline bırakış baş göstermişti.

Mehmet Efendi, Almanyalı olduktan, Necmiye Teyzemler uzaklara taşındıktan sonra, anneannem son üç yıldır evi döndürmekte çok zorlanmıştı. Birkaç yardımcı kadın geldi ise de memnun kalmamış, onlarla kaynaşamamıştı. Dedemi kast ederek "Ben yaparım yavaş yavaş, topu topu iki kişiyiz" demişti. Annemle ben Pendik'ten ayrıldıktan sonra Vedia Teyzem de ayrı eve çıkmak istemiş, dedem ona Bağdat Caddesi'ne inen sokaklardan birin-

de, caddeye iki üç ev uzaklıkta, geniş L balkonlu, panjurlu bir giriş katı alıp, bahçesine güller dikmişti. İki kızı da evden ayrılınca dedemin durumu kötüleşmiş, kalbi kızlarının ne olacağını düşünürken teklemeye başlamıştı. İki kızından olan üç torunu da babalarının yanında yaşamak zorunda kalmış, onun en ağırına giden de anneannemin ısrarına karşın torunlarına sahip çıkamamak olmuştu. Anneannem doğan neslin anne soyuna, yaratıldığı 'karın'a ait olduğunu söyleye söyleye bunu dedeme de kabul ettirmişti. Bir hukukçuya karısının kendi kanunlarını kabul ettirebildiğini ilk kez anneannemle dedemde görmüştüm, daha sonra bir başkasında da görecektim.

On gün kadar önce dedem anneanneme, Yahya Kemal'in "*Artık demir almak günü gelmişse zamandan, / Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.*" diyerek umumi durumunu iyice belli etmiş, kendince vedasını seslendirmiş... Hayatta öyle vaziyetler varmış ki, vazifelerle duyguların karıştırılmaması büyük bir fazilet hâlini almış. Dedem burada da vazifesine sadık kalmış. Anneannem, "Daha dur bakalım, çok pala çalacağız" diyerek susturmuş dedemi. Fakat kocasının fuzuli sözlere hiç cevap vermediğini bilmesi, değersiz bir cümle sarfettiğini hissettirmiş ona. Mahcubiyet içine düşmüş.

Dedemin sırtında yığınla yastık, başucunda kocaman oksijen tüpleri, reçine kaynatılan buğu kabı, vikslar, boy boy kolonyalar, tentürdiyot şişesi ve beyaz çinko tükürük kabı. Sürekli değişen alt çarşafı ve başından teri yastığa geçmesin diye konulan patiskadan yastık örtüleri koltuğun üzerine dizilmiş. Gidip gelip yatağın kenarından yüzüne bakıyorum, niye baktığımı bilmiyorum, başı duvara dönük, sanki duvarda bir şeyler seyrediyor gibi bakıyor. Yüzü renksiz, beti benzi atmış, cansız gibi ama nefes alıyor. O hâlini seyretmemden pek memnun kalmadığını, ama beni kırmamak için bunu söylemekten imtina ettiğini hissediyorum, sol elimin iki parmağı dudaklarımın üzerinde, son derece üzgünüm. Sessizliğin asap bozucu bir şey olduğunu, son günlerde Pendik'e her gelişimde evde çoğu zaman yalnızca, çalışan saatlerin sesini duyduğumu hatırlıyorum. Yaşlılık, yalnızlık ve hastalık günlerinden o zamanlardan beri korkuyorum.

Vedia Teyzemin küçük oğlu Sabri'yle beraber dedemin helvasını dağıtıyoruz, mevlüte dizleri yüzünden, merdiven çıkamadığı için gelemeyen, evlerinde kalmış yaşlı konu komşuya. Anneannem "İki kardeş birbirinizi bırakmadan, gidin gelin" diyor. Karşı yokuştaki Servetlerin bahçesine girip,

Büyükhanım'a elimizdeki tabakları verip koşa koşa geri dönüyoruz, sonra Komiser Amcaların sarı boyalı evinin bahçesine giriyoruz, ardından başka tabakları almak için koşa koşa eve dönüyoruz. Arkamızdaki Kaptan Bey Amcalara gidiyoruz ... Çocukluk işte, acının ve kaybımızın farkında değiliz, garsonculuk oynuyoruz; dedem sanki Kapalıçarşı'ya Sandal Bedesteni'ne gitmiş.

İnsanlar merdivenlere doluşmuş, bahçe kapısına kadar bir kalabalık var. Gümüş buhurdanlık ve *Fabergé* yumurtaları biçimindeki üçlü gülaftan takımı pervaneli avizemizin altındaki, dedemin vaktiyle çalıştığı masanın ortasında. Zemzem diye bir su var, gülsuyu gibi elden ele dolaşıyor, herkes eline döküp yüzüne sürüyor, güzellik suyu bu herhalde diyorum. Konuk hanımların şık mendilleri, ipek şifon başörtülerinin kenarlarında sallanan iğne oyaları, tel kırma işli tül şallar, geçkin olanların Nila'dan üzeri Türk işi işli ev terlikleri ... Bir film karesi işte yine. Kur'an okumaya gelen üç hoca hanımın tipleri bana göre korkunç, kendilerine göre semavi ve ulvi olmalılar! Yeryüzünde bunca renkli güzelliğin mimarlığını yapmış Allah'ın, kadınların bu kadar renksiz, ruhsuz, kendilerini yaşlandırıcı ve çirkinleştirici şekilde giyinmelerini istediğine inanmam için farklı bir rahleden geçmem gerekir. Daha antreden içeri girdiklerinde onlardan hoşlanmıyorum. Koltuklarına oturduklarında, salonda duran dedemin fotoğrafının üzerinin kapatılmasını istiyorlar, anneannem son derece zarif, naif fakat bir o kadar da, tam tersi istikamette, asil bir vakurlukla hem uyaran hem mütehakkim sayılacak bir surette, "Hayır! Bizim evimizde böyle bir âdet yoktur! Ben şeyh kızıyım, babam dinimizin böyle şeylerle meşgul edilmesine son derece karşıydı!" diyor. Hoca hanımlar oturdukları yerde "tövbe estağfurullah"larla sallanarak tespihlerini çıkartıyorlar, bu hâllerıyla anneanneme kendilerince cevap verir gibiler. İçlerinden biri bayağı bıyıklı. Dedem, bunların çok olduğu yere eğer melekler orada diye gittiyse, oradan hemen geri döner gelir. Abdest alacakları için, banyoya anneannemin pembe-beyaz en sık *futaları* asılmış; Vedia Teyzem'in çeyizine konulmuş olan gümüş hamam tasının içine sadece o gün için hiç kullanılmamış küçük el havluları yerleştirilmişti. Dedemin topladığı, yeşil taşlı, pembe taşlı, aslan gözü, elinizde ovuşturduğunuzda reçine kokusu duyduğunuz kehribar tespihleri ve yeşil kaplı dua kitapları masanın üzerinde. O gün evde bulunan her değerli şey layıkıyla kullanılmış, en iyi şekilde işlevini görmüş, dedeme son vazifelerini hakkıyla yerine getirmiş, hatta sanki o gün için seçilerek alınmışlardı. Büfedeki

Etrüsk motifli vazo, gümüşler, antredeki antik 'Pendik' halısı, dedemin portmantonun şapkalığının üzerindeki eski şapka koleksiyonu, duvardaki sedef Kâbe aynası, her şey, dedemin tek tek toplayıp getirdiği her şey onunla birlikte bu evden çıkıp gideceğini hissediyor olmalıydı. Eşyaların da tıpkı insanlar gibi kaderi var. Dedemin kristal rakı kadehi, yarım kulüp rakısı, yan yana birlikte mahzun duruyorlar.

M. Sabri Yoldaş

Annem hiç konuşmuyor, Vedia Teyzemle tuzlukla karabiberlik gibi yan yana iskemlelerde oturuyorlar, biri anneannemin annesi, ötekisi de anneannesi gibi duruyor; anneannem ikisinden de hareketli, içeri dışarı koşuşturuyor, öyle kendini bırakmış, yıkık dökük, teselli bekler bir hâli yok. Duruma hâkim. Yan komşusu Malike Teyzem (Baykuş Teyzenin kızı) pırıl pırıl kalaylı bir bakır tencerede un helvası kavuruyor, "Akşama da gelenler olur" diyor. Akşam! Akşam burada kalacağız galiba! Yaşasın! Sevinçten gözlerim büyüyor, bana dedemin ölüm günü değil de, sanki anneannemin kabul günümüş gibi geliyor. Belki de küçüklüğümde kulağımda kalmış olan "öldüğüm gün düğün gecem" deyişi ile rahatım. Dedeme düğün yapılacak bir başka yerde... O gün nasıl bir "tarih"i kaybettiğimi yıllar sonra anlayacağım.

Akşam annem fenalaşıp bayılıyor. Bayılmanın nasıl bir şey olduğunu; bileklerin, avuçların, şakakların, ensenin kolonyalarla ovulduğunu, yanakların tokatlandığını öğreniyorum. Ben annemin dedemi sevmediğini düşünürdüm. Yıllar sonra, onun nefret ettiğini düşündüğüm babamın ölüm haberini alınca da fenalaşacak, burnu kanayacak, sonra sağ gözüne kan oturacak. Annem şaşırtıcı bir kadın, duygularını belli etmediği gibi, dışarıdan bakan için çok farklı düşünceler uyandıracak izlenimler bırakıyor. Ben de onun gibi olacağım; kimse aslında ne kadar "dindar" olduğumu,

sürekli Rabbim ile konuştuğumu ve kalbimle secde hâlinde bulunduğumu asla bilmeyecek. Üsküdar Kız Lisesi Müdürü Alaaddin Kısakürek'in oda-sındaki okul telefonunda, babasının ölüm haberini bildiren, "Vecih, babanı kaybettik, hemen gel, bazı evrakları elden geçirmemiz lazım, bu benim tek başıma yapabileceğim bir iş değil" diyen annesine, "Bana dükkân almam için para vermeyip kime Bağdat Caddesi'nde ev aldıysa, cenazesini de o kaldırsın!" deyip telefonu kapatmış olmasına rağmen, şimdi dil uzattığı ablasına, "babasının biricik Vedia'sına sarılmış, babasının boynuna en son çocukluğunda sarılmış olduğunu hatırlayarak, uzun yıllar babadan sevgisiz kalmışlığını haykırırcasına, "Sınıftan, müdür beyin odasına, telefona çağırıldığımda anlamıştım, anlamıştım!" diyerek sarsıla sarsıla ağlıyordu. Benim annem niye böyleydi? Müthiş sivri dilli, kırıcı, vurucu, yaralayıcı, parçalayıcı, hatta tekmeleyiciydi fakat bunları yaptığı herkese karşı iç dünyasında bir o kadar da düşküdü. Özellikle en yakınlarına karşı acımasız ve düşmanca davranıyordu, ama aslında babası dâhil hepsini çok seviyordu. Ne yazık ki bu konuda ben de payıma düşenden çok fazlasını yaşayacaktım. Annem bana, evladı olarak, bu özelliklerini belki üç kat, belki de daha fazla yaşatacaktı. Ben onun bütün gizli duygularının sadık dadısı olacaktım. Annemin gözyaşlarının iriliğini fark etmişim, sanki billur camdan bilyeler gibi çıkıyor, sonra oval kesimli çiğ tanelerine dönüyorlardı, hani yere düşmesinler diye elinizle tutasınız geliyordu. Hiç böyle gözyaşı görmemişim, hayretle annemin gözyaşlarına bakıyordum, bir krema torbasından sıkılıyor gibi, iri iri fırlayarak çıkıyorlardı gözlerinden. Yağmur tanelerinden büyüktü. Her şeyi değişik bir annem vardı, anlatılır gibi değildi. O kadar az ağlardı ki, ağlamaklı olup kirpikleri ıslandığında hemen başını yukarı kaldırır, tavana bakarak durdururdu. Ben bu yüzden onu ağlayamaz sanırdım. O daha çok burnundan ağlardı (sık sık burnu kanardı). Herkesin annesinden değişik bir annem olduğunu pek çok olayda izlemekteydim. Uzun vadede bu konuda daha başka tanıklıklarım da olacaktı. O bütün bu özelliklerinin yanında teyzelerim gibi çok değişik bir ışığa sahipti. Bense Solon ve Rousseau'nun söylediği gibi "öğrene öğrene büyüyüp, yaza yaza yaşlanacaktım."

Dedemin vefatını takip eden yaz sonunda anneannem kızlarını bir araya toplayıp babadan kalanları üç kızına adaletli bir şekilde bölüştürmek istemişti. Herkes önceden çok sevdiği birkaç parçayı kendince seçti. Annem, camlı vitrinin içindeki Sèvre lacivert porselen meyveligi ve büfenin üzerindeki antik Yunan tanrıçası gibi görünen, sarkaçlı bronz kadın heykeli saati

aldı. Kızlar geri kalan bazı parçaların paylaşımında anlaşmazlığa düşünce, Sandal Bedesten'den alınan her şeyin geri götürülüp orada satılmasına ve elde edilen gelirin üçe bölüştürülmesine karar verildi. Dedemin müzayede-lerde aldığı antikalar ve bütün gümüşlerimiz neredeyse hurda fiyatına geri verildi. İran lambalar, vazolar, porselen tabaklar ve anneannemin mücevherleri, altınları, üç kız kardeş arasında yine tartışmalı olarak bölüldü...

İşte bu tarihten sonra annemle anneannemin arası bozulmaya başladı. Beria Teyzemle annem arasına bir mal çekişmesi girmişti. Anneannem bu çekişmede Beria Teyzemin yanında yer alınca, annem evlat ayrımı yapan annesine gidip gelmenin gereksiz olduğuna karar vermişti; böylece babamın evlenmesinden sonra, hayatımda ikinci kez, çok sevdiğim birini daha kaybetmek durumunda kalmıştım. Anneannem o günlerde hayatımın en önemli figürüydü, onun maddi mânevi gücünden, o harikulâde *aura*'sından uzaklaşmak beni derinden sarsacak, kendime seçmiş olduğum modeli, kendime gelecekte biçtiğim değeri kaybederek, çocuk dünyamda yeniden allak bullak olacaktım. Hani nasıl anlatılır bugünün Türkiye'sinde? Şeyhini kaybetmiş mürit gibiydim. O benim aslım, ben onun gölgesi-ydim. Hayatım boyunca anneannemi ve Sabri Yoldaş'ımı arayacağım.

Dedemin bizimle olduğu günlerde, bir gün Zübeyde ile bahçede oynuyoruz. Sulama saatlerinde hortumu kapmak için birbirimizle yarış halindeyiz; dedem "Hortumla oynamayın, kırarsınız!" diye balkondan kükrüyor. Hortumu kırmak? Annem, "Bir kere yer ederse, hep aynı yerden bükülmeye başlar, sonra da oradan yarılr ve su kaçarır" diyor. Aynı Epiktetos'un bacağı için efendisini uyardığı gibi! Dedem ve Mehmet Efendi, kırılmasın diye hortumu büyük bir dikkatle kullanıyorlar, işleri bittiğinde kollarına sararak yuvarlak tekerin üzerine geçiriyorlar, ölçüsünü nasıl tıpatıp verdiklerine hayretler içinde bakıyorum, ne büyük ne küçük geliyor. Demek ki 'göz ölçüsü' diye şaşmaz bir şey var. Üvey annemin evinde yaşamaya başladıktan sonra hep aynı yerden büküleceğim. Efendisinin onun bacağına burkup durması karşısında "Oynama kırarsın" diyen Epiktetos'un gösterdiği cesareti gösteremeyeceğim; kırılan yerden devamlı kan kaybedeceğim. Size neyin niçin yapıldığını bilmeniz acınızı azaltıyor. Kısırçılık ve eksiklik duygusunun yarattığı gazez hâli bir türlü itiraf edilemiyor, çünkü insani zaafılarınızı itiraf etmeniz, yetersizliğinizi, düşük benlik duygunuzu akıllara getirir. Hâlbuki bu bir çeşit "ruhsal olgunluk" olarak kabul görmeli...

Gazeteciler Cemiyeti'nin bana "arka çıkmasına" çok "içerlemiş" olan Gazeteci Gülden Hanım'ın asıl gücüne giden; isim benzerliğinden dolayı iddia ve şikâyet ettiği tüm yanlış anlaşılmalardan hepsinden onu kurtaracak olan "Benzemezlik" ilanının *Bizim Gazete* tarafından da basılmakta olduğunu öğrendiğinde Gazeteciler Cemiyeti'ni arayıp, Sayın Nail Güreli Beyefendi'ye, "Ben on beş yıllık gazeteciyim, böyle bir ilanı nasıl kabul edersiniz!" diye çıkıştığında, Sayın Güreli'nin son derece sakin ve Beyefendi haliyle "Siz henüz Cemiyet'e üye görünmüyorsunuz" deyip, "Gazeteciler Cemiyeti üyesi olmayan kişiye gazeteci denilemeyeceğini" hatırlatması ve kendisinin de yıllarını gazeteciliğe vermiş biri olarak, *Bizim Gazete*'nin kurucu üyelerinden olduğunun altını çizerek, konuya devamlı, odasında gözlerinin önünde vuku bulmuş bir durumu anlatmasıydı:

Cumhuriyet gazetesinden sonra "benzemezlik" ilanımı vermek için gittiğim Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nde, konunun muhatabının "gazeteci" sıfatını taşıması nedeniyle, Nail Güreli Bey ve iki çalışma arkadaşı tarafından, (bir genç hanım ki sekreter olabilir ve bir başka beyin iştirakinde) yine sıkı bir elekten geçirilerek dinlenmiş, orada kalış sürem tüm öğleden sonra mesaisini almıştı. Esnaf Odası'nda yaptığım işlemlerin bitiş kâğıtlarını ve haberdeki mantık hatalarını sıralayan bir dosyayı incelemesini rica ederek kendisine sunmuş, saygıdeğer Çetin Özek Hoca'nın tavsiyesini yerine getirmek istediğimi söylemiştim. Bundan başka avukatlarımın resmi belgeler bazında (1 Kasım 2000 tarihli beraat kararım dâhil) Cemiyet'e çekmiş olduğu fakslar ve telefonda uzun süren müzakereler sonucunda ilanımı kabul ettirebilmiştim. Sayın Nail Güreli'nin, taşıdığı basın şeref kartına, basın ilkelerine ne denli bağlı, titiz, dürüst biri olduğunu, kılı kırk yaran dikkat ve özenini bilenler ve onun gazeteciliğini tanıyanlar beni çok daha iyi anlayacaklardır. Odasında vakit akşama doğru ilerlerken, camlı kapıyı açıp Nail Bey'le oturduğumuz orta bölüme giren, yaşını almış olmasına rağmen zarif bedeni ve beyaz saçlı topuzu ile dikkat çeken bir hanımefendiye beni "Gülden Aydın" diye takdim ettiğinde, hanımefendinin "Biliyorum, *Hürriyet*'ten!" karşılığını verdiğine bizzat tanık olduğunda, Esnaf Odası'nda da muhtemelen aynı durumun vuku bulmuş olabileceğini anlamış ve bu sahneyi Gazeteci Gülden Hanım'a telefonda anlatmıştı. Gazeteciler Cemiyet'i bana "arka çıkmamış"tı, eğer böyle iddia ettiği durumlarla karşı karşıya kalmışsa, benim verdiğim ilanı aslında kendisinin vermesi gerektiğini söylemişti.

Gazeteci Gülden Hanım'la uzlaşmanın mümkün görünmediği telefon konuşmasının tatsızlıkla bitişinden hemen sonra *Hürriyet*'ten Seçkin Türesay, Cemiyet'i aramış ve *Bizim Gazete*'nin kabul etmiş olduğu "Benzemezlik" duyurumu matbaada basım aşamasındayken durdurtmuştu. Nail Bey, saatler süren görüşmemiz sonunda, aramızda kurulan mantıki ve insani ilişkinin sıcaklığında aldığı kararını değiştirmek zorunda kalışını "Çok üzgünüm, sizden özür dilerim. Konu bizleri aştı; maalesef *Hürriyet* gazetesini karşımıza alamayız, ilanınız baskıdayken durduruldu, isterseniz basılmış olanlardan size bir örnek gösterebilirim" sözleriyle aktarmıştı. Uzun sohbetimiz esnasında, beni çok zorladığı bir anda, ona "Nail Bey, binlerle affınıza sığınırım ama benim için erkek ya 'taşaklı adam' olur veya Lord Snowdon gibi gerçek bir 'centilmen'dir. Benim hiç 'cici bey'im, 'cici adam'ım olmadı efendim, asla böyle bir erkek tarifi literatürümde yoktur" dediğimde benden hiç "beklenilmeyen" bir kelimeyi kullanmam ve artık çaresiz kalışla kendimi ifade edebilmek üzere bu samimi infial haline geçişim karşısında daha fazla üzerime gelmekten vazgeçmişti. Sadece 45 yaşındaydım, "cici beyler" bulmak için gazeteci hanımın "okuyucularına" veya "gördüğü en yakışıklı beyefendilerine" ihtiyacım olmadığı tartışmasız ortadaydı. Sayın Türesay'a, aynı apartmanda altı üstü komşu olarak oturduğum yakın akrabası Ahmet Çavuşoğlu'nun yardımı neticesinde ulaşma şansını yakaladığımda, Nail Güreli'nin anlattıklarını doğrulamış, "Evet, durdurduk! Bizim Gülden Aydın, *Cumhuriyet*'teki ilanınızdan çok rahatsız olmuştu, ona yardım etmek mecburiyetini duyduk" demişti. Dürüst davranmış, doğruyu söylemişti... Ah! Bu, bezelye tanesi gibi gördüğünüz, küçük, küçücük olayların arkasındaki, kartel medyasına dönüşmüş gazetecilik kâinatı. Küçücük bir bilya üzerinde dünyayı kaldırmak da döndürmek de pekâlâ mümkündü. Dünyayı döndüremeyeceğime göre, Santa Rosa adlı bir gemiyle dünya turu yapmak istiyordum. Bu durumda bana ne kadar kızabilirdiniz? Annem ise tüm bu yaşadıklarım dolayısıyla bana "Yazmalısın!.. Herkese anlatmalısın bunları; senin başına gelenler başkalarının da başına gelebilir, yazarsan başkalarına yapılmasını önleyebilirsin!" demişti. "Medya dünyasının, sıradan bir vatandaşa karşı kendinden gördüğü insanları haklı çıkartmaktaki ustalığını(!), birbirinin çıkarına hizmet yörüngesinde dönen ilişkilerini ve karanlık yüzlerini göstermelisin!" Annelerin sözleri dinlenmeliydi. Diyelim ki göstermeye muvaffak oldum, peki görmek isteyen bulabilecek miydim?! Doğru bilgi; Esnaf Odası'nda oluşan gerginlik nedeniyle memurların esnafa karşı "anlayışsız" tavırlarını tatlıya bağlayabilmek için –o gün yerinde bu-

lamadığım– müdür beyin vazife edinip iletişim kurma inceliğini göstererek telefonla beni arayıp bulmak istemesiydi. Esnaf olarak odasına aidat yatırmaya giden birinin orada onca tanık önünde “Ben gazeteciyim!” diyerek ortalığı birbirine katması mümkün müydü? Siz de hem tüccarsınız hem de gazeteci, köşe yazısında en az benim kadar pazarlamacıydınız...

İnsanlarla karşılıklı konuşulduğunda mesele ne kadar halledilebilir şekle girip basitleşiyordu, annem bile buna dâhildi. Oysa basitlik annemin uzağından yakınından geçemezdi. *Hürriyet*’in “Yaşasın Basın Konseyi beni kınadı!” başlığı altında “Kardeşim nedir bu mesele, diye sorulmuyor” diyor-du köşenin asıl sahibi. Bu soruyu aslında sorması gereken bendim... “Değer miydi?” diye sormak sırası bana gelmişse: “Sizce değer miydi, vicdan çatışmaları yaşayarak, adını bir türlü koyamadığınız iç huzursuzluğunuzun sizi gölge gibi takip ettiğini hissederek geçireceğiniz yıllara?” “Hayatın mekanik gerilimi” diyelim Lacan’ı anarak... Saygıdeğer Çetin Özek ne demişti? “Mahkeme açmayınız, sizi tefrika yaparlar! Ve bunun üzerinden halkı meşgul tutarak yeniden rant elde ederler!”

418

“Beni savunmayan Basın Konseyi, Cemiyet, bu ahlaksızlara çanak mı tutacak?” sorusuyla Basın Konseyi’ni de töhmet altında bırakıyordu. Ben ahlaksızlığımı ‘hayatı seyretmek’ adına kabul ettim, benim alçaklığımın yanında, kimsenin dikkatini çekmeyen, doğru mu yalan mı diye üzerinde düşünmek dahi istemediği başka bir hikâye daha yazılmıştı; Hikmet Sevcane isimli kişiyle sanki bir yakınlığım, bir tanışıklığım varmış intibainin verildiği ‘düşüklük’ kurgusu olan bir film senaryosu hazırlanmıştı... Aklını kabarık saçlarıyla orantılı olarak ölçen ve gerçeğin bir gün bir şekilde ortaya döküleceğini düşünemeyen kendisiydi... Oysa yapması gereken sadece bir “Pardon, ben hata yapmışım” demektir. Affedebilirdim. Diyemedi!.. Attığı merminin yanlış adrese gitmesinin çığlığını duyarak yaşasın.

Filhakika yazdıklarınızın dörtte biri doğru olsa gerçeği söylemenin yöntemi bu olmamalıydı. Gençliğinde kokain içmiş olan sadece bir tek Gülден Aydın olmasına rağmen size telefon açarak nahoş şeyler söyleyebilecek kaç tane Gülден Aydın vardır araştırmış ve bir ses taraması yapmış mıydınız?

Buz kesen denizlerin tehlikesini hiç düşünmeden, bana karşı beslediğiniz nefret duygularınızın bende de mukabil bir kin doğuracağını akıl edemeyişinizdeki ‘hesapsızlığınız’ matematiğin biricik sağlam metafizik

olduğunu bilemeyişinizdendi. Daha basit bir ifadeyle, sizin kısa mesafe koşucusu olmanızdan... Böylesi iftiralara uğramışken dahi, zarif sözler seçerek, nezaketle konuştuğum üç *Hürriyet* mensubu, Oktay Ekşi, Tufan Türeñç ve Seçkin Türeñay, “Ben kimseye şantaj yapmadım, hiçbir yerde ben Gazeteci Gülден Aydın’ım demedim. Hikmet Sevcane adında birini hiç tanımadım” diyen sesime oturmuş olan acının çoookkkk ‘uzun mesafesini’ hissedebilmişler miydi? *Aktüel* dergisine telefon açıp, şuh kakhahalar atarak “Okuyucular beni sen zannediyorlar, sayende çok cici adamlarla arkadaş oldum” diyecek tabiatla ve düşüklükte bir hanım olmadığımı anlayabilmişler miydi? Gazeteci hanımın ‘kişisel krizinin’ merkezi, telaşına düştüğü “ben” duygusu haberi, Ertuğrul Özkök’ün “tek geçtiği” ince zekâsının üzerinde döndürmeye çalıştığı kendi ‘bilyası’ ile ilgiliydi. Gazetelerde her tavrın, belki de her satırın bir amacı, bir görevinin olduğunu görmek derinlik psikolojisi gerektiriyordu, bunu da en güzel teşhis eden Ertuğrul Özkök’tür. Narsisizm üzerine kaleme aldığı yazısı şu an tam karşımda post-it tablomda durmakta... Alçaklık ve yükseklik? Kişisel hırsı ve bilgisizce bir haberi katkısız yazamayacak yetersizlik!.. Ertuğrul Özkök’ün ilk karşısına çıktığı gün “elini kolunu nereye koyacağını bilemeyen” kendini arayışın veya kabul ettirmek isteyişin statüsel kibri... Bir ahlak bilmecesinin içine atılmış-tım. Kendi ahlaksızlıklarım bir yana, karşımdaki ahlakın usluptaki yerini, konuşmadaki bilgeliğini(!), dinlemedeki kibarlığını, yazmadaki hakikati(!) söyleyebilme kabiliyetini kısacası “erdemini”(!) görüyordum. Hayallerimizin resimlerini arzuya şâyân hâllerimizle harmanlayışımız!.. Yüksek davranışlarda bulunduğumuzu sanarak, kendimizle beraber yakın çevremizi de bu yüksekliği kabule zorlayışlarımız; oysa bu hâlimiz o an ki durumumuzdan kaynaklanan sabırsızlığımızdan başka bir şey değildir. Hoş, hangimiz suya akseden görüntümüze kendi elimizle taç takma sevdasına düşmedik? Sizin gibi ‘tahrif eden’ bir azize olmaktansa bir Afife Jale, bir Cahide Sonku, bir Benli Belkis olmayı tercih ederim... Ben düşüncelerimin efendisiyim.

419

Her ne kadar yaşadığım çocuklukla bir tahayyül, bir tasavvur üstadı olmuşsam da, Pendik’te bahçeye dekor olarak konulan at arabasının tekerleğiyle dünya seyahatine çıkılamayacağını öğrenmem çok kısa sürmüştü. *Arzın Merkezine Seyahat* ile *Seksen Günde Devr-i Âlem* filmlerini seyrettiğim günlerde ise, hayallerim erişilmez yerlere ulaşmıştı. Tahayyül kelimesini çok severim, mânâsız bulmayınız, aslına bakarsanız dinler de bir tahayyül meselesidir. Şimdi en büyük korkum bir gün bu yazdıklarımın Epikte-

tos'unkiler gibi kaybolması veya kızıp Bizet'in yaptığı gibi bir gün hepsini yakacak olmamdır. Bir Kafkasya cevizi dayanıklılığında ayakta kalıp, hâlâ inatla yazmaya devam edebiliyorsam, bu, çocukluğumda bahçemizdeki ceviz ağacının altında (Nâzım Hikmet ve Cem Karaca'yı saygıyla anmadan geçemeyeceğim) neşeli, keyifli, özgür ve bağımsız şakıyan kuşların dansını, birbirleriyle öpüşmelerini seyrederek, her baharın yenilenme, yazın bereketlenme, sonbaharın meditasyon, kış aylarının ise sükûneti koruyabilme zamanı ve dünyanın doğasının aslında mutluluk olduğunu bilmenin, ilahi dediğimiz güce bu bilinçle yönelmenin büyük bir meziyet olduğunu, kötü ruhların bütün bu düzeni bozmaya çalıştığını fark ederek, inadına etrafıma sevinç saçarak yaşamayı 'ilahi' bir vazife olarak kabul edişimdendir. Düşüncenin ölüm kadar kuvvetli olduğunu, ölümü yok edemediğini, fakat onu taciz ederek, bir süreliğine de olsa geri gönderebileceğini veya öne çekerek yönlendirebileceğini annemden çok küçükken öğrenmiştim. Yapmadığım bir suçtan dolayı iftiraya uğrayabileceğimi Beria Teyzemin altın saati kırılmış bir şekilde çamaşır bohçamdan çıktığında görmüştüm. Kendimi savunmak, korumak, yormak gereğini bile duymadığım o günden beri, kendimden emin olduğum yerde pek konuşmak, savunmaya geçmek, gereksiz ağız dalaşlarına girmek istemeyen bir yanımla gelişmişti. Sonuçta yanlış, hatayı, kötülüğü yapan çok konuşmaya başlıyor, gereğinden fazla hareketlenerek, ne kadar masum, lekesiz, iyi ve mükemmel olduğunu tasdik ettirmek üzere dikkat çekecek çıkışlar yapıyor ve olayı başka olaylarla destekleme ihtiyacı duyuyordu. Çeşitli "dikkat sürçmeleri" yaşanmasını sağlarken aslında bir mânâda kendini ele vermiş oluyordu. Hâl ve davranışlarımdaki farklılıklarımın dolaylı hedef seçildiğini, şimşekleri üzerime çektiğimi, insanlarda farkında olmadan benimle yarışa girme arzusu doğurduğumu, beni kötüleyerek veya zor durumda bırakarak, dürüst olmayan bir yoldan galibiyet elde ederek, intikam alma yoluna gidildiğini; bu suretle rahatsızlanan veya "krize girmiş" kişisel kompleks ve egolarını rahatlatmak, adeta 'ben sana gününü gösteririm!' tarzı bir 'duyuş ve düşünüşle' bir nebze olsun "üstünlüklerini" kanıtlamak isteyenler olabileceğini anlamıştım. Mertebe olarak kendinizden yüksek statüde olandan korkmayın, size her türlü kötülük altınızda olanlardan gelir, taş atarak var olduklarını kanıtlarlar... Bilgim, sezışlerim, ışıqlımla ve kefaretimini ödemiş suçlarımla farklıydım. Hayatımda hiçbir zaman küçük olayların kadını olmadım, ama ne yazık ki hep "küçük paralarla" uğraştım. Güçlü karakterlerle rekabet edilemediğinden onlar daima menfur hareketlerle altilirlerdi. Hayata karşı kayıtsızlığımı, aldır-

mazlığımıla kıskanılmaktan maada, içimdeki yaşam şevkini söndürmek için kötülüklere maruz kalacağımı çoktan öğrenmiş durumdayım. Fakat itiraf etmek isterim ki, beni asıl kendimde hayrete düşüren şey, Fransızca hocasının boncuklu para çantasını çaldığımda, bizzat işlediğim bir suç olduğu hâlde, kendimi nasıl canhıraş bir şekilde savunmaya geçtiğimdi. Bu hâlim ileride bana, psikolojide 'savunma mekanizmaları' konusunu inceleyecek. "Akla uydurmanın", yani mantığa büründürmenin, karşıt tepkiler kurmanın bir şehvete taşındığı günlerde, bu konunun ustalarının (!), huzursuz arayışlarında, hep bir çatışma ve çekişme içinde yaşadıklarına ve başkalarına yeni suçlamalarda bulunmaya devam ettiklerine tanık olacaktım. Kendime göre bir "tenezzül prensibim" oluşmuştu; "Size cevap vermeyi kendime düşüklük addederim" diyebilmenin sessizliğine bürüneceğim...

Yazmaktan, kalem tutmaktan parmaklarımın Pendik cevizlerinin rengini aldığını gördüğüm çok sabahlarım olacak. Bu kitaptan sonra, size üç ayrı Gülден'in, öldükten sonra öbür dünyada karşılaştıklarında birbirleriyle konuşmalarını bir Jules Verne romanı tadında yazacağım. Adı 'Hesaplaşma, Suçu Bölüşme ve Uzlaşma' olacak. Büyük bir günahı üçümüz, üç ayrı Gülден paylaşacağız. Biri baştan sona yaşamış, öbürü daha kolayca kabul edebileceği ("kaldırabileceği"), kendi gönlünü "ferahlatacak" şekliyle dillendirerek anlatmış, sonuncusu telefonun öbür ucunda dinlemiş, dokuz sene sonra, günü geldiğinde (!) işittiklerine kendi şahsi kızgınlığını da ekleyerek haber yapmış. Hani işte; gökten üç 'elma' düşmüş, onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

Annemle Pendik'e sadece iki bayramda gider olduk, hepsi hepsi o kadar. Annem, anneannemin vereceği hiçbir harçlığı kabul etmemem konusunda uyarmış, "Asla, tek bir mendil bile kabul etmeyeceksin! Biz Pendik'e para almaya gidenlerden olamayız!" demişti. Kafamı tıpkı babam gibi hızlı hızlı sallamış, tamamen annemin tarafında olduğumu belli etmiştim. Ne verilirse verilsin, ne mendile, ne içindekine el sürmeyecektim. Anneannemin arka bahçeyi tapu üzerinde Beria Teyzeme vermiş olması, Beria Teyzemin arka bahçedeki bütün meyve ağaçlarımızı kestirip evimize bitişik nizam olacak (evin arka pencerelerine dayanacak) şekilde toprağı kapatarak baştan başa beton döktürmesi annemi derinden sarsmıştı. "Sen ne yaptın böyle anne!?" demişti. Anneannem, "Beria yazın tatil için geldiğinde, Vedia ile beni rahatsız etmemek için, arka bahçeye iki odalı küçük bir müstemilat yapmak isti-

yor, hafta sonları sen de Gülден'le gelince çok kalabalık oluyoruz" demişti. Annem bağırıyordu: "Bunu nasıl söylersin? Onlar varken biz topu topu sadece iki bayramda geldik! Hanginiz yalancısınız? Sen mi? Beria mı? Sen mi karşı çıkmamam için beni kandırdın? Beria mı seni aldattı? Nasıl yapabildin? Kocanın kendi elleriyle dikip büyüttüğü ağaçları nasıl kıyıp da kestirdin? Kesilirlerken nasıl seyrettin? O ağaçlar bize yıllarca çiçek açtı, meyve verdi, yedik içtik, gölgelerinde oturduk, aralarında gezindik, dalları bize sevgi ile sarıldılar. Babam onların dalına yaprağına zarar gelmesin diye uyu-maz, erik hırsızları, incir hırsızları, kiraz hırsızlarından korumak için, sabah gün ışıdı mı kalkar, bahçeyi kollardı. Kocana bu ihaneti nasıl yapabildin?" (Dedem, çocukların meyve çalmalarından çok, aceleyle dallarıyla kırıp almalarına, yaprakları paramparça ederek bırakmalarına ve kaçarken dekoratif şekilde dizilmiş bordür taşlarını bozmalarına, önlerindeki şimşirleri ezip, bahçeyi talan etmelerine kızardı; balkon "baladlarından" en ünlüsü olan "Hortumu kırarsınız!"dan sonra "Dalları kırmayın, yaprakları kopartmayın, güllere değmeyin!" gelirdi, biz yapraklarıyla kiraz ya da erik koparmış olsak, bize bile "Dikkat etmeden koparıyorsunuz" diye kükrerdi.) "Beria senin gözünü nasıl bu kadar kör etti! Sen iki dul kızının hakkını, nasıl başında kocası bulunan kızına vererek hak yersin? Senin tek kız evladın Beria mı? Vedia ağaçların kesildiği gün sabaha kadar uyumayıp odasında ağlamış. Beria'nın hayrını gör, artık hayatında ben yokum anne, beni unut! Demek senin tek bir kızın varmış! Yaramasın! Yaramasın inşallah! O kestirdiğiniz incir ağaçlarının suyu, canı, ruhu, onların köklerini kurutsun! Üzerinde hiçbir zaman rahat oturamasınlar, hayrını görmesinler!" O bunları söylediği günden beri Pendik'e gitmiyoruz. Ağaçların canı ve suyu olduğunu biliyordum, ruhu olduğunu da öğrenmiştim. Ağaçlara secde ederim, her şeyin bir enerjisi, bu enerjinin yarattığı ruh dediğimiz bir gücü olduğunu bilir, ona göre davranırım. Hayatımda hiçbir zaman çiçekleri kurduğunda çöpe atmadım, götürüp yine toprağa bıraktım. Bir bitkinin isterse kendisini öldürenlerden intikam almasını da doğrusu gayet mümkün görürüm.

Pendik dedemin ölümünden (1964) sonra benim için bir hayalet belde-ye dönmüştü. Füzuran Teyzem annemle anneannemin arasını düzeltmek için çok uğraştıysa da, annem "Füzuran sen bu işe karışma, seni de silerim" dediğinde Füzuran Teyzem hayat tecrübesinin ona yirmi beş yılda öğrettiğini birkaç dakikada yaşamıştı; anneme duyduğu yakın dostluğun büyük bir kısmının içinde yıkılıp gittiğini yüzünde görmüştüm. İlerleyen yıllarda

bu konu ne zaman kendiliğinden açılacak olsa Füzuran Teyzem tek kelime yorumda bulunmayacaktı. Onun bu hâli bana kişinin öz değeri ve öz saygısı konusunda çok önemli bir örnek teşkil etti. Annem en yakın arkadaşının sevgisini, yakınlığını kaybetmiş olmanın acısını yaşadı, Füzuran Teyzemin yerine bir daha kimseyi koyamadı. Fakat öyle bir kadındı ki acılarını sanki başka bir şeye dönüştürme kapasitesi vardı, böylece üzüntüyü zihninden ve bedeninden uzaklaştırabiliyordu. Bu sürecin sancılarını taşımak ise her zamanki gibi bana kalmıştı.

O günlerde anneannem, teyzelerim ve annem benim için bir elmanın dilimleri, iç dünyamda birbirlerine Pendik maçunaları gibi kuvvetli zincirlerle bağlıydılar, hepsi sevdiğim kadınlardı, kime hak vereceğimi bilemiyor, açıkçası hiçbirine kıyamıyordum. Zamanla, üzerinde büyüdüğüm ağaçların kesilmesini, arka bahçenin toprağının yıllar yılı beton dökülü olarak, nefes alamaz, ölü vaziyette bırakılmasını düşündükçe, Vedia Teyzemle annemin tarafında yer almıştım. Bu olayın en kötü yanı dağılmamızdı, artık büyük, kuvvetli, zor günlerinde birbirine sarılabilen bir ailemiz kalmayacaktı. Ailesizlik! Annem sorumsuz bir kocadan sonra sorumsuz bir kız kardeş ve anne ihanetine maruz kalmış, bu da onu hayata karşı gün be gün fazlasıyla katılaştırmıştı. Kimbilir belki de bana karşı lakayt davranarak bir nevi hayattan intikam almak istiyordu. Kendi annesi onun için ne yapmıştı ki, o da benim için fazladan bir fedakârlık yapma gereği duysundu. Herkes kendi hayatını yaşardı. Annem, şahıslardan çok hayatın kendisiyle kavga eden bir kadındı. Şahısları küçük ve aciz görür, olayların sebepleri ile duygularını bir kenara bırakarak zihninde ve ruhunda fikri olarak, yani düşünsel alanda dövüşürdü.

Hemen hemen on bir - on iki yaşındayım, yaz aylarında artık Pendik'e gitmiyoruz, bu nedenle deniz ihtiyacımızı Caddebostan, Moda, Salacak, Beylerbeyi plajlarında gidermeye çalışıyoruz. Deniz çantamızı aldığımız gibi, sabah kahvaltıdan sonra yola koyuluyoruz. Maksat kumda yarı gölge gören iyi bir köşe tutabilmek; biraz da Pendik'i aramamak, özlememek ve hatta mümkünse unutmak, unutabilmek içindi. Plajlar cumartesi-pazar çok kalabalık oluyor, ipini koparan geliyor diye annem hafta içi günlerini tercih ediyor. Ancak itiraf etmek gerekir ki, her gidişimizde eksikliğini daha ağır duyduğumuz bir şeyler var; anneannemin varlığı yok, Pendik'in denizi gibi yosun kokusu yok, komşularımız yok, martılar yok. Palmiye plajındaki tanınmışlığımızın getirdiği saygınlığı görmek imkânsız. Denizden başımı-

zı çevirip, uzaktaki evimize baktığımızda, anneannemin içeri dışarı girip çıktığını, yan balkona bizim için öğle sofrası kuruşunu seyretmenin, biraz sonra o sofraya oturup enfes yemeklerinden yiyeceğimizi bilmenin tarifsiz mutluluğu yok... Olmuyor! Bir aldanişın insana yaşattığı eksiltici duygular içindeyiz. Pendik'te nasıl herkes birbirini tanır, buralarda da çoğu aile birbiriyle ahab, biz onlara yabancı kalıyoruz. Pendik'te dışarıdan gelenlere baktığımız gibi bakılıyor olsa gerek bize de burada, "Bunlar kim, nereden gelmişler, nereliler?" Yabancı, her yerde o bölgenin daimi ahalisi için yabancıydı işte! Hele böyle hafta içi yerli halkın ağırlıkta olduğu günlerde... Bu duyguyu en az hissettiğim ve en çok sevdiğim yer Caddebostan plajı. Plaj yolunda kornetto dondurma elimde, sokaktan denize doğru indikçe, o bildik güneş yağlarının, denizin tuzlu kokusu burnuma doluyor, kendimi sulara bırakacağım ânın heyecanı içindeyim; ben heyecanlanınca nedense hep karnım ağrıyor. Caddebostan plajının içinde rengârenk bir dünyaya geçildiğini şimdi size nasıl anlatabilirim? Sadece deniz toplarının renkleri ile denizin üzeri sarı-mavi-kırmızı çiçekli bir tarla gibi; günün moda şarkıları çalıyor. Annem birinci sınıf soyunma kabinlerinden almıyor, onların oturacak yerleri vinileks kaplı, bizimkilerse Pendik hamamının odaları gibi tahta sıralı; utanıyorum bu kabinlere doğru yönelmiş olmaktan. Yürüyüşümdeki ahenkten dolayı beni takip eden bakışların, hangi tarafa gittiğimi gördükten sonra kafalarını çevirdiklerini hissediyorum, bir görünmez iple öbür tarafa doğru çekiliyorum, bu parmaklarının ucunda geyik gibi seken, kollarını kuğu gibi kullanan, bahar rüzgârındaki yemyeşil yaprak gibi salınan ben, diğer taraftaki kabinlerde soyunmalıyım. Bu sınıf farkı beni öldürecek! Niye gülüyorsunuz? Sınıfları ben koymadım, dünya hâlleri bunlar. Roma'da da böyleydi! Çin aristokrasisinde de böyle. Hatta Çin'de saray müziği ile halk müziğinin enstrümanları bile farklıymış. Pers kralları ve Hint sultanları da göz alıcı bir debdebe içinde yaşarlarmış. Her devirde bir üst sınıfa dâhil olmak arzusu, insanoğlunu tehdit eden, tedavisi olmayan en berbat hastalık, üstelik veba gibi bulaşıcı. İlk karşılaşmada iki insan arasındaki sözsüz iletişim nasıl başlıyor? Önce ayakkabı, çanta, saat, cüzdan, sonra el ayak, saç bakımınızın incelenmesi ve seçimlerinizdeki kalite ile hangi sınıfa ait olduğunuzun belirlenmesiyle! Eğer bunları bütünleyecek bir aile kültürünüz, kökünüz, soylu davranışlarınız, görmüş geçirmişliğiniz yoksa köle sınıfından şans eseri(!) veya yüksek atlama becerisi(!) ile geçiş yaptığınız, sonradan olma 'efendi'lerden olduğunuz düşünülecektir. Banka hesaplarınızla hakkınızdaki bu düşüncelyi silebilirsiniz tabii. Para neleri kapatmaz ki...

Beylerbeyi plajı cıvıl cıvıl, renkli ve kalabalık değil; orada günün sonunda geceye hazırlanan bir kesim ve yaşam sanatının yüksek değerlerine sahip insanların emaresi de yok. Beylerbeyi'nin mısırları pek meşhur ama ben hoşlanmıyorum; meselem, mısır tanelerinin arasındaki uzun sarı püsküller, üvey annem Güner'in saç tellerini hatırlatıyorlar. Güner, çarşıdan mısır alıp eve geldiğinde kabuklarını hoyratça soyar, püsküllerini yolar, çirkin bir tencerede haşlar, soyduğu birkaç kabuğun üzerine yatırıp tuzlar, bayıla bayıla yerdi. Sonra da ya kürdanla ya da sağ elinin serçe parmağının uzun tırnağı ile diş aralarını çıklatarak temizlerdi. Bir bakıma bu mısır hikâyesi benim onun elindeki hikâyemle bire bir örtüşüyordu. Güner'in sevdiği hiçbir şeyi sevmiyorum; simitten de kahveden de nefret ediyorum. İlginçtir, yazdıkça bu düşüncelerimden temizleniyor; gitgide mısıra, simide, kahveye istek duyuyorum...

Bu plajda beni mutlu edecek bir görüntü şıklığı da yok! İnsanların mayolarının renkleri solmuş, formları bozulmuş; suya girdiklerinde mayoları çuval gibi sarkıyor, kalça yanakları veya göğüsleri gözüküyor. Hayır! Tabii

Bugün bu ikinci yer değiştirmemiz, gidene kadar bir kez daha değiştirebiliriz

ki çıplaklığa karşı değilim; aksine, çıplak suya girseler bu kadar gözü rahatsız edecek bir çirkinlik ortaya çıkmayacak belki de. Ben her şeyde önce estetik, kalite ve klas, sonra ruh üstünlüğüne bakarım; absürt olabilir, yeter ki yansıttığı ruhta sanatsal bir titreşim bulunsun. Beğendiğim insanlar her konuda bilimsel, sonsuz-sınırsız düşünebilme yeteneğine sahip ve her ne olursa olsun, soylu, bilge davranma sebatını gösterebilen kişilerdi.

Necati Amcam akşam yemeğine misafir gelecek, annem bronzlaşmış tenine bir ton daha bakırlık katmak istiyor. Yanık teniyle kızıl saçlarını sarıp açtı bir afet-i çâr-pâre oluyor. Necati

Amca, annemin arkadaşı. Birbirlerine ne derece uygunlardı? Bu konuda şu an bir şey yazmayacağım. Fakat hemen belirtmek istiyorum ki, Necati Amcamın evli olmasından son derece memnundum, annemi de babam gibi kaybetmeyecektim. Hanımını ve adı Ayşe olan kızını sadece fotoğraflarda görmeme rağmen, her ikisini de neden çok sevmekte olduğumu bilmiyorum. Denize girip çıktıkça plajda kumların üzerinde yürürken ayağıma bir sürü şey batıyor, ne sinirler. Anneannem şimdi burada olsaydı, deniz benesini başına, deniz ayakkabılarını ayağına son derece zarif bir hareketle geçiriverirdi! Denizin tuzundan saçları, kum ve yosunlardan ise ayakları korumak lazımdı. Kumlarda rüzgârın süpürüp önüne katarak getirdiği dikenli, kuru çalılar var, hatta küçük kozalaklar bile kumların içinde molotof kokteyli gibi duruyorlar. Anneme Kleopatra'nın denize girdiği yerdeki kumların nasıl temizlendiğini soruyorum, gülmeye başlıyor, kumlardan ve üzerinde yürüyen iri karıncalardan rahatsız olduğumun farkında. Sürekli oramı buramı silkip duruyorum, oturduğum yerde oturamıyorum, rahatsızım. Bir anne olarak, bulunduğum ortamdan mutlu olmadığım zamanlarda gerginleştiğime daha önceleri tanıklık etmiş olmalıydı. Halam ve babamla gittiğimiz Tarabya plajının kumsuz beton olduğunu, havlularımızın hiç kumlanmadığını, denize inen kaydırağını ve duş yerinin çok modern tasarlandığını, harika aktığını anlatıyorum. Beylerbeyi plajından hoşnut kalmayışımı kendi tarzımda, ima yoluyla anlatmamı sinir bozucu bir küçümseme içinde gülerken karşılıyor. “Halası kılıklı!” diyor. “Niye şimdi böyle dedin?” diye soruyorum. “O da böyle anlatırdı söylemek istediklerini, tıpkı ona çekmişsin” diye cevaplıyor beni. Halamı düşünüyorum, binlerce çiçeğin arasından o ömre bedel gülümsemesi ile bana bakıyor, onun bahar kokusunu duyar gibi oluyorum. Evet, halamı çok seviyorum. Babası kılıklı, halası kılıklı, anası kılıklı, en son yaşlı bir kadın olup, cam kenarında, pembe ipek saten koltuğuma gömülü yağmuru seyrederken tıpkı anneannem kılıklıyım. Bu birbirini bende görüp seyredenlere karşılık, beni evden eve sürerlerken yaşadıkları ve yaşattıkları binbir suratlılık hoşuma gidiyor desem?

Annem yanımdan ıslak ayaklarına yapışan kumları saça saça koşarak geçen çocuklara kızıyor. En küçük gürültüye, mekanik sese dahi sinirlenen annemin, bağırıp çağıran çocuk sesine de tahammülü yok. “Anneleri hiçbir şey öğretmiyor bu çocuklara, doğurup doğurup sokağa atıyorlar; kumda yürümenin bir adabı var, deniz kenarında bir başkasına ne su ne de kum sıçratılır, dikkatli yürünür, böyle koşulmaz ki!” diye söylenmeye başlıyor; söylenmek ne kelime, resmen annelerinin duyacağı şekilde şikâyetle bulu-

nuyor. Annem kime benziyor acaba, diye düşünüyorum. Kütüphanesinde okuduğum bir kitapta magnezyum eksikliğinin seslere karşı aşırı hassasiyet ve analık güdüsünde eksiklik yarattığını okumuştum. Annemin magnezyumu düşük, ona biraz magnezyum ve azıcık da brom vermek lazım, diye geçiriyorum içimden. Ayağa kalkıyor hasırını büyük bir dikkatte toplayıp, başka bir yer arayışına geçiyor, anneler çocuklarını azarlayarak yanımdan çekiyorlar. Annem protestosunu sürdürüyor, o bölgeden uzaklaşmak üzere temiz bir kumluk yer bakınıyor, taşınıyoruz. Bugün bu ikinci yer değiştirmemiz, gidene kadar hiç belli olmaz, bir kez daha değiştirebiliriz. Annem için mühim olan gayede mükemmelliktir. Tekrar yerleştiğimizde rahatlamış, tedirginliğini atmış görünüyor. Annem yer değiştirme tatsızlığını gidermek, belki de üzerimize çevrilmiş nahoş bakışlara kıymet vermediğini göstermek üzere kumların içinden küçük bir kuru çalı dalı alıp derse başlıyor. O haritasız çalışmaz, mükemmel bir eğitimcidir, bu konuda tam bir altın-kobalt karışımıdır. Kuma bir Akdeniz haritası çizip Mısır, Suriye, Anadolu, Yunanistan ve İtalya'yı yerlerine oturtuyor. Zaman yolculuğu ile dünyanın eski çağlarına gidiyoruz. Annem anlattıkça öylesine etkileniyorum ki, o günlerin modası, Janis Joplin'e özenip, sağ koluma doldurduğum bir sürü Hint bileziğinin üzerindeki desenlerde sanki hiyeroglif benzeri şekiller görmeye başlıyorum, Richard Burton ve Elizabeth Taylor'un yazlık Neşe Sineması'nda seyrettiğimiz filmi gözlerimin önünde açılıyor.

Annem anlatıyor, ben yaşıyorum. Tarsus kıyılarına ayak basan Kleopatra rahatça yürüyebilin diye kumları elekten geçiren, saç sakalı toz-kum içinde kalmış bir yığın kölenin çalışmakta olduğunu görüyorum. Onları uzun krem rengi çaputlarının içinde kumlardan ayırmak zor. Bense bir prizmanın bütün renklerini yansıtan, pırl pırl altın tozu katılmış kremlerle ovulmuş Kleopatra oluyorum. O zamanlarda kralların, kraliçelerin hemen hepsinin parfüm yapan kimyacıları ve zehirler üzerinde çalışan saray doktorları varmış; şimdi “seçilmişlerin” laboratuvarları, halk denilen kesimi kontrol etmek üzere hava, su, insan, hayvan, bitkiler üzerinde başka tür zehirlerle çalışmaktalar. Anneme göre, bağımlılık yaratan en kuvvetli zehir ise din'miş, hem kendini hem etrafını öldürmüştü... Zehir konusunda çalışan bir başka örnek de, Pontus Kralı Mithridates'miş; o da çeşitli zehirleri, cezalandıracağı kölelerinin üzerinde denetirmiş! Kral veya kraliçe olmasalar da, günümüzde kendilerini o güçte hissedenler, hazırladıkları zehirleri, çeşitli yollardan içirmeye çalışıyorlar. Zehir Karadeniz'de hâlâ devam ediyor...

İskenderiye'den yola çıkıyorum, ihtişam içinde, gemilerimle Tarsus kıyılarına geldiğimde kölelerin hepsi başlarını eğerek önümde yerlere kapanıyor. Bir tanesinin elleri, tırnak yapısı, yüzük parmağındaki kalın alyans ve kollarının omuzla dirsek, dirsekle bilek kısımlarının çizdiği ilginç yay şekli, biçimlendirmekte olduğu V şekli dikkatimi çekiyor. Önünde duruyor, "Başını kaldır, yüzüme bak!" diyorum. Başını, gözlerini yerden kaldırmaya cesaret edemeden, adeta diziyem diziyem kaldırıyor, bir bakıyorum ki Amasralı Güner! Köle olmuş! Kumları eliyor! Annemin afyon çiçeği beyazı, zarif omuzlarından başlayarak horizontal dalga hareketi çizen, o harikulâde biceps, triseps ve bilek ritimleri ile kıyasladığım, üvey annem Güner'in beni çocukluğum boyunca hoyratça kavrayan ellerini, kollarını, dolgun etli parmaklarını unutmam mümkün müydü? Sezar ölüyor, sonra Sezar'ın yakın dostu, hatta akrabası, Roma ordularının muzaffer komutanı Antonius, Kleopatra ile büyük bir aşk yaşıyor. Flevya kocasına olan kızgınlığı nedeniyle Roma'da ona karşı olanlarla birleşerek entrikalar çevirmeye başlıyor. Kadınların kıskançlıklarından kaynaklanan kötülüklerini başkalarının gözünde nasıl temize çıkarttıklarını öğreniyorum. O zamanın ünlü hukukçusu, dolayısıyla politikacısı da olan felsefeci Cicero'ya geliyoruz, Cicero'nun Pompei'deki harikulâde evini ve duvarlarındaki resimleri anlatıyor annem. Ve "Hakikatin olmadığı hiçbir işte büyüklük yoktur" diyor. Felsefecileri okulda derslerde değil, yaşadığımız herhangi bir olay üzerine annemin anlattıklarıyla tanıyacağım. Ders olarak oturup hiçbirini uzun uzadıya çalıştığımı hatırlamıyorum, belki de derste kitaplarda okutulanlar annemin anlattıkları kadar renkli olamıyordu. Üstelik ders çalışmayı da hiçbir zaman sevmemiş; bilgileri, geniş bir hayat alanının içinde, pratikte yaşayarak öğrenmeye alışmışım. Kraliçe de olsa, Roma'ya iki kez metres olmaktan kaçamamış bir kadının siyasi tutkuları uğruna önce Sezar'la beraber oluşunu, Sezar'ın öldürülmesinden sonra Roma'yı yöneten Marcus Antonius'u onurundan çok sevişini ve bu tarihsel aşkları kaleme alan Shakespeare'i ve bu arada gürültüye giden Cicero'yu, hep böyle öğrenmişim. Cicero, 26 yaşında, aldığı edebiyat, tarih, hukuk ve hitabet dersleri sayesinde Roma barosunun en meşhur avukatlarından olmuş. Bir yandan da felsefeye ilgi duymuş. Savunduğu fikirlerle "vatanın babası" adıyla ünlenmiş. Ona ne güzel bir ad verilmiş değil mi? Ama iktidar herkese yaramaz veya her zaman insanı güldürmeye yetmezmiş; Cicero'nun doğruları söyleme cesareti, düşmanlarının ona iftira atmalarına sebep olmuş, sarayda Vatinius'culuk (dürüst kimseleri, halkın gözünde küçük düşürüp, etkisizleştirmek

için çeşitli suçlamalarla onları karalayan, kudretli, kudretini o nispette kötülüğün emrinde kullanan şahıs veya şahıslar) ve *délateur*'cülük (gammazcılık) büyük bir hızla devam etmekteymiş. Cumhuriyet gitgide Antonius'un elinde bir "diktatörlüğe" dönüştüğünde, hürriyetten, hür fikirlerden bir eser kalmadığını gördüğünde, Antonius'a karşı cephe almış. Cumhuriyeti ve hukuku müdafaa etmesi; "Söz, ruhun tercümanıdır", "İnsan kendi tabiatını bir türlü tanıyamaz", "Doğru insan kendisini övme gereği duymaz" diyerek Antonius'un konuşmalarını yermesi, hayatına malolmuş! Önce Pompei'ye kaçmış, orada yaşamış, fakat bir süre sonra yakalanmış. Katlinden sonra celladı başını ve yazılarını yazdığı sağ kolunu Antonius'a götürmüş, Antonius ise onların forum tribününe çakılmasını emretmiş. Kolu kesilip bir duvara çivilenmiş olsa da, yazdıkları, söyledikleri ölümsüzleşerek insanlık tarihinde üstün ve unutulmaz bir yer bırakmış. Anneme göre, şiirden, müzikten, resimden, tabiattan, hukuk ve felsefeden uzak tutularak eğitimsiz bırakılan halk kitlelerinin tatminsiz kalan duyguları, mutlak ve kesin kaderleri olarak, fenalıkların en kötüsü ve uğursuzu olan kana susamışlığa, dehşete doğru sürüklenirmiş. "Dizginlenemeyen" cahil halk sürüsü sonunda ancak kan görenek yatıştırmış. Ne vahşet!

Beylerbeyi plajında, eğitim alan, Felsefeci Vecihe Yoldaş'ın kızıyım; hem cumhuriyetçi, hem demokrat, hem solcu, hem de aristokratım; ve dahi(!) çeyrek de olsa Osmanlı hovardalığı bulaşmış bir hanım sultan, ve uzaktan da olsa o gün için Kleopatra'yım! Nerede benim iç içe geçmiş Reşat altınlarından yapılmış gerdanlıkları bolerom? Bu kumların derhal ama derhal benim için, pudra yumuşaklığına gelene dek temizlenmesini emrediyorum. Akşama Sezar'la mı uyuyayım, Antonius'la mı, ona henüz karar veremedim. Antonius ile Kleopatra'nın aşkı tarihte kaç kişiye ilham vermiş, doğrusu bana da veriyor. Hasırda oturup, Mısır'ı seyretmek işte buna denirdi...

Bir tahayyül ustasıym dememiş miydiniz size? Ben büyüyünce bir "hayal taciri" olacağım. Hayallerimi oluşturan gerçekliklere dokunmanız için Sümer tabletlerinden ve Copernicus'un fiziğinden yola çıkmanız lazım. Hani nerede Nibiru nerede Copernicus sistemindeki yer ve ay? Leonardo'nun "Gerçek, zamanın tek kızıdır" veya Saroyan'ın "Gerçeğin önemsiz doğrusu!" sözleri, Shakespeare'in *Hamlet*'inde "Olmak veya olmamak *that's the problem*"ından çok, "Böldümse, kötü yarısını kaldır at, bundan sonra iyi yarısıyla yaşa!" deyişi avucumun içine düşünce atomları bırakır. Onları bir kuyumcu ustalığıyla işlerim. Ben glusinyum'un kristal bir formuyum. Altınla yaşıyorum.

2.VII. 1980, İzmir, Karşıyaka,
Bir Córdoba kadını

Annem dünyanın iki tarihi olduğunu söylüyordu; biri çıkarları ve para karşılığı vazifelenirilmişlerin yazdığı tarih, diğeri ise hiç kimsenin aldrış eder görünmediği, olayların ve çeşitli düşüncelerin yazdığı gerçek tarih. Demek ki “düşünmeyi” öğrenmek, en doğru ve en değerli işti. Düşünmeyi, düşünmenin sistematiğini, din perdesiyle her şeyi Allah’a bağlayarak örttüler. Allah’ın adını andınız mı gerisini düşünmek teferruat oluyordu sanki. Copernicus, Leonardo, Neo ve

Morpheus...

Üvey annem Güner’le babamın evinde salon duvarında asılı duran, fonda yeşil ve siyah rengin hâkim olduğu, başında yarı örtülü, siyah tül bulunan kadın portresi için “Kızım, o resmi sana benzettiğim için aldım, yanımda olmadığın zamanlarda ona hep ‘sen’ diye bakıyorum” açıklamasıyla bende o tabloya karşı bir ‘sahiplenme’ duygusu yaratmış olan babamdı. Tablodaki kadının bir Córdoba güzeli olduğunu söylemişti. Bir Córdoba güzeli!..

Güner için kendisine hiç benzemeyen bir kadının tablosunu seyrederek yaşayan bir kocası olduğunu bilmek ve buna aldırılmaz görünmek, tablodan ‘anlamak’ demektir. Babama gelirsek, bana olan düşkünlüğünü karısından gizlemeye çalışırken, evinin bir köşesine kızının resmini koyamayıp ‘duvardaki tabloyla’ avunmaya çalışması, kendi açısından ‘ikinci kadın’ının psikolojisine anlayış göstermektir. Nedenlerini konuşamadıkları bir dolu

yasakla yürüyen evliliklerinde, bu iki insanın, bana ‘iyi insan olmayı’ öğretme arzuları ise hakikatleri ile örtüşmeyen bir saçmalıktı. Benim üzerinden kurulan bu saygıdeğer rol paylaşımında, bana dair ileriye dönük müşterek hayallerinde, babam oldukça saf ve bilinçsiz, Güner ise inişli çıkışlı geçmişinden getirdiği tecrübeleriyle alabildiğine planlı idi. Babam konulara akılla değil duygularıyla bakıyordu. Bana gelince, çocuk aklımla, her sabah güne gözümü açtığım ilk anda, bahçelerin, çayırın, koruların, sahillerin, çay bahçelerinin ve tabiatın gözlenmesinden doğan temiz havanın, olgun fikirlerin, kısacası bu evin dışında var olduğunu bildiğim, yaşayan koskoca bir dünyanın beni çağırdığını duyuyor ve bunu saklamak zorunda olduğumu bilerek yatağımdan doğruluyordum. Yaşamak diye önüme konan ölü hayatın hiçbir değeri olmadığını görerek, düşüncelerimi, hayallerimi asla gerçeğe dönüştüremeyecek, onları başarılı bir geleceğe taşıyamayacak oluşumun yasını tutuyordum. Keder içinde bırakılarak, çöküntüye uğratarak büyütülmenin doğurduğu küçültücü duyguları duymama rağmen, bunlara o gün için nereden geldiğini bilmediğim bir sabırla dayanıyordum. Bana düşen, yaşadığım günü kurtarmaktı; başıma dert açmadan gece yatağa girebilmeyi bir başarı sayıyordum. Kendimi asla kandırmıyorum, aklı ve kalbi olan her insan için ne kadar ‘acıkl’ durumda olduğumu görüyordum; anlayamadığım, çevremdeki insanların bunu görmezlikten gelmekteki ısrarlı tutumlarıydı. Bu benim için ‘kötülüğe’ dayanma ‘savaşıydı’. Belki de bütün kötülüklerin anasının kıskançlık olduğunu bilmek katlanabilmeme yardım ediyordu. Kıskanılmak! Kıskanıldığımı bilmenin verdiği hazla, ‘sessiz, dil-siz, gösterişsiz, yaygarasız bir gururun’ oluşturduğu iç kuvvetiyle, daha altı yaşındayken, üzerimde uygulanmaya başlanan ‘suçluluk’ duygusunu yenmeyi öğrenmiştim. Beş buçuk, altı yaşındayken insanların tutum ve davranışlarının psikolojilerinde derin bir girdabın içine çekilmiş (veya düşünce ve yorumlarının arkasında gizli tutmak istedikleri) asıl niyeti okumaya çalışmış, zaman zaman kurtularak yükselmiş, zaman zaman tekrar dibi boylayarak karanlıklarda kalmıştım. Para(!)psikolojiye ve 41 gün halvet odasında kalan herkes gibi kendi metafiziğime belki de idrakimde böyle geçtim. Şimdi okuduklarınız bende sonradan gelişmiş olan bir ‘gecikmiş tepki’.

Kumaşın cinsini hemen anlayan Güner için, evliliklerinin ilk günlerinde babamın tutum ve davranışlarına bakarak ‘her şey güzel olacak’ demek, hayal kurmak ve vakit kaybetmek demektir. O hayatın acımasız olduğunu biliyor, yerini koruyabilmek için iyi bir oyun kurucu olmak zorunluluğu

duyuyordu. Karakter itibarıyla buna yatkınlığı da vardı. Babamın bir parçası olduğum için onu bir türlü tam olarak benimseyemiyordu. Bu durumu, beyninin kıvrımlarında dolaşan elektriğin türünü(!) kullanarak, ince zekâsı ile halletmeye çalışacaktı. Zekâsının çekim gücü sayesinde, babamın onun önünde diz çökeceği, böylece kendi değeri hakkında ziyadesiyle tatmin olacağı vakitlerin gelmesini bekliyordu. Evliliklerinde mutlu olup olmadıklarını sorgulamaları, cevaplamaları çok zor sorular doğuracağı gibi, bir mikrofon bularak onların müşterek hayatlarını bilen yakın dostlarına uzattığımızda, onlarda da bazı 'ahlaki ve vicdani sorumluluklar' yaratacağını, hemen herkesin içinde konuşmakta olan o 'özel ses' adeta Güner'in kulağına fısıldıyor; bu nedenle kızlık soyadıyla müsemma, bu gerçeğe "sağırosman" kalmayı tercih ediyordu. Babamdaki irade güçsüzlüğünü, "açıkgözlülüğü" ile kullanarak, onun her sözünü onaylayan ve harfiyen yerine getiren, sürekli karısını alkışlayan, aile içi bir ortak hâline dönüştürmesi, dışarıya karşı defolu yanlarımızı kapattığı gibi, demokratikmiş gibi gösterdiğimiz düzenimize beğeni, hatta ısıklı tezahüratlar kazandırıyor. Ödül yani madalya tabii ki Güner'e verilecekti. Bana göre, Güner, babam, ben, bir tür lamba ve yağdanlık vaziyetindeydik. Burada Hülagü'yü (Güner'den doğan erkek kardeşim) bir dönem için, durumumuzdan ayrı, temiz ve masum tutmak isterim.

Sosyal çevrenin dikkat ettiği tüm kurallara uygun görünmeye çalışırken, aile içindeki sevgisizliğimizi, huzursuzluğumuzu, belki de en tehlikelisi olan çoğu konudaki 'gizli çatışma'larımızla aşırı uyarılmaya maruz kalışımızı kibarlığımız ve modern hayata uymuşluğumuzla kapatmaya çalışacaktık. Yıllar geçip Türkiye'de devir değiştiğinde, bizim uyguladığımız 'modernlik' modası, çoğu ailede, sosyal motivasyonlar gereği, İslamî yaşama uygunlukla yer değiştirecekti. Hep aynı psikolojinin değişik versiyonları, sezonun yeni filmi olarak oynatılıp duracaktı. İslam'ı doğru yorumlamak, fizik, kimya, biyoloji, jeoloji, matematik ve geometriyle, hepsinden sonra gerekirse metafizikle ama yine de 'an şart' bilimin ışığında kavramak varken, cennet, cehennem, ahiret ve hesap gününe tıkıştırılmak istenen bir Müslümanlıkla nereye varılabilirdi? Babam, ben, Güner ve Hülagü kurduğumuz sebepsiz sebepler silsilesinde, dışarıya karşı gösterdiğimiz onca mükemmelliğe rağmen, gün be gün içeriden tükenerek parçalanacaktık. Durumumu anlamamak için ahmak olmak gerekiyordu; ne çare ki kişiliğimin sahibi olma hakkım, babamın onayıyla Güner tarafından elimden alındığı için boyun

eğerek ahmak gözükmek mecburiyetinde kalmış, yaşımda geldiğinde de imzamı koyarak bu ortaklığa gönüllü girmiş sayılmıştım. Güner, babam ve ben 'bilinemezçilik'e vardıracağımız bir birliktelik kuracaktık. Neticede bizi ayakta tutacak tek şey, birbirimize karşı gerçek duygularımızı, düşüncelerimizi 'bilinmez, bilinemez' hâle getirmek olmuştu. Arada üveylik olmasına karşın günlük rutin işlerimizdeki kusursuz düzenimiz, protokol şeklimiz, dışarıya karşı hukukta üstünlüğümüz(!), sevgi, şefkat, anlayış dolu aile propagandamız maya tutmuş görünüyordu. Oysa jelatin katkısıyla Güner'in sıcak ütüsü ile kolalanmıştık. Küçük bir cemaat gibiydik. Ne kadar iyi, ne kadar güzel, ne kadar doğru olduğumuz konusunda her gün birbirimizin beynini yıkıyorduk. Böyle durumlarda inanç tazelemek şarttı.

Güner'le yaşamım bana, Mehmet Efendi'nin "analığım" diyerek anlattığı üvey annesinden neler çektiğini düşünüp ona hak vermemi, onu anlamamı, hatta gün gelmiş sevmemi sağlamıştı. Bir bardak jelatin daha lütfen! Gerçeğin ortaya çıkmaması için her şeyi hasıraltı ederken, cemaatimizin bize ne denli kısıtlayıcı, yüksek kontrolcü ve bireysel özgürlüğümüzü hiçe sayıcı bir hayatı dayatmakta olduğunu düşünemiyorduk. Varlığımız, birlikteliğimiz için aile olmamıştık, ailemiz cemaatimiz için kurulmuştu. Gözden kaçan şey, doğal duyularımızı ve mantığımızı öldürmüş olmamızdı. Sonuçta, bu uzun yıllar hüküm süren soğuk iklim ve kuru havadan, kardeşimle ben ruhen sakatlanacaktık.

Güner kendine duyduğu öfkeyi boşaltacak bir yer bulmanın tatmini içinde, dışarıya karşı, terk edilmiş köpek yavrusunu alıp sahiplenmiş pozuna girecek, aldığı alkışı 'hayat sermayesi' olarak kullanacaktı. Kahramanlığın birçok çeşidi vardı, o da mevcut şartlar altında kendince bir yol bulmuştu. Genç kızlığında benim gibi saf ve hisli edebiyata ve şiirlere değil, marşlara düşkün olduğunu söyleyerek beni kendi gözümde duygusal yanımla küçültmek istemişti. Benim gururumsa, zengin gönlümün hemen yanı başında bekliyor, gücünü ve direncini o gönülden alıyordu. Gururumdan bonkörlükle harcıyordum fakat asla hepsini tüketmiyordum. İlerideki yaşamımda, etrafımda 'ailem' tanımına giren insanları seyrederken, içine girdiğim veya içine düştüğüm, duygu ve düşüncelerimi oluşturan 'elemanların' nereden ya da hangisinden kaynaklandığını ve eriyen kol kaslarımın sebebini açıklayamayan tıp karşısında, düşünme merkezimin uzun yıllar üzüntülerle yoğurulmuş olması sonucunda kaslarımı eritip eritemeyeceği konusunu araştıracaktım. Keşke demeyeceğim, 'eğer' diyerek yazacağım,

eğer okuyabilseydim nöropsikoloji ile bir çare bulabilir miydim? Şüpheli... Atomların içindeki en küçük zerrelere sürekli titreştiği söyleniyor, ben Güner'in evinde hep öyle titreşe titreşe kendi kendimi yedim.

Kendisiyle uzaktan yakından ne benzerliği ne de bir alakası bulunan başka bir kadının hayatına ilgi duyarak, isim benzerliğinin getirdiği 'rastlantısal olayların' çapını, mutfakta el-kol maharetiyle havada döndürerek hamur açarcasına şekillendirerek, 'her zaman kolay kolay yakalanmayacak bir konuyu işleme' heyecanı içinde, bu ilgiyi, sanki karşı taraftaki Gülden'den kendi hayatına gelen bir saldırı mahiyetinde gösterip haber yapmak! Doğrusu ya, Güner'in bana tersyüz ederek diktği elbiseleri hatırlatmıştı. Evet! Haklısınız! Çok kahramanca ve kahramanlığa özenerek yazılmıştı! Güner de aynı yapıya sahipti. Düşünürseniz her cinayette de bir kahramanlık bulunabilir. Değil bir gazeteci, bir vatan haini bile iyi bir 'propaganda' konuşması ile halktan pekâlâ oy toplayabilir. Bütün isteğim, pirinç torbası ağır çeksin diye içine karıştırılmış taşların ayıklanmasıdır. Ben hep başkalarının bana yaptıklarından utandım. Benim yaptıklarım, bilinçsiz, hedefsiz, hatta dünyaya boşvermişliğin safiyanı aldırılmazlığı içinde olup bitenlerdi. Ama asla duyarsız ve vurdumduymaz değildim. Onlar ise direkt beni hedeflerine koyarak, bana ne olacağını bile isteye yazdılar... Asıl 'ahlaksızlık' birine bilerek zarar vermektir ama o günlerde *"kimselerin vakti yok[tu] durup ince işleri anlamaya"*, çok başka şeylerin telaşı yaşanılıyordu Türkiye'de... Özellikle nişan alarak hiç kimseyi vurmaya niyetlenmedim. En kötüsünü söyleyecek olursak, o da belki; bir kaza kurşunu olduğu söylenebilirdi... Öyleyse, gazetesinde kamuya alkışlatmak istediği, 'üstün insan niteliği', 'büyüklüğü' ve 'erdemî' neredeydi?

Bir temmuz akşamında, yemek sonrası, ailece Pendik burnuna doğru yürüyüşteyiz. Bahçe duvarlarından yollara beyaz ve mor leylaklar sallanıyor. Kokularının baş döndürücülüğü yüzünden neredeyse bizler de içmek-sizin sallanacağız. Pendik ise saadet kelimesinden örülmüş bir hamakta... Elim annemin elinde. Bir film karesinde yürüyoruz. Sağ tarafımızda adaların üzerinde güneş, bir ateş tepsisi; uykuya yatmak istemeyen çocuk misali, batmamak için umutsuzca direniyor. Sol yanımızda kalan Pavli Burnu'nun ufuk çizgisinin üzerinde yusuvarlak, bembeyaz bir dolunay belirmiş, "sen batmalısın ki ben doğayım" dercesine, sakın, vakur bir bekleyişte. Güneş direncinin son dirhemlerini harcamakta. Ay, bilmiyor olabilir miydi batışını çok istediği güneşin aslında kendisini ısılatıp "mehtap" yapacağını;

ne garip ve ne tuhaftı doğrusu şu evrensel düzen! Düşününce insan nele-ri bakma, görme, anlama üçlemesi içinde açıklayabiliyordu... Düşünceleri ilerletmek, kaleidoskoptaki gibi onları çevirerek yansımalarını, olasılıklarını, çağırışımlarını görebilmek, dikkat harcayarak onları akılda tutup, sonradan hatırlamak, birbiri arasında bağıntılar kurmak ne muhteşem bir öğrenme yolculuğuydu... Eşsiz yaz akşamlarından biri, göz alabildiğine masmavi Marmara dingin bir göl gibi kıpırtısız. Zaman ilerledikçe, manzara şiirselleşiyor; akşam vakitlerinin kendine has görüntüleri, renkleri, sesleri, kokuları ve insanların daha birbirbirine sokulmuş hâlde, kol kola girerek yürümeleri, kimbilir belki de gelen gecenin sessizliğine karşı bir dayanıklılık kazanmak arzusundan kaynaklanıyordu.

Annem Pavli Adası'na doğru bakıp, "Belisarius'un Pentikion'u" demiş, İmparator Justinianus ve komutanı Belisarius'un eşleri olan Theodora ile Antonia'nın çok yakın iki samimi arkadaş olduklarını, belki de hep birlikte buralardan ellerinde şarap kâseleriyle güneşin batışını seyrettiklerini, Bizans'ın gizli tarihinde bu iki kadının aşk hikâyeleri ile meşhur olduklarını nükteli bir şekilde anlatmaya başlamıştı. "Belisarius'un Pendik'teki evi tam bir aşk yuvasıymış" demişti. Ah, annemin şu epik bir lisanla Bizans ve Roma vazolarının üzerindeki temalardan tarihi okuyan konuşmaları ve taklitleri yok muydu! Pendik'in manastırları, kiliseleri, şapelleri, ayazmaları ile üzerinde kimbilir ne hayatlar yaşandığını hep sorgulamıştı. Bu, onun Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirirken hazırladığı "Dünya İmparatorluklarında Şehir Sosyolojisi" tezinden beri bir tür merak alanıydı.

Anneannem, Fransızlardan kalma Batı mahallesinde yer alan evimizin Azaryan Efendi'nin imzasını taşıdığını, A harfinin bir bacağı üzerinde kaldığımızı söyleyerek, annemi Bizans'tan çekip almış, kendi çocukluğunun zamanına, Osmanlı'ya getirmişti. Dedem ise, Pendik isminin, etrafındaki beş ada, beş burun, beş koy, beş çıkıntıya binaen, tavladaki penç yani beşten gelebileceğinden bahsetmiş, Pendik'in beşli köy tabiri ile anıldığını, Perslerin Khalkedon'a kadar geldiklerinde İzmit'ten Kadıköy'e kadar bu bölgeye Pantikapeun dendiğini bir kez daha özetleyivermişti. Vedia Teyzem, "Kaç milletin gözyaşı ile sulanmış bu topraklar?" diye sormuş, ardından bir sessizlik olmuştu; herkes dinlediklerini ve söylediklerini bir daha düşünüp sağlamasını yapar gibiydi. "Bütün varsayımlar yarı hakikat hissesi taşır, fakat bu, taşımayan kısmını 'yok sayma' aritmetiğine çevrilmemelidir" diyen

annemin sesi güneşi batırmış, ayı yükseltmişti. Şimdi hayallerin vaktiydi. Hayalgücünün kişiliğin gelişmesinde önemli rolü olduğunu söyleyen annemle el ele halimizi, Güner'in kirli oyunları ve annemin duygu salınımları kopartacaktı. Sizce ileride Theodora olmamın bir mahzuru var mıydı?

Abdülhamit döneminde, Ayan Meclisi'nde encümen reisliği görevini ifa eden Azaryan Efendi eliyle Fransa'dan getirtilen mimar ve mühendislerin planlamasıyla imar edilen, iyot, çam, gül kokulu Pendik, İstanbul işgalinde deniz yoluyla Anadolu'ya giriş yapacak kritik bir nokta teşkil etmesi sebebiyle, 1918 yılında, işgal kuvvetleri komiserliğine bağlı bir İngiliz karakol bölgesi olarak denetim altına alınmış... Deniz ürünlerinin enfesliği yanında, adeta akvaryumdaki balıkları sayarcasına, dibindeki kumların görüldüğü berrak suyu, tahta iskeleler üzerine kurulmuş gazino ve lokantaları, kaliteli hizmet veren, tertemiz otel ve pansiyon işletmeleriyle işgal ordularının komutanlarını fazlasıyla memnun etmiş olmalıydı. Adının nereden geldiği mi önemliydi, yoksa üzerinde yaşarken, onu en çok seven, ona en çok değer veren, güzelliklerini koruyan insanların kimliği mi? Bir toprağı sahiplenmek, onu hak etmek, üzerindeki insanların ona verdiği kıymetle mümkündür. 'Yeşeren Çöl' İsrail'i duydunuz değil mi? Yakında İsrail'den zeytinyağı almaya da başlarsak hiç şaşırmayalım. Pendik'in zeytin ağaçlarını nasıl kesip kesip yaktınız, nasıl kıyabildiniz o bahçelere, o asırlık çam ağaçlarına? Gitgide ısınan dünyada, İstanbul'da tek bir ağacın altına sığınmak için insanların birbiriyle kavga edeceği günlerin gelmesinden korkuyorum... Cennet, şüphesiz ki ağaçların gölgeleri altında kurulmuş olmalıydı.

Dedemin elleri arkada, anneannem onun sağ koluna tutunmuş bizden biraz ötede, annem Vedia Teyzemin sağ koluna girmiş, ben annemin sağ elini avuçlamış arkalarında kalmış, tepeden Pendik'i seyrediyorduk. Aile bütünlüğü içinde, bir olmanın, birlik olmanın, birlikte olmanın saadetini yaşadığımız günlerdeydik. Bilgi kaynaklı düşünceler, eşit konuşma hakkı, fikri özgürlük, vicdani tartı, karşılıklı anlayışa dayalı iletişim, saygılı dinleyiş, sansürleme gereği duyulmadan söylenebilen doğrular, samimi hisler, ortak akıl ve idrak! Hakiki "demokrasi şerefi", işte tam da buradaydı.

Annesine çok düşkün bir çocuktum, beni annemden yavaş yavaş uzaklaştıran üvey annem oldu. Anneme yardım edemedim. Annem ailemizde üç nesilde çıkmış olan tipik bir manik depresifti; ona ileriki yaşlarında bipolar duyulanım bozukluğu teşhisi konulacaktı; mesleğinde alıyyül âlâ

olmasına rağmen tam bir takıntı üstüydü. Benim hastalığım? Benim teşhisim maskeli depresyon. Lütfen bana altından dökülme bir Venedik maskesi hazırlatır mısınız; kenarlarını Mikimoto incileriyle Birks, safirlerle Van Cleef & Arpels işlesin.

Güner'in evinde, mutluluk adına, bankerlik işi yaptığı söylenen Nejat Amca ve eşi Ayten Teyze'nin iskambil oynamaya geldiği gecelerle, babamın arada sırada duvardaki Córdoba kadın tablosunun karşısında tuzlu fıstıkla bir şişe Efes Pilsen içmesi kalmıştı, Güner kutsallığını kabul ettirmiş, sanki din kitaplarındaki "ev hizmeti görenler efendilerine saygıda kusur etmesinler, boyun eğsinler" emrinden hareketle, bana ve babama önünde diz çöktürmüştü! Babam da ev hizmetlisi sayılırdı, mutfak hariç bütün temizliği üstlenmiş gibiydi. Din kitaplarında Allah, dünyayı, evreni, galaktik düzeni, sinir hücresinin yapısını ve iletişim kabiliyetini anlatmak yerine köleliği kutsuyor, kendisinin ne kadar büyük olduğunu idrak etmemizi istiyordu. Bu anlamda benden daha 'dindarını' bulamazdınız. Oysa annem, doğru din inancının, bilimsel akıl ve idrak yoluyla alınmış felsefi bilgilerden sonra içimizde kendiliğinden yanacak olan ilahi ateşle mümkün olabileceğini söylüyordu. "Cennete bir iki, cennete bir iki!" minibüs çığırtkanlığında bir din anlayışı veya "yarın cennette olacaksınız, yeriniz ayarlandı, hadi size güle güle" mantığı ile ortada gerçekten vatan kurtarmak meselesi yokken şehitliği kutsamak büyük bir yalandır, diyordu. İleriki hayatımda, annemin ruhu ma yüklediği 'anafikirlerin' esasıyla kendi dinimde yaşayacağım. Artık dinler yalnız bende değil dindarlarda bile kişiye özel oldu. Bana atılan lekelerle gelince, onlar bana vuran sam yelleri; bakınız bana açtığınız telefonlardaki o kontrolden çıkmış sesiniz, nöbet geçiren haliniz, sorgu hâkimi tarzınız, aynaların içinde öylece duruyor. Bu kitapla sizi, elinizden tutup, belki de şimdilerde hiç olmamış gibi unutmuş görünmeyi tercih edeceğiniz, telefon konuşmalarında söylediklerinize, hatta bir kez de aksi sedalarını da duyarak inkâr edemeyeceğiniz hâle gelmeniz için, karşılıklı olarak yerleştireceğim aynaların önüne, kendi sesinize götüreceğim, orada sizi bana seslenirken sarfettiğiniz o çirkin cümlelerinize baş başa bırakacağım. Duyduklarınız 'kendi krizinizin' yüksek perdesidir. 10 sene önce telefon açarak bana bilmediğim "varlığını" haber verirken, 10 sene sonrasında yine telefon açarak, söylediğimi iddia ettiğiniz yalanlarınızla ve hakkımdaki üçüncü haberinizi çıkana kadar adını hiç duymadığım, tanımadığım Hikmet Sevcan'ınızla sonsuza kadar birlikte yaşayınız.

Bazı olaylar elimizde olmadan gelişir, üzülmeyiniz! Karşı karşıya kaldığımız bu durum, ihtimallerin payını göz önünde bulundursak dahi, hayli tuhaf. Buna tesadüf diyerek, hep beraber sebebini bilemediğimiz bir planın akışında sürükleniyoruz. Olayları başlatan 10 yıl önce benim size değil sizin benim işyerime açtığınız telefon olmuştu. Eğer anlattıklarınızda başka Gülden Aydınlar yer almışlarsa bunları bulmak sizin görevinizdi... İnanınız yaşadıklarım ve sizin hakkımdaki “değerlendirmeleriniz”(!) boşuna olmadığı gibi, belki de zincirleme tepki yaratarak olması gerekenleri başlatmıştı. Bazı doğumlar aşırı sancılı olurlar. 1 Mayıs 2000 tarihli haberinizden sonra yaşadığım acı dolayısıyla beynim felce uğramış, yatağымda bir an için gözlerimin tavanı göremediğini fark ettiğim bir gece geçirmiştım. Haklılıklarımız şüphesiz ki yazdıklarımızda değil, samimi itiraflarımızda ve düşüncelerimizdeki dürüstlüğümüzdedir. Er veya geç, hâl ve davranış yüklerimiz sırtımızda, sizinle mutlaka bir gün yüz yüze tanışacağız...

Mantıkla mistisizm arasında bir yol var mıydı? Bertrand Russell’a göre var. Şimdi ben köşesinden kırmış olduğunuz bir aynayım; uğursuzluğum buradan ileri gelir! Na-makul ve na-meşru olarak yazdığınız / yazdırdığınız hakkımdaki gazete haberlerindeki hukuksuzluğunuz anlaşılmasın diye, tıpkı İzmir-Karaburun haberinizde yaptığınız gibi olayları parmaklarınızla büyütüp, karşıt tepkiler koyarak, ödüllendirilme arzusu yaşamak isteyen sizsiniz. Kimbilir belki de onca yıl bir türlü karşılık bulamamış haberlerinizin acısını benim haberimle “Bakın bakalım ilgi çekici haber nasıl yapılmış, benden daha ilginç hikâye yazanı bulabilecek misiniz!” demek istercesine okuyucunuzdan çıkartmak istediniz, çıkarttınız da! Dünyanın neresinde olursa olsun, insan eti kopartarak, insan eti çiğneyerek yapılan gazetecilik, insanlıkla yan yana getirilemez; bana Heinrich Böll’ün *Katharina Blum’un Çiğnenen Onuru* kitabını hatırlatıyorsunuz, bir de Balzac’ın “Gazeteci kasaplara benzer, gece öldürdüğünü gündüz yer” sözünü... Jacques Lacan’ın insanın ayna ile ilk karşılaşma anına dair yazdıklarını okuduktan sonra *Persona* filmindeki aynalara yönelmiş yüzümüze “Asıl istediğinin ne olduğunu kendine itiraf edene kadar suçlu kalman kaçınılmazdır” fısıltısını tekrarlayan aynaların içinde ve dışında kalanları –kendim dâhil– yalansız bir şekilde birbiriyle örtüştürebilmek istemiştım. Benim suçlu olduğumu ispata çalışırken sarfettiğiniz “Sanırım” diye başlayan cümlemlerle acemice bocalayışınızı derin bir acıma ve küçümseme duygusu ile izledim. Yaptığınız haksızlığın vicdanınızda birikecek tortusu ile zehirlenerek yaşayacak olan yine sizsiniz.

Eh! Bunca edebiyat cahili yazarken ya da felsefenin kenarından köşesinden geçmeyenler düşünmeden konuşurken bana da katlanılabilir diye düşünüyorum. Sabrınızı biraz zorlayınız, sonunda avucunuza bir ‘düşünce taşı’ bıraktığımı göreceksiniz. Hani yazmışım, her şeyden iki yüz elli gram yemişliğim var, demiştım. Sahi son zamanlarda kasaptan etinizi alırken utanmadan ne kadar isteyebiliyorsunuz? Ah! Bana bir Pendik hatırası; şöyle kuşbaşı etli, bol domatesli bir İzmir bamyası, yanına kepçeyle çevrilip konmuş, tel şehriyeli pilavı unutmayınız lütfen... Tabii ki armut veya ayva kompostosu ile birlikte tercih ederim. Bir küçük kâse komposto sindirime mükemmel fayda sağlar.

Genç kızlığымda, okuyacak, düşünecek yazacak yerde, o günlerimi, Güner’in mutfak hizmetlisi görevini ifa ederek, sofrayı kurup kaldırarak, bulaşık yıkayıp kurularak musluk başında tükettiğimden, benden ancak bu kadar çıkıyor, sizden ise insan vurmak için mükemmel kalemşörler. Fark eder mi, kalem de bir silah gibi kullanılmıyor mu bugün?..

Ne muhteşem bulaşık makinesiydim bilemezsiniz. Hangi klasik Rus yazarı söylemişti bir romanında şimdi hatırlayamadım, “yabancı yöntemle Rus buğdayı yeşermeyiz” diye?.. Güner’in mutfağında, Vecihe’nin ‘hayat kuvveti’ verdiği tohumun yeşermesi, ‘direniş mucizesi’ olmalıydı. Güner’in, iktidar propagandasıyla, “iyi yetiştirilecek olduğum” yalanıyla maskeleyerek çürütürcesine suladığı, annemin ekmiş olduğu tohumdan büyüyerek, sevdiğim o tek işi yapıyor, yazıyorum. Annem yazdığımı biliyor, anlatacaklarımın endişeli. Fakat öğrettiği ‘yazıda doğruluk prensibi’ ve eşsiz gururundan dolayı, kendisini nasıl yazmakta olduğumu soramıyor, kızım ise, annemle aramdaki psikoloji nedeniyle, çocuk sahibi olmaktan ölesiye korkuyor. “Anne, ben daha fazla aile psikolojisi taşıyamam!” diyor. Hayatımın inkâr edilemez bu acı ve hakikatleri, kas ve tendonlarımdaki duyu reseptörleri vasıtasıyla, endokrin yoluyla sinir sistemimi yiyip bitiriyor.

Bitmek bilmeyen yargı, hüküm, infaz fasıllarına geçmeden önce, benliğimi görmeniz için karşınızda soyunuyorum. Oldum olası striptizi çok beğenirim... Kimilerinin deyişiyle “eski Türkiye’de” İstanbul-Harbiye’de gece kulüpleri vardı. Gerçek bir Moulin Rouge, Crazy Horse, Lido, Folies Bergeres olmasalar da müşterileriyle, atmosferleriyle *Parisian* bir karakter sergilerlerdi, buralarda Fransa’da bir kulübe gitmiş kadar elegant hava solurdunuz.

İstanbul, 1974'e kadar nispeten güzel, zarif, şık, iyi eğitilmiş, kalite ve klas kıratına sahip kaldı. Sonra ne olduğunu anlayamadık, üslup, çizgi değişmeye başladı, 1900'lerin büyüğü *art deco* Fransız havası, 1950'lerin gösterişli Amerika'sının caz, blues, rock and roll kültürü ve Güney Amerika'nın ateşli milonga rüzgârı kesildi. Yavaş yavaş Avrupavari yaşamdan dönülmeye başlandı ve yine Türkiye için Batı'da develi sahneler gösteren filmler çevrilmeğe başlandı... Devesini güreştiren, ayısını oynatan, kadını döven, öldüren bir ülke olarak gösterilmeyi, şapkalı, fraklı görünmeye tercih edenler oldu. "İşgal ordularına teslim olsaydık ben dinimi daha özgür yaşayacaktım" diyen genç kızlarımız yetişti. Ulaşılan medeniyet seviyesi Afganistan'ın zenne kültürüne yaklaştı; "Bir defadan bir şey olmaz!" denilebildi... Oysa her şey o ilk'le başlıyordu. İlkere yol verildi.

90'ların sonunda, internet denilen şeytanla toplumdan, sosyal hayattan kopartılıp alınmadan önce, sanatın her türüsü ile iç içe yaşanan günlerde biz çok daha dengeli, sağlıklı ve mutluyduk. Günün sorusu, "şeytanın bizi kullanamaması için biz şeytani nasıl kullanırsak onu altedeabiliriz"de kilitlenecekti. Şimdi her şey, tüm seksüel görseller, faaliyetler bilgisayar ve cep telefonlarınızda 'gizli saklı'. Piyanistlerimizin dans müziği yaptığı gece kulüplerimiz de kapandı. Medeniyet dediğiniz tek diş kalmış canavardı hani, o tek diş ile tüm Ortadoğu'yu çiğneyip yutmakta. Sabun köpüğü balonlarıyla oynamaya alışmış, neredeyse başaksız buğday hâline dönmüş bir toplumda kültür, sanat, fizyoloji, psikoloji ve sosyolojinin dikkate alınması ne kadar gereksiz kalıyor biliyorum. Ah! Kabiliyet, bende biraz kabiliyet olabilseydi! Bir Manna tonik lütfen, tarçın misali bol 24 ayar altın tozu serpilmiş olsun! Tekila kurtçukları misali, içine birkaç 'değerli taş' atınız, elmas olması tercih nedenidir. Kaç harnup çekirdeği bir buçuk gram gelir? İşin içinden çıkamayacak gibi oldum mu, zihnimi rahatlatmak için bir yudum bir şey içmem lazım. Anneme göre eğer alan açılmazsa, kabiliyet gelişmezdi, "Seni ancak felsefe temizler kızım!" deyip duruyordu...

Cicero'nun üslup yüksekliğine, bir Salvador Dali ve Picasso'nun aykırılığına, İspanyol veya Fransız kadını zarafetine düşmek(!) varken, Gazeteci Gülden Hanım'ın "müthiş renkli kişiliğinin" "taklidi olmaya" "erişebilmek" öyle herkese nasip olacak bir iş değildi. Almanlar dinleme sanatının efendileridir. Sinyal olgusunu keşfeden İngilizler, SIGINT operasyonlarını en iyi yürüten Fransızlar, belki FBI'dan bir *polygraf* uzmanı veya Nasa görevlisi... Yok mudur içlerinde bana yardım edecek; dünyayı dinlerken, hikâyede

vuku bulmuş telefon konuşmalarını tesadüfen de olsa kayıt altına alabilmiş kriptu bir ekip? Teknoloji geçmiş konuşmaları hâlâ bulamıyor mu? Şifre kırıcılar, 1 Mayıs 2000 tarihli köşe yazısındaki mantık hatalarını da mı göremezler? Karanlıkta yol bulamamak mı kötüdür, yoksa aydınlıkta görmemek mi? Bana göre bilerek isteyerek birine zarar vermek bir vicdan ve ahlak sorunudur. Ben bir gün sır olarak kalmış her şeye ulaşılacağını biliyorum. O güne, çıkmayan Hint mürekkebi ile yazılmış, üzerinde oynanmasını istemediğim bir kitap bırakıyorum.

Sene 1970 veya 1971 olmalı. Pendik'teki komşularımızdan aldığımız tatsız haberler üzerine anneanneme gidiyoruz. Pendik'ten kopuşumuzun üzerinden yıllar geçmiş, ailemiz dedemden sonraki miras paylaşımında aldığı o son büyük dalga ile alabora olup batmıştı. Ayrı ayrı filikalarla kurtulanlar olmuşsa da artık ne yüzen görkemli bir gemimiz ne de bir kaptanımız kalmıştı. Aradan geçen seneler içinde, anneannem müteaddit defalar, arka bahçenin tapusunu vermiş olduğu Beria Teyzemi ön taraftaki iki katlı evimizin hisselerine sokmayacağına dair anneme söz verdiyse de, bu sözünü yerine getirmeyince, annem bunu kabul edilmez bir zaaf, bir evlat ayırma / kayırma olarak kabul ederek onunla ilişkisini tamamen kesip atmıştı. Böylece ailemiz darmadağın oldu. İşin en kötü tarafı; Kartal'daki 6,5 dönümlük

Annem ve anneannem
İstanbul'da bir nikah günü

zeytinliğimiz, üç kız kardeşin hiçbir surette bir daha yan yana gelmemesi sonucunda yıllarca sahipsiz kalacak, zeytin ağaçlarımız o çevreye yerleşecek olan gecekonducular tarafından kesilip yakacak odun yapılarak yıllar içinde yok edilip, bomboş çorak bir araziye dönüştürülecekti... Durumu öğrendiğimde, Vedia Teyzem'in arka bahçemizdeki meyve ağaçlarımız keşildiğinde sabaha kadar uyuyamadığı gibi, "Nasıl kıyabildiler zeytin ağaçlarımıza" diye derin bir üzüntünün içinde kaybolmuştum. Koca bir zeytinliği

yok etmişlerdi... Bölgeye yerleşenlerin eskileri, anneannemin kürklü, şapkalı, eldivenli hâlini gördüklerinde birbirlerine "Burların (buraların) sahibi kadın, Ermeni!" diyerek ağaçlarımızın kesilmesini meşru hakları olarak göstermişlerdi. Yıllar yıllar sonra benden helallik istemişler, almadan ölüp gitmişlerdi...

Yan komşumuz Baykuş Hanım'ın kızı Malike Hanım Teyzem, telefon açıp, anneannemin rahatsızlandığını, karnının şiştiğini haber verince annem "Gidelim!" demişti. Anneannem bana göre en büyük hatayı, dedemden miras kalan para, mal mülk, hatta evde bulunan değerli eşyalara kadar her şeyi hayattayken evlatları arasında bölüştürmek istemesiyle yapmış, bunun sonucunda o süreçte en çok yıpranan da kendisi olmuştu. Her şeye rağmen, yine de elinde kalanların gücüyle dik duruşlu bir kadındı, ona asla bir şey olabileceğini düşünemezsiniz, fakat hayat bizim düşüncelerimize paralel şekillenmiyordu, onun bambaşka bir işleyiş sistemi vardı.

Pendik'te bahçeden içeri girer girmez bahçenin hayatiniyetini kaybetmiş olduğunu, susuzluktan toprağın renginin değiştiğini, hatta üzerini bir toz tabakasının kapladığını fark etmiştim; yer yer şimsirler kurumuş, menekşelerden eser kalmamış, palmiyelerin sararan yaprakları kesilmemiş, üzerinde duruyordu. Arka bahçe? Arka bahçeye duvardan duvara bir karış yer bırakılmaksızın beton dökülmüş, meyve ağaçlarımızın yerine havaya doğru inaat demirleri uzamıştı. Evimizin bahçesi, Beria Teyzem'in büyük bir ağgözlülükle (annemin tabiri) bitişik nizam denilen şekilde, su kuyularının üzeri dâhil olmak üzere, arka bahçeye beton döktürmesinden itibaren ölmüştü... Eller, zeytin ağaçlarımızı kesip yakmışlardı, bu çok mıydı? Oysa bir zamanlar Mehmet Efendi sararan palmiye yapraklarını keser, yan taraftaki küçük kulübemizin damının üzerine sıralar, geniş büyük yapraklar içerisini serin tutmaya yarardı. İyice kuruduklarında, güneş vurunca yapraklar parlar, küçük dam, uzaktan bakıldığında altından bir çatı görünümünü alırdı... Boşuna yumurtalarımı altın olsun diye ekmemişim ben oraya. Düşünce gücü işte!.. Yumurtalarımın akıbetinin ne olduğunu, durumun nasıl bir vazgeçiş ya da hayal kırıklığı içinde sonuçlandığını hatırlayamıyordum da, kulübenin damını altın olarak gördüğümü düşündüğüm günlerim gayet canlı... "Olumlu düşünce!" "Pozitif düşünce!" Bir türlü şu kişisel gelişim kitaplarına ısınamadım; geçmişi affetme, kendini yönetme, korkuyu saf dışı etme, içimizdeki özün gerçek zenginliği, vs. vs. budalalara mektuplar!..

Bahçede yalnızca güllerimiz aynı güzellikte, şeffafmış gibi parıldayan renkleriyle deli dolu açmışlardı fakat toprakta tazelik kokusu kalmamıştı. Merdivenleri çıkıp kapıyı çaldığımızda yüreğim ağzımdaydı, nihayet yeniden çocukluğumun evine girecektim. Şimdi anneannemin silueti görünecek, kapıyı açtığında ona sarılacak, "L'Heure Bleue sürmüşsünnn!" dediğimde "Eveet, bildin!" cevabını alacaktım... O ihtişamlı evi yeniden yaşamak, kendine özgü kokusunu duymak! Ne tarifsiz heyecandı bir bilseniz. Zenginlik, ihtişam, vakar kapısının önündeydim. Buzlu camdan Vedia Teyzemin geldiğini seçtiğimde hayalimdeki kavuşma sahnesini yaşayamayacağımı anlamıştım. Teyzem Bağdat Caddesi'ndeki evinde tek başına kalamamış, evini kapatarak annesinin yanına dönüp gelmişti. Solgun, beyaz mermer görüntüsü ile gözlerini kapayıp açmış, konuşmadan 'hoşgeldiniz' demek istemişti. Geldiğimize memnun olduğunu anlatan gözlerinde mutlu bir gülümseme ifadesi vardı, annemi ve beni sevdiğini biliyordum. Antreden içeri girer girmez evin renksizliğini, dekorsuz tiyatro sahnesi gibi boş ve soğuk gözüktüğünü düşünmeden edemedim. Yaşarken ruhun ölmesi dedikleri bu olmalıydı. Taşınacak ev gibi birçok şey toplanmıştı. Birazdan, sessizliğin ne kadar sıkıntılı bir şey olduğunu, kelimelerin de sıcaklık, soğukluk gibi enerjiler taşıdığını iliklerime kadar hissettiğim anılarımdan en unutulmazını yaşayacaktım. Evet! Evet! Kelimelerin pek çok özelliği hatta kadersellikleri olabiliyordu...

Anneannem eskiden dedemin yattığı divan üzerinde yarı oturur yarı uzanır vaziyet almış, kucagina koyduğu üst üste iki yastığa kapanmış, ıstırabı olduğunu anlatır biçimde hafifçe ileri geri sallanıyordu. Sırtı bir kürenin yarısı gibi yusuvarlaktı, iri göğüsleri ise yok olmuştu. Yüzü acı tütün sarısı kesilmiş denilebilirdi. Onu o vaziyette gördüğümde ne yapacağımı bilemedim. Gücsüz bir "Hoşgeldiniz kızım" sesi geldi, annem hiç cevap vermedi. Hastalıklar karşısındaki şefkatine rağmen o anda 'gözü kör' olmuş vicdan sahibi görüntüsü vermesini hayretle karşılamış, annesine duyduğu kızgınlığın onda hangi soğuma noktasına vardığını görerek üşümüştüm. Bana annem ne yapacak olursa olsun, ben ona böylesi bir duygusuzlukla asla karşılık veremem demiştim. Meğer kendimize ait düşüncelerimiz sadece zihinde yaşadığımız, orada hayat buldurmaya çalıştığımız yalanlarımızmış, gerçeğe koyduğumuzda büyümüyorlarmış...

Anneannem kapısı açılmayan, müşterisizlikten bezmiş, gün geçtikçe tozlanan bir antikacı dükkânının, her türlü alım satımdan vazgeçmiş, yorgun sahibi gibi duruyordu koca salonun köşesinde. Divanın arkasındaki küçük duvar halısı çoktan indirilmiş, ahşap çubuğu ucundaki raylarla beraber pencere pervazının içinde uzanmış duruyordu. Koltuk takımlarının üzerine örtüler, çarşaf lar çekilmişti; salonda sadece yerdeki büyük taban halısının lacivert-bordo renkleri göze çarpmaktaydı. Pervaneli avizenin zincirinin ucundaki küçük kelebek kopmuş, kısalan zinciri güdük görünümüyle kifayetsiz ve mânâsız sallanıyordu. Sobanın altındaki sac tablanın kenarlarını süsleyen demir çerçevenin önünde duran madalyon kısmı kopmuş, altta kalan halı tıpkı misafir odasındaki Lâdik halısı gibi ısıdan yanmıştı. Eşyaların da ölümü vardı! Peki, anneannem de ölecek miydi? Bana göre, herhangi bir hastalıktan olmasa da, annemin o günkü hâl ve davranışından sonra, bir anne olarak üzüntüsünden ölebilirdi. Anneannem, annemin söylediği gibi, moleküllerine, atomlarına mı ayrılacaktı? Toprak onun atomlarını özümleyecek, ondan yeni bileşikler meydana gelecek ve serüven böyle birbirine dönüşerek, “hâlden hâle” geçerek devam edecekti. Toprak, Tanrı’nın vücuduydu. Ondan gelip ona dönüşümümüzün mânâsı buydu. Ölüm, bir ayrılık gibi görünmesine rağmen bir diğer anlamıyla da başka hâle geçişin başlangıcıydı; yaşamın bitmesi veya yok edilişi değil, sadece o ‘hâlin’ tamamlanması ve bir başka yaşam formunda yolculuğa devam etmektir. Orada yeni kardeşler, yeni anne babalar, yeni komşular bulmak mümkündü. Aklım almıyordu! Annem “Ölümden sonra yaşayacak bir ruh olduğunu kabul etmiyor, ruh beynin bir fonksiyonudur fakat akıl ve mantıktan üstündür, olacakları şekillendirebilir, ama ne çare ki elektrik kesildiğinde(!) bu işlevi durur, buna rağmen enerji olarak bazı şeyleri depolayabilir” diyordu. İzahı bulunmasına rağmen bazı şeyleri tahayyül edebilmek doğrusu başlı başına sanat gerektiriyordu. Annemi dinlerken çoğu kez, Poe’nun şiirlerini dinlermiş gibi, yalnızca kollarımdaki tüylerin değil ensemdeki saçların bile hafifçe dikildiğini hissedirdim...

Öldüğümüzde toprağa karışıp yeni oluşumlar meydana getirecektik. Belki börtü böcek olup bir tırtıl tarafından yenilecek, tırtılı yiyen kuşun kanadında, belki bir ağacın kökleri tarafından çekilip yaprağında, meyvesinde tekrar hayat bulacaktık. O meyveleri yiyen insanların bedeninin bir yerinde, ama saçında ama gözünde, tırnağında, sperminde veya yumurta-

sında vücut bulacaktık. Yeniden doğuş dedikleri bu muydu acaba? Ben bu nedenle ağaçların kesilmesine, yakılmasına hiç dayanamıyorum, onların hepsinde bizlerden nüveler, hassalar, zerrelere olduğunu düşünüyorum. Anneannem eskilerde “Ölüm günahlarımızın sadakasıdır” derdi. O, içimizde en dindarımızdı... Onu en çok evlatlarının kendisine artık değer vermediklerini hissetmesi öldürmüş olmalıydı. Malike Teyze’den, “kıymetlisi” olan Beria’sının da vefasız çıktığını, Salihli’den gelip annesiyle ilgilenmediğini duyunca, yalnızca Vedia’sını ve Vecihe’sini değil, Beria’sı ile birlikte üç kızını da kaybettiğini anlamıştım. Vedia Teyzem kendi rahatsızlığı, annem uğradığı miras haksızlığı, Beria Teyzem ise Salihli’de Cumhuriyet Halk Partisi’nden Belediye Başkanı adaylığı nedeni ile anneannemle ilgilenemiyorlardı. Para bakımından hiçbir endişesi olmayan anneannemin, ona her yönden fazlasıyla kâfi gelecek imkânlarıyla ömrünün son demlerini böyle yaşaması gerekirdi... Annemin tenkitlerine meydan vermemek için hemen söze girmiş, “Vedia eve bir yardımcı almamı istemiyor, rahatsız oluyor, gelen de zaten kalmıyor” diyerek ona durumu izah etmeye çalışmıştı. Annem yine bir karşılık vermemişti. Peki, konuşmayacaksa o zaman niye gelmişti?

Gittiğimiz her dükkânda, her bonmarşede, küçük dar şapkaları, kalçadan büzgülü ipek elbiseleri, takı ve incileriyle Coco Chanel’in Türkiye versiyonu gibi duran, dükkân sahiplerinin, tezgâhtarların arkasından koşuşturduğu Bizans yüzlü anneannem! Ah! Görüyordum her şeyi! Ben erkeklerime vefasız çıkmışım çok muydu? Coco Chanel’e Madame Coco denmesinin nedenini ilk ne zaman merak etmişim? Sorularıyla, kendi cevap veya cevapsızlığında, deniz kıyılarımda, yelkenlilerimde, çöllerdeki kum tepelerimde, ormanlık dağlarımda, ağaçların yapraklarında ne zamandan beri kendimi de düelloya davet ediyordum... Benden güzel harakiri yapan bulamazdınız. İnsanın hayal ettiği şekilde ölmesinden güzel ne olabilirdi?

“Anneanne sana limonlu bir çay yapalım mı?” diyorum. Yüzünü buruşturuyor. Yemek içmekle bir ilgisinin kalmadığını anlıyorum. Kendimi annemin sorması gereken soruları sormak mecburiyetinde hissediyorum. “Neren ağrıyor?” diyorum. Sağ yanını gösteriyor. Bunun üzerine annem kalkıp yanına geliyor, kucağındaki yastıkları çekip vücuduna bakıyor. Anneannemin karnı şişmiş. Hep beraber susuyoruz. Annemin zihninde oluşan gerçeğin ‘ağır’ yükünü bakışlarında görüyorum. Annesini ne kadar sev-

diğini, bir zamanlar “Annem grip olmuş” diyerek eliyle hazırladığı köfteler ve zeytinyağlı dolmalarla Pendik’e gidişlerimizi hatırlayınca, mal mülk ve para hırsı bir kenara, ‘karşılıksız kalmış sevginin’ nelere yol açtığını görünce aklım sekteye uğruyor.

Anneannem durumunu çoktan öğrenmiş, aynı dedemvari bir bilgelikle geminin bir süre sonra rıhtımdan ayrılarak dönüşü olmayan bir yola çıkacağını komşularıyla paylaşmıştı. Son günleri için hazırlıklarını yapmış, kaldırılacağı hastaneyi, gerekirse ameliyatı için doktorunu seçmişti. Anneme ayakucundaki koltuğun üzerindeki valizini göstermiş, içine bütün kıymetli eşyalarını koyduğunu, tapuların, vergi kâğıtlarının, banka defterlerinin, mezar belgelerinin hepsinin o valizin içinde olduğunu söylemişti. Hastalığımdan çok, karşı karşıya kalmış olduğu bu bir başınalık, sessizlik ve sevgisizliği kabullenmekle mücadele etmiş olduğu anlaşıyordu. Gençliğinde güzel ve iddialı olan kadınların hayattan tatminler alarak yaşamış olmalarına karşılık son günlerinde neden yalnız kaldıklarının sebeplerini öğrenmeme henüz daha vakit var.

446

“Anneanne, parfüm şişeleriyle şapka kutuların içeride duruyor mu?” diye soruyorum, aynı yıllar önce merdivenleri bir hışımla çıkıp boyumun yetmediği zile bütün çabamla erişip “Bana bir para çantası verir misin?” dediğimdeki gibi; bir bakışma geçiyor aramızda... Evet, yapacak bir şey yok!.. Ben “istemek” için yaratılmışım. Yıllar içinde, bir zarar görmemeleri için azami dikkat sarfederek dokunduğum, hayranlıkla seyrettiğim, hatta neredeyse ruhen bütünleşerek, yarı onlar hâline geçtiğim ve bir gün benim olacaklarının hayalini kurduğum, gözle görülen, elle tutulan her şeye tutkuyla bağlanıyorum. Tabii bu itirafımı istediğiniz yere çekebilir, istediğiniz yerde kullanabilirsiniz. Bilgi transferlerinde olumsuz motivasyon yaratmak istediğinde “düzensiz kıyaslar” daima prim yapar. Artık söyleyeceklerinizin bence hiçbir mahzuru yok! Sizlere, hepinize ne büyük ve ne kadar fazla bir “hediye” olduğumun bilincindeyim. Dedemin ölümünden sonra mal paylaşımında Pendik’te neler yaşandığını biliyor olmamın bu isteğimi soruya çevirmemde hiç şüphesiz etkisi vardı. Anneannem son derece ikramcıdır. “Git içeriden beğendiklerini al!” dediğinde hole geçiyorum, büfenin üzerinde, dar kesimli, yan tarafında kırmızı bir gül ve yeşil iki yaprağı olan siyah şapkası duruyor, şapka mı küçülmüş, yoksa anneannemin kafası mı büyümüş, ikisi arasında sanki bir orantısızlık var. Köşedeki siyah telefonun üze-

rinde küçük beyaz bir örtü duruyor, bir zamanların “içtimâi meselelerinin” görüşüldüğü telefon belli ki pek kullanılmıyor. Arayanlar ve aranacaklar tükenmiş. Yemek masasına krem rengi naylondan, işliymiş gibi duran bir örtü serilmiş, üzerinde kiracının ve Malike Teyze’nin getirdiği yemek kapları ve tabaklar iç içe dizilmişler. Naylon sonunda bu eve de girmiş diyorum. Holden çıkılan yan balkon pencerelerinin pervazları ve kapıların yağlı boyası iyice sararmış ve dökülmüş... Vitrinin içi inceden beyaz bir toz tutmuş, içindekiler her gelen gidene küçük bir armağan verilerek iyice azalmış, eski parlaklık ve göze hitap eden özeni kalmamış. Büfenin üzeri ihtişamını kaybetmiş. Ağ ipleğinden örülü perdeler dikkatsizce yıkanıp asıldığından, püsküller ve ponponlar birbirine dolanmış. Teyzem bize kapıyı açtıktan sonra ortadan kaybolduğu odasından çıkıp, mutfağa gidip, çabuk çabuk bir şeyler alıp, tepsile odasına geri dönüyor, anlıyorum ki annesine yemek yapmıyor veya yapamıyor. Annesine arka bahçe yüzünden o da kırgın. Teyzem kambur bir vücutla yürüyor, küçülmüş, önden dügmeli elbisesinin içinde bir söğüt dalı gibi kalmış.

Yatak odalarına doğru geçiyorum, kayısı odanın kapısındaım. Bir müzede içeriye girilmemesi için kordon çekilen odaya dışarıdan bakarcasına önce seyrediyorum, bu oda o kadar da büyük değilmiş diyorum. Yatağın ortasındaki –vaktiyle yattığım– altı doldurulan yere bakıyorum. Halamın yatak odasının o günlerdeki canlılığı ile kıyaslanamayacak kadar yaşlanmış duran bu oda, evde eski kokusunu muhafaza ederek kalan tek köşeydi. Yer tahtalarının kuruluktan çıkarttığı gıcırtiların yaşlılıktaki kuruluşun inlemeleri olduğunu bilmeme daha çok uzun zaman vardı. Gardırobun ahşabına parmak uçlarımla dokunarak tuvalet masasına doğru yürürken, yatak örtüsünün solan rengini fark etmiştim, perdenin puf puf duran yan kanatları ne kadar sönük kalmışlardı. Anneannemin söylediği gibi “apreleri” gitmiş olmalıydı. Kumaşların apresi, şapkaların kitresi olurdu. Tuvalet masasına yaklaştığımda başımı yan döndürüp eski bir dostu hasretle kucaklarcasına aynasına sarılmak gelmişti içimden. Bu aynada benim çocukluğum, annem, anneannem, teyzelerim ve halamın görüntüleri vardı. Parfüm şişeleri camlı bölümde durmaktaydı, bizoteli camlar uzun zamandır iyi bir temizlikçinin elinden geçmemiş olduğundan veya sabunlu bezle silinip durulamadığından matlaşmıştı. Aynanın sağ kenarında, nemden etkilenecek sırrı döküldüğü için, yer yer sanki metalden bir aynaya bakıyor intibasını veren

447

alanlar oluşmuştu. Esanslarının yağlı tortusu koyu kahverengi renkte diplerine çökmüş şişeler arasında kayısı renkli pompalı kristal şişe bir prenses gibi tam ortada aynı yerinde duruyordu. Bir arada öylesine güzel görünüyordular ki, içimden bir ses 'Alma onları, birbirinden ayırma, bunca zamandır birlikte yaşadılar, yine öyle kalsınlar, ayrılıklarını sen getirmiş olma!' demişti. Dayanamamış kapağı kaldırıp, Houbigant'ın "Le Parfum Ideal"i ile "Chantilly"sini sararmış kutularıyla ve Shalimar'ın gösterişli, püsküllü boş şişesini almıştım... Onlara dokunmak, camın karakteristik buzumsu soğukluğunu duymak, avucumun içinde bana hitap eden fantaziler kurmama yarayan dizaynlarının detaylarına inmek, bir medyumun küresiyle arasındaki bağı ile açıklanabilirdi. Kimbilir belki de bu yoğunlaşmalarım genç kızlığıma adım attığım günlerdeki 'ön zevkler'imdi. Esas "problem" buradan sonra başlıyordu, benim olduklarından, olacaklarından emin olma tatminini yaşadıktan sonra, bende hiçbir arzu ve isteğin devamı aynı şiddette süremiyor, hemen sönüp gidiyordu... Bu tıpkı bazı şeyleri, bir süre sonra başkasına vereceğimizi düşünmemize rağmen, o an için cazibesine kapılarak, sahip olma duygusuna boyun eğmiş şekilde bedelini ödeyerek almamız gibiydi... Onları geri bırakacağımı bilerek mi almıştım? Belki de uzun zamandır görmediğim kayısı renkli odaya girebilmek için bir bahane yaratmıştım. Gardırobun üzerinde iki tane büyük siyah deri şapka kutusu duruyordu... Tuvalet masasının pufunun üzerine çıkarak kahverengi biyeli olanını çekip almıştım. İleride bir gece yarısı, elimde bu şapka kutusuna koyduğum birkaç parça eşyayla, üvey anne evinden, herkes uyurken, bir başıma sokaklara döküleceğim... İlginç olan, yıllar yıllar sonra o şapka kutusuyla yeniden annemin evine döndüğümde, üzerine çıktığım arslan ayaklı o pufu antrede beni bekler bulacağım... İnanınız hayat, baştan sona mükemmel bir "master" plan!..

Küçüklüğümün banyosuna giriyorum. Ne kadar çıplak kalmış görünüyor. Rutubet kokusu yer etmiş, lavabonun çatlağına boylu boyunca siyah kir oturmuş, küvetin kenarları ve içi sararmış, antik bir telefonu hatırlatan harikulâde banyo bataryasının emaye kaplı musluk kulaklarından birkaç tanesi düşmüş kaybolmuş. Duş borusu Elvis Presley'in mikrofonu gibi, iyice yana yatmış vaziyette duruyor. Tavanın kireci pul pul kalkmış, şahane bakır kazan kararmış. Bir tahta tabure ve yanındaki kazan bana anneannemle, teyzemin kayıp düşmemek için küvete girmediklerini dışarıda yıkandıkla-

rını gösteriyor, yer deliğinin üzerindeki saksının kaldırılmış olması bunun kanıtı. Lavabonun üzerindeki aynaya bakıyorum; renkler, sesler, görüntüler, anneannem, annem, teyzem ne kadar canlılar, peki o zaman şimdi bu içeridekiler kim?

Anneannemle annem, konu komşudan bahsederken birbirlerine bakmadan, göz teması kurmadan konuşuyorlar, konuşulmayanlar havada uçuşuyor. Anneannemin bir heyet tarafından görülüp yeniden hastalığının incelenmesi gerekmiyor mu? Yapılması gerekli olup yapılmayanlardan, yapılmak istenmediği apaçık belli edilenlerden zihnen ve ruhen rahatsızım. Nâzım'ın dediği gibi "*hava kurşun gibi ağır*". Annem eve ve anneanneme dair tek soru sormadığı gibi, anneannemin "Mutfaktan gidip biraz meyve al kızım" demesine, "İstemez!" cevabını yapııştırıyor... Anneannemin kalbine buz gibi bir bıçak girip çıkmamış olamaz... Fakat anneannem bıçağın saplandığını 'fark etmemiş' gibi yapıyor. Artık aralarında var olan anne-kızlığı sürdürmek için ikisinin de bir çaba göstermek istemedikleri açıkça ortada; tartışmayı bitirmişlerdi, birbirlerini geçmeye veya ikna etmeye yönelik bir adım atmadıkları gibi, bir garip vurdumduymazlık da sergiliyorlardı.

Annem içeriye ablasıyla konuşmaya gittiğinde, "Üzülme anneanne, ben gelir sana bakarım" diyorum. Küçüklüğümün beri güçsüzün yanımdayım... Anneannem, annemin gittiği kapı yönüne bakarak, kindar bir sesle "Evladından çeksin!" diyor. Bir anda kanımın donduğunu hissediyorum. Duyduğuna inanamamak, "Yanlış işittim herhalde" diye düşünmek, işte o an olmalıydı! Anneannem, geleceğe dair, anneme ve bana bedduaada bulunmuştu. Annelik ve anneannelik duygularının, hastalığından ve içine düştüğü durumundan ötürü zedelenmiş olduğunu düşünebilmek benim için o anda pek mümkün değildi. Hani böyle bir beddua karşısında "Rüzgâr bile feryat ederdi" denir ya, fırtına gibi "Sus anneanne! Böyle şeyler söyleme! Bu nasıl bir laf!" diyememiş, fakat duyduğum hayretten soluğum kesilmiş, içimdeki burkulmadan adeta bir kenara savrulmuşum. Evet, ne çare ki, kabul etsek de etmesek de annelerimizin, anneannelerimizin yaptığı yanlışlar, hatta bazı 'kötülükler' olabiliyordu... O anda anneannemin hatırladığım bütün güzel kokuları içimden birdenbire uçup gitmişti... Demek ki insan en sevdiğini bile kalbinden bir anda söküp atabiliyordu... Annem için her kim kötü bir şey diler veya söylerse, onu iç dünyamda affedemiyordum. Üvey annem Güner'den yediğim hayatımın ilk tokadı, anneme olan bu hassasi-

yetim nedeniyle yüzümde patlamış, beş parmağının beşinin izi kalmıştı. Buna rağmen benim için annem konusunda, karşımda kim olursa olsun, taviz vermek imkânsızdı; iyi veya kötü, o benim annemdi ama hatalarını hiç yapmamış gibi karşı çıkıp inkâr etmek başka bir şeydi...

Palmiye Otel'i'ne bakan pencerenin önündeki goblen ikili koltukta annemle anneannemin katı kalplilikleri arasında kalmıştım... Eskiden dedemin yattığı divanda, sırtını duvar halısına vererek bir kraliçe edasıyla oturan, gençliğinde "Ben öyle talihsizdim ki, annemin tek kızı olmama rağmen onun tarafından da kıskanıldım, kızlarım tarafından da!" diyebilme açık sözlülüğünü gösteren, lafını budaktan sakınmayan, tok konuşan bir kadın olan anneanneme bakıyorum. Duvar halısının boş kalan yerinde kendi annesinin, başı yemenili, büyük boy bir portresi duruyor. Annemin anneanesi, anneannem, annem ve ben... Hayatta yaşadığımız bazı sahneler birbiri hakkında kehanette bulunuyorlardı adeta. Evet! Göğsümde kalbim donakalmış, dilim tutulmuş, ağzımdan tek ses çıkmamış, bir yandan durumuna çok üzüldüğümünden duymazlıktan gelerek anneannemin sözüne katlanmış, diğer yandan annem haklıymış demek ki, "Bizi hiç sevmemiş" demiştim...

450

Gri, siyah-beyaz saçlarını başının üzerinde yumurta kadar bir topuzla toplamış. Taşlı taraklarından çoktan vazgeçmiş olmalı, bildiğimiz siyah saç tokaları ile tutturmuş. Yüzü eski kitap sayfeleri gibi sapsarı... Küçük çenesinin iki yanı kırış kırış, derin çizgilerle yarılmış; dudakları kahverengi-bordo, incecek kalmış. Alt çenesini ortasından yukarı ittirerek tutuyor, bu da endişeli ve huzursuz yüzüne 'işin içinden çıkamadığını' gösteren bir ifade katıyordu. Her iki bileğindeki kalın baklavalı bilezikleri mecalsiz hâline kuvvet vermeye yarayan birer güç bataryası gibi duruyordu. Ona sorarsanız onları çıkarttığı anda bilekleri üşürdü... Onu seyrederken, yıllar sonraki görüntüme baktığımı bilmiyordum. Anlaşılmaz bir sebepten çenemi tıpkı onun gibi tutmaya başlayacak kadar yaşlandığım günlerde, anneanneme benzerliğimin kusursuzluğu için sadece kulaklarıma bir çift altın safran çiçeği küpe yaptırmam gerekecekti...

Zavallı aile bağları, zavallı annelik, zavallı insanoğlu. Gerçek bir fahişe olan paradan, her türlü boşluğu dolduran binbir suratlı rezil varlığından ilk kez o gün nefret etmişim, çünkü para ailemizi dağıtmıştı. Oysa ben parayı, kudret asâmi, yeniden elime verebileceği için, gücü satın alabildiği için çok sevmişim. Para gücü, güç de parayı koruyordu. Para, kazanılmış savaşların

sonuçlarını bile tersine çevirebiliyor, savaşta ölenlerin kanının karşılığını dahi satın alabiliyordu. Para yeryüzündeki adalet sisteminin tüm yasalarını kendine bağlayabiliyordu. O zaman "yukarıda Allah, aşağıda para" deyimini doğru kabul edilebilirdi. Sistem buna göre kurulmamış mıydı?.. İnsan, kendine armağan edilmiş hayatı başlı başına bir değer olarak görmek yerine, içinde barındırdığı maddi değerler dolayısıyla sevip ona kıymet veriyordu, mânevi hisler olmazsa olmaz sadece "kenar süsü'ydü"; yanlış bende değildi. Sonradan 'para aşkımın' onunla bir oyuna, onu değersizleştirme hırısına dönüştüğünü; parayı pul edercesine ayaklarımın altında ezmenin bana müthiş haz veren savaşına girdiğimi görecektim. Evet! Gizli bir para düşmanıydım. Düşkünlüğüm belki de bundan ileri gelmekteydi. Mekke'de dilenip Medine'de dağıtanlardan olacaktım. Nefretler ve tutkular. Böylesine uçlarda yaşarken, bu iki uç arasında gidip gelen bir hayat sürerken, her türlü günah, cennet ve cehennem, hurileri ve zebanileriyle birlikte tüm köşe başlarında beni bekliyor olacaktı. Bir ayda kazandığımı bir gecede yiyecek, kendime göre yeni bir 'zaman ve para takvimi' icat edecektim.

Koltukta anneanneme hafif arkamı dönerek denize, Adalar'a doğru oturmuştum. Güz mevsiminin son günlerindeydik. Denizde antreman yapan bir grup yüzmekteydi, arkalarından cankurtaran vazifesi gören küçük bir motor onları takip ediyordu. Siyah balık adam kıyafetleri içinde attıkları kulaçlarla uzaktan suyun üzerinde kanat çırpıp siyah kuşlar gibi görünüyordular. Havadaki gerçek kuşlar ise geniş bir V şekli oluşturmuş, göç ediyorlardı. Haydarpaşa-Pendik treninin kalkış sesi duyuldu. Çocukluğumun evinde, anneannem, teyzem, annem ve ben son kez birlikteydik... Vagonlar ağır kırgınlıklarla doluydu...

451

Biraz önce anneme "N'olur anneannemi alıp bize götürelim" demeyi düşünürken, anneannemin bedduasını içittikten sonra ne böyle bir isteğim kalmış ne de ikisinden birinden durumu daha da zorlaştırıcı can sıkıcı yeni bir şey duymaya hâlim kalmıştı. Üstelik annemle geçinilmeyeceğini, bir insanın beynini sürekli meşgul ederek nasıl tükettiğini herkesten çok, en iyi anneannem bilirdi. Gelmeyeceğini bile bile teklifte bulunmanın, hakikate uygun düşmeyecek bir söz etmenin ne değeri vardı? Orada, Güner'in yanında olduğum zamanlardaki gibi, bir papağana dönüştürülmüş Gül den olmama, boş laflar sarfetmeme hiç gerek yoktu... Herkes kendi bezini tanırdı... Ey adalet! Şefkat! Ve merhamet! Yaşadıklarım yaşama göre hep ağır olmuştu, çok sevdiğim anneannemi her iki mânâda da kaybediyordum. Beni yatıştırın!

Evliliklerinin ilk yıllarından eskilerden çok eskilerden konuşulurdu...Hatıralar yad edilirdi...

1925, Dedemin ailesine ait sur önündeki evlerinin arkasında, anneannem (dedemin Perissa'sı) 18 yaşında

1926, Anneannem annesiyle üçüncü kızına hamileyken

1927, Annem evlerinin önünde arkadaşlarıyla, İstanbul

1928, Üç kız kardeş, Vedia, Beria, Vecihe, İstanbul

Eski günlerimizin perdesi iniyor, bir aile tarihi daha “Fin” yazısıyla kapınıyordu... Daha dün taptaze yaşadıklarımız, bugün rüzgârda savrulan birer sonbahar yaprağı... Parlak gün ışığı gibi sevinçli, coşkulu, sıcak bir gülüş ile yağmur ve gözyaşları arasında kalan bir mevsim hayat... Benim için bu evin neşesinin yan sokaklara, caddelere taşıdığı, değerli bir elmas gibi parladığı günleri hatırlamamak, eski Türkiye’yi özlemeden yaşayabilmek kadar imkânsız...

Teyzem odasında “*Gün gördüm, günler gördüm / Seni gördüm, şâd oldum*” şarkısını terennüm ediyor. Aynasının karşısında saçlarını tarayıp, güzelliğini seyrederek akşam sofrasına hazırlanıyor. O vakitlerde insanlar akşam için kıyafetlerini değiştirir, günlük hâlleri ile sofraya oturmazlardı... Eşofman modası ya da *blue jean* kültürü yoktu. Akşam sofrasına oturma-
nın bir âdabı vardı. El yüz temizlenir, saç baş taranır, kadınlar kadın gibi, erkekler adam gibi düzgün bir kıyafetle sofraya gelirdi. Dedem bazı akşamlar bir kadeh rakı koyar, bu vakitlere “geçmiş zamanın ‘hatırla’ dediği, ömrümüzü emen ızdırapların tefekkür saatleri” derdi. Beyazlamış rakısına uzanmadan önce, limon suyunda bekleyen göbek marul yapraklarını ve salatalıkları tuzlarken, salatalıkların kokusu güllerin kokusunu bastırmış olurdu... Anneannem, balkonda güneşte bekleterek yaptığı vişne liköründen küçük birkaç yudum alarak akşamüstünü selamlardı... Anneannem “Yoldaş’ım, yeter!” diye tuz konusunda ikaz eder; içinden gelmişse kemanıyla dedeme, bahçeye, güllere, denizin mavisine, güneşin kızılığına, yeni doğan aya “*Sana nerden gönül verdim / Ah! Keşke sevmez olaydım*”ı çalarak evimizin çevresine musikiden bir gökkuşağı çizerdi.

Ayşe Fatıma-tüz-Zehra Yoldaş, nam-ı diğer dedemin “Perissa’sı” ve Cordobalı kadın mânâsında kullandığı “La Cordobes’i”, o vakitlerde, kendi babasından intikal etmiş gelirleriyle, evimize getirdiği namütenahi alışveriş yapma hürriyetini tek başına kullanır, bunları cömert bir sunu haline çevirmenin kadınlara özgü “hazzını” yaşardı. Hiç erkek evladı olmasa da, doğurduğu üç kızı için, “Çocuk, nüvesini babadan alır fakat soy olarak anne kanına aittir” diretmesinin fikri üstünlüğünü savunurdu. Şaka yollu, “Yoldaş, bak ben birdim, üç tane daha oldum!” diyerek, kızlarıyla kalabalık bir ordu oluşturduğunu anlatmak isterdi. Çocuğun dokuz ay boyunca hayat bulduğu, beslendiği, büyüdüğü, gelişimini tamamladığı yatağa ait olduğunu savunurdu. Binlik banknotlarını, ellişer ellişerlik yapıp ikiye katlayarak

“masraf yekûnum” diyerek çantasının fermuarlı gözlerine yerleştirir, alım gücünü, alacağı eşyaların “umumi kıymetlerini” belirleyerek çarşıya çıkardı. Binlik bir şey mi alacak, önceden hazırlamış olduğu desteyi, son derece kibar bilek hareketleriyle, eldivenli elleriyle tutarak, ikiye katlanmış demetleri, iskambil kâğıtları gibi yan yana dizerek ödemesini yapar, “Kibar bir kadın para saymaz!” derdi... Ne heyecandı bilseniz, o an demetleri avucunda açarak, gıcır gıcır kâğıt paraları birbirinin üzerinden tek tek kaydırarak sayan dükkân sahibi için. Şimdi böyle bir keyif hiçbir yerde kalmadı, paraları evde makineler sayıyor, siz anladınız onu!.. Ne satıyorlarsa artık!.. Böyle bir kudreti, hâkimiyeti, güzel ve kibar şeylerin tümüne hem düşkün hem de haiz olan bir kadının ruhunu seyrederek “büyüdüğüm” o eski Türkiye, eski İstanbul günlerim...

Adalarda, Temenye Burnu’nda yaptığımız piknikler, hazırlanmalarımız, piknik sepetlerimiz, termoslar, kenarlarından iplik çekilerek püskül bırakılmış renkli peçeteler ve kareli yer yaygılarımız, kaynatılmış yumurtalar, uzun kuru köfteler, patlıcan biber kızartmalar, taze soğanlar, naneler, muska börekleri, kavanozlarda cevizli tarator, zeytin ezmesi, maydanozlu peynir salatası, patates salatası, acıbadem kurabiyeleri, şeftaliler... Akşam eve dönerkenki tatlı yorgunluğumuz ... Akşamüstü bahçe sulanırken karşıda nazlı adalar, bazen adada bir cam parlar, sonra denizden birkaç motor, birkaç yelkenli geçer, gözlerimizi şenlendirirdi. Yemek sonrası geceyi balkonda, *Kwai Köprüsü* filminin müziğini ıslıkla çalarak önümüzden geçecek olan kimi bisikletli kimi yaya Pendikli gençleri bekleyerek geçirirdik. Eskilerden, çok eskilerden konuşulur, Antalya’dan, Konya’dan, Eskişehir’den, Elaziz’den, Diyarbakır’dan Ankara’dan hatıralar yâd edilirdi... Konya Mutasarrıfı’nın Hanımı ile Konya’da yaptırılan ağ işi örgü perdelerin hikâyeleri, Kürt Kemal’in evi, Mutasarrıflık binasının salonunun mükemmelliği, Eskişehir Halkevlerinin açılışı, Elaziz’in meyve bahçeleri, Diyarbakir Lisesinin kızları ve müdde-i umumiler ... O zamanlar hayalimde büyüyünce ya bir Müdde-i Umumi ya da bir Mutasarrıf Hanımı olmak vardı. Hayal bu ya!.. Mefkure Hanımlar... Sacide Hanımlar... Gelin Görün ki 1 Mayıs 2000 tarihli *Hürriyet* gazetesinde Alberto Vargas’ın “Varga Girls”ünden biri gibi anlatılacağım. Hiç mahzuru yok! Ben elimde mandolinimle 1946 *Esquire* takviminin “November” kızıyım...

Çocukluğumun Pendik’inde faytoncularımız bile “bilge” adamlardı, atlarının değerini bilir, onları insafsızca zorlamaz, faytona fazla kişinin binmesine asla rıza göstermezlerdi. Üç kişi, bir çocuk, bir de faytoncunun kendisi, tamamdı... “Hadi, bir kişi daha al!” diye çok üsteleyen oldu mu, efendice “Dolmuş değil beyim bu!” derlerdi... O zamanlarda insan hakları, hayvan hakları, ağaçların, ormanların, suların, dağların korunması, cahil insanların hukuk tanımaz, insaf bilmez acımasızlığına terk edilmemişti. Okullarda öğretmenler pikniğe gidildiğinde salıncak kurulacak ağaç dallarının acı çekip çekmediğini düşünmek gerektiğini, yeterince güçlü olmayan dallara salıncak kurmanın onların kırılmasına sebep olacağını öğreten eğitimcilerdi. Atların sapsarı kakalarının kokusunu özlediğim günler geçirecektim. Evet! O günlerde kakalar bile organikti, samanlar ki tertemiz başaklarımızın saplarıydı... “Kakanın da organığı olur muymuş?” demeyiniz. Şimdi insanlara organik kaka veriliyor bağırsak sağlığı için. Siz bir inek, koyun, hatta köpek kakasının nelere kâdir olduğunu, bilgisayarınızın başındaki dünyanızdan nasıl bileceksiniz? Bir hayvanın başını okşamadan büyümüş çocuklarınızdan insanlığın hangi mertebesine ulaşmasını bekleyebilirsiniz?..

458

Herkesin kendince bir şeyler okuduğu günlerdi, kitaplar baş tacıydı. Annemin başucunda 1935-1936’ların tercüme eserlerinden *Hayatın Mihaniki Telakkisi* ile *Kâinatın Muammaları*, dedemin başucunda *Amme Hukuku ve Devlet Nazariyeleri* kitabı, anneannemin başucunda, okşama ya doyamayacağınız harika renkli kapakları ile Fransızca dil kitapları, teyzemin odasında Kerime Nadir’in *Samanyolu* romanı...

Mehtapta sahilde yürüdüğümüz gecelerde, suları yarararak ilerleyen kayıklar, küreklerin çıkarttığı latif şırlı sesleri, sahildeki gazinoların renk renk ışıkları yakamozların üzerine düştüğünde kürekleri sudan çekilerek kendi hâllerine bırakılan sandalların iki yana sallanışındaki hamak keyfi ... O sandallarda yenilen, içilen, demlenen ve şarkılar söylenen yaz gecelerini seyrediyorum. Müzikli gecelerde sandallar, gazinoların ve Palmiye’nin açıklarına ses sanatçıları, orkestrayı dinlemeye gelirdi; kimse kimseyle yer kavgası yapmaz, birbirinin görüşünü engellemek için herkes gerekli mesafeyi bırakarak kıyıya yanaşır, kimse kimsenin burnunun dibine girmez, perde çekip önünü kapatmazdı. İlişkilerde özenli ve düşünceli davranıldığı için, nahoş hiçbir olay yaşanmazdı... İnsanlara görgü kaideleri nasıl öğretilmiş ve nasıl bir ahlak terbiyesi, gustosu verilmişse, herhangi bir vukuat

Bir zamanlar teknelerde mesut mutlu günler...

459

çıkamazdı. Çıkartan, ayıplanırdı. Kordondakiler sandaldakilerin yaşamına, sandaldakiler de kordondakilerin yaşamına bakar, bunu kendi hesaplarına bir ‘olumluluk’ olarak eklerlerdi.

Belki de “kışkırtılan” bir yanımdır işte o zamanlar vardı... Milli değerlerimizi Batı’nın sanat ve bilimi ile harmanlayarak modern Türk kültürünü yaratmış, halk eğitimine bu ‘karma’nın ışığını tutarak aydınlanmıştık. Şimdi ne sandallar kaldı ne gazinolar ne de o insanlar... Rüzgârın yavrusu olan dalga seslerinin şarkılar söylediği Pendik. “*Bak bir varmış bir yokmuş eski günlerde / Tatlı bir kız yaşarmış Boğaziçi’nde*”... “*Deniz ve mehtap sordular seni neredesin?*” Yeri doldurulmaz sesiyle Zeki Müren: “*Mehtaba bürünmüş gece / Bir gelindir ay duvaklı / Yıldızlar birer bilmece*”...

“Evladından çeksin!” diyen anneannemin belki de biraz pişmanlıkla “Ben böyle olacağını bilemedim, Vecih!” dediğini duyuyorum. Annem yine hiç cevap vermeden “Biz artık kalkalım” diyor. Anneannemin “Kızım dur gitme! Beni böyle bırakma, sana ihtiyacım var!” dediğini ben duyuyorum, annem duymuyor. Annemin kızgın olduğunda gırtlığına yerleşen o garip ses tonuyla konuşması çarpıyor kulak zarıma, “Sen kendin istedin böyle olmasını!” diyor, sesi yüksek olmamasına rağmen nefretinin gücü, yıllarca içinden çıkamayacağım bir yarık açıyor. “Böyle olmasını sen kendin istedin!” Bu sahneyi daha fazla yaşamamak için çocukluğumun güzel seslerine dönmeye ne kadar ihtiyacım var ...

Şimdi burada bir keman girmenizi istiyorum, eski günlere gidebilmek, bu evin neşesinin sokaklara taşıdığı günlere, değerli bir elmas gibi Pendik’te parladığı günlere dönmek. Zihnin derinliklerinde bazen istenilen yere varılamıyor, o andaki şartlar ve gerçek sizi kendine sadık kalmaya mecbur tutuyor. Muhayyelenizde açılan sahne yine içinde bulunduğunuz âna, zamana tutunuyor. Kemanını titreterek Bizet’in *İnci Avcıları*’ndan bir bölüm geçiyordu anneannem hafıza aynamdaki görüntüsünde... Anneannemin yanına Yehudi Menuhin’le Wanda Landowska’yı bırakıyorum. Yasak aşklar, imkânsız aşklar, sahte ve mecburi aşklar; Zehravi’ye (anneannem) acı çiğdem tohumlarından çıkartılan billuri lahlahin (kolşisin) lazım... Onlara, “Lütfen anneanneme akşamüstleri iki üç yudum olsun vişne likörü ikram edip, *Symphonie Espagnole*’yi çalınız” diyorum... Evet, hayalcilik alay konusudur biliyorum ama hiç şüphesiz hayaller iyiliğe ve güzelliğe doğru atılan en doğru adımlardır.

Dört beş ay geçiyor geçmiyor, anneannemi İtalyan Hastanesi’ne kaldırıyoruz. Yüksek tavanlı, sade, bej rengin hâkim olduğu büyük bir odada, Pendik’ten getirilen açık mavi sarma işli çarşaflarında, anne ve babasına bir zamanlar okuduğu *Yasin* suresinin rezonansında dedemin yanına uğurluyoruz. Henüz 64 yaşındaydı... Kızlarına hastane odasında geçirdiği son günlerinde “Necmiye’ye üç bilezik verin” demişti; annem ve Beria Teyzem bunu duydukları hâlde vermediler!.. Artık keşkeler, meli’ler malı’lar sadece vicdanı, sekteye uğramışlıktan kurtarabilmek için, fakat ne kadar da boş ve kifayetsiz kalmaktalar. “*Zil, şal ve gül*”; Ayşe Fatıma-tüz-Zehra Yoldaş için son kez, “Endülüste Raks”!..

Teyzemin saatine elimi sürmemiştim, suç üzerimde kaldı... Derdi yıllar yılı içime işledi; bu iftiranın gittikçe büyüyen etkisiyle, Beria Teyzemin anneannemi kandırarak bizden ‘ne almış’ olduğunu yıllarca göremedim... Annem konuyu bir Sherlock Holmes titizliğiyle iz sürerek araştırmış, tahkikatını yapmış, kimin hangi psikoloji içinde kalarak, o suçu işledikten sonra yaptığından korkarak benim üzerimde kalmasını istemiş olabileceğini hesaplamıştı. Aslında her şey dikkat edildiğinde anlaşılıyordu fakat ‘doğrusu’ kabul edilecek olsaydı ucu Beria Teyzemle evlatlık kızının ilişkisinin sorgulanmasına yol açacaktı, tıpkı babamın Kapıkule gümrük olayında vuku bulduğu gibi, olması gerektiği biçimde kapatılması uygun görüldü. Suçlunun, öncelikle saatin ortalıktan kaybolmasının anlaşılmasıyla birlikte aşırı heyecanlanmış olduğunu, konuşurken göğsünün hızla inip kalktığını ve sık sık yutkundüğünü fark etmiş olan annem onun söylemeye çalıştığı yalanlarını hızlanmış hareketlerinin arkasına gizlemek istediğini anlamıştı. Böyle durumlarda annemin teşhislerinin işin iç yüzünü bulup çıkartmakta ‘dâhiyane’ düzeyde olduğunu ailede herkes bilirdi. Gelin görün ki, annem, suçlularda önce heyecanın organik belirtilerinin, arkasından suçluluk duygusunun gelişmesiyle fevkalâde örnek ve mükemmel biri olmayı oynama ihtiyacının ortaya çıktığını bütün psikolojisiyle anlatmasına rağmen konuyu anlamazlıktan gelerek ‘müphem’ bulan teyzemi cayır cayır yakan bedduaları ile kavurmuştu... Eğer yapan, korunmaya muhtaç bir çocuk olmasaydı, annem hiç tereddüt etmeden, konunun doğruluğunun anlaşılabilmesi ve gerçeğin ortaya çıkması için, lazım gelen tetkiki karakol yoluyla da yaptırır, savcılık ikmalî ile adli yöne dahi götürürdü. Fakat annem çocuklukta hataların cezalandırılmasından değil, eğitilmesinden yana olduğunu söyleyerek konunun anneannemi ve dedemi daha fazla üzmesini istememişti... Kimbilir belki de çocuklukta hâl ve davranışlar konusunda benim para çantası

hırsızlığımdan dolayı tecrübeliydi... Annem, kurulan bir cümlede, bırakınız kelimelerin mantıksal dizilimini, hecelerin içinde sesli harflerden sessiz harflere geçişlerde sarfedilen nefes vurgusuna bile dikkat ederdi. Böylece, bir düşüncenin hangi noktada istikamet değiştirmekte olduğunu tesbit edebilen bir kadındı. Ne olduğunu anlamadan ve konuyla ilgilenmeden ortalıkta dolaşmamdan, bütün dikkatimi yine mutfakta pişen cevizli, üzümlü, tarçınlı kekin kokusuna ve eve yeni gelen *Hayat* mecmuasına vermemden, gidip gelip pasta tencerisinin deliklerinden bakmak istememden ya da uzaktan geçen büyük yelkenlinin kıyıya vuracak dalgalarını merakla beklememden, çalınan saatle benim hiçbir ilginin olmadığını çoktan anlamıştı. Ama evde normalden fazla hareketlenen, gereğinden fazla konuşarak sevimli görünmeye çalışan, kendinden istenmeden bazı hizmetleri büyük bir şevk ve istekle yapmaya başlayan, koşup çamaşırları katlayan, merdivenleri sıkır sıkır yıkayan, kahraman bir hâl ve vaziyet alarak üst üste açıklamalarda bulunan, “Güliden odaya içeri girdi, ben gördüm!” (teyzemlere verilmiş olan misafir salonuna girdiğimi kendinden geçmiş bir coşku içinde) diyen biri vardı. Ben bu davranış biçimini bir yerden tanıyordum...

462 Ailece denize indiğimizde evde yalnız kalan kimdi? Kim saçları bit deniyle kazıtıldığı için derin bir üzüntü içindeydi ve evden kaçarak ailesine geri dönmek istiyordu? Durum; eziklik, kaçma, intikam ve korku motifi arasına sıkışan her çocuğun içine düşebileceği bir ruh hâinden kaynaklanıyordu. Benim elimin asla değmeyeceği, anneannemle annemin her an açıp içinden bir şey çekip çıkartabileceği çamaşır bohçamın içine çaldığım(!), üstelik her nedense kırdığım altın saati saklamam ne kadar akılcıcaydı?.. Külotlarım, fanıllarım, banyo havlularım ve sabun bezlerimin durduğu bohçanın içi, koskoca bahçenin her köşesi varken sizce benim için emin bir yer miydi? Annem evden aşağı inip saati bahçede saklayamayacak olan birinin evin içinde onu yok etmek mecburiyetinde kaldığını anneanneme anlatmıştı. Teyzem bir hukukçu olmasına rağmen, annemle aralarındaki gizli çekişme nedeniyle benim üzerimden annemi yıpratmak istemiş, gerçeğe burun kıvrırmıştı. Dedemin kararı ise hayli ilginçti. Anneanneme, Beria Teyzemin bir dahaki yaz tatiline gelişlerinde evlatlık kızlarını yatacak yer problemi doğması nedeni ile getirmemesini istediğini söylemişti. Kardeşlik hislerinin kişisel hırslar ve menfaatler araya girdiğinde uçup gidebildiğini, anne ya da babanın gözünde en sevilen evlat olma arzusunun kıskançlık ve çekemezliğe dönüştüğünü, sonuçta her çekişmenin ya paraya ya da dikkat çekerek değerlilik ‘ünvanları’ kazanmaya dayalı olduğunu öğrenmem çok

erken yaşta gerçekleşti. Annem de teyzem de bana göre korkunçtu, ikisi de diğerini kendisi için tehlike olarak görüyor, boyunduruk altına almak, üstünlüğünü kabul ettirmek istiyordu; tahsil hayatları ne gerginliklerini azaltabilmiş, ne de endişeli yapılarına bir rahatlık getirebilmişti. Genç kızlıklarından gelen sürtüşmeleri, evliliklerinden sonra bütün çabalara rağmen kapanmamış bir hâlde yeniden önlerine çıkmıştı. Kadınları seyrederek büyüyordum... Kadınlar!.. Gerçekten “kimi olaylar, hakikaten yeterince anlatılamıyor.” Bu cümle Sevgili Mario Levi’nin *İstanbul Bir Masaldı* romanından... Annem bu olaydan sonra bir dahaki yaz teyzemler gelmeden önce babaevini, Pendik’i benimle beraber terk etmişti. Bu annemin kaçıışı değil, anneannemle teyzeme cevabıydı. Bizden sonra Vedia Teyzem de babaevinden ayrılacaktı. Beria Teyzem ise dedemin “sözünü” bahane ederek, daha o günlerde, arka bahçeye bir müstemilat yapılarak, kendisine ayrı bir yazlık imkânı açmayı aklına koymuş, bu konuda anneanneme Salihli’den peş peşe yazdığı mektuplarında sürüncemede kalan işi tamamlamakta ısrar etmişti. Dedemin vefatından sonra bir bayram ziyaretinde Pendik’e gittiğimizde annem büfenin çekmecesinde bu mektup silsilesini bulup okumuştı. Kim demiş, annem beni sevmez, haklarımı korumaz ve beni değerli tutmaz diye.

Babamla “Love is a Many-Splendored Thing” şarkısıyla dans eden o yumuşacık aşk dolu kadının zaman içinde herkese karşı nasıl bir intikam tanrıçasına dönüştüğünü, gözlerini devirdiği hemen her yere yolladığı Tesla şimşeklerini izleme dehşetini yaşamak bana düşecekti. Annem artık *Spanish Eyes* bakışlarını kullanarak çevresindeki tüm insanları görünmez bir ışın kılıcı ile kasırğa gibi biçmekteydi. Babamdan ve anneannemden aldığı yıkıntılarla sevgi dünyasında küntleşme meydana gelmiş ve elemli bir kadın olduğu kadar acımasızlaşmıştı. Gözlerine, bakışlarına aşk şiirleri yazan birçok erkek öğrencisi olduğu gibi, “Bakışlarıyla bana büyü yaptı! Büyü yaptı!” diye bağırın kız öğrencileri de olacaktı. Çoğu kişinin onunla göz teması kurmaktan kaçındığına şahit olacaktım. Babamla eski günlerinde akordiyonla dinledikleri “Under the Bridges of Paris” şarkısını, “O köprünün altından çooook sular geçti” deyişi ile hatırladığını söylüyordu. Beria Teyzem annem için her anlamda bitmişti. Beraberinde annesini de hayatından sildikten sonra yalnızlığı seçişinin onun için bir onur meselesi olduğuna inanıyordu. Benim için ilginç olan ise anneannemin de annemin de beddualarının insanı dehşete düşürecek nitelikte tutuyor olmasıydı.

Bir yanda üvey anne kâbusu, diğer yanda annemin mizacındaki fırtınalar. Bütün bunlar bende kendine has, başkalarından çok farklı, absürt eksenli hissediş, düşünüş ve davranış şekilleri oluşturacak. Aşırı duygulu, tutkulu, yönelimlerinde ilginç, hareketlerinde olmasa bile düşünsel anlamda sınırsız özgürlük problemi yaşayan bir karakter olacağım. Yazının “düşüncelerin aynası” olduğunu söyleyen annemden Aristo’cu, ortaokulda matematik öğretmenim olan annemin ikinci eşi harikulade insan Osman T. Alisbah’tan aldığım eğitimle Pisagor’cu olacağım... En tahammül edemediğim şeyler düşünce kılığı, kültürsüzlük ve kalitesizlik olacak ...

Pendik’te yatak odamızın arka penceresine tırmanan simsiyah cadının yorumunu ancak ilerideki yıllarda yapabilecektim. Cadı hâlen hayatımdaydı, babamdan miras kalarak, cama dayanmış, dışarıdan içeriye bakarak beni izlemeye devam ediyor. Bütün yaşamı beni gözetlemekle nihayet bulacakların en başında yer alıyor... Tutankhamun’un mumyasını bilir misiniz? Baş bir kobra yılanını andırır. Nereden geldi şimdi bu mumya aklıma? Hani hayatınızdan bir erkek geçmiştir ya da kadın, hatırlayınca, mideniz bir yumruk gibi kapanır, çünkü ne ses unutulur ne dokunuşlar, ne koku ne de sınıksızlıklar... Bütün bunları unutmak için bana bir şey gerekli, bunun ne olacağı hakkında Pendik’te, genç kızlığımda, evliliğimde ve sonrasında en küçük bir fikrim yok. Ama ‘zaman’ veya bir kader planı diyelim 1992 yılında önüme getirip öğretecek!.. Copernicus’un sisteminde olduğu gibi, onu ortaya alıp, etrafında bir *Terra* ve *Luna* birlikteliğinde ‘unutma’ yörüngeli dönecek, Pisagor’un “insan için bilimi sevmek ve felsefeyi takip etmek kâfi bir şereftir” sözünü kendime şiar edinerek, cennetle cehennemi pekâlâ birlikte yaşayacaktım.

I. bölümün sonu

01.XI. 1933, Konya mebusu Kazım Bey’in evinde bir gece ziyafeti toplantısında
Alt sırada annemin ikinci evliliğini yapmış olduğu
“müstesna insan” Y. Ziraat Mühendisi Osman Tarık Alisbah

“Her şeye rağmen ışık! Biraz daha ışık!”

*Kendisine duyduğum büyük hayranlıktan olsa gerek
ben hep kendimi "aynalarda" anneanneme benzetirim.
Özellikle şu son günlerimde...
Karar sizindir Efendim.*

Fotoğraf, Lola Ades

Fotoğraf, Lola Ades